LEEDS INFIRMARY
MEDICAL-LIBRARY,

Entered 18 Aug 1780

Allowed for reading the firſt Year | Weeks | Days 10

After the firſt Year 20

Forfeiture per Day for keeping it beyond the Time. d. 1

LEEDS UNIVERSITY LIBRARY

Classmark:

Special Collections

Health Sciences Historical Collection

SC2 WEB

30106016201393

The University Library
Leeds

The Library of the
School of Medicine

Digitized by the Internet Archive
in 2015

https://archive.org/details/b21522376_0001

MEDICINAE PRAXEOS SYSTEMA,

EX

ACADEMIAE EDINBURGENAE

DISPUTATIONIBUS INAUGURALIBUS

PRAECIPUE DEPROMPTUM,

ET SECUNDUM

NATURAE ORDINEM

DIGESTUM.

CURANTE CAROLO WEBSTER, M. D.
VALETUDINARII PUB. EDIN. MED. ALTER.
E COLL. REG. MED. ET SOCIET. REG. MED. EDIN.
HUJUSQUE AD ACTA EDENDA A SECRETIS.

TOMUS PRIMUS.

LEEDS INFIRMARY MEDICAL LIBRARY

VENALIA PROSTANT—EDINBURGI, APUD GULIELMUM GORDON ET ROBERTUM MURRAY;—LONDINI, APUD CAROLUM DILLY, NEC NON RICHARDSON ET URQUHART, BIBLIOPOLAS.

MDCCLXXX.

ANDREAE DUNCAN, M.D. ET P.

DILIGENTIAE, INGENII, VIRTUTIS

REVERENTIA,

OFFICIORUM COLLATORUM

SENSU,

CONSUETUDINIS JUCUNDISSIMAE

OBLECTATIONE,

ADDUCTUS,

HOC SYSTEMA

D. D. C. Q.

CAROLUS WEBSTER.

PROOEMIUM.

ANTE Hippocratem medicina ſuperſtitione et ignorantia involuta videtur. Hunc annos trecentos et quinquaginta medicinae patrem, litibus *Dogmaticorum* et *Empiricorum* invaleſcentibus, artis medicae profeſſores ſuſpexerunt.

Dein Aſclepiades, theorias ab opinionibus Epicuri quam minime alienas fingens, rationem medendi ſuam mollitiei luxuriaeque Romanorum accommodavit. Cujus tamen opiniones, quanquam Aretaeus Cappadox et Cornelius Celſus auctoritatem Hippocratis tueri conati ſunt, ad ſecundum poſt Chriſtum ſeculum uſque invaluerunt.

Hoc tempore Galenus floruit. Quae is tradidit, ea, ſaltem apud Arabes, a quibus ſolis medicina, per ſequentia ſecula barbara, culta videtur, manſerunt.

Huic admodum violenter Paracelſus ſe oppoſuit, qui medicamenta chemica potentiſſima, circa medium ſeculum decimum ſextum, in medicinam invexit.

Verum enimvero, niſi centum ex hoc tempore annis elapſis, Ariſtoteles et Galenus Verulamio et Harveio non ex toto ceſſerunt. Medicina indies magis magiſque excoli pergente, Sydenhamus ſagaciſſimus, ſpecies, quas natura prae ſe fert, diverſas, attente conſiderando, et memoriae fideliter tradendo, Hippocratem imitans, opus egregium conflavit. Cujus viam medendi, nulla fere ex parte, progreſſus ille mirandus, in aliis ſcientiae, cum medicina conjunctae, partibus, factus, huc uſque mutavit.

Quantum Stahlio propter hiſtorias morborum accuratiſſimas, Boerhaavio ob omnia in ſcriptis antiquioribus utilia cum acerrimo judicio, in ſuo ſyſtemate condendo, ſelecta, item Hoffmanno pathologiae ubique fere novatae, ſaltem errorum detectorum cauſa, debeamus, neminem latere poteſt.

Nullum vero tempus praeſente magis libertas cogitandi audax, haud ullis auctoritatis vinclis cohibenda, aequatuſque quaſi ſcientiae ordo, nobilitarunt. A quo diſquirendi ardore laudabili meſſis fructuum medicorum copioſa

copioſa et laeta proſpicienda. Hujus ſtudii et aemulationis nuſquam, quam Edinburgi, documenta evidentiora data. Quam rem ita ſe habere, ſpecimen in hoc opere editum quodammodo teſtabitur, et vix excuſatione egebit.

Nam ſive occaſiones notitiam medicinae acquirendi hoc in loco ſtudioſis ſingulares praebitae reputentur, ſive praeterea unicuique triennium in ſtudio artis Hippocraticae conſumendum, multos multo diutius, antequam ad ſummos honores evehantur, ſponte permanere, omnem diſputationem in aliqua ſocietate publica excuti ſolere, plerumque alicujus doctoris periti patrocinio et auxilio commendari, ſemper prius a profeſſoribus, quam edatur, perlegi, et pro meritorum candidati famaeque futurae pignore haberi, conſideretur, haud parvi momenti hujus operis materia videri debebit. Quod etiam alia commoda habet. Sic egregiae diſputationes, quae alioquin loco natali circumſcriberentur, longius latiuſque diffundentur, et ingenio laboribuſque candidatorum, qui praeceſſerint, oblivioni, quantum fieri poteſt, ereptis, futuri ad curam excellendi et deſiderium excitabuntur. Ob quas cauſas licet conſilium operis nullis forſitan excuſationibus egeat, modus tamen, quo ex parte peractum eſt, aliqua egere poteſt.

Hactenus is medicinae ſtatus eſt, ut nulla morbos in ordinem redigendi ratio ſcrupulis careat. Numerus morborum non tantus videtur, quanto diviſionibus multis opus ſit. Ea ratio optima et naturae convenientiſſima judicanda, quae morbos conjungit, qui inter ſe cauſis remotis et curatione plurimum affines ſint. Ex his enim ſolis fere de ancipiti ſymptomatum et morbi natura conjici poteſt. Hinc cauſa ſatis gravis, cur ordines tales, quales ſunt Haemorrhagici, Inflammatorii, ſtricte Febriles, Nervoſi, Hydropici, inſtituantur. Quorum ſingulorum morbi, cauſis remotis ſaltem et curatione, quatenus haec nota, quam quorumlibet aliorum ordinum, inter ſe ſimiliores.

Utcunque ambigua ſymptomata, utcunque incertae theoriae

theoriae fuerint, medendi tamen ratio per primos duos ordines in regimine antiphlogiſtico et evacuatione, pro morbi cujuſque gravitate, praecipue conſiſtit; dum ſtimulantia, tonica, aliaque hujuſmodi, praecipuam curationis partem in omnibus fere reliquis conſlant: Quippe enim in his evacuationes, propter quaedam tantum ſigna, ut inflammationi, duritiei alvi, accumulationi humorum, &c. occurrendi cauſa, adhibentur.

In hac diviſione generali, quantumvis grata, ſinguli tamen ordines aliquid ſibi proprium vindicant. In qua proprietate, adfectus haemorrhagicos, quin et inflammatorios, ad eum ſtatum, progredientes, proclives eſſe, ut rationes medendi, ſynochi in febrilibus more, quodammodo contrarias deſiderent, etiam recordandum. Porro in Nervoſis, aſthma, hyſteria, epilepſia, paralyſis, apoplexia, et mania, in duabus corporis conditionibus diverſis, aut his ſaltem permiſtis, conſtant, adeo ut curationes aeque diverſas et permiſtas quaſi exigant. Hi ſcrupuli omni ſyſtemati communes in opere hujuſmodi vitari non poterant.

Exanthemata cum inflammatione typhove duos in ordines dividi poſſent; ſed ipſa inter et, queis includuntur, ordines, tantum affinitatis intercedit, ut illud non neceſſarium duxerim.

Quas diſputationes, cum plures ex aequo fere bonae ſuper eodem argumento editae eſſent, potiſſimum deligerem ſaepe multum dubitavi. Delectas demum, prout res poſtulare videbatur, mutavi, auxi, in epitomen redegi, et annotationes aliquando ſubjeci. Et cum diſputationes ſuper quibuſdam morbis reperiri non poſſent, eas aliunde ſupplere conatus ſum.

Multa repetita, multa parum accurata eſſe, vix dubito, quae, negotiis minime negligendis diſtentus, praecavere non valui. Sed haec in proximo volumine, quod brevi edetur, et opus ad finem perducet, corrigenda curabo. Praeterea indicem adjiciam, et huic ſelectioni, nam nullum ſyſtema ſelectio non eſt, tantum unitatis, quantum potuero, comparare conabor.

ELEN.

ELENCHUS.

ORDO PRIMUS.

MORBI HAEMORRHAGICI.

	Pag.
De Plethora, - - - -	1
De Haemorrhagiis, - - -	20
De Adminiſtratione Antiphlogiſtica, - -	38
De Epiſtaxi, - - - -	49
De Haemoptoe, - - - -	51
De Haemorrhoide, - - - -	61
De Menorrhagia in non gravidis nec puerperis,	73

ORDO SECUNDUS.

MORBI INFLAMMATORII.

De Phlegmaſiis, vel Inflammatione, - -	85
De Cynanche Tonſillari, - -	99
De Cynanche Tracheali, - - -	121
De Ophthalmia, - - -	137
De Phrenitide, - - -	151
De Pneumonia, - - - -	157
De Gaſtritide, - - -	182
De Enteritide, - - - -	195
De Hepatitide, - - -	208
De Nephritide, - - - -	226
De Hyſteritide, - - -	237
De Rheumatiſmo Acuto, - - -	241
De Eryſipelate, - - -	254
De Variola, - - - -	271
De Variolae Inſitione, - - -	286
Varicella, - - -	300
De Rubeola, - - - -	300
De Scarlatina, - - -	311
De Catarrho, - - - -	312
De Phthiſi Pulmonali, - - -	323
De Gonorrhoea Virulenta, - - -	339
De Synocha vel Febre Inflammatoria, -	350

ORDO TERTIUS.

MORBI FEBRILES.

	Pag.
De Febribus Intermittentibus, - -	352
De Typho, vel Febre Nervoſa, - - -	374
De Febre Flava Indiae Occidentalis, -	401
De Febre Maligna Edinb. anno 1779, - -	415
Cautelae de Venaeſectione in Febribus Continuis,	425
De Peſte, - - - -	436
De Cynanche Gangraenoſa, - -	466
De Dyſenteria Contagioſa, - - -	476
De Febre Miliari, - - -	491
De Urticaria, Pemphigo, et Aphtha, - -	496
Addenda, - - - -	497

CORRIGENDA.

Tom. I. p. 1. l. 4. a fine, pro *gaudentem* lege *gaudens*.
p. 295. l. 7. a fine, dele *jam relati*.
p. 316. l. 5. a fine, pro *ſibi* lege *illi*.
p. 350. l. 4. a fine, pro *occupant* lege *occupat*.
Ibid. l. 15. a fine, pro *arent* lege *aridae*.
Tom. 2. p. 167. l. 5. a fine, pro *dubitatis* lege *dubitatis*.

MEDICINAE PRAXEOS SYSTEMA.

ORDO PRIMUS, MORBI HAEMORRHAGICI.

DE PLETHORA.

AUCTORE B. COGHLAN.

INTER cauſas morborum prædiſponentes, polychymiam, aut ſuccorum in corpore molem inconſuetam, ſanitati minime accommodatam, recenſuerunt antiqui; quam in euchymam ſeu fluidorum bonorum, et cacochymam, aut male moratorum, talem proportionem, qualem ſimul integra cum valetudine ferri non poſſe, diviſerunt *. Ex iis nonnulli illam plethoram, hanc cacochymiam, nominavere.

In plethoram ad vires, et ad vaſa, reſolvebatur euchyma. Una in vaſis tantam coacervationem, quantam cordis arteriarumque vires conjunctæ facile movere non potuerunt, cui junguntur ſyſtematis laſſitudo, torpor, ejuſque magna functionum oppreſſio; altera talem fluidorum maſſam, qualem ſine ruptura plus ferre recuſent vaſa, citra vero munerum animalium perturbationem notabilem, voluerunt †. Hæc temperamentis, quibus acciderit, ulterius diſtinguebatur. Si in laxum, tenerum, ac mollem, ſeu corporis habitum ſanguineum, incideret, ubi, ob partium delicatulam texturam, nulla, ſaltem parva, globulorum rubrorum ingreſſui datur oppugnatio; exinde cutis nitida, polita, ac rubicundulo colore ſuffuſa, tunc neotericorum plethora ad habitum: ſi autem in temperamentum melancholicum fibra rigida gaudentem, ubi, e contrario, ob cutis cæterarumque partium repugnantiam, coarctus eſt in aliis minus obſiſtentibus locis ſanguis, unde venæ tumidæ, eminentes, tum eorum ad venas enaſcitur plethora ‡.

* Junck. tab. 2. Gaub. § 387. † Gaub. § 388. 391. ‡ Gaub. § 388.

Hiſce admodum ſunt affines duæ aliæ ſpecies, quæ vitæ periodis partibuſque ſyſtematis ſanguiferi affectis ſtipantur.

In ætate infantili et juventute, quod arteriæ quam venæ ſoliditate minore ac denſitate polleant, teſtes ſunt Wintringham jun. ac Robinſon experimenta; unde fit in illis quam in his inſignior fluidorum accumulatio. Progrediente vero vita, ſeu occidente, majorem proportionaliter firmitatem, forſan ex eo quod cordis inſultibus directius objiciuntur, aſſecutæ ſunt arteriæ, nunc venas diſtributionem imparem recipere invicem cogunt. Unde ſuperpondii in diverſis hujuſce ſyſtematis partibus, diverſis vitæ gradibus, alternatio. Ineunte ætate arteriæ, ingraveſcente vero venæ, plethora laborant; quod ex hæmorrhagiarum phænomenis, quæ in adoleſcentulis ab arteriis, in ſenilibus e venis, maxime profluunt; itemque ex colore cutis florido, veniſque depreſſis in illis, oppoſitis vero in his, fuſe ac clare comprobatur. Ex dictis quoque, cur frequentiſſime ad habitum juventuti plethora, et ſenectuti ad venas, fere ſemper occurreret; cur itidem iſta, cui initio ad habitum impingitur nomen, poſtea, in vitæ progreſſu, in plethoram ad venas evaderet, liquido patebit.

Reſtant adhuc duæ alteræ ſpecies, ſcil. Plethora ad ſpatium, quæ et Reſpectiva vocatur; ubi ſanguis, nec mole nec volumine adauctus, vaſorum nihilominus capacitati male convenit, propter luminis eorum a variis cauſis imminutionem; ſicut paroxyſmi febrilis acceſſione, magna ac frigoris diuturna applicatione, aliiſque, conſtrictionem inducendo, ſuas vires exercentibus; et apparens, ſive ad volumen dicta, ubi, e contrario, fluidorum moles, a calore externe applicato, exercitio vehemente, repentina atmoſphæræ ponderis elevatione, &c. dum canalium amplitudo forſan in eodem ſtatu durat, ſaltemve tali in proportione non augetur, ſubito adaucta eſt *. Hæc inter medicos diſtinctio magni habeatur momenti; etenim ex ea pendet quid per diatheſin phlogiſticam, in auctorum ſcriptis tam celebrem, intelligendum, quæ tonum auctum, ſeu vaſorum in ſanguinem contrahendi proclivitatem, actionemque, majores denotat. Hæ ſunt plurimæ certe plethoræ ſpecies præcipue ſpectandæ, quæ, quippe in auctorum ſcriptis tam ſæpe occurrant, eas explicatas habere, haud omnino inutile videtur.

Cacochymia omnino praetermiſſa, de plethora euchyma, ejuſque maximi momenti ſpeciebus, pauca paginis ſequentibus proferre decrevimus. Priuſquam vero hoc penſum ſuſcipere conamur, quaeſtionem hic ſeſe praeſtantem dirimere alicujus pretii cenſeatur, An pro morbo, potiuſve morbi cauſa, haben-

* Gaub. § 389. 390.

da

da eſt plethora? In utrimque multa perquam ingenioſa adduci poſſint argumenta: Verum talem enimvero componere litem, noſtro judicio nec factu facile, nec utile diremptu, foret. Quippe, ſi pro causa diſponente aeſtimanda, morbi etiamnum conditioni ita appropinquat, ut cura animoque noſtris aeque praevertere poſtulat; cauſae quia occaſionales, quae cum ea morbum inducere valent, hominibus ſemper adeo opportunae ſunt, ut in eodem ſtatu ſano diu perſtare iis non concedatur *. Olim ab Hippocrate obſervatum fuit, quod, "Bene habita athletarum valetudo, ſi ad ſummum proceſſerit, periculoſa, non poſſunt in eodem ſtatu permanere neque conſiſtere: Quum autem non conſiſtant, nec in melius poſſint proficere, ſupereſt ut in deterius vergant †." Contra, ſi plethora pro morbo duntaxat habeatur, tunc criterion, ſeu quandam normam fixam, a qua dirigendi ſumus, in propatulo nos adducere oportet; quod, ob ſanitatis latitudinem indeterminatam, cauſam inter et effectum diſtinguendi periculum, cujuſvis hominis idioſyncraſiamque, fere impoſſibile videtur. Ea etenim quae in uno plethoram ad vires, morbumve, in altero moleſtiam leviſſimam, vix incommodum, praebeat. In medio iter tutiſſimum, modo cauſa, modo morbus, cenſenda eſt; uniuſque effectibus obviam ire, alterius curam efficere, operae pretium erit.

Nunc quid per plethoram in ſequentibus intelligendum, proxime aggrediundum eſt. Definitionem accuratam, brevem, ſimul ac copioſam, reprehenſioniſque expertem, ſtabilire, nobis, ob varias ſcriptorum ſententias, ſpecierumque copiam, minime conceſſum eſt. Tale quiddam jactanter ſperare longe a nobis abſit. Hancce vero, utpote ad plethoram cognoſcendam, ejuſque ſpecies ab aliis diſtinguendas, maxime idoneam nobis proponere liceat.

DEFINITIO.

Fluidorum bonorum in ſyſtemate ſanguifero, cum dyſpnoea, anxietate, oppreſſionis ſenſu, cutis rubore inſolito ac vegeto, aut venarum intumeſcentia, copia praeternaturalis, corporis functiones ut plurimum perturbatae. Haec enumeratio omnes, ſcil. praecipuas ſpecies, plethora etenim ad ſpatium, ut et ad volumen, quoniam raro diuturnitate aut periculo praedita, praetereunda eſt, ſub ſe continet: Ejus praeſentiam manifeſtius denotant vultus color rubicundus, labiorum, oculorum in angulis, aliarumque partium cute exiliter tectarum, rubor, coralli inſtar, notabilis; oculi paululum extantes, humectantes, vivacitate qua-

* Van Swiet. comm. in § 106. † Hippoc. aph. 3. § 1.

dam inſolita dotati; vaſa perplurima in albugineam diffuſa; demiſſo ac repente elevato capite, vertigo; viſus deprivatio, tremulus aut ante oculos motus; pulſus plerumque mollis, plenus, tardus, facile vero excitandus. Manu pectus ſuperimpoſita, cor in ſanguine expellendo aegre ſuo munere fungi, ac gravi quaſi ictu contrahi, ſentitur. Plethorici ad exercitationem ſunt inepti; nam facile delaſſantur; et aliquando ſponte, ſæpius vero ab inconſueto motu, dolorem quendam contuſivum in omnibus artubus experiuntur *. Labore tenui, aut cum ſuperiora petunt, aegre ſpirant, facillime caleſiunt. Vino, liquoribus ſpirituoſis fortioribus, etſi leviſſima indulgentia haud impune iis praetereunda eſt; quippe etenim cutis, muſculorumque intumeſcentia mollis et aequabilis, reſpiratio ac pulſus citatiores, vertigo, oculorum ſuffuſio, ſanguinis verſus caput magna determinatio, cum praecordiorum moleſtia inſigni, eos laceſſunt, convivialem atque exceſſum immerito remunerant †. In ſomnolentiam proclives, et ſomno ſaepe opprimuntur invito, qui et longior atque profundior, ſaepe ſaepius vero inſomniis deturbatus, iteratione invaleſcat ‡. Quieſcente corpore, aegre ac tarde ſpirant, ſuſpiriaque pectore ex imo haud infrequenter evadunt. Plethorici magna ex parte nitidi atque obeſuli, raro macilenti ſunt. In locis arctis, coopertis, ignibus calefactis, temporibus hiſce quibus ſubito imminutum eſt atmoſphaerae pondus, aegritudinem pergravem ſentiſcunt. Alvi excretio, niſi quod fortaſſis ſaepius quam augetur ſupprimitur, naturalis evadit ||; excreta autem, ingeſtorum ac morae ratione, parciora, ac multo magis indurata, quam in non plethoricis, exiguntur. Animi indolis, inter ſigna, fere omnes qui hactenus fuere auctores mentionem fecerunt, qui et ſerenus, tranquillus, placiduſque ſignabatur: Qua ratione vero, propter quod temperamentis ſanguineis hicce nec proprius nec frequens eſt, in quibus maxime vigeat plethora, dubitandum ſit. E contrario, mens quae et hilaris eſt, nec ſponte, varia ac mutabilis externorum affectibus facile concitata, eorum pariterque immemor, denique, utpote corpus, mobilitate irritabilitateque plerumque praedita, iis naturaliter conceſſa; nonne hiſce potius quam ſupradictis dotibus igitur ſtipari oportet? Plethoram ad diſtinguendam non multum confert, quoniam a medico rariſſime, ſi unquam, in auxilium vocatur; quippe caetera non deſunt, quae ſatis ac abunde eam detegunt ſigna. Si in temperamentis melancholicis, quod rarius autem evenit, vel ſeneſcente aetate, exorietur plethora, tum cutis floridae, animique mutabilis vice,

* Hoffm. tom. 2. p. 3. cap. 8. et Junck. conſp. theor. p. 618.
† V. Swiet. com. § 106. ‡ Hoffm. ibid. || Hoffm. ibid. cap. 9.

venarum

venarum intumeſcentiam, mentemque ſedatam forſan ac tranquillam, obtinere docent obſervata.

SYMPTOMATUM RATIO.

Hocce ſub titulo, quaedam de ſymptomatum, ſeu plethorae effectuum theoria, more ſolito, proferre volumus; quorum plerique fere ac omnes nimia ex ſanguinis redundantia pendent.

Cutis caeterarumque partium rubor. Ex copia globulorum rubrorum inſolita vaſa capillaria permeante, cui ob partium mollitiem nullum datur obſtaculum: E contrario, *Venarum intumeſcentia*, e ſanguinis quantitate nimia, ob aliarum rigiditatem ac vim, in venas laxiores coacta oriri videtur.

Demiſſo, &c. capite, vertigo, &c. ſitui mutato ſanguinis reditum oppugnanti debentur; unde in capite accumulatio, cerebrique compreſſio, ex qua innaſcuntur effectus.

Plethorici ad exercitationem inepti. Nihil ex omnibus, quae mihi hactenus innotuere, adeo impenſe ſanguinis circuitum promovet ac exercitium; nihil vero corporis calorem tam efficaciter adauget ac circulationis velocitas, et a calore maxima fluidorum rarefactio, quibus magnopere agitantur plethorici.

Dolor contuſivus rheumatici inſtar, a diſtenſione vaſorum inſolita, ex ſanguinis vera copia, aut potius ejus volumine adaucto, pendere videtur; quippe dolor eum referens, brachii venas ſubcutaneas ligamine comprimendo, ac in eas ſanguinem accumulando, gigni poſſit.

Vini, liquorum ſtimulantium, &c. quippe etenim ex ſtimulis circuitus citatior, et rarefactio, ex quibus profluunt cutis et muſculorum tumor mollis, manuum et digitorum claudendi inabilitas, &c.

In ſomnum proclivitas, et invitus ſomnus, forſan ex ſanguinis in cerebri vaſis coacervatione, nervorum originem comprimente, ut et animo ſolicitudinum experte, aut ab iis quae ad mentis ſeu corporis exercitationem ſpectant vacuitate *.

Inſomnia quae perterrent cerebri excitationi impari tribuenda ſunt: Inter cauſas etenim vigiliarum ſeu excitationis Cl. Culleno recenſitas, enumeratur ſanguinis in cerebri vaſis impetus adauctus, ſuo irritamine agens; ſimili effectu ſtipatur quantitatis augmen †. Utriſque in plethoricis favent ſyſtematis plenitudo, corpuſque reclinans.

Corpore quieſcente, aegre ac tarde ſpirant. Uti ſanguinis circulus, ita fere ſemper ſpiritus; quandoquidem in plethoricis

* Cull. inſt. § 126. 128. † Inſt. § 133.

ricis

ricis nullo ſtimulo commotis tardior evenit circulatio, ſequitur, ut ſegnior itaque evaderet reſpiratio. Sed in iis, ob congeſtionem, in pulmonum aeque ac aliarum partium vaſis, praeternaturalem, ſentiuntur anxietas, moleſtia, ac praecordiorum aegritudo; ad quas tollendas, inſpirationes altae atque profundae ſubinde excitantur. Cur ideoque ex calore, pondere atmoſphaerae ſubito imminuto, enaſcatur anxietas, liquido conſtat.

Plethorici magna ex parte obeſuli. Ex iiſdem fere cauſis oriuntur plethora ac polyſarcia. Prior nutrimenti in ſyſtemate ſanguifero abundantia; poſterior depoſitio potius hujuſce in tela celluloſa ſecretio, habeatur. Cur itaque obeſuli plerumque evadant, clare patebit.

Alvi excreta pauca, indurata, ingeſtorum ſolutioni ac abſorptioni vegetioribus debentur.

Mentis indoles. De mentis et corporis actione reciproca nihil fere certi deprehendimus; operationis modi vero prorſus inſcii. Experientia noſcimus, quod haec ita inter ſe connexa ſunt ac conſpirant, ut unum alterius ope et auxilio in hac vita egeat, unumque in alterum agat, et invicem quoque patiantur; ultraque vero tenebrae. Sanguineum, aeque ac alia temperamenta, quavis animi indole dotavit inſtruxitque natura; quorſum autem, caligine ac dubiis, nunquam forſitan colluſtrandis, implicaverat.

C A U S AE.

I. Qui temperamento ſanguineo, ideoque partium mollitie, ſpongioſa textura, utpote plenitudinis incremento maxime commodis praediti, ſunt plethorae opportuni: Nec ſunt ii, qui temperie ſanguinea melancholica gaudent, ab hacce omnino incolumes *.

II. Chylopoieticorum viſcerum, atque haematopoieticorum vigor ac robur, inſtante ſimul aliarum partium laxitate; prioribus chyli blandi magna paratur copia, poſteriore vero hujuſce ingreſſui minus praebetur propugnaculum †.

III. Junior aetas ‡, ſeu potius ea intra annos decimum tertium ac triceſimum quintum degens: Tunc enim ſolida laxiora ſunt, ac fluidorum coacervationi minus obſiſtunt. Praeterea in illa, ſapientia ſumme miranda, corporis incremento per ſtabilem plethorae exiſtentiam ſtudioſe ſuppeditavit alma rerum Genetrix, quae uſque ad evolutionem partium ſyſtematis omnium, ac ultra, conſuetudinis vi, perdurat; ea vero

* Junck. conſp. tab. 2. † V. Swiet. aph. 106.
‡ Junck. conſp. tab. 2.

peracta,

peracta, iſta ſanguinis pars ei accommodata nunc accumulatur; et exinde plethora.

IV. Sexus ſequior *. In hoc etenim maxime viget temperamentum ſanguineum; etiamque in foeminis plethorae generationi anſam non infoecundam praebet menſium ſubinde ſuppreſſio; iis ſingulis menſibus naturali lege evacuatur ſuperfluus ſanguis, eodem iterum temporis intervallo novo ſanguine turgent; qui, niſi exigatur, plenitudinem creat. Denique, foeminae, propter quod vitam ſedentariam, magnaque ex parte curis vacuam, degunt, quam homines frequentius plethora tentantur.

V. Iners vita, ſolicitudinis expers †. Quantum accumulationi ingraveſcenti obſecundet quies muſculoſa, ab exercitii effectibus, poſtea recenſendis, liquido conſtabit. Docet etenim obſervantia, quod, quo minus exerceatur corpus, eo minus evadent ſuccorum dilapidatio ac diſperſus, ſolidorum prodigentia et attritus; eo magis vero, ex eadem nutrimenti copia, retentio ac congeſtus. Accipe Gaubii verba, nimiam quietem objurgantis, "Ex hoc fonte igitur polychymia, plethora, obeſitas, profluunt; quae ſarcinis corpus gravant, firmarum partium mole ac vi majoribus ‡." Qui effectus multo graviores, ſi ad vitam otioſam ſubito confugiunt duris laboribus aſſueti. Quantum valeat vita curis vacua ex luctus diuturni ac pathematum animi deprimentium effectibus, corpus emaciando, chylopoieſin praecipue vitiando, judicandum ſit.

VI. Somnus multus ‖. Hic cauſae praedictae, utpote ei multum affinis, forſan referri debet; quantum ad fluidorum coacervationem conducat, facile intellectu. Tempore ſomni optime reſtituuntur illa quae vigiliarum actionibus perierant; tunc apprime perficitur totius corporis refectio; ſit in exemplum infantilis aetas, quo tempore ſolidorum incrementum ac prolatio velocius quam toto vitae decurſu progrediuntur: Quippe tunc magis in cunabulis, quam exinde in lectis, ſomnum dominari foventem, compertum eſt. Non deſunt etiamque ferarum exempla, quae vitam, hieme vigente dormientes, ſine pabulo ſuſtentant. Luce durante, cum corporis negotiis tum animi ſtudiis difflantur, quae quieſcentibus horis congeruntur. Ex illis itaque imminutis, aut hiſce productis, exoriretur plethora. Corpus laxando, vaſorum robur imminuendo, ibique fluidorum augmini propugnaculum ſublevando, multum praeſtat in longum protractus ſomnus. Si quotidie etenim, in exercitantibus, tantum diſſipetur, quantum ingeratur, otioſi

* Gaub. et V. Swiet. ib. † Gaub. et V. Swiet. ib.
‡ Gaub. § 514. ‖ V. Swiet.

facti

facti ſequitur ut plethorici evaderent, praeſertim cum cauſae, quae ſanguinis boni abundantiam inducunt, ſuam ſymbolam eo conferunt.

VII Cibus nutrimento pollens *. Hocce ſub titulo cibaria omnia, quae molis ratione chyli maxima quantitate ſcatent, comprehenduntur. Primas tenent carnes adipe redundantes, quia minime perſpirabiles, et plus nutrimenti † ſeu materiei forſan globulorum rubrorum glutiniſque fabricationi accommodatae continent; ideoque caeteris, ac vegetabilibus, anteponendae; quod teſtantur Sanctorii aph. xxiv. xlv Vegetabili ex regno, oleo et ſaccharo affluentia aliis praeripiunt palmam. Eorum ſub pleno ac diuturno uſu magnopere creſcit, et, opitulantibus cauſis praedictis, novas acquirit vires plethora.

VIII. Excretiones ſecundum aut praeter naturam ſolita quantitate deficientes. Ad primam pertinet perſpiratio inſenſibilis, menſes, lactatio; ad ſecundam, ſanguinis fluxus, tum factitii aeque ac ſpontanei, fontanellae, &c. De quibus in ordine.

1. *Perſpiratio.* Hancce ſtaticis experimentis ad calculum redegit laborum amans, multumque laudandus, Sanctorius; cujus verba: "In homine utente moderato victu, perſpiratio nocturna aliquando aſcendit ad tres libras · in utente pleniſſimo, ſtomacho praeexiſtente vacuo et robuſto, poteſt aſcendere ad quinque libras ‡." An hunc, quoniam inhalationis per cutim prorſus ignarus, ad amuſſim ſtatuerit, dubitari liceat. Si corpus etenim, tempore matutino, quinque libris heſterni ponderis deficeret, non ergo dicendum eſt, tantum per inſenſibilem perſpirationem duntaxat evaſiſſe; quoniam de inhalatione noctis, quae ad unam, duas, vel alteras libras aſcendiſſet, omnino tacemus. An hiſce regionibus conveniret, in dubium necnon vocaretur. Quippe quia hujus loci clima, victus, hominumque mores, a quibus valde afficitur calculus, ab illis ubi facta eſſent experimenta multum diſcrepant.

Nihilominus, etiam in hiſce regionibus per cutim evacuatio, quoniam magna evadit, magni momenti habenda eſt; praeſertim quod, ob coeli lubricam inſtabilemque temperiem, ſaepe ſaepius ſupprimitur; et exinde, eadem ingeſtorum copia manente, nulla vero alia excretione ſuum ſuppeditante auxilium, ſarcina gravatur corpus. An verum periculum inferat, an per longum invaleat, ſeu ad polyaimiae genus pertineat, necne, in medio derelinquendum eſt.

2. *Menſes.* Horum ſuppreſſione, utpote feraci ex fonte, profluit plenitudo ||. An initio fluxus menſtrui origo plethorae

* V. Swiet. ib. † De cib. et pot. aph. 69.
‡ De cib. et pot. aph. 69. || V. Swieten aph. 106.

ſae generali, potiuſve topicae, tribuenda ſit, adhuc ſub judice; quod autem ejus diuturnitas priori debeatur, omnibus fere conceſſum. Quamobrem ex menſtruis ergo ſuppreſſis, citra lactationem ſeu alteram evacuationem, conſequi oporteret plethoram, facile intelligitur; an paucos ultra menſes ſaepe duraret, incerti ſumus: Quippe quia eorum retentio diu perſtare non poteſt, quin multis variis, ac plethorae repugnantibus noxis, ſtipetur.

3. *Lactatus*, infantis morte, graviditate, animi pathematibus, &c. ſubito aut immature ſuppreſſus, eundem praeſtat effectum. Viciſſitudini tam repentinae ſeſe ex improviſo accommodare non poteſt ſyſtema: Solita ideoque progrediente refectione, deficiente autem ſumptu, exſurgit accumulatio.

4. *Sanguinis fluxus, ſeu ſpontanei, ſeu factitii,* ubi in longum perduravere, ſimili ac menſium modo, plenitudinem efficiendo, ſuas vires exercent. Nihil retulit, unde ſuam priores deducant originem; quoniam, utrum ex plethora an morbo, eorum recurſum ſanguinis redundantiae plerumque adſcribendum eſſe, ac ſyſtematis valetudini ſecundae neceſſarium evadere, conſtat. Ab his aut illis impeditis, nec aliter exaequatis, profluunt multi ſaepe pergraves effectus, inter quos eminet plethora. Uti naturalis, ita ſanguinis educendi conſuetudo artificialis, praetermiſſa, idem ſuperpondii genus gignit. Sit in exemplum homo, quem, petulanter, urgente aut cauſa, ſanguinis miſſionibus utentem, quibuſdam ac forſan intervallis eas iterantem, plethora periodica demum adoritur; pariterque ſanguinis detrahendi conſuetudo non niſi ſummo ſanitatis periculo derepente deponenda: Ex obſervatis enim conſtat, quo ſaepius ſanguinis detractionem patiatur homo, modo non penitus inde debilitetur, eo citius ac certius poſtea novo ſanguine turgere *. Lege quadam naturali, uti jacturis tum fortuitis aeque ac naturalibus ſuppeditationem accommodaret, noſtrum, vigente ſanitate, comparatum eſt ſyſtema. Quandoquidem id, quod ſanguinis miſſionibus conſumptum eſt, intervallis renovari conſuevit, atque, ſolitum circa venaeſectionis tempus, eadem patiuntur mala, ac ea quibus, retentis aliis, aſt ſpontaneis excretis, affligi ſoleant homines; opus eſt, ut in illis, pariter ac his, idem ab evacuatione proveniret levamen. Unde inevitablis evadit venaeſectio, quae, aut procraſtinata, ſeu omnino praetermiſſa, plenitudini cauſam praebeat. Necnon ſanguinis detractiones iteratae, vaſorum atoniam laxitatemque concitando, ſyſtema plethorae opportunius reddunt.

* Swiet. aph. 106.

5 *Fonticuli et ulcera ſubito ſuppreſſa*, quomodo ſuos edant effectus, ex praedictis rite perpenſis facile intelligatur.

IX. *Moles corporis imminuta.* Docent obſervata chirurgica, quod ſaepe ex dearturitione conſectetur plethora: Quippe ex membrorum truncatione imminuitur corporis menſura, ideoque ſuppeditationis conſumptio. Humores igitur, qui artus abſciſſos adire ſolebant, alveis ſuis ſumptuque conſuetis privati, in ſyſtema coacervantur *.

DIAGNOSIS.

A corpulentia, ſeu Sauvageſii polyſarcia adipoſa, ſolummodo hancce ſecernere, pro merito haberetur. Priuſquam hoc peragere conaremur, obſervare haud abſonum foret, quod opus ex ſe non multum adferat commodi; quoniam ſignis tantummodo, iiſque parumper, diſſimiles, cauſis rationeque medendi ſibi ſunt valde affines. Plethora etenim ea eſt materies nutritioni apta, in ſyſtemate circulatorio retenta; adeps vero ejus in membranam celluloſam depoſitio, potius ſecretio. Hic eaſdem fere cauſas ac illa ex origine agnoſcit. Cautelam quandam, quoad curationem, poſtulat, ſcil. ne ſtatum obeſum per venaeſectionem unquam avocare conaremur; quippe etenim hujuſce tametſi quadam cum adminiſtratione, plethoram ſublevare, nullam tamen periculo vacuam, qua corpulentiae mederi, tentaremus, adhuc detectam comperimus. E contrario, venaeſectio ad talem corporis ſtatum alliciendum efficaciſſima evadit, teſte laniorum praxi, qui, ut vitulos reddant pinguiores, ſanguinis miſſionem iterant. Medicorum ſcripta, ejuſdem effectus in ſyſtema humanum, praxi eadem inducti, haud exemplis deficiunt. Ad diagnoſin ſtabiliendam, in auxilium imprimis vocanda polyſarciae moles. Quidam illius gradus, utpote earundem cauſarum effectus, plethoram plerumque comitatur †; ſed nunquam ſtatum iſtum periculo aut moleſtia praeditum aſſequitur: Etenim ſanae pinguedinis exceſſum duntaxat conſignant quae ſuffocationem minantur, functionibuſque obſtant. Haec, plethora adſtante, nunquam adeſſe credenda; quippe, quo adeps maxima, ibi ſanguinem minima pollere quantitate, repertum eſt ‡. Contra, plethora mole abnormi, quae ne minimam quidem largitur deformitatem, nunquam conſociatur. Hacce, nihilominus, multo magis opprimuntur obruunturque ſyſtematis functiones, quam ſarcina obeſitatis notabili.

Cutis color quoque diſcrepantiam indigitat. In obeſo,

* Boerh. praelect. Hall. aph. 781. † Gaub. § 394. Junck. tab. 2.
‡ Boerh. praelect. acad. 476. Lieutaud prec. de la med. chap. de pleth.

propter

propter vaſa compreſſa, adipe involuta, aliquantulum imminuta, inſignis obtinet pallor; plethorico rubor *: Ille haudquaquam vel minime temperiei viciſſitudine, hic maxime, afficitur. Opimi iſtam aegritudinem, ſeu dolorem contuſivum, ac plethorici, nunquam experiuntur In illis pulſus parvus, tactu vix ſenſilis, aliquando incompertus; his vero plenus, validus, et ante oculos, nonnunquam evadit. Huicce vero haud ſemper credendum. Ad diagnoſin certiorem ſtabiliendam multa alia adſunt ſigna, quibus ac affatim ſcatet plethorae hiſtoria.

CURA.

Nunc ad ultimam hujuſce diſſertatiunculae partem, ſeu plethoram curandi ac praevertendi methodum, perventum eſt. Conſilia hiſce aptiſſime accommodata in duo ſeſe reſolvunt.

I. Fluidorum in corpore exceſſum avocare,

1. Sanguinis miſſionibus;

2. Alvum ducentibus.

II. Ejus recurſui oppugnare,

1. Cauſas occaſionales evitando;

2. Diaeta parca, temperata;

3. Exercitio commodo utendo.

De ſingulis pauca in ordine.

I. Alveos incluſis exonerare, nihil aeque proficit ac,

1. *Sanguinis detractio*; quae quia, cito morbo adſtanti auxilium praebens, globulos rubros, a quorum exuberantia pendent fere omnia mala recenſita, efficaciter alliciens, ſalutifera naturae conamina referens, facile uſurpanda, denique periculi expertiſſima, caeteris evacuationibus longe praeripit palmam. Quantitatem detrahendam ſymptomatum rationi accommodemus oportet Quibuſdam etenim in caſibus, ob vaſorum ſummam exquiſitamque tenſionem, ineffabile, ab evacuatione licet mitiſſima, levamen perſentiſcunt; veruntamen etiam, ut in his, tam impigram ſanguinis regenerationem, ac venaeſectionis, quoad poſſumus, iterationem declinaremus, majorem ſanguinis copiam ſemel exhaurire opus eſt. Quippe Dodartii experimentis †, uncias ſedecim ſanguinis venaeſectione expromptas, intra quinque dierum ſpatium, homine ſano, adulto, victu laudabili utente, renovari compertum eſt ‡. Unde in promptu erunt levis eductionis incommoda.

B 2

* Boerh. praelect. 591.

† Hiſt. de l'acad. des ſcien. l'an. 1707. p. 234.

‡ Ejuſmodi quantitatis jacturam iteratam intra tot dierum ſpatium ſaepenumero

commoda. Quo citius ſarciatur damnum, eo maturius, ſarcinam ad compeſcendam, altera inſtituenda eſt venaeſectio

At ſi plethoram inſtantem avocando, valentiſſima, recurſui tamen obſiſtendo incertiſſima, nonnunquam evadit venaeſectio. Sit in exemplum homo, qui, ut ſtatum plethoricum tolleret, ſanguinis miſſionem ad xvi uncias, cum levamento expetito patiatur; ſex ſive quinque poſt diebus, victu ut ſolito utente, reparatur diſpendium, novo ſanguine turget, iterumque praedictum a chirurgo levamen poſtulat; ac in uſum hujuſce oblectamenti, pro re nata, donec venaeſectionibus repetitis plethora habitualis, quibuſdam et recte diſpoſitis intervallis revertens, enaſcatur, perſeverat; quae, ni majore cum periculo, ſaltem pluribus fortioribuſque incommodis conſociatur: Quia, ut jamjam indigitavimus, ſanguinis eductiones iteratae, corpus laxando, id plenitudini reddunt obnoxius. In ſyſtema ſanguiferum, tenſionem ejus ſublevando, praecipue ſuas vires intendunt. Robur itaque ac tonum debellando, excretiones ab hiſce pendentes fortiter impeditant, quibus vero imminutis, eadem ciborum quantitate aſſumpta, gradatim exuberat ſanguis; qui, propter quod vaſa excretoria, evacuationem inter ac ſyſtematis congeſtum, contractionis ac conſtrictionis aliquod, quibus anſam praebebat vis diſtendentis imminutio, aſſecuta ſunt, uſque adeo, copia poteſtaſque quibus antea diſtenſa fuerunt, nunc penſo impares ſunt, molem aſſequitur, quam prius nunquam attigerat; unde accumulatio quam ante, poſt ſingulas venaeſectiones, grandior evadet *.

Haecce incommoda ſola non metuenda ſunt. Quippe etenim ex hoc fonte haud infrequenter profluunt polyſarcia ac dirus hydrops; quorum exemplar hiſce verbis depingit Cl. V. Swieten: "Vidi foeminam, cui, ob validiſſimos et ſaepiſſime renatos animi affectus, ſexageſies et ultra vena fuerat ſecta intra anni ſpatium, quae obeſiſſima facta, paucorum menſium ſpatio, 150 librarum pondere aucta fuerat; et dum continuo turgeret renato ſanguine, nova ſanguinis mittendi neceſſitas urgebat magis quotidie; donec tandem, ſoluto omni corporis robore, in hydropem incideret †."

Ex hiſce rite perpenſis, quod inſtantis plethorae tametſi curam efficiendo maxime, nihilominus recurſui ejus obſiſtendo, huicce methodo ut minime credendum ſit, in proclivi erit; hoc tamen quadam ſub adminiſtratione quod effici queat, pro certo habeatur. Haecce ſententia adimplenda eſt,

numero renaſci haudquaquam volumus: Nam crebrae ſanguinis ſeceſſiones corpus noſtrum ita imbecille, ejuſque functiones tam languidas, reddant, ut impediantur chylopoieſis et haematopoieſis.

* Cul. prael. † Comm. aph. 106.

ſanguinem

ſanguinem ad optatum uſque ſyſtematis ſolatium educendo; tunc ineuntis plethorae, debito poſt tempore, ſigna diligenter perſcrutando, quorum exortu vena, minoris autem quantitatis, ſpolianda; ab incepto diaetam quantitate ſeu qualitate deficientem ſedulo proſequendo; qua conferente in longius procraſtinatur plethorae recurſus, ideoque depletionis neceſſitas; ſic intervalla adaugeſcendo, quantitates vero minuendo, donec ad ſtatum priſtinum plenitudineque valentem tandem pervenerit corpus, iterantur venaeſectiones; in quo, exercitio victuque commodis poſtea recenſendis conſervandum eſt. Methodus haecce, quoniam non ſine magna ſedulitate ac cura exequenda ſit, ad curam potius inchoandam, quam eam adamuſſim conſummandam, uſurpari oportet.

Cautelas ſequentes, hujuſce remedii uſui accommodatas, in medium conferre haud abſonum videtur. Sunt corpora quae, ob vaſorum ſummam tenſionem, ac ſyſtematis nervoſi mobilitatem irritabilitatemque, ex ſubito vel magno ſanguinis diſpendio, ſyncopen, interdum convulſiones moleſtas, adipiſcuntur; quibus ut oppugnaretur, ac vaſorum laxatio eximia, quae in plethoricis pro emolumento noxas infert, evitaretur, ſanguis, ſitu recubante, ore minus patulo, nonnunquam brevi interpellato, chirurgo detrahendus eſt. Hoc perfecto, liberum per alveolas tranſitum, ligamine cunctatim ſolvendo, ſanguini praebere oportet.

Quantitas, ratione aetatis, ſexus, habitus, climatis, conſuetudinis ſanguinem mittendi, prae caeteris vero ſymptomatum vis, ſtatuenda eſt; quae, prout in diverſis admodum diverſa, normae generali minime ergo obnoxia, medici judicio permittenda ſunt.

2. *Alvum ducentia.* An multum hocce ad malum antevertendum conducant cathartica, propterea quod ſanguinis ſerum aut gluten tantummodo exhauriunt, ſub judice haeret. Plethoram globulorum rubrorum redundantiam eſſe jamjam indigitavimus, qui vaſis rubris coacervantur, ac iis ſolis gyrum perficiunt Cathartica ideoque, quoniam, muci e glandulis ac ſeri ex vaſis exhalantibus quantitatem adauctam ſolicitando, vaſcula minora partem ſanguinis decolorem vehentia duntaxat exinaniunt, ad plethoram tollendam, ſeu vaſa ſanguifera exoneranda, haud multum conferant veriſimile videtur. Quatenus vero plethoram adjuvat quicquid ingeſtorum morae, ideoque chyli aſſumptioni favet, eatenus hiſce obviam eundo cum fructu ac laude uſurpantur laxantia

Haud immerito, ejus inſultum praevertere, in auxilium advocatur alvi ſolutio; quae et optime catharticis, ſuas vires leniſſimo cum ſtimulo exercentibus, peragitur. Haec ſunt

ſales

ſales omnes, ſulphuris flores, ac ricini oleum: Caeteris vero fructus acidi dulces, quia lenius ac dulcius eundem praeſtant effectum, longe anteponendi. Hiſce deficientibus, illiſque faſtidium cientibus, ad methodum Boerhavianam confugiendum eſt; cujus verba: "Si vero neceſſe habueris alvum mollire, id efficere poteris, aucto potu, diminuto cibo, vel omiſſo prandio, et motu ante paſtum paulo majori *;" pro prandio derelicto vegetabilium uſus forſan aeque juvabit, aegroque minus invite aſſentietur.

II. Plethorae recurſui obviam ire.

1. Priuſquam hoc abſolveremus, Idiopathicam inter et Symptomaticam Plethoram diſcernere haud inutile videtur; propter quod hujuſce in praeſentia amandatae inſultus, affectionis primariae ſublevatione, ſolummodo praecavendus eſt. Symptomatica cum plethora ad Volumen, ſeu Spuria, minime confundenda: Illa etenim imminutae, ſeu ſuppreſſae cuidam excretioni fluidorum, molem amplificanti, debetur; haec ex calore, aliave cauſa eorum volumen adaugente, pendet. Ex quibus, quid per idiopathicam intelligendum, in aprico eſt. Si pro cauſis agnoſcantur perſpirationis ac menſtruae purgationis imminutio aut retentio, tunc earum reſtitutioni, utpote ſecundae ac valetudinis integrae perceptioni perneceſſariarum, conatus ac medici remedia dirigenda ſunt. Si, e contrario, haemorrhagiae aeque ſpontaneae ac factitiae plenitudini anſam praebuiſſent, tunc eas, quoniam periculo variiſque incommodis ſcatentes, dirimere, earumque defectui ſyſtema gradatim componere, illum oportet.

Hiſce, ſub cauſis relatis, parum adjici reſtat. Inter plethorae ſcaturigines enumerabantur ſomnus nimius, ſolitaeque excretiones repreſſae. Hujuſce indulgentiam procul arcendi neceſſitas, praeter mala inde profluentia, jamjam recenſita, ex opprobrio eo in juventute digne annexo, et ejus declinatione abſque incommodo peracta, nova aſſequitur incitamenta. Harum primas tenent muliebris purgatio ac perſpiratio inſenſibilis; quarum fontes prohibitionis omnes, ac medendi conſilia tradere, nec ſcopo nec viribus conveniat. Omnino forſan ineptum eſſet, pauca tantummodo proferre de rebus ita inter ſe momentoſis; quandoquidem ut hocce opus perficere conaremur noſtrum non nunc eſt, ad alias plethorae origines flocci faciendas tranſeundum eſt. Inter nimiae plenitudinis cauſas recenſebatur et cibus nimio nutrimento pollens. Diaeta tenuis ac parca, prout diſſimilem praeſtans effectum, ejus loco ſuccenturienda eſt. Conſiliorum omnium vero valetudini ſecundae conferentium, nullum aeque ac abſtinentia, victuque

* Prael. acad. § 1055.

dura

durá temperantia, ditioribus haud minus vegetioribus auditu tam difficile, ac abuſui ita obnoxium, evadit. Prioribus, nempe, luxuriis indulgere, feſtivas dapes celebrare, quam ſuave, quam dulce! deponere ergo quam difficile! Idque peragere, plus exigunt quam medici ſolicitatio, aut periclitantis mali formido, efficere poſſint; praecipue, quando levamen a venaeſectione, ſine ullo negotio, et tam expedite, aſſequi poſſimus. Neque vegetioribus, aut illis uſque ad ſatietatem indulgentibus, facilius perſequenda. In utriſque nihilominus commoda et utilis mutatio effici queat; illis etenim quantitatis, hiſce ciborum qualitatis, imminutio lubentius ferenda ſit. Ex utraque parte vero plenitudinis recurſus in longius protrahitur; poſteriore, ob cibariorum numerum multiformem, quam priore, melius perficitur. Inter vegetabile ac regnum animale magnum obtinet diſcrimen. Ex hoc quae petuntur, plus iſtius materiae, globulorum rubrorum ac glutinis generationi accommodatae, minus per cutim evehi praebent. Plethorae itaque multo magis favent, quam haec ex illo ſegregata. Unde, in omni plethorae caſu, victus vegetabilis in uſum revocandus, animaliſque quam maxime fugiendus; praecipue caro, minime quia perſpirabilis, ut teſtatur Sanctorius: "Corpus magis ponderoſum redditur quatuor unciis cibi multi nutrimenti, qualis eſt caro porcina, et pinguia omnia, quam ſex unciis cibi pauci nutrimenti, ut ſunt piſciculi, pulli, aviculae, et alia id genus. Ex uſu carnis ſuillae triente minus ſolitō corpus magna ex parte perſpirat *." Earum loco, ſi toti a carne abſtinentiae aſſentiri nequeat, eae quae digeſtionem perſpirationemque faciles patiuntur ſupponendae. Cavendum eſt tamen, ne a diaeta opipara ad parciorem nimis ſubita fiat tranſitio; ne ſyſtema, mutationi tam repentinae inaſſuetum, quid detrimenti accipiat. Conſuetudinis aegroti, ut et cibi ventriculo convenientis, ratio habenda eſt. Ineptum eſſet dicere, quod victus ſumendi tempus naturae rogatibus conveniret; quoniam mos, conſortiique deſiderium, certos praeſcripſere limites, quos ultra citraque decorum conſiſtere nequit. Attamen, ut quam raro et parce comederent, moneremus; vel, ſi hoc fieri non poteſt, cibus ſaepe, et reſtricte, potius capiendus. Etenim mali multum aliquando epularum exceſſum conſequitur; eo quod ventriculus nimiam quantitatem ſat cito digerendi incapax eſt: Unde debilitate, oppreſſione, faſtidioque, languet ſyſtema; ſicque per noctem, aut vigilia, aut ſomnus interpellatus, febriſque temporanea, laceſſunt. Hujuſce inculcatio, quia raro multumque comedere minus nutrire, nobis forſan objiciatur;

* De cib. et pot. § 45. 24.

teſte

teſte Sanctorio, "qui comedit magis quam oportet, alitur minus quam oportet *." Multa veruntamen incommoda, hancce concomitantia, noſtram ſat ſtabilirent ſententiam; ex duobus enim peſſimum fugiendum eſt malum. Coena gravis, deliciarumque diverſitas magna, utpote ad ſatietatem ſemper vergens, praecavendae. "Tria mala (dicit Sanctorius) eveniunt ob ciborum varietatem; nimium comeditur, minus concoquitur, et minus perſpiratur †." Victus intemperantia exercitio parum utentibus ſedulo arcenda; in illis enim effectus multo graviores diuturnioreſque evadunt. "Ciborum plenitudo magis nocet in otioſo quam in exercitato ‡."

Haecce prophylaxeos pars, abſtinentia peracta, aetate paululum provecta, quam tenera, tutius exequenda. Illa ad defectum ſuppetiarum ferendum melius adaptatur, eo quod minus fere exercet; in ea atque circulatio languidior, calor corporis temperatior, ideoque et partium difflatio minor. Praeterea, in illa non amplius requiritur nutrimenti quam quod ad ſolidorum diſpendium ſuppeditandum ſufficiat; in hac vero, aliud exigitur ſupplementum, ad corporis incrementum ſubminiſtrandum.

Hactenus de cibo ſolummodo tractavimus: De potu vero pauca ſufficient. Ejus exceſſum, praecipue plethora exiſtente, nocere quis non videt? Liquida vinoſo ſpiritu ſcatentia ſedulo vitanda, minuſque ſtimulo gaudentia ſubſtituenda, vel priora aqua prolixe temperata. Fortiores braſii liquores, vel magnam ſolubilis farinae copiam tenentes, utpote nimis nutrimenti praebentes, etiam omittendi; eorumque loco, lympha, aut ſucco pomis expreſſo, quandocunque convenient, uti debemus. Hocce juventutem, abſque renixu, exequi oportet; ſenectuti autem, vel Baccho libare aſſuetis, diaeta tam auſtera haud omnino injungenda.

2. *Exercitio commodo.* Omnia ab hoc profluentia ampliter tractare, nos longius eveheret; quare, facta conſiderare, paucaque in illuſtrationem dicere, nobis ſufficiat.

Exercitium cor mechanice ſtimulat; validiores frequentioreſque concitat contractiones; fluidaque remotiſſimis ſyſtematis partibus expedit; excretiones omnes ejus vim recognoſcentes, praecipue cutaneam, promovet; iſtam nutrimenti quantitatem, quae in pigro neceſſario coacervaretur, diſpellit; vi et iteratione, denſitatem, vigorem, tonumque ſyſtematis, univerſaliter adauget. De his pauca ſigillatim dicenda ſunt.

1. *Cor mechanice ſtimulat.* Sanguinis reditus, diverſis muſculorum ad corpus movendum conatibus, magnopere ad-

* De cib. et pot. § 54. † Ib. 51. ‡ Sanct. ib.

juvatur,

juvatur, deproperaturque, quibus venae eorum inter fibras diſpoſitae, ut et adjacentes, eorum turgente mole, motuque variante, comprimuntur, incluſa majori ſolito copia, per venas valvulis inſtructas, citius ac fortius urgentur pelluntur que; cor irritando, iteratas contractiones, eoque celeriorem circuitum, inſtigant Iſtiuſque vigore haudquaquam imminuto,

2. *Remotiſſimis ſyſtematis partibus fluida expedit.* Sic congeſtiones locales, nocivoſque effectus, plethorae haud infrequenter devenientes, praevenit; tonum vaſorum adaugendo, ut fortius in fluida agant, facit. Circuitu quoque accelerato,

3. *Excretiones, praecipueque cutaneam, quoniam haec prae caeteris ſanguinis motui alligatur, promovet.* Vaſis ſuperficiei excretoriis cedere coactis, quantitas fluidi inuſitatior tranſmittitur; cui etiam calor corporis auctus, humorum putredinem accelerando, ſicque majorem copiam illac inclinando, magnopere favet Quibus omnibus modis valde augetur perſpiratio, cujus momentum ad plethorae obviam eundum utiliſſimum ex jam dictis clare apparebit.

4. *Iſtam nutrimenti quantitatem, &c. diſpellit.* Corporis exercitio inaſſueti, quale eſt plethorici, ſolida, diſpendio parum obnoxia, minus ad jacturam reficiendam nutrimenti exigunt; ideoque, pari ex ingeſtorum copia, in otioſo quam in exercito fit major accumulatio. Exercitatio, certum ad gradum impulſa, adipem, plethorae conſortem, imminuit; macilentum corporis vero ſanum ſtatum gignit. Tametſi majorem cibi appetentiam praeſtat, jactura refectionem pluſquam exaequat; quod teſtantur Van Swieteni verba: " Quotidie duris laboribus exercitatos, licet voraciſſimi ſimul fuerint, plethoricos tamen rariſſime quis inveniet."

5. *Denſitatem, &c. ſyſtematis adauget.* Quoniam hi effectus non ſtatim poſt ſubitum exercitii uſum ſentiuntur, " vi iterationique" annexımus. In ſolidi ſimplicis aggregationem agit, ejuſque denſitatem, partem aquae ejus formationem ſubeuntis diſpellendo, variiſque extenſionis et compreſſionis gradibus caeterarum partium motu ſubjiciendo, adauget. Vigorem contractilitatemque ſolidi vivi, ut et facilitatem qua ſeſe contrahit, ſuo ſtimulo augmentat. Quatenus atque ad plethoram promovendam multum conducat laxitas, ejuſque viam ſternat ſyſtematis vaſcularis imminuta cohaeſio, exercitium, hiſce obviam eundo, oppugnaculum fluidis faciendo, eatenus potenter, ne dicamus totaliter, plenitudinis regreſſum arcebit. Quando vaſorum tonus per diuturniorem diſtenſionem diruitur, exercitium remedium valde idoneum evadit.

Nunc ad varias exercitationis ſpecies, propoſito maxime idoneas, tranſeundum eſt; quae in activas paſſivaſque com-

mode dividuntur. Priori, motus multiformes, corpore ipſo peracti; poſteriori, varii geſtationis modi quibus impellitur corpus, viſque externae actioni ſubjicitur. cui frictio releganda, referri debent. In claſſe activa, ſpecies ad hancce ſententiam adimplendam utiliſſimae praecipue petendae ſunt. Ex diverſis motus generibus, ambulatio et frequentiſſima et efficaciſſima eſt. Illam ad perficiendam plerique adhibentur corporis muſculi: Attamen lenis eſt, diuque haud magno cum labore protrahi poteſt; iterationis capax, et ad gradum, inſtaurationi ſyſtematis toni, excretionumque promotioni, neceſſarium, adaugeri queat. Alia pleraque exercitia activa ab hoc vi et gradu tantummodo diſcrepant; quales ſunt curſus, ſaltatio, &c.; quapropter omnia ab illis profluentia commoda ab idoneo hujuſce uſu hauriri poſſunt. Tempore quo ſcriptores vocis exercitio tantas congeſſere laudes, *ars dicendi* magnopere fuit exculta; tunc, propter varios geſtus, pathemata exprimendo, verba, ſermonis intermiſſiones, ornando, peractos, violenta ac operoſa fuit exercitatio. cujus labor audientium numero ambituque multum adauctus fuit: Sed nunc tantopere derelicta, pauci, aut nulli, ad ſoſpitandum, ea utuntur. In hac claſſe *natatio*, quae in aeſtate tam maxime reſtaurat recreatque, dummodo certos frequentiae ac durationis limites obſervare praecaveamus, non eſt praetermittenda. Ubi, ob vaſorum diſtenſionem diu exiſtentem, atonia obtineret, cum motus muſcularis, tum lavationis frigidae commoda ſecum ducit, gratoque calore ab illa profluente perſpirationem multum adjuvat, augmentatque.

In claſſe paſſiva, *equo vehi* potentiſſima habetur, propterea quod equum ad imperandum, ephippiumque recte tenendum, multi occupantur muſculi. Effectibus ambulationis maxime appropinquat, nonnulliſque optabilior, quoniam laſſitudinis expertior, videtur. Objectorum varietate animus alacer hilariſque efficitur. Sydenhamus magna ei tribuit praeconia, ac dicit: "At vero nihil, ex omnibus quae mihi hactenus innotuere, adeo impenſe ſanguinem ſpiritumque fovet firmatque, ac diu multumque ſingulis fere diebus equo vehi *." Ex verbis Hoffmanni perſpirationem valide procreare videtur. "Gradaria equitatio univerſo corpori proficua eſt, perſpirationem imprimis aequaliter promovendo; unde vultus vivido colore ſuffunditur, et animus quaſi nova alacritate exſurgit †." Omne ideoque fert punctum, quia utili admiſcet dulce. Laeta animi conditio, tranſpirationi inſenſili favendo, multum prodeſſe aeſtimatur; quod clarius ex Sanctorii dictis adparebit: "Corpus quieſcens magis per-

* Pag. 414. † Tit. 1. l. 2. c. 9.

ſpirat,

ſpirat, et minoris ponderis fit, ſi animus vehementer agitatur, quam ſi celerrime moveatur corpus, animo manente otioſo *." Equo vehi, quoniam ad hancce animi actionem, ut et conſolationem concitandam, maxime idoneum, caeteris hujuſce ſaltem claſſis longe praeripit palmam.

Geſtatio, ſeu curru vel rheda vehi, lenior eſt quam ut magnos edat effectus; et in auxilium tantummodo advocanda, quando vel per ſe, vel coeli intemperie, ingrata auſteraque fiat. *Navigatio*, niſi quod perſpirationi magnopere favet, plethoricis haud multum adfert commodi.

Frictio, ultima hujuſce ſpecies, uſu haud vacua eſt. Cutis vaſorum enim actio, corporiſque calor, illa augentur, acceleratur circuitus, excretoriorum ora vaſorum magis pervia, perſpirationiſque tranſmiſſioni, nunc majori copia evolantis, aptiora redduntur. In aetate provecta, aut quando ſtaminum mollities vehementiori, etſi efficaciori, uti exercitatione vetet, caeteris etiam, quia quoquo tempore, abſque coeli viciſſitudinis aut aliorum periculo, uſurpari queat, anteponenda. Quo univerſalior corpori applicatio, eo inſigniores ejus effectus.

Quaedam de Exercitationis Uſu Praecepta.

1. Omnes exercitii jam memoratae ſpecies cum ſalute ac fructu uſurpari poſſint, evacuationibus, quales ſunt venaeſectio, et purgatio, modo praemiſſis: Hiſce autem neglectis, omnis corporis niſus vehementior, ſeu circuitus incrementum, periculo ſtipetur.

2. Quaecunque aegroto melius adaptatur ſpecies, initio lenis, ac parum protracta, eſſe debet, uſque dum iteratione majores ferre queat conatus.

3. Non eo uſque, ut fatiget, perſequenda. Ad debilitatem aut fatigationem producta, imminuit perſpirationem, ac commodis obſtat effectibus. Ejus ultimi limites laſſitudinem perquam levem tantummodo attingerent.

4. Sub Jove peragenda: Ubi frigoris tonica vis, circulatioque minime interrupta tranſpirationis copiae ſuccurrunt, frigidus humiduſque aer, utpote cutaneae excretioni inimicus, ſedulo vitandus.

5. Vel ante cibum, vel longe poſt, exercitium opportunius habetur. Omnibus fere conceſſum, ventriculum plenum incommodo, vacuum utilitate, haud carere. Teſtatur Hoffmannus, "Sicut corporis agitatio ante cibum inſtituta ſanitati egregie patrocinatur; ita quae ſumptum cibum ſtatim ſubſequitur, cum ſumma pernicie conjuncta eſt †." Quo quadrat Sanctorii aph. "Exercitium, poſt ſeptimam, uſque ad duo-

* De an. aff. § 35. † Ib.

decimam horam, ab aſſumpto cibo, magis reſolvit inſenſibiliter horae ſpatio, quam tribus horis alterius temporis *."

6. Per activae exercitationis uſum aeger haud nimis veſtiendus; poſtque, ſi neceſſarium videtur, veſtes permutandae. Matutinum verſpertinumque tempus huicce optime inſerviunt. Haec attamen, aeque ac ſpecies et duratio, aetate, conſuetudineque, &c. valetudinarii, ut et tempeſtate climateque, ordinanda.

Inter praediſponentes plethorae cauſas recenſita fuit animi inertia. Oppoſitus itaque ſtatus in prophylaxin uſui adhortandus; ideoque aliquam mereri attentionem videtur. Quoniam autem animi auſpicium parum penes medicum ſit, magnumque cum vita habeat nexum; de hac re, in cujus tractatione plus ingenii quam utilitatis exponeretur, tacere conſultius putavimus.

* De ex. ac qui. § 7.

DE HAEMORRHAGIIS.

AUCTORE G. CLAPHAM.

SUPER hoc argumento verba facere incepturi, intellectum vocabuli *Haemorrhagia*, apud alios auctores, alium eſſe notemus oportet. Hoc nomen quidem Sauvageſius, in Noſologia ſua methodica, fluxu ſanguinis e naribus ſolo circumſcripſit. Sub eo Stahlius vero et alii profuſiones ſanguineas e corpore humano univerſas comprehenderunt, et has in Activas et Paſſivas diviſerunt; per priores eas, quae ab actione vaſorum adaucta; per poſteriores, quae ab injuria externa vel eroſione, oriuntur, ſignificantes. Cum inter has nihil affinitatis pathologicae interſit, Cullenus, in Noſologia ſua methodica, eas ſeparavit, e prioribus ordinem primae claſſis Pyrexiarum, e poſterioribus genus tertii ordinis quartae claſſis Localium, componens. Illas *Haemorrhagiae*, has *Profuſiones*, appellavit. De illis, ſub quibus haec genera complectimur, viz. *Epiſtaxis*, *Haemoptiſis*, *Haemorrhois*, et *Menorrhagia*, in pauculis, quae ſequuntur, paginis, diſſerere decrevimus.

Haemorrhagia Activa hoc modo definitur: "Pyrexia cum profuſione ſanguinis abſque vi externa; ſanguis miſſus, et jam concretus, ſuperficiem coriaceam albam oſtendens *."

* Culleni Synopſis, pag. 296.

SIGNA.

SIGNA.

Sanguis, abſque ullis notis inſignibus, profluvium antecedentibus vel concomitantibus, nonnunquam prorumpit; plerumque tamen plura vel pauciora e ſignis ſequentibus ſemet oſtendunt. In primis in conſpectum ſe dare conſuerunt plenitudo et tenſio, dolore partis ipſius, vel viciniae ejus, unde ſanguis erupturus eſt, majore minoreve, ſemper obtuſo, ſtipatae. Cum haec ſigna aliquandiu manſerunt, frigoris ſenſus plerumque accedit; quem tamen, modo leviorem, modo graviorem, modica tantum laſſitudo vel debilitas praecedit Eum concomitantur plus minuſve horroris et rigoris, aliquando nauſea et vomitus, pulſus celeres, ſpiritus frequens et gravis, et ſitis plerumque magna. Cutis quoque, ſub hoc tempus, areſcit; facies palleſcit; urina limpida fit; et quae excerni ſolent, et ex ulceribus effluunt, multum imminuuntur. Haec ſigna cum in aliquantum temporis adfuerunt, horror, rigor, &c. ſenſim decedunt, et ea excipit calor praeter naturam adauctus. Pulſus fit plenus, validus, durus; ſpiritus plenior et expeditior; ſitis major. Colorem ſolitum facies ſibi reſumit, praeter conſuetudinem rubeſcit, et aliquantum tumeſcit. Quinetiam hoc tempore urina fit colorata, adhuc tamen ſedimenti expers. Quae ſecerni conſueverunt, ea hucuſque ſupprimuntur, et parum nihilve puris ex ulceribus effertur, quae, praeter ſolitum, inflammantur. Si ſanguis, his ſignis manentibus, fuerit emiſſus, cruſta coriacea, tenax, craſſa, ſuperficiem ejus coacti obducit. Plenitudo et tenſio partis primum affectae non modice, hoc tempore, intenduntur; et, cum haec ſigna, calorem deſignantia, aliquod ſpatii habuerunt, ſanguis prorumpit.

Quantitas ſanguinis profuſa in aliis, et etiam in eodem, temporibus diverſis, alia eſt. Effuſio quoque, modo tardiſſima, ſanguine tantum guttatim elato; modo admodum ſubita, ſanguine pleno rivo profluente.

Quae quantitas effluit, ſi ea modica ſit, et eruptio ejuſdem non violenta et repentina, ſigna ſupra relata, nullis indiciis morbidis eis protinus ſupervenientibus, plerumque tolluntur. Certo tamen temporis ſpatio praeterito, haemorrhagia, pluribus aut paucioribus ſignorum jam comprehenſorum antecedentibus, ſaepe repetit; et igitur ſyſtema recurſu ejus, temporibus ſtatis, quorum intervalla nunc longiora, nunc breviora, inſueſcit.

Contra, ſi ſanguis rapide copioſeque proruperit, non raro excipiunt pulſus debiles, frequentes, abnormes; vertigo, ſyncope, ſudores frigidi, convulſiones, &c.; nec deſunt exempla, quae

quae poſteris medici prodiderint, ubi aegrotus, quaſi momento, raptus eſt. Quod ſi non accidat, debilitas inducta plerumque talis eſt, qualis aliis morbis, velut cachexiae, hydropi, &c. notiſſimis profuſionum ſanguinis immodicarum ſequelis, quae aegroto tandem ſaepe exitio ſunt, fundamenta jacit.

CAUSA PROXIMA.

Hanc autem totius ſyſtematis ſanguiferi, praeſertim vaſorum partis certae, actionem adauctam eſſe, cum congeſtione, vel inſolita ſanguinis in eadem, unde per anaſtomoſin rupturamve effluat, accumulatione, phaenomena, quae ſupra recenſuimus, clare manifeſteque teſtantur.

Accumulationem, loco propriam, plenitudo, tenſio, dolorque partis ipſius, viciniaeve ejus, unde ſanguis prorumpit, aperte deſignant; et, cum haec ſigna ea, quae pyrexiam adeſſe ſignificant, ſemper praecedant, congeſtionem paroxyſmi febrilis cauſam eſſe patet. Quomodo autem congeſtio pyrexiam ei ſupervenientem faciat, explicatu difficillimum eſſe fatemur. Haud difficulter quidem intelligetur, quomodo diſtenſio vaſorum partis certae inſolita, a curſu ſanguinis ad ea facto oriunda, actionem eorum, tandemque ſyſtematis ſanguiferi univerſi, ſtimulando poſſit augere. Hoc vero ad omnia ſigna explicanda non ſufficit. Frigus notas, congeſtionem indicantes, ſemper ſubſequi compertum habemus; et ſolitae excretiones ſuppreſſae ſpaſmum arteriolis extremis, praeſertim ſuperficiei corporeae, ubique illatum eſſe demonſtrant. Hic cor et arterias amplius etiamnum irritat, et in unoquoque niſu ſyſtematis adaucto nunquam non neceſſarius eſſe videtur. Caeterum, quomodo accumulatio loco propria eum inducat, expoſitu non facile; cum nihil mechanici nexus hunc inter et illam videre poſſimus. Igitur ad vim naturae medicatricem ſolam, vel, ut alia verba adhibeam, legem ſyſtemati humano inſitam, unde fit, ut aberrationes a commoda valetudine certae tales motus faciant, quales ad eas tollendas ſint accommodatiſſimi, decurrendum eſt.

SEMINIA.

I. Plethora univerſa.

Quandocunque ſyſtema ſanguiferum praeter naturam diſtenditur, qua ratione quaelibet partis certae relaxatio vel ſtrictura fortuita ad ſtatum impetus ſanguinei mutandum, et itaque ad accumulationes et earum ſequelas creandas, poſſit conferre, haud difficulter mente concipies. Quicquid igitur plethoram

plethoram dat, cauſis haemorrhagiae remotis merito annumeratur; et, cum harum notitia non parum luminis viae curandi offundat, praecipue ſaltem hic loci referri debent.

1. Animi corporiſque inertia.—Quantitas humorum in corporibus noſtris ei rationi ratae, quae ingeſta inter et excreta intereſt, ſemper reſpondet; i. e. ſi excreta ingeſta excedant, quantitas minor erit; ſin ingeſta excreta, major. Ex hoc patet, omnia quae excreta, ingeſtis immutatis, minora reddant, ad accumulationem humorum in ſyſtemate augendam collatura, et cauſam plethorae potentiſſimam evaſura eſſe. E cauſis autem excretiones imminuentibus, nulla forſitan plus poteſt quam vita iners et deſidioſa, quae, diu continuata, toti ſyſtemati arterioſo vigorem fere ſemper convellit, a quo conſervatio excretionum, potiſſimum cutanearum, quae, cum ſint copioſiſſimae, plurimum poſſunt, magnopere pendet.

2. Cibus multum alimenti praebens.—Sub hoc omnia victum ſpectantia complectimur, quae plurimum nutrimenti, pro mole ſua, continent, velut cibum animalem potius quam vegetabilem, et illius genera quae perſpirationi minimum faveant. Quomodo hic plethoram creet, non opus eſt ut multis exponam, cum res per ſe ſatis clara ſit.

3. Evacuationes ſolitae, ſive naturales, ſive praeter naturam ſunt, et ab arte originem ducunt, imminutae vel ſuppreſſae.—Ad illas attinent perſpiratio et menſes; ad has haemorrhagiae ſpontaneae vel per artem inductae, et fonticuli.

Quanam eae ratione humores in ſyſtemate ſanguifero accumulent, plenitudinemque faciant, manifeſte intelligetur.

4. Miſſiones ſanguinis crebrae.—Has plethoram facturas eſſe equiſones et pecuarios minime fugit, qui ad ſanguinis detractionem ſemper decurrunt, cum equos ſuos, boves, vel alia domeſtica animalia, plena efficere volunt. Omnis ſanguinis rubri emiſſio ſyſtematis ſanguiferi tenſionem, et igitur ejus tonum, et denique actionem ejus ab hoc pendentem, imminuit. Itaque cum actio ſyſtematis ſanguiferi eſt diminuta, excretiones quoque diminuantur neceſſe eſt; namque hae magis minuſve copioſae erunt, prout vis a tergo intenditur vel diminuitur. Quo parciores autem excretiones ſunt, eo major erit accumulatio in vaſis majoribus; praeſertim ſi ingeſta immutata maneant, vel evacuatio non tanta ſit, quanta ſyſtematis tonum debilitaverit, et viribus aſſimilantibus nocuerit. Hoc accumulationis incrementum maneat oportet, donec ea ſyſtematis ſanguiferi tenſio, tonus, et actio fuerint reſtituta, quae rurſus excernentia poſſint aperire. Ad hoc autem efficiendum, major accumulatio, quam ante evacuationem, plerumque neceſſaria

neceſſaria erit. Namque, dum recens accumulatio fit, vaſcula excernentia, quod minus ſolito dilatantur, aliquantulum forſitan conſtringentur; unde majorem firmitatem, tantamque reſiſtendi facultatem ſibi adquirent, ut a quantitate ſanguinis eadem, quae ad ea, ante evacuationem, aperienda ſufficerit, amplius patefieri nequeant. Ita unaquaeque nova ſanguinis profuſio, cum iis limitibus continetur, ut nullam poteſtatibus aſſimilantibus injuriam poſſit inferre, accumulationem ſanguinis rubri auctiorem faciet, et non tantum plethoram jam inductam augebit, ſed ab arte pendentem dabit.

II. Conformatio partium prava, a ſtaminibus primariis oriunda, caſuve inducta.

Natura, in quoſdam oeconomiae uſus, aliam ante aliam partem explicari voluit; et quo hoc fiat, quandam inter partes ſyſtematis ſanguiferi diverſas inaequalitatem ab initio uſque dedit, unde vaſis cujuſlibet partis ſingularis, quam aliarum, amplioribus, laxioribus, diſtenſuque facilioribus, major ſanguinis copia in eam diffunditur, ut maturius celeriuſque increſcat, et acmen attingat. Stamina primaria plerumque ita formata et conſtituta ſunt, ut nihil in circuitu ſanguineo abnorme, quod non idoneo incremento et explicationibus partium ſyſtematis, ſibi invicem ſuccedentibus, conveniat, per longae etiam vitae decurſum, fiat. Nihil tamen in ſyſtemate animali ſemper prorſus abſolutum, nullumque auxilium in certos, quibus ſit obnoxium, errores paratum; quandocunque enim ratio partium prava, quandocunque major in hac laxitas, in illa rigiditas, quam quae ad explicationes partium ſyſtematis diverſarum, ſe invicem ordine quodam ſubſequentes, rite abſolvendas neceſſaria ſit, idonea humorum diſtributio mutabitur, et plethora loco propria facile progignetur.

Non alia ratione poſſumus explicare, cur quaedam haemorrhagiae, certis vitae temporibus, invadere conſueverint. Notiſſimum eſt, epiſtaxin ſemet oſtendere plerumque ſolere, corpore pubertatem verſus accedente; haemoptyſin ab eo tempore ad annum vitae trigeſimum quintum aut circiter uſque, et haemorrhoidem, aetate provectiore. Quare autem hae, ſtatis vitae temporibus, mortales infeſtent, proximum eſt ut plenius exponamus.

Cerebrum, utpote quod vitae motuſque organum, et fons quoque forſitan nutrimenti ſit, citius ad acmen ſuam, quam pars corporis quaelibet alia, pervenire reperitur. Quo hoc revera contingat, natura creatrix id reliquo corpore, pro rata parte, amplius effecit, ut quantitas ſanguinis quoque ad id miſſi, pro eadem ratione, major ſit. Hanc ob cauſam, incrementum ſuum maturrime inchoat et abſolvit, ejuſque ſolida caeteris

teris denſiora fiunt; et igitur maturrime impetui humorum ad ſe facto obſiſtere incipiunt. Quamprimum igitur vaſa capitis tantam denſitatem ſibi compararunt, ut impetui ſanguinis non amplius poſſint cedere, accumulatione humorum ibidem adhuc manente, plethora topica eveniat neceſſe eſt. Haec autem, quo minus admodum morbida fiat, obſtant vaſa aliarum corporis partium impetui ſanguineo gradatim cedentia. Quandocunque vero ratio partium haud idonea eſt, et aorta ejuſdemque rami non facile dilatantur, accumulatio in capite diutius manebit, et plethora ejus morbida evadet. Hinc clare conſtat, cur epiſtaxis, tempore ſupra comprehenſo, plerumque invadat. Sanguis e naribus profunditur, propterea quod vaſa ejus partis, ob ſitum laxum, et ſuperficiei quam proximum, faoilline dilatantur aut rumpuntur.

Inter explicandum, cur haemoptyſis a pubertate, uſque ad annum vitae triceſimum quintum aut circiter, invadat, neceſſarium erit notare, plenitudinem morbidam, ſub aetatem priorem, in corpore plerumque oriri. Ante hoc tempus, vaſa ſemper plena, et in eo ſtatu ſunt, qui ſtricte plethoricus appellari poteſt, at hucuſque raro morbidus eſt. Quamvis enim ad explicationem ſyſtematis nunquam non neceſſarium, vaſa ultra eum contractionis gradum, in quem ſponte inciderent, dilatari; hoc tamen, eam plenitudinem et tenſionem morbidas fieri prohibet, quod, tunc temporis, in nonnullis ſaltem corporis partibus, amplius expandi poſſunt. Igitur haec plenitudo univerſa, ſub tempus tantummodo, quo corpus acmen attingit, maxima et talis eſt, qualis, paulo ulterius provecta, morbum conſtitueret; quod, hoc tempore, totum ſyſtema arterioſum eam ſibi denſitatem, quae ulteriorem diſtenſionem non patiatur, adepta eſt, et, incremento corporeo, quod olim copiam humorum majorem deſideravit, finito, ſyſtema auctui humorum non facile ſeſe accommodat. Cum igitur haec tenſio vaſorum et plenitudo morbidae factae ſunt, noxae earundem in ſyſtemate pulmonum potiſſimum ſentiuntur; propterea quod hoc inter et totum reliquum ſyſtema aequilibrium intercedit, eadem ſanguinis quantitate, eodem temporis ſpatio, in utrumque diffuſa; quamvis ſyſtema pulmoneum, non aeque, ac aortae, capax eſſe compertum eſt. Si res ita ſe habeat, ſanguis per pulmones motu ibi rapidiore, quam in ſyſtemate aortae, tantummodo poteſt tranſmitti. Hinc evidenter patet, cur ſanguis, poſt pubertatem, facilius e pulmonibus, quam aliunde, prorumpat. Quanquam autem haec inaequalitas pulmones inter et reliquum corpus interſit, effectus morbidi rariſſime exinde oriuntur, niſi ſimul adſuerit prava thoracis conformatio vel anguſtia, unde pulmones coarctantur

et inaequalitas augetur; impetus enim major, rebus ita ſe habentibus, neceſſarius evadit.

Cur proclivitas ad haemoptyſin ultra annum aetatis trigeſimum maneat, in cauſa eſt arterioſa plethora, ad id tempus uſque, in ſyſtemate magis minuſve invaleſcens. Illuſtris Wintringhamius * denſitatem venarum et firmitatem, ſi arterias cum eis comparaveris, in animalibus junioribus, quam in aetate magis provectis, majores eſſe, et illas, in eis quibus multum aetatis nondum acceſſerit, impetui ſanguineo magis reſiſtere, et idcirco humores in arteriis accumulare; caeterum arterias, prout animal aetate progreditur, plus denſitatis, quam venas, gradatim ſibi acquirere; et igitur aequilibrium, certo tempore, immutari, rigiditatem arterioſam, venoſae aequalem eademve majorem, fieri, et accumulationem plenitudinemve, qua arteriae antea laboraverant, ad ſyſtema venoſum nunc transferri, manifeſtiſſime demonſtravit. Haec aequilibrii mutatio plerumque ſub annum trigeſimum quintum fit; unde hoc tempus meridies vitae, ſi ita loqui liceat, a medicis diu appellatum eſt.

Hoc igitur exponit, cur haemoptyſis eo vitae ſpatio, quod ſupra comprehenderimus, potiſſimum contineatur; et quoque, cur venoſae congeſtiones, ut in haemorrhoide, et apoplexia ſanguinea, vel haemorrhagia cerebri Hoffmanniana, vita ultra meridiem ſuum provecta, ſaepiſſime accedant.

Quae accumulationes magis in venis capitis, vel haemorrhoidalibus, quam in qualibet alia ſyſtematis venoſi parte, incidunt, eae modo, quo ſanguis harum partium venoſus redeat, ſingulari, circuitum ſanguinis ibi languidiorem, quam alibi, reddenti, debentur.

Hanc ultimam aequilibrii mutationem, et priores quoque ſupra poſitas, raro ſubſequuntur morbi; et venoſae congeſtiones tantum oriri ſolent, cum ſtamina primaria aliquo vitio laborant, et major inaequalitas, quam quae ad mutationes oeconomiae neceſſaria ſit, arterias inter et venas data fuit.

Quaelibet partium quoque prava conformatio, caſu inducta, proclivitatem ad haemorrhagias dabit.—Quandocunque laxitas et debilitas ullius partis ſingularis, nulla ſtaminum primariorum labe ſubſtante, per quamlibet cauſam inductae ſunt, impetui ſanguinis ibi minus obſiſtetur, et hinc accumulationes in ea parte facilius incident. Ita haemoptyſis eos potiſſimum, quibus pulmones per tuſſim convulſivam alioſve morbos antea debilitati ſint, fertur occupare; debilitas inteſtini recti cauſis haemorrhoidos a Hoffmanno celeberrimo accenſetur †; et eae mulieres, quibus uterus partubus difficilioribus, abortu, caeteriſque,

* Vide Wintringhamii experimenta.

† Hoffman. tom. 2. p. 221.

teriſque, olim infirmus factus ſit, in primis menorrhagiae patent *. Quinetiam ſupra diximus, haemorrhagias, quae ſemel alicubi inciderint, ibidem rurſus non difficulter moveri: quod hinc tantum exponi poteſt, quod prior congeſtio vaſa magnopere diſtendit, et non parum debilitata et relaxata dimiſit; unde accumulatio facilius redit, et recens congeſtio, cum omnibus ſuis ſequelis, inducitur.

POTESTATES NOCENTES.

I. Quicquid obſtructionem quamlibet ſanguini venoſo arterioſove, non parvam, dat

Si quando ſanguinis quantitas non modica curſum ſolitum tenere nequit, retro pellitur, aequilibrium circuitus mutatur, quod ſanguinis obſtacula offenderat, ad alia, praeſertim ad ea, loca avertitur, quae ei minime obſiſtunt. quaeque ſimul parti, ubi obſtructio fit, proxima ſunt, et congeſtio exinde oritur. Hoc modo obſtructiones hepatis vel lienis, uterus gravidus, aqua in abdominis cavo, quaelibet coli e ſpiritu, faecibus, &c. diſtenſio, haemorrhoidem ſaepe movent, et, venam portarum aliquoſve e ramis ejuſdem praecipuis comprimendo, et inde reditum quantitatis ſanguinis venoſi non parvae praeveniendo, agere videntur. Epiſtaxis a hepate vel liene ſcirrhoſo †, vel haemoptyſis a pulmonum tumoribus ‡, proficiſcentes, hinc tantum illuſtrari poſſunt, quod curſum ſanguinis ſolitum impediunt, majoremque copiam alio deducunt. Haemorrhagiae quoque a frigore, vel a moerore animum exedente, oriundae ‖, ab his ipſis ſtricturam extremis totius, partiſve, ſuperficiei corporeae vaſis ſpaſmodicam inferentibus, et ita obſtructionem non parvam dantibus, unde ſanguinis impetus ad partes internas et congeſtiones fiunt, concitari videntur.

II. Omnes hae cauſae quae vim ſanguinis in toto ſyſtemate adaugent, quales ſunt aromatica, liquores ſpirituoſi, et omnis qui ſtimulo eſt cibus; exercitatio violenta et ſubita, vel quilibet niſus inſoliti; remedia acria; calor externus; et affectus animi concitatiores, velut ira, gaudium repentinum, &c.; quae omnia, circuitionem ſanguinis accelerando, ad haemorrhagias inducendas quam plurimum conferunt.

III. Ea quae partem quamlibet certam, prae reliquis, ſtimulant.

Omnia, quae partem quamlibet irritant, actionem ejus vaſorum auctura, curſum ſanguinis majorem eodem factura, et haemorrhagiam vel inflammationem, prout ſtructura partis

* Hall diſput. prac. tom. 4.
‡ Hom. prin. med. p. 231.
† Hoffman. tom. 2. p. 192.
‖ Hoffman. tom. 2. p. 219.

 ejuſque

ejuſque vaſa magis minuſve laxa, et dilatatu facilia ſunt, notura compertum habetur. Quandocunque igitur ſtimulus naribus, pulmonibus, inteſtinis, uterove, ubi vaſa propius ſuperficiem, vel in textura laxiore, ſedent, diſtenſuque faciliora ſunt, admovetur, ſanguis ex hiſce partibus ſaepiſſime profunditur. Stimulus autem hujuſcemodi eſt quodvis acre ad partem certam applicatum, vel quilibet niſus ejuſdem violentior. Ita acria remedia, quae ſupra comprehenderimus, velut cathartica, emmenagoga, cantharides, &c. vel ſtercus acre et induratum inteſtinis retentum, haemorrhoidem menorrhagiamve ſaepe movent. Clamor, cantus, tuſſis, &c. frequenter haemoptyſin; ſternutatio epiſtaxin nonnunquam, inducunt; venus immodica cauſis menorrhagiae annumeratur; et haemorrhois quemlibet niſum, inter alvum evacuandam, nimis violentum non raro ſubſequitur. Haec omnia ad claſſem eorum, quae circuitum ſanguinis univerſum accelerent, poſſunt referri; caeterum effectus horum proprii in partibus, quibus protinus admoveantur, ſeſe potiſſimum oſtendunt.

C U R A T I O.

Stahlius ejuſque aemuli pleroſque morborum, quibus corpus humanum ſit opportunum, a plenitudine proficiſci, et animum praeſidem ei conſtanter, morbos depellendi cauſa, invigilare, putarunt. Igitur haemorrhagias, ut auxilium plethorae a natura comparatum, ideoque univerſam morborum ſeriem ab ea oriundam tollere valens, ſemper ſaluti eſſe contenderunt Hinc, quantum in ſeſe eſt, omnes medicos, ne iis conentur occurrere, dehortantur. Quinetiam non pauca proferunt, quae periculum, quod ab haemorrhagia, cum adeſt, cohibita profluat, oſtendunt; quodque animum rationalem omnia corpus ſpectantia adminiſtrare credunt, quantitatem ſanguinis effuſi ſaluti ſyſtematis ſemper accommodatum iri tradunt.

Quantum ad ſuppreſſionem haemorrhagiarum ſubitam attinet, eam, multis in exemplis, pernicioſam fuiſſe, et uſum aſtringentium praematurum ſaepe nocere poſſe, fatemur. Quod vero aſtringentibus praemature adhibitis Stahliani objicere conſueverunt, id haud dubie eorum remediorum, quae haemorrhagias non repente et ex toto ſiſtunt, ſed ſolummodo magna ex parte nimias eſſe prohibent, utilitatem nec infirmat nec diluit. Quantitas autem ſanguinis prorumpens valetudini ſyſtematis commodae neutiquam ſemper accommodatur. Namque, ut in hiſtoria obſervavimus, tantum ſanguinis nonnunquam effunditur, ut animi deliquium, nervorum diſtenſiones, mors

mors ſubitanea, accedant; et multa exempla non deſunt, ubi debilitas, hinc inducta, talis fuit, qualis morbis peſſimis, velut cachexiae, hydropi, caeteriſque jecerit fundamenta. Tanta utique ſanguinis jactura ad conſervationem ſyſtematis nunquam conferre poteſt; et ſi quando metus eſt ne fiat, ei quam primum occurrere, etiam per aſtringentia, haud dubie medici prudentis erit.

Quantum rationem reditui haemorrhagiarum occurrendi ſpectat, Stahliani in hoc potiſſimum erraviſſe videntur, quod eruptiones ſanguinis a ſtatu plethorico, qui pars conſtitutionis corporeae primariae, et igitur inevitabilis, eſſet, ſemper pendere ſunt opinati. Haemorhagiae, ut ſupra poſitum, a cauſis excitantibus, diſtributionem ſanguinis admodum repente mutantibus, ſaepiſſime oriuntur. Cum aequilibrium partium ſyſtematis diverſarum non ſemper aequale ſit, quaelibet exercitatio nimis violenta, niſus inſoliti, affectus animi concitati, &c. curſum ſanguinis, impetum ejus praeter ſolitum augendo, ad partes, prae aliis, alias facere, et omnia activae haemorrhagiae ſigna movere, poſſunt. Profecto igitur, in exemplis hujuſcemodi, poteſtates nocentes tollere vel vitare, eoque haemorrhagiam arcere, non tantum licet, ſed omnino neceſſarium eſt.

Caeterum, haemorrhagiam a plethora oriri pone, haec non ſemper a conditione ſyſtematis primaria et immutabili pendet. Saepiſſime per artem, uti ſupra dictum, inducitur, per conſuetudinem confirmatur, et, multis in exemplis, talis eſt, qualis tolli poteſt. Haemorrhagia, a plethora hujuſmodi orta, levamen quidem, in tempus, ſyſtemati praebere poteſt; quamdiu vero prius ei, quam revera haemorrhagiam moverit (ut ſaepe et tuto fit), occurrere poſſumus, ſyſtema haud dubie nullo hoc genus levamine indiget, et haemorrhagia hujuſmodi ei nunquam neceſſaria eſt. Si igitur his, modo poſitis, incommoda haemorrhagias concomitantia; noxas a fluxu nimio, vel qualibet fortuita ejuſdem, cum inveteravit, ſuppreſſione oriundas; et tubercula, ſcirrhos, fiſtulas, &c. quae nonnullae earum inducere conſueverint, adjicias, eis venientibus occurrere, ſi tuto fieri poſſit, non tantum licere, ſed omnino neceſſarium eſſe, concludas oportet.

Hiſce litibus compoſitis, manifeſtiſſime patet, conſilia haemorrhagiis medendi praecipua eſſe,

I. Ne fluxus ſanguinis immodicus ſit;

II. Ne redeat, cavere.

Conſilio priori duo reſpondent,

1. Impetum ſanguinis in toto ſyſtemate ſanguifero, potiſſimum vero in parte unde profundatur, imminuere:

2. Vaſa

2. Vaſa relaxata vel rupta conſtringere.

Indicationi priori conveniunt remedia quae ſequuntur.

A. Regimen antiphlogiſticum.—Sub hoc comprehendenda ſunt,

a. Alimentum quam minime ſtimulans.—Cum recens alimentum in ventriculo ineſt, ſyſtemati nunquam non ſtimulo eſt, ut pulſus arteriarum, poſt cibum liberaliter ſumptum, frequentiores ſemper redditi, plane teſtantur. Quocirca ſtimulum alimenti, quantum poſſumus, delectu ejus, quod minime ſtimulat, habito, perpetuo fugiamus neceſſe eſt. Quo magis minuſve alkaleſcentia ſunt alimenta, eo magis minuſve ſtimulant. Igitur omnis cibus animalis vitandus, et vegetabilis ſolus adhibendus. E vegetabilibus autem, farinacea omnibus aliis antepones, utpote quae magis diſſolubilia ſint, et igitur minus, quam radices et olera, ſtimulent.

Quinetiam ſtimulus potus cavendus eſt. Itaque omnibus liquoribus aromaticis, ſpirituoſis, et fermentatis, aegrotus cautus abſtineat, et in locum eorundem aquoſos, gratiores palato per acida eis admiſta redditos, ſubſtituat.

b. Frigus modicum.—Omnium ſtimulorum, qui ſyſtemati animali admoveantur, potentiſſimus eſt calor, qui, cum humores quoque rarefacere ſoleat, in haemorrhagiis quam maxime ſemper vitandus eſt. Quantum temperaturam cubiculi aegrotantis ſpectat, ne gradum thermometri Fahrenheiteani ſexageſimum ſecundum unquam excedat, magnopere cavendum eſt. Quaelibet caloris in ſuperficie corporis aegroti accumulatio quoque diligenter praecaveatur, cum effectus poteſtatis ejus generatricis inde adaugerentur. Cubile igitur levicule tegatur, et ſtragula linea, non lanea, ſint; cum illa calorem facilius, quam haec, ad aerem externum tranſire permittant. Quanquam autem ſtimulus caloris omnino defugiendus; admiſſio tamen aeris frigidi ad corpus limitibus certis circumſcribenda. Quinam vero hi ſint, dictu quidem difficile. Exploratum habetur frigus, ad certum gradum uſque, et quibuſdam ſubſtantibus, vim tonicam potentiſſimam habere; et ideo diatheſin phlogiſticam jam nimiam, eoque niſum haemorrhagicum, augere poſſe. Cum vis procreatrix hic nimis magna ſit, temperies forſitan, quam cum valetudo commoda eſt, frigidior eſſe debet, ut aequilibrium externam temperiem inter et facultatem generatricem rite conſervetur. Quantum autem frigoris ſit adhibendum, ſtatuere non poſſumus.

c. Corporis animique requies.—Quilibet motus corporeus ſanguinis venoſi ad cor reditum accelerat; ideoque huic ſtimulo non parvo eſt, contractiones hujus frequentiores efficiens. Requies igitur abſoluta aegrotis injungetur, et loquela etiam,

utpote

utpote quae reſpirationem acceleret, et tranſitum ſanguinis per cor et pulmones velociorem reddat, quam maxime vitabitur. Exercitatio animi corpus quoque irritat. Idcirco impreſſiones, quae in cauſa cogitationis eſſe ſoleant, praeſertim eae, quae affectus animi violentos moveant, diligenter cavendae ſunt.

d. Poſitura corporis idonea.—Impetus ſanguinis in qualibet ſyſtematis parte vel augebitur vel diminuetur, prout ſanguinis gravitas humorum in parte motui favet vel adverſatur *. Igitur, in omnibus haemorrhagicis congeſtionibus, motui ſanguinis in parte laborante, per gravitatem ſuam, quantum poſſit fieri, obſiſtatur. Ad hoc autem efficiendum, ſemper neceſſarium eſt, ut pars affecta caeteris altius collocetur. Itaque, in haemorrhagiis e naribus, poſitura erecta; contra, in haemorrhagiis ex utero, &c. horizontalis, clunibus trunco paulo altius poſitis, ſemper plurimum prodeſſe reperiuntur.

e. Laxantia lenia.—Stercus in inteſtinis retentum et induratum, mole et acrimonia ſua, totum ſyſtema non parum ſaepe ſtimulat; et in haemorrhoide ſanguis ab hoc fonte ſolo non raro promanat. Hanc ob cauſam, alvus perpetuo ſoluta teneatur; quod praeſtant enemata emollientia, et ea laxantia, ore ſumpta, quae minime ſtimulant, velut manna, tamarindi, ſales medii, ſulphur, oleum ricini, &c.

B. Sanguinis detractio.

Cum actio ſyſtematis ſanguiferi a tono vaſorum, et hic a tenſione, per quantitatem humorum, quam contineant, iis data, magna ex parte pendeat; copiam fluidorum, ſanguinis miſſione diminutam, actionem quoque ejus ſyſtematis, ideoque ſanguinis impetum, imminuere oportere, manifeſtiſſime conſtat. Lis tamen nuper mota eſt, utrum eadem ſanguinis quantitas per haemorrhagiam ſpontaneam, an per aperturam, in alio corporis loco arte factam, emiſſa, idem levamentum necne afferret †. Priore modo detractam non tantum profuturam eſſe contendimus. Effectus ſanguinis miſſionis ſalutares ab eodem repente detracto, et inde totum ſyſtema ſanguiferum ſubito relaxante, potiſſimum oriuntur; namque neminem latet, paucas uncias hoc modo, quam copiam duplo majorem tarde, emiſſas, magis proficere ſolere. Si ſanguis autem, in haemorrhagia ſpontanea, e vaſis parvulis effluat, et, quod ſaepiſſime accidit, lente profundatur, quantitas multo major, quam in evacuatione ab arte petita, prius effundetur, quam impetum auctum minuere, et haemorrhagiam compeſcere vel ſiſtere, poſſit. Cur igitur majorem ſanguinis miſſionem minori ante-

* Cull. phyſiol. clxxvii. 3.
† Vide Lond. med. tranſact. vol. 2. p. 529.

poneres,

poneres, cum minor magis poſſet? Sin profuſionem, haemorrhagia ſpontanea, ſatis ſubitam, et non minus ad tenſionem et diatheſin phlogiſticam tollendas, quam detractionem per artem factam, efficacem eſſe poneres, haec tamen illi longe praeſtaret; quod metus nunquam deeſt, ne haemorrhagia naturalis, in hiſce exemplis, nimia fiat, praeſertim ſi in pulmonibus inciderit, ubi ſanguis effuſus tuſſim perpetuam dabit, quae vaſcula rupta coire prohibebit, et profuſionem multo diutius, quam ſalus et commodum ſyſtematis poſtulant, manere coget.

C. Quaedam ſedantia.

a. Refrigerantia.—Remedia, ſub his comprehenſa, ſunt acida ſalesque medii, quae, cum poteſtatem certam ſedantem, qua actionem ſyſtemati ſanguifero imminuunt, poſſideant, in omnibus activae haemorrhagiae exemplis merito laudantur, et noſtrae indicationi quam optime reſpondent. Modus eorum, ut ſedantium, agendi non facile explicatur; at ſufficit, quod experientia ea hoc modo agere demonſtraverit. Quinetiam alvum modice ſolvunt, et curſum humorum ab internis partibus ad externas potenter avertunt Quantum, ut laxantia, prodeſſe poſſint, e ſupra comprehenſis clare intelligetur; et, cum ſpaſmus arteriarum extremarum reniſum ſyſtematis potiſſimum faciat et conſervet, poteſtas, qua praedita ſint, humores ad ſuperficiem evocandi, huic et ſimul cuilibet humorum curſui, ad interiora facto, tollendis plane accommodatur et inſervit.

Ex acidis, quae potiſſimum adhibentur, ea ſunt vitriolicum et vegetabile; hoc autem illi, utpote quod majore quantitate dari poſſit, et facilius in totum ſyſtema diffundatur, anteponendum putamus.

Neutrale, ad quod potiſſimum decurritur, eſt nitrum; ſed omnia reliqua, e vitriolicis, nitroſis, aut vegetabilibus acidis cum alkalinis conflata, plus minuſve earundem dotium evidenter habent.

Quanquam autem commoda, ſupra poſita, ab acidis et neutralibus haud dubie oriantur; pulmones tamen, quod ſilentio non praetereundum videtur, frequenter irritant, tuſſimque movent. Hoc notavit Chenotius, cui acidum vegetabile in peſte adhibendi occaſiones crebrae ſubminiſtratae ſint. Quinetiam Cullenus exemplum, in praelectionibus ſuis, proferendum curavit, ubi quantitas nitri parvula, ut enema, in anum immitti non potuit, quin irritationem pulmonibus et moleſtiam non parvam inferret. Quotieſcunque igitur ſanguis e pulmonibus fuerit profuſus, acida hoc genus caute adhibeamus oportet.

b. Aqua frigida ventriculo recepta.—De effectibus aeris frigidi, ſuperficiei corporis admoti, ſalutaribus, inter regimen anti-

antiphlogiſticum exponendum, ſatis jam diximus. Igitur hic loci ſolummodo de uſu frigidae interno verba faciemus. Haec eſt remedium ab auctoribus compluribus, potiſſimum vero a Hoffmanno * celeberrimo, qui eam frequenter et liberaliter adhibitam quam plurimum prodeſſe compertus eſt, laudatum. Frigida tamen in ventriculum, certis quantitatibus, et quibuſdam ſubſtantibus, recepta, vim tonicam evidenter habet, et igitur in haemorrhagiis activis periculo eſſe poteſt. Exploratum tamen habetur, quodlibet frigus, non modicum, ſeu ventriculo ſeu ſuperficiei corporis admotum, non raro potentiſſime ſedare; et poteſtatem ejus tonicam pro effectu tantum ſecundario habendam eſſe, et a vi medicatrici naturae ſola, quam poteſtates ejus primariae ſedantes moverant, oriri opinamur. Quandocunque igitur frigida magna quantitate, eaque ſaepe iterata, datur, adeo ut vires vitales non parum imminuat, et eo reniſum ſubſequi ſolitum praeveniat, tonicae ejus poteſtates vitabuntur, et ſedantes tantum agent. Per adminiſtrationem hujuſcemodi potiſſimum, noſtro judicio, in haemorrhagiis profuit, et in pleriſque exemplorum, quae noverimus, ubi profecerit, haud dubie liberaliter data eſt.

c. Opium.—Hoc eſt remedium quod a nonnullis medicis plurimum eſt collaudatum. Trallius, qui de opio pleniſſime conſcripſit, ſe utilitatem ejus in haemorrhagiis activis ſaepe expertum eſſe affirmat; et Whyttius celeberrimus, in libro ſuo, qui *De Morbis Nervoſis* inſcribitur, in eandem ſententiam concedit. Opium non citius ſumptum eſt, quam haud dubie ſedat, et actionem totius ſyſtematis ſanguiferi diminuit; quam primum vero effectus ejus ſedantes ex toto ceſſarunt, ſyſtema plerumque magis irritabile dimittit, et, ut multi auctores, quibus ſumma fides habenda ſit, teſtantur, diatheſin phlogiſticam adauget; quod in cauſa eſt, cur eo, donec haec ex toto, ſaltemve magna ex parte, fuerit ſublata, abſtinere debeamus.

D. Epiſpaſtica.

Si epiſpaſtica pro ſtimulantibus tantum, ut multis placet, habenda ſint, ea haud dubie in haemorrhagiis adhibere nolemus. Caeterum utilitas eorum in morbis inflammatoriis, vires ſtimulantes non multum timendas eſſe, et vi antiſpaſmodica, qua diatheſin phlogiſticam tollant, et impetum humorum in ſyſtemate auctum imminuant, ex toto penſari, evidenter oſtendit. Hinc autem, cur in auxilium haemorrhagiarum, quod experientia jam confirmavit, tam prompta ſint, facile videbis.

Hic, ut in aliis morbis inflammatoriis, ubi ſimul adeſt topicus affectus, plurimum prodeſſe reperiuntur, quam proxime

* Hoff. vol. 2. p. 199.

partem laborantem admota. Cum ſtranguria univerſum ſyſtema magnopere irritet, abſorptio cantharidum, unde oriatur, diligenter cavenda. Vitabitur autem, 1. Si nulli cutis parti, quae, vel minima ex parte, lacerata aut exulcerata eſt, admoveantur; vel ſi cutis, parum integra, quolibet emplaſtro idoneo tegatur: 2. Si cutis per aliquid ſindonis interpoſitum defendatur, quod faciet, ut emplaſtrum, nec ulla ejus parte relicta, nec cuticula ſimul avulſa, poſſit removeri: 3. Si emplaſtrum, quam primum cutem exulceravit, tollatur: 4. Si diluentia liberaliter adhibeantur.

E. Emetica.

Agitationem ſyſtemati per vomitionem illatam non rite conſideranti emetica in haemorrhagiis omnino aliena eſſe viderentur. Rem autem aliter ſeſe habere, experimenta teſtantur; namque a Robinſonio *, medico Dublinienſi, in exemplis etiam haemoptoes, ſummis cum commodis, data fuiſſe diſcimus. Ille operationem eorum a conſtrictione omnibus extremis arteriis, per tempus, quo nauſea et aegritudo accedant, et actio cordis magnopere debilitetur, inducta, pendere exiſtimat. Caeterum, quamprimum plena vomitio mota eſt, actio cordis arteriarumque manifeſte augetur, et ſpaſmus, ſi quis fuerit inductus, omnino tollitur; igitur non ab ulla vi aſtringente, ſed ab hoc, effectus eorum boni plane oriuntur, quod, ut omnes probe noverunt, humores ad ſuperficiem corpoream evocant; ſpaſmum febrilem, quo impetus ſanguinis potiſſimum conſervetur, reſolvunt, et ſimul quemlibet curſum humorum, ad interiora factum, unde haemorrhagia pendeat, alio avertunt.

F. Ligaturae artubus injectae.

Hae conſilio venas aliquatenus comprimendi, eoque reditum ſanguinis ad dextrum cordis ventriculum, ex aliqua parte, retardandi, adeo ut hujus actio, et inde impetus totius circuitus imminuatur, adhibentur. Hoc autem remedium, in medicinam prius invectum, quam mortales circuitum ſanguineum rite perſpectum habuerint, objectionibus, quae non facile poſſint refelli, manifeſte patet. Primum, ligaturam ita adhibere, ut venae, non arteriae ſimul, comprimantur, difficile eſt; namque alioquin non minus ſanguini a corde profluenti obſiſtendo noceres, quam reditum ejus retardando prodeſſes. Secundum vero, venas ſolas poſſe comprimi pone, effectus, inde exſpectandi, diuturni eſſe non poſſunt; etenim compreſſio hujuſcemodi, diu adhibita, non minus arteriis, quam ſi vinculum eis revera injectum foret, obſiſtat neceſſe eſt.

Praecipuis remediorum quibus impetus ſanguinis auctus imminuatur, hoc modo percurſis, proximum eſt, ut eorum quo-

* On the virtues and operations of medicines.

que, quae haemorrhagias vaſis relaxatis ruptiſve conſtringendis cohibeant, mentionem faciamus.

Remedia quae huic indicationi conveniunt, ſunt,

Aſtringentia.—Haec autem vel interne vel externe adhibentur. Quae interne, ea ſunt vegetabilia, aut foſſilia. Quantum ad illa attinet, operatio eorum, quam foſſilium, minus ſubita eſt, et, quamvis in primis viis agant, effectus tamen ſuos in ſyſtema multo tardius diffundunt. Quam ob rem ad ea, haemorrhagias ſiſtendi cauſa, periculoſis in exemplis, medici raro decurrerunt. E foſſilibus, chalybeata, e plumbo praeparata, et alumen, in uſu potiſſimum fuerunt. Chalybeata non multum aſtringunt, et, cum vim tonicam habeant, diatheſin phlogiſticam augere poſſunt, et igitur, in haemorrhagiis activis, ſunt anceps remedium.

Quod plumbi praeparata ſpectat, haud dubie aſtringunt; quod vero praeſidium haemorrhagia laborantibus praebent, id ex toto fere poteſtati eorum ſedanti tribuendum eſt, quoniam nunquam ea quantitate, quae profluvium fibris corrugandis valeat ſiſtere, dantur. Quouſque adhiberi debeant, nondum, me judice, compertum eſt. Certa quantitate ſumpta venenum potentiſſimum evadunt; igitur ſemper cautiſſime danda. Alumen efficacius tutiuſque adhiberi poteſt, illudque adſtringens eſt, quo potiſſimum debeamus confidere. Actionem ſuam celerius in ſyſtema univerſum, quam aſtringentia vegetabilia, diffundit; dum aſtringit, quoque ſedat, et hinc impetum humorum imminuit, virium plumbi nocivarum propemodum expers.

Aſtringentium externorum praecipuum et potentiſſimum eſt applicatio frigoris. Haec aliquatenus, et ſub certis limitibus, manifeſte potenter aſtringit, contractionem vaſis ſuperficiei corporis inferens. Hoc modo haud dubie in haemorrhagiis profecit. Ita aqua frigida, cervicibus admota, haemorrhagiam e naribus coercere reperta eſt; haemoptyſin ſaepe, manibus et pedibus in eam demiſſis, ſuſtulit; eadem in vaginam, non raro cum commodo, in menorrhagia injecta eſt. Ad eam tamen non prius decurri oportere opinor, quam diatheſis phlogiſtica, magna ex parte, fuerit ſublata, ne poteſtas ejus tonica, quae ab aſtringente aegre ſeparatur, illam forſitan non parum adaugeat.

II. Pleriſque remediorum, quae haemorrhagiae ſubſtanti compeſcendae inſerviant, memoratis, ad ea, quae reditui ejus praecavendo accommodantur, dicenda tranſibimus.

Huic conſilio reſpondet plenitudinem univerſam locove propriam, quantum poſſumus, praevenire vel removere.

A. Diaeta parciore minuſque nutriente.

Indoles oeconomiae humanae plerumque talis eſt, ut inter ingeſta et excreta aequilibrium accuratiſſimum interſit. Res vero non ſemper ita ſeſe habet, et quoties aequilibrium amiſſum eſt, quoties ratio ingeſtorum, quam excretorum, major, toties inſolita humorum in ſyſtemate accumulatio ſubſequatur oportet. Quo hoc aequilibrium, perquam neceſſarium, rite conſervetur, cibus quod ad copiam diminuatur. Caeterum praeceptum hujuſmodi cum aegroto plerumque fuerit neglectum, propoſito noſtro certius reſpondebit id alimentum, quod minus nutrit. Quantum hoc ſpectat, natura alimenti magnopere variat. Exploratum habemus, animale quantitatem globulorum rubrorum et glutinis majorem progignere, minus perſpirabile eſſe, difficiliuſque per excernentia propemodum univerſa, quam vegetabile, tranſire. Hoc igitur aegrotantibus curioſe quaerendum, illud quam maxime cavendum. Agendum eſt, ut tranſitus a victu pleno et lauto ad contrarium non nimis ſubitus ſit, ne vitiis plenitudine ipſa pejoribus fundamentum jaciat.

Hic nobis objici poteſt, quod copia doteſve cibi nutrientes diminutae ad plethoram, loco propriam, praecavendam nihil conferent, quae a ſtaminibus primariis aliiſve rebus, cum nulla plenitudine morbida conjunctis, oriri poteſt. Hoc tamen ex toto forſitan non verum eſt; congeſtiones enim loco propriae eo minus facile fient, quo magis plenitudini univerſae fuerit occurſum, et quamvis non penitus, aliquatenus tamen, ſtatu plethorico limitibus anguſtioribus circumſcripto, vitari poterunt. Sed congeſtiones, unde unde oriantur, raro prius notabiles ſunt, quam diatheſeos phlogiſticae plus minuſve ediderint, quae accumulationem, loco propriam, auctumque ſanguinis impetum, amplius etiamnum intendit. Cum autem huic diatheſi phlogiſticae per diaetam parciorem, haud dubie quoque, ex aliqua parte ſaltem, congeſtioni, occurrimus.

B. Exercitatione.

E rationibus plethorae occurrendi, exercitatio forſitan optima eſt, et in plurimis exemplis abhiberi poteſt. Mortales ad vitam actuoſam natura manifeſte deſtinavit; etenim abſque exercitatione circuitus langueſcit, excretiones neceſſariae imminuuntur, et plenitudo, cum omnibus ſuis ſequelis, inducitur. Hoc abunde probat obſervatio quotidiana, quae mulieres, quae parum exercitationis adhibeant, licet diaeta parca ſit, et non multum nutrimenti praebeat, fere ſemper plenitudine laborare teſtatur. Exercitatio, praeſertim ea quae multum actionis deſiderat, reditum ſanguinis venoſi accelerando cor ſtimulat, et contractiones ejus frequentiores reddit, unde ſanguis ad partes corporis remotiſſimas vi majore propellitur, et excretiones,

tiones, praeſertim cutaneae, utpote quae a ſtatu circuitus ſanguinei multo magis, quam reliquae, pendeant, non parum augentur. Quam potenter igitur plethorae occurrat, hinc clare perſpicueque conſtabit.

In eis exercitationis generibus, quae multum actionis exigant, vel iis corporis motibus, qui per vires ejus internas cieantur, fiducia noſtra potiſſimum collocanda.

Quae exercitatio corporea adhibetur, ea nunquam violenta eſſe debet; quod ad eam, in tempus breve tantum, decurri poteſt, et requies mox neceſſaria evadit, unde excretiones, quo magis copioſae fuerunt, eo magis ſubſidunt, et perſpiratio tantum, infra menſuram conſuetam, imminuitur, quantum antea eam exceſſerat. Igitur ſemper modica ſit, quo conſtantius, ſaltem aeque conſtanter ac ſyſtematis neceſſitas poſtulabit, et aegroti conſuetudo patietur, adhibeatur. Si aegrotus exercitatione non conſueverit, a remiſſiore incipiat, et deinde ad ampliorem tranſeat. Exercitatio citra defatigationem ſemper erit; alioquin perſpiratio exinde diminuetur, et conſilio noſtro non reſpondebitur, immo, contra, obviam ibitur.

Quanquam commoda plurima, et non dubia, ab exercitatione idonea, quae praecipuas excretiones conſervet et promoveat, eoque plethorae occurrat, promanant; ei tamen in his congeſtionibus et haemorrhagiis, quae potius a ſtructura partium ſingulari, quam ab ulla plenitudine ſyſtematis generali, pendeant, multa objecta ſunt. Eoſdem quidem effectus ſalutares, in hiſce exemplis, ab ea non exſpectandos eſſe, et exercitationem corpoream, perinde ac omnes alias impetum ſanguineum augendi rationes, cum curſus humorum, ad locum certum factus, per minimum auctum, ad haemorrhagiam uſque pervenire periclitatur, nocivas eſſe fatemur. Caeterum, nec accumulatione adhuc longe provecta, nec curſu humorum plene conſtituto, exercitationem corporis profuturam, et cuivis ſanguinis ad locum quemlibet impetui occurſuram eſſe contendimus. Hoc medicorum celeberrimorum experientia confirmat, et facultas oeconomiae humanae ſingularis explicat, unde quilibet univerſus actionis cordis arteriarumque auctus ſanguinem ad arterias ſuperficiei corporeae extremas, quam ad partes internas, magis copioſe deducit *.

C. Sanguinis miſſione.

Haec, quae maſſam humorum circumeuntem brevi imminuit, et globulos rubros ei potiſſimum detrahit, ad plethoram praeſentem et hujus ſequelas tollendas haud dubie efficaciſſima eſt. Quanquam vero hoc remedium in praeſentem plethoram tantum poſſit; attamen ad ejus recurſum praecavendum pa-

* Cull. Inſt. clxxx. 4.

rum

rum conferre videtur. Contra, ei potius, ut ſatis, me judice, demonſtravi, favet; et, ob accumulationem brevi renovatam, recens ſanguinem rurſus mittendi neceſſitas redit; unde oritur plenitudo, a conſuetudine pendens, et, poſt certa intervala, rediens. Igitur, ſi haemorrhagiae per alias rationes poſſit occurri, ſanguinis miſſionem omittendam puto. Nihilominus autem, cum congeſtio plethorica manifeſte jam facta, et metus eſt ne ſanguis ſponte erumpat, eum per artem potius, quam per evacuationem naturalem, emittes; et hoc, rebus rite adminiſtratis, forſitan impune fiet. Quantum ſit detrahendum, docebunt ſignorum gravitas, aetas, anni tempeſtas, regio, ſexus, tamperamentum, ſanguinis mittendi conſuetudo. Poſt primam ſanguinis detractionem, ad ſigna ſtatus plethorici renovati prima animos diligenter attendendum, et evacuationem, ſed parcius quam prius, iterandum. Summa abſtinentiae ratio habeatur, quae recurſum in diem longinquiorem differet, quo ſanguis rurſus mittendus. Intervallis hoc modo longioribus redditis, et quantitate imminuta, ſanguinem detrahere pergimus, unde reditus ſtatus plethorici minus minuſque inſignis fit, donec tandem, ſaltem quatenus a miſſione ſanguinis pendeat, omnino evaneſcat.

DE ADMINISTRATIONE ANTIPHLOGISTICA.

AUCTORE R. SCOTT BYAM.

Adminiſtrationis Antiphlogiſticae Notio.

ADMINISTRATIONEM antiphlogiſticam medici, regimen antiphlogiſticum vulgo nominatam, paulo latiore vocis ſignificatione, medicamenta quoque antiphlogiſtica comprehendere, et ſic Primi Conſilii Culleniani, nimiae actioni febrili moderandi *, partem priorem totam † ad hanc rem pertinere, exiſtimaverunt. Verum, quia vocabuli Adminiſtratio ſenſus medicamenta omnia, omnem apparatum pharmaceuticum, manifeſto excludit, remque ad antiquam medicinae diviſionem, quae Pars Diaetetica appellabatur ‡, fere revocat; igitur, quicquid ex officina petitur, id omne, cujuſmodi ſunt refrigerantia || medicamenta et alvum purgantia §, et chirurgi manus,

* Prim. Lin. cxix. † Ibid. cxx. I. cxxi. I. 2. 3. ‡ Celſ. Praefat.
|| Cullen. Pr. Lin. cxxvii. cxxviii. cxxix. § Ibid. cxxxvii. ad cxliii.

nus *, rejiciendum eſt. Denique, haec curationis pars ea eſt, quae nihil ipſa faciat, nullum auxilium adferat, et tantum, quod ad unam rem, nempe nimiam corporis actionem febrilem, attinet, hanc augentia vitet, eoque eatenus tantum cavenda caveat. Quod ſi, medicamentis quibuſvis, et nominatim refrigerantibus, rejectis, poteſtatem tamen refrigerantem, nempe frigoris uſum †, recipere videamur, in ea re, nihil adverſus normam noſtram noſmet peccare; contra, ob id ipſum, hanc religioſe obſervare, et etiam nihil facere eum, qui adminiſtrationem antiphlogiſticam tractat, contendimus: Quin et, de ſupra et infra purgatione, quam ſtimuli cavendi cauſa poſtea tractabimus, idem fere dicendum eſt. Quis enim adeo Muſſchenbroeckii, de frigore, ut poteſtate activa, placito imbutus eſt, et caloris verae naturae ignarus, ut ſummum, quod aut notitia aut conceptu comprehendimus, frigus, tantum imminutum calorem eſſe, neſciat? Praecipiendo igitur frigus, calorem vetamus. Sic adminiſtratio antiphlogiſtica quid non ſit praefatus, ut quid ſit dicam;

Eſt irritamenta, quae pauciora aut plura, magiſque aut minus, corpora noſtra ſemper fere exercent, vitare.

Ejus Partes, ſive Irritamenta vitanda.

Irritamenta vitanda, ſunt, impulſus ſenſus noſtros afficientes, corpuſve aut animum commoventes, quoſve alimentum aſſumptum dat. Hi conſtantius, nec omni ex parte vitandi, eoque intra modum tantummodo retinendi, urgent: Sed et alii, minus perpetuo, et caſu tantum, aut occaſione febris exortae data, occurrentes, eandem medici curam poſtulant.

Conſtantiores, et minus ex toto evitabiles, impulſus ſunt ii, qui, 1. Organa ſentiendi; 2. Motricia corporis, afficiunt: 3. Animum commoventes: 4. Ex cibo et potione orientes. Ex minus perpetuis impulſibus; 5. Sitis; 6. Crudorum ventriculo; 7. Stercoris inteſtinis, retentorum; 8. Communis humorum acrimoniae, ſtimuli fugiendi ſunt ‡. Hi omnes cum corporis humani actionum neceſſitatibus conjunguntur, aut ex motibus ejus ſponte ſua profluunt: Nam, ut corpus noſtrum non poteſtatibus ſibi propriis inſitiſque continetur ‖, id eſt, non merum αυτοματον eſt, ſed innumerarum rerum externarum, inter quas verſatur, impulſibus, quibus excitetur, aſſidue eget, et ſine quibus non ſomno ſolum, ſed et morte, exciperetur §; id eſt, ut cerebri actio, licet reliquarum fons et origo ſit, tamen, corporeis, quos ipſa gignit, motibus, invicem ad ſe ſuſtentan-

* Cullen. Pr. Lin. cxxx. ad cxxxvii.
† Ibid. cxxvi.
‡ Cullen de febris curatione, paſſim.
‖ Gaub. Pathol. 4. 5.
§ Ibid. 6. et Cullen. praelect.

dum,

dum, hique externis illis impulſibus, egent; et quoniam hi, prout parum nimiſve, aut juſto modo, praveque aut recte, admoventur, ſic motus ex iis pendentes juſto minores aut majores, aut alioquin inordinatiores, contrave, debito modo, edent, adverſamque aut ſecundam valetudinem dabunt; ideo, iidem impulſus, ſic inevitabiles, et, pro modo aut ratione agendi, ſalutares aut perniciosae, ſummam medici curam poſtulant, et nuſquam quam in febrili motu magis, ubi cerebri actio, et omnes ab eo pendentes corpori proprii motus, ſponte ſua ad perniciosum exceſſum vergunt,

"Egent moderamine forti."

Horum impulſuum adminiſtratio, ut ad quos morbos affectuſve morboſos) pertineat, uno verbo dicam, adverſus diatheſin phlogiſticam, ubicunque, ſive idiopathice, ſive ſymptomatice, incidit, dirigitur; ideoque, omnia dehinc dicenda unum conſilium ſpectant; nempe cerebri actionem, ſponte nimiam, augentia quaedam, ſcilicet irritamenta jam enumerata, qua datur, vitare; id eſt, iis rite moderare.

CAPUT I.

Impulſus Organa ſentiendi afficientes eſſe vitandos.

Externorum ſenſuum impulſus, ut corpus ſtimulantes, ejuſque vim agendi ſuſtentantes, iique potiſſimum qui conſtantius fiunt, vehementiores ſunt, doloremque aut moleſtiam creant, imprimis ſunt vitandi.

Licet impulſus externi, aut in ſentiendi inſtrumenta agentes, non omnium noſtrorum motuum origo ſint; tamen, ut dictum eſt, quia hos maxime ſuſtentant, mutationumque plerarumque in corporibus noſtris motuum cauſa exiſtunt, et ſic potenti ſtimulo non eſſe non poſſunt; ideo, maximeque cum ad doloris aut moleſtiae modum aſſurgunt, vitandi cavendique ſunt. Hoc conſilio, tactus irritamento moderandum eſt, corpore, quoties morbi genus poſtulat, aequaliter et molliter diſpoſito; et quoties ulla capitis pars, aut inflammatione, aut ad hanc vergente vaſorum plenitudine, afficitur, adverſus eum affectum poſitura erecta juvat. Contrarium affectum, ſcilicet ubi deficiente impetu ſanguis per carotides aſcendit, quod ſaepe in typho fit, ſupinus corporis habitus ſublevat; hicque pedes aeque ac caput altae ſervandae ſunt. Sapor negligi poteſt, quia, qua noceat, rara vixve ulla occaſio ſeſe offert. In febrilibus morbis temnendus quoque odor eſt, niſi quatenus ejus cauſarum unam, quae hujus loci non eſt, nempe putredinem, fugi oportebit. Qui utique ſenſus in magna corporis

mobilitate

mobilitate, qualis hyſteriam continet, aut in aſthmate et epilepſia fit, noxae, et aliis aliarum rerum odor, eſt. Item in hujuſmodi affectibus, et extra eos, tales nonnullorum temperamenti proprietates ſunt, ut rerum non male, contra ſaepe bene, aut etiam ſuave, olentium, cujuſmodi roſa eſt, odor ſaepe offendat. Ejus rei cauſam non hic loci attingam. Quod quoties fit, nocentium odorum effectus irritans omni cura cavendus eſt. Viſus quoque et auditus, quia magno ſaepe irritamento ſunt, in iis omnibus affectibus, qui cerebri irritationem eſſe, aut ſanguinem in ejus vaſis percitari, indicant, fugiendi, tenebraeque et ſilentium quaerenda. Eſtque his in ophthalmia, licet unus tantum oculus laboret, eo etiam opus, quod oculi integri lucique patentis motiones alterum obligatum afficiunt. Hujus rei cautio, in calore febrium, quibus omnibus, aut illa irritatio et ſanguinis incitatio, aut earum periculum plerumque ſubeſt, ſemper fere prodeſt. Eadem, in affectibus nervoſis, nimia mobilitate et ſenſibilitate conſtantibus, ubi aut morbi pars eſt, aut ad acceſſiones reducendas, illorum ſenſuum exceſſus, pertinet, utilis eſſe ſolet.

Caloris Senſum vitandum eſſe.

Quoniam calor nimius, in omni corporis, ſive totius ſive partis, irritatione et ſanguinis incitatione, has ſummopere adauget, eoque omnium ſtimulorum nocentiſſimus eſt; ergo, ejus in hac parte ratio ſumma habenda eſt.

Cum calor animalium corporum ſtimulus ille ſit, quo vita ipſa excitata eſt, et ſemper deinceps praecipue continetur, ideoque eum procreandi facultate corpora noſtra praedita ſint; quia tamen nimius, niſi ei externus moderaretur, facile exoriretur, ergo multo minore externo opus eſt. Idoneus calor externus is eſt, qui gratus ſenſui eſt, et ſine incommodo perfertur. Gratus is commoduſque calor, in aliis orbis regionibus alius, in hac LXII thermometri Farenheitiani gradu notatur. Quem infra, omnis coeli temperies frigus, ſupra, calor adpellatur. Ex hoc externi caloris gradu, eoque quem corpora noſtra viribus ſuis generant, conſtans ille noſter, qui XCVIII ejuſdem thermometri gradu notatur, ita conſtat, ut, ſi externus infra gratum gradum, quem, alibi alium, punctum frigori et calori medium dicas, decidat, niſi igne, veſte, domo, defendatur, genitus corpori cum periculo aut noxa imminuatur: Et, e contrario, temperiem externam punctum medium ſuperantem, altera incommoda et noxae, haud tam facile medenda, ſubſequuntur. Caloris igitur noſtri juſta ratio, ea eſt, quae ex medio illo externo, eoque quem ſanum corpus edit, compoſita; utrovis aucto, mutatur. Si corporeus, vi gene-

ratrice excitata, augetur, externum non ſolum non augendum, ſed, quo certius libramen ſervetur, imminuendum eſſe, apparet. In calidis regionibus, ubi ſolitus calor medium punctum ſuperat, id difficile factu eſt. Ibique, adverſus calorem externum, vix aliud quidquam experiendi copia datur, quam ut locum, ubi aegrotans eſt, aqua frigida ſpargas, plantarum foliis recentibus, humorem exhalantibus, obducas, et immiſſo aere perfles. Hic aliquis forte aegrotantium, praeque caeteris febricitantium, in calidis regionibus ardentibuſve, qualis illa plagae Torridae eſt, miſeram ſortem eſſe exiſtimet; a quibus, magni caloris externi arcendi, tam tenuis ſit poteſtas. Verum is, id, ut videatur, incommodi, aliis rebus ſatis forſitan ſuperque, in pleriſque caſibus, penſari, et ſaltem, quod rei praeſentis refert, actionem corporis nimiam, rarius quam hic, incidere, attentius reputando, comperiet. Nam illic neque inſitus corpori calor tantus, quantus hic, et in ſimilibus orbis tractibus, eſt, neque morborum genera tam in reactionem caloremque febrilem vehementem, quam in collapſum ſeu incitationem deficientem, et generis nervoſi debilitatem, inclinant. Cumque ubique fere, quae fuit doctrinae alexipharmacae permanens, eſtque adhuc anilis pervicaciae, contagio, plus detrimenti a corporis circa ſe calore accumulato, quam a rectis Phoebi radiis, accipiatur; videamus deinceps, qua ratione inſito hominum animis praejudicio obviam iri, et, quiſquis ſit externus, aut quoquo modo libretur, calori interno nimio reſiſti poſſit. Ergo, data externa temperie, ſcias, poteſtatis genetricis effectum, nempe calorem genitum, eo majorem aut minorem fore, quo magis corpus tegatur, aut aeri aperto magis objiciatur; item, prout veſtis materia magis aut minus cohibeat calorem; tum quo ſtrictius aut laxius ei veſtis circumdetur; denique, ratione veſtis corpus tegentis data, prout vapores e corpore dimanantes longius, aut contra, ab omni in corpus redeundi periculo prohibiti, auferantur. Ad caloris igitur irritamentum arcendum, leviter homo tegendus eſt; cujus rei ratio temperiei coeleſtis ratione dirigenda eſt: Dein, quod ad veſtis materiam pertinet, linea quam lanea minus calorem retinebit: Tum laxius circumdanda veſtis eſt, et pars aliqua, ut manus, quo ſpiraculo aufugiat calor, denudanda: Denique, ſive ambiens calor, ſive arte factus, ut ignis, exiguum cubiculum, feneſtrae opertae, adſtans turba, vapores circa aegrotantem concludit, et aera corrumpit; purgato cubiculo, aut homine e lecto educto, qui mos Sydenhamianus fuit, tollenda talis noxa eſt. Verum haec caloris fugiendi cura, tum ſolum adhibenda eſt, cum conſilium eſt, ut nunc, vim ſtimulatricem et caloris nimii effectus cavere, nec aliud

eum

eum uſum vetat. Itaque, in febribus cum habitu inflammatorio, in phlegmaſiis et haemorrhagiis, maximeque omnium in variola, ſic aegrotanti conſulendum eſt; ubi, poſtquam calor febrilis coepit, et quamdiu durabit ſummam frigoris rationem haberi convenit: Et quoties, ut in phthiſi pulmonali, et quibuſdam aliis caſibus, ſit, perſpirationem ſuſtentare conſilium eſt, frigori et calori media temperies requiritur. Quid in frigore febrili, aut incipiente tantum calore, faciendum ſit, quantumque caloris, cujus aliquanto certe opus eſt, adverſus incipientem, quem omne frigus auget, ſpaſmum, conveniat, non noſtrum dicere eſt. Verum, ab hoc vitandi caloris praecepto, duo excipiuntur; ſudoris, ubi eo opus eſt, et balnei uſus. Cum per vim medicatricem res eo pervenit, ut ſudor ſponte coeperit, is, eo caloris, quod alioquin noxae foret, adhibito, firmandus videtur. Qua in re, plus boni vaſorum extremorum repletio, relaxatio, et ſic ſpaſmi atoniaeque, hunc firmantis et reducere periclitantis, ſolutio, quam calor mali, praeſtat. Neque balnei, quod ad eadem vaſa extrema humores allicit, et ad totum ſummum corpus relaxandum plurimum poteſt, calor, eo commodo facile penſandus, metui eſſe debet. His exceptis, non ſolum ad punctum medium, ſed, quo magis vis genetrix penſetur, etiam infra, calor deducendus, et abſoluti frigoris aliquantum adhibendum, in pleriſque caſibus, videtur.

CAPUT II.

Corporis Motum vitandum.

Praeter irritamenta, quae impulſus ſentiendi organa adficientes et calor objiciunt, corporis motum omnem, maximeque eum quem ipſius muſculi peragunt, vitare, ejuſdem eſt conſilii. Motus muſcularis ſanguinem per venas reducem, et ſic toto corpore, percitando, vaſiſque ubique tenſionem dando, vim ſtimulatricem augeat neceſſe eſt: Eo autem magis nocebit, quo plures in actionem muſculi conjiciuntur; ideoque, peſſima ambulatio, minus mala ſtatio, melior, ubi pauciſſimi muſculi exercentur, jacendi habitus reperitur. Cumque omnis hujuſmodi motus irritamento ſit, idque ſemper in cerebrum directum, tanto magis irritet, quanto debilitatis plus ſubeſt; ideo, incipiente omni febre, ſive ea inflammatoria, ſive nervoſa, futura eſt, quam maxime motu abſtinuiſſe, ſaluti, contra, uſum eo eſſe, noxae, et forſitan perniciei etiam, erit. Eſtque haec prima a regula Sydenhamiana exceptio; nam in omni typho, licet eo magnitudinis ut defectio animae ſequatur, ha-

bitus erectus effectu non procedat; tamen nocenti irritamento eſt, et in eadem febre, quantumvis adverſus habitum inflammatorium frigus, cujus cauſa requiritur, fere valeat, minime permittendus eſt. Quodque ad omnem motum attinet, quoniam nunquam pejores et exitiales magis typhi, quam poſt primorum dierum exercitationem laboremve, exoriuntur; ideo, quamprimum quamque maxime quieviſſe, ſalutis futurae plurimum intererit. Adeoque omnis motus nocet, ut ipſum loquendi negotium, quod exiguam corporis partem, nempe ſpirando inſervientes muſculos, movet; tamen ſanguinem per pulmones corque percitando, magno irritamento ſit. Ob quam cauſam, hujus conſilii pars, tacere eſt.

CAPUT III.

Animum moventes Impulſus vitandos aut fugandos.

Mentis quoque exercitatio corpus ſtimulat; ideoque omnes ad cogitationem, maximeque ad animi motus aut perturbationes, ducentes impulſus, quanta fieri poteſt cura, fugandi ſunt. Difficile hoc omnino factu; tantummodo rebus cogitandi tenorem inducentibus, aut animum commoventibus, remotis, fieri poteſt. Commotionis aut perturbationis cauſae facillimae ſublatu ſunt. Cogitationis vero tenor ſolum rerum varietate oblata mutatur. Quod praeceptum, de omni impulſuum genere vitando, unam exceptionem recipit. Delirium ita incipit; primum difficile, labaſcente memoria, cogitatur, quale in ſomnum incidenti fit, ubi aliquid forte loquens homo, priuſquam ad ſermonis finem pervenit, primam partem, eoque ſententiae nexum, obliviſcitur: Dein, praeter hoc, animi notiones, a re de qua mens agit alienae, interveniunt: Poſtremo, nihil ordine, omnia perturbate animo feruntur, et,

——— velut aegri ſomnia, vanae
Finguntur ſpecies.

Hoc delirium eſt in quod maxime proni aegrotantes ſunt, cum rerum externarum impulſibus deſtituuntur, ut in tenebris et ſilentio relicti, et ſolita neque audientes, neque videntes. Cujus advenientis initiis occurrunt ſolita eorum ſenſibus iterum objecta, ut proximorum iis redditus conſpectus, vocis familiaris ſonus auditus, lecti et cubiculi nota ſpecies: Cui utique ſolitorum impulſuum renovationi certi fines ſtatuti ſunt, quae, niſi dextere adminiſtrata fuerit, ad animi ſpecies, delirium aucturas, ducet.

CAPUT

CAPUT IV.

Alimenti Stimulum vitandum.

Alia quoque irritamenta victus dat. Digeſtionis opus manifeſto corpus ſtimulat; qui ſtimulus, toties quoties recens materia aſſumpta eſt, renovatur. In nemine non pulſus, et in multis ad febris modum, poſt alimentum acceptum, percitantur. Hic igitur, ut noxius ſtimulus, in juſta febre, ne febri febris quaſi addita, omnia in majus conturbet, quantum fieri poteſt, vitandus eſt.

Quod ad cibum attinet; eo toto, in aliquod tempus, abſtinuiſſe, uſui eſſe poteſt. Antiqui tridui abſtinentiam febrium initiis praeceperunt: Quod utique, in febribus diu permanſuris, coporis debilitatem augendo, noxae eſſe periclitatur. Poſt igitur eam, quam res ferat, abſtinentiam, quoniam duobus nominibus, ad irritamentum, quod cibi deſiderium creat, tollendum, vireſque in morbi longitudinem reſervandas, cibi aliquantum recte indulgetur; ejus tamen ſtimulus, materiae generis delectu habito, cavendus eſt. Ideoque, cum caro et ex ea parata materia, ut magis alcaleſcens, magis ſtimulet, ita, ei e plantarum genere paratam materiam anteponere, conſultius eſt. Naturam quoque ipſam a carne abhorrere, plerorumque febricitantium faſtidium ejus docet. Stimulat quoque cibus magis aut minus, prout minus magiſve ſolubili materia eſt. Hujus rei, ut in materia ex animalibus ſumpta nullus, ita, in plantarum genere aliquis, delectus haberi poteſt. Rejiciendaque ſunt olera, radices, et fructus, utpote quae minus ſolubilia ſint, et farinacea eligenda videntur. Stimulat porro magis extra primas vias cibus, quo, altius corpus penetrans, ejus vaſa magis adimplet. Alium addit ſtimulum difficilior ejuſdem e corpore tandem tranſitus. Igitur caro, et ex hac parata, propter alcaleſcentiorem, alentiorem, et imperſpirabiliorem naturam, fugienda ſunt, iiſque e plantarum genere paratae materiae, quarum contraria natura eſt, anteferendae; eoque magis, quod hoc cibi genus praeparatione ſolubilius fit. Quae praeparatio dilutio eſt. Sic farinacea diluta, et uvis paſſis et rebus aceſcentibus condita, huic rei accommodatiſſima, victus febricitantium ubique eſt. Quae hic de cibo dicta ſunt, ad omnes morbos febriles, quos diatheſis phlogiſtica, aut plethora communis, turgenſve in cerebri vaſis ſanguis, continet, febreſque continuas, pertinet. Quod ad intermittentes attinet, in iis, tempore apyrexiae, neque diatriton, neque nobis praecepta abſtinentia, ullum locum obtinet;

net; et, e contrario, quam pleniſſimus victus tonicis, illarum curationi convenientibus, annumerandus eſt *.

Potionum quoque ſtimulus cavendus eſt. Hujuſmodi ſtimulum poſſident, potiones aromaticae et ſpirituoſae, vinoſae, item fermentatae, niſi maxime imbecillae. Quarum omnium uſu interdicendum omnibus eſt, niſi iis, quorum prior conſuetudo aliquantum, quod rarum eſt, hujuſmodi potionis, neceſſarium reddit. Ac, ne tectum quidem, id eſt, dilutum, alcohol, tutum eſt; niſi quod, ſi ciborum et potionum comparationem inſtituas, vini cyathus impune magis, quam carnis uncia, feretur, et breviori ſtimulo erit. Hoc conceſſo, ſi quando potionis meracis quid dandum eſt, id, acidi aut materiae aceſcentis copia, corrigendum eſt. Quoniam autem, propter ſtimulum, potiones vetamus; igitur, quae minimum ſtimuli habent, quales, ſitis extinguendae cauſa, quotidie adhibentur, earum uſu nemini interdicendi cauſa eſt. Hinc recte in variola Sydenhamus cereviſiam imbecillam permiſit. Verum, neque hujuſmodi potiones abſque cautione ſunt; ſiquidem et qui non iis aſſuevit, copia modica, et aſſueto, immodica, nocere poteſt. Tutiuſque ab omni parte, ut quam maxime mitia, dummodo ſiti reſtinguendae accommodentur, potui dentur. Cui rei nihil aqua, cui acidi aliquid, quo gratior ſit, adjectum, aptius repertum eſt. Neque eo ab acidis, quod nonnullis ſanis noceant, metuendum eſt, ſiquidem in morbis febrilibus facillime omnibus tolerantur.

Hae omnes irritationis cauſae, quo conſtantius admoventur, et ad plures morbos pertinent, eo majori cura cavendae videbantur; ſed, praeter eas, aliae in febribus per occaſionem ita ſuborientes, ut ultra illas vix reperiantur, animadverſionem quoque merentur.

CAPUT V.

Sitis Stimulum vitandum.

Irritamentorum hujuſmodi in numero ſitis eſt. Ea, ut potens ſtimulus, fuganda procul dubio eſt; neque antiquorum, qui, circa febrium initia, ad ſummum ſaepe cruciatum, potionem negaverunt, nec ante ſudorem coeptum, aut calorem ſaltem provectum, in febribus intermittentibus dederunt, conſuetudo imitanda eſt. Quin et, ſtimuli tollendi cauſa, non potio ſolum, ſed ea quae ſitim maxime demit, nempe frigida, et libera manu, permittenda eſt. Haec de ſiti obſervatio, in uno etiam caſu, ubi aegrotans illam non queritur, nempe delirio, locum habet; in quo, ſi cauſa ſitis ſubeſt, licet ejus non

* Cullen. Pr. Lin. ccxxvi.

conſcius

conſcius homo ſit, aut non roget, aut ultro oblatam reſpuat potionem, ſumere tamen cogendus eſt. Praeceptum de ſiti reſtinguenda, alioquin perpetuum, duas cautiones habet: Nam, in hac et ſimilibus regionibus frigidis, adverſus eos affectus, quos habitus inflammatorius ſuſtinet, perquam frigida, ne eum habitum augeat, abſtinendum, et tepida potio danda. Quae ulterius inculcanda non eſt, neque ad eos caſus febrium, ubi aut debilitas praevalet, aut putredo, hujuſve periculum ſubeſt, is uſus extendendus. Quod ad alteram cautionem attinet, licet largas potiones convenire dictum ſit, tamen neque hoc praeceptum exceptione caret; ſiquidem tanta ſaepe ſitis eſt, ut, ſi deſiderium explere velis, ſpiritui ventriculi plenitudine officiendi, et rerum per pylorum tranſmiſſum prohibendi, adeas periculum; quod, ubi fiet, parcius, ſed ſaepius, ingeri frigidam oportet.

CAPUT VI.

Cruda et corruptos Humores Ventriculo ejiciendos.

Cruda, aut humores in ventriculo corrupti, memorabiliter quoque ſtimulant. Quae, licet non, ut nonnullis placet, juſtam febrem faciant; tamen, quia aliunde factam augent, decedentem reducunt, et ipſa febrilem ſtatum ſatis manifeſtum inferunt, emeticis et diluentibus rejici oportet. Quam late cum reliquo corpore ventriculus conſentiat, quantumque cum ſummi illius vaſis hujus fibrae motrices mutua actione conjungantur, neminem, medicinae paulo peritiorem, latet: Ideoque, quomodo cruditatum cauſa ſolita, nempe ventriculi atonia, aut idiopathica aut ſymptomatica, ſimilem in ſummo corpore atoniam indicet, aeque manifeſtum eſt. Vomitus autem, ventriculi fibris tonum reſtituendo, ſummi corporis vaſculis reſtituet.

CAPUT VII.

Stercus durum dejiciendum.

Tertium ſtimulo eſt, ſtercus praeter naturam inteſtinis retentum et dureſcens. Non ſolum totus canalis alimentarius cum toto corpore, cum alias, tum tenſione mutua, ſed hac quoque, et inſigniter, exiguus inteſtinorum amplorum tractus, connectitur. Paululum venti inteſtinis concluſum quantae moleſtiae ſit, emiſſum quanto levamini, nullus non expertus eſt. Verum, ut moleſtiam tenſio juſto major, ita, imminuta levamen, adfert. Similique, ſed vehementiore, modo, ſtercus

dureſcens,

dureſcens, in inteſtinis retentum, ſtimulet, ablatum, ſimile levamen det, neceſſe eſt. Adverſus igitur hunc, in febribus et febrilibus malis, ſtimulum, clyſteres laxantes utendi ſunt; qui materiam, mole et acrimonia offendentem, ejiciendo, utiliſſima adminiſtrationis pars ſunt, nec unquam, quoties iis opus eſt, prudenti medico negligendi.

CAPUT VIII.

Communem Humorum Acrimoniam vitandam.

Quartus ſtimulus, in febribus et febrilibus malis ſemper ſuſpicandus, eſt humorum acrimonia communis, hinc motu et calore aucto, illinc excretionibus imminutis, genita. Ad hujus tollendae curam pertinet, ejuſdem in canali alimentario curandae ratio. Ita prima ſpaſmi vaſorum cutis formatio ventriculi actionem impedit, cibique faſtidium, aut nullum deſiderium, nauſeamque excitat. Hinc, quamdiu ſpaſmus manet, impeditus ventriculus nihil ejiciet, indigeſta in eo manebunt, proprii ei liquores cumulabuntur, et affundetur ſaepe bilis. Quorum, praeterquam quod vomitu, ut nocens ſtimulus et febrem augens, ſicut jam relatum eſt, rejicienda ſunt, acrimonia diluendo frangi debet. Item, duri ſtercoris et aliarum in inteſtinis haerentium rerum, qualis liquor inteſtinalis, humores corrupti ventriculo elapſi, et bilis affuſa ſtagnanſque, quod ſaepe fit in febribus, acrimoniam, clyſteribus aut dilutione, modo memoratis, obtundere utile eſt. Communi quoque humorum in vaſis fluentium acrimoniae eadem dilutio, vaſa ad extremos fines implendo, et excretiones expediendo, remedio eſt. Quae autem ejus temperies eſſe debeat, et quomodo agat, ſupra, in capite primo, dictum eſt.

DE EPISTAXI.

EX ſupra dictis, natura hujus caeterarumque haemorrhagiarum facilior intellectu erit. Epiſtaxis per capitis dolorem vel gravitatem, faciei ruborem, profuſionem ſanguinis e naribus, definitur *.

Membrana tenuiſſima, Schneideriana dicta, arteriolis minimis et frequentiſſimis a carotidibus internis et externis ſcatens, huic omnium haemorrhagiarum vulgatiſſimae, raro periculoſae, ſaepe ſalutari, febres aliquando ſolventi, maxime favet. Cum a vi externa, aut a vaſorum debilitate proficiſcitur, nulla ſigna praecedere ſolent. Cum autem a cauſa omnino interna pendet, gravitas aut dolor in capite, praeſertim in frontis ſinibus, aurium tinnitus, oculorum et faciei rubor, objectibus rubris ſeſe oculis offerentibus, temporum pulſatio inuſitata, plenitudinis ſenſus circa naſum, nariumque ariditas, calor et prurigo, profluvium inſtans vulgo praenunciant. Alvus aſtricta, urina pallida, pedum frigus, rigorque univerſus, cum niſu ſyſtematis febrili, inter alia ſeſe oſtendunt. Sexum maſculinum, habitum plethoricum, et temperamentum ſanguineum praecipue afficit. Raro, ſed nonnunquam, poſt acmen occurrit; quo tempore, a plenitudine arterioſa in narium vaſa per conſuetudinem exquiſitius inclinata, aut ab iiſdem debilitatis; at, in ſenectute, a plenitudine venoſa, morbum pendere veriſimile eſt. Sanguis plerumque ex una nare tantum profluit, tali profluvio congeſtionem vicinam ſat reſolvente; ex utraque vero profluens morbum graviorem indicat. In pueritia rariſſime periculo eſt. Quo frequentius et copioſius autem repetit, virili in primis aetate, plethoram augens viamque ſternens, aetate provectiore, cerebri haemorrhagiae, apoplexiam, paralyſin, &c. inducenti, eo periculoſior, ideoque in ſenectute hic morbus periculoſiſſimus eſt. Quanquam a ſanguinis e naribus profluvii ſuppreſſione temeraria in corpore plethorico multa et gravia mala oriri dicuntur, huic tamen ſaepius repetenti, aut ſyſtema in debilitatis lethalis periculum rapturae, ſemper et quovis vitae tempore ſuccurrendum eſt. Ut dijudicare poſſimus anne profluvium ſiſtendum ſit, ſanguinis effluentis quantitatem, ejuſque formam, aegroti habitum, praecipue vero ſymptomata fluxum conſequentia ſedulo obſervare oportet. Si eo uſque progrediatur epiſtaxis, ut magna virium proſtratio, vultus pallidus, ad ſyncopen proclivitas, pulſuſque celer, debilis et parvus, conſequantur, quam ocyſſime coercenda eſt. In

* Cull. Gen. Morb.

tali rerum ſitu, ad finem propoſitum aſſequendum, principia haec generalia a Duncano celeberrimo traduntur *.

I. Ut minuatur vis ſanguinem ad vaſa dirupta propellens.

II. Ut augeatur renixus ſanguinis tranſitui per eadem vaſa.

Vis, ſanguinem ad vaſa rupta impellens, imminui poteſt,

1. Circuitus, impetum generalem cohibendo:

a. Sanguinis quantitatem minuendo;

b. Cordis et arteriarum vires coercendo.

2. Sanguinis impetum ad nares praecipue refraenando:

a. Imminuendo cauſas quae narium vaſa ad actionem cieant;

b. Vaſa narium minus ſentientia efficiendo.

Sanguinis per vaſa rupta tranſitui ita obnitendum eſt:

1. Situ vaſorum erecto;

2. Vi mechanica, vaſa rupta comprimente;

3. Conſtrictione ſpaſmodica vaſorum finibus inducta;

4. Sanguinem in vaſorum oribus congelando.

Propoſita haec diverſa optime aſſequenda ſunt aere et potu frigidis, corpore et capite erectis, irritatione omni vitanda, nare ex qua fluit ſanguis comprimenda, facie aliiſque partibus aqua frigida aſpergendis, alvo quoque ſolvenda. Si haec nihil praeſtant, ad venaeſectionem veniendum eſt, caute tamen repetendam, quandoquidem plethorae favet. Aliis incaſſum tentatis, aſtringentia non ſolum interne adhibentur, ſed in nares ipſas injiciuntur, ita ut vaſis hiantibus quam proxime applicari poſſint. Linteola quoque in nares, funiculi ope, ex ore attolluntur. D. Duncan, cum aeger in ultimo vitae diſcrimine videbatur, veſicatorium amplum, haud ſemel cum eventu feliciſſimo, dorſo applicatum fuiſſe, me certiorem fecit; talemque praxin in aliis haemorrhagiae ſpeciebus commendat.

Ad reditum epiſtaxeos cavendum, regimen antiphlogiſticum et omnia plethorae occurrentia neceſſaria evadunt. Evacuationes ſuppreſſae, ut reducantur, curam quam maximam requirunt.

* Heads of Lectures.

DE HAEMOPTOE.

AUCTORE T. CAW.

HAEMOPTOE eſt ſanguinis rutili plerumque et ſpumei, cum pyrexia, tuſſi comitante, ſputum *.

Sub ſputi primam acceſſionem univerſae cutis horror, extremorumque artuum, praecipue pedum, frigus ſentitur. Tergum dolet, membra laſſa gravantur. Ventris murmura, inflatio, et durities ſunt. In imo pectore motus undulans cum gravitatis ſenſu percipitur. Ad quae circa praecordia anxietas et nauſea, item pectoris anguſtia et tuſſiendi cupiditas, accedunt. Os ſalem ſapit; et in aſperae arteriae tractu titillans pruritus ſanguinem jam ad exitum vicinum praemonet. Poſtremo is, ſtrepente pulmone, anhelante ſpiritu, cum arteriarum percuſſibus celeribus, mollibus, et undoſis, ſpumeus, rutilus, ac coccineus ore erumpit. Quae tamen non omnibus omnia, ſed aliis hominibus aliter uſu veniunt.

Quae ipſa, ſuppreſſo jam ſputo, eadem, fere cum eodem pulſuum habitu huncque calore comitante, rurſus redeunt. Nonnunquam etiam cum magna febre perque circuitus repetunt. Ea autem febris ſub veſperam plerumque recurrit. Cui frigus intermittentium febrium inſtar, ſubſequente calore et ſputum referente, interpoſito integritatis intervallo, praeit. Neque ejuſdem febris bis die revertentis exempla etiam deſunt.

Peracto ſputo, anxietas et circa praecordia gravitas fere levantur. Urget tamen tuſſis, eo ſaevior, quo profundius pruritus de quo relatum eſt intus ſubſentitur. Neque et ſomnus non inſincerus ſubinde interpellatur. Poſtremo decedens ſputum pituitae viſcidae multum aliquando ore rejectum ſequitur.

Definitio ſupra tradita ad haemoptoen a ſimili quovis malo diſtinguendam ſufficere videtur. Verum nequid, quo illuſtrior ejus natura reddatur, deſit, a tribus aliis haemorrhagiae generibus quemadmodum diſcernenda ſit, oſtendam. A narium haemorrhagia, ubi aliquando exſpuitur quoque ſanguis, in hoc diſtat, quod is non cum tuſſi prorumpit. Idemque ſimul e naſo profluens diſcrimen certum addit. Eandem a ſtomacace, in quo morbo ore etiam ſanguis promanat, pyrexiae ſigna ab-

* Genarum rubor; moleſtiae aut doloris, et aliquando caloris, in pectore ſenſus; dyſpnoea; titillatio faucium; tuſſis aut tuſſicula ſanguinem floridum, ſaepe ſpumoſum, rejiciens. Cull. Gen. Morb.

ſentia, neque tuſſis, ſi qua ſimul incidit, ſputum agens, diſtinguunt. Quin et eadem pyrexiae indicia non adparentia, et ſanguis cum vomendi manifeſto impetu niger, alimentive reliquiis commixtis, et ſine tuſſi effluens, haemoptoen ab haematemeſi ſatis ſuperque ſegregant *. Cum reliquis vero, quotquot ſunt, morbis nihil commune, ſimilitudinis nihil habet.

E ſeptemdecim ſpeciebus quas Sauvageſius conſtituit, nos duodecim, traumaticam ipſius, catamenialem, ſcorbuticam, varioloſam, aſciticam, catarrhalem Bontii, ab hirudine ortam, periodicam, traumaticam Hollerii, calculoſam, ſphacelo pulmonis natam, et ſpleneticam, rejicimus; catarrhalem Galenianam ſeu haemoptyſin Indicam Bontii, ex tuberculo pulmonum genitam, et forſan phthiſicam addubitamus. Accidentalem et habitualem retinemus. Traumaticam Sauvageſianam, ab hirudine ortam, traumaticam Hollerii, calculoſam, et pulmonum ſphacelo natam, qui nihil aliud quam eorum textura reſoluta aut laxata eſt, quis non e pulmonum corpore vulnerato, contuſo, laeſo, aut relaxato, ideoque vitio organico ortas, nec in ſanguine ad pulmones per cauſas toti corpori communes percito poſitas, primo intuitu cernat? Neque in iis omnibus cum morbo, ac vix poſt eum quidem, pyrexiam, ideoque aliunde ſiquando innaſcitur, natam video. Igitur omnes hae ſpecies cum paſſivum ſputum tantummodo edant, non ſolum ab hoc genere, ſed et toto haemorrhagiarum ordine, alienae ſunt.

Porro, quia ſcorbutica, varioloſa, aſcitica, catarrhalis Bontiana, periodica, et ſplenetica ſunt vel ſymptomata vel effecta aliorum morborum, pro morbis non ſunt habendae, nedum pro haemoptoe juſta habeantur. E quibus inſuper ſcorbutica et aſcitica, ad firmorum laxitatem et extremam horum, ut et humorum, diſſolutionem relegandae, praeterquam quod haec hydropis extremi, illa mali ſcorbuti, ſymptomata ſunt, in paſſivo ſanguinis exitu omnino conſiſtunt. Varioloſam denique, catarrhalem Bontii, periodicam et ſpleneticam, quia prior a variolis confluentibus; altera a catarrho, tuſſi ferina, pleuritide, aut peripneumonia; tertia a haemorrhoide ſuppreſſa; noviſſima ab impedimentis duriſve lienis aliorumve viſcerum tumoribus, pendent; ſui quamque unde ortus eſt morbi ſymptomata aut effectum eſſe, quis non fatebitur? Praeterque hoc, quoniam reliquae tres quibuſlibet pulmonibus et qualibet aetate, dempta communi corporis cauſa ad juſtam haemoptoen neceſſaria, periodica vero poſt aetatem haemoptoe verae arterioſae propriam, eveniunt, hoc etiam nomine

* Sauvag. noſ. meth. de haemoptyſi.

ad

ad noſtrum morbum nihil pertinere ducendae ſunt. Quod ſi in nonnullis his ſpeciebus, ut variolоſa, catarrhali, periodica, ſpleneticaque, ſanguis ad pulmones percitatus videatur; tamen, quia id tantummodo caſu et pro tempore, et ex aliena ab haemoptoe cauſa fit, idcirco nihilo magis illae ſpecies pro haemoptoicis veris agnoſcendae ſunt. Quin et, merum ſanguinis ad pulmones impetum auctum non ſatis ad haemoptoen dandam eſſe, poſt modo dicetur.

Quod autem ad catamenialem ſpeciem attinet, mirum mihi videtur, quod vir gravis morbis adnumerarit id, quod ne morbum quidem eſſe ipſe non negavit. Praeterea ut morbus ſit, menſtruorum ſuppreſſorum effectus tantum erit, reductiſque unde ortus eſt menſtruis protinus deſiturus. Rejectis igitur reliquis,

E tribus ſpeciebus Sauvageſianis quas addubitavimus, phthiſicam, catarrhalem Gallenianam, quaeque ex tuberculo pulmonum oritur, dubitandi cauſas accipe. Si prius ſigna haemoptoes propria adparuerunt, in ruptam vomicam tuberculumve illa deſinere, ac ſic quoque cum iis conjungi potuit; ſi nihil haemoptoicum praeiit, tam phthiſicam ſpeciem, quam ex tuberculo natam, rejicio. Nam, ut vomicam haemoptoe ſubeſſe et ab ea ipſa gigni, mox oſtendere conabor, ita morbo et ſignis ejus praeiens vomica, magnam creat ſuſpicionem, ſputi cauſam ex organico pulmonis vitio ſolo ortam, et haemoptoes verae activae non eſſe originem. Catarrhalis ſpecies, licet veram haemoptoen plurimum ſignis referat, tamen, ſi cauſam ſpectes, eo anceps reperietur, quod catarrhus, diverſus morbus, vel fecit ſputum, vel una cum eo incidens propria ſecum ſigna traxit. Neque aliter lis dirimenda eſt, quam ſigna haemoptoes praeierint necne, et aetatis et corporis habitus ratione habita.

Ergo, ut ſententiam meam de omnium viri illuſtris ſpecierum cauſis uno aut altero verbo concludam, tertiae, decimae, duodecimae, decimae tertiae, decimaeque ſextae, cauſas ut in pulmonum propria noxa conſiſtentes, et a communi corporis, haemoptoes propria, alienas, item quintae et octavae cauſam, quia inſuper a diverſis vitiis pendet, prorſus rejiciendas arbitror. Item e reliquarum quas rejeci ſpecierum originibus ſextam, nonam, undecimam, decimam ſeptimam, decimam quartam, decimam quintam, ita e numero hujus morbi cauſarum tollo, ut nonnullas earum pro cauſis coadjutricibus agnoſcam, et dato habitu in haemoptoen prono, quodammodo occaſionem hujus poſſe offerre, fatear. Sic catarrhus, ſic impedimenta viſcerum, aut ſuppreſſa haemorrhagia, morbum jam aliunde incaſurum impellere poſſunt. Quo autem modo

modo variolae haemoptoen, niſi pulmones obruendo, abſoluta vi agendo, omnia peſſumdando, ac forſitan venenoſa noxa jugulando, cernere non poſſum. Ergo e tanta ſpecierum farragine a viro claro agnita ego primam et ſecundam ſolas agnoſcendas ita judico, ut has ne duas quidem eſſe, ſed in unam referendas, contendam. Atque unam tantummodo haemoptoes ſpeciem eſſe, quaeve ejus natura aut cauſa proxima ſit, ad demonſtrandum jam progredior.

DE CAUSA PROXIMA.

Haemoptoes verae activae ſcilicet phthiſicae naturam more mathematico prius negando, deinde rem ipſam explorando, conſtituere conabor.

Primum igitur haemoptoe quam noxa externa fecit, niſi ea tanta eſt ut ad morbum abſoluta ſit, nullum fere periculum adfert. Aut ſi quando violentiae magnitudine nocet, alia mala, non hunc morbum, adferendo nocet. Nam ad veram haemoptoen phthiſicam creandam habitu haemorrhagico aliiſque phthiſeos notis ſimul adparentibus opus eſt.

Deinde ne haemorrhagica quidem conditio, ubi caſu ea ſubeſt, neque in pulmonibus quicquam vitiatum eſt, morbum dat. Siquidem aliarum partium ſanguinis impedimenta hunc ad pulmones percitare, et rupto vaſe etiam effundere, ſed impune ſatis, ſi impedimenta tolluntur, nota ſunt *. Itaque impedita menſtrua leviter nocere, nec haemoptoen phthiſicam dare reperiuntur.

Poſtremo, neque juſtus habitus haemorrhagicus totiuſque corporis communis, ubi in pulmones etiam vitiatos aut male conformatos, ſanguis, ſeminio mali alte in corpore ſito, percitatur, hunc morbum procreat †.

Ut igitur habitu haemorrhagico, ut pulmonum vitio aut prava conformatione opus quidem eſt; ita alia conditio mox exploranda, ſine qua morbus eſſe nequit, inſuper requiritur.

Quae conditio qualis ſit, aut an a medicis explorata, paucis requiram. Medici nonnulli nihil aliud fere ad haemoptoen et phthiſin creandam, quam ulcus, ex vulnere per pulmonum mobilitatem biduum aut triduum aperto ſervato, natum requiſiverunt. Quod ita tamen non eſt. Siquidem vulnus pulmonis ſaepe in ulcus lene, et ubi ſuppuratio aeque facile, ac quidlibet qualibet in parte vulnus, conglutinatur, vertitur; idque nullo phthiſeos periculo. Quam rem praeceptor noſter Cullenus, ut et peripneumoniae ſuppuratae, et congeſtionum non peripneumonicarum, item cyſtidum plurima exempla, ubi hu-

* Id. ibid. † Id. ibid.

mor

ſor procreatus bonae notae fuit, aegrotanteſque plerumque onvaluerunt, ſaepenumero obſervavit.

Cujus rei alii medici non ignari, vulnerata vaſa ideo non onglutinari, quia aeri pars aegrotans pateret, nihilo verius xiſtimarunt. Siquidem et externa vulnera, aeri objecta, tamen ſaneſcunt; et ſi vel maxime aer nocere putandus ſit, amen ab eo pulmones ita tegi, ut occaſio ſaneſcendi detur, ot ulcerum vulnerumque, et ipſius haemoptoes, ſanatorum xempla ſatis ſuperque probant. Ergo alia rei ratio quaeenda eſt.

Percitato ad pulmones ſanguine, nec rubrum vas perrumpere valente, exhalatur in corpus pulmonum vapor. Quod um ab habitu haemorrhagico et ſanguine percitato pendeat, i quando hic quoque perruptis vaſis exit, ut illud eo magis c certius fiat neceſſe eſt. Quem vaporem exhalatum nihil um bronchiis habere commune, ſtagnantemque varie mutari poſſe, anatomica cognitio docet.

Porro idem hic vapor in loca vaſis abſorbentibus privata xire poteſt. Nam talia loca ex celluloſa natura conſtantia varia in corpore ſubeſſe, tumores membranulis, quas *cyſtidas* Graece dicas, obvoluti, humoremque abſorptioni habilem habentes, argumento ſunt.

Quin et humor effuſus abſorptioni inhabilis eſſe poteſt. Nam ſtagnando, cum materiae celluloſae ad illum capiendum apta portione coire, ea includi, et ſic tubercula pulmonum efficere, poteſt. Quae quidem tuberculorum, alioquin non bene explicatorum, origo veriſimilis eſt. Eſtque haec una ratio haemoptoes, quae in tabem pulmonum deſinit, explicandae. Nam in longe plurimis exemplis haemoptoe una cum tuberculis eſſe, et ab iis cum haemorrhagico habitu proficiſci, reperitur.

Sed, cum et tubercula diverſa et humor iis concluſus diverſus videantur, qualia utraque ſint deinceps anquiratur.

Quod ad tubercula attinet; cum humor ſcrophuloſus toties glandulas conglobatas alibi occupet, et ſic tubercula creet, ita tubercula pulmonum totidem glandulae conglobatae eſſe dici poſſunt. Reque vera glandulae tales, quae aſperam arteriam ibi, ubi bronchialis eſſe incipit, circumſtent, et inferius etiam proſequantur, non quidem deſunt. Eaedem ſaepe inflammatae et exulceratae eſſe, pulmoneſque labis participes effeciſſe, et veram tabem dediſſe, ſunt repertae. Ea igitur tenus glandulae pulmonum conglobatae, tuberculorum et tabis ſedes ita eſſe fatendae ſunt, ut hoc non ſaepius fieri memineris. Nam

Nullus adhuc anatomicus per totum pulmonum corpus iſtas glandulas aut tot ſaltem numero ſubeſſe, quot tubercula ſubſunt,

ſubſunt, deprehendit. Quocirca inter medicos et pathologos nunc conſtat, tubercula extra glandulas conglobatas eſſe plerumque ſita.

Rurſus humor, qui ſive in glandulis iſtis, ſive in tuberculis ineſt, ut conſideretur; quin is ſcrophuloſus ſaepiſſime ſit, non eſt dubitandi locus. Nam et humor ſcrophuloſus, praeterquam quod eas glandulas effuſus ſtimulat, cum in varias alias partes, tum in membranam pulmonum celluloſam ſaepe effunditur, et una cum habitu haemorrhagico tuberculorum fundamentum jacit. Quibus tuberculis ſimiles ipſi tumores ſcrophuloſi eſſe queunt.

Verum, quod ad tumores cyſtidibus ſeu membranulis concluſos attinet, prorſus diverſus humor, ac neque ſcrophuloſus neque ſuppurationi aptus, ſed multo potentior et acrior ſtagnando vehementem fermentationem patitur, exulcerat, et a conglutinatione et ſanatione alienus, ob propriam naturam et mutationem quam ſubit multiplicem, non etiam propter pulmonum mobilitatem aut aegram partem aeri objectam eſſe permanet.

Haec de tuberculis, tabis pulmonum origine, dicta ſint. Quae ſicubi explicatu difficiliora ſunt, hac opinione poſita, apte explicabilia videntur; ſcilicet ab effuſionibus quae aliqua ex parte in eodem haemorrhagico habitu, in quo haemoptoe, conſiſtunt, illa quoque pendere. Unde, quare una cum tuberculis haemoptoe incidat, haud inepta ratio redditur. Et ſic quoque tubercula ante haemorrhagiam exiſtere, poſtque eam, gliſcente jam inflammatione, verſis in ulcera tuberculis, et impetu ſanguinis ad vaſa perrumpenda ſatis demum valente, frequentiora eſſe poſſunt. Tumores membranulis concluſos humor, quem in aliis partibus vix explicare audeo, in pulmonibus peculiaris creare, habitus haemoptoen inducens, tuberculorum initium dare, hi permanentes irritare et habitum morbo opportunum ipſumque illum procreare, videntur. Et praeter tubercula et ulcera habitus cacochimicus pulmonum ex eadem cauſa forſitan eſſe poteſt.

SEMINIA.

In haemoptoen prae caeteris proni ſunt ii qui mala thoracis conformatione aut natura ſanguinea et plena ſunt. Quales ſunt candidi, roſeis genis labriſque, cute molli et per quam ſanguinis rubor amabiliter traluceat, oculis coeruleis praediti; virilis quam muliebris ſexus; priore vita haemorrhagiam pati conſueti; animi adfectibus aut perturbationibus impotenter dediti; hyſterici; a decimo ſexto aut octavo aetatis anno ad trigeſimum

trigeſimum quintum agentes; poſtremo quilibet ſorte naſcendi labem a parentibus acceptam nacti.

POTESTATES NOCENTES.

Licet multas noxas quas pro cauſis Sauvageſius habuit rejecero, tamen alias reſtrictiore ſenſu, et noſtrae morbi naturae opinioni magis conſentaneo, retinere non dubitavi. Ergo, ubi jam aliunde haemoptoes periculum ſubeſt, id auget, et imminentem ultro morbum impellit, quicquid aut ſanguinem percitat aut genus nervoſum ſtimulat. Hujuſcemodi ſunt impedimenta aliarum partium, aut haemorrhagia alibi aut profluvia quaelibet ſuppreſſa; vicina viſcera aut ipſum jecur infarcta; animi adfectiones vehementiores aut ſubitae, aut perturbationes graves; vita quieta; victus plenus ac lautus; labor omnis qui nimius ſed non diuturnior eſt, luctantium aut onera tollentium niſus; venus ante tempus aut ſupra vires; extremorum artuum aut corporis ſummi ſpaſmus, aut imminuta perſpiratio et pedum frigus; item cibi acres, ut aromata aut condimenta; potiones ſpirituoſae; poſtremo vernorum dierum effectus, quo per novum calorem humores magis rareſcunt quam firma conſtricta iis cedunt; et ſi qua regio aut coeli tractus huic ſimilem effectum praeſtat.

PROGNOSIS.

Haemoptoe, haemorrhagiarum activarum propria, ſicque a nobis tractata, non eundem quem mixta a ſcriptoribus deſcripta eventum habet. Incipiens enim, ut lenior et adminiſtratu facilior eſt, ita non periculo caret; quia, vel antequam ſputum adpareat, tubercula aut ulcera mala fere ſemper ſubſunt; quae difficillime et ſummo negotio, artis et naturae viribus conjunctis, ſuperantur. Provectiore autem morbo, et rubris jam perruptis vaſis, cum illa tanto et majora et deterioris naturae ſint, ſalutis minor ſpes eſt. Verum, et ante ſputum et poſt id, rejecti ſacci humorem malum concludentis, et vel ſublati radicitus morbi vel leniti, vitaeque productae, non exempla deſunt.

CURANDI RATIO.

Licet haemoptoen in anguſtius ſpatium quam priores ſcriptores, paſſivis ſpeciebus reciſis, coegerimus, et ad unam ſpeciem quae in ſanguinis abundantia, eaque pulmones praecipue, atque cum haemorrhagico impetu, laceſſente, et tubercula

gignente aut ſervante, collocaverimus, ideoque ſanatu ancipitem morbum curandum deſumpſerimus; tamen, ſive venturo malo occurrendi ſive praeſens ſublevandi, ſeu, ſi id quoque fieri potuerit, tollendi ſpes erit, de curandi aliqua, utut miſerabili, ratione nunc agendum eſt.

Curationis tria conſilia mihi ad animum adcurrunt: primum cauſas remotas devitare aut vim earum infringere; tum plenum corporis reliqui habitum ſolvere; poſtremo ſanguinem ad pulmones percitatum tardare atque inde revocare, conari.

Primum conſilium in iis prae caeteris, qui vel forte naſcendi vel pectoris conformatione, aliiſve notis evidentioribus, in periculo morbi verſari videantur, probabilem locum habet. Ergo ii, cum in pueritia et a primis annis, tum maxime, ubi jam formidabiles pubertatis anni imminebunt, ab omnibus poteſtatibus nocentibus, quae in noſtra manu magis ſunt, cum cura contineantur. Omniaque, quae vel ſanguinem percitent vel genus nervoſum irritent, procul amoveantur. Animus quam maxime quietus, ſerenus, et tranquillus ſervetur, et, ne quando turbetur, curae ſit. Leni ſemper ac modicae exercitationi, ſubito labore aut conatibus nimiis vitatis, conſulatur. E cujus generibus ambulatio, quae citra laſſitudinem aut cordis percuſſus citatos ſit, bona; melior vectio in equo, melior etiam in rheda eſt. Navigandi enim, quod optimum genus eſt, in morbi jam adparentis tempus, neceſſitas differatur. Calor omnis, inſitum augens, aut cor ſtimulans, magiſque etiam hunc excipiens frigus, extimeſcantur. Cibi lenes e modica materia nec ſtimulantes, potioneſque conſimiles, ſumantur. Et ante omnia ab exitiali conſuetudine, qua plurimos quotidie, aliter ſervandos, e medio rapi videmus, ad ebrietatem et crapulam meraca bibendi, veneno magis et angue, abſtineatur. Nimius veneris ſtimulus caveatur. Haemorrhagiarum et profluviorum quorumlibet, niſi quod morbidis moderandum et obviam eundum erit, ſuppreſſiones prohibeantur aut tollantur. Omnes excretiones, praecipue quae per alvum et cutis ſummae foramina perficiuntur, faciles et apertae ſerventur. "Haec ſanis adhuc," ut Celſus ait, "ita ſervanda ſunt, ut curandum" ſit, ne nimis iis inſiſtendo, aut intempeſtivo et temerario de ſani hominis vita ſtudio injecto terrore, "in ſecunda valetudine adverſae remedia conſumantur."

Secundo et tertio medendi conſiliis reſpondent eadem fere quae ad morbo occurrendum praecepta ſunt; ſed eo accuratius ac diligentius obſervanda, quo magis in praecipite is eſt, qui jam cum peſſimo morbo conflictatur, quam cui tantummodo ex longinquo periculum metuendum eſt. Hic igitur victus parci exquiſita ratio habeatur; ſiquidem nihil ad corpus attenuandum,

nuandum, et ſanguinis in quolibet corporis loco ſive abundantiam minuendam, ſive ex eodem illius impetum avertendum, quam victus tenuis conſuetudo, efficacius eſt. Quae ſi adverſus tubercula, quo minus decreſcant aut ſolvantur, minus valet aut ſpei minus promittit; tamen per vitae tempus quo haemoptoe et tabis periculum vigent obſervata hoc promittit; ne illa, ſi nondum in aliquid magnitudinis, quae ſpem ſalutis tollat, jam ante excreverint, in amplius deinceps creſcant, et ut vita producatur, efficit. Materia vero phthiſicis maxime conveniens lactea eſt; quippe quae et ſatis alat, et blanda ſua vi corpus minime irritet. Cujus quod ad temperiem attinet, is calor, qui recens excepti eſt, optimus videtur; ſiquidem frigori et calori nimio medius, et nobis gratus, omni noxae periculo caret. Ob quam cauſam ex matre animante, ſive ea vacca, ſive ovis, ſive capella, ſive equa, ſive mulier eſt, recens exceptum lac ſumendi conſuetudo, arte calefaciendi conſuetudini praeſtat. Cui cibi generi, ſi quod, praeſertim aeſtivo tempore, addendum eſt, id ex herbarum genere, quae et concoctu faciles, neque corpus calefaciunt, et febriculam inter concoquendum minus excitant, trahatur. Sauvageſius cremores dilutos ex oryza, hordeo, avena, pane aqua cocto, potui recte praecipit. Idem in acceſſione "febrilem aeſtum componendum, quietem conciliandam, et tempus vaſis ſanguinem perdentibus quo conglutinentur dandum, per juſcula e carne vitulina, vel pullina cum lactuca, vinca, plantagine, ſymphyti radice confecta," quoque admonet.

Item acidi paululo dilutae potiones, quibus refrigeratus aeger recreetur, conveniunt; neque enim tantillum diluti acidi, quantillum permitti ſolet, ac ne major copia quidem ad ulcus aut vulnus conglutinandum, poſſe videtur.

Ex exercitationis generibus hoc in loco geſtatio, ſeu corporis totius, quieſcentibus quam maxime muſculis, motus motui horum anteponendus eſt. Ineunte igitur morbo, iter calidis diebus in hac regione, modo ne calor, quod hic quoque aliquando fit, nimius ſit, facere equo utile eſt, utilius rheda; nam omnis laſſitudo nocet, quae pleriſque imbecillis equo vectis tamen contingit. Nave vero vehi, quo corpus aſſidue noctes atque dies, quietiſſima vi muſculoſa, agitatur, quodque corpus eo motu minime inſuper aeſtuat, in iiſdem calidis tempeſtatibus, omnibus geſtationis generibus antecellit. Neque hoc ratio non probat, et experientia et uſus firmant.

Neque per victus et exercitationis rationem calor, ſed et coeleſtis, dempta eorum ratione, vitetur; maximeque ejus ac frigoris inter ſe viciſſitudines. Ab iis ergo, quibus ex hac inſula valetudinis cauſa, hoc morbo laborantibus, proficiſcen-

dum eſt, praecipite aeſtate aut ineunte autumno in Galliam, Italiam, aut Luſitaniam, migretur, illic hyems exigatur, ubi patriae frigus hyemale cum commodo vitabitur. Redeundumque vere novo domum, ubi frigore patriae pejorem, illorum locorum ardorem, cum pari aut majore fructu, fugiendi copia dabitur. Nihil enim eorum conſilio inconſultius eſt, qui, praeter hiemes in illis continentis tractibus exactas, etiam aeſtatem cum certa et ſubita pernicie, licet in patria per annos forſitan ſuperſtitibus eſſe licuerit, tranſigere non metuunt.

Porro, ſanguinis detractione pulmonum turbas et ſputum levare convenit. Nam adeo ſaepe haemorrhagia inſtat, idque periculi intentat, ut praeſentis hujus auxilii neceſſitas exiſtat. E brachio inciſa vena ſanguinem quarta quavis hora adimendum Sauvageſius judicavit. Cujus utique nulla certa hujuſmodi norma eſſe poteſt, cum plus aut minus pro mali vehementia et hominis viribus, ſaepiuſque aut rarius, auferri oportere manifeſtum ſit, reſque e medici praeſentis judicio pendere fere ſoleat; niſi quod, praeter virium rationem, donec cruſta ſanguinis detracti decedat, et vel ſputi vehementia vel hoc ex toto deſinat, ab opere non deſiſtendum videatur.

Sanguinem etiam a pulmonibus avertunt, et ad ſummum corpus emetica derivant *. In quem finem compluribus, quae conveniunt hoc tempore, tartarum emeticum anteponitur; quippe quod parvis doſibus, ſed ſaepius datum, ſine vomitu, hic inutili, nauſeam movendo ad cutis foramina potenter, ſanguinem, vixque citatum, a pulmonibus derivat. Praeter autem ſupra purgantia, etiam

Infra quae leniter purgant, aut alvum ſaltem facilem mollemve ſervant, non vituperandum ſunt auxilium. Quem in uſum pulpa caſſiae, tamarindi, flores perſicorum, ſulphuris, manna, et oleum ricini, haud improſpere adhibentur. Eo autem magis a dura alvo metuendum eſt, quod nihil magis ad pulmones ſanguinem impellit, nihil eos magis adimplet. Ergo et liquoribus in eam immiſſis mollitiei ejus conſulendum eſt.

Neque ſanguinis non impetum in pulmones imminuunt veſicatoria. Quae, quo propius partem laborantem imponuntur, eo plus auxilii promittunt.

Poſtremo, ad conſuetudinem qua ſanguis ad pulmones ruit demendam, fonticuli accommodantur. Quae, ut quam diutiſſime permanent, ita maxime optatum effectum et certiſſime praeſtant. Neque utrorumvis, ſive veſicatoriorum niſi mora breviſſima, ſive fonticulorum, ſtimulus incommodo ulli fere, moleſtiae ulli reperitur; utpote qui, parti exiguae objectus, ad univerſum nervorum genus, ideoque ad cor, non perveniat.

* Cull. loc. rel.

DE

DE HAEMORRHOIDE.

AUCTORE F. CLAXTON.

HAEMORRHOIDIS DEFINITIO.

"CAPITIS gravitas vel dolor; vertigo; lumborum dolor; dolor ani; circa anum tubercula livida dolentia, e quibus profluit ſanguis, qui aliquando etiam, nullo tumore apparente, ex ano ſtillat."

HISTORIA.

Quanquam notae pyrexiae et plenitudinis univerſae, locove propriae, in definitione Culleniana comprehenſae, morbum plerumque praecedunt; aliquando tamen invadit, acceſſione ejus per nulla, ſi duritiem alvi excipias, ſigna praenunciata. Haemorrhoidem in iis, quibus ſyſtema nervoſum mobile, nonnunquam antecedunt, magnus frigoris extremorum ſenſus, inflatio, urinae pallidae excretio, ſtranguria, vel urina ſuppreſſa, hypochondriaſis, colica. Sanguis vix unquam, niſi inter alvum evacuandam, profunditur. Stercus modo praecedit, modo ſubſequitur; hoc vero ſaepiſſime incidit. Saepe colore floridus et ruber, ſaepius niger et coactus. Effuſus omnia ſigna levat. Si vero partes circa anum non parum tenduntur, ſi nihil ſanguinis tamen prorumpit, ſique remedia in auxilium morbi non prompta ſunt; dolor ingraveſcere, calor admodum increſcere, et ſitis, averſatio alimenti, nauſea, pulſus arteriarum frequentes et pleni, oriri ſolent. Aegrotanti urina difficile redditur, aut ex toto ſupprimitur; diaphragma convellitur, aures tinniunt. Nec ceſſant haec ſigna febrilia, donec tumor circa anum ad ſuppurationem perveniat. Hoc facto, dolor magnopere levatur, puſque una cum ſtercore deſcendit. Quae tubercula in ulcera verterint, ea fiſtulas ſaepe faciunt; quae tamen nec aeque profunde ſedent, nec aeque ſublatu difficiles ſunt, ac eae quae cauſis ab aliis proficiſcuntur.

Tumor nonnunquam, ſignis febrilibus ſubſtantibus, non ſuppuratione, ſed gangraena finitur. Hoc autem accidiſſe teſtantur, ſtercus admodum foetidum et ſanioſum, ictus arteriarum debiles, celeres, abnormes.

Si tubercula ſunt externa, ſanguis rarius profunditur, minuſque doloris ſubeſt.

Haemorrhois interdum ſtatis temporibus, in morem menſtruorum, repetere ſolet; hoc vero potiſſimum incidit, tuberculis

culis intra rectum ſitis, vel in iis mulieribus, quibus menſes ſunt ſuppreſſi. Aegrotos plerumque ſemel ſpatio duorum triumve menſium, aliquando ſemel biſve tantum, ſingulis annis, exercet.

Cum tubercula, ut ita dicam, caeca ſunt, vel nihil ſanguinis ex iis profluit, morbus ſaepe non aliter, ac febris intermittens, accedit.

Quantitas ſanguinis profuſi in aliis alia eſt. Modo vix unciam adaequat, modo libram excedit.

DIAGNOSIS.

Pauciſſimi quidem morbi ſunt, quos inter et haemorrhoidem multum ſimilitudinis intereſt. Hanc magis forſitan reddit dyſenteria, quam quilibet alius. Igitur dyſenteriam ab haemorrhoide, per omnes quibus poſſumus notas, ſecernendam putamus. Illa conflictantes febris levior graviorve, eaque contagioſa, cum torminibus ſemper infeſtant. Qui ſanguis profunditur, is ſemper muco magis minuſve admiſcetur, et ſigna minime levat. Hac, contra, laborantibus tormina omnino deſunt. Qui ſanguis effunditur, is purus eſt, cumque nullis aliis rebus commiſcetur, dolorem aliaque ſigna levat, vel ex toto tollit.

Quinetiam haemorrhois a melaena Sauvageſiana morbove nigro, diſtingui debet. Hoc quidem non difficile; namque ſigna melaenae praecipua ab haemorrhoidis propriis longe differunt. Tumores nulli ſunt externi vel interni, qui oculis videri digitiſve ſentiri poſſunt, et ſanguis, nullo ani dolore profuſionem ejus antecedente, deſcendit. Nonnulli forſitan alii morbi haemorrhoidi aliqua ex parte ſimiles ſunt; ſimilitudo tamen eſt talis, qualis nullum medicinam facientibus errorem poteſt creare. Igitur non opus eſt, ut in haemorrhoide morbis ab aliis ſecernenda plus temporis operaeque ponamus.

CAUSA PROXIMA.

Haec ſanguinis in vaſis extremi recti propriis, vel haemorrhoidalibus, uti appellantur, cum arteriis tum venis, his vero potiſſimum, congeſtio eſt, actionem arteriarum adauctam faciens. Rem ita ſeſe habere, teſtantur, omnia fere ſigna, quae effuſionem ſanguinis praecedunt, ut lumborum anique dolor, partium circa anum tenſio inſignis, ſenſus ponderis qui plerumque adeſt, &c. et levamen quod ſanguis profuſus aegroto adfert. Quinetiam inciſiones Morgagnii celeberrimi venas haemorrhoidales nonnullis, qui vivi haemorrhoide diu gravi-

terque

terque fuerint conflictati, admodum dilatatas eſſe, et magnitudinem vere mirandam, ſi exilitatem earundem ſanarum rite conſideres, ſibi adeptas eſſe demonſtrant. Quod nunquam accidiſſet, niſi ſanguis in eis fuiſſet accumulatus. Hic autem in venis, quae arteriis magis dilatabiles, congeſtus per pondus molemque ſuam magnitudinem morbidam non difficulter dare valeret.

SEMINIA.

Mortales hunc ad morbum proclives reddere videntur ſequentia:

1. *Aetas provecta.* Haemorrhois quidem homines ab anno aetatis quadrageſimo ad ſeptuageſimum uſque, potiſſimum infeſtat. Ei infantes nunquam, juvenes raro, qui annum trigeſimum nondum tranſgreſſi, patent. Exempla tamen non deſunt, ubi ſex ſeptemve annos natos invaſit. Cur vero ſeniores in primis occupet, plenitudo venoſa, ad ſenium vergentibus propria, ſatis exponit.

2. *Sexus virilis.* Multi medicorum, viros huic morbo mulieribus opportuniores eſſe, aſſerere non dubitarunt. Res autem apud Britannos, celeberrimis Gregorio et Culleno teſtibus, ſe aliter habet; namque foeminae haemorrhoidi magis, quam viri, objici videntur. Quod ob cauſas complures incidere poteſt, ob menſtrua ex toto ſuppreſſa parciuſve provenientia, quae plenitudinem univerſam, igiturque ſanguinis circa rectum extremum congeſtionem, facere poſſunt; ob uterum gravidum, cujus pondus comprimere poteſt venas haemorrhoidales; et denique, ob alvum, mulieribus vita ſedentaria, quam plerumque agant, quam viris, aſtrictiorem ſaepiſſime redditam.

3. *Ver.*—Hic morbus, in morem aliarum haemorrhagiarum, Vere ſaepius, quam quolibet alio tempore, ſemet oſtendere conſuevit, quod plenitudo, ob excretiones diverſas per hiemem imminutas, tunc temporis oritur, quodque reditus caloris verni humores magis, quam vaſa quae eoſdem contineant, expandit, et ita plenitudinem ad volumen, uti appellatur, facit.

4. *Labes haereditaria.*—Si ab hac cauſa oritur, ſero accedit.

5. *Aliae ſanguinis profuſiones.*—Qui pueri epiſtaxi, quique juvenes haemoptyſi fuerunt objecti, ii ſeneſcentes haemorrhoide ſaepe laborant. Hujus autem cauſa patet.

6. *Temperamentum melancholicum et habitus corporei laxitas.*—Illud motum totius corporis, praeſertim venae portarum, ſanguineum tardando, proclivitatem ad congeſtiones

plane

plane facit; et haec accumulationibus ſanguineis nunquam non amiciſſima.

7. *Conſuetudo.*—Quicunque morbo ſemel correptus eſt, is ſemper, in poſterum, poteſtate nocente agente, facilius eodem tentabitur.

POTESTATES NOCENTES.

Hae duplices ſunt: I. Eae quae plenitudinem univerſam faciunt. II. Eae quae plenitudinem recti extremi, partiumve ei proximarum, creant.

I. Plenitudinem autem univerſam faciunt cauſae ſequentes, quarum modus agendi ſupra fuit expoſitus: 1. *Cibus et potio immodice ſumpta.*—Hoc praecipue in cauſa eſſe videtur, cur haemorrhois divites et luxurioſe epulantes, quam pauperculos, ſaepius exerceat. 2. *Corporis inertia.*—Exercitatio neglecta ſecretiones diverſas imminuit, idque aequilibrium, quod ſemper ingeſta inter et excreta intereſſe debet, et ad conſervationem ſanitatis omnino neceſſarium eſt, tollit, et haud dubie facit, ut haemorrhois vitam ſedentariam agentes tam ſaepe tamque graviter infeſtet. 3. *Evacuationes naturales ſuppreſſae,* vel per artem factae, ut fonticuli, &c. exſiccatae, praeſertim ſi quod ex his profundi ſolebat, copioſum erat. Menſtrua, exempli gratia, poſt annum aetatis quadrageſimum quintum ſextumve, provenire ceſſantia, mulieres, in poſterum, huic morbo in primis opportunas reddunt.

Proximum vero eſt, ut quaeramus, quomodo plenitudo univerſa morbum poſſit movere? Cum plenitudo utriuſque aortae aequa facta eſt, et tempus praeteriit, quo aliae ſanguinis profuſiones, ut epiſtaxis et haemoptyſis, ſemet oſtendere conſuerunt; ſanguis in vaſis haemorrhoidalibus multo facilius, quam alibi, accumulabitur. Namque poſitura corporis uſitatiſſima, ſcilicet erecta, facit ut impetus humorum ad ea, quam ad alia, major fere ſemper fiat. Inſuper, ſanguis ab iis, in parte corporis pinguedinoſa ſitis, contra gravitatem ſuam aſcendat oportet, muſculorum et valvularum, quae omnibus venae portarum ramis ex toto deſunt, auxilio deſtitutus. Et denique, cum ad hepar ipſum pervenit, hic quoque, actione arteriarum, ad ſe propellendum perquam neceſſaria, magna ex parte caret. Igitur non mirandum, ſanguinem, praeſertim ſub mediam aetatem, quo tempore aliae haemorrhagiae plenitudinem non imminuunt, in venis haemorrhoidalibus accumulari, et arteriis reſiſtendo actionem earum adauctam movere, quae facit ut ſanguis tandem, per venarum aut arteriarum exhalantium rupturam, harumve anaſtamoſin, effundatur.

II. Eae quae plenitudinem recti extremi, partiumve ei proximarum, nulla plethora univerſa ſubſtante, creant.

1. *Plenitudo ramorum venae portarum topica*, vel cum plenitudine reliqui ſyſtematis venoſi conjuncta, vel ab ea ſemota.

Circiter annum aetatis trigeſimum ſextum, plenitudo ab arteriis ad venas transfertur. Plenitudo vero totius ſyſtematis venoſi, venaeve portarum ſolius, praeſertim ſi plenitudinem hujus perpetuam fere reddiderit hepatis ſcirrhus, &c. haemorrhoidem eodem fere modo, quo plenitudo univerſa, excitare poteſt. Non tantum revera tubercula livida, extra vel intra anum, ſanguinem in telam celluloſam effundendo, facit, ſed quamplurima idem genus in liene et pancreate, et denique toto in canali alimentario, ut inciſiones cadaverum plane teſtantur, ſaepiſſime concitat. Haec autem non ſolum circa anum, ſed per tota inteſtina, rumpuntur, ſanguinemque effundunt, qui vomitu rejicitur alvove evacuatur, idque, quod atrabilis antiquiorum, morbuſve niger aut melaena recentiorum, appellatur, conſtituit.

2. *Alvi durities.*—Haec haemorrhoidis ſaepiſſime cauſa eſt; namque morbus raro, niſi in illis quibus alvus aſtricta eſt, ſemet oſtendit. Et quicunque alvum nimis diutiuſque dureſcere patiuntur, eos plus minuſve haemorrhoidis fere ſemper infeſtat. Quanta preſſura faeces in recto liberaliter accumulatae diuque retentae ſuperficiem hujus interiorem, et igitur venas haemorrhoidales, afficiant, quanto arteriis eodem tempore ſtimulo ſint, quantamque harum actionem moveant, et denique quantum ſanguinis in vaſis extremi recti accumulent, neminem poteſt latere. Haec omnia quidem praeſtare poteſt ſtercoris indurati accumulatio, nulla totius ſyſtematis venaeve portarum plenitudine ſubſtante. Quinetiam, eodem fere modo, venas haemorrhoidales comprimendo, &c. agit uterus gravidarum, et morbum ſaepe movet. Namque non paucae mulieres, quae totam per vitam haemorrhoide ante vacarunt, ea uterum gerentes conflictari incipiunt.

3. *Prolapſus ani.*—Unicuique forſitan, ſi id modo notaverit, magnam ſtercoris, praeſertim indurati, molem difficulter excernenti tunicae recti internae aliqua ex parte extra anum protruſae ſunt. Nonnullis, inter alvum evacuandam, ſtercore non indurato, duos digitos aut circiter aſſidue procidunt; celerius tardiuſve vero, pro majore aut minore fibrarum inteſtinorum longitudinalium debilitate, in rectum retrahuntur. Si tardius, ſphincter ani ſe prius contrahere, quam in rectum redierint, et partem earum conſtringere, et ita perpetuum ani prolapſum, vel exaniam, ut morbum Sauvageſius vocat, facere poteſt. Haec autem tunicarum recti internarum ſtrangulatio

gulatio reditum ſanguinis venoſi impedit, tandemque, ut haemorrhois accedat, vel ſanguis e parte protruſa profundatur facit. Hoc, nec toto corpore nec ramis venae portarum praeter conſuetudinem plenis, incidere poteſt. His inductus, Cullenus haemorrhoidem duas in ſpecies diviſit, unam quae a mariſcis, alteram quae ab exania proficiſcitur.

4. *Uſus purgantium immodicus.*—Haec tunicam inteſtinorum villoſam ſtimulo evidenter afficiunt, motum periſtalticum augent, et ut major humorum quantitas in canalem alimentarium effundatur faciunt. Hanc ob cauſam, curſus humorum a capite et partibus corporis ſuperioribus ad inteſtina, locaque eis proxima, fiat oportet. Quinetiam, purgantia, in morem omnium aliorum ſtimulantium nimis diu adhibitorum, vires partibus, quibus applicentur, convellunt, et ita inteſtina, praeſertim rectum, ad ſanguinis accumulationes magis proclivia efficiunt. Hoc autem in primis praeſtant aloetica, quae in rectum potiſſimum agunt, idque violenter irritant. Mercurius, ſi perſpirationem auctam ſputumve non moveat, eodem modo ſaepe agit. Qua ratione igitur purgantia, ſaepius juſto adhibita, haemorrhoidem faciant, non intellectu difficile.

5. *Dyſenteriae et diarrhoeae diuturnae.*—Hae haemorrhoidem, et eodem fere modo, concitant.

6. *Vina nonnulla.*—Tockavienſe, id Anglice *claret* appellatum, &c. morbum movere feruntur. Quidam aliquam his proprietatem, qua morbum excitent, ineſſe putant; cum morbus, aliis non minus meracis et ſtimulantibus adhibitis, non accedat. Caeterum non aliter, quam alvum firmando, eum movere videntur.

7. *Hirudines ano nimis frequenter admotae.*—Hae ano, ſigna levandi conſilio, applicatae, eadem pejora nonnunquam reddunt. Hoc autem curſum humorum ad partes affectas augendo haud dubie faciunt; et igitur, non abſque ratione, cauſis excitantibus annumerantur.

8. *Concuſſiones viſcerum abdominis, ut inter ſaltandum, currendum, equitandum, &c. violentae et frequentes.*—Hae ad morbum concitandum, impetum humorum ad anum, et igitur plenitudinem ibi topicam faciendo, haud dubie conferunt; niſi humores alio, nempe ad cutem, avertant, quod tantum, veſtimentis et anni tempeſtate calidis, poteſt incidere.

9. *Morbi nonnulli, qui profuſionibus ſanguinis criticis tolli ſolent.*—Hujuſmodi ſunt mania, cephalalgia, &c. quae haemorrhoide finiri conſuerunt, ſi aegrotus alioquin huic ſit opportunus.

10. *Affectus animi vehementiores.*—Ira, exempli gratia, non tantum circuitum ſanguinis accelerat, ſed externa corporis

poris ſpaſmo ſaepius afficit. Rem ita ſeſe habere, teſtatur is faciei pallor, qui iram non minus ſaepe, quam rubor, ſubſequitur. Spaſmus autem ortus curſum ſanguinis ad omnes partes internas, et ad rectum in reliquis, faciat, et idcirco haemorrhoidem moveat oportet.

11. *Lues venerea.*—Haec tubercula circa anum non raro excitat, quae venas haemorrhoidales comprimere, &c. et igitur ut ſanguis profundatur, facere poſſunt.

12. *Denique, quaecunque alia ad plenitudinem recti, &c. topicam, reditum ſanguinis venoſi impediendo, vel motum ſanguinis in viſceribus abdominis languidum reddendo, faciendam conferunt, ea omnia haemorrhoidem poſſunt movere.*—Hujuſcemodi ſunt, auctus hepatis morbidus, ſcirrhuſve ejuſdem; inteſtina aere, ut in hypochondriaſi incidit, diſtenſa; niſus inter faeces excernendas nimis violenti; humor in aſcite, &c. hydropicus; varii veſicae urinariae, &c. affectus, ut calculi, ſcirrhi, &c.; moeror magnus et diuturnus, qui totum ſyſtema haud dubie debilitat, et viſcera abdominis tanto torpore ſaepe afficit, ut obſtructio oriatur, quae haemorrhoidem, omneſque ejus ſequelas, facile poteſt creare.

In his, quae ſupra poſuerimus, opiniones plerorumque medicorum ſumus ſecuti; ſed Monroius celeberrimus, anatomicorum hujus ſeculi facile princeps, longe alia tradit *.

Rectum extremum anumve, ſedem morbi maxime communem, ſanguinem ſuum ab arteria iliaca interna accipere, et eundem venae iliacae internae remittere, demonſtrat. Igitur cauſam, cur morbus tam frequenter invadat, non, in morem auctorum, a curſu ſanguinis in vena portarum ſingulari, ſed ab indole ſtercoris acri, et diſtenſione parum aequali per id facta, deducendam putat. His adjicienda ſunt, ſitus partis devexus et depreſſus, et preſſura cui, inter ſedendum, objicitur. Morbum autem ab hiſce cauſis proficiſci, hoc evidenter teſtatur, quod alvus dura multo ſaepius, quam omnes aliae cauſae conjunctae, haemorrhoidem excitare ſolet.

Quantum ad modum, quo partes afficiantur, attinet, notat, ſe paucis in exemplis, in quibus multum ſanguinis, temporibus diverſis, ex ano profuſum fuerat, nullum omnino tumorem videre, vel digitis in anum immiſſis, ſentire potuiſſe. Igitur ſanguinem in nonnullis e recto interno, per vaſcula rupta leviterve eroſa, effundi arbitratur. Caſus vero hujuſmodi rariores eſſe, cum tumores plerumque viderit, confitetur. Hos, in aliis exemplis, externos eſſe; in aliis, contra, digitum ampliuſve intra anum, ſaepiſſime partim extra partim intra, in ipſo margine, ſedere teſtatur.

* Anat. praelect.

 Cauſis,

Cauſis, quae morbum excitent, hoc modo percurſis et expoſitis, proximum eſt ut naturam quoque ſignorum exponamus.

RATIO SIGNORUM.

1. "Capitis gravitas vel dolor, vertigo, lumborum dolor." —Haec a diſtenſione ſyſtematis arterioſi oriri videntur; namque ſigna hujuſmodi a diſtenſione mere venoſa nunquam proficiſci notamus. Quanquam ſanguinis accumulatio in venis ſolis ſub initium incidit; arteriis tamen tantum reſiſtit, ut brevi nonnihil ſanguinis in iis quoque congeratur, actio earum aucta moveatur, et niſus, uti appellatur, haemorrhagicus oriatur. Hic denique eo uſque ſaepe procedit, ut omnia pyrexiae, antequam ſanguis prorumpat, ſigna ſemet oſtendant. Igitur non mirandum "capitis gravitatem vel dolorem," &c. quae nunquam fere, arteriis nimis diſtenſis violentiuſque micantibus, deſunt, in haemorrhoide oriri.

2. "Dolor ani."—Hic, et aliquando acutiſſimus et lancinans eſt, a partibus circa anum, per accumulationem ſanguineam nimis tenſis, et actione arteriarum nihilominus pergente, oriri videtur. Etenim, ut omnia corporis humani vaſa ſanguifera, vaſa vaſorum, uti nominantur, quoque habent; ſic omnes partes nervulis ſuis quoque ſunt inſtructae. Idcirco nec vaſa haemorrhoidalia, nec tunicae inteſtinorum ſenſiles, vel diſtendi vel rumpi, abſque dolore acutiſſimo, poſſunt.

3. "Circa anum tubercula livida dolentia, e quibus profluit ſanguis, qui aliquando etiam, nullo tumore apparente, ex ano ſtillat." Haec tubercula olim pro diſtenſionibus venarum haemorrhoidalium varicoſis habita fuerunt; has vero, utpote quae exiles ſint, tantopere, et in omni fere haemorrhoidis exemplo, dilatari et augeri poſſe, improbabile. A ſanguine in telam cellulofam effuſo proficiſci videntur. Rem ita ſe habere multi teſtantur, qui ea incidenda curarunt. Colorem lividum a ſanguine, quem contineant, ſibi adipiſcuntur. Congeſtio ſanguinea ſaepe adeo augetur, ut tubercula tandem rumpantur, et ſanguis ex iis profundatur. Nulla horum interdum in partibus externis ſemet oſtendunt. Intra rectum extremum tamen ſita, et per tenſionem nimiam vimque ſtercoris deſcendentis rupta, faciunt, ut ſanguis, nullo tumore apparente, ex ano ſtillet.

Monroius vero accuratiſſimus de hiſce tuberculis modo ſequente loquitur: Non pro varicibus venarum, in morem Morgagnii et Halleri, ea habet, quod molem iis, nec poſitura horizontalis, nec preſſura inſigniter imminuit. Inſuper, ſpiſſitudinis durae et inaequalis eſſe ſemper obſervavit. In uno duobuſve

duobuſve cadaveribus, ſubſtantiam eorum fere eandem eſſe, quam Morgagnius epiſtola 32da deſcripſit, compertus eſt; ſed longe alia inde cogi poſſe exiſtimat. Saccos ſanguine coacto plenos reperit; nullas vero venas eos ingredientes aut egredientes. Eos idcirco non pro varicibus, ſed pro ſanguine per vaſcula in telam celluloſam effuſo, habuit. Sacci autem non totam molem inſolitam, ſed partes tantum durorum et inaequalium tumorum, conſtituerunt. Denique, tumores, qui in haemorrhoide ſemet oſtendunt, tumoribus vel polypis, qui in faucibus, naribus, vel vagina, oriuntur, comparat. Eaſdem ob cauſas creſcere, inflammari, ſubito intumeſcere, et ſanguinem profundere, opinatur. Quanquam fluxus ſanguinis aliquando ſtatis temporibus inciderit; eum tamen plerumque multo magis abnormem, quam pleriſque placet, et fortuitum eſſe, refert. Quinetiam, ſanguis e tuberculis hujuſmodi effuſus eoſdem fere effectus in corpus, ut notat, quos e tumoribus alibi ſitis prorumpens, edit.

Poſtremo, in exemplis hoc genus, ut ad operationem chirurgicam ſaepius ſolito confugiatur, ſuadet. Quae utilitatem hujus probent, compluria exempla memorat, in quibus tumores hujuſmodi, quanquam plures annos manſerant, et ſanguinem profuderant, cum inſigni aegrotantis levamine, et abſque ſequelis nocivis, eo monente, radicitus fuerunt extirpati. Duos tumores potiſſimum rei anatomicae operam navantibus oſtendit, qui diverſis in aegrotantibus exciſi ſunt, et quadriennium manſerant. Quorum unus cervicem tenuiorem habet, et digitum ampliuſve intra anum ſedebat; quorum alter baſin latiſſimam habet, et intra rectum quoque, ſed quam proxime marginem ſphincteris, ſedebat.

4. "Stercus modo praecedit, modo ſubſequitur ſanguis."—Cum alvus admodum aſtricta eſt, niſus inter alvum evacuandam tam violenti oriuntur, ut per eos ſolos vaſa vel tubercula videantur rumpi, et deſcenſus ſtercoris tam tardus eſt, ut ſanguis prius ex ano deſtillet, quam hoc ad rectum extremum pervenerit; contra, cum alvus minus dura eſt, preſſura ſtercoris ſola rupturam facere videtur, quod celerius deſcendens oſtia vaſis tuberculiſve, quae ruperit, in aliquantum temporis claudit, adeo ut profuſio ſanguinis excretionem alvinam neceſſario ſubſequatur, non praecedat.

5. "Saepe colore ruber, ſaepius niger et coactus."—Si ſanguis non e tuberculis in quibus coiverit et aliquamdiu manſerit, ſed protinus ex arteriis venisve fuerit profuſus, ruber eſt; ſi vero e tuberculis, in quibus per ſpatium non breve fuerit collectus, niger et coactus eſt, ſeroſitate, ut ita dicam, abſorpta,

abſorpta, et craſſamento et glutine, inter ſeſe commiſtis, ſolis reſtantibus.

6. "Effuſus omnia ſigna levat."—Profuſio ſanguinis in omni haemorrhagia tenſionem partis laborantis, actionem vaſorum adauctam, ſpaſmum, &c. tollit, et igitur ſigna non levare non poteſt.

Caetera ſigna, haudquaquam obſcura, nullius omnino explicationis videntur indigere. Igitur proximum eſt ut hoc in loco quam breviſſime conſideremus, utrum ſanguis ex arteriis venisve profluat. Quantum hoc ſpectat, viri ſummi in ſententias longe diverſas iverunt.

Qui ſanguinem ex arteriis profundi contendunt, ii hoc modo ratiocinantur. Omnes arteriarum, ut anatomia docet, ſaltem plerique, fines ramis exhalantibus ſunt inſtructi, qui in ſuperficiem corporis, cavum aliquod vel ſubſtantiam celluloſam deſinunt, non longe, ut probabile, progreſſi. Humores autem in arterias immiſſi, quod neminem fugit, per hos ramos exhalantes ſaepe effunduntur. Igitur, ſi ſanguis, quod in haemorrhoide fit, in venis ita accumuletur, ut arteriis non parum obſiſtatur, actione earundem etiamnum pergente, humores haud dubie ramos exhalantes petent, et per anaſtamoſin eorum, vel, ſi actio ſyſtematis arterioſi fuerit violenta, per rupturam eorum arteriarumve ipſarum effundentur; namque venae facile dilatari, aegerrime rumpi, poſſunt.

Qui vero, contra, ſanguinem ex venis profluere credunt, ii opinioni ſuae argumentis ſequentibus fidem facere conantur.

Haemorrhois ſeniores plerumque infeſtat, quibus plenitudo, non arterioſa, ſed venoſa, eſt. Quinetiam arteriae eorum venis denſiores firmioreſque ſunt. Igitur hae, non illae, accumulatione ſanguinis facta, rumpi periclitabuntur.

Caeterum, utrum ſanguis ex arteriis venisve effundatur, non multum refert, cum morbi curatio utroque in exemplo omnino eadem foret.

Ad eventum morbi animum proxime attendendum.

PROGNOSIS.

Si morbus nuper acceſſit, et ſyſtema reditu ejus nondum inſuevit, facile ſaepe tollitur. Si a cauſis quae agere ex certo tempore ceſſant, graviditate, ex. gr. pendeat, ſponte decedet. Si a morbis aliis, ut aſcite, exania, &c. idiopathicis depulſis, ille quoque depelletur. Si a plenitudine recti extremi, nec univerſae, nec venoſae ſoli adjuncta, medicinae plerumque facile; ſi ab univerſa, venoſave ſola, difficilius; ſi a ſcirrho hepatis, vel obſtructionibus aliorum abdominis viſcerum, vix omnino

omnino parebit. Si profuſiones ſanguinis immodicae ſint, aegrotus non in tuto verſatur. Si tubercula ſuppuratione finiantur, eidem periculum, ſaltem quam plurimum moleſtiae, ſi gangraena, mortem intentant.

RATIO MEDENDI.

Conſilia autem huic morbo medendi duo eſſe videntur.

I. Plenitudini univerſae, ſi adeſt, occurrere.

II. Irritamenta, quae ad plenitudinem recto extremo propriam faciendam poſſunt conferre, vitare.

In primis vero quaerendum, utrum haemorrhoidi mederi necne conari conveniat. Namque Stahlius, omneſque ejus aemuli, nullas haemorrhagias abſque periculo, hanc vero non abſque exitio certo et inevitabili, ſiſti poſſe contendunt. Erroris eo uſque proceſſerunt, ut nullum haemorrhoide donum majus praeſtantiuſve a Deo mortalibus datum eſſe opinentur. Magna, illis judicibus, ſalutis humanae praeſes et conſervatrix eſt. Etenim hypochondriaſin, maniam, arthritidem, ſciaticam, aſthma, colicam, obſtructiones abdominis, haematuriam, &c. depellit. Hos autem morbos, cum adſunt, ab ea levari, cum nondum ſemet oſtenderunt, arceri; quod tamen pro certo affirmare haudquaquam audemus, ponamus. Nonne, contra, plurimi, qui admodum moleſti, ſemper periculoſi, et tandem ſaepe funeſti ſunt, ab eadem excitantur? Namque, ſi repetere conſueſcat, et profuſio ſanguinis immodica fiat, debilitate ſumma, vel animi deliquio, hydrope, cachexia, febri hectica lenta ; vel, ſi fluxus, quod non rarum, fuerit ſuppreſſus, quolibet e morbis plurimis, qui a plenitudine oriantur, poteſt finiri. Tubercula in fiſtulas, ſcirrhos, cancroſve vertere poſſunt. Denique, ſi nihil mali ab ea prius oriatur, quam aegrotus ad annum aetatis ſexageſimum vel ſeptuageſimum pervenerit, ſub id tempus, ut Cullenus in praelectionibus ſuis notat, fluxus ſponte plerumque ceſſat, et, quod nimis ſolitum, paralyſin apoplexiamve lethalem facit. Igitur haemorrhoidi, pleriſque in exemplis, et venienti et ſubſtanti occurramus oportet.

I. Plenitudini univerſae, ſi adeſt, occurrere. Hoc autem praeſtant,

1. Sanguinis miſſio. Ad hanc autem non decurratur, niſi aegrotus validus ſit, et diatheſis phlogiſtica ſeſe evidenter oſtendat; namque periculum eſt, ne plenitudinem, quam per eam imminuere velimus, adaugeat. Si ad eam vero confugere omnino neceſſarium ſit, prius liberaliter, deinde parcius, poſtremo parciſſime, adhibeatur, donec plenitudo per eam, et alia

remedia

remedia idonea, ut cibum vegetabilem et exercitationem, ei adjuncta, ex toto fuerit ſublata.

2. Diaeta vegetabilis et lactea. Haec, utpote quae diverſa per excernentia facillime tranſeat, et non multum cruoris et glutinis ſanguini ſuppeditet, plenitudinem potenter imminuit, praeſertim ſi aegrotus cibo animali conſtanter ante inſueverit. Praeceptor noſter illuſtriſſimus Cullenus multorum inſignis diaetae hujuſmodi utilitatis exemplorum meminit.

3. Exercitatio. Haec ſecretiones, potiſſimum perſpirationem, auget, humorem circumeuntium quantitatem imminuit, totumque ſyſtema corroborat, adeo ut vaſa ſanguifera ipſa tenſu minus facilia evadant, et eam firmitatem, quae plenitudini prorſus adverſatur, ſibi adipiſcantur. Equitatio, cum viſcera abdominis crebris ſuccuſſionibus objiciat, per poſituram corporis arteriam femoris comprimat, et nimium igitur ſanguinis impetum ad vaſa haemorrhoidalia faciat, alvum multis aſtringat, et morbum ſaepe moveat, minus idonea eſſe videtur, quam rheda aut ambulatio. Exercitatio autem adverſus morbum nunquam ſatis efficax erit, niſi conſtanter adhibeatur. Ea vero, congeſtione ſanguinis circa anum jam facta, abſtineatur. Quinetiam, veſtimentorum calidorum, utpote quae perſpirationem aequabilem ſervent, ratio nunquam non habeatur. Induſium laneum proxime cutem gerere, quam plurimum proderit. Caeterum, altero quoque tertiove die, exuatur recenſque lotum induatur; cum id diutius ut moris communis eſt, gerere magis noxae, quam ſaluti, ſit. Namque materia perſpirabili poſt ſpatium non longum adimpletur, vim abſorbendi ex toto amittit, odorem intolerabilem emittit, et ſuperficies cutis tandem quaſi glutine tenaci tegitur, et perſpiratio igitur ex toto fere ceſſat.

II. Irritamenta, quae ad plenitudinem recto extremo propriam faciendam poſſunt conferre, vitare.

Duorum ex hiſce tantum, duritiei alvinae anique prolapſus, mentionem faciemus; namque omnia fere reliqua multo facilius poſſunt caveri. Admodum autem neceſſarium eſt, ut conſtanter cauteque vitetur, utpote quae morbum ſaepiſſime moveat,

1. Alvi durities. In hanc autem poſſunt laxantia mitiſſima, quae abſque vi ſtimulante agunt, alvum ſolutam tenent, et eandem ſemel biſve tantum movent. Hujuſmodi ſunt, ſulphur, quod quidem liberaliter ſumptum leniter purgat; at per nullam virtutem ſpecificam, ut nonnullis placuit, adverſus morbum efficax eſt, et multis inflationem ſummamque moleſtiam movet, magnam aeris fixi in ventriculo quantitatem nunquam non explicans; manna, cremor tartari, oleum rici

ni

ni, quod forſitan reliquis praeſtat, &c. Si tubercula ſint interna, oleum, lac, infuſum lini, aliaſve mucilagines, in alvum ſummo cum commodo immittes, ſi ani conſtrictio hoc fieri permittat. Alvum autem ſolutam optime tenent fructus maturi, et radices vel folia eorum olerum, quae ſuccoſa ſunt. Liberaliter, non parce, ſumantur; namque obſervationes quam plurimae abſtinentiám nimiam alvum nunquam non pertinaciter aſtringere teſtantur.

2. Ani prolapſus. Quae pars tunicarum recti internarum, inter ſtercus excernendum, procidit, ea in locum ſuum quamprimum reſtituatur, et antequam ſphincter ani ſeſe contrahat, et partis prolapſae ſtrangulationem faciat. Hoc optime praeſtabunt digiti aegrotantis ipſius, oleo inuncti, ne aliquid injuriae tunicis protruſis inferatur. Quinetiam annuli, a chirurgis laudati, prolapſum praecavendi cauſa poſſunt adhiberi.

Si ulla tuberculorum admodum dura maneant, multumque doloris moveant, ea ſcalpello incidere conveniet; quod tutius, quam hirudines eiſdem admovere, quae aliquando, quamvis minime ſemper, magnum ſanguinis ad partem laborantem curſum faciunt. Caeterum, podicem vaporibus calidae e vaſe anguſtiore aſcendentibus objicere, praeſertim ſi tubercula ſanguinem non fundant, dolorem efficaciſſime omnium levare conſuevit. Si tubercula in ſcirrhos vertant, ad unguentum mercuriale confugiatur, quod ea forſitan diſcutiet; ſi ad cancros vergant, radicitus extirpentur, quod medicinam facientium votis nonnunquam reſpondit.

Denique, via medendi tutiſſima eſt, gravitatem ſignorum, congeſtione ſubſtante, levare conari, et, per intervalla, reditui morbi per victum idoneum pro virili occurrere.

DE MENNORRHAGIA IN NON GRAVIDIS NEC PUERPERIS.

AUCTORE D. DALY.

ANTEQUAM menſtruorum exceſſum pertractare incipiamus, haud abſonum erit, quandam eorum in ſtatu naturali proferre notionem; quippe quorum cauſas plerique perſcrutare conati ſunt medici, ex quo e muliebri ſinu, quando apta eſt ut concipiat, ſanguinem prodire incipere viderunt. Statis plerumque temporibus eundem redire ſanguinis effluxum, qui

Menſtruus vocatur, et per maximam vitae partem, ſanguinem certas periodos ſervantem ſic exire, abſque ſanitatis detrimento, immo potius cum emolumento, notarunt. Periodicam hancce purgationem ſignum praebere, quo noſcitur mulierem aptam eſſe ut concipiat, et concepta nutriat foetum, donec novem menſium ſpatio, ex minima molecula in notabilem molem perventus, tandem excludatur, exiſtimarunt.

Ex phaenomenôn, inquam, jam recenſitorum obſervatione, ad cauſam inveſtigandam medici laboravere, et varii varia cenſuere.

Inter antiquos, Aſclepiades menſtruorum cauſam in Lunae imperio poſuit. Sed iſta ſententia abhinc neglecta fuit, uſquedum Meadius eruditiſſimus in lucem iterum revocavit; baſis vero hujus ſententiae fragilis apparebit, animadvertendo, mulieres ubique gentium, omni lunae periodo, menſtruare.

Iſta conjectura everſa, altera erupit, nempe, in mulieribus adeſſe quoddam fermentum periodice agens, et ſub menſtruorum forma erumpens; quoniam vero neque unquam experimentis demonſtratum, nec ratiocinio probabile redditum fuit tale quoddam fermentum, neceſſario corruit.

Binis prioribus rejectis, alii ad oeſtrum venereum confugere; ex eo, aiunt, quod mulieres ſalaciores citius et copioſius menſtruant, guttaeque ſanguineae muco commixtae, ex brutorum pudendis, dum oeſtrum patiuntur venereum, ſtillare videntur; ſed haecce ſtillatio menſtruorum faciem nuſquam gentium induit. "Vereor omnino," inquit Hallerus, "ne ſanguinis ſub tempora cupidinis venereae, in animalibus diverſis, exſtillatio, pro menſtrua purgatione habita ſit; et tamen hoc raro occurrit." Neque etiam verum, mulieres ſalaciores citius et copioſius menſes pati; nullus eſt qui dubitat, multas adeſſe mulieres quas dereliquere menſes, libidinis maxime avidas, et puellas ante pubertatem menſtruantes, oeſtri venerei adhuc ignaras; Van Swieten, experientia probe verſatus, plures rite menſtruantes, in venerem adeo ſegnes, ut maritorum recuſabant complexus, cognovit.

Recentiores vero, ſententiis jam ante adductis, utpote ad phaenomena menſtruae purgationis enodanda haud valentibus, derelictis, plethoram pro menſium cauſa quam proprie ſtatuunt: Anne vero iſta ſit localis, vel univerſalis, ſummis viribus adhuc litigant. Argumenta quoniam hinc et inde multifaria exponere, longius eſſet, quam ut in diſſertatiuncula tam brevi coarctetur, lite derelicta, eam plethorae ſpeciem quae nobis magis arridet, hic tantummodo proferre tentabimus; quod ut clarius fiat, ab incremento et evolutione foetu incipere oportet.

Probe

Probe conſtat experientia, arterias in foetu minori venis pollere denſitate; quare, venarum propter renixum ſanguinis recurſui, plus in arteriis neceſſario accumulatur; ideoque, vitae ab initio ad acmen uſque, plethoram arteriae patiuntur; unde earum diſtenſio, quae cordis et arteriarum majorum vi, ſanguiniſque impetu, magis magiſque augeri queat, uſquedum arteriarum denſitas haſce adaequet poteſtates; et plethorico huicce ſtatui incrementum evolutioque corporis gradaria debentur, et haec a partibus incipiunt ſuperioribus, (ex eo forſan quod ibi adſunt organa vitae maxime neceſſaria); quare vaſa ſuperiora ad denſitatem aequilibrio ſyſtematis neceſſariam citius perveniunt; tuncque fluida majori verſus inferiora propellentur quantitate, pudenda pubeſcere incipient, eodemque quo in ſuperioribus modo perget evolutio, uſquedum idem aſſequuntur aequilibrium: Nunc uterus ad quoddam, cum reliquo corpore, aequilibrium perventus, in iſto ſtatu maneret, niſi quod ejus ſtructura laxa et vaſculoſa diſtenſioni adhuc favet, qua fit, ut arteriarum extremitates in uterum aperientes dilatantur, et ex iis ſanguis progreditur.

Gradariae iſti vaſorum uteri dilatationi, haud forſan omnino debetur ſanguinis effluxio; probabile videtur, talem evenire uteri congeſtionem, qualis, vaſa ſtimulando, eorum concitet actionem, ſicque, reniſu exſurgente, ſanguis erumpere cogitur; et hancce ſententiam ſymptomata febrilia fluxum antecedentia confirmare videntur.

Sic primus erumpit fluor, quo durante, vaſa jam diſtenſa relaxantur, tonum, actionemque auctam a diſtenſione orientes, amittunt, et extremitates eorum, impetum ſanguinis non amplius experientes, ſeſe contrahunt, ſiſtitque haemorrhagia.

Nunc ſyſtema uterinum depletum et relaxatum, non amplius in aequilibrio cum reliquo manet corpore; quare novum ſanguinis congeſtum neceſſario admittit, quo ad ſtatum plenitudinis jam ante dictum pervento, iiſdemque denuo agentibus cauſis, iterum erumpit ſanguis, modoque jamjam expoſito rurſus ſiſtit.

Haecce menſtruorum repetitio, abſque ullius corporis partis, quam uteri, viciſſitudine, conſtanter pergere videtur; ſanguinis enim aucta vel imminuta copia, quando aequalis per vaſa totius ſyſtematis fit ejus diviſio, partem unam quamlibet parum afficit. Sic venae ſectio, etſi larga, parvo eſt morbis mere topicis levamini, et hocce in utero praecipue accidit; quippe cui eſt ſtructura accumulationi maxime fautrix, ut in gravidis videre eſt, in quibus arteriarum truncus hypogaſtricarum parum auctus, rami vero multum ampliati, ſanguineque diſtenſi; ergo, etſi ad uteri evolutionem, primumque menſium

fluorem, opus ſit plethora quae dicitur naturalis, aut ſi velis univerſalis, ad reliquas explicandum periodos, ſola localis ſufficiet.

Fluorem menſtruum ſtatis rediturum temporibus probabile eſt; pendet enim a vaſorum uteri denſitatis et capacitatis ſtatu quodam, menſiſque vel circum circa requireretur, ut renovetur evacuatio. Etſi paulo citius vel ſerius evenire queat, attamen idem plerumque ſervabit intervallum, et poſtquam aliquod ſic duravit temporis, vis conſuetudinis, quantitati ſanguinis accumulatae neutiquam innitens, eadem certa periodo ſanguinem erumpere efficiet, ut clare illuſtrat analogia eorum, qui ſtato diei tempore foricas petunt, etſi in unaquaque ſede magna adeſt faecum quantitatis diverſitas; ut et qui periodice urinam reddunt, etſi aliquando vix ut reddatur adeſt; et quiſque huic ſeſe aſſueſcere poteſt. Procul dubio uterus, aeque ac reliquum corpus, tali ſubjici poteſt conſuetudini, qualis menſtruorum, invita ſanguinis congeſti copiae varietate, eadem ſervabit intervalla.

Sic breviter expoſita, menſtrui fluoris, quae nobis magis arridet, notione; nunc iſtum, ſexui ſequiori morbum maxime iniquum, qui menorrhagia dicitur, tractare conabimur.

MENORRHAGIAE DEFINITIO.

Dorſi, lumborum, ventris, parturientium inſtar, dolores; copioſior menſtruorum, vel ſanguinis e vagina, praeter ordinem fluxus.

MORBI HISTORIA.

Hocce ſanguinis profluvium ſaepe ſubito erumpit; ſed plerumque praecedunt vel concomitantur aliarum haemorrhagiarum ſigna, qualia partium unde proveniendus eſt ſanguis, ut et vicinarum tenſio, inflatio, dolor gravativus et preſſorius, ut et omnia ſpaſmi indicia, qualia extremorum frigus, horror et tremor, color faciei pallidus, vaſorum periphericorum detumeſcentia, pulſus celer, cum interno ardore, alvus adſtricta, urina parca, anxietas, debilitas, nauſea, vomitus. Sanguis aliquando egreditur purus, aliquando coagulatus, ex eo quod ſaepe in utero diu manet. Hocce profluvium ſyſtema totum, et praecipue nervoſum, debilitat; unde oculorum caligo, pulſus parvus, debilis, frequens, et intermittens, ſyncope, ſudores frigidi, convulſiones; quando autem non ſuperveniunt haecce ſymptomata, quae aegrotam cito e medio tollerent, mala a quaque alia nimia evacuatione orientia, inducere haud

deſinit,

deſinit, qualia hyſteriae ſymptomata, tremores, crurum manuumque tumores, cachexia, hydrops, ventriculi et inteſtinorum vitia, quae nutrimenti aſſimilationem adeo vetant, ut corpus neceſſario alimento orbatum, et quodam morborum, a nimio profluvio laxitateque orientium, correptum, tandem ſuccumbit.

CAUSAE REMOTAE SUNT,

I. Quae in ſyſtema totum agunt.
  A. Plethoram ciendo
    a Victus lautior
    b Vita ſedentaria
    c Evacuationes ſolitae ſuppreſſae
    d Venae ſectio ſaepe iterata.
  B. Sanguinis circuitum accelerando.
    a Cibus potuſque ſtimulans
      1 Aromata
      2 Liquores ſpirituoſi et fermentati
    b Exercitium nimium et frequens
      1 Equitatio
      2 Ambulatio
      3 Saltatio, &c.
    c Niſus violenti
      1 Niſus inter faeces ejiciendas
      2 Onera gravia levata
      3 Tuſſis
      4 Sternutatio
      5 Vomitus, &c.
    d Animi pathemata
      1 Ira
      2 Laetitia nimia et ſubita, &c.
    e Remedia acria
      1 Cathartica
      2 Diuretica
      3 Emenagoga
    f Morbi acuti
    g Calor.
  C. Syſtema laxando et debilitando.
    a Balnei tepidi uſus frequentior
    b Theae uſus immoderatior
    c Evacuationes nimiae
      1 Per alvum
      2 Per urethram
      3 Per cutem

d Animi

d Animi affectiones deprimentes
1 Metus
2 Moeſtitia
3 Timor ſubito incuſſus.
II. Quae in uterum ipſum agunt.
A. Stimulando.
a Scirrhi
b Polypi
c Ulcera canceroſa
d In venere indulgentia frequens nimiaq;
e Iſchuria
f Faeces induratae
g Teneſmus
h Remedia acria, qualia cantharides, &c.
B. Relaxando et debilitando.
a Abortus crebrior
b Partus difficilis
c Leucorrhoea, &c.
d Formatio originalis.

A. *Plethora.* In notione jam ante data de menſtruis, demonſtrare conati ſumus, molem ſanguinis auctam haud eſſe neceſſariam ad evacuationem renovandam; quoniam autem vaſa laxiora citius diſtendit, congeſtionemque majorem procreat, ut et fluida, prout evacuantur, ſuppeditat, ut copioſior diuturniorque ſit, efficere nullus negabit.

B. *Sanguinis circuitus acceleratus*, ad menorrhagiam procreandam multum conducit. Quando enim vaſa uterina laxiora ſunt, tunc ſanguis, minorem propter reſiſtentiam, in ea majori impetu et quantitate infunditur, quam ab illis in venas tranſmitti poteſt; quare congeſtio progignitur, quae ad ſtatum vaſa uteri ſanguifera ſtimulandi, et exhalantia vel rumpendi vel dilatandi, idoneum perventa, haemorrhagiam producere haud deficit.

C. *Syſtematis laxitas et debilitas*, tum plethorae productioni favendo, tum ſtatum corporis magis irritabilem inducendo, in haemorrhagia procreanda partem haud parvam agunt. Conſtat enim, quibus eſt corpus delicatulum, tenellum, et irritabile, et quae morbis nervoſis ſunt opportunae, profluviis quoque maxime objici.

A. *Uterum ipſum ſtimulantia* et congeſtionem, et vaſorum actionem auctam, procreant. Cuicunque enim corporis parti admotus ſit ſtimulus, ad eam fluida majori alliciuntur quantitate, ejuſque vaſorum augetur actio, et vel haemorrhagia vel inflammatio producitur; ſtimuli vero utero applicati, ejus vaſorum,

ſorum, tum ſanguiferorum, tum exhalantium, ſtructuram propter laxam et diſtenſibilem, haemorrhagiam ſaepius promovent.

B. *Uteri laxitas et debilitas*, minorem ſanguini praebendo repugnantiam, accumulationi, ideoque menorrhagiae, multum favent; et, praeterquam quod a cauſis accidentalibus oriuntur, ideoque acquiſitae dicendae, originem quoque a primaria conformatione ducere poſſunt; ſtamina enim, aliquando ratione qua par eſt, haud formari videntur; et ideo uteri vaſa vel capaciora, vel dilatabiliora, poſſunt eſſe; hocceque ſuffulciunt evolutio et evacuatio, quae quibuſdam citius quam pleriſque aliis ejuſdem climatis contingunt. Ab illuſtriſſimo Culleno, in praelectionibus ſuis practicis, diſcimus, ſe haſce vidiſſe in puellis octo annos natis, et omni fere alia periodo ab inde ad annum duodecimum, quod procul dubio in regione tam ſeptentrionali praematurius eſt; aſſeritque ab uteri primaria formatione pendere; quippe enim ſaepe adeſſe vidit abſque ulla alia cui tribuere potuiſſet cauſa; e. g. horum plerique, quos inſpexit, caſuum in delicatulis potius quam robuſtis evenere; quare non ſolum evacuationem, quando praematura, verum et cum copioſior eſt quam a corporis ſtatura et delicatula textura exſpectanda eſſet, originariae formationi tribuit.

CAUSA PROXIMA.

Ex menſtruorum praepoſita notione, ut et cauſarum remotarum contemplatione, quarum omnes ſanguinem ad uterum determinant, ejuſque impetum adaugent, menorrhagiae cauſam proximam, uteri vaſorum congeſtioni et auctae actioni relegare inducimur. Hocceque amplius confirmari videtur tenſione, calore, et dolore in regione uteri fluxum antecedentibus. Etſi tamen hancce initio et plerumque eſſe cauſam aſſerimus, haud ideo negamus, poſt certam morbi durationem, corpus totum, uterumque praecipue, adeo debilitari et relaxari, ut fluxus relaxatione ſola alatur, diuturniorque fiat.

DIAGNOSIS.

Diagnoſin ſtabilire fere ſupervacaneum eſt; ſat enim ab omni alio morbo, ſymptomatis in definitione et hiſtoria recenſitis, diſtingui poteſt; non omnis enim largus ſanguifluxus, qui mulieribus accidit, ut morbidus cenſendus; ſed is qui virium imbecillitate ſtipatur, quemque ſubſequuntur aliae functiones laeſae, ſicuti anorexia, prava digeſtio, foedus faciei color,

color, pulſus languidus et frequens, pedum oedemata, turbatus et minus reficiens ſomnus, &c.

PROGNOSIS.

Prognoſis erit fauſta vel infauſta, pro fluxus quantitate et celeritate, et pro cauſis unde oritur.

Copia ſanguinis larga, tempore dato effuſa, valde periculoſa. Mulieri, e. g. una ſanguinis libra, ſpatio horae amiſſa, plus noxae infert, quam plures intra diei ſpatium per intervalla et tardius effuſae; hic enim daretur aegrotae facultas jacturam reficiendi, quod illic vix fieri poſſit. Quoque celerior ſanguinis effuſio, eo minus ſpatii auxilio adhibendo relinquitur, et ideo plus periculi.

Menorrhagia a laxitate uteri originaria, vel acquiſita, ut et a ſcirrho, polypo, ulceribus canceroſis, proveniens, prognoſin infauſtiorem admittit. Difficillimum eſt enim laxitatem uteri ab initio natura efformatam arte mederi, difficile etiam conſuetudinem per longum tempus ſtabilitam amovere; praecipueque, quia hicce morbus ſaepe omnino localis, partem remedii extra applicationem occupat, remediaque ſyſtemati univerſo applicata morbum mere topicum haud multum afficiunt. Cur a ſcirrho, &c. oriens infauſtum admittat eventum, a difficultate, ne dicam impoſſibilitate, cauſis medendi ſat apparebit.

MEDENDI METHODUS.

Antequam indicationes curatorias ponamus, haud alienum forſan notare foret, mulieres, menſtruorum temporis et quantitatis inaequalitati, in ſeipſis, et in aliis, adeo eſſe aſſuetas, ut affectionem etiam morbidam diutius negligant; ideoque medico perito illis inculcare multum incumbit, menſtruorum exceſſum ſterilitatem ſaepiſſime procreare, mulieresque aliis morbis, habitum propter haemorrhagicum, maxime eſſe obnoxias, ideoque tum ſanitatis, tum prolis cauſa, medicinae auxilium citius petere debere.

INDICATIONES CURATORIAE SUNT,

I. Impetum ſanguinis in ſyſtemate univerſo, et in uterino particulari, imminuere.

II. Vaſa uterina conſtringere.

III. Tonum ſyſtematis reſtituere.

I. Impetum ſanguinis, &c. imminuere.

1. Regimine antiphlogiſtico.

A. *Diaeta.*

A. *Diaeta.* Diaeta parca omnino neceſſaria evadit ad plethorae obviam eundum, quae, etſi haud neceſſaria ad morbum gignendum, tamen ad magis violentum et diuturnum reddendum concurrere haud deſinit. Objicietur, nos ab extremorum uteri vaſorum laxitate fluxum aliquando pendere aſſeruiſſe, ideoque diaetam parcam vel minus valere, vel omnino impropriam eſſe; attamen, in hoc caſu, aeque ac in aliis haemorrhagiis paſſivis, impetus ſanguinis naturalis extremis vaſorum laxis ſemper nimius fit, ejuſque quaevis auctio ea multum efficit. Ergo, in hoc, aeque ac in illo caſu, diaeta parca et vegetabilis, qualis olera, fructus maturi, farinacea, cum potu ex aqua frigida, ſucco lemonum, aurantiorum, vel ſpiritu vitrioli acidulata, ſtricte adhibenda.

B. *Laxantibus.* Quando faeces in colo et recto adſunt induratae, quoniam ſanguinis impetum adaugent, et ad uterum determinant, tum irritatione in inteſtinis, tum niſu inter eas ejiciendas, ut foras eliminentur omnino neceſſe eſt; quod enematis emollientibus, cum aliquantulo ſalis medii, primo efficiendum, dein tamarindis, magneſia alba, aut tali quovis leni, alvus ſoluta ſervanda.

C. *Frigore modico.* Calor, principium iſtud vitam omnibus praebens, fluida rariora reddendi, ſolidaque ſtimulandi, vim poſſidet, ideoque in haemorrhagiis ſedulo vitandus; quare aegrota, in cubiculo largo, lecto minus molli, ſtragulis levioribus operta recumbere debet. Aerique per feneſtram ſaepius in die introitus dandus eſt, ita tamen ne recto itinere in lectum perveniat.

D. *Corporis mentiſque quiete.* Omnis corporis motus ſanguinis per venas recurſum feſtinat, ſicque cordis contractiones frequentiores reddit, et ideo haemorrhagiam intendere videtur. Attamen perſpirationis defectu, vitaeque otioſae effectibus, plethoram et congeſtionem procreantibus, perpenſis, liquebit, exercitium, geſtationemque praecipue, menſtruorum exceſſum multum compeſcere poſſe, quod revera aliquando evenire nonnullis aſſeritur. Quoniam autem exercitatio, ſanguinis circuitum accelerando, haemorrhagiam ſaepius adauget quam imminuit, ea caute uti velimus. Animi perturbationes, eandem ob rationem, quantum poteſt cavendae.

E. *Venaeſectione.* Sanguinis miſſione nil citius ac certius plethoram diatheſinque phlogiſticam tollit; ideoque ſanguinem ſemel vel bis extrahere ſaepe conducit, et perneceſſarium evadit. Quoniam tamen menorrhagia a congeſtione locali tam frequenter originem ducit, et ſanguis etiam large miſſus, morbo topico parvo eſt levamini, quoniamque venae ſectio ſaepe

 iterata

iterata plethoram magnopere inducit, haud ergo tam frequenter in uſum avocanda, ac primo intuitu credendum.

F. *Refrigerantibus.* Refrigerantia, qualia acida et ſales medii, ad ſanguinis impetum imminuendum merito laudantur: Inquit Hoffmannus, "ſimplex haecce medicina (aqua ſcilicet frigida ſpiritu vitrioli acidulata, vel nitri decenti quantitate alterata), aeſtum reſtinguendo, plus certe praeſtat, quam tantopere a medicis, alia varii generis ad hoc malum domandum ſpecifica." Effectus ſuos edere videntur vi quadam ſedativa, qua vaſorum compeſcunt actionem. Anne quid valent vaſa extrema implendo, quoniam multum diluta hauriuntur, citoque per excretoria tranſeunt, ſicque ſpaſmum, ſyſtema in reactionem ſemper excitantem, amovendo?

2. *Emeticis.* Doctor Robinſon Dublini, emetica motum ſanguinis mitigandi, haemorrhagiaſque cohibendi, vim magnam poſſidere aſſerit; inducendo, ut opinatur, dum nauſea adeſt, conſtrictionem arteriis; non vero vi ulla aſtringenti, ut arbitratur Doctor Robinſon, bonos in haemorrhagiis edunt effectus emetica, ſed vi antiſpaſmodica, qua ſpaſmum febrilem amovent, actionem vaſorum periphericorum reſtituunt, perſpirationem adaugent, fluidaque a partibus internis alliciunt. Exiguae ipecacoanhae doſes per intervalla datae, et nauſeam tantummodo procreantes, emeticis fortioribus, quale vitr. cerat. antim. tartaro emetico forſan etiam ipſi anteponendae ſunt.

3. *Epiſpaſticis.* Quando epiſpaſtica vi tantum ſtimulanti prodeſſe putabantur, raro in morbis inflammatoriis et haemorrhagiis in auxilium evocata erant; nunc vero experientia conſtat, cum in his tum in illis, perutilia evadere, nec ſtimulanti tamen nec evacuanti vi, ſed quadam alia, antiſpaſmodica dicta, qua diatheſin phlogiſticam tollunt, impetumque ſanguinis coercent. Nec ſtranguriae timor eorum in haemorrhagiis uterinis uſum prohibere debet; quippe quae, nebula lintea cutem inter et emplaſtrum poſita, dilutioneque larga vetari queat.

4. *Anodynis.* Anodyna dum agunt, impetum ſanguinis multum cohibent. Quoniam autem, effectibus ſedativis peractis, ſyſtema irritabilius relinquunt, diatheſinque inflammatoriam promovent, haudquaquam praeſcribenda, donec iſta vel ex toto tollitur, vel ſaltem multum imminuitur; tunc vero, ſi haemorrhagia ſit adhuc violenta, doſi ſat larga ſunt adhibenda; ſi enim ſanguifluxum ex toto non compeſcunt, aliquantum tamen ſpatii alia auxilia petendi praebent.

II. Vaſa uterina conſtringere.

1. *Adſtringentibus interne ſumptis.* Inter adſtringentia in-

terne

terne ſumenda, maxime efficacia ſunt plumbi et aluminis praeparationes; quoniam vero plumbum lethales aeque ac bonas poſſidet qualitates, haſceque inter limites parum cognoſcuntur, ejus uſum haudquaquam periclitari velimus. Pulvis Helvetii ſtipticus, ad haemorrhagiam uterinam coercendam, multum collaudatur; ventriculus vero quantitatem ſufficientem vix ferre poteſt, ex eo quod nauſeam et vomitum creat, ideo opii aliquantulum cum eo conjungere oportet. Aſtruc, effectus ſuos in inteſtinis praecipue edere, alvumque adſtrictam reddere, ſicque plus noxae quam commodi afferre, afferit; ſed hoc aliorum experientia, praecipueque illuſtriſſimi Culleni, qui, cum per ſe tum cum cortice Peruviano conjunctum, perſaepe exhibuit, alvumque potius ſolvere quam adſtringere invenit, contradicitur.

2. *Adſtringentibus externe applicatis.* Ex adſtringentium caterva, aquam frigidam ſolam, vel cum aliquantulo aluminis in ea ſoluti, ad externe admovendum eligimus. Aqua aluminoſa frigida ſaepius in vaginam injecta multum prodeſſe comperta fuit. Balneum frigidum quoque, vel corpori toti, vel extremitatibus tantummodo inferioribus, applicatum, haemorrhagiam compeſcere uterinam multoties inventum. Cum vero frigus ſtimulat aeque ac ſedat, ad ſtimulantes vitandos effectus, ut ſaepius ac diutius applicemus oportet.

III. Tonum ſyſtematis reſtituere.

1. *Diaeta.* Diaeta debet eſſe nutriens, et digeſtu facilis, qualia juſculum, gelatum pulli gallinacei, vel quicquid denique aegrotae ventriculo magis ſit amicum; et parva ſemel quantitate, ſed ſaepius in die ſumenda, ſuperbibendo vini rubri Portugalliae (Anglice *Red Port*) aliquantulum, vel puri, vel aqua frigida commixti.

2. *Cortice Peruviano.* Hujus loci non eſt in corticis Peruviani rationem operandi penitus inquirere; omnibus conſentitur tonum et vigorem ſolidis optime impertire, ideoque perutile evadit remedium, ad morbis a laxitate, menorrhagiae ſequela, oriundis obviam eundum. Doſis debet eſſe larga, et pulvis vel vini rubri cyatho hauſtus, vel forma boli vel electarii deglutitus, omni alii corticis praeparationi anteponendus. Cum vero in quibuſdam alvum adſtringit, et in aliis diarrhoeam inducit, illis, aliquantulo pulveris rhei, his opii paululo conjunctus, praeſcribendus. Ejus tamen uſus, vel hac vel illa forma, haud diutius proſequendus, ne nocivos edat effectus.

3. *Chalybeatis.* Horum effectus tonici multis magnopere collaudantur. In aqua ſoluta efficaciora videntur, ex eo forſan quod, quae fontem mineralem petunt, plus exercitii, et

plus hilaritatis, conſortium propter hoſce fontes frequentans, fruuntur.

4. *Balneo frigido.* Balneum frigidum magnam quoque vim tonicam tenet. Ejus vero applicatio tranſitoria eſſe debet, alioquin effectus ſedantes plus noxae quam commodi afferentes producet, aegrotamque ex aqua emerſam linteo arido optime diſtringi oportet. Lavatio maris potior videtur, tum quia magis tonica experientia invenitur, tum quia aegrotam frigore minus afficit. Anne hoc ſalis ſtimulo tribuendum?

5. *Exercitio.* Exercitatio ſolida condenſat, ſuperficiei determinat, et vigorem ſyſtemati reſtituit; initio, et dum adhuc debilis eſt aegrota, curru aperto, dein aliquanto fortior reddita, equo perficienda, ita tamen ne laſſitudinem ultra incipientem protrahatur.

ORDO

ORDO SECUNDUS.

MORBI INFLAMMATORII.

DE PHLEGMASIIS VEL INFLAMMATIONE.

AUCTORE J. JOHNSTON.

ETSI eruditorum labores in eo plurimum verſentur, ut morbos omnes ad ordinem perfectum redigant; hactenus tamen parum admodum profecerunt: Morborum enim, haud ſecus quam plantarum, certa diſcriminatio, tempus et repetita tentamina poſtulet. Nihilominus, quae ad hunc finem jam edita ſint, ſpecimina licet imperfecta, inter artis medicae utiliſſima inventa jure numerari poſſunt. Hinc enim non ſolum clarius et certius morbos diſtinguere liceat, ſymptomatibus et ſignis perſpectis; ſed, conſimilibus morbis ad eundem ordinem redactis, regulas quaſdam generales ſtatuere valeamus, ad omnes et ſingulos pertinentes.

Hae, quantumvis multis et variis exceptionibus ſubjiciuntur, praxi tamen medicae aptius accommodantur, quam regulae ſpeciales, quae pro ſingulis morbis tradi ſolent, et memoriam adeo fatigant. Hinc ratio, ut ſperamus, clare patebit cur in ſequentibus pagellis quaſdam generales obſervationes, tam cauſarum quam curae Phlegmaſiarum, exhibuimus, morborum ordo inter omnes frequentiſſimus, et haud minime periculoſus. In hoc pertractando, cum obſervationes noſtrae ad varietates, quae in ſingulis occurrunt, nequaquam ſeſe extendant, nullam diverſorum generum mentionem fecimus; pro quorum definitionibus, et variis diviſionibus, ad Synopſin illuſtriſſimi Profeſſoris noſtri Culleni lectorem remiſimus; cujus doctrinam in omnibus amplexi et ad amuſſim ſequi conati ſumus. Nullum enim contra criticos fortius propugnaculum quam tanti viri auctoritas. Ex alia vero parte, erroribus qui ab experientiae et aetatis defectu in primo conamine oriri poſſunt, candidi et benevoli judices facile ignoſcent.

DEFINITIO.

Pyrexia; phlegmone vel dolor topicus, ſimul laeſa partis internae

internae functione; ſanguis miſſus, et jam concretus, ſuperficiem coriaceam albam oſtendens.

MORBI NARRATIO.

Phlegmaſiae plerumque exoriuntur, cum ſenſu frigoris et horroris; quem etiam quaedam anxietas et oppreſſio, calor, ſitis, cibi faſtidium, et pervigilium comitantur. Permanente frigore et tremore, pulſus debilis eſt, frequens, et ſaepe inaequalis; ſed, his recedentibus, pulſus fit durus, plenior, et minus frequens; pars adfecta plena et tenſa evadit, cum moleſto caloris ſenſu, et dolore aliquando obtuſo, ſaepius acuto Si affectio ſit externa, rubedo per totam partem diffunditur. Si febris generalis phlegmaſias comitetur, unaquaeque ſecretio et excretio imminuitur, et cutis ſuperficies ſubareſcere ſolet. Urina rubeſcit, et poſt ſeceſſum turbulenta; ſanguis hoc in ſtatu miſſus, et jam concretus, pellicula coriacea plerumque contegitur. Phlegmaſiarum exitus ſunt varii; de quibus alibi fuſius differemus.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

1. Sanguineum temperamentum. In hominibus hujuſce temperamenti, fibrae motrices magna irritabilitate praeditae, quocunque ſtimulo admoto, facillime in actionem excitantur. Vaſa in hoc corporis ſtatu magis plena ſunt, quae, majorem vaſis contractilitatem communicando, huic morbo ſternit viam.

2. Quaecunque plethoram ciere tendunt, qualia victus lautior, chylopoieticorum viſcerum vigor ac robur, juventas, evacuationes ſolitae ſuppreſſae, ſomnus multus, &c Quam facile eſt intellectu, qua ratione inflammationi favet plethora; namque tenſionem fibrarum muſcularium inducendo, contractilitatem illis adauctam conciliat. Talis vaſorum conditio in phlegmaſiis ſemper reperitur: Quare concedendum, ullam poteſtatem nocentem, plethora praevalente, utut levem, inflammationem inferre poſſe.

POTESTATES NOCIVAE.

Frigus: Hoc, parti corporis calefacti applicatum, vaſorum conſtrictionem, quae fluidis jamjam diſtenſa ſunt, inferendo, actionem vaſorum internorum concitat, ad hanc reſiſtentiam ſuperandam; nunc ad partem conſtrictam ruunt fluida, quae ſtimulo ſuo morbum jam inceptum, vaſculorum minimorum actionem adaugendo, ſuſtentant. Sed ſi frigus, ulli corporis parti,

parti, calori non prius expoſitae, non tam facile phlegmaſias efficiet, quam in caſu jam propoſito, equidem perdifficillimum fuerit exponere, qui ſunt gradus frigoris inflammationem accendentes; ſed eouſque notatu dignum eſt, quod unuſquiſque gradus qui ad gangraenam gignendam, vel motus ſolidorum inhibendos, non ſufficit, ad inflammationem excitandam aptus eſt.

2. Materia acris, uti cantharides, etiamque totum ſtimulantium externorum agmen, ſuos effectus edent, parti affectae determinando, et vaſorum tonum augendo.

3. Vis externa: Haec diviſio, vulnera, contuſiones, luxationes, fracturas, et conſimilia, complectitur; haec omnia ſolida viva ſtimulant, et vaſorum oſcillationes inſolitas ſuſcitant, quod impetum ſanguinis in parte affecta ſimul adauget. Proinde corpora extranea, quae in quavis corporis parte ſita, partes vicinas vi mechanica ſtimulando, quamvis nulla qualitate acri gaudent, phlegmaſias gignent.

4. Quaecunque autem, quoad diaetam ſive medicamenta, ſyſtema commoveant vel excitent, etiamque valida exercitatio, et perturbationes animi vehementes, huic malo anſam praebent.

RATIÓ SYMPTOMATUM.

Nunc ad conſiderationem ſymptomatum in hoc morbo, ſibi invicem ſuccedentium, nos accingamus.

Horripilatio In parte hiſtoriae prima memoratum eſt, phlegmaſias, horroris ſenſu, et ejus ſequela, calore adaucto, frequentiſſime introduci. Quoniam ſubita corporis expoſitio ad aerem ſolito frigidiorem, eſt cauſa inflammationis frequentiſſima, certa corporis conditione prius data, ſequitur, ut hicce frigoris effectus ſecundarius (ſcil. horripilatio) ejus applicationem conſequatur. Nam, ſeu frigoris primarii effectus ſunt ſedativi vel ſtimulantes ſecundum gradus, conſtat, omnes ejus ſequelas ſalutiferas eſſe, pro ratione ſpaſmi intervenientis.

Hicce ſpaſmus igitur efficit, ut ſanguis ex ſuperficie corporis ad partes magis internas propellatur, quod ſanguine, naturali caloris fonte et origine, hanc partem privando, frigoris ſenſationem inducit. Sed nunc ſanguinis influxus in cordis cavum, non tantum praeter ordinem auctus eſt, verum reſiſtentia capillarium, plus ſanguinis e venis in cor effunditur, quam dato tempore ab illo ejicitur, quod vires naturae, poſt aliquantulum temporis, reſuſcitat, ad reſiſtentiam ſuperficiei vincendam; et quoniam reactio eſt contraria et aequalis, calor in ratione reſiſtentiae et virium propellentium compoſita, augetur.

getur. Arteriarum pulſus primo oppreſſi; ſed poſtea pleniores et celeriores evadunt: Hoc ſymptoma ſemper inter primos ſpaſmi effectus conſequitur, et forſitan ſequela eſt debilitatis nimiae cordis oppreſſioni conjunctae. Namque, quoniam conſtrictione non tantum vaſorum cutis, verum etiam omnium excretionum corporis, frigoris applicationem inſequente, copia ſanguinis, quae antea vaſcula minima libere permeabat, et aequa eorum dilatatione inducta, ſtimulum circulatione et ſecretionibus peragendis ſufficientem dabat; jam nunc in vaſa majora cohibita, et ejus volumine ſecretionibus ſuppreſſis etiam adaucta; fibrae cordis et arteriarum nimia diſtenſione virium tonicarum aliquantulum amittunt, donec diſtenſione continua vim nervoſam huc advocat, quod cito cordis reactionem promovet, et nunc inter vires naturae, et morbi cauſam, adeſt certamen; ab hoc tempore pulſus pleniores, et denique crebriores fiunt.

Plenitudo atque tumor. Plenitudinem partis affectae in omni inflammatione ſemper adeſſe, pro certo aſſerere non poſſumus; ſed in quaque externa inflammatione quam maxime ſymptoma conſtans ſit, et quidem diſtenſionis ſupra modum conſequentia eſſe videtur: Haec non modo copia ſanguinis a majore, ſed item volumine, calore adaucto, liquido pendet. Quando haec plenitudo circumſcripta fiat, et in faſtigium aliquanto elevata, rectius tumor vocatur; hoc ſuperveniente, in telam celluloſam effuſionem jure ſuſpicamur.

Rubedo. Quando hoc ſymptoma ſe offert, facillime explicari poteſt. Tunicae vaſculorum albidae ſunt, et, in naturali circulationis ſtatu, diſtenſio eorum tam modica eſt, ut non ſint pellucidae; ſed, quando ſanguinis circuitus vehemens fit, diſtenſio praeternaturalis inſequitur: Propter hanc diſtenſionem tunicae pellucidae fiunt, et globulae ſanguinis in vaſis minimis apparent. Quinetiam actione vaſorum, tam minimorum quam majorum, aucta, ſanguinis major copia aut congeſtio adeſt; et forſitan error loci, vel protruſio ſanguinis rubri in vaſcula pellucida, aliquando incidit.

Dolor in parte affecta. Hujus ſenſatio frequentiſſime et forſitan ſemper a nervorum diſtractione nimia oritur: Vaſorum diſtenſio igitur, quae in omni inflammatione adeſt, et quae ſanguinis congeſtionem comitatur, phaenomenon hocce ſolvit.

Partis pulſatio. In omni febre, tam topicali, quam generali, corporis vel partis affectae ſenſibilitas multum augetur; ſed, quando ſenſibilitas corporis generalis aequalis manet, arteriolarum pulſus ſenſus effugiunt, donec quocunque modo partis alicujus irritabilitas augetur; et hinc earum pulſus, quanquam

quanquam cordis ſyſtole ſynchroni, tamen majore vi contrahuntur, quod ſenſum pulſationis dat.

Quando inflammatio perfecte formatur, cruſta alba in ſanguine apparet, quod medici a morbida ſanguinis conditione provenire exiſtimaverunt; ſed citra obſervationem veram; namque experimentis probatur, quod ſit portio ſanguinis certiſſime naturalis et omnino conſtans, ſed in quibuſdam caſibus, ab aliis ſanguinis partibus ſe disjungere pronior eſt; itaque quandam peculiarem ſyſtematis arterioſi conditionem plane demonſtrat. Ad hoc probandum, dignum eſt notatu, quod in hominibus ſani corporis, ſed ſpecialiter in illis fibrae motricis vigore ac robore gaudentibus, frequentiſſime ſeſe oſtendit. Ergo, ubicunque actio vaſorum adaucta obtinet, talem ſanguinis craſin conciliabit, velut coriaceam ſanguinis ſuperficiem, quae in tenacitate gluten refert. Hoc ſanguinis phaenomenon fuſius explicare, nos nimis longe deduceret.

Sitis. A nobis jamjam obſervatum fuit, quod in phlegmaſiis ſpaſmus per vaſa extrema partis affectae pollet. Sed, ſi a cauſis violentis pyrexia fieret generalis, ſpaſmus omnia vaſa corporis extrema obſidebit, atque omnes ſecretiones obſtruet; inde obſtructio ſalivae, et hinc ſitis ſenſatio, oritur.

CAUSA PROXIMA.

Noſtri ſyſtematis legibus conſentaneum eſt, functiones omnes corporis ſtimulo impreſſionis excitari atque ſuſtentari; ſic ſtimulo ſanguinis vaſa opplentis cor et ſyſtema circulatorium in actionem excitantur, et vaſorum diſtenſio minus aut plus praevalet, pro ratione auctarum ſyſtematis vaſculoſi virium ac energiae. Si plethora inſolita obtineat, vaſorum actio ac tonus magnopere erunt auctae. Talem ſtatum vaſorum partis affectae in inflammatione adeſſe, atque impetum fluidorum inde provenire, rationi valde conſentaneum eſt. Ergo, quodcunque haſce duas conditiones directe promovet, pro cauſa proxima aeſtimandum eſt. Bellinius et Boerhaavius, auctores principes ſyſtematum medicinae ſeminariis nuper pollentium, totam ſuam pathologiam in doctrinam obſtructionis conſtruxerunt; ope hujus phlegmaſias etiam exponere nitebantur. Imprimis horum auctorum theoria erroris loci, ut cauſa obſtructionis, non bene fundata; ſed pone puncto temporis eam adeſſe, inflammationem tamen inferre nequit; nam in vaſibus extremis ſanguinis motus tam debilis et tardus eſt, ullo obſtaculo obſtante, quam maxime facile retrocedat, atque iter ſuum, ad haecce vaſa, quae libera ſunt, tenderet.

2. Obſtructionis altera cauſa in medium his auctoribus prolata,

ſata, eſt ſanguinis qualitas glutinoſa; celeb. Boerhaavius et Gaubius docent, quod ſanguinis ſpiſſitudinis ſunt plurimae cauſae; ſed, hiſce cauſis exploratis, plane liquet, nullas earum, quae illis proponuntur, ſanguini tam directe admoveri poſſe, quam ad hanc craſin ſanguinis inducendam. Sed tanquam concedatur, obſtructionem ab alterutris cauſis afferri poſſe, non ſatis eſſet effectus gignere qui in phlegmaſiis ſeſe exhibent; namque effectus obſtructionis maxime inſignes fiunt, abſque ullis inflammationis ſignis. In nullo caſu igitur obſtructio, his cauſis orta, ſpectari poteſt ut hujuſce mali cauſa primaria; nihilominus apprime veriſimile eſt, obſtructionem quandam levem, vel potius coacervationem quamque, inflammationem plus minuſve comitari, ſed nunquam ullam vim exhiberi, donec inflammatio prius formatur. Nunc obſtructione ſepoſita, alteram cauſam inflammationis nos proponere oportet. In ſana ſyſtematis conditione, per totum corpus ſanguis ad diverſas partes in certa ratione diſtribuitur; ſed, ſi ulla aberratio contigerit, ob impeditam perſpirationem, vel ab ulla alia cauſa, copiam inſolitam ad quandam corporis partem tranſmitti neceſſario oportet, praeſertim ad pulmones et fauces, et in vaſis harum partium actionem adauctam excitabit; ad hanc congeſtionem removendam, vires naturae conſervatrices ulterius actionem horum vaſorum, ſpaſmi formatione in ſuis extremitatibus, adaugebit. Spaſmum ergo vaſorum extremorum, ut actionem vicinorum vaſorum ſuſtinentem, et impetum fluidorum auctum ex ea pendentem, pro cauſa proxima habendum eſſe cenſemus. Quando haec affectio ſpaſmodica pertinax ſit, et actio vaſorum partis affectae quam maxime violens, totum ſyſtema tunc afficietur, et tonus atque contractilitas vaſorum totius machinae magis invaleſcet. Quandocunque talis ſtatus in ſyſtemate praevalet, diatheſis phlogiſtica dicitur. Praeſentia hujuſce affectionis pulſus natura et ſanguinis ſpecie notatur.

Phlegmaſiarum terminationes variae ſunt, ut ex auctorum ſcriptis colligere licet; quarum ſingulas, ut ordo poſtulat, nunc diligenter perpendemus.

RESOLUTIO.

Haec inflammationis fere communis eſt terminatio: Quae ſemper adfuiſſe intelligitur, ubi morbus, integra partis textura, nec hujus ſitu violato, evaneſcit, et in quocunque levi inflammationis gradu, ubi ſpaſmodica conſtrictio minus eſt vehemens, haec plerumque terminatio morbum tollet, ſine ulla effuſione in texturam cellularem. Ubi vero ſymptomata magis ſint violenta,

lenta, ſanguinis impetu, vaſis exhalantibus praeter naturam dilatatis, exhalatio magis copioſa fiet in proximam texturam cellularem, aut excretio vicinae partis aucta extremorum vaſorum ſpaſmum tollet, et inde auctam actionem minuet, libera fluidi circulatione reſtituta; pars affecta in priſtinum redit ſtatum, materies autem effuſa, quae ex ſeroſis et lymphaticis partibus formatur, abſorbetur; denique, ubi febris ſe latius prodit, ubi cordis et arteriarum actio magis invaleſcit, reſolutio oriri poteſt ab evacuatione e vaſis cujuſdam partis remotioris. Hoc, ſublata vaſorum actione, et vehementiori ſanguinis motu in ea parte, poteſt etiam obſiſtere univerſi ſyſtematis phlogiſticae diatheſi; et hinc partis inflammatae congeſtiones et ſpaſmum ſublevare. E dictis judicare licet, quando terminatio ſperanda ſit per reſolutionem.

SUPPURATIO.

Supra monuimus, ſeroſa tantummodo parte ſanguinis effuſa, hanc facile per vaſa abſorberi poſſe; cum vero per ſuppurationem inflammatio terminatur, tum materies depoſita craſſam nimis naturam induet, ut reabſorberi poſſit; et hoc plerumque evenit, vel a nimia vaſorum diſtenſione, aut ſaepius fortaſſe ab ipſorum dirupta textura, quae nimiam diſtenſionem conſequitur: Ad hanc doctrinam confirmandam, obſervare liceat, pulſationem magis frequentem et motum celeriorem ſe prodere ſolere in parte affecta, antequam effuſio fiat. Si ab ipſo exordio inflammationem ſpectare libeat donec per ſuppurationem terminetur, iis, quae de cauſa proxima diximus, omnia conſentire videbimus. Imprimis igitur, ſi ſtimulus vaſis admoveatur, eorum actionem augendo, ſyſtemati noxius evadet. Huic vires naturae conſervatrices obſiſtere conantur, et aucta vaſorum actione, ſpaſmoque formato, ſtimulum ſubmovere tentant. Hinc oritur brevis pro tempore obſtructio, quae, vaſis jam irritatis, ad diſtenſionem promovendam ſufficit, ſeu ſtimulum prius adhibitum renovabit. Tum ſanguis per vaſa tranſitum quaeret, et ſpaſmus huic impetui cedet; in vaſis tamen periſtabit motus convulſivus, ſeu auctus vaſorum oſcillatorius motus. Nam quod vulgo per motum convulſivum intelligitur, nil aliud videtur, niſi quod vaſa praeter ſolitum majore vi et celeritate contrahantur, et alternae relaxationes crebrius repetantur, quod perfecte congruit oſcillatorio motui a D. Whytt ſtabilito, ſed praeter naturam accelerato; nam celeberrimus hic medicus, in ſuo tractatu phyſiologico, poſtquam argumentis dilucide probaverit, nec cordis, nec majorum arteriarum vires de ſe ſatis eſſe validas,

lidas, ut circulationem per vaſa cujuſcunque ordinis promoveant, luculenter ſatis oſtendit, minima animalium vaſa vibratione quadam et motu oſcillatorio eſſe praedita, qui motus praecipua cauſa eſt circulationis ſanguinis per haec vaſcula; quod, ſi Boerhaavio aliiſque compertum foret, ad obſtructionem non confugiſſent, ut hujuſce effectus cauſam proximam. Sed ut ad propoſitum revertamur. Hoc motu oſcillatorio jam cognito, cognito pariter, quod ullis ſtimulis hic motus augeatur, in proclivi erit, caetera explicare, quae ad inflammationem pertinent ſuppuratione terminandam. Obſtructio quae a ſpaſmo in vaſis pollente oritur, ſuo ſtimulo reactionem ſollicitat; ſanguis inuſitata velocitate in minora vaſa prorumpit, et oſcillatorium in his motum ſuſcitat: Et cum jam majori vi haec vaſa agant, majori etiam impetu fertur ſanguis, et vaſa ipſa admodum diſtenduntur; et hinc effuſio fit in membranam cellularem. Haec, ſi vaſorum ora dirupta fuerint, eo major erit, et eo crebrius per ſuppurationem terminabitur. Cum huc tandem devenerimus, nunc ſedulo perpendendum eſt, quo pacto materies in pus convertatur. De hac re haud parum inter medicos diſputatur, et vix quid in medium proferre auſi ſunt; ſed, ex Equitis Pringelii et Gaberi experimentis, hic effectus ſatis apte intelligitur. Ei enim auctores reperierunt, ſanguinis ſerum, quod ex lymphae coagulabilis portione conſtat, in aquoſo vehiculo diſſolutae, ſub quodam caloris gradu ſtagnans, graviorem partem in fundo relinquere, quae puris ſpeciem quam proxime induit: Hanc partem Gaberus reperit, eam eſſe, quae ab aqueis particulis ſeparata, per ſe coagulo ſubjici poteſt. Nonne igitur per analogiam ſupponere licet, idem fieri in corpore humano? nam ſerum in membrana cellulari depoſitum, pari modo puris ſpeciem induet, ſaltem ad hujus proprietates tantum accedet, ut poſtea ejuſdem naturae haberi poſſit, ope cujuſdam ſpecialis fermentationis, quae cellularis texturae eroſionem, nec non extremitatum ſanguiferorum vaſorum, producere queat. Ex ſupra dictis hoc rationi conſonum argumentum, ut mihi videtur, aperte deducitur. Cum ſanguinis pars lymphatica diffundatur, ſemper ſperandum eſt, reſolutione inflammationem terminandam eſſe; cum vero totum id quod ſerum vulgo appellamus, foras prodit, in hoc caſu, finem mali ſuppurationem fore, judicandum eſt.

GANGRAENA.

Si quid hac in re perſpicuum tradere velimus, vereor ne in graviſſimas difficultates incurramus; eſt enim res ſummi laboris, et tenebris involuta; inflammatio hanc terminationem

per

per gangraenam tribus de cauſis habere poteſt, ſecundum tres ſtatus, qui in parte reperiuntur. Oritur enim a putrida fermentatione, qua materies effuſa ita immutatur, ut ſpeciem gangraenae exhibeat; aut ab effuſae materiae ſpeciali natura, quae in putrefactionem magis tendit; hoc fieri poteſt a majori globulorum copia in parte affecta depoſitorum; aut, denique, ab imminuto tono provenire poteſt. Haec toni imminutio ſeu depravatio, ſive ſit cauſa ſive effectus gangraenae, in hac phlegmaſiarum terminatione, aut majus vel minus praevalet. Quo pacto haec toni depravatio ſubeat, ſi ut cauſa ſpectetur, ex ſequentibus patebit. In omni inflammatione violenta, vaſa ultra modum diſtenduntur, antequam effuſio per anaſtomoſen ſeu rupturam accedat; et ex phyſiologiae principiis conſtat, muſculum, vel quamcunque fibram motricem, ſi ultra modum extendatur, tonum deperdere. Pari modo vaſa, quae ex innumera fibrarum ſerie complicantur, nimis diſtenſa tonum amittunt. Cumque hujuſmodi ſit horum conditio, in tunica cellulari ſanguis deponetur, qui ſtagnatione, in putrefactionis proceſſum, convertetur; hinc tonus magis vitiabitur, et hinc gangraena extendetur: Cujus effectus ſi latius pateant, et univerſo ſyſtemati ſe inſinuent, tum ſphacelus nuncupatur; qui ſummus eſt gradus hujus terminationis. Haec phlegmaſiarum terminatio ſemper exſpectanda eſt, quando, rubedine, calore, dolore, et tenſione ſublatis, pars affecta nigrum aut lividum colorem induat, et quoque ſuccedat ſenſilitatis privatio et virium motricium debilitas, cuticula ſimul veſiculis obſita. Omnia haec, inſtare partis affectae diſſolutionem, plane manifeſtant.

SCIRRHUS.

Hic etiam inflammationis exitus a medicis memoratur, quamvis caſus ſit rariſſimus; cum tumorum pars maxima, qui ſcirrhi nominantur, et qui vulgo in praxi occurrunt, nequaquam ſint inflammationis effectus, nec hanc ullo modo conſequantur; nam ab inflammationis natura minime pendent, ſed potius a ſtatu et partis affectae textura. In partibus parenchymatoſis enim et glanduloſis, hi tumores plerumque reperiuntur, quod a partibus affectis, fluidorum ſtagnationem facilius admittendis, pendere videtur. Hanc phlegmaſiarum terminationem, in tantum obſcuritate involutam, fuſius explicare, ſupervacaneum foret.

Sunt aliae etiam inflammationis terminationes, quarum ab auctoribus vix ulla mentio fit. In peripneumonia, cujus exitus eſt funeſtus, hoc plerumque tribuendum cuidam portioni totius maſſae ſanguinis, in adjunctam texturam cellularem decidentis.

dentis. Hoc igitur haberi poteſt alia inflammationis terminatio.

Deinde, in externa inflammatione, ubi fluidum effunditur ſubter cuticulam, per cujus poros, propter ſuam molem, tranſire nequit, ſed acute diviſa puſtularum formam induit, inflammatione interea ceſſante, altera hujuſce mali terminatio judicari poteſt.

Denique, phlegmaſiae terminari poſſunt per exſudationem, quod in internis inflammationibus evenire ſaepius ſolet. Partim ſe prodit viſcida quadam concretione in partis ſuperficie; partim tenui et ſeroſo fluido in cavitates effuſo, viſcera inflammata continentes. Hujus exſudationis natura varia eſt, prout vaſorum actio magis aut minus adaugetur.

DIAGNOSIS.

Cum in phlegmaſiis debilitatis ſymptomata non aeque ingraveſcant, ac in febre ſtricte dicto, hoſce duos morbos alium ab alio facile ſecernere licet, primo etiam aggreſſu; ſed affectio topica, quae nunquam febrem praecurrit, ſed ubique phlegmaſias comitatur ab initio, utrumque morbum dignoſcendi certiſſimam nobis rationem praebet. Nunc ab exanthematis ſecernendum eſt. Hoc tantummodo fieri poteſt, obſervando, quod in phlegmaſiis febris dolorem topicum praecurrat. In exanthematis vero febrem conſequitur eruptio. Sed difficultas diſtinguendi hunc ordinem a duobus ſuperius memoratis, tam exigua eſt, ut de hac re plura adjicere ſupervacaneum et inutile ſit.

PROGNOSIS.

Hic aptiſſimus videtur locus, quo nonnulla de hujus morbi prognoſticis breviter proponamus, quae ſupra diximus maxime ſunt neceſſaria de morbi eventu ad juſtam prognoſin formandam, hanc ſequentibus articulis, quam fieri poteſt, dilucide abſolvemus: 1. Cauſas phlegmaſiarum procreantes ſpectare oportet. 2. Locum ſeu ſedem, quem occupat. 3. Utrum inflammatio ſit interna vel externa.

1. Si igitur cauſas generantes expendere libeat, cum hae violentae ſint, in pari ratione ſeſe habebunt effectus. Nam, ſi ſupponamus quemcunque ſtimulum cuivis noſtri corporis parti applicari, hoc procul dubio inflammationem inducet, et quo violentior erit inflammatio, eo minus ſecundam prognoſin inferre liceat. Quando enim ad ſummum gradum inflammatio exoriatur, veriſimilius eſt, eam per ſuppurationem terminandam

lam eſſe; aut fortaſſe, quod pejus eſt, per gangraenam; horum utrumque rationi prorſus conſentaneum eſt. Cum vero vaſorum actio et ſanguinis velocitas multum augetur, effuſiones ſolent ſuccedere, non tantum ſeroſitatis, ſed ipſius lymphae coagulabilis. Hoc in caſu abſorptionem ſperare non licet, ſed potius malum per ſuppurationem terminandum. At ſi hic motus vaſorum auctus talis ſit, ut tonus vitietur, adeo ut ſequatur contractionis impotentia in partibus affectis, magna effuſio et ſtagnatio fluidorum fiet, inde putreſcentia ſuccedet. Si hac methodo et hac ratione rem perpendamus, morbi prognoſin ſaltem probabilem in promptu erit, et quiſnam futurus ſit exitus argumentis rationi conſonis dijudicare. 2. Sedem inflammationis ſpectemus. Si pars quaevis inflammatione correpta ſit, quae ſenſationis vi magis praedita eſt, licet cauſa ſit levis, graviſſimi tamen effectus exoriri poſſunt, ab ipſius partis affectae ſenſibilitate exquiſita. Hinc, antequam prognoſin noſtram ſtabilire valeamus, neceſſe eſt non modo inflammationis cauſam habere perſpectam, ſed ipſius etiam locum ſeu ſedem. Poſtremo, conſiderandum an inflammatio ſit externa vel interna, unde ingens diſcrimen orietur. Unuſquiſque enim ſcit, internis inflammationibus magis ſubeſſe periculum quam externis. Primo quidem partis internae in genere magis ſenſatiles ſint quam externae; denique, quia de partibus internis difficilius judicatur, unde methodus medendi haud ita prompte ſeſe prodit; poſtremo, quia praxis noſtra haud ita facilis et efficax reperitur. Itaque ex iis, quae hoc in articulo memoravimus, judicare licet, quot quantaeque res ponderandae ſint, antequam prognoſin etiam mediocrem proferre audeamus. A propoſito haud erit alienum, ſi hic etiam moneamus, rationem habendam eſſe aetatis, virium, et temperamenti uniuſcujuſque qui hoc malo laborat. Nec non ſpectanda eſt coeli ſolique natura, anni tempeſtas, et nonnulla alia, quorum ſingula numerare, conſilio noſtro et inſtitutae hujus operis brevitati haudquaquam conveniret.

METHODUS MEDENDI.

Priuſquam hujuſce rei rationem proponamus, cauſae remotae imprimis removendae ſint, ſi harum vires adhuc ſeſe exerant: Unde effectibus facilius obſiſtere poſſumus, et accuratius judicare licebit de indicationibus quae ad reſolutionem dirigunt; quae in omnibus phlegmaſiis, tam principio quam decurſu, medico maxime tentanda eſt, ut optima inflammationis terminatio.

Indicationes curatoriae ſunt,

I. Actionem

I. Actionem vaſorum auctam in parte affecta, et in corpore univerſo, imminuere, tenſionem et ſyſtematis arterioſi tonum ſubmovendo.

II. Fluidorum determinationem a topica affectione cohibere, et ſpaſmo obſiſtere.

Jam ad eas indicationes progrediendum eſt, ut in unaquaque remedia ſigillatim perpendamus.

1. *Regimine antiphlogiſtico.*

Si in toto inflammationis decurſu ad hoc unicum remedium rite attendatur, quam plurimum proderit, ne aliis ſupervacaneis utamur. Nil enim efficacius reperitur, quo phlogiſtica diatheſis coerceatur, quam irritamentorum omnium applicationem caute effugere. Quodcunque enim fibrarum motricium actionem promovet, idem inflammationem violentius accendet. Hac de cauſa calor externus corpori applicatus, et quodcunque calorem internum adauget, caute evitandum eſt. Luci etiam in quibuſdam caſibus impreſſio, perniciosa eſt, et idcirco cavenda. Quicunque corporis motus et agitatio vim ſtimulantem in cor et arterias incitat, et circulationem accelerat; quod in omni inflammatione periculoſiſſimum recte judicatur. Poſtremo, victus ratio curae eſt habenda; victus aceſcentis, refrigerantis, et vegetabilis naturae, maxime prodeſt. Hic quoque quam fieri poteſt, parce adhibendus; unde minus ſtimulans evadit, et organis aſſimilantibus minus officit.

Venaeſectione. Vaſorum ſanguiferorum activa vis ex tono eorum magnopere pendet; tonuſque, tenſione vaſis communicata per quantitatem fluidorum illis incluſam, ſuſtentatur; detractionem ſanguinis ad copiam fluidorum diminuendam, eoque vaſorum vim activam coercendam, conducere exinde manifeſtum eſt. Hoc igitur in omni inflammatione efficaciſſimum remedium habendum eſt; et, ſi ſimul antiphlogiſtici regiminis ratio habeatur, plerumque morbum tollet. In ipſo morbi initio, venaeſectio generalis recte adhibetur. Et ſanguinis ademptio plus valet quum ex patente plaga profluit ſanguis, et quam breviſſimo fieri poteſt ſpatio propoſita ſanguinis quantitas extrahatur; hinc enim relaxatio facilius conſequetur, quia ſanguinis impetus et velocitas cohiberi poterit. Sed detractio ſanguinis topica utilior erit in omni inflammatione, ubi febris non generalis eſt; quo in caſu ſanguiſugis et cucurbitulis cruentis rectius utimur; unica enim ſanguinis uncia e parte laborante emiſſa, plus proderit, quam ſeptem aut octo unciae e brachio extractae. Quamvis febris latius ingraveſcat et generalis fiat, tamen topica ſanguinis emiſſio localem affectionem multum ſublevando, probabiliter etiam tolle-

tollet generalem febrem ab iſta inflammatione manifeſte pendentem.

Ad proximum remedium nunc deſcendendum, nempe ad *Cathartica*. Haec ſimili modo operantur, ſed minori vi quam ſanguinis miſſio, minuendo nempe tonum, et vaſcularis ſyſtematis tenſionem tollendo, et vaſa nimis repleta exhauriendo. Ad hunc vero finem miſſioni ſanguinis longe cedunt; ideoque ſecundum tantummodo locum inter evacuantia ſibi vindicant. Nam, quantumvis per purgantia aequa vel fortaſſe major fluidorum quantitas exhauritur, ad hoc tamen longius temporis ſpatium requiritur. Quare ut purgatio aequa proſit, neceſſe eſt, ut longe major fluidi quantitas evacuetur, quod niſi cum maxima ſyſtematis debilitate fieri nequit. Unde notatu dignum eſt, ad repletioni occurrendum, et inflammationem ſubmovendum, omnium remediorum ſanguinis miſſionem efficaciſſimum eſſe. Cathartica autem leniter adhibenda ſunt, ne ſyſtema nimis opprimatur; ſatis ſit ut per haec nimia repletio ſublevetur, et caloris ardor minuatur, quod fit, cum faeces, antequam coacervatae ſint, expellantur. In quibuſdam caſibus, purgantibus parce utendum eſt, ut in rheumatiſmo. In quo caſu, nonne praeſtat clyſmatibus uti, quibus faeces facilius et ſine aegri incommodo extruduntur? Ut uno verbo omnia complectar, ſi cathartica adhibere libet, eo propinentur modo, quo minus aeger ſtimuletur, irritetur, aut debilitetur.

Fomentationibus. Cum vis inflammationis aliquantulum ſubſidat, fomentationes uſui erunt, ſi praeſertim inflammatio in partibus externis ſita ſit. Hae autem vaſa relaxantes, et tenſionem minuentes, opem ferunt. Quo tamen in caſu magnopere cavendum eſt, ne fomentationes nimis ferventes admoveantur; ſic enim plus noceret ſtimulus, quam vis laxativa prodeſſet.

Sedativis. Ea ſedativa appellantur, quae tali vi praedita ſunt, ut muſcularium fibrarum mobilitatem imminuant. In omni autem inflammatione, ea viget corporis conditio. Nam fibrae, ſeu ipſa vaſa quae ex contexta fibrarum ſerie complicantur, mobiliora et vegetiora fiant, hoc eſt, motus oſcillatorius quam plurimum acceleratur. Inter haec, Refrigerantia ſunt praecipua, quorum vis inſignis eſt ad auctum ſyſtematis impetum et tonum minuendum. Hoc conſilio acida et nitrum plerumque adhibentur; quae tamen in peripneumonia minus apta ſunt, cum pulmones et bronchia irritare ſoleant.

Saturninis praeparationibus. Nonnullis abhinc annis omnes plumbi praeparationes a medicis practicis rejectae fuerunt; nuper vero ſacchari ſaturni uſus inter chirur-

gos introductus eſt. Hoc tribuendum Goulardo, chirurgo Gallo, qui libro a ſe edito ſuum extractum ſaturni, in pleriſque inflammationibus externis plurimum collaudat, et multa commemorat auctoritate ſatis munita; quae tamen tam ſingularis naturae ſunt, ut ſuſpecta ſint, et fidem pene ſuperent. Ex iis vero, quae ab eo traduntur, inferre licet, in quibuſdam caſibus, et debita cautela adhibitum, in hoc morbo utiliter uſurpari poſſe. Exempli cauſa, cum, miſſione ſanguinis praemiſſa, ſanguinis impetus retardatus ſit, tuto fortaſſe ſaturni praeparationibus utemur.

Emollientibus. Haec contrarium effectum, ab illo ſuperius memorato, in ſolida exerere videntur; nam potius ſolida relaxant, quae plumbi praeparationes adſtringunt; nihilominus, his aequaliter, tonum imminuunt. In his eadem cautio adhibenda, quam de fomentationibus jam tradidimus.

II. Fluidorum determinationem a topica affectione cohibere, et ſpaſmo obſiſtere.

Emeticis. Fortaſſe primo aſpectu parum conſtabit, quare emetica hic inferuntur. Nam haec non operantur per determinationem ab affecta parte, cum eorum operatio ſit potius verſus ſuperficiem. Jam obſervavimus, ſpaſmum in parte affecta ſubſiſtere, et per ſympathiam reliquum ſyſtema eodem ſpaſmo corripi. Hinc videre licet, circulationem non eſſe liberam, hoc ſpaſmo obtinente, nec non eo aliquatenus devicto, ſanguinis motus tamen in quibuſdam partibus erit velocior, quam in aliis, in iis praeſertim ubi inflammatio ſita eſt. Si enim vero ſanguinis motus per quaſdam corporis partes acceleretur, copia ſanguinis per eas delata, in quovis dato temporis ſpatio, major erit, quantitate per caeteras partes tranſeunte. Si igitur emetica adminiſtrando aequalis fiat circulatio per omnes ſyſtematis partes, nulla poterit determinatio eſſe ad unam partem magis quam ad alteram; vel, aliis verbis, ſuperabundans fluidorum pars per ſyſtema diſtribuitur. His rite perpenſis, emeticorum utilitas ſatis clare evincitur. Tart. emet. aliis praeparationibus anteponendum eſt, quia ad menſuram facilius redigatur, et portiones idoneas certius exhibeamus.

Balneo calido. Balnei calidi effectus ſalutiferi referendi videntur ad relaxandi vim, qua fluidorum impetus a parte affecta ſaepius avertitur. Cum ea, quae de fomentationibus et emollientibus jam diximus, huc quoque referri poſſint, nil opus eſt ut hac de re plura adjiciamus.

Veſicatoriis. Haec tantummodo in internis inflammationibus adhibenda ſunt, quibus quam maxime proſint. Non hic diffe-

rendum

rendum eſt de modo quo veſicatoria effectus exerunt; ſed, ex iis quae ab auctoribus hac de re traduntur, nobis concludere liceat, veſicatoria antiſpaſmodica eſſe, quae ſimul fluidorum impetum a partibus affectis avertunt, et hac ratione vaſa profundius in corpore latentia multum ſublevare poſſunt. Alia medicamenta ut antiſpaſmodica accepta, multum laudata ſunt, ſcil. opium et camphora; prior in rheumatiſmo curando ſecundos habet effectus, in pulv. Dov. forma adhibitus. Nihilominus per ſe ſolum opium propinare non licet, propter periculum augendae inflammationis.

Quod vero ad camphoram attinet, hujus effectus nondum ſatis inveſtigati magna ex parte nos latent, quantumvis, ſedativa vi praeditam, et applicatam rheumaticos et arthriticos dolores ſedaſſe, uſu compertum eſt.

DE CYNANCHE TONSILLARI.

AUCTORE G. HOGGART TOULMIN.

CUM, in laureae petitione, de Cynanche Tonſillari ſcribere decreviſſem, et neque res veras, neque ab his fluentes rationes, dicendorum explicationi et morbi propoſiti cognitioni neceſſarias, ſine communi phlegmaſiarum, ac totius morborum phlogiſticorum generis doctrina, tractari poſſe viderem; hanc igitur non excludere, ſed cum propriis communia conjungere, et in una phlegmaſia omnes alias, in uno morbo omnes phlogiſticos, illuſtrare ſtatui. Quod ſi recte perfecero, non leviorem rem attigiſſe, ſed dimidiam, qui genus humanum male habent, affectuum partem expoſuiſſe, et in novo magna ex parte monumento, ut ſpero, poſuiſſe, videbor.

DEFINITIO.

Cynanches tonſillaris vel anginae inflammatoriae haec praecipua indicia ſunt; membranae faucium, et maxime tonſillaris, rubor, dolor, et tumor; devorandi difficultas; anguſtiarum in faucibus ſenſus; febre inflammatoria vel ſynocha illis praecedente, nunquam ſuccedente.

HISTORIA.

Ante inchoatum, interque inchoandum, morbum pulſus ſolito frequentiores et validiores ſunt. Calor augetur, cutis praeter conſuetudinem areſcit, et frigeſcere prius, dein caleſcere, aegrotanti ſentitur. Paulo poſt haec, vel cum iis protinus, inſolitus faucium ſenſus eſt. Quem rubedinis, ſupra memoratae, aliquantum, cum tumore illius magnitudini reſpondente, excipit, primum vulgo in alterutra tonſilla, ubi decreſcens in alteram tranſit. Cum devorandi, maxime humores aut ipſam ſalivam, difficultate, oris et faucium viſcoſitas, difficiliſque, ſed aſſidua et moleſta, muci ſecretio, conjunguntur. Quibus ſymptomatis pro ratione pyrexiae creſcentibus, pulſus eadem ratione, praeter frequentiam et robur, magis magiſque dureſcunt, ſitis accenditur, et caetera febris augentur.

Ubi magnus morbus eſt, devorandi poteſtas, aliquando ex parte, e toto rariſſime, perit, redeunte per os, propter obſtructionem et magnum cruciatum, materia devoranda. Simul auris intus, inde ad fauces iter, nempe tubus Euſtachianus, acute dolent. Interque devorandum crepat quandoque auris aut obſurdeſcit; rarius quoque, ſed aliquando tamen, accidit, ut ad cervicem et maxillae inferioris angulum tumor pertineat. Eoque magnitudinis inflammatio nonnunquam procedit, ut ſpiritui aliquantum officiat.

Tempus anni, quo morbus potiſſimum incidit, vernum aut autumnale eſt; regiones, quae ei prae caeteris patent, frigidae ſunt, et habituum, quod adfectat, genus phlogiſticum agnoſcitur, florente aetate maxime periclitans. Quae omnia ei cum reliquis juſtis phlegmaſiis, nempe peripneumonia, ſub qua pleuritis et carditis comprehenduntur, ſynocha, ad quam phrenitis pertinet, rheumatiſmo, qui acutus tantum intelligitur, catarrho acuto, et eryſipelate, communia ſunt. Cumque his eidem commune quoque eſt, ut careat contagione, ab iiſdem noxis antecedentibus oriatur, ab eadem cauſa contineatur, et iiſdem tollatur auxiliis. Denique, communiter cum aliis phlegmaſiis, haec diatheſin phlogiſticam, tanquam proprium ſui ſeminium, valetudini aliquamdiu congruam, ſemper ſequitur, in eadem, ubi juſti morbi formam attigit, ad morbi magnitudinem aucta, conſiſtens. Poſtremo, ut reſolutio, ſuppuratio, et gangraena, reliquas, ſed alia aliam magis, ita hanc quoque phlegmaſiam, finiunt. Quarum ſi hoc in morbo ratio ſpectatur, is ſaepiſſime reſolvitur, rarius in ſuppurationem, vix unquam in gangraenam, deſinit.

SEMI

SEMINIUM.

Seminium, ſeu corporis ſtatus viam ad morbum faciens, idem ſtatus, qui morbi cauſa, eſt, nempe diatheſis phlogiſtica, non genere, ſed gradu, eoque, qui valetudini, ſed non omni ex parte abſolutae, accordat, diſcrepans. Haec, ſive ſeminium, ſive cauſam faciens, eſt aucta ſupra modum toto corpore incitatio nervoſa, in faucibus, quam alibi magis, fibrarum muſcularium tonum et denſitatem pari cum ipſa, pari inter ſe, ratione augens *. Praecipua hujus diatheſeos, cum ſeminium eſt, ſigna ſunt, pulſuum cum magnitudine robur et modica frequentia, calor, quam in contrario habitu, et ſanguinis abundantia, major: Quae omnia in parte, inflammationem paſſura, non tam cernuntur, quam intelliguntur.

CAUSA.

Eadem, ita aucta, ut corporis et animi actionibus officiant, et ſtatum injucundum ac vitae officiis obeundis inidoneum, qui morbus audit, creent, ex cauſa profluunt. Sic pulſus majores, frequentiores, et validiores, intenſior calor et abundantior ſanguis, quam in ſeminio, ſunt. Jamque cutis, qui ante ſuberat, ſed minus apparebat, ſtatus ſuppreſſa perſpiratio eſſe demum manifeſtatur. Jam faucium inflammationis ſigna, rubor, dolor, calor, tumor, prodeuntia, cauſam ſui, ſcilicet auctiorem ibidem, quam alibi corporis, incitationem, tonumque et denſitatem auctiora, etiam ſeminio non defuiſſe declarant. Eſt igitur cauſa incitatio nervoſa ubique corporis, tonuſque et denſitas majora, quam ut valetudini amplius conveniant; ita jam in faucibus, quam alibi, etiam majora, eoque magnitudinis provecta, ut inflammationi excitandae et ſuſtentandae habilia ſint. Uno verbo, pyrexia cum partis inflammatione morbum; ad pyrexiam et inflammationem vicinitas, tanto major, quanto majus ſeminium et morbo propius eſt, hoc efficiunt.

NOXAE ANTECEDENTES.

Quae noxae aut ſeminium aut cauſam creant, eae, quoties ſine diſtinctione ſermo eſt, eodem vocabulo deſignantur, et noxae antecedentes nuncupantur. Quin et ex effectu earum, qui, ſive ſeminium ſive cauſa exiſtit, unus idemque eſt, ipſae quoque una et eadem eſſe, facile intelliguntur; nihil inter ſe niſi ſolo gradu, ut affectus quoque docet, differentes. Quo-

* Praelect. Brunon.

niam igitur eaedem genere operis et natura ſunt, ita omnes ſub uno titulo ſine diſcrimine prius memoraturus; dein, quo modo ita agant, ut minorem majoremve effectum praeſtent ſeminiumve aut cauſam faciant, ſeparatim commonſtraturus, recte et bono ordine videor.

Ut ante omnia enumerem; coeli frigus et calor, in ſummum corpus ſtimulando agentia, victus ſtimulans et replens, nempe, ex carne cibus, condimenta, et potio merax aut valida, ventriculum et canalem alimentarium afficientia, et, quam cibus potiſſimum parit, ſanguinis abundantia, item animi adfectus incitantes, et cogitandi contentio, noxae ſunt, cum huic, tum aliis phlegmaſiis juſtis, antecedentes. Hae omnes poteſtates incitationem nervoſam ſupra modum, valetudini perfectae convenientem, toto corpore attollunt, et ſic diatheſin phlogiſticam, ſive ejus magnitudinis, quae ſeminium, ſeu ejus, quae cauſa ſit, efficiunt. Hinc fibrae muſculares pro vivis habitae, tono, pro ſimplicibus aeſtimatae, denſitate, adaugentur. Et omnia ſeminii, omnia morbi, quae ſupra ſunt relata, pro effectus magnitudine conſequuntur.

Caloris id, quod ſtimulat, modicum et breve eſt. Nam magnus, aut minor diutius permanens, ſtimuli ſummo validior eſt, quam ut poteſtas nervoſa, quae certis finibus continetur, eum perferre poſſit. Hinc idem effectus, ac ſi nullus omnino admoveretur, ſequitur. Eodem enim pertinet, ſive nullus ſtimulus poteſtati nervoſae adjicitur, ſive haec ab illo nequit excitari. Exhauritur ab omni ſtimulo excitabilitas tanto magis, quanto intenditur magis incitatio. Contra, integra manet excitabilitas tanto magis, quanto minor incumbit ſtimulus, incitationem adaugens. Illud actiones noſtrae diurnae, ſomnum finem recipientes, et omnes ſtimuli magni; hoc frigida lavatio, quam auctus vigor ſequitur, et omnes non ſatis magni ſtimuli, qui ſedantia dicuntur, declarant. Poſt quietem magna curſus cupiditas, poſt curſum magna quietis. Illa cum potentia, haec cum impotentia conjungitur. Illum integra excitabilitas, quippe quae a ſtimulo motus non exhauſta ſit, facili excitanda; hanc exhauſta ſtimulo excitabilitas, et non amplius excitanda, praeſtant. Eo integra magis excitabilitas ſemper, quo minus ſtimuli, et eo exhauſta magis, quo magis egerint, erit. Cumque incitatio ſtimuli, ex quo pendet, magnitudini reſpondeat; igitur inverſa erga excitabilitatem ratione erit, minima cum haec maxima, et contra. Hoc principium, ut omnibus aliis ſtimulis, ita calori quoque, convenit. Qui primum, ubi ſummus gradu non eſt, ſtimulat, quia, nondum exhauſta per nimiam vim excitabilitate, excitari corpus poteſt. Poſtea, permanente quamvis ſtimulo, incitatio non amplius augetur, contra imminuitur,

quia

quia excitabilitas pro tempore conſumpta eſt, et corpus in eodem ſtatu, ac ſi nullus admoveretur ſtimulus.

Sed, quoniam ſtimulans caloris proprietas cito contrario effectui cedit, et diu hunc relinquit, ut calidarum regionum exemplum docet; ideo brevis tantum noxa, hujus et ſimilium morborum genetrix, eſſe poteſt. Quod et verum confeſſumque eſt.

Frigus, ſtimulando quoque nocens, ad hanc et aliis phlegmaſias viam facit. Qui effectus ejus opus eo ſequitur, quod humili gradu ſtimulans, (quo fit ut ſedare videatur), excitabilitatem perquam integram relinquit. Hinc, poſtquam levis ejus ſtimulus ſubtractus eſt, reliquae poteſtates ſtimulantes eo majore effectu agunt, quo major excitabilitas eſt, id eſt, quo facilius, ſtimulo dato, poteſtas nervoſa excitari poteſt. Hoc verum eſſe frigidae lavationis notus effectus arguit. Antequam in aquam aliquis deſcendit, eaedem poteſtates, quae poſtquam inde exierit, ſtimulatrices in eum agunt, eadem ſtimulantis poteſtatis ſumma eſt. Sed harum tamen, quam illarum, haud paulo major effectus. Quae hujus rei cauſa eſt? Non frigoris admoti, quaecunque ſit, proprietas; quia ea praeteriit, et aut non amplius, aut, ſedando, ut aiunt, id eſt, non ſatis, ſed perquam maligne, ſtimulando ageret. Non poteſt igitur auctae actionis, incitationis auctae eſſe cauſa. Rurſus, aliae poteſtates non in cauſa ſunt, quia eae eaedem ſunt ac ante. Nihil igitur effectum notabile praeſtat, praeter aliquid in corpore, quo, externo ſtimulo ſeu poteſtate excitante datis, id facilius excitari poteſt. Quod excitabilitas major manifeſte eſt. Ex hoc principio praeceptum, frigidae lavationis uſum dirigens, obiter tradere liceat. Quoniam hujus remedii virtus in imminuenda prius incitatione, vel potius minore juſto danda, eoque excitabilitate integriore, et minus per ſtimulans opus exhauſta relinquenda, conſiſtit, et reliquae vires ſtimulatrices, pro ſtimuli ſui menſura, agunt; igitur, quo haec major ſit, tempus, quo excitabilitas etiam ex aliorum ſtimulorum ceſſatione integrior ſit, eligendum videtur: Quod matutinum prae caeteris eſt. Cujus praecepti utilitatem experientia, ſine lege et communi ſenſu impulſa, confirmavit. Quod autem corpus calefactum aut ſudore diductum non aquae committendum, communi quoque uſu receptum eſt; id eodem principio explicabile. Poſt enim fatigationem, quae ex nimii caloris aut ſudoris cauſa ſequitur, excitabilitas adeo exhauſta ſtimulante opere eſſe ſolet, ut ſtimulantis operis, per frigoris opus ſuſpenſio, renovandis viribus minus habilis evadat. Excitabilitatis quod ex lenium ſtimulorum actione reliquum eſt, per minorem etiam illam, quam frigus dat, auctius,

majorem

majorem inexhauſtae excitabilitatis ſummam faciet, quam id excitabilitatis, quod frigoris exiguam vim ſtimulatricis ſequitur, excitabilitati, ſtimulantis operis magnitudine prope exhauſtae, additum.

Hac ratione in frigidis regionibus frigus ſtimulantium poteſtatum effectum, excitabilitatem exhaurientem, dum agit, ſuſpendens, et, poſtquam egit, integriorem excitabilitatem relinquens, perque hanc, ut ſtimulantium effectus major ſit, efficiens, quamvis ſuo opere excitationem recta imminuit, et delere nititur, tamen hanc fortius, quam ea, quae recta ſtimulant, niſi nimium forte eſt, ſuſtentat, et omnium, quocunque modo ſtimulantium, potentiſſimum evadit.

Agit autem, ut et calor ſtimulando agens, in eam generis nervoſi partem, quae in ſummo corpore eſt, et inde facile in totum, quia totum unum et indiviſum eſt, qua ratione corporum externorum actionem recipit.

Caro, et ex carne parata, condimenta, et potio merax aut valida, per aliquam ſuae naturae adverſus generis nervoſi, in ventriculo poſiti, partem adfinitatem, in hanc, ac proinde in univerſum, eadem, quae modo dicta eſt, ratione agunt. Qui ſtimulus, quia manifeſte per totum hoc genus diffunditur, ideo, quo commodius ab alio, qui minus aut non omnino ſic latius diffunditur, diſtinguatur, diffuſibilis recte dicitur. Hujus diffuſibilitatis magnitudine et diuturnitate res, de quibus agitur, ſic variant, ut, prout cujuſque ſtimulus citiſſime diffunditur, ita minime diu duret, et contra. Caro minime, condimenta magis, potio merax maxime cito, ſtimulum diffundunt; ſed haec minime, condimenta magis, caro maxime diu, eundem ſervant. Ex his materiis compoſitus victus, et hoc modo nocens, potentiſſima noxa, cynanche tonſillari et reliquis phlegmaſiis antecedens, eſt.

Rerum alimenti nomine ventriculo receptarum, e carne maxime et inde parata materia, ſanguinis abundantia potiſſimum eſt. Nihil memorabile aliae duae conferunt, quia perexigua earum moles eſt, et aqua, quae longe maxima potionis validiſſimae pars eſt, per excretiones aquoſas corpore cito ejicitur. Sed alia abundantiae ſanguinis origo eſt cohibita aut imminuta perſpiratio. Quod etiam, ubi diatheſeos phlogiſticae aliquantum ſubeſt, accidere ex una re poteſt. Sic, quamvis aliae poteſtates, incitationem intendentes, ſatis valide agere non ceſſant, ſola tamen corporis quies, qua ſanguis in venis, muſculis relaxatis, non, eoque in corde et arteriis, ſatis percitatur, et hinc harum languens actio, vaſculorum perſpiratoriorum actionem, quae ab illa tota pendet, langueſcere ſinit, perſpirationem multum imminutam dabit. Unde in vaſis interioribus ſanguinis abundantia augebitur. Denique,

parem,

parem, pro tempore abundantiae, effectum moles aucta praeſtat. Auget molem calor externus, ſanguinem rarefaciens. Hoc igitur modo, quamdiu ſtimulat, eoque in his morbis nocet, calor quoque agit. Sanguinis abundantia diſtendit vaſa, eoque fibras eorum muſculares. Hinc poteſtas his inſita nervoſa, quae inhaerens dicitur, excitata, contractiones validiores et crebriores peragit. Quae cordis, arteriarum omniumque irritabilium vaſorum aucta actio, in his ubique per totum genus nervoſum, quod unum indiviſumque, ratione, qua incitationis mutationem recipit, eſt, ubique protinus augetur. Eſtque haec, ut omnes etiam tonſores et lippae norunt, potentiſſima huic et omnibus phlegmaſiis antecedens noxa.

Animi affectiones incitantes, quales ira, terror, quandoque gaudium ſunt, et cogitatio vehemens, quae mentis actio eſt, in cerebrum, animi et mentis ſedem, agentes, totum genus nervoſum potentiſſime adficiunt, et phlegmaſias concitant. Vidi ipſe graviſſimam cynanchen tonſillarem ex irarum ſuppreſſarum mole protinus ſuboriri. Quae res, quam hoc morborum genus a totius poteſtatis nervoſae ſtatu pendeat, et non ex inflammatione, tanquam principe adfectu, primum oriri, oſtendit *.

NOXAE SEMINIUM FACIENTES.

Noxae antecedentes, paulatim et leniter agentes, et quaſi aliquid in ſingulos dies et horas uſque conferentes, ſeminium faciunt. Hinc, quia nihil memorabile quovis tempore efficiunt, temporis longinquitate ad ſeminium creandum opus eſt. Eaedem, hac ratione procedentes, in dies quaſi et horas agentes, et nunquam memorabiliter corpus commoventes, ſed placidius uſque euntes, et omni quaſi temporis puncto incitationi nimiae aliquid adjicientes, nullo vehementiore opere interpoſito, morbum tandem efficere, id eſt, ſeminii ſummam, qua cauſae magnitudinem attingit, abſolvere poſſunt, nec non quandoque abſolvunt.

NOXAE EXCITANTES.

Saepius tamen accidit, ut, poſtquam noxae ſeminii partem, citra cauſae juſtam magnitudinem ſubſiſtentem, ſic, ut modo dixi, fecerint, eaedem repente, magna vi incumbentes, uno quaſi impetu, ſeminium ad cauſae magnitudinem attollant, et morbum, ſi leniori operi ſupra relato relictus foret, non ali-

* Doctrina incitationis et excitabilitatis ex praelectionibus relatis recepta eſt.

quamdiu, aut forſitan non omnino, futurum, excitent. Noxae genere et natura eaedem, ſed vehementiore opere agentes, ab aliis poteſtates nocentes haud idoneo, ab aliis cauſae occaſionales, parum latino, et a ſenſu alieno vocabulo; ab aliis et rectius, noxae excitantes, adpellantur.

Quamvis igitur noxis antecedentibus diverſa nomina, prout ſeminium, aut prout morbi cauſam creant, impoſuimus; id tamen, habita tantum magnitudinis operis, et inde pendentis effectus, quae magnitudine quoque tantum variat, differentiae ratione, non quia noxae natura diverſae erant, quae notio plurimum invaluit, factum eſt. Quibus vocabulis ut ſolo hoc ſenſu utendum, ita iiſdem abſtinendum, ubi noxae ſine operis, magnitudine differentis, diſcrimine, contra pari tenore ab initio ad finem agentes, ſeminium et cauſam creant, aut, quod rarius uſu venit, ubi magna vehementia ſubito ingruentes, nullo ſeminio praecedente, morbum concitant. Quo utrovis caſu ſimpliciter noxae antecedentes dicendae ſunt.

DIAGNOSIS.

Quoniam hic morbus phlegmaſia eſt, id eſt, pyrexia cum partis inflammatione a diatheſi phlogiſtica pendens, et propriis huic diatheſi ſignis manifeſtata; ergo ab omnibus diverſae naturae morbis illae notae hanc clare diſcriminant.

Inter alios morbos, ſic diverſa natura dignoſcendos, a cynanche gangraenoſa iiſdem diſtinguitur. Primum diſcrimen pyrexia praebet. Quae in hoc morbo ſynocha eſt, in cynanche gangraenoſa typhus; ut omnes noxae antecedentes, quae debilitando agunt, omnia ſymptomata, quae debilitatem ſubeſſe declarant, et omnia remedia, quae tono et ſtimulo ſunt, nec a typhi aut peſtis remediis, ſaltem genere tenus, differunt, luculentiſſime arguunt. Ut caetera omittam, ſolae pulſuum in utraque pyrexia res ad diagnoſin peragendam ſufficiunt. Sic in cynanche tonſillari, dum pulſus tales ſunt, quales ſupra eos retulimus, in gangraenoſa, parvi, debiles, et longe frequentiores reperiuntur. Quo illorum ſtatu, diverſam morbi naturam intus eſſe, et ab inflammatoria longe remotam, haud obſcure diſcitur. Aetatis quoque ratio ad hanc rem illuſtrandam pertinet. Itaque, ut hic morbus qualibet aetate accidere poteſt, ſed florente longe ſaepiſſime accidit, et tum vehementiſſimus eſt, ita cynanche gangraenoſa longe ſaepiſſime pueris, aut nondum puberibus, uſu venit. Sed quid opus verbis? Anni temporis, ſexus, habitus et temperamenti, omniumque rerum, quae ad diatheſin phlogiſticam aut contrariam pertinent, ratio diſcrimina, quae requiruntur, ſuggerunt. Debilitantia omnia

omnia cynanchen gangraenoſam, ſtimulantia et implentia tonſillarem praecedunt. Cumque nunquam haec, ſemper illa contagioſa ſit; inde quoque haud anceps nota ſuppetit. Poſtremo, ut vix niſi in ſumma morbi ſaevitia, et ne in hac quidem protinus ab initio, ſanguinis detractione, quod mox dicetur, in cynanche noſtra, opus eſt, et aut reſpuit iſtud remedium alter morbus, aut dilatione ejuſdem nihil detrimenti accipit; ita ea per brevem moram dilatio majorem oppoſitae intus naturae diſcernendae copiam dabit, et nihil incerti, nihil quod anceps eſſe poſſit, relinquet.

Cruſtae quoque documento dant, in gangraenoſa perpetuo, in tonſillari rariſſime, incidentes, et, ubi incidunt, in hac fixae, in illa ſerpentes.

EVENTUS JUDICIUM.

Cynanche tonſillaris, quae imperitiori formidabilis quandoque videatur, neutiquam periculo eſſe ſolet; in hoc ab aliis quibuſdam phlegmaſiis, ut peripneumonia, et quandoque eryſipelate, differens, cum reliquis fere congruens. Quod ideo fit, quia, cum hoc quoque ei cum aliis commune ſit, ut a diatheſi phlogiſtica omnino pendens, pro hujus magnitudine major ſit, minorve, lenis diatheſis plerumque exiſtens, lenem ſuum effectum morbum praeſtat.

CURATIO.

Quoniam corporis, in quo morbus poſitus eſt, ſtatus aucta ſupra modum toto corpore incitatio nervoſa, in faucibus, quam alibi, magis eſt, fibrarum muſculorum tonum et denſitatem, pari cum ipſa, pari inter ſe ratione, augens; quae cauſa omnibus phlegmaſiis, mutata tantum inflammationis ſede, et in alio caſu alia exiſtente, nec iis ſolis, ſed et, excepta ſedis et formae affectionis localis perexigua varietate, omnibus morbis totius corporis phlogiſticis, quales haemorrhagiae et exanthemata phlogiſtica * ſunt, communis eſt: Ideo non huic morbo proprium, ſed illis omnibus commune, medendi conſilium eſt, incitationem toto corpore, eoque in parte, nimiam imminuere †. Non memoratis tono et denſitate opus eſt, quippe quae incitationis magnitudinem ſequantur, eoque conceptis conſilii

* Haemorrhagiae, quo vocabulo activae intelliguntur, ſunt epiſtaxis, menorrhagia, haemorrhois, cataphora, cataphora paralytodes, cataphora epileptodes, ſeu apoplexia, paralyſis, et epilepſia ex plethora, uti dicitur, pendentes. Exanthemata phlogiſtica, memoria digna, variola, rubeola, et ſcarlatina.

† Auctor relat.

O 2 verbis

verbis comprehendantur. Nec commune remediorum opus in partem laborantem ſolam, ac ne praecipue quidem, aut magis, quam in quamlibet aliam, ut vulgari opinione receptum eſt, dirigi intelligitur. Uno verbo, ut toto corpore diffuſa morbum cauſa continens eſt, ita in curatione, quae illam ſublatura ſunt, eorum in totum corpus vis convertenda. Id quod familiari imagine illuſtrabo. Pone incitationis ſummam ſecundiſſimae illi et exquiſitae, quae raro tenui et caducae hominum vitae contingit, valetudini convenientem, et hanc praeſtantem, eſſe in reliquo corpore ut xii, in parte laborante ut xviii; auctaeque in morbo incitationis ſummam toto corpore ut xviii, in parte laborante ut xxiv. Dein, quanta pars laborans ſit, reliquo corpori comparata, reputa. Sit unum ad mille. Quae ratio, non reliquo corpori parum, parti adfectae nimium, tribuit. Contra hujus ad illud collata ratio manifeſte vero major eſt.

Quoniam igitur totum reliquum corpus et partem magis laborantem morbus ea, qua poſitum, ratione adficit; ſequitur, tertiam incitationis totius, ſive in reliquo corpore, ſive in loco laborante, partem morboſam eſſe, idque agi, non ut in parte, ſed toto corpore, ſuperans incitatio imminuatur, et tertia ejus pars ubique corporis tollatur. Tertia autem incitationis per reliquum corpus pars eſt ut mille per ſex, in parte ut unum per ſex, multiplicatum. Quicquid igitur ſuperantem et nocentem incitationem tollit, id extra partem in totum corpus magna ſex millium, in partem ſola ſex, ratione agit. Hac imagine cum ſupra tradita doctrina comparata, de phlegmaſiae, adeoque morbi phlogiſtici cujuſvis, natura judicari, et quantus quamque late patens eorum error ſit, qui totum morbum, aut praecipuam ejus partem, in loco laborante collocant, perſpicere, et non ſermonem ſolum medicum, ſed et ſententiam ſaepe corrigere, licebit. Indidem etiam morborum, toti corpori humano communium, et parte ſive ampliore ſive anguſtiore contentorum, differentia quodam tenus patebit. Quae morborum toti corpori communium notio, et a localibus diſtinctio, non poteſt, judice me, ad uſum medendi non aliquem fructum adferre. Qui aditum ſibi in peripneumonia ad morb ſedem negari dolent, quaſi, hinc ſanguine protinus ablato, e ſuccisa morbi radice, celerius ſalutem et certius reducturi, na illi plurimum a vero aberrant. Phlegmaſiarum, qualia mo in hujus curatione exponentur, remediis, peripneumonia cun majore tumultu quidem et formidine, ſed aeque certo, a quaevis alia phlegmaſia, tollitur; quamvis remedia non magi inflammatam partem, quam aliam quamlibet, adficiunt. Con tra, rheumatiſmus, qui omnium phlegmaſiarum difficillime ſaep

vincitur

vincitur, ſanguinis e parte inflammata, cui nihil obſtat, detractio nihil auxilii adfert, ſaepe detrimento eſt. His exemplis cum abſoluto jam ſermone, moxque peragendo, collatis, et in accurata rerum verarum trutina perpenſis; propoſitum medendi conſilium, incitationem toto corpore, nulla aut vix ulla partis ratione habita, imminuere, verum eſſe et juſtum adparebit.

AUXILIA.

Quoniam noxae antecedentes, ſupra relatae, cauſam ſic, ut relatum quoque eſt, faciunt; ita iis contrarias, ſaltem ratione, qua incitationem adficiunt, poteſtates, ad contrarium ſtatum landum, nempe incitationem imminuendam, quaerendas manifeſtum eſt. Quas eodem, quo ante, ordine ſervato, exponemus.

Ob cauſas ſupra, ubi explicatus eſt, expoſitas, caloris ſtimulus fugiendus, et, quaquam eundem hunc ſtimulum, ubi magnus eſt, aut ubi diutius permanet admotus, ob id ipſum, quod nimis, pluſque quam poteſtas nervoſa toleret, ſtimulat, idem effectus, qui humilem et parum corpori ſufficientem ſtimulum, nempe incitatio deficiens, quod ſedans vis vulgo vocatur, ſequitur; hic tamen effectus non in remedium quaerendus, quia longior ſtimulus praecedens eſt, quam ut ſuccedens ei incitationis diminutio exſpectanda videatur, et quia, etiamſi brevior foret, major tamen eſt, quam ut nimio jam praevalentis intus ſtimuli effectui recte aut tuto ſuperaddatur. Quodque de incitationis, nimium hunc ſtimulum ſequentis, deminutione dictum, idem de eadem, quemvis alium nimium et rectum excipiente, dicendum. Eodem prorſus modo non cibi, non condimentorum, non potionis validae, non opii, non motus corporis, ſummus ſtimulus, et, quia nimius eſt, incitationem, exhauſta per ipſum excitabilitate, concidere ſinens, in phlegmaſiis, diminutae, quae quaeritur, incitationis conſequendae ſpe periclitandus. Unde patet, noxas excitantes omni ex parte, ſive quatenus ſtimulant, ſive quatenus, ultra modum ſtimulando, et ſic excitabilitatem exhauriendo, amplius ſtimulo afficere corpus deſinunt, fugiendas et cavendas. Ut vitandus caloris, ob cauſas relatas, reliquarumque noxarum antecedentium, eoque et frigoris, ſtimulus eſt, ita

Sedans frigoris, uti habetur et vocatur opus, nempe id, quo parum ſufficiente ad vitae actiones ſtimulo, eoque incitationem multum concidere ſinente, agit; non contra phlegmaſiis medendi conſilium eſt. Frigoris, ſic agentis, in variola virtus explorata eſt. Eodemque pertinet, quod nudum corpus, ſynocha gravi

gravi laborantis, jovi congelanti et ningenti objectum, magnam delirii vim et phrenitica ſymptomata dicitur ſuſtuliſſe. Ea exempla, quam noſtro conſilio frigoris haec actio conveniat, oſtendunt. Et magnitudo frigoris cum aliqua operis mora eſt, quae hunc effectum praeſtat. Sed et minus ejus cum longiore mora ſimilem trahit. Hinc plebecula paupercula, quae melioris conditionis hominibus frigori magis et conſueto objicitur, multum debilitatur. Unde in debilitate poſitis morbis magis opportuni eſſe animum advertuntur. Quod ideo fit, quia proprietas ejus recta et prima haec exiguam incitationem dandi, nunquam aliorum ſtimulorum uſu, ea ratione, quae mox exponetur, attollitur. Verum ejuſdem in frigida lavatione effectus, quam ad ſtimulandum eventu primum magnum frigus, ſed breve ſit, pari documento ſunt. Sed, ne ſic quidam recta ſtimulat, contra manifeſte ſedat, ſeu minimo illo gradu ſtimulat, qui ad corporis actiones non ſufficit. Quod rectum frigoris et princeps ſemper opus eſt. Poſt quod ſtimulans magna vis relinquitur, id eſt, aliae poteſtates, quae ante aquam admotam in corpus egerunt, nunc validius agunt. Non auget igitur in hoc exemplo, ſed imminuit incitationis ſummam frigus, aliarumque poteſtatum ſtimulatricum effectum ſuſpendendo, ut eo minus exhauſta et integrior excitabilitas ſit, efficit. Hinc ſtimulatrices, quae ante fuerunt, poteſtates reſtitutae, ideo validius agunt, et auctiorem incitationem dant, quia poteſtas nervoſa illam actionem magis recipit, id eſt, excitabilitas ejus augetur. Similique opere in frigidioribus locis, ubi alii ſtimuli, iſque inter eos, quem proprius corporis vapor calidus et concluſus dat, corpori admoventur, frigus eo, quod in frigida lavatione adhibetur, minus, ſed per conſuetudinem ad corpus admiſſum, majorem vim ſtimulatricem ſubinde ſuſpendendo, et ſic excitabilitati parcendo, ut illa reſtituta per hanc integriorem validius agat, et incitationem ſuſtentet, efficit; qui gradus tonica ejus vis adpellatur.

Stimulans autem ejus, ſive tonico, ſive quolibet alio, gradu agens, facultas, ab omnium phlogiſticorum morborum, maximeque phlegmaſiarum, eoque cynanches tonſillaris, curatione rejicitur, nec pro remedio id, quod noxae eſſe dictum eſt, adhibendum, intelligitur. Sedans autem, id eſt, non ſatis, aut tenuiſſime excitans, opus, morando et per conſuetudinem agens, eorundem morborum brevitas et acuta natura non recipit. Nam, quanquam vitare caloris ſtimulum, quod ante praeceptum eſt, poteſt talis temperiei uſus eſſe videri; non tamen ei, ut valido auxilio, fidendam. Nec eo modo, quo in variola prodeſt, in phlegmaſiis frigoris uſui inſiſtendum, duobus nominibus, eſt, quia difficilis ejus adminiſtratio

ratio et incerta eſſe dicitur, et quia, in tanta reliquorum ad-erſus phlegmaſias remediorum efficacia, nulla hoc pericli-andi neceſſitas eſt. Aquae majus et diutius admotum, quam n frigida lavatione vulgo fit, frigus, ſi ſtimulantium rerum, n qua lavationis vis tonica conſiſtit, actioni parcetur, poſſe agentem in peripneumonia totius poteſtatis nervoſae incita-ionem cum fructu imminuere, ut, doctrinae propoſitae illu-trandae ergo, dicendum; ita, ob cauſam modo relatam, non n uſum detorquendum, nec pro praecepto inculcandum vide-ur. Maniam, quam magna incitatio pro cauſa continet, aec infra aqua, quae ſemper frigida adhibetur, immerſio, ſe-niextincto homine, aliquando tollens, cum doctrina ſupra pro-oſita comparata, dictum illud illuſtrat. Sic enim, quae uaeritur, incitationis deminutio conſequitur, et, ne eadem urſus augeatur, cautis, qui in integram excitabilitatem agunt, timulis, prohiberi poteſt. Nec pileum terreſtre recens, hreniticorum capiti impoſitum, alio pertinet.

De credita frigoris adſtringendi, et ſic perſpirationem co-ibendi, facultate, inter noxas excitantes nihil dixi; quia er eam in viva corpora agere frigus minime poſſe videbatur. Aut ſtimulat, aut ſedat *. Si ſtimulat, incitationem, tonum, t denſitatem auget. Hinc vaſorum imminuit diametros. Quod, in magna diatheſi phlogiſtica, poteſt, uſque ad extre-norum occluſionem fieri, fitque in phlegmaſiis. Eundemque ffectum caloris et aliarum noxarum, ibi morbificarum, ſtimu-us edit. Si igitur is extremorum vaſorum ſtatus conſtrictio it, eam non ſolum frigus, ſed calor, ſed victus plenus, et re-iquae noxae, diatheſin phlogiſticam facientes, faciunt, tollunt-que omnia, quae hanc tollere explorata ſunt. Ea vero, quae t nocent omnia et proſunt, in poteſtatem nervoſam agendo, adfectioni ſimorum ſimplicium aut faciendae aut ſolvendae accommodari, non eſt veriſimile. Verum, argumenti cauſa, paulifper concedatur, frigus extrema vaſa viva conſtringere, ut, ubi aliquis ſub divo eſt, et vero frigori objicitur. An poſt-quam is domum traductus eſt, jamque non amplius friget, frigus tamen ſervare conſtrictionem, id eſt, abſens agere, di-cendum eſt? Nemo, qui rem reputavit, ſic dixit, aut dehinc reputans dicet. Sed, quod a conſtrictione coeptum eſt, id ſpaſmi forma ſervari, forſan dices. Quid autem dicere por-ro habebis? Cum affectionem quoque iſtam, quam pro ſpaſmo habeas, ſimili modo a noxis, diatheſin phlogiſticam facienti-bus, fieri, ab ejus remediis ſolvi, audieris, et ipſe inficias ire nequeas? An eaſdem poteſtates aliter in longe maxima cor-

* Quid ſibi velit noſtra mente ſedare ſatis explicatum, ut non explicatione porro opus ſit.

poris

poris parte, aliter in ſummo eo, ſive nocendo, ſive juvando, agere, perſuadere cuipiam ſperabis? Finge aliquem, ſit conſul Londinenſis, aut praetorum quilibet, ex magna crapula in peripneumoniam aut ſynocham (nihil enim refert) incidiſſe, et cum aliis morbi propriis notis in cute areſcere, detractoque ſanguine, cum alias levari, tum in corporis ambitu madere. An cibos lautiores et pocula generoſa, ſpaſmum in cute, diatheſeos phlogiſticae in reliquo corpore indicia, feciſſe, et ſanguinis detractionem illum ſimul et haec, ſi diverſa ſint, tollere, id eſt, eandem cauſam diverſa efficere, contendes? Num quis ſpaſmum ullo argumento, ulla re vera, ſtabilivit? Si neque eſſe ſpaſmum quiſquam, neque quae eum faciant, quae tollant, dixerit, an aequum erat, eum praecipuorum corporis humani morborum, et inter ſe quoque diverſiſſimorum, cauſam proponere? Poteſtates relatae, moxque referendae, diatheſin phlogiſticam in phlegmaſiis, haemorrhagiis, et iis, quorum ſtatus morboſus ab illa potiſſimum pendet, exanthematis, auferunt; ſed an unum eorum eſt, quod ad ſpaſmum, ſi ab illa diatheſi diverſum quidpiam ſit, ſolvendum pertineat, et non eodem modo, quo reliqua, agat, eodem vaſa extrema et reliquum corpus opere expediat? Si igitur phlegmaſiarum et morborum phlogiſticorum cauſa ſpaſmus ſit, effecti expers cauſa eſt: Quod abſurdum. Porro, ſi illorum morborum cauſa eſſe vel maxime concederetur, quomodo diverſorum et prorſus contrariorum, quales typhus, cynanche gangraenoſa, et peſtis ſunt, cauſa eſſe poſſet? Nam hoc eſt, eandem cauſam diverſa et contraria efficere poſſe, contendere; quod certiſſimo et ſimpliciſſimo humanae ſcientiae principio adverſa fronte repugnat. Hae febres in debilitate conſiſtunt, per quam, quo modo ſicca cutis palleat, ſcilicet, corde ad extrema uſque vaſa humores percitare nequeunte, facile intelligitur. Rurſus, ubi ſudor et diarrhoea colliquens, provecto morbo, apparet, id manente, immo aucta jam debilitate, explicabile eſt; utpote cum, propter auctam vaſorum irritabilium debilitatem, qua ſanguis non ſatis permiſcetur, fluentiores a viſcidioribus, nulla vi a tergo partes, ſponte ſecedentes, per extrema foramina diffluant. Verum, cum vaſculorum, quibus in ſecunda valetudine vapor tranſpirabilis dimanat, diametri minimae ſint oportet, et ſpaſmus minores etiam, immo deletas, neceſſario ponat; quo pacto fieri poteſt, ut, quae vaſa vapori tenuiſſimo trajiciendo inhabilia eſſe proponantur, iis, manente etiam, immo jam auctiore, ſpaſmo, nec ulla a tergo vi impellente, ſpiſſiſſimae ſanguinis partes, et ipſe hic integer, effugiat? Cutis pallor et ſiccitas, debilitate pro cauſa

recepta.

recepta, et ſpaſmo rejecto, explicata ſunt. Sed accipe, quaeſo, quod reliquum eſt, ſpaſmum tuentium argumentorum.

Ulcerum conglutinatio et tumorum ſolutio vel decrementum a ſpaſmo pendere putantur, et pro indiciis ejus adferuntur. Verum hoc ſit necne, ut cognoſcatur, res ipſas reſpice. Finge igitur ulceris aut tumoris oras extremas ſpaſmo obtineri, et quid ſequatur reputa. Nonne, ſi ſpaſmus ſic obtineat, et vis a tergo, quantula quantula ſit, perſtare non ceſſet, eo magis tumorem, cumulato intus humore, et non effluere ſito, oriturum, et ulcus, ſuperato ſpaſmo, uberius diffluxurum expectares? Sed res vera utraque haec, debilitate pro cauſa recepta, et vi a tergo inde languere intellecta, facile explicabilis. Ejus igitur explicatio ſpaſmi opinionem refutat, noſtram luculenter confirmat.

Denique, ſi ſpaſmus ſummum corpus in variola, quod contenditur, occupet, quoniam eruptionis magnitudo perſpirationis retentioni, quod omnes fatentur, reſpondet, et nullus niſi per cutis foramina materiae morbiferae exitus datur; nonne, obſtructis per ſpaſmum foraminibus, et retenta infra cuticulum materia, omnis variola confluens eſſe, omnes aegrotantes emori debeant? Si vero raro nunc variola confluens eſt, pauci moriuntur; contra perſpiratio, bene procedens, longe maximam materiae morbificae partem, una cum vapore perſpirabili caeco, aufert, idque omne exquiſita curatio antiphlogiſtica efficit; nonne ſpaſmus, in eo etiam morbo receptus, cauſa otioſa eſt, agenti et effectum continenti parum philoſophice addita? Poſtremo, Hoffmanni, atoniam ſpaſmos gignere dictitantis, adagium contra ſpaſmi, in morbis phlogiſticis occurrentis, opinionem totum eſt; utpote in quibus nulla atonia ſit, ſed nimium vigorem omnia coarguant. Indidem Hippocratis non abludit aphoriſmus, "qui acidum eructant, eos pleuritidi non opportunos," afferens. Eodem pertinet, ſcilicet, non ſolum in morbis phlogiſticis ſed febribus, a vaſis ſanguiferis et minoribus horum finibus alienum ſpaſmum eſſe, ſubmonens, ſpaſmi veri cauſa nuper explorata. Si haec eſt ex imminuta ubique generis nervoſi incitatione, ubique generis muſculoſi tonum imminuente, fibrarum muſcularium, ſpaſmo obtentarum, atonia, et huic reſpondens laxitas, poteſtate tendente, aut aliqua re, huic ratione et effectu conſimili, contractiones excitantibus *, inde etiam contra ſpaſmum, cujus opinio nuper invalere coepit, argumentum, haud facile diluendum, ſuppetit. Sic in febribus, quamvis a debilitate, id eſt, incitationis imminutione, atonia et laxitate pendentibus, quia tendens poteſtas, eaque intus, quae ratione et effectu il-

* Jacob. Steuart, Diſp. Inaug. de Spaſmo, hac aeſtate in lucem edita.

lam refert, abſunt, ideo ſpaſmus non incidit, aut incidere quidem poteſt. Voluntas enim, quae poteſtas opere, diſtentionis opus referente, eſſe haud dubia eſt, imperii in vaſa nihil obtinet. Et haec extrema adeo humores non ſupra modum nimiſve diſtendunt, ut, e contrario, haud parva morbi pars ſit, quod non ſatis, immo, non omnino, diſtendunt. Id quod ſupra monſtratum, et alias manifeſtum eſt. Nec in phlogiſticis morbis ſpaſmo, qui eadem vaſa extrema obtineat, locus eſt, quia, quamvis humorum, quae diſtendat, copia non deeſt, adeo tamen incitationis defectus atonia et laxitas deſunt, ut, e contrario, haec omnia ſupra ſecundae valetudinis modum contendantur, et in ea contentione morbi natura conſiſtat. Ut ad reliqua remedia procedam; carne, et ex hac paratis, magiſque conditis, et potione meraca aut valida, quae noxae antecedentes eſſe dictae ſunt, quia ſunt et ſic nocent, abſtinendum. Quod praeceptum, in omnibus morbis phlogiſticis frugiferum, ubi diatheſis, eos cauſa continens, paulo major forte ſubeſt, etiam neceſſarium eſt. Proque hac cibi materia, ea, quae ex plantis petitur, fluens, et aquoſa potui data, ſufficienda. Quin et, ubi viget diatheſis, partiſve vitae neceſſariae, ut pulmonum aut cerebri, inflammationem, vel ſtatum ad hanc vicinum, trahit; donec illae ſubactae fuerint, juſta inedia praeſtabit. Hac victus ratione chyli minus, eoque ſanguinis, conficietur, et prius confecta abundantia eminuetur.

In gravioribus morbis phlogiſticis et phlegmaſiis quietem, et exercitatione ac labore abſtinere, praecipere, cum id quacunque faciendi neceſſitatem morbus imponat, ſupervacuum eſt, in levioribus ejuſcemodi morbis, qualis is de quo agitur plerumque eſt, neceſſarium. Eoque magis in his quies inculcanda, quo proniores quandoque aegrotantes ad movendum corpus, ſeque Jovi committendum, eſſe ſolent. Quo, ſaepe non ſine periculo, et ſemper cum incommodo, morbus exaſperatur. Quiete autem non ſolum ſtimulus, quo vaſa irritabilia prius, dein totum genus nervoſum commovetur, et incitatio, eoque diatheſis phlogiſtica, augetur; ſed alter ille, qui ex aucto ſanguinis impetu occurrit, et ſimiliter ac abundantia agit, probe evitabitur. Nec is quietis effectus, quo vaſorum irritabilium actio, et ſic perſpiratio, imminui dictae ſunt, hic metuendus. Ut enim conſuetudo quietis nocet, ita in brevi acutorum morborum curſu par ejus brevitas non ſic nocet, contra, ſtimulo motus vitato, multum prodeſt.

Caloris id, quod ſtimulat, hic quoque cavendum; quippe ſanguinem rarefaciens, et ſic ejus pro tempore molem, ſimiliter abundantiae nocituram, adaugens. Quae obſervatio ad omnes morbos phlogiſticos ſine exceptione pertinet.

Verum

Verum abundantia ſanguinis recta quoque tollenda eſt. Quod facientia ſudor, alvi purgatio, et ſanguinis detractio ſunt.

Sudor, in morborum phlogiſticorum curatione, omni tempore laudatus, ſeculo alexipharmaco cum magnis ſtimulis perniciose conjunctus, nuper ex alio praejudicio, in contrarium currente, et omne, quod alexipharmacum ſapit, ſtudioſe fugiente, omitti ex toto, niſi quantum, pulvere Doveriano, et in ſolo rheumatiſmo, movetur, conſuevit. Qui tamen ſponte, aut adjecta veſte et potione diluta data, ſuboriens, leviorem quamque phlegmaſiam, aliquot horas, ut noctis ſpatium, permanens, auxilio eſſe ſolet. Hoc ejus modo ſynocha ſimplex, hoc catarrhus non pertinax, hoc cynanche tonſillaris levior quoque, ſolo ſunt ſublata. In rheumatiſmo autem, propter diatheſeos, morbum ſuſtentantis, magnitudinem, largo ſudore, praeſertim, ubi ſolo eo tollere morbum aliquis velit, quia opus eſt, igitur ad medicinam, quae ante omnes hunc effectum edit, decurritur. Largum ea ſudorem movet, quia diffuſibilis opii ſtimulus, cito totum genus nervoſum pervagatus, ad hujus pariter, et ſanguiferi generis extrema, effectum facile perfert. Quem deficientem renovata doſis renovat. Quod eo uſque fieri poteſt, dum ſudore continuato opus fit. Stimulus autem opii hic perfertur, quia cito diffuſus pariter cito deſinit, quia ſubſequens eum ſudor ſtimulanti effectui contrarium inducit, et diatheſeos magnitudo, in nullum vitae neceſſarium inſtrumentum inflammationem declinando, periculi nihil intentat. Ob quas cauſas, ubicunque incitatio ſeu diatheſis phlogiſtica maxima non eſt, nec in partem vitae neceſſariam inflammationem dirigit, ſudor, eodem remedio motus, uſui eſſe poteſt. Idem ſponte oboriens nunquam reprimendus, contra fovendus et ducendus; quia quicquid a praecedente eum ſtimulo metuendum ſit, id omne, poſt ſudorem coeptum, praeteriiſſe, et amplius nocere non poſſe, intelligitur. Quod praeceptum ad ipſam peripneumoniam, ipſum eryſipelas, cum capitis interiore affectione conjunctum, ubi diatheſis maxima eſſe ſolet, pertinet.

Nam, ſi ſtimuli prioris noxam pertulerit incitatio, ea noxa utcunque praeterita, remedii, incitationem imminuentis, fructus non eſt recuſandus. Quibus utique in caſibus ſudor arte non ſollicitandus, nec in ſynocha, comitante capitis adfectu graviore, ob eandem cauſam, videtur. In reliquis omnibus phlegmaſiis, vel ſponte ſuborientem ſudorem augeri, vel arte excitari, ut, vel uno eo, vel aliis cum remediis, ſolvatur morbus, nihil obſtare video. Quantum haec obſervatio ad hae-

 morrhagias

morrhagias et exanthemata phlogiſtica pertineat, ne longius a propoſito excurrere videar, in praeſentia tacebo.

Sudoris actio extremorum, quibus is diffluit, vaſculorum relaxatione evidente, majores horum ramos, et omnia alia, relaxata eſſe, eoque tonum omnium imminui, ac proinde toto genere nervoſo incitationem decreviſſe, plane oſtendit. Diatheſin igitur phlogiſticam potenter ab eodem ſolvi, manifeſtum eſt. Si igitur ei imminuta perſpiratio, uti vulgo creditur, vel maxime ſuccedat; tamen in phlegmaſiis, qui brevi curſum finiunt, nec per acceſſiones dein repetunt, plus boni ab humoris excretione ſperandum, quam mali a ſequente ſuppreſſione reformidandum; eoque magis, quod, continuata diaphoreſi vel aliis remediis humorem corpore auferentibus, ſolum malum, quod a ſuppreſſione oriri poteſt, nempe, humoris, vaſculis tranſpiratoriis alias effluxuri, intus retentionem, penſare in manu medici eſt

Alvi purgatio alia ſanguinis abundantiae imminuendae, et non inefficax, poteſtas eſt. Quam Sydenhamiana ſagacitas et experientia prope cum ſanguinis detractione exaequavit, cum hac alternis diebus utens. Ea in omnibus phlegmaſiis et morbis phlogiſticis, ubi diatheſis non ita lenis eſt, ut temperiei idoneae, inediaeve aliquantiſper, aut victui tenui cedat, adhibenda; nec in maxima diatheſeos vi, quo certius ſanguinis detractioni modus aliquis ponatur, et viribus, quae etiam in nimia incitatione aliquando exhauriri poſſunt, parcatur, non omittenda. Nuper aliqui negare ejus virtutem, ambigue praedicare, in dubitationem trahere, et, quaſi adverſus capitis aut partium ſupra canalem alimentarium, circave ſummum hunc poſitarum, congeſtiones, uti aiunt, ſolas bonam eſſe, in omnibus aliis, ſaltem longe pleriſque caſibus, alvi quandam facilitatem ſeu duritiei abſentiam, ſtimuli vitandi cauſa, ſufficere, opinari, ejuſdem uſui ſanguinis detractionem, ut diatheſi phlogiſticae ſolvendae habiliorem, objicere, eam a capitis tantum vaſis derivando prodeſſe, contendere; denique, parum ſibi conſtante oratione, ita de eadem ſubinde, ut alii fere omnes, loqui, vimque ejus antiphlogiſticam agnoſcere. Ad quae, nihil antiphlogiſticam diatheſin certius, et, praeter ſanguinis miſſionem, potentius, ſolvere, eaque virtute in pluribus caſibus uſui eſſe, reſpondendum. Non variola, non rubeola, non ſcarlatina, nulla haemorrhagia, phlegmaſia nulla, ab hoc dicto excipitur. Diatheſis, ut ſupra retuli, poteſt ita lenis, et morbus levis eſſe, ut ea vix vel non omnino egeat. Sed in omnibus caſibus, ubi ea paulo major et morbus gravior eſt, nullo titulorum diſcrimine, plus minuſve purganda alvus eſt. Quae purgatio ſanguinis detractioni ſaepe ſuperſedebit, neceſſariae,

cum

um magno ſaepe commodo, moderabitur. Id autem agit, umque praeſtat uſum, humorum omnium, eoque ſanguinis, copiam imminuendo, ac proinde incitationem nervoſam in vaſis, ac, ob id ipſum, in toto genere nervoſo minorem, ac ſanitatis modo propiorem, reddendo, et ſic ad medendi conſilii ſcopum communem conferendo. Certe, ſive humoris ſeroſi, exhalati, mucoſive, per hoc remedium infinito vaſculorum numero ſecreti excretique, copia ſpectetur, ſive, quid in calore imminuendo, pulſus tardando, ſymptomatum vehementiam leniendo, ipſum praeſtet, conſideretur, nulla alia ratione actio ejus explicabilis videbitur. Poſt vero, quam derivationis et revulſionis doctrina, ſanguinis detractionem reſpiciens, diu repudiata erat, cum omnes res et rationes, quae contra illam, contra hanc quoque, faciebant, quare opinio in hac retenta ſit, ratio reddi non poteſt. Si ſanguinis ex talis detractio, eo conſilio facta, ut abundantiam in capite imminueret, jure ex uſu a prudentiſſimo quoque medico rejecta eſt; quia vaſa humana, non, rigidorum more, totam humoris columnam moveri, partem remotam vacuefieri, et eam, unde proxime humor abſtrahitur, plenam perſtare, recipiunt; nonne ea ratio in humoris per alvi purgationem detractione perinde valere debebat? Quare meſentericarum arteriarum, et non cruralium, finibus detractio, ab aortae aſcendentis ramis ſanguinem revocare, et capitis aut ſuperiorum partium vaſa levare, credatur?

Remediorum relatorum ſanguinis detractio noviſſima eſt. Haec, quoties ea opus ſit, primum adhibeatur oportet. Quoniam enim recta in ipſis vaſis ſanguinis abundantiam imminuit, et ſic potentiſſimum ſtimulum per omnia vaſa irritabilia vigentem, et incitationem ubique intus ſuſtentantem primo opere componit; cum reliqua, jam expoſita, remedia imbecillius, tardius, ac longiore mora eundem effectum praeſtent; ideo, urgente neceſſitate, ad id, quod maxime in auxilium valet, protinus decurrendum, et ſanguis detrahendus. Hoc poſito principio, in cynanche tonſillari ſolum, ubi diatheſis phlogiſtica vehemens inflammationem cum tumore magnam minitatur, in ſynocha aut vultus eryſipelate, utrumque caſum graviore capitis affectione comitante, item in peripneumonia, ſcalpellus ſtringendus. Haec una regula de hujus remedii uſu ſit. Altera autem eſſe poteſt, ut, ſi qui caſus leviores, primum et minus hoc remedium requirere viſi, adhibitis aliis non ſatis cedere comperiantur, in iis quoque ſanguis detrahatur, ea detractione ceſſantem aliorum effectum expletura. Quod omni in caſu et omni tempore, manente morbo, obſervandum eſt. Pro tertia regula recte inſtituitur, ut, licet potentiſſimum auxilium

xilium ſanguinis detractio omnium ſit, ſatiſque fere ad diatheſin phlogiſticam quantamvis ſuccidendam efficax; nullius tamen caſus curatio ſoli ei credatur; quia, ſi modica diatheſis eſt, ſine eo alia remedia, aut eo modice adhibito, conſilium explere poſſunt: Et in maxima diatheſi, quoniam diverſi mali faciendi periculum ea ſanguinis profuſio, quae ad totius morbi molem amovendam valeat, habet, ejuſque uſus, aliorum remediorum, lenius agentium, uſu temperatus, ei periculo occurrit; ita ſalutem reducere, quam, ſublato morbo, in alium incurrere, aut manifeſta incommoda accerſere, praeſtabit. Sic rheumatiſmo, qui modo ſanguinis detractione, modo ſudore, modo victus tenuitate, in unoquoque idonea aeris temperie ſervata, ſeparatim ſanatur, omnia haec invicem, ſed modice magis, certius ſimul et commodius medebuntur. Quin et, ſine larga ſanguinis detractione licet tollenda peripneumonia non ſit, inter detractiones alvi purgatio, ut modicae magis reſpondeant, efficiet. Nec, poſt detractum ſanguinem et diatheſin imminutam, ſudor, cui praeiens ſtimulus ante metuendus, ob incitationis magnitudinem, fuerit, non quoque ſanguinis educti effectum adjuvare, et copiae trahendae neceſſitati moderari poſſe videtur. Quod quo modo fiat, ſupra dictum videbis. Alia autem ſanguinis profuſioni parcendi cauſa eſt, ad rheumatiſmum et cynanchen noſtram et totam haemorrhagiarum ſpeciem pertinens; ſcilicet, ubi praeter ſolitum trahitur morbus, aut repetere periclitatur, tamdiu aut toties redintegrata detractio, ac occaſio poſtulare videatur, pro tempore prodeſſe, ſed ad ſummam obeſſe, explorata eſt. Unaquaeque enim detractio, cordis et arteriarum actionem imminuendo, perſpirationem imminuit, et, ut imminuta perſtet, efficit. Hinc, humore perſpirabili cohibito, ſi idem cibi, quod ante, ſumatur et digeratur, quod et fieri poteſt, et ſaepe fit, ex hac cauſa abundantia in vaſis ſanguiferis, recrudeſcet. Pauxillum autem indies ſupra modum aſſumptum et digeſtum, non reſpondente perſpiratione, poſt aliquantum temporis, ſanguinem intus cumulabit. Eſt enim cibi capiendi et digerendi latitudo quaedam, ita ut, cum aliquid virium ſupereſt, plus, cum hae deficiunt, minus, debito adhibeatur. Illinc feminium phlegmaſiarum et haemorrhagiarum, hinc morborum in debilitate et penuria ſanguinis, maximeque profluviorum ſanguineorum paſſivorum eſt; quae haemorrhagiae paſſivae, quo certius ab alteris haemorrhagiis, quae ideo activae nuncupantur, diſtinguantur, ſed rectius haemorrhoeae dicendae ſunt *.

Utrumque hunc effectum ſanguinis detractio ſuo effectu imitatur. Poſt quam, ubi id virium, quo plus juſto cibi ſu-

* Hoc iis nomen auct. relat. aptiſſime in ſuis praelectionibus indidit.

mendi

nendi poteſtas permanet, ſupereſt, ſic, ut modo dixi, abundantia tempore ſuccreſcit. Verum, ſi aut corpus jam ante debile ſit, aut detractio eo proceſſerit, ut paulo magis debilitet, tum, cum reliquarum omnium partium debilitate, vires contractrices uſque adeo debilitari incipiunt, ut reliquis partibus etiam magis langueat ventriculus, ſuoque officio minus, quam pro communis cauſae debilitantis vi, fungatur. Hinc, ut in phlogiſticis aliis morbis et haemorrhagiis, ex frequentiore et parciore ſanguinis detractione, plethora gignitur, ita non in morbis contrarii generis, e debilitate pendentibus, et haemorrhoeis, quae malo errore ſaepe cum haemorrhagiis confunduntur, ut vulgo creditur, plethora, ſed ſanguinis penuria cum debilitatis augmine, naſcitur. Quo modo autem in his adfectibus abundantia ſanguinis ſubnaſcatur, ubi nihil virium ſubeſt, quod ſatis ſanguinis, nedum nimium, faciat? Ut igitur in his caſibus non ſanguinis, quantumvis parca, miſſio, ſed victus tonicus, exercitatio lenior, conſtantior, viribus accommodata, eoque tono futura, et, ubi opus erit, tonica et modice ſtimulantia auxilio ſunt; ita, in morbis phlogiſticis, non cito deſinentibus, aut per acceſſiones repetentibus, ſanguis quam rariſſime et parciſſime mittendus, et in aliis antiphlogiſticis remediis, tanquam cardine, curatio vertenda. Denique, quicquid ſanguinis, aut quotieſcunque, mittendum videatur, per mediam aut victus tenuitatem, alvique purgationem, quae, ut ingeſta, ut aiunt, egeſtis exaequentur, faciunt, abundantiae intus naſciturae periculo occurrendum.

De omnibus remediis haec ultima regula ſtatuatur: Ut, quoniam omnia incitationem plus minuſve, pro ſua quodque vi propria, imminuunt, et ad eum gradum, qui ſecundae valetudini convenit, deducunt; ita, quae id potiſſimum efficiant, et neque ultra ſcopum tendant, neque citra ſubſiſtant, iis, alioque aliter, inſiſtatur. Hac regula in cynanche tonſillari, ubi non vehementiſſima eſt, ſanguinis, quae ultra metam procedere periclitatur, miſſioni parcendum, inediaque prius, dein tenuiſſimo victu, ac ſubinde alvo purgata, ſtandum. Quod ei morbo cum omnibus phlegmaſiis aliis, et variola, et ſcarlatina, item, acceſſionibus occurrendi cauſa, haemorrhagiis, commune eſt. Quibus etiam lenioribus, ſine purgatione victus modicus, cum idonea temperie, quae ſemper neceſſaria intelligitur, ſufficiet. In magna autem eorundem morborum vi, ſaeviente diatheſi, et in cynanche per magnitudinem tumoris ſuffocationem, in ſynocha aut eryſipelate vultus, cerebri inflammationem, in catarrho, pulmonum parenchymatis inflammationem, in horum phthiſin deſituram, minitante, tantum ſanguinis detrahendum eſt, quantum incitationis deminuendae ſummam,

ex

ex reliquorum remediorum imbecilliore opere deficientem, expleat. Quam plerique rem, cum, reliquorum auxiliorum tanquam negligentes, et de ſola ſanguinis profuſione agitantes, menſurae regulas magna ſollicitudine proponerent, parum perſpexiſſe videntur. Si jure Gallos, nullum profundendi finem facientes, damnaverunt, an ipſi, reliqua, eaque valida, auxilia leviter et incurioſe, adminiſtrationis vocabulo, memorata praetereuntes, et ſumma ſermonis auditores aut lectores ad ſanguinis iterum iterumque miſſionem, quaſi nulla fere alia re ad levandum morbum pertinente, hortantes et impellentes, ſunt laudandi? Nihilne igitur in peripneumonia ipſa, cum ſanguinis, neceſſario quidem larga, detractione, ad ſalutem operae relata alia conferunt? Si, initio morbi, ſudor, praeeunte ſtimulo, incitationem inſtantem augere periclitans, periculo ſit, an, poſt quoque, imminuta jam magno remedio incitatione, ad hanc porro imminuendam cum illo operam non conjuncturus putandus? Certe, cum leviorem morbi vim ſudore tolli exploratum ſit, graviorem eodem ex parte tolli ſequitur.

Sed illud experientia firmavit, hoc rationi dandum? Porro, ſi non ſine incommodis, ſaepe magnis, vehementem phlegmaſiam, aut alium morbum phlogiſticum, ſola ſanguinis jactura tollit; nonne minor haec, qua incommodis occurritur, cum alvi purgatione, quae communem effectum ſalutiferum maximo ſanguinis detracti ſeparato aequiparat, conjuncta, ſoli ei anteponenda?

Quotidiana hoc experientia confirmatum Sydenhamiana mens, ſuo pondere roborans, non eſt vilis habenda, nec ſolus ſeculi totius rectum videns, vix ſapientiori hominum generi, ſed in contraria parte erranti, poſtponendus. Si aut ſanguinis detractio, aut ſudor, aut inedia vel victus parciſſimus, vi[illegible] ſeparatim rheumatiſmum ſolvit, cur conjunctorum fructus recuſetur? Cumque ſanguinis mittendi frequentia in haemorrhagiis plethoram augere comperta ſit, cur non ei temperandum, et reliquis auxiliis plenius utendum, experientiae ſimu[l] et rationi concedatur? Reperiri principium, quo, quod neque ſanguis miſſus, neque quodvis aliud diatheſeos phlogiſticae remedium, ſine reliquis ſatis valeat, explicabile ſit, optandum An hoc ſufficiet? Cum noxae antecedentes diatheſin phlogiſticam faciant, toto genere nervoſo quidem, ſed magis in ali[-] qua parte, incitationem in nimium tollendo, et auxilia, han[c] toto quoque genere nervoſo, ſed magis in parte, deminuendo diatheſin tollant, atque utraque, aliud in aliam partem, ſi[c] agentia, incumbant; nonne, in quam partem quodque reme[-] dium magis incumbat, et prius admoveatur, id in eadem, po[-] teſtatem nervoſam magis quoque, et minus in remotioribus

adficer[e]

adficere putandum? Et poſtquam ex quavis una parte poteſtas nervoſa omnis quidem aliquantum, ſed minus in remotiore aliquo loco, imminuta eſt, nonne, ſi huic quoque loco aut juxta eum poteſtas imminuens admoveatur, et in eo nervoſam, quam alibi, magis imminuat, tertiaque et quarta poteſtas, totidem partes remotas, a prima minus adfectas, ſimiliter adficiat; tota incitatio plus ad ſummam, et aequalius imminutum iri credenda? Nonne haec ad ſanguinis detractionem ſolam pro remedio adhibitam, aut cum aliis remediis ſupra relatis conjunctam, transferri poteſt imago? Sanguinis detractio in vaſis irritabilibus majoribus magis, minus in minimis et remotiori generis nervoſi tractu; purgatio et ſudor magis in aortae extremis finibus et minimis vaſis irritabilibus, illa intus, hic extrinſecus, minus in magnis vaſis et diſſitis a prima actionis ſede regionibus, agunt. Tenuis victus, ut horum quolibet totum corpus aequalius, ita magis tamen ventriculum, quam reliqua corporis, afficit. Omnia autem, inter ſe invicem ſuccedentia, per totum genus nervoſum incitationem, quam quodlibet unum, certius et aequalius deminutura, magiſque profutura, credendum *.

* Auct. relat.

DE CYNANCHE TRACHEALI.

AUCTORE AND. MEASE, M.B.T.C.D.

APUD antiquos pauca de hoc morbo inveniuntur, niſi vis ad hunc referri debere Hippocratis in prognoſticis iſtud, "Ex anginis vero graviſſimae ſunt, et celerrime interimunt, quae neque in faucibus, vel in cervice, conſpicuum quidquam faciunt, plurimum vero doloris et orthopnoeae inducunt."

Apud Ellerum inveniuntur hiſtoriae quaedam morbi hujus in adultis occurrentis; apud nos vero in infantibus ſolummodo conſpicitur. Primus accuratam de eo hiſtoriam tradidit profeſſor noſter celeberrimus Home, anno 1765. Poſt quem nonnulli alii mentionem de eo fecere; non vero exinde concludendum eſt, novum eſſe morbum. Ex hiſtoria infra tradenda evidenter apparebit neceſſe eſſe, ut omni aevo in regionibus borealibus exiſtat: multae vero cauſae effeciſſe videntur, cur pauci ad eum ſatis attenderunt; morbus rarior, aetas

 aegrotorum

aegrotorum infantilis, decurſus morbi rapidus, ſymptomatum facies fallax, eorundem cum aliis ſymptomatibus catarrhalibus et pneumonicis ſimilitudo.

HISTORIA MORBI.

Duo diverſa a medicis in hoc morbo ſtadia deſignantur. Adoritur plerumque infantes, lactationis tempore peracto, ex illa periodo, uſque ad annum decimum ſecundum vel tertium; quo magis proxime ablactatio praeceſſerit, eo magis morbo obnoxii fiunt; nonnunquam abſque ullo indicio praeeunte ſubito invadit; ſaepius vero ſub inſidioſa forma cynanches tonſillaris, vel catarrhi vulgaris, nullum periculum minitantis, clam obrepit. Aegrotus, ſi ad eam aetatem pervenerit, ut querimonias edere poſſit, conqueritur de dolore obtuſo ad ſuperiorem partem tracheae, quae nonnunquam tumere cernitur; ſupervenit raucedo quaedam clangoſa, loquelam vel tuſſim comitans, quaſi ex tubo metallico vox prodiret, quam praeceptor Home galli cantui confert. Huic accedit reſpirationis difficultas, cum inſpiratione ſtrepente, laborioſa; tuſſis aliquando abeſt, ſaepius vero urget, brevis et interrupta, cum qua raro aliquid exſpuitur; ſi quando adſit expectoratio, ejicitur materies purulenta, cum fibris vel membranulis miſta, quae ex marginibus fimbriatis membranae majoris portiones eſſe declarant.

Hiſce ſymptomatibus adjungitur pulſus frequens, aliquando durus, praeſertim ad initium; progreſſu vero, mollis et debilis; ſanguis, ſi miſſus fuerit, plerumque cruſta inflammatoria obducitur; facies aliquando livida vel rubra fit; adeſt ſitis magna, caloris ſenſus ingratus et inquietudo aegrum miſerum vexat; alvus plerumque adſtricta eſt, et ſimul abdomen inflatum, pedes manuſque oedematoſae fiunt; urina pauca, initio limpida, poſtea ſedimentum dejicit albidum vel coenoſum membranae Schneiderianae mucus debita quantitate non ſecernitur; cutiſque ſicca perſpirationem imminutam oſtendit in faucibus nihil morbidi ut plurimum conſpicitur; aliquando tamen rubor et tumor circa glottidis partem ſuperiorem cernuntur, et radix linguae et amygdalae materie operiuntur ſimili iſti quae per ſcreatum ejicitur; deglutitio vix ſolito difficilior fit. Haecce ſymptomatum facies ad hebdomadem vel ultra perſtare aliquando ſolet; ſaepius vero die ſecundo vel tertio in deterius omnia ruunt, augetur dyſpnoea, reſpirat aegrotus cum crocitatione quadam, ad diſtantiam notabiliter audibili; intermittit pulſus, et ita frequens et debilis eſt, ut vix numerari aut tangi poſſit; ad omnem inſpirationem attol-

luntu

untur humeri, et exſpiratio ſuſpirioſa fit; abdomen convel-itur; caput et pectus ſudore glutinoſo gelido obteguntur; edes manuſque frigent; oculi languent; augetur ſitis, quam amen infans explere non audet; per totum morbi decurſum, ente et ſenſibus illaeſis fruitur aegrotus. Omnia haec ſym-tomata paulo ante mortem aliquando mirum in modum miti-antur; adeo ut vel proximo ante eam minuto alimentum devo-et, nihilominus inſtat pernicies inevitabilis, magnoque cum ſtran-ulationis in faucibus ſenſu aeger ſubito abripitur. Huic ſympto-atum enarrationi pauca de diſſectionibus ex egregio viro antea icto ſubjungenda judico. Tota ſuperficies interna ſuperioris tra-eae partis membrana albida craſſa praeter naturam inveſti-batur, quam inter et membranam tracheae materies plurima urulenta interpoſita fuit, adeo ut membrana morbida facile parabilis eſſet; partes ſubjacentes rubebant paululum; de-rſum indagatio facta, per tracheae ramos eandem fere mem-ranam, teneriorem tamen, inveniebat; omnes bronchiorum llulae pure repletae videbantur, quod facile erat ex omnibus rtibus circumpoſitis exprimere; pulmones caeteroquin ſani nſpiciebantur, neque per totum tractum tracheae vel bron-iorum ullum ſignum eroſionis vel ulcerationis apparebat. Ta-s eſt uſitatiſſima rerum facies; nonnunquam vero aliquantum iverſa eſt. In quinto caſu memorato, membrana ſuperiorem t poſteriorem ſolummodo partem verſus oeſophagum occu-abat; in ſexto caſu, nihil morbidi conſpectum fuiſſe dicitur, raeter materiem paucam purulentam paulo infra glottidis erturam; auctor vero ingenioſus contendit, eandem in pul-onibus fuiſſe, alioquin morti non occubuiſſet aeger.

In caſu octavo, membrana non ad tracheam adhaerebat, ſed ibi formam induebat, ſiniſtri pulmonum lobi pure ſpiſſo fla-eſcente repleti erant, quod in aquam conjectum fundum pe-ebat; membrana tenacitatem haud parvam nacta erat, atque tiam per dies duos aqua tepida macerata aliquam cohaeſionem rvabat, nulla in ea ſtructura fibroſa apparuit. In caſu un-ecimo, pulmones aliquantum erubuiſſe dicuntur. In duode-mo, pars membranae tracheae ad digitos ab origine duos angraenoſa inveniebatur.

DEFINITIO.

Cynanche cum reſpiratione difficili, inſpiratione ſtrepente, oce rauca, tuſſi clangoſa, tumore fere nullo in faucibus ap-arente, deglutitione parum difficili, et febre ſynocha.

DIAGNOSIS.

In primo morbi ſtadio ſaepe a catarrho difficillimum eſt diſtinguere, ſi ad ſymptomata ſolummodo attendamus; ex cognitione vero epidemiae pro tempore graſſantis conjecturam haud improbabilem facere poſſumus. Inter morbum noſtrum et cynanchen tonſillarem facilis eſt diagnoſis, ex tumore tonſillarum et faucium deglutitionem in hac impediente. A cynanche maligna facile eſt diſtinguere; nam in hac adſunt faucium tumor et rubor, cruſtae mucoſae albeſcentes vel cineritiae, quae decedentes ulcuſcula ſubjacentia oſtendunt, una cum febre typhode et exanthematibus, qualia in ſcarlatina cernuntur. Scio bene quoſdam aſſeruiſſe, ulcuſcula et febrem typhodem noſtrum etiam morbum comitari; de qua opinione infra ſententiam noſtram dabimus. A cynanche pharyngaea diſtinguitur iiſdem ſignis quae ad diſtinctionem ab angina tonſillari inſerviunt; a parotidaea, ob tumorem glandularum ſalivalium et reſpirationem illaeſam; a pneumonia, ex eo quod aeger non conqueritur de dolore in quavis thoracis parte, per tuſſim aucto; denique a diverſis aſthmatis ſpeciebus, dyſpnoea, orthopnoea, &c. ut et a pertuſſi, ex pyrexia cynanchen trachealem comitante.

SEMINIA MORBI.

Antea obſervatum fuit, infantes et pueros, antequam ad pubertatem pervenerint, mali hujus praecipue victimas eſſe; unde ſuſpicare poſſumus, diatheſin illis eſſe ſibi ipſis propriam, quae ad morbum excitandum valeat. De hac vero nobis non liquet; fortaſſe alia explicatio admittenda eſt. Ex obſervationibus patet, in eos imprimis impetum ejus fieri qui catarrho vel pertuſſi diuturnis laboraverunt, vel qui ex variola vel rubeola adhuc convaleſcunt. Quantum hi morbi reſpirationis organis inimici ſunt, omnibus medicinae ſcientia vel paululum imbutis bene notum eſt; facile ergo eſt intellectu, quomodo ex ſtimulo iterato vel perſtante ſanguinis in vaſa laryngis, vel tracheae determinati, vaſa haec iterum atque iterum laceſſita oneri tandem ſuccumbunt, tonumque ſuum pene admittunt, adeo ut ne vel leni cauſae impetum ſanguinis verſus ſe augenti reſiſtere poſſunt; quod fieri quoque videmus in aliis phlegmaſiis ophthalmia, viz. rheumatiſmo, cynanche tonſillari; nam horum morborum impetus frequentes ipſorum recurſui viam ſtruere; haud abſurdum videtur, effectu debilitante, etiam hoc efficere, praeſertim quum in corporibus na-

tur.

ura plethoricis, qualia ut plurima infantum corpora ſunt, in-
idunt. Gaubius celeberrimus, in aphoriſmo 391. de ple-
horae ſpecie iſta quae ad vires nominatur, haec habet ver-
ba: "In debilibus, exiguum quoque ſanguinis ſuperpondium
valentiori facile tolerandum, ſuperatis canalium viribus in-
commodat, et congeſtione, oppletione, &c. gravat; naturis
rritabilibus, levis humorum exceſſus pro ſtimulo eſt, cujus
lum ſentiunt moleſtiam, in motus inordinatos ruunt, ut amo-
iantur, et ſemetipſas prodactis incaſſum viribus fatigant."
Quo circa quomodo tale ſuperpondium evenire poſſit, proxi-
me inquirendum eſt. Sanitas corporis, ut illibata ſervetur,
requiritur debita inter ingeſta et egeſta, vel inter excreta et
retenta, proportio; ad hunc finem mirifica poteſtate praedi-
tum eſt corpus, qua efficitur ut, excretione quavis impedita,
una vel plures aliae auctae vicem ejus quae deficit ſupplere
queant; hoc vero non abſque limitibus certis eſt; ſi quovis
igitur modo humoris perſpirabilis excretio obſtructionem ma-
gnam paſſa fuerit, vel etiam ſi ſolito multo minor fiat, neque
per vias urinarias, neque alias quaſlibet, excernitur, omne id
quod per cutem exire debuit, ſed magna pars ejus in vaſa or-
ganorum internorum conjicitur; quandoquidem vero ſyſtema
pulmonum, ut plurimum, materiem, ejuſdem naturae ac illius
quae per cutem transfertur, ſecernit: Hinc patebit in hoc
praecipue irruituram humorum molem. Alia fortaſſe quoque
cauſa eſt, cur in infantibus larynx, prae caeteris iſtius ſyſte-
matis partibus, afficiatur, nempe, ob vociferationem qua in
ludis ſuis ſaepiſſime gaudent. Ellerus caſum refert foeminae
adultae quae, cantui nimium indulgendo, in hunc morbum in-
ciderat.

Quomodo mucum naturalem abradendo hoc efficit cantus,
videre facile eſt.

POTENTIAE NOCENTES.

Quum morbus hicce ſaepiſſime epidemicus ſit, exiſtimave-
runt inde medici non mediocris famae per contagium propa-
gari. Home illuſtris putabat, ad quaſdam prae aliis regiones
vim ejus lethiferam circumſcriptam eſſe, atque oris praecipue
maritimis infeſtam, cauſamque quare ita neceſſario fiat, aſſi-
gnat, nempe, una cum humiditate a mari per ventos advecta,
ingentem ſalis marini quantitatem adferri, qui tracheam ſti-
mulando inflammationem excitare poſſit; obſervatio vero do-
cuit, ſaepiſſime etiam in regionibus mediterraneis aeque ac
maritimis graſſari.

Quoad obſervationem epidemice nonnunquam vigere, non
ex

ex hoc ſequitur contagioſum eſſe, quum toties ſporadicus ſit; melius pro cauſa agnoſcitur ſubita a calore ad frigus, vel a ſiccitate ad humiditatem atmoſpherae mutatio; videmus enim, tempore hiberno et verno frequentiſſime occurrere, et ſymptomatibus catarrhalibus ſaepiſſime ſeſe comitem adjungere, regionibuſque frigidis maxime infeſtum eſſe. Ex obſervationibus clariſſime patet, cynanchen trachealem non aliam cauſam occaſionalem agnoſcere, ab illa quam plures reliquae phlegmaſiae, viz. frigus corpori, antea per calorem praegreſſum relaxato, applicatum. Quoad modum ejus operandi, in ſequenti ratione, ni fallor, agere videtur.

Quando gradu moderato applicatur, ſolidum ſimplex, vaſorum ſuperficialium ex potentia, quam in omnem materiem inanimatam habet, aſtringit; ſolidum vivum fibrarum muſcularium vaſorum eorundem ſtimulat, et ad contractionem excitat; quorum diametris, eadem manente ſanguinis copia, ſic imminutis, majorem quantitatem verſus cor atque arterias regurgitari neceſſe eſt; haec igitur diſtendentur, diſtentio aucta tonum muſcularem cordis et vaſorum majorum auget; hinc niſum eorum in contractionem validiorem producit; quo melius vaſorum minimorum reſiſtentiam removere poſſint, cor adeo validis et repetitis contractionibus ſpaſmum ſolvere conatur, quod, ſi facile ſit, morbus non datur, ſin minus, inflammatio in parte ſeminiis praedita oritur.

CAUSA PROXIMA.

Multum equidem mirandum eſt, inter paucos ſcriptores hodiernos, qui hoc de morbo ſcripſere, tot et tam diverſas de eo opiniones propoſitas eſſe, ut vix plures duobus in eandem ſententiam concurrant. Millar ad ſpaſmodicorum morborum ordinem omnino relegandum eſſe cenſet; quem ſecutus eſt Ruſh Philadelphienſis, in diſſertatione ſua de aſthmate infantum ſpaſmodico.

Sed haec opinio inſtabili fundamento, neque ad phaenomena explicanda ſatis valente, niti videtur. Cujus rei Millar ipſe theoriam ſuam omnino veritus eſſe videtur ad explicationem non ſufficere, cum diſſectiones omnino repudiare conatur; multo equidem probabilior eſt ſententia iſta, quae morbum hunc ex genere phlegmaſiarum eſſe, ſimilemque cum caeteris eorum cauſam proximam habere, ponit, nempe membranae laryngis, et tracheae, inflammationem phlegmonodeam, quae pyrexiam accerſit; qualis vero natura eſt pyrexiae iſtius multum inter medicos diſceptatur: Quidam enim non mediocris famae volunt pyrexiam typhodem eſſe, et inflammationem

nationem ſimilem iſti, quae in cynanche maligna occurrit; inter quas celeberrimus Rutty, qui epidemiae per plures Hiberniae partes graſſantis hiſtoriam tradidit, quae cynanches noſtrae ſymptomata quaedam pathognomonica habebat, praecipue ſonum vocis clangoſum, caeterum ulcuſculis, et aliis cynanches malignae ſymptomatibus, ſtipabatur: Veruntamen, ex cauſis remotis, ex ſymptomatibus catarrhalibus comitantibus, denique ex phoenomenis quae in diſſectionibus occurrunt, concludere licet, inflammationem febre ſynocha ſtipatam, cauſam proximam eſſe, quae porro irritatione ſua affectionem ſpaſmodicam glottidis vel laryngis muſculis communicare poteſt. Morbus raro per gangraenam terminatur; ſi enim non cito reſolvitur, ſuffocationem ſubito inducit; probabile quoque videtur, ut clariſſimus Monro obſervavit, morbi hujus vim lethiferam obſtructioni deberi, phlogiſtici veneni ex pulmonibus exhalationem impedienti.

RATIO SYMPTOMATUM.

Vocis raucedo defectui excretionis mucoſae tribuenda eſt; reſpirationis difficultas anguſtationi glottidis, quam inflammatio efficit; inſpirationis ſtrepitus ſpaſmodicae affectioni tracheae et partium circajacentium; nam ſonum iſtum magna ex parte refert, quem infantes, pertuſſis paroxyſmo laborantes, inſpirationis tempore edunt. Tuſſis clangor explicatione clariore eget; qui attente ſtructuram tracheae et muſculorum glottidis conſiderat, vix negare poteſt, mirabiliter ea adaptari ad fungendum tam chordati quam ventoſi organi officio. In organo quovis chordato, quo magis tenduntur nervi, eo acutior ſonus, quo minus, eo gravior; in flatuoſo vero, quo brevior atque anguſtior terebratio, eo acutior tonus, et vice verſa. Tumor igitur tranſitum aeris arctiorem, et irritatio ſpaſmum partibus inducens, ligamenta magis tenſa reddit, ideoque ſonos acutiores praebet. Tumor nullus in faucibus debetur altiori inflammationis ſedi, quam ut in conſpectum veniat. Deglutitionis facilitas ex eo explicanda eſt, quod pharynx et muſculi deglutitionis morbo non tentantur: Febris ſynocha eadem eſt, quae inflammationem omnem non putridam comitatur. Reſtat etiamnum ut de membranae iſtius, tracheam interiorem inveſtientis, cujus pars aliquando expuitur, origine pauca dicam. Clarus Home muco inſpiſſato tribuendam eſſe cenſet, quem in infantum fluidis abundare ait; ideoque, ſi aliqua remora fiat, quae obſtet quo minus debita ad ſecretionem proportione ejiciatur, partes aquoſiores evaporari, et reſiduum denſatum et ſiccatum in membranam exire. Sed

non

non arridet haec explicatio; potior videtur ſententia quae ponit, hanc membranam ejuſdem naturae eſſe ac cruſta inflammatoria in viſcerum inflammatorum ſuperficiebus reperta, quae ex lympha ſanguinis coagulabili videtur naſci. Haec lympha a muco longe diſtat, nam calore 150° ther. Fahrenh. acidis mineralibus concentratis, alcohole cogitur; mucus nullam talem mutationem patitur.

Membrana ergo pro effectu, non cauſa inflammationis habenda eſt, quam, ſi vel verbo amovere poſſemus, iterum renovatam fore, aeque ac antea periculoſam, timendum eſt.

PROGNOSIS.

Morbum hunc in omni ſtadio periculoſiſſimum eſſe, docet experientia; plus tamen ſpei in initio quam in progreſſu affulget. Si pulſus adhuc firmus eſt, ſi reſpiratio paulum laeditur, ſi aegrotus largum potum haurire audet, ſi vox haud multum mutatur, vel ſi mutatio in niſubus fortioribus, uti tuſſi, vel vagitu percipitur, fauſtum eventum ſperare datur; ſi vero pulſus debilis et intermittens evadit, ſi aeger ſumma cum difficultate et anxietate reſpirat, ſi ſitim explere non audet, ſi denique ad omnem inſpirationem editur ſtrepitus, eventus infelix expectandus eſt. Veruntamen, quando cruſtam jam penitus formatam eſſe ſuſpicare eſt, ſi expectoratio ſupervenit, cruſtulas et purulentam ſimul materiem ejiciens, feliciter terminatum fore ſperandum eſt; ſi vero convulſionibus violentis vexatur aeger, ſi extremitates frigent, abſque ullo dubio penitus jam conclamatum eſt.

CONSILIA MEDENDI

Tria ſunt. I. Inflammationem topicam, ideoque et diatheſin phlogiſticam, auferre.

II. Suffocationi obviam ire.

III. Recurſui morbi praevenire.

I. Inflammatio topica et diatheſis phlogiſtica auferuntur,

1. Adminiſtratione antiphlogiſtica.
2. Tenſionem ſyſtematis arterioſi minuendo.
   - A. Sanguinis detractione.
     - a. Generali.
     - b. Topica.
   - B. Purgatione.
3. Epiſpaſticis.
4. Diaphoreticis.

A. Emeticis.

A. Emeticis.
B. Sudorificis.
C. Salibus neutris.
D. Diluentibus.
E. Lavatione calida.
5. Expectorantibus.
6. Refrigerantibus.

II. Suffocationi obviam ire.
1. Antiſpaſmodicis.
2. Bronchotomia.

III. Recurſui morbi praevenire.
1. Tonicis.
A. Cortice Peruviano.
B. Lavatione frigida.
C. Exercitatione.

CONSILIUM I.

1. *Adminiſtratione Antiphlogiſtica.*

Objectorum, qui ſtimulo valentiori pollent in ſenſus externos, impreſſio caute evitanda eſt, calor praecipue externus cavendus eſt, vel etiam corporis calor nativus ne augeatur, omni modo curare debemus, motus omnis muſcularis quam maxime fieri poteſt aufugiendus eſt, et quando organa loquelae peculiari modo nunc laborant, aegrotus ad loquendum non ſolicitandus eſt; victus animalis, et liquores fermentati, omnino prohibendi ſunt, et ſitis ad libitum potionibus acidulatis explenda eſt, faecum in inteſtinis accumulatio enematibus laxativis frequentibus praecavenda eſt.

2. *Tenſionem ſyſtematis arterioſi minuendo,*

A. *Sanguinis detractione.*

Quantum valeat hoc remedium ad exquiſitam ſyſtematis ſanguiferi tenſionem auferendam, ideoque quantum in phlegmaſiarum curatione proſit, haud opus eſt ut dicam: An vero noſtro in morbo eadem latitudine qua in pluribus aliis, adminiſtrandum eſt, dubitari poteſt; quum enim in ſyſtematibus irritabilibus et debilitatis ſaepiſſime occurrit, fortaſſe ſatis erit, ſi ſemel, vel ad ſummum bis, de brachio ſanguinis uncias quatuor ad octo, pro aegroti aetate et morbi violentia, extrahamus, ne aegrotum nimis debilitando convaleſcentiam tardam reddamus, et ut morbus revertatur faciamus. Quum

ſanguis educitur, in ſitu horizontali detineatur aeger, ab omni irritatione liber, et ſanguis ex amplo orificio fluat. Interea evacuatione topica, minori cum ſyſtematis impendio, plurimum auxilii ferri poteſt. Hirudinibus parti affectae quam prope applicatis, quae, ſanguinem ex vaſis inflammatis detrahendo, congeſtionem eorum levant, et ſpaſmum quem inflammationis proximam cauſam eſſe cenſemus, auferunt, et tonum debitum recuperare ſinunt. Sanguinis fluxus, ſi opus fuerit, fomentationibus tepidis promovendus eſt; ut plurimum vero ſanguinis diſtillationem cohibere moleſtiſſimum eſt, et medico plurimum faceſſit negotii; et hinc fortaſſe hirudinibus aliquando anteponendae ſunt cucurbitulae cum ferro, quae, plura orificia ſimul aperiendo, ſanguinem celerius abſtrahere, derivationem et relaxationem magis ſubitaneam inferre ſolent, et praeterea, quaevis quantitas requiſita ad amuſſim detrahi poteſt, quod per hirudines fieri nequit.

B. *Purgatione.*

Quicunque reputet ingentem fluidorum molem quae in tubo alimentario omni tempore adeſt, innumera vaſa excretoria per longum inteſtinorum tractum, humores ſuos ſemper exhalantia, haud poteſt quin percipiat, evacuationem ſatis magnam hacce methodo inſtitui poſſe, quae, ſi per remedium ſtimulo in ſyſtema univerſum minori praeditum ſit, relaxationem notabilem inducere poteſt; quando autem fluida, tam illa quae in inteſtinorum cavo, quam quae ex extremitatibus excernentium eliminantur, non omnia ab arterioſo ſyſtemate immediate abſtrahuntur; et quum abſtractio iſta cunctanter admodum ſit, depletio exinde ſyſtemati ſanguifero inducta haud aeque ſubitanea fiet, ac illa quae per venaeſectionem. Veruntamen, debilitas nimia ſic ſupervenire poteſt, quae in corporibus debilibus plurimum damni inferre poteſt. His adde, quod dum aegrotus ſaepius e lecto exſurgere cogitur, vix poteſt ab aere frigido ſatis defendi, quod morbum potius confirmaret, propoſitum quoque non minoris momenti, viz. aequabilem verſus ſuperficiem determinationem promovendi, irritum redderet. Melius clyſmatibus lenibus, aquoſo-oleoſis, alvus ſubducenda eſt; quum autem haec magis foeculentam partem ſolum canalis alimentaris contentorum ex inteſtinis craſſis evacuant, neceſſe eſt, ut laxativo aliquo leni, inteſtina tenuia ad dejectionem ſolicitentur, quod ſapore grato, infantem abſque compulſione aliqua capere perſuadeat; ſi enim aegrotus ad ejulandum vexatus erit, periculum eſt ne ſubita ſuffocatione pereat; ſaltem irritatio, quam vagitus infert, inflammationem augebit. Profeſſor noſter Home, tabellis e magneſia

magneſia alba ſaccharo edulcoratis utebatur; ſales neutros refrigerantes quoque, ſero lactis ſolutos, commendat, ſi modo aegrotus ſumere vult. Fortaſſe utile erit, ſi diatheſis phlogiſtica penitus ablata fuerit, aromaticum vel carminativum lene medicamento laxanti adjungere, quo flatus corrigantur.

3. *Epiſpaſticis.*

Opiniones praecipuas de modo eorum operandi breviter, Culleni veſtigia prementes, percurremus. Baglivius cantharides humano ſanguine admiſcuit, quo facto, tota maſſa in liquamen tenue abiit; unde exiſtimatum eſt, eas eandem vim liquefacientem in corpore exſerere; ſed ex iis quae extra corpus ſanguini accidunt, de operatione in ſanguinem circulantem, nulla concluſio certa oritur. Exigua ex emplaſtro abſorpta cantharidum portio, in quadraginta vel quinquaginta libras ſanguinis diffuſa, mutationem talem inducere haud poteſt; praeterea fundamento inſtabili niti videtur theoria, viz. lentorem ſanguinis in phlegmaſiis dari; quum Hewſoni experimentis contrarium veroſimilius eſt. Opinio alia probabilior eſt, quae effectus eorum bonos vi ſtimulanti tribuit; veſicatio cuticulae, quam admotae ei inducunt, vel ſtranguria quae earum receptionem in ſyſtema conſequitur, vim ſtimulantem extra dubium ponunt; ſed non exinde ſequitur ſtimulo univerſo praeditas eſſe. Clariſſimus Whytt invenit pulſus frequentiam, in peripneumonia et pleuritide, per veſicatoria minui; eorum ergo ſtimulus pro topico ſolummodo habendus eſt; etiam hac ratione, auxilum non mediocre adferre poſſunt, juxta Hippocratis illud: "Duobus doloribus ſimul obortis, non in eodem loco, violentior obſcurat alterum." Haec opinio praeterea fulcimentum non exiguum ex hoc recipit, quod rubefacentia quoque utilitatis magnae eſſe ſaepe inveniuntur, ad partem dolentem admota; cum vero nec locum veſicatoriorum ſupplere, nec tam inſignes effectus efferre queunt, argumentum eſt, haec non vi ſtimulanti tantummodo agere. Reſtat etiam altera theoria notatu digna, nempe, epiſpaſtica viribus evacuantibus morbos inflammatorios curare. Si per vires evacuantes intelligitur, ea materiem aliquam morbificam e ſyſtemate univerſo, vel etiam ex parte dolente eliminare, aſſentire nequeo. Non conſtat materiem aliquam morbificam, pro cauſa inflammationis proxima habendam eſſe; neque, etiamſi concedatur, in ſanguine exiſtere, perceptu facile eſt, materiam per totam maſſam, circulationem obeuntem, diffuſam, ex una exigua porta eliminari poſſe: Noſtra ergo opinio eſt, utilitatem veſicatoriorum in phlegmaſiis tribuendam eſſe junctis viribus ſtimulantibus et eva-

cuantibus: Stimulus affluxum ad externam ſuperficiem provocat, evacuatio ex vaſis cutaneis facta relaxationem per totam cutem producit, et derivationem a vaſis inflammatione tactis profert, quod ſpaſmum eorum ſolvit, quae reſolutio per totum ſyſtema communicatur.

Quoad adminiſtrationem epiſpaſticorum, ſatis eſt obſervare, quam prope parti inflammatae admoveri debere, et, ne abſorptio nimia ſtranguriam excitet, carbaſo ſubtili, Angl. *gauze*, defendi (praemiſſa venaeſectione), et poſt horas circiter duodecim amoveri.

4. *Diaphoreticis*

Medicamentis, quae determinationem verſus ſuperficiem excitare, et excitatam ſuſtentare poſſunt, inter quae primum obtinent locum

A. *Emetica*,

Quorum operatio non minus quam epiſpaſticorum, permultis inter medicos diſputationibus ortum, dedit: Non locus eſt nobis omnes opiniones perpendere; ſufficiat igitur dicere, emetica vulgo uſitata, ex pulſus debilitate, et irregularitate, quas in initio operationis videmus, vi quadam ſedativa gaudere, probabile eſſe: Quoad effectus, ventriculi contenta evacuant, immo, motu periſtaltico ipſum duodenum et portionem jejuni adjacentem agitant; denique viſcera abdominalia omnia, et ſecretiones eorum, et ex abdominis cavo abſorptionem, augent: Quod vero ea maximae utilitatis reddit, eſt, quod in thoracicis viſceribus curſum ſanguinis, ſecretioneſque inde natas, adjuvant; agitatione et ſucceſſivis inſpirationis et exſpirationis niſibus, bronchiornm cava emulgent, humores ex intimis eorum receſſibus eliciunt, ubique excretionem mucoſam excitant, et ſic expectorantium omnium valentiſſima ſunt. Nec theoria tantum nixus, ea collaudare auſus ſum. Dixit Cullenus, vomitum primo inſultu morbi, venaeſectione praemiſſa, ſubito eum aliquando fugaſſe; et refert, ſe ex amico ſuo audiſſe, plebeculam in quadam Scotiae plaga, qua hic morbus frequentiſſime occurrit, experientia iterata cognoſcere, ſi modo vomitionem maturius excitare poterint, plerumque morbum profligatum fore: An ad hoc propoſitum perficiendum ipecacuanha caeteris omnibus anteponenda eſt?

Verum non hac ſolum ratione utilia ſunt emetica; nam parvis et iteratis doſibus adminiſtrata, ad nauſeam excitandam, (praeſertim antimonialia), determinationem verſus ſuperficiem (quod etiam in doſibus vomitum provocantibus aliquatenus

quatenus faciunt) ſummopere promovent; adeo ut, hacce methodo propinata, inter ſudorifica emineant; et, utrum conſideremus evacuationem, quae hoc modo inſtitui poteſt, vel effectus praeſtantes quos talis tractatio in plurimis aliis phlegmaſiis edit, vel denique periculoſam morbi naturam, ſi non cito fugatus ſit, procul dubio operae pretium erit, experiri quid ad curationem valeat morbi, qui nimis ſaepe omnia alia conamina noſtra fruſtranea reddit. Ponamus ergo, nos ſtatuiſſe ſudationem excitandam eſſe; adminiſtratio proxime conſideranda venit, quam paucis verbis jam enarrare conabimur. In ſtragulis laneis vel bombyceis ſternendus eſt aeger, induſio laneo obvolutus, veſtimentis lecti uſitatis tegendus eſt; pedes culcita ſuperaddita operiendi; ſudorificum remedium deinde exhibendum eſt, quod minimo cum ſtimulo evacuationem ſatis magnam, et ſatis certam, efficere poteſt; tale eſt pulvis Doveri dictus, ex opio, ipecacuanha, et tartaro vitriolato compoſitus; hic igitur parva doſi, a granis duobus ad decem, pro aegroti aetate, exhibendus eſt, et per horam ſaltem poſtea nullus potus propinandus eſt, ne medicamentum per vomitum rejiciatur. Si ſudor facile fluit, tunc plena dilutione per liquores tepidos, aquoſos, ſuſtentandus eſt, per horas ſaltem duodecim, niſi ſymptomata, viz. pulſus durities vel frequentia, anxietas, et dyſpnoea, pro mitioribus ſaeveriora fiant, et niſi fluit ſudor liquidiſſimus et univerſalis; ſi enim viſcidus, et ex ſuperioribus tantum partibus, capite, collo, pectore, emanat, omnino abſtinendum eſt; quo melius ad extremitates pedum perveniat ſudatio, utendum eſt lateribus aqua bulliente antea immerſis, vel lagenis eadem repletis, atque pedibus admotis; quo tutior ſudatio fiat, melius erit, ſi ſimul laxativo leni praemiſſo utamur, et omni modo cavendum eſt, ne, frigore corpori ſubito admoto, ſudor interrumpatur: Ne aegrotus quoque ſomno indulgeat, animum advertendum eſt; atque idcirco mane, potius quam veſperi, tentamen faciendum. Monendum vero eſt, hanc tractationem conjectura ſolum niti.

Quando opium per ſeipſum exhibitum ſtimulo nimis gaudere videtur, periculoſum apparet eo uti, niſi quando, uti ſupra, verſus cutem dirigitur, vel quando metus eſt, ne inquietudine nimia plus damni oriri poſſet, quam ex vi opii ſtimulante. Tantum ſufficiat dicere de ſudorificis, ſalibus neutris, et diluentibus.

Ad eundem effectum fortaſſe valeret

E. *Lavatio Calida*,

Etiam univerſalis, ſi commode fieri poteſt; quum autem

maximae

maximae plerumque difficultatis ſit balneum rite admini-ſtrare, ſemicupio vel pediluvio, quae inſignes effectus praebere poſſunt, utendum eſt. Calor certiſſime humani ſyſtematis ſti-mulus potentiſſimus eſt, atque tum ex hoc, quum, quia fluida rarefaciendo plethoram ad volumen dictum infert, damni potius quam utilitatis futurus videatur; ſed quando cum hu-miditate conjunctus, et modico gradu applicatus, gratiſſimam ſenſationem per totum corpus diffundit, et ad ſomnum conci-liandum potentiſſimus eſt, et quum nihil aliud datur, quod vi laxanti in fibram mortuam, aequali ei qua polleat aqua calida, praeditum eſt, in ſpaſmo ſolvendo, per totum corpus, effectus praeſtantiſſimos jure exſpectare poſſumus, quamvis etiam parti exiguae ſolummodo applicatur; ne autem ſtimulus ejus vi antiſpaſmodicae praepolleat, cautela utendum eſt, ne ad gra-dum nimium aqua calefiat, et ne brevius juſto applicetur fo-tus; quoad caloris gradum non ultra eum quo corpus huma-num gaudet, ſcilicet 98° therm. Fahrenh. excalefieri debet; et, quoad durationem, per horam ſaltem continuandus eſt; ſi ſublevatur aeger, et ſomnus conciliatur, perſtandum eſt; ſin minus, protinus deſiſtendum.

5. *Expectorantibus.*

Quum, ut ſupra dixi, ab omni ſtimulo ſyſtematis univerſi abſtinendum eſt, qui non praeſtanti quadam vi, ſtimulantem aequiparante, potitur, remedia vulgo expectorantia dicta, ef-fectus admodum dubii ſunt, talia ſunt ammoniacum, ſcilla, &c. Quidam putavere, medicamentorum partem, dum de-glutitur, in vias aeriferas tranſire, abſurde procul dubio, mi-nime reputantes, quantum noceat mitiſſimae ſubſtantiae par-ticula in tracheam infortunio aliquo lapſa; omnis ergo eorum effectus, vel ſtimulo generali, quo circulationem accelerando, omnes excretiones augent, tribuendus eſt; vel lubricationi ſuperioris glottidis partis, qua fit, ut irritatione ad tuſſiendum moderata, tempus detur muco in folliculis ſtagnandi, unde partibus tenuioribus reſumptis, vel per aerem ablatis, reſi-duum craſſiorem conſiſtentiam adipiſcitur, et ſic facilius ejici-citur; ſtimulantia ergo, ob cauſam ſupra allatam, rejicienda ſunt, et demulcentia ſolummodo admittenda; neque timendum eſt, ne aegrum, ad irritationem minus attentum, reddendo, ſuffocationis periculum augerent. Multo tamen efficacior methodus ſputum expediendi adhibenda eſt, viz. per fotus, et lenes vapores aquae calidae, aceto paululo impregnatae, et in os receptos, qui et potentia relaxanti, et mitiſſimo ſimul ſtimulo, membranam iſtam morbidam emollire, et excretoria evacuare poſſunt. Hanc theoriam confirmat experientia

praeceptoris

praeceptoris noſtri Home, qui addit, aegrotum ſemper plurimum ſputum poſt fotum rejicere, et pulmones, quantum ex tuſſi conjicere licet, multo humidiores videri.

6. *Refrigerantibus.*

Quum, ut in hiſtoria obſervatum fuit, caloris ſenſus ingratus aegrotum vexat, immo fortaſſe et morbum auget, methodus tuta, qua hic minuatur, multum exoptanda eſt; hoc praeſtant acida, diluta mineralia, et vegetabilia, poſteriora praecipue, ut et ſales neutri omnes, qui acidum muriaticum non continent. Haec omnia in ſtomachum recepta, calorem inſigniter minuere poſſunt; theoria difficilis eſt; non pendet effectus ex poteſtate eorum frigus generandi; nam haec in neutris ſolummodo obtinet, et, etiam in his, tempore tantum ſolutionis. Ii vero jam ſoluti exhibentur; quum vero vis caloris generandi, qua corpus humanum gaudet, conjungi ſaltem videtur, cum proceſſu animali, ſi non putrido, putrido tamen ſimili; fortaſſe refrigerantium effectus, poteſtati antizymicae, qua proceſſui iſti reſiſtunt, tribuendus eſt. De frigore externo, ſatis erit obſervare, ut ſupra dictum, frigus corpori antea calefacto admotum, cauſam morbi excitantem eſſe; haud igitur meliori quam dementis nomine mereretur, qui frigore ad curationem uti cogitaret.

II. Suffocationi obviam ire,

1. *Antiſpaſmodicis.*

Ad inſtantem perniciem ſummovendam, quando alia omnia conamina ad debellandum impotentia ſunt, ad antiſpaſmodica, cum parva equidem ſucceſſus ſpe, confugiendum: Millar quidem moſchum et aſafoetidam praecipue hanc multum commendat; et Ruſh, in diſſertatione caſum tradidit, in quo, aſafoetida ingenti quantitate exhibita, feliciter morbum profligavit; ſemper autem, duabus vel tribus horis poſt exhibitionem, ſuperveniebat vomitio; ex quo concludere licet, bonum effectum ex vomitu pendere. Notatu dignum eſt, neque Ruſh neque Millar opio antiſpaſmodicorum potentiſſimo uſos eſſe. An emeticum fortius aliquid auxilii promittit, quum membrana lethalis illa, a membrana tracheae per pus interpoſitum ſeparatur? Certe tentatu dignum eſt, quamvis minima cum ſpe; Home enim dicit, ſe nunquam aliquem bonum effectum ex tali exhibitione obſervaſſe. An

2. *Bronchotomia*

Inſtituenda eſt? Idem vir cenſet, tentandam eſſe, omnibus

aliis

aliis remediis fruſtra adhibitis; ſed non ſatis liquet; maxime enim cum periculo, etiam quando trachea ſana eſt, operatio fieri ſolet; quanto igitur periculoſior, quum morbo tanto laborat? Ni membrana morbida omnino ſeparata jacet, extrahi nequit; et, ſi extrahitur, verendum eſt, ne pulmones pure repleti, et mors inde inevitabilis ſit. Ad poſtremum conſilium jam ventum eſt.

III. Recurſui praevenire.

Quum morbus ita periculoſus eſt, ſi forte fortuna profligatus fuerit, omnibus viribus conari debemus, ne revertatur; quod tonicorum uſu obtinendum eſt, inter quae utiliſſimus eſt,

A. *Cortex Peruvianus,*

Qui, in doſibus ſat magnis, a ſcrupulo ad drachmas duas, vel tres, de die, exhibendus eſt; omni tertia, vel quarta die, omittendus, ne, ſicut omne aliud per longum tempus uſitatum remedium, aliquid effectus ſui perderet; ne autem, ob amaritudinem recuſent infantes, Cullenus docuit, in forma boli, cum extracto glycirrhizae, eum adminiſtrare, quo ingratus ejus ſapor involvatur, et lubricitate per fauces facile labatur; ſi hoc etiam modo admittere nolunt pueri, utantur ſubucula, cujus duplicatura conſuitur pulvis corticis ſubtiliſſimus. Huic adjungenda eſt,

B. *Lavatio frigida,*

Quae mirificis quoque in ſyſtemate corroborando viribus pollet; de qua, ut de poſteriori, dicendum eſt, uſum ejus identidem interrumpi debere: Plerumque ſuſpicandum eſt, plurimos balneo utentes, longius quam par eſt in eo morari; per pauca tantum minuta manere debent, aliter metuendum eſt, ne vim ſedativam exſerere incipiat. Certum ſignum erit male profeciſſe, ſi ex eo pallidus, languidus, vel deliquio animi paſſuro ſimilis, aeger egrediatur; ſi vero alacris, vegetus, et membris roboratus exit, denique, ſi frigus brevi excipit calor, per totam corporis ſuperficiem diffuſus, et ſudatione deſinens, bene ſucceſſiſſe ſignum eſt; poſtremo,

C. *Exercitatione,*

Pro viribus utatur convaleſcens, primo leni et jucunda, qualis eſt geſtatio in curru, ſi permittit res, alioquin modo geſtationi quam ſimili, deinde ad vectionem perveniendum, poſtea gradatim ad ambulandum, atque caetera vitae communia officia, ſemper aureum illud apophthegma in animo tenens, Ne quid nimis.

DE OPHTHALMIA.

AUCTORE GUL. WEMYSS.

LICET Ophthalmia, ut plerique alii morbi, a ſcriptoribus in Idiopathicam et Symptomaticam vulgo diviſa ſit; tamen, cum ſola idiopathica morbus ſit, et caſus ſymptomatici aliorum morborum partes ſeu ſymptomata ſint; ideo de ophthalmia ſcripturus, idiopathicam ſolam tractaturus ſum, relegatis ad morbos quorum ſunt caſibus ſymptomaticis.

DEFINITIO.

Ophthalmiae ſigna ſunt; rubor et dolor oculi, et partium vicinarum; lucis intolerantia.

HISTORIA MORBI.

Adveniente morbo, primum rubeſcit tunica albuginea; tumeſcunt palpebrae; rigeſcit, caleſcit, et areſcit oculus; in quo quaſi micae pulveris ſenſus eſt, et culicum antevolitantium imago. Refugitur lux, quae, procedente morbo, maximeque ſi inflammatio magna ſit, intolerabilior fit; viſuſque, cornea et humoribus naturalem tralucentiam retinentibus, aliquantum imminuitur. Creſcit fere albugineae tunicae rubor, qui interdum totam ejus ſuperficiem, qua cernitur oculis, occupat. Quod ubi fit, eadem manifeſte ſaepe tumens opinionis corneae depreſſae cauſa nonnullis fuit. Raro vel nunquam ad corneae vaſa pervenit rubor, quae ſat ſaepe magis aut minus obfuſcantur. Partes inflammatae ſemper, alias leviter, alias ita graviter, dolent, quaſi ſpina aut corpus acutum intus ſit infixum. Non ſemper ad oculum aut palpebras dolor, ſaepe ad tempora aut totum capitis latus, refertur. Siccitas, quae primum eſſe ſolet, aliquando per totum morbum permanet: Sed cito plerumque tenuis humoris magna copia profluit: Semperque mane humor viſcidus adeo palpebras conglutinat, ut difficile aperiantur. Ophthalmia plerumque localis morbus eſt; quam utique aliquando auctus toto corpore calor, pulſus frequentior, temporum pulſatio, dolor capitis, et delirium, ſed rarius, comitantur.

Solitus ophthalmiae finis reſolutio eſt, rarior ſuppuratio. Eſt, ubi maculae in cornea, aliquando humorum, praecipue lentis

lentis cryſtallinae, opacitas, relinquuntur. Et, ſine ullo horum effectuum, in caecitatem interdum deſinit morbus.

CAUSA PROXIMA.

Omnia morbi, modo dicta, ſymptomata, in vaſis partis affectae auctum ſanguinis impetum oſtendunt Et cauſae, mox memorandae, eae ſunt quae in ea vaſa ſanguinem inſolita copia percitent. Quod praecipua res eſt non ſolum in ophthalmia, ſed in quavis alia inflammatione, et ad quam ſymptomata referenda ſunt. Eandem obſtructionis ſpecies ſubſequitur; et vaſa ultra ſolitum diſtenduntur: Quae diſtenſio ſtimulabit, et vaſorum actionem intendet. Sed ad conſtituendam inflammationem alia re opus eſt: Ea ſpaſmus eſt. Cujus plus minuſve oculi inflammati vaſa adficere hoc apparet, quod omnem inflammationem, paulo majorem, acceſſio febrilis, a frigore incipiens, comitatur. Qua vero ratione ſuboriatur ſpaſmus, aut quare aucto omni ſanguinis impetui neceſſarius ſit, haud explicare audebo, re vera contentus. Ab his duobus, impetu adaucto, et conſtrictione ſpaſmodica, tonus et actio vaſorum augebuntur, naſceturque et ſuſtentabitur inflammatio. Quae, ſicubi vehementior eſt, auctus tonus, et tenſio aucta, ad reliquas perveniet arterias, et communem corpori diatheſin inflammatoriam dabit. Hactenus cum aliis inflammationibus ophthalmia convenit. Cui ſolum proprium hoc eſt, quod membrana, quae ſolita et princeps inflammationis ſedes eſt, nempe adnata, cum membrana adipoſa aut textura cellulari laxiore non connectitur; ideoque humorem eum, qui in pus mutabilis ſit, effundi parum patitur. Quo fieri videtur, ut ſuppuratio, quae non prorſus ab hoc aliena morbo eſt, rarius tamen incidat.

CAUSAE REMOTAE.

Adeo ſenſibilis oculus eſt, ſingulari apparatu nervoſo in eam rem inſtructus, adeo multos, adeo volubiles et aſſiduos motus peragit, quibus quaſi animi index ſit, totque vaſis ſanguiferis per membranas ejus diſcurrentibus praeditus eſt, ut ophthalmiae frequentia minime debeat cuiquam videri mira; eoque minus, ſi ad has res adjiciat externum oculi ſitum, per quem variis irritamentis et noxis objicitur, ideoque ejus rei quae proximae cauſae pars praecipua eſt, nempe diſtenſionis inflammatoriae, cauſis.

Cauſae remotae ophthalmiae dividi poſſunt, I. In eas quae in quovis homine morbum concitare valent; II. In eas, quae ſolum

ſolum, aut fere ſolum, in jam ante ei opportunis illum ſuſcitant.

I. Primum cauſarum genus multiplex et varium; tamen, ni fallor, ad externam violentiam, aut aliena corpora in oculum inſinuata, commode ſatis redibit. Sub alienis corporibus plurima comprehenduntur: Cujuſmodi ſunt, arena, miculae ferri, nicotiana contrita, et ſimilia, quae aut inter orbem et palpebras inſinuari, aut corneae adhaerere, poſſint; item fumi metallici, aliive, et praecipue rerum ardentium fumus; tum ſpirituoſi, aut alii ſtimulantes liquores oculo affuſi; denique, palpebrarum intus converſi pili; poſtremo, intra palpebras tubercula.

Haec omnia, ut quotidiana experientia docet, ſaepe ophthalmiam faciunt. Et ejuſmodi omnia ſunt, quae quemlibet, utut ſanum, oculum, vaſorum actionem et humorum motum excitando, inflammare queunt. Facta autem inflammatio major aut minor erit, pro vi aut mora noxarum admotarum.

II. Alterae cauſae ſunt ipſae ſua vi minus morbi effectrices; et tantummodo, ubi jam ante, per conditionem aliquam, pronior quis in morbum eſt, una cum ea conditione illum excitant. Ideoque, ut cauſae jam memoratae pro ſimpliciter remotis, quae Principia Gaubio dicuntur, habendae ſunt; ita hae, de quibus nunc agitur, quia ſine conditione nihil agunt, et cum ea morbum vi conjuncta inferunt, Occaſionales, ſeu, ut Gaubio placet, Poteſtates nocentes, aut, ſi Celſum ſequi velis, Noxae vel Offenſae, dicantur. Porro, conditio, per quam fit ut poteſtates nocentes morbum excitent, Praediſpoſitio, ſive, ut melius Gaubius, Seminium, nominetur. Prius igitur excipiam

Seminia. Conditionem, de qua loquimur, ſeu ſeminium, hic clari eo apparet, quod nonnulli levibus de cauſis, quaeque alios minime tangant, in morbum prolabuntur. Nec, qualis ea conditio ſit, obſcurum eſt. Ophthalmiae, aliarum more inflammationum, plenus habitus et fibrae tenſiores ſubſunt. Eadem magis cum eo ſtatu, qui ad congeſtiones capitis ducit, connectitur. Sed frequentiſſimum, potentiſſimum, maximeque manifeſtum hujus morbi ſeminium, quodque ſolum forſitan pro ſeminio hic habendum ſit, eſt quaedam vaſorum oculi debilitas, ſeu laxitas. Haec aut congenita eſſe, aut a diverſis relaxantibus rebus induci, nec ab ulla magis, quam priore ophthalmia, poteſt. Quae ubi ſubeſt, ſanguinis in vaſa adfluxum, diſtenſionemque horum inflammatoriam, leviores

cauſae, et ſano oculo non nociturae, creabunt. Quem effectum quae edant, ideoque quae hujus morbi

Poteſtates nocentes ſint, deinceps inquiramus. Eae ſunt,

1. Res luminoſae; qualia ſunt, jubar Solis, ignis, lucerna diutius contento oculo conſpecta; item, rerum lucem reddentium intuitus intentior, qualis in lectione, ſcriptione, aut ad lucernam tenuioris operis factione, evenit. Quod ſi eadem ad ignem fiunt, ad lucis ſtimulum caloris, de quo mox, ſtimulus accedet: Poſtremo, huic contraria quae videatur rerum minutarum in languida luce inſpectio; quae oculi partes, et praecipue irida, ſenſiliſſimam membranam, nimium diſtendet.

2. Lucubratio eodem pertinet. Haec, inter quietum vitae genus ſequentes, et literarum ſtudioſos, frequentiſſima ophthalmiae cauſa eſt. Sub qua complura comprehenduntur ad ſanguinis in oculi vaſa impetum urgendum pertinentia. Animi in una aliqua re multum occupati unus effectus eſt ſanguis ad caput prae caeteris partibus percitatus; quod venarum circa caput tumores, ponderis ibidem ſenſus, et aliquando dolor pulſans, indicat. Congeſto vero ad oculum ſanguine, ut pars oneris in multiplicia oculi vaſa inclinet, neceſſe eſt. Cum quo effectu ille alter, jam relatus, conjungetur, ſcilicet lucis a rebus luminoſis reflexae irritamentum; quod, ut illo etiam magis, immittet forſitan in capitis vaſa ſanguinem, ita utrumque conjunctum maxime id efficiet.

3. Eodem pertinet ebrietas. Haec a pleriſque medicis, ut ophthalmiae cauſa, memoratur. Neque frequentior ebrietatis effectus, oculorum rubedine, ullus eſt. Haec noxa conſimilis operis eſt ac lucubratio: Nam et hic quoque complura alia cum liquorum vinoſorum vi concurrunt, magiſque quam ea effecti forſitan efficacia ſunt. Liberior potatio, inter alia quae efficit, cor et arterias ſtimulat; eoque ad oculorum vaſa, ſi jam ante ad recipiendum eum prona ſint, ſanguinem ſubmittet. Sed ad hoc irritamentum, multae lucis, caloris externi, cantandi contentionis, et ſimilium rerum ſtimulus, vulgo accedit; quo fiet, ut ad capitis vaſa, et praecipue oculorum, copia ſanguinis congeratur. Quae res praecipua forſan ophthalmiae crapulam ſecutae origo eſt.

4. Noxa hic non omittenda, calor aut frigus nimia, aut haec inter ſe alternantia, ſunt. Calorem oculum ſtimulare jam dictum eſt; ſed idem humores illic contentos rarefacit, et utroque modo plenitudinem praeter naturam, et diſtenſionem efficere poteſt. Quod ſi hoc minus futurum videatur, quia relaxat et vaſa calor; reſpondeo, licet vaſa relaxare calor non inficiendus ſit, illud tamen nihilo minus fieri, quia prius humores rarefacit calor, quam relaxat firma. Diſtenſionem

quoque

quoque frigus efficiet, ſed diverſa ratione, nempe vaſa conſtringendo, et, ut humores arctius amplectantur, efficiendo: Unde aeque efficax, ac a copia aut mole humorum aucta, ſtimulus ſuborietur. Quin et conſtrictio ſpaſmodica, hanc comitans inflammationem, et partem ejus conſtituens, ſaepe a frigore, cui oculus multum objicitur, oriri videatur. Verum, licet hoc ita ſit, tamen, cum toties ſine frigore fiat ophthalmia, non ſemper ſpaſmi origo frigus eſſe poteſt. Cum frigus abeſt, ſpaſmus inde oriri, unde in interna inflammatione, quo frigus adſpirare nequit, credendus eſt, nempe a ſtimulo diſtenſionis: Quo fit ut vaſa, ut crebrius, ita arctius, et ad modum ſpaſmi, contrahantur. Sed hujus rei plenior explicatio non hujus loci eſt. Si diſtenſionem inflammatoriam aut calor aut frigus, ſeorſum, inferre poſſunt, conjuncta id magis efficient. Ita, exempli ergo, ſi quis calido cubiculo, ubi paulo longius fuerit, ſubito ſub apertum aera frigido tempore exit, vaſa conſtringentur, et diſtenſio ſtimulans ſequetur. Item, ubi ex frigido aere aliquis in perquam calidum cubiculum venit, aut juxta magnum ignem conſidet, rarefacto ſanguine in vaſa conſtricta ruente, idem effectus naſcetur.

5. Ventorum vehementia, ut noxa ophthalmiam faciens, culpata a nonnullis eſt. Quae utique, aut ut calorem, aut ut frigus, aut ut pulverem et aliena alia corpora, jam ſupra recenſita, perferens, non ut ventus, nocere credenda eſt. Aut ſi ſic quoque nocet, quomodo noceat neſcio.

Licet, ut dictum eſt, hae omnes poteſtates, oculos prorſus ſanos, et laxitatis morbidae expertes, non fere inflamment; eaedem tamen, etiam ubi nulla laxitas, nullum ſeminium ſubeſt, majorem ſolito humorum in oculi vaſa adfluxum faciendo, laxitatem et inferre poſſunt, et ſaepe inferunt; et ſic et ſeminia et poteſtates nocentes fiunt. Ita lectio ad lucernam oculis prorſus ſanis et validis ſatis diu non nocebit; quae tamen poſt certum tempus, et certam exercitationem, eoſdem debilitatos laxabit: Quo facto, is lucis ſtimulus, qui antea nihil valuiſſet, ad impetum humorum, et vaſorum diſtenſionem, in quibus inflammatio conſiſtit, faciendun demum valebit.

SYMPTOMATUM EXPLANATIO.

Ut ſymptomata quaedam explicare coner, qua in re rubedine, dolore, et lucis impatientia, ero contentus: A rubedine incipiam.

Ut cujuſlibet partis corporis rubedo a rubrorum globulorum copia, ita hic quoque, pendet. Vaſa tunicae adnatae, partis ejus quae protinus cum oculi orbe conjungitur, ſana,

rubrum

rubrum ſanguinem minus, humorem decolorem magis, ferunt; id quod non ſolum colorati liquores poſt mortem in ea immiſſi, ſed et hic morbus, declarat. Ideoque hujus membranae inflammationem comitans rubor, a rubris globulis pluribus vaſa illius intrantibus oriatur, erit neceſſe. Quod, cum auctum in vaſis ejuſdem adnatae impetum ſignificet, ſupra dicta in cauſa proxima confirmat.

Eodem dolor oculi referendus eſt: Cum in vaſis oculi ſanguinis plus non eſt, quam quod ſolitae et neceſſariae diſtenſioni neceſſarium eſt, nihil inſoliti ſenſus, ideoque neque doloris, orietur. Verum, ſi copia ſanguinis praeter naturam inſolita eſt, vaſa ultra tonum naturalem diſtendentur, et ſic dolorem excitabunt. Haec igitur nimia vaſorum diſtenſio dolorem, ubi hic externarum magis tunicarum inflammatione continetur, explicat. Sed haec ſola doloris cauſa non eſt. In pleriſque ophthalmiae caſibus, aucti in univerſis oculi vaſis impetus ſatis manifeſtae notae ſunt: Et licet non ideo tunica choroidea et retina, quae aliquando, ſed rarius, inflammantur, ſemper inflammari credendae ſint; tamen, quia in earum vaſis augetur impetus, aliquid ibi inflammationi proximum ſubeſſe judicandum. Qui impetus auctus non ſolum vaſa retinae nimis diſtendet, ſed et fibrillas nervoſas extendet praeter modum; unde, quam a ſimplice vaſorum diſtenſione, doloris plus naſcetur: Qui major uſque erit, prout internas membranas inflammatio propius deſcendat.

Ut, intolerantia lucis quo modo oriatur, paucis dicatur: Si ſola oculi pars, quae lucis impulſus ſentiat, retina eſt, ut inter phyſiologos nunc convenit, ideo hujus cauſa ſymptomatis in retinae affectione aliqua quaerenda eſt. Hanc igitur eruere coner. Cum, aliquamdiu poſtquam impulſus ſeu actio externorum corporum deſierit, ſenſationes ſaepe permaneant; ideo motus, in extremis nervis ſentientibus excitatus, oſcillatorii ſeu vibratorii generis eſſe, et aliquo modo in elaſticae materiae nervos percurrentibus tremoribus conſiſtere, creditur; nec injuria: Nam nullius corporis motus, ab impulſu ortus, ſi eodem loco corpus permanet, poſtquam impulſus deſiit, permanere poteſt, niſi talis, qualem dico, motus ſit. Si hoc verum eſt, ſequitur, ſuam nervis, aeque ac cuivis alii corpori elaſtico, tenſionem quandam eſſe: Verique ſimile eſt, ſentientium nervorum extremorum ſtatum, variante tenſionis ſtatu, varium quoque fore. Sed qui haec iis tenſio datur? In omnibus ſentiendi organis, nervis extremis ſentientibus inſolitam vaſorum ſanguiferorum copiam natura intermiſcuit; quod nuſquam inſignius factum, quam in retina, eſt, ubi vaſa ſanguifera adeo numeroſa ſunt, ut arteriolae ſingulae ſingulas

ſeparatas

ſeparatas expanſi nervi optici fibrillas comitari videantur. Tot vaſa ſanguifera nervis horum organorum intermixta in aliquem uſum comparata ſint neceſſe eſt. Neque veriſimilius quicquam eſt, quam tenſionis nervis dandae, et ſenſiliores eos impulſuum quorundam reddendi, cauſa, id factum eſſe. Quam tenſionem dare poſſe vaſa ſanguifera, dubium quidem non eſt: Nihil enim certius eſt, quam unumquodque noſtri corporis vas ſanguiferum in majus diſtentum humore contento eſſe, quam ſi ſuae naturae relinqueretur. Quam diſtenſionem majorem aut minorem pro occaſione fieri, aeque exploratum eſt. Quae varians vaſorum ſanguiferorum tenſio, ſi modo expoſita opinio vera eſt, nervorum extremorum, vaſis intermixtorum, tenſionem variabit. Ideoque, prout alterorum aucta tenſio ſit, ita et alterorum adaugebitur. Haec ingenioſi imprimis viri, praeceptoris noſtri Culleni, doctrina, ophthalmiae rationem illuſtrat pariter, et ab ea illuſtrabitur. Quo in morbo, aucto in retinae vaſis impetu, ſive inflammationem, ſive huic vicinum ſtatum, oſtendente, tenſio, vel, ut alia voce utar, ſenſilitas membranae augetur. Qua aucta, ſenſationem dolorificam, et impatientiam lucis, haec oculo admota dabit.

PROGNOSIS.

Omnis oculi inflammatio eatenus periculoſa eſt, quod ita organum tenerum et delicatum mutare poteſt, ut aut lucis ad retinam aditus intercludatur, aut retina lucis impulſuum inſenſibilis reddatur.

Caecitatem denunciant, inflammatio omnes membranas adficiens, partium ſiccitas, cornea obfuſcata, aut maculis notata, humorum opacitas, aut totus orbis ſuppuratus.

Contra, inflammatio non gravis, et ultra adnatam et palpebras vix procedens, cornea et humores pelluciditatem ſervantes, oculumque abluens lachrymarum larga ſecretio, medicabilem idonea curatione morbum, et omnium partium ſervatum uſum, promittunt.

CURATIO.

Quod ad curationem morbi attinet, remedia eadem fere ſunt ac inflammationis communis; niſi quod hic reſolutio ſemper ſpectanda ſit. De idiopathico morbo loquor, ſymptomatici curatione neque ad nos pertinente, et morbi primarii curationem, quaecunque ea ſit, et quamcunque varians, ſequente.

Medendi

Medendi duo conſilia ſunt.
I. Impetum ſanguinis, et vaſorum actionem, imminuere.
II. Symptomata quaedam levare.

I. Primo conſilio reſpondent, curatio antiphlogiſtica, vel irritatio omnis, maxime lucis, vitanda; humorum detractiones, ut ſanguinis, ſive communis ſive localis; alvi purgatio, veſicatoria, fontanelli, et ſetacea; et quaedam extrinſecus applicata.

Quod ad antiphlogiſticam curationem attinet, nulla cura prior eſſe debet, quam ut omnia quae oculum irritent praeſentia tollantur, alia vitentur. Itaque tota curatio antiphlogiſtica hic requiritur. Amovenda igitur, ante aliam omnem curationem, alioquin fruſtra futuram, aliena corpora inter oculi orbem et palpebras inſinuata, aut corneae adhaerentia. Cujuſmodi ſunt ferri miculae, inſectorum alae, et ſimilia, quae ſimul ac cernuntur extrahenda ſunt; item palpebrarum pili, ſi introvertuntur, radicitus evellendi; et tubercula intra palpebras enata ſunt delenda. Porro, victus lacteus et vegetabilis utendus, carnibus omnium generum, et potionibus fermentatis, maxime ſi febris aut diatheſis phlogiſtica ſubeſt, abſtinendum. Cubiculi temperies ita calori et frigori media eſſe, ut in hoc magis inclinet, et pulvere et fumo carere aer ejuſdem, debet. Fugienda ſtudia intenſiora ſunt, et quicquid aut cerebrum irritare, aut eodem et ad oculos ſanguinem impellere, poteſt.

Verum omnibus curationis antiphlogiſticae partibus res major, et in ophthalmia, quam in reliquis phlegmaſiis, magis attendenda, eſt lucem vitare. Intolerantia lucis omnis ophthalmiae ſymptoma eſt, quia lux oculum tangere nequit, quin in omni ejus parte motum concitet; nec irida ſolum, ſed omnes oculi orbis et palpebrarum partes, commovet. Nulla corporis humani pars aut aſſiduos magis, aut tot tamque volubiles motus peragit. Adeo in motum pronus eſt, ut vel temporis puncto ſine conatu ſiſti non poſſit. Ideoque, ut talis motus ibi nocentiſſimus ſit, ubi ſita inflammatio eſt, neceſſe eſt. Primum igitur vitanda lux eſt, motus vitandi cauſa.— Sed et alio nomine vitanda eſt. Nam, ſi retinae aucta ſenſilitas eſt, lux eam magnopere irritabit. In internis hic inflammationibus, ut tunicae choroideae, maximeque retinae, ubi manifeſte aucta ſenſilitas eſt, vitandam lucem eſſe, pariter manifeſtum eſt. Sed harum partium, altius ſitarum, inflammatio rarior eſt; ideoque, ſi in ea ſola ſenſilitas augeretur, vitare accuratius lucem rarius foret neceſſe. Verum non iis caſibus ſolis praeceptum de luce vitanda continetur. Vel levis

vis adnatae inflammatio, ut ad interiores membranas ſpargere inflammationem non poſſit, id tamen tenſionis et plenitudinis ad eas demittit, quod ſenſilitatem eorum magnopere adaugeat. Quod ubi factum eſt, minimum lucis irritamentum ſummae noxae erit.—Atque, ob eas cauſas, maxima vitandae lucis, inflammato oculo, cauſa eſt. Quod quidem praeceptum, aliqua ex parte reſpiciens, omnis lippus, rectos ſolis, ignis, aut lucernae radios devitat, ſub umbraculo oculos habendo. Sed haec cura minime ſatis eſt: Sic enim licet validiores lucis impulſus caveantur, tamen ſatis lucis ex rebus, ea illuſtratis, ad oculum pervenit ad hujus motus concitandos. Igitur pilei margo demiſſa, umbracula quibus ignis, quibus lucernae lumina avertuntur, invalidam opem praeſtant. Nec alter obtectus oculus, ſi is forte unus inflammatur, ſatis defenditur: Siquidem, utriuſque oculi motu naturaliter conjuncto, tectus aperti motiones conſequetur; nec quicquid noxae in hac adminiſtratione, praeter lucis irritamentum, cavetur. Sed eadem vitandae lucis ratio alio nomine nocet, ſcilicet perſpirationem cohibendo, cumulatoque circa calore oculi calorem augendo: Qua re perniciofius nihil eſt. Ob quam cauſam, ne utriuſque oculi tectio bona eſt.—Sola igitur irritamenti lucis et oculi motionis vitandae ratio tenebrae quam altiſſimae ſunt. Hoc primum et capitale remedium ophthalmiae eſt, et cui ſumma curationis incumbit; cujuſque neglectui ſaepe morbi ſecus procedens curatio tribuenda eſt. Idemque hoc de tenebrarum hic uſu praeceptum, inter alia plurima inventa et monita, quibus artem ſalutiferam auxit, jam relato viro, Culleno noſtro, debemus. Is non ſolum in ſeipſo, ſed in aliis, ſummum tenebrarum in ophthalmia uſum expertum ſeſe dicit. Monendum vero hic praeterea eſt, poſtquam in tenebroſo cubiculo aliquamdiu homo retentus eſt, et deceſſit inflammatio, eum in lucem paulatim, et perquam tarde, reducendum, ne noceatur oculo, cujus ſenſilitatem tam morbus quam remedia auxerint. A ſubito autem e tenebris in claram lucem tranſitu, ut retinam irritaturo, in omnibus oculi partibus ſubitos et praeter naturam motus concitaturo, et morbum reducere periclitaturo, cavendum in primis erit.

Haec de irritamentis vitandis dicta ſint: Ut caetera remedia, ſanguinis impetum et vaſorum actionem imminuentia, exponam,

Sanguinis detractio communis, ſive is ex magna aliqua vena elicitus, tonum arteriarum relaxando et imminuendo, maxime agit. Qui effectus major aut minor erit, prout toni, et tenſionis plus minuſve praeierint. Ideoque niſi tonum et tenſionem plenus aut inflammatorius habitus forte auxerit,

 ſanguinis

ſanguinis ex magno vaſe detractio haud magnum uſum praeſtabit. Itaque adverſus inflammationem localem inane remedium illud eſſe experientia confirmavit. Cujus rei ratio in promptu eſt: Dum enim ad univerſas arterias relaxandas actio ejus pertinet, ea relaxatio in qualibet una parte non exigua eſſe non poteſt. Quoties igitur ophthalmia, ut ſaepe eſt, ſine febre et diatheſi inflammatoria eſt, generali ſanguinis detractione non curanda eſt; quippe quae, niſi tanta eſſet, quanta peripneumoniam tolleret, ad ſalutem nihil faceret, et relaxationem, quae faciliore via impetrabilis eſt, tanta jactura quaerere, magnae foret dementiae. Verum, ſi inflammatio magna eſt, ut in interioribus membranis aut ſedeat, aut ſedere videatur, et ad partes vicinas ſpargit inflammationem, febremque et diatheſin phlogiſticam dat, ei caſui detractio generalis non ſolum convenit, ſed neceſſaria eſt. Quae tamen quam proxime localem detractionem accedere debet, et venae brachio jugularis antepoſita plus effecti dabit. Sed haec ratio ſanguinis mittendi minus in pleriſque caſibus requiritur; ſiquidem

Vaſorum oculi tonum, et ſanguinis in iis impetum, haud paulo efficacius imminuit detractio localis. Detractio localis dicitur, cum aut ex vaſis cum laborantibus protinus continuis, aut ex his ipſis, ſanguis aufertur. Quarum utraque in hoc morbo fit. Prioris generis arteriotomia eſt, ubi arteriae juxta oculum, et plerumque temporalis, eligitur inciſio. Ex hac, ſi magnus ramus eſt, ſatis magna ſanguinis impetrari copia poteſt; quae velociter fluens, vaſa vicina, nec ulla certius quam oculi, relaxare mire poteſt. Quod utique opus anceps eſt, et multa id incommoda circumſtant: Primum, quod ramum parvum tantummodo ſaepe invenimus, ex qua, quamvis prorſus interciſa, non ſatis ſanguinis accipitur. Tum, ſi ramuli ejus, ad oculi vaſa euntes, pauci aut exigui ſunt, in eo caſu, licet ſatis ſit detractum, effecti utilitas non, pro copia detracta, erit. Praeterea, difficile ſaepe ſiſtitur profluvium, quod, perrupta plaga, rediens, ad immodicam ſaepe magnitudinem, et magnam noxam, procedit. Cui incommodo ſi, arcte ligando, obviam eatur, compreſſis venis, plus mali, quam detracto ſanguine boni, ſubſequetur. Reque vera, in pleriſque caſibus ſola, in multis tutiſſima, comprimendi ratio ea eſt, quae arteriae latera inter ſeſe arcte committit. Ob haec omnia incommoda, arteriotomiae medici, quam paucis ante annis, minus ſtudent.—Iiſdem incommodis venae temporalis, aliarumve juxta oculum, inciſio fere premitur, quae ſaepe parvae ſunt, ideoque ſatis ſanguinis non praebent; aut id, quod ſatis ſit,

adeo

adeo tarde plerumque exit, ut relaxationem quaeſitam non det. His igitur localis detractionis rationibus,

Temporum, impoſitis cucurbitulis, conciſio, haud paulo praeſtantius remedium eſt. Hac enim ratione, et tantum, quantum vis, impetrabis, et, multis ſubito apertis vaſis, arteriae temporalis, aut venarum cum oculi vaſis conjunctarum inciſionis omnia commoda, abſque ejus incommodis, et abſque periculo, conſequeris.

Sed alia conciſio eſt, quae, a perito chirurgo adminiſtrata, adverſus ophthalmiam, praecipue localem, aliis localis detractionis rationibus, et hac etiam, potior eſt. Eſt autem interioris palpebrarum lateris, aut oculi quoque orbis conciſio. Per eam ſanguis protinus ex partis laborantis vaſis aufertur, et pro ratione effectus ſaepe reſpondet. Mirumque eſt, utiliſſimum hoc remedium, a rationalibus neglectum chirurgis, penes circumforaneos fere oculiſtas hactenus ſolos fuiſſe. Verum, cum exiguum ſanguinis ſic tantum dematur, ideo, in vehemente, et ad vicinas partes ſerpente, inflammatione, haec reliquis ſanguinis detrahendi rationibus memoratis non ſuperſedebit.

Alia localis ſanguinis detractionis ratio de qua dicamus reſtat, nempe, hirudinum uſus, ab omnibus fere de hoc morbo ſcriptoribus laudatus. Hae aut temporibus, aut palpebris, fere imponuntur. Et quoniam ſatis multae imponi ſimul queunt, ita ſatis ſanguinis, ſatque ſubito, auferri per eas poteſt. Hocque habent praeterea commodi, ut ad ipſam oculi partem inflammatam admoveri poſſint. Nec in ophthalmia ſaepe profuiſſe dubium eſt. Sed incommoda habent ſilentio non praetereunda. Difficile figuntur, difficiliuſque loco deſiderato: Sanguinemque auferunt in nullo caſu metiendum: Foedaſque poſt ſe cicatrices, ſaltem per aliquod temporis, relinquunt. Et ſi infra palpebram inferiorem, ut fieri ſolet, imponuntur, ecchymoſin facile faciunt. Adeoque poſt eas impoſitas tumet ſaepe pars, ut oculus prorſus occludatur: Quod morbum, cujus tollendi cauſa impoſitae ſunt, neceſſario augebit. Sed et idem hic tumor palpebris non continetur; ad loca diſſita magis ſerpit, nec oculi ſolum auget inflammationem, ſed in periculum hominis vitam adducere poteſt. Cujus rei ipſe exemplum vidi. Puero undecim annos nato, ſani habitus corporis, ob levem tunicae albugineae rubedinem, una hirudo infra interiorem affecti oculi canthum impoſita eſt, quae intra breviſſimam moram dolorem ſaeviſſimum excitavit. Partes circa oculum tumere incipiebant. Sublata hirudo eſt. Sed creſcens tumor, tandem totum caput, cervicem, pectus, et humeros, immanis occupavit. Simul vomitus

magnus, pulſus citus, ſitis, auctus toto corpore calor, et alia febris inflammatoriae ſigna comitabantur. Sic tumentes partes, quaſi anaſarca affectae, praeter palpebram, quo impoſita hirudo erat, quae coerulei coloris erat, videbantur. Perque triduum hae affectiones, licet idonea curatio ab optimis chirurgis Gibſono et Anderſono adhibita ſit, moratae paulatim deceſſerunt. Quae mala ab hirudine, morſiſne ſub cute nervis, an veneno inſinuato, haud dicere auim, orta ſunt. Et, licet tales earum effectus rari ſint, tamen et quia incidere poſſunt, et ob incommoda ſupra memorata, ubi ad alias ſanguinis e parte detrahendi rationes, quae et efficaciores ſunt, et periculo carent, aditus eſt, haud imponendas hirudines judico. Et ſicubi imponendi eas neceſſitas fuerit, ſuper tempora imponi debent.

Purgatio alvi, poſt Hippocratis, ad praeſentia tempora, in hoc morbo, et ſaepe feliciſſime, adhibita eſt. Quod remedium adverſus capitis inflammationes, quam alias phlegmaſias, efficacius eo eſt, quia a vaſis capitis revellit; ſcilicet, tot in canalem inteſtinalem influentia oſcula vaſorum aperiendo, non ſolum humorum circumeuntium copiam imminuit, ſed arterias meſentericas, ideoque totius abdominis vaſà, ſtimulando, ſanguinem in aortam deſcendentem derivat, et ſic ab aſcendente aorta, ideoque a capitis vaſis, avertit. Qua quidem ratione miram ſaepe adverſus ophthalmiam opem purgatio alvi adfert. Quod ad purgantium delectum habendum attinet: Ubi febris ſubeſt, acria vitanda, ob irritationem nocituram, ſunt; lenioraque, licet non ſatis depleant, tamen ad duritiem alvi vitandam danda ſunt. Abſente vero febre, hydragoga, quae dicuntur, purgantia utenda ſunt. Mercurialia in ophthalmia nonnulli laudaverunt. Quae, ut mercurialia, aliis purgantibus non anteponenda ſunt; quippe enim cito alvo effugiunt. Neque calomelas, aliter quam purgantia alia exacuens, tantopere hic profuit.

Veſicatoria, prope partes laborantes admota, in plerіſque ophthalmiae caſibus, proſunt. Quae utique in chronicis caſibus ſaepe ſpem noſtram fallunt. Maximeque ibi opitulantur, ubi ad membranas vicinas, et praecipue ad perioſteum orbitae obductum, et ſuper tempora productum, pertinet inflammatio. Itaque, vigente ſuper tempora aut circa totum caput dolore, potentiſſimum hoc remedium eſt. Ubivis capitis collocari debent; nec cervici ſummae aut pone aures impoſita non quoque reſpondent. Sed maxime idoneus locus tempora aut capillitium eſt. Detonſi raſique ante veſicatoria impoſita pili a multis ſcriptoribus laudatum remedium ſunt; et re vera proſunt. Quod mihi aucta perſpiratione potiſſimum fieri videtur.

Ad

Ad quam porro augendam, et auctam ſervandam, tegendum veſte lanea caput eſt. Primum veſicatorii opus efficaciſſimum eſt; minuſque juvat omne poſt profluvium: Quod virtutem ejus antiſpaſmodicam eſſe fidem mihi facit. Ideoque pro perpetuo veſicatorio rectius eſt, partem quamprimum ſanari ſinere, rurſuſque imponere veſicatorium. Impoſitumque capillitio amplius ſolito eſſe debet.

Fontanelli et ſetacea interdum cum fructu in ophthalmia uſurpantur. Quae, et impetum humorum ab oculo avertendo, et ſeroſam lymphaticamque ſanguinis partem abſtrahendo, utilem relaxationem dare poſſunt. Eadem tamen minime primo opere tam efficacia, quam veſicatoria, ſunt. Peſſimumque fontanellorum genus id eſt, quod unguento epiſpaſtico fit. Quoties capitis apici, cui loco imponi ſolent, cantharidum impoſitio renovatur, dolorifica irritatio, et aliquando manifeſtum inflammationis augmen, oritur. Ideoque fontanelli cum piſa, quae hoc incommodo carent, anteponendi ſunt; et nunc ubique fere anteponuntur.—Cum ſetacea multo plus humoris quam fontanelli abſtrahant, ideo utiliora eſſe debent; ſuntque ſaepe. Itaque ſetaceum ſummae inſinuatum cervici aliquando efficax imprimis eſt.—Fontanelli et ſetacea aetati puerili accommodatiſſima ſunt. In qua eorum deſuetudo, aut cujuſvis humorum jacturae ſuppreſſio, non eadem habet, ac in adultis, incommoda.

Ut ophthalmia morbus externus eſt, ad inflammationem ſolvendam multa externa remedia adhibentur. Quae adhiberi vulgo ſolent, ſunt mollientia, frigida lavatio, et praeparationes ſaturninae. Quibus ero contentus.

Mollientia aliquando neceſſaria et uſui ſunt, ſed plerumque nocent. In magno palpebrarum tumore, magnoque dolore, tenſione, et ſiccitate partium, inflammatione comitante, fomenta, aut cataplaſmata ex lacte et pane, oculo admota, juvant. Cui utique caſui ſoli conveniunt, et ſic quoque leviter, nec diu, admovenda ſunt. Eadem, ubi neque dolor neque tenſio magna ſunt, magnae noxae erunt; nam vi relaxante, et calore quem inferunt, non ſolum ſtatum vaſorum congeſtionis capacem reddunt, ſed in ea ſanguinem quaſi alliciunt.

Frigida oculi lavatio, ubi vetuſtior inflammatio eſt, aut in vaſorum laxitate conſiſtit, ante alia omnia remedia eſt; impetumque ſanguinis imminuit, et tollit laxitatem. Quod ad modum adminiſtrandi attinet, totum caput aqua mergi apertis oculis, quo propius partem inflammatam remedium perveniat, oportet.

Praeter praeparationes ſaturninas, alia metallica, virtutem ſtimulatricem,

ſtimulatricem, adſtrictricem, et ſedatricem poſſidentia, uſurpata, et ſaepe cum fructu, ſunt, maximeque vitriolum album ex zinco praeparatum. Quibus utique, quia minus ſtimulat, quia praecipue vi ſedante agit, et quia reliquorum uſum ſatis experti medici id omnibus anteponunt, ego etiam antepono plumbum. Quantum ſaccharum ſaturni, quod remedium vulgo adhibetur, ubi magna inflammatio eſt, et cornea aliquantum obfuſcatur, adſtringendo noceat, incertum eſt. In paucis hujuſmodi caſibus ſic nocere forſitan poteſt. Verum ego, multis temporibus, ex ejus in magna ſatis inflammatione uſu, nullam noxam, contra, magnum, dum refrigerabat, doloremque et tenſionem imminuebat, fructum oriri vidi. Idemque, nonnulli magno nomine medici, virtutem ejus experti, teſtantur. Verum, ad omne vitandum periculum, priuſquam talia remedia adhibeantur, purgationes inſtitui, et inflammationem aliquantum remittere, oportet. Eadem, in morbo jam longo, et a laxitate pendente, prodeſſe nemo it inficias. Cavendum tamen a longo eorum in omnibus caſibus uſu eſt, ne, per magnam ſedandi vim, partibus quibus applicantur atoniam, affectumve paralyticum, inferant. Quod idem de reliquis omnibus ſedantibus et adſtringentibus remediis, ſic admotis, una aqua frigida excepta, dicendum eſt. Duplice forma ſaccharum ſaturni uſurpatur, ſcilicet aut cataplaſmatis aut lotionis; et in utraque forma frigidum admovetur. A cataplaſmate diutius admoto, ut plus fructus oriri debere videatur, ita non oritur; nam, oculum calefaciendo, plus damni quam boni, vi ſedatrice, praeſtat. Quo incommodo lotio caret; et, licet brevi unoque tempore admoveatur, tamen efficacior eſt, et cataplaſmati anteponitur. Quod ad lotionem attinet; ſi in aqua qua ſaccharum ſaturni diſſolvitur, aliquid alienum, ut terra vel alkali, ineſt, pars plumbi praeciptabitur. Aqua recens deſtillata perfectam dabit ſolutionem: A qua, ſi diutius ſervata eſt, etiam aliqua metalli pars decedet. Ideoque, ad rediſſolvendum quicquid praecipitatum ſit, et totum ſuſpenſum ſervandum, aceti paululum adjici debet.

II. Ut ad ſecundum medendi conſilium tranſeam, conglutinatio oculorum moleſtiſſima ſymptoma eſt. Inflammatio tarſi, ſive primaria, ſive ſecundaria, humorem ſebaceum, glandulis Meibomianis ſecretum, profundit. Is humor, ubi diu, ut in ſomno, contiguae palpebrae ſervantur, adeo eas conglutinabit, ut ſine laceratione, aut, quod aeque malum eſt, ſine aquae calidae diuturniore lotione, aperiri oculi nequeant. Ad huic ſymptomati medendum, humoris viſcidi cohaeſionem imminuendo, varia collyria a multis medicis inventa ſunt, magniſque

magniſque invicem a ſuo quodque auctore laudibus elata. Nec dubium eſt quin ſaepe profuerint. Sed omnia hoc parum idonea ſunt, quod terrea, terebinthina, aut reſinoſa, continent, quae ut oculum irritent neceſſe eſt. Verum, ad hoc ſymptoma leniendum, ſi non ex toto prohibendum, nihil accommodatius eſt, quam blandum et unctuoſum aliquid, palpebris inſertum. Axungiae paululum rancedinis expers apte ſatis reſpondet. Id prius admovendum eſt, quam dormiat aegrotans, biſque vel ter per noctem eo renovandum, quod portio adhibita, quia exigua eſt, cito liquefactum abluitur, et optatum effectum tollit. Renovandi remedii tempus eſt, ubi vigilat aegrotans. Aut, ſi conglutinatio magna eſt, de induſtria expergefaciendus eſt. Contra palpebrae aut ſummi oculi orbis exulcerationem mercurius cum axungia tritus recte additur; quod detergentium optimum eſt.—Solum aliud ſymptoma hic ſublevandum dolor eſt; qui ſaepe tantus eſt, ut ſomnum fuget, et inquietum noctu reddat aegrotantem. Ergo, ſi poſt ſanguinis detractionem, fomentaque aut cataplaſmata oculo admota, hoc ſymptoma non multum ſublevatum eſt, ad ſomnum conciliandum, et quiete oculos reficiendos, adhibendum opium eſt. Quod in hoc morbo tutiſſime pariter et utiliſſime adhiberi licebit.

DE PHRENITIDE.

AUCTORE ALEX. BERTRAM.

DEFINITIO.

PYREXIA acuta; dolor capitis; rubor faciei et oculorum; lucis et ſoni intolerantia; pervigilium et delirium ferox.

HISTORIA.

Signa in definitione Culleniana accurata comprehenſa omittenda duco. Igitur reliqua tantum morbi propria referam. Cutis inſigniter ſicca et arefacta eſt; lingua nigra, vel prorſus arida, et colore fuſca, alvus dura; urina retenta, vel ex ea colorata, febribus aliis inflammationem habentibus propria, repente limpidiſſima fit. Aliquantulum ſanguinis e naribus guttatim nonnunquam deſtillat, et aures tinniunt. Pulſus arteriarum

teriarum plerumque celeres et duri, aliquando molles, nonnunquam in carpo parvuli, dum arteriae carotides et temporales violenter agitantur. Notae curſus ſanguinis ad caput facti evidentiſſimae ſubſunt. Spiritus difficilis, et aliquando multo tardior quam ſanitate ſubſtante; vultus ferox et terrificus. Oculi huc illuc conſtanter volvuntur. Quanquam facies plerumque rubeſcit, nonnunquam tamen, quod ſignum peſſimum, ſqualet et palleſcit. Antequam delirium accedit, ſumma plerumque totius ſyſtematis nervoſi ſenſilitas eſt, ſenſus, potiſſimum viſus et auditus, acutiſſimi; ſuſurros enim leviſſimos, qui eum ſanum omnino fugiſſent, aegrotus momento ſaepe percipit.

E lecto ſaepe proſilit cerebroſus, vix ullo modo coercendus, et in adſtantes vel obvios impetum facit; delirium, quod rariſſime mite, in primis ſignis ſeſe nonnunquam oſtendit; ſed, in exemplis hujuſmodi, ſudore breve poſt ſpatium prorumpente, plerumque tolli conſuevit. Morbus plerumque minime longus; namque ad diem ſeptimum uſque raro manet. Si ultra hunc duret, et aegrotus ab initio delirio laboraverit, mania plerumque finitur. Hic finis morbi autem in puerperis, quibus lochia ſunt ſuppreſſa, maxime metuendus. Phrenitidem quoque non raro excipiunt lethargus et convulſiones; quibus in exemplis fere lethalis eſt. Si morbus, abſque ullo e finibus ſupra comprehenſis, poſtquam quinque vel ſex dies manſit, decedit, aegrotum vertigine et caligine, quae eum aliquamdiu infeſtant, et ſenſu gravitatis capitis et doloris fere continuo laborantem dimittit. Ad extrema ventum eſſe teſtantur, ſingultus, vox tremula, murmura edita, pulſus arteriarum celerrimi et quam maximi debiles, animi deliquia, ſummuſque corporis languor, membra immota facta, ſopor; ſudores, potiſſimum circa caput, gelidi; extremorum frigus, dentium ſtridor, tendinum ſubſultus, convulſio.

Multis e cadaveribus hoc morbo extinctorum inciſis, quae ſequuntur in conſpectum data ſunt; in aliis cerebri ipſius, et membranarum inflammatio et tumor, et vaſa ſanguine admodum plena et diſtenſa; in aliis, pus et abſceſſus in baſi cranii, in ejuſdem anfractubus, in ventriculis; in aliis, aliquid ſeroſum extra cerebrum carnium loturam referens, et in omnibus ventriculis aqua eoſdem magnopere diſtendens; in aliis, denique, gangraena cum ventriculorum tum membranarum.

DIAGNOSIS.

1. Per ſigna in definitione recenſita, praecipue per delirium ferox, ſub initium accedens, et impetum humorum inſignem

ſignem ad caput factum, ab omnibus aliis capitis morbis, et ab omni alia fere inflammatione, facile poteſt ſecerni.

2. Vix alius, ſi maniam excipias, morbus eſt, cum quo poteſt confundi; notae vero certae minimeque fallaces ſunt, quibus a mania facillime diſtinguitur. Namque febre mania ſemper caret, ea, contra, phrenitis ſemper ſtipatur.

CAUSA PROXIMA.

Haec impetus humorum in vaſis totius capitis ſanguiferis adauctus eſt, inflammationem, cum cerebri ipſius tum membranarum ejus ſaepe faciens. Rem ita ſeſe habere demonſtrant, omnes fere notae phrenitidis propriae, et ea, quae cadaveribus inciſis, in conſpectum dari conſuerunt.

Cauſae quae homines morbo opportunos reddunt.

Hae ſunt omnia, quae corpus nimis plenum, et ſyſtema nervoſum nimis irritabile, reddunt. Igitur ad hunc morbum proclives ſunt, omnes temperamento ſanguineo praediti, qui bonam vitae partem in plagis calidioribus egerunt, juvenes vel aetate florentes, morbida nervoſi ſyſtematis ſenſilitate laborantes. Phrenitidi vero nunquam patent infantes, rariſſime aetate admodum provecti.

Cur illi morbo obnoxii ſunt, ratio in promptu eſt, plenitudo nempe et irritabilitas ei nunquam non adjuncta; cur hi, contra, ab eo vacent, in cauſa hoc eſt, quod plenitudo in pueris, incremento pergente, rarius oritur, quodque grandaevi, humoribus non abundantes, morbis a plenitudine proficiſcentibus non ſaepe corripiuntur.

Cauſae quae morbum excitant.

Hae autem ſequentes ſunt; corpus, potiſſimum caput, in ſole exurere; nimia potatio, affectus animi concitati; evacuationes ſolitae ſuppreſſae, ut lochia vel haemorrhois; eryſipelas retropulſum, crapula, venus immodica et intempeſtiva, vigiliae, aer gravis calidus, capitis contuſiones et vulnera, nimia animi applicatio corporiſve exercitatio, balneum, cibus et potio calidiora, aeſtas tempeſtaſve quaelibet alia fervidior.

Quomodo haec ad cauſam morbi proximam, impetum nempe humorum in vaſis cerebri ejuſque membranarum adauctum et morbidum, faciendam conferant, neminem, qui medicinam labris tantum primoribus guſtavit, poteſt latere. Quid cor-

pus hiſce potentius ſtimulat? Quid ad impetum ſanguinis adauctum movendum, vel ad curſum humorum ad partes diverſas, et, ante alias, ad cerebrum, quod cordi pleriſque aliis proprius eſt, faciendum accommodatius?

RATIO SIGNORUM.

Haec, multis in morbis, et in hoc quoque, difficilis eſt.

1. *Pyrexia acuta.*—Haec cauſis febribus ſolitis hoc in morbo ſaepe movetur, et acuta vel inflammatoria eſt, quod, qui phrenitide conflictantur, plerumque juniores, pleni, et validi ſunt; hos autem, ut omnes compertum habent, ſynocha, non typhus, occupare conſuevit.

2. *Dolor capitis.*—Quo pluribus nervis pars quaelibet inſtructa eſt, eo gravius, impetu ſanguinis ad eam facto, et inflammatione inde orta, quae eam nimis diſtendit, dolere ſolet. Non igitur eſt, cur cerebrum, omnium nervorum fontem organumque tenerrimum, inflammatione laborans, praeterque conſuetudinem diſtenſum, dolore affici mireris.

3. *Rubor faciei et oculorum.*—Hic ab impetu humorum nimio ad caput facto plane pendet.

4. *Lucis et ſoni intolerantia.*—Summus nexus ſyſtema nervoſum inter et ſanguiferum intercedit; illius tenſio, ſenſuſque vividus, a tono hujus manifeſte evidenterque pendent, ut exempla innumerabilia plane demonſtrant. Igitur, diatheſi phlogiſtica invaleſcente, cum tonus ſyſtematis arterioſi magnopere auctus eſt, ſenſilitas nervorum, huic pro rata ratione ſemper reſpondens, nimia et vitioſa ſit oportet. Hanc ob cauſam autem haud dubie lux ſonuſque a phrenitide laborantibus nequeunt tolerari.

5. *Pervigilium* ab eodem ſyſtematis nervoſi vitio, nimia nempe ſenſilitate, proficiſci videtur.

6. *Delirium ferox.*—Hoc a cerebro nimis excitato, pendere videtur, diatheſi phlogiſtica in hoc morbo, cum aucta copia ſanguinis in vaſis capitis invaleſcente, quia excitatio, aut collapſus cerebri, ut aiunt, ex vaſorum ipſius plenitudine, aut inanitate, plane pendent. De iis vero nihil amplius dicere audeo.

PROGNOSIS.

Finem morbi bonum, qui, proh dolor! nimis rarus eſt, promittunt, ſudores univerſi copioſi, diarrhoea nonnunquam, profuſiones ſanguinis e naribus anove liberales, morbus a capite ad alium corporis locum tranſlatus, urina cum multo ſedimento

dimento copioſe excreta. Malum, contra, portendunt, vomitus aeruginoſus, tremor gravis, tendinumque ſubſultus, alvus pertinaciter aſtricta, urina ſuppreſſa, potus recuſatio pertinax, morbus a metaſtaſi ortus, in adſtantes expuitio, dentium ſtridor.

RATIO MEDENDI.

Conſilium medendi unicum eſt, impetum humorum in vaſis capitis adauctum quamprimum tollere.

Huic autem reſpondent ſequentia,

1. *Sanguinis miſſio.*—Quoniam febris quae hunc morbum comitat, ſemper ſynochae natura gaudet, nullum remedium miſſioni ſanguinis par aut ſecundum eſt. Sanguis autem liberaliter, ſubito, et iterum atque iterum, pro viribus aegrotantis, detrahendus eſt. Vena quam proxime partem laborantem quaerenda, et inventa pertundenda. Si vero, quod interdum fit, non facile reperitur, ſanguis alteri vel utrique brachiorum quamprimum detrahatur. Quo celerius hunc emiſeris, eo magis ſyſtema univerſum relaxabis, et aegroto proderis. Decem unciae hoc modo miſſae plus in morbum, quam triginta tarde, poſſe conſuerunt. Si, ſanguine detracto, animo linquetur aeger, hoc tantum abeſt, ut nos tenere debeat, ut, contra, ſumma ſalutis ejus ſpe conſoletur. Poſt detractionem ſanguinis univerſam, ad topicam decurrere licet. Non duae treſve, ut moris eſt, ſed novem decemve hirudines temporibus debent admoveri. Quod vero illis longe praeſtat, eſt cucurbitulas cruentas adhibere; namque hoc modo, plus minuſve ſanguinis, prout libuerit, elicere poſſumus. Sanguis vero, hirudinibus adhibitis, modo parcius, modo diutius, quam volumus, effluit. Quantum hoc in morbo epiſtaxis ſaepe proſit, Hoffmannus compertus, haemorrhagiam narium, eas ſtimulando vel vulnerando, arceſſere conari ſolitus eſt. Cum vero, quale vulnuſculum hoc modo inferamus, ex toto ignoremus, hac curandi via abſtinere debemus. Sin autem ſanguis e naribus ſponte proruperit, liberaliter effluat.

2. *Emetica leniora.*—Quod omnibus hoc genus longe praeſtat, eſt tartarus emeticus, qui et vomitum et alvum ſaepe movet, et ſimul, ut ſudor univerſus prorumpat, facit. Medicamenta hujuſmodi forſitan adhibere dubitabile, ne impetum ſanguinis ad caput, jam nimium, majorem reddant. Caeterum, ſanguine prius liberaliter detracto, omnino tuta, et ſaepe utiliſſima, utpote quae ſudorem lenem apte eliciendo multo magis proſint, quam curſum ſanguinis ad caput faciendo noceant. Parvulis vero quantitatibus ſemper ſumantur.

U 2 3. *Cathartica*

3. *Cathartica.*—Haec autem in nulla phlegmaſiarum, quam in hac, magis neceſſaria vel utiliora. Alvus quidem, per totum morbi decurſum, modice ſolutus tenendus; namque, ut experientia docet, aegrotus ſemper, alvo ſoluta, melius ſeſe habet, contra, aſtricta, ingraveſcit. Cathartica non ſolum ad febrem levandam conferunt, ſed impetum ſanguinis a capite, quod hoc in morbo ſummi momenti eſt, ad inferiora vertunt. Quinetiam enemata, quam ſaepiſſime, adhibenda ſunt. Non tantum alvum evacuando, ſed etiam ſanguinem diluendo, et humorem corpori, aegroto bibere pertinaciter ſaepe recuſante, perneceſſarium ſuppeditando, proſunt. Semper modica eſſe debent, ne inteſtina ſtimulent, protinuſque deſcendant. Ex quinque aquae ſimplicis unciis, aut circiter, conſtent.

4. *Pediluvia et fomenta.*—Haec et ut diluentia, et ut antiſpaſmodica potentiſſima, agunt. Hoc in morbo, ut in omni fere alio, ubi nimius ſanguinis ad caput curſus eſt factus, pedes plerumque frigeſcunt; quod, quam neceſſaria ſint pediluvia et fomenta, plane indicat. Quinetiam cataplaſmata ſtimulantia, pedibus admota, curſum ad caput factum alio avertunt.

5. *Regimen antiphlogiſticum.*—Gravitas autem febris, quae phrenitidem ſemper concomitatur, et illa ſingularis ſyſtematis nervoſi ſenſilitas, quae nonnunquam adeſt, quam ſtricte et accurate regimen hoc genus debeat adhiberi, oſtendunt.

6. *Applicationes externae.*—Lintea, in aceto et aqua inſtincta, temporibus admota, delirium ſaepe levant. Haec vero et alia frigida, in ſtadio primo, quam morbo provecto, magis conveniunt; etenim, morbo inveteraſcente, coma et lethargum nonnunquam movent, applicationes calidae frigidis, nonnullis in exemplis, ſubſtantibus, nempe doloribus magnis, facie pallida, ſigniſque ſpaſmi ſe evidenter oſtendentibus, plane praeſtant.

7. *Opium.*—Hoc pervigilium, diatheſi phlogiſtica magna ex parte ſublata, et morbo inveterato, tuto levare conſuevit. Idem praeſtant ſonitus quilibet lenis et continuus, aqua, e. g. guttatim deſtillans, muſica, &c.

8. *Epiſpaſtica.*—Propter ſummam ſyſtematis nervoſi ſenſilitatem, ſub initium noxae forent. Igitur tantum, vi febris domita, et aegroto ad lethargum vergente, adhibeantur.

DE

DE PNEUMONIA.

AUCTORE J. SHEPHERD LEITH.

PULMONUM, et circa hos locorum, inflammationem in plures ſpecies noſologi aliique, pro variante ejus ſede, diviſerunt, et ſingulis propria nomina dederunt. Quod utique ſine cauſa feciſſe videntur, ſiquidem neque internae affectioni ſymptomata certa ita reſpondent, ut inde talia diſcrimina petantur, neque proprietates propoſitae proprii quicquam in medendi ratione requirunt.

Ei inflammationi, qua pleura coſtas contegens affecta exiſtimabatur, Pleuritis vocabulum datum eſt. Quam ut aliquando affici damus, ita raro id fieri, multoque ſaepius pleuram, ſummos pulmones contegentem, affectam, omnia ſymptomata, quae illius affectioni tribui conſuerunt, efficere, cumque illa vel maxime afficitur, nunquam ſolam aut ſine hac affici, contendimus.

Quae vero inflammatio ad neutram hanc membranam attinere, ſed a pulmonum parenchymate, ſeu tela cellulari, incipere, et ibi potiſſimum ſedere, credita eſt, ei Peripneumoniae nomen datum. Verum, an ulla inflammatio acuta, morbus ullus qui ſic nuncupatus ſit, id eſt, phlegmaſia ulla, ab hac origine ſit, jure dubitandum eſt. Verique ſimilius eſt, tam hanc, quam omnem inflammationem acutam, in parte membranoſa primum exiſtere, quod ita eſſe, externamque pulmonum membranam, aut pleurae partem aliquam, ſemper affectam fuiſſe, inciſa cadavera docent. Quod, ſi tum in jecoris, tum in cerebri, tum in pulmonum parenchymate, inflammationis poſt mortem veſtigia quando ſunt reperta; id factum videtur, ubi nullo ſigno evidentiore inflammatio intus potuerat explorari, morbuſque longus aliquis, et non phlegmaſia, fuerat.

Porro, ſymptomata quaedam reliquis caſibus, ſeu, ut iis videbatur, ſpeciebus inſolita, aut ab iis aliena, nempe delirium, riſus Sardonicus, aliique motus convulſivi, ſpeciem, a relatis diverſam, dare, et ab ejus pleurae, quae ſeptum tranſverſum ſuperius tegit, parte, potiſſimum inflammata, pendere, autumati ſunt; eique ſpeciei Paraphrenitidis nomen dedere.

Inflammatur quidem aliquando, ut dictum eſt, ea pars; ſed inflammatam ea ſymptomata ita dare, ut inde conſtituenda morbi ſpecies ſit, falſum eſt. Nam eſt, et ubi ſine delirio inflammatur diaphragma, et ubi ſine hoc inflammato deliratur. Cumque utrumque conjungitur, facile tamen alia et manifeſti-

or delirii cauſa reperitur; cujuſmodi, inflammationis late per pleuram patentis, aut ipſius febris magnitudo, aut intra cranium affectio, ſunt. Febris modus facilis aeſtimatu eſt, quae, ſive propria, ſive, ut in phlegmaſiis et aliis morbis, ſymptomatica, ſua vehementia aut natura peculiari, ſine ullo partis vitio, delirium ſaepe infert. Alteras hujus cauſas cadaverum inciſio indicat.

Poſtremo, thoracis inflammationis ſpeciebus duae aliae, Carditis et Pericarditis, propriis nominibus adjectae, et propriis quoque ſignis, palpitatione cordis et ſyncope, detegi poſſe, dictae ſunt. Nec, pericardium quidem corque ipſum ſine inflammatione pneumonica, ſi hanc pleurae partibus contineas, non aliquando eroſa, exulcerata, aut abſceſſibus vitiata, reperta ſunt. Sed, cum iſtiuſmodi inflammationes potius longarum generis eſſent, acutarum propriis ſignis non cognoſcendae; et interna affectio, ſiquando cognoſcenda ſuis ſymptomatis erat, ex alia potius origine, quam inflammatione, naſceretur; ideo a thoracis phlegmaſiis alienae judicandae ſunt. Neque juſta horum viſcerum inflammatio, a reliquarum, de quibus relatum eſt, thoracis partium inflammatione ſeparanda, hoc videtur, quod nunquam fere illa ſine hac exiſtit, communia utriuſque ſigna ſunt, et aut communis quoque curatio eſt, aut, ſi ſyncope et cordis palpitatio ad cor attinentis affectionis ſuſpicionem dant, illa accuratius adhibenda videtur.

Nullus igitur diverſorum morborum notioni locus eſt; et, ubi ubi partium memoratarum affectio intus ſedet, ea, communi inflammationis Pneumonicae ſeu Pneumoniae titulo, recte comprehenditur.

PNEUMONIAE SEDES.

Sedes igitur pneumoniae eſt pleura latiore ſenſu dicta; id eſt, non ſolum ut thoracis parietes intus contegens, ſed ut mediaſtinum componens, ut diaphragma ſuperius, pericardium exterius, et ſummos circumcirca pulmones, obducens. Cujus pars aliqua ita inflammatur, ut ad alias inflammatio perferatur, et toti membranae affectionem morboſam communicet. Quo etiam nomine rejicienda eorum opinio eſt, qui, quaſi ſingulae partes conſtantius affici, et fixo malo, ſolerent, per verae morbi naturae ignorantiam, plures ejus ſpecies conſtituerint.

DEFINITIO.

Quam varia loco affectio interna ſit, ſciri tamen morbus, et ab

ab aliis omnibus diſtingui, his ſignis poteſt: "Pyrexia, ſpirandi difficultate, tuſſi, et alicubi thoracis dolore *."

HISTORIA.

Semper fere cum frigore febrili, horrore, aucto calore, crebris pulſibus, et robore imminuto, morbus eſt. Et, ſi quo in malo, quod alioquin pro pneumonia juſta habeas, neque calor neque pulſuum crebritas creverunt, pleuritis ſpuria, aut pleurodyne, aut capitis affectio ſubeſſe, aut alius morbi hoc ſymptoma eſſe, ſuſpicanda ſunt.

Pulſus, praeter crebritatem fere perpetuam, etiam pleni, validi, duri, citique; aliquando in aliis iiſdemve alias alii et abnormes, nonnunquam, praeſertim provecto aut ad mortem tendente morbo, debiles, exiles, molles, et inaequales ſunt; eſt ubi deficiunt.

Pyrexiam aliquando praecedunt, aliquando comitantur, haud raro aliquot horarum ſpatio ſubſequuntur, ſymptomata, deinceps plenius memoranda, praeque caeteris dolor.

Tuſſis, a pneumonia raro diſſociabilis, major aut minor, aliquando ſicca, praeſertim ab initio, eſt. Eadem ſaepius, etiam ab initio, humida, ſputum colore varium, nunc liquidius, nunc ſpiſſius, alias copioſius, alias parcius, aliquando per aliquam moram nullum, ſaepe ſine ſanguine, ſaepe eo tinctum, trahit.

Spiritus, perpetuo, maxime inter trahendum, difficilis eſt. Pleriſque corpore in latus laborans, multis in integrum, inclinato, commodior decubitus, quem multi, niſi ſupini, haud pauci, niſi erecta cervice, non ferunt.

Dolor, alii aliam thoracis partem, pleriſque alterutrum latus, obtinet. Dextrum latus aliquanto ſaepius, quam ſiniſtrum, afficitur. Aliquando, neutro contentus ad morbi finem dolor, ab altero ad alterum latus migrat, vel ita tranſit, ut prius affectum non deſerat. Idem, modo ſub ſterno aut circa hoc, modo in tergo inter ſcapulas, et in laterum alterutro nunc ſuperius, nunc inferius, nunc anterius, nunc poſterius, longe ſaepiſſime ſextam aut ſeptimam coſtam mediae fere longitudinis, vel paulo anterius, occupat. Idem, ubicunque, et praecipue ſi in latere, maximeque ſi in coſta relata, ſedet, multo ſaepius vehemens et pungens; aliquando, ſed multo rarius, obſcurior et obtuſior, cum ponderis potius quam doloris ſenſu, eſt; immo rariſſimum eſt, non aliquo currentis morbi tempore pungentem aut vehementem dolorem eſſe. Uno potiſſimum loco eodem tempore figitur dolor;

* Cullen. Prim. Lin. cccxxiv.

lor; ſed ita tamen, ut hinc a latere ad ſcapulas, illinc ad ſternum aut claviculas, quandoque jaculetur.

DIAGNOSIS.

A morbo, qui Peripneumonia Notha nuncupatur, ſed revera catarrhi caſus eſt, pneumonia, praecipue aetate et habitu aegrotantis, diſtinguitur. Quippe enim illa plerumque, ſi non ſemper, ſenectute confectos, quorum habitus craſſior et laxior ſit, praeque caeteris, vino et potioni ſpirituoſae deditos *, item catarrhalia mala ante paſſos, aggredi ſolet, aut catarrho ſupervenire †, neque tam dolor pectoris, quam ponderis ſenſus ſubeſt, et pyrexia, nunquam tanta, quanta in pneumonia, ſaepe omnino abeſt.

Ab Hepatitide, ubi haec cum ea non, ut aliquando, conjungitur, his notis plerumque ſat bene diſcernitur, in his caſibus ubi pro pneumonia fallere poteſt; quod in latere affecto ſolum, hepatitide affectorum, facilis eſt decubitus ‡: quod in pneumonia tuſſis non ſicca, ſed plerumque, et ſemper aliquo morbi tempore, humida eſt; quod non adpreſſa deſuper parte laborante dolor, ut in hepatitide ſaepe, augetur, quodque ſaepe in hac, nunquam in pneumonia, ſingultus et vomitus incidunt.

Horum quaedam, ut tuſſis, ut dolor tactu augeſcens, et tumor externus, abſentia, eandem a ſplenitide diſtinguunt.

Quam a gaſtritide differat, quoque modo diſtinguenda ſit, utriuſque morbi definitio ‖ collata indicat.

A pleuritide ſpuria, qui morbus muſculorum intercoſtalium eſt, ad rheumatiſmum pertinens §, pneumoniam ſatis diſcriminant, notarum modo memoratarum quaedam ab hac alienae, illam patefacientes; nempe dolens tactu pars laborans, extrinſecus adparens rubedo, tumorque. Quo adjici poteſt, tuſſim in pleuritide ſpuria aut nullam, aut ſine ſputis eſſe.

Si quando, pneumonico ſimilem, dolorem ſpaſmus, partes muſculares ſpiritui inſervientes adficiens, creat, is ab illo pyrexiae abſentia diſterminatur.

In latere dolorem quoque, qui pneumonicus credi poſſit, vermes in inteſtinis excitant. A quo diſtinguendus utique inconſtantia ſua, item pulſuum tenuitate ac inaequalitate, poſtremo vermium ſupra aut infra rejectione, videtur.

* Sydenh. cap. iv. ob. † Morgag. de cauſ. et ſed. morb. epiſt. xxi. art. 13.
‡ Cull. Pr. Lin. ccclxxxviii. ‖ Cull. G. M. G. xv. xvii.
§ Vid. Cull. G. M. G. xxii. Synon.

Quo modo a ſimillimis ſui morbis pneumonia dignoſcenda ſit, expoſito;

CAUSAE REMOTAE

Deinceps ſunt tractandae. Hae aut ſimpliciter remotae ſunt, ut cum plurimi eodem tempore morbo implicantur; in quibus omnibus ſeminium fuiſſe vix credibile eſt, magiſque externa et multis communis noxa, quam ſingulorum a perfectae integritatis modulo aberrans, et in aliis alia, conditio incuſanda. Cum ſaepius tamen ſeminium ſubſit, ſine quo, noxae externae, aut hae ſine illo, nihil valere ſolent; idcirco, quid

SEMINIUM

Sit prius expoſito; dein ad ejus cauſas; poſtremo, ad noxas, quae, conjuncto cum illo opere, morbum inferunt, nempe, occaſionales, ſeu quas poteſtates necentes Gaubius adpellavit, tranſibo.

Conditio corporis, qua aliquis pneumoniae, eadem plerumque eſt, qua cuilibet inflammationi, opportunus redditur; nempe firmorum ſimplicium cum elatere denſitas, vivorum contractilitas ſeu irritabilitas, ſanguiniſque cum magno impetu abundantia; uno verbo, cum irritabilitate juncta plethora. Propria, qua pneumonia fit, conditio eſt, dum ſic in reliquo corpore viget, in vaſa pulmonalia quacumque verſus, ſeu ibidem quacumque excitatus, impetus. Hujus rurſus cauſa obſcurior eſt: Sed èo ſpectare videtur ſpatii, quo ſanguis vaſis tranſit, imminutio impetus aſſueti impatiens.

SEMINIUM FACIENTIA.

Seminium facientia ad haec ſex, anni tempus, temperamentum et habitum, aetatem, ſexum, conformationem, morboſque priores, redeunt. Haec omnia, tum aliis inflammationibus acutis ſeu phlegmaſiis, tum, prae caeteris, huic iiſque, quorum ſedes aeri externo patentior ſit, corpora opportuna, teſte omnium experientiâ, reddunt.

Ex anni temporibus ad id maxime efficax Ver eſt. Quo magna coeli temperiei inaequalitas varianteſque frigoris et caloris vices, pulmonibus, earum effectui praecipue objectis, in primis inimicae ſunt. Ut vernum tempus nocet, ita ſi, quibus in regionibus ſimilis coeli habitus, quam in aliis, magis viget, in iis, quam alibi, plus quoque periculi eſt. Talis Bri-

tannia eſt, eoque morbis inflammatoriis, maximeque hoc affectibuſque pulmonalibus ei affinibus, prae caeteris locis infeſtatur.

Temperamentum ſanguineum, fibris rigidis, eidem morbo, quam diverſum, item huic affinis habitus, magis patet. Sic "temperamento," inquit Sydenhamus, "ſanguineo praeditos prae reliquis aggreditur, ſaepe etiam ruſticos et duro jam fractos membra labore." Nec alienus ab iis morbus eſt, qui duro atque impuro victui, ut fructibus leguminoſis, carnibus et piſcibus ſalitis et fumo induratis, potuique ſpirituoſiori, praeſertim vini ſpiritui, plus juſto per vitam eſt aſſuetus. Hujuſmodi ſunt "venatores, milites, olitores, ruſtici, curſores, aurigae, equiſones, et id genus ex ima cavea alii *." Quantum in temperamento et habitu conſimili poſitum ſit, ex Hippocratis aphoriſmo, ſect. vi. 33. ubi acidum eructantes huic non opportuni morbo dicuntur, apparet. Sub habitu plethora comprehenditur. Ideoque omnia, ad eam faciendam pertinentia, hujus loci ſunt. Ea ſunt victus plenus imminutaque aut ſuppreſſa profluvia † excretioneſve. Victus plenus copia aut qualitate agit. Eoque lauta aeque ad effectum valet, ac minus alens, ſed abundantior, materia. Haec, boni ſanguinis abundantiam generando, recta plethoram facit. Et ſic quidem ingeſta, unde alias quoque mille malorum, nocent. Sed retenta quoque eundem effectum, nempe humorum intus abundantiam gignendo, idem praeſtant, eundemque plenum habitum inferunt. Retinet ſic intus, alioquin excernendos, humores excretionum et profluviorum, de quibus dictum eſt, imminutio aut ſuppreſſio.

Quorum perſpiratio quo modo imminuta aut ſuppreſſa plethoram gignat, nemo, qui praecipuam hanc plethorae otioſorum, quietumque vitae genus ſequentium, cauſam eſſe reputet, poteſt ignorare. Quae, licet, quavis excretione imminuta, alias augeri verum ſit, cum diutius imminuta eſt, ut imminui jam conſueverit, non per aliam, puta urinae, ſecretionem, ex toto ſuppletur. Major eſt, quam ut ſine morbo, qualis diabetes eſt, omnis illo exitu auferatur. Pendenſque a ſanguinis circuitu, ubi hic, ut ſemper ſub quiete fit, langueſcit, humor perſpirabilis, neque cutis foraminibus, neque urinae viis, neque aliis quibuſlibet, omnis excernitur; ſed, ut pars quaedam urinae forma, alia alio exitu, corpore ejicitur, ita altera et, (ut abdominis viſcerum quorundam in quieto vitae genere magnitudo fidem facit,) longe major forſitan, in communia vaſa rejicitur. Hinc plenitudo illa, quae ab agilibus quietos adeo inſigniter diſtinguit, et multorum malorum origo eſt, facile explicabilis. Profluvia,

* Trill. de Pleurit. Aph. xviii. xix. † Pag. 6. et ſeq.

quae

quae ad eundem effectum aliquid, ſed non quantum vulgo creditum eſt, conferunt, ſunt naturalia aut arte facta, ſana aut morboſa. Naturale et ſanum ſimul menſtrua ſunt; arte factum ſanguinis detractio; morboſa haemorrhois, eruptiones cutaneae, et ulcera. Horum exſiccatio quodam tenus, quatenus ſcilicet ejiciendus humor retineatur, implendo, ſed non ſic multum, nocere poteſt; quia retenti tantum non eſt, quantum univerſorum humorum molem, cum memorabiliore effectu, augeat, aut ei multum addat. Nocet diverſo opere retentio, cujus explicatio ab hoc loco aliena eſt. De omnibus his plethorae cauſis hoc dici poteſt, ea quatenus impleant, id paulatim faciendo, facere, cumque ſubito magis agunt, cauſis occaſionalibus, de quibus mox dicitur, adnumeranda eſſe.

Item, ex aetatibus, juvenilis periculi plus adit; quia tum tonus et irritabilitas ſumma ſunt. Ob quorum defectum ſenectus et pueritia tutior eſt. Quae dicta ſunt, quare viri quam mulieres, in morbum procliviores ſint, explicant; quippe enim illi, quam hae, robuſtiores habitus habent et tenſioribus fibris ſunt.

* Conformatio ea, quae ſpatium, quo ſanguis in pulmonibus tranſit, imminutum ponit, viam ad pneumoniam faciat neceſſe eſt. Talis eſſe anguſtia thoracis intelligitur. Cujus parietibus arcte undique pulmones quoniam accommodantur; igitur hos exiguos ille anguſtus indicat. In exiguis autem pulmonibus, quorum vaſa ita cum reliquis omnibus librantur, ut eos ſanguinis tantum, quantum reliqua corporis, et pari temporis ſpatio, perfluat; hoc aeque facile, ac in amplioribus, fieri non poteſt. Hinc omnis libraminis mutatio, qua in pulmones impetus magis dirigitur, in tali horum ſtatu, ad congeſtionem creandam erit efficacior. Eſtque haec conditionum ſupra relatarum praecipua, qua proprium pneumoniae ſeminium innaſcitur. Alteram dant

Priorum morborum effectus. Hi ejuſmodi ſunt, qui, aut relaxando, et ſic ut vaſa plus juſto ſanguinis recipiant efficiendo, aut liberum eorundem, quo is tranſire debet, ſpatium coarctando, agant. Illud Pneumonia ipſa prius incidens, catarrhus gravior, et ad phlegmaſiam vicinior, item ſymptomatica variolae, maximeque rubeolae inflammatio, aut ad hanc accedens congeſtio; hoc tumor ſcirrhodes, aliuſve quivis pulmones occupans, et horum vaſa comprimens, efficiunt. Utque pneumonia, forte incidens, vel etiam humorum in pulmonibus congeſtio, tuberculum intus latens, ad inflammatorium, eoque ſuppuratorium, ſtatum urget, et ſic phthiſis pul-

* Pag. 23. et 56.

 monalis

monalis ſit ſeminium ; ita tuberculum intus latens, pulmonum ſpatium imminuendo, et vaſorum, quibus ſanguis transfluere debet, alia delendo, alia comprimendo, invicem pneumoniae quoque ſeminium fit. Variola, magiſque etiam rubeola, perſpirationem extrinſecus ſupprimendo, in membranam Schneiderianam pulmonumque convertendo, et ſic congeſtionem, in qua pneumonia poſita eſt, dando, hanc poſt ſe trahunt. Quae, licet ſymptomatica ſit, quo tamen modo idiopathica, et quibus ex principiis, oriatur, commode illuſtrat. Sic ſeminio et cauſis ejus conſtitutis,

CAUSAE OCCASIONALES,

Seu eae omnes poteſtates nocentes, quae, latente intus ſeminio, ſuam cum hujus vi conjunctam, ad faciendum morbum, conferunt, ſunt ſanguinis cum impetu copiam, toto corpore et in ipſis pulmonibus, ſubito facientia.

Sanguinis copiam ſubito facientia

Ad victum lautum imminutaque aut ſuppreſſa humorum profluvia excretioneſve, de quibus ſub ſeminii cauſis actum eſt, omnia referuntur.

Impetum ſanguinis ſubito augentia

Sunt eadem ipſa, quae copiam augent. Sed praeter ea, ſic ſanguinem, tam reliquo corpore quam in ipſis pulmonibus, percitantia, alia ſunt, quae non augendo copiam, idem agunt. Ea omnia ad ſpaſmum aut vim ſtimulatricem redeunt.

STIMULANTIA

Sunt victus, quatenus non copia, ſed qualitate propria ſtimulo eſt, item calor, et frigus.

Victus materia partim cibi genus, partim potionis nomen eſt. Cibi genus ſtimulat aut propria actione, aut, quia perſpiratu difficilior, vaſis diutius retinetur, aut quia ſibi junctum ſtimulum habet. Propria actione caro, et inde parata, ſtimulant. Minus perſpirabilem materiam viſcida omnia poſſident, quales piſces, caro fumo durata, fructus quidam et radices, ſunt. Stimulum alienum ſecum junctum habendo, ſtimulo ſunt cibi ſive e carne, ſive e piſcibus confecti, et ſalſamenta. Potiones ſtimulatrices ſunt omnia vini genera liquoreſque fermentati. Pars corporis, in quam haec omnia agunt, interior omnium, praeque caeteris, extremorum vaſorum, ubi potiſſimum inflammatio ſedet, ſuperficies eſt. Ibique cum nervi, tum fibrae vaſorum muſculares, ſtimulantur. Hinc omnium

omnium vaſorum tonus et contractilitas, eoque contractiones vi et frequentia, augentur: Quae diatheſis inflammatoria, inflammationem omnem acutam ſemper comitans, eſt. Hinc in extremis vaſis, nempe arteriolis rubris minimis, haec ipſa, et in parte laborante, ad inflammationis juſtae modum, adaugentur. Ad hos ultimos receſſus liquores fermentati et vini genera, cibique ſalina materia, facile penetrant. Quomodo carnea et viſcida, non implendo, ſtimulent, difficilius explicatu eſt. Sed hanc quoque rationem aliquid in ſe habere, fidem facit eadem in ventriculo non per molem ſtimulans.

Utrumque hoc poteſtatum nocentium genus, tam abundantiam gignendo, quam ſtimulando, agens, ſeminium, ante intus exiſtens, et iiſdem cauſis, lentius admotis, ex parte genitum intendendo, et ex aberratione morboſa in juſtum morbum vertendo, hunc inferre poſſunt. Nec a tali cauſa ſine ea quae mox exponetur, inflammationem quandoque eſſe dubium eſt. Stimulantibus ſupra dictis, ipſorum pulmonum, ut in loquendo cantandove, ſive diutius ſive vehementius, exercitatio, adjici poteſt. Quae tamen rarior eſt quam

Spaſmus,

Inflammationis ſic origo. Hic ſummi corporis ſimul et ipſorum pulmonum arteriolas extremas occupans, praeterquam quod, humores intus vertendo, ibi congeſtionem creat, et ſic poteſtatibus implentibus annumeranda eſt; etiam proprio, quem ipſe dat, ſtimulo, impetum potenter auget. Qui cujuſvis ſpaſmi effectus ſatis notus eſt. Sed quo propria ejus, de quo hic agitur, ſpaſmi actio clarior et illuſtrior ſit, eum

A Frigore

Eſſe dicendum eſt. Frigoris in corpore humano opus, ut recta et propria natura tam ſedans eſt, quam ei contrarium caloris excitans *, ita, partim per corporis animati legem, partim per communem, hoc et omnia inanimata adſtringendi, proprietatem, duplex praeterea eſt, ſtimulans et adſtringens. Sedans quo, ſi ſatis magnum eſt, ad vitam ipſam extinguendam pergit, a quaeſtione praeſente alienum eſt. Ejuſdem ubi gradu minus eſt, aut brevius admovetur, ſedans opus adſtringente ſuperatur. Quod hac ratione fieri videtur: Adſtringendo frigus, in extrema ſummi corporis, quibus recta incumbit, vaſcula, tanquam firma ſimplicia, agens, horum, ex quibus conſtant, particulas propius inter ſe adducit; qui effectus plus minuſve ad univerſa corporis vaſa transfertur. Vaſorum ſic diametris, dum eadem ſanguinis copia intus eſt, imminutis, is

* Cull. Pr. Lin. lxxxix.

difficilius

difficilius transfluit, eoque vaſa diſtendit. Diſtenſio tonum ſeu fibrarum muſcularium in contractionem niſum dat. Cumque tonus, qui ab inhaerente, haec a nervoſa, nervoſa ab animali poteſtatibus, pendeant †, et omnes in cerebri demum actione ultime conſiſtent, his omnibus auctis, augeatur; contraque ipſe aliunde, ut a ſanguinis perfluentis diſtenſione, auctus eas omnes augeat; ita frigus, vaſorum recta diſtenſionem efficiendo, eventu cerebri actionem auget, ſuique ipſius operis ſedantem effectum tollit. Eandemque ob cauſam, quia vaſorum et ipſius cordis actio a cerebri pendet, frigus, illam augendo, hanc auget, omnium vaſorum diametron reſtituit, et ſic adſtringentem ſuum effectum, dummodo adſtrictio non ſpaſmodica, eoque ſublatu difficilior ſit, reſolvit. Hac ratione frigus extremorum ubique, cum ſummi corporis, tum ipſorum pulmonum, vaſorum fines adſtringendo, in omnibus diatheſin inflammatoriam, in quibuſdam extremis, inflammationem juſtam efficit. Eſtque longe frequentiſſima tam pneumoniae, quam reliquarum omnium phlegmaſiarum, cauſa occaſionalis. Qui morbi omnes ita oriuntur, ut, quamvis ſeminium facientia, cum valide incumbunt, et exquiſitum hoc reddunt, ſimplice ſua vi, nullo alieno auxilio, morbum inferre poſſe videantur, et interdum quoque inferant; multo tamen ſaepius non ſine aliarum poteſtatum ope, et prae caeteris frigoris, inferant. Similique modo, quum cauſae occaſionales, et prae caeteris frigus, mera vi, et ſine omni ſeminio, facere morbum poſſint; hunc tamen, non conjuncta ſeminii actione, fieri rariſſimum eſt. Quo modo ab utroque cauſarum genere morbus concitetur, nunc dicendi tempus, ſcilicet ſub

CAUSA PROXIMA,

Eſt. Quae, quoniam omnia morbi, vaſorum toto corpore et in parte laborante actionem augeri, oſtendunt; ideo in hac quaerenda videtur.

Cauſae remotae jam expoſitae, ſanguinem in arterias maximeque extremas congerunt. Congeſtionem idem, qui omne alias quoque, unde unde ortum, molimen, horror comitatur. Congeſtus ſanguis arteriolas diſtendit; has ad majores et frequentiores ſolito contractiones diſtenſio, ut ſtimulus, concitat. Quae congeſtionis effecta porro adauget ſuſtentatque ſpaſmodica arteriarum ubique, tam ſummo corpore, quam parte laborante, conſtrictio; dum eadem impetum in pulmones directum ſervat ſimul et univerſas arterias peculiari irritamento ſtimulat. Tali in pneumonia, arteriarum ſummi corporis

† Cull. Phyſiol. xcvii.

et

et pulmonum fines conſtrictione, obtineri, ad canalis alimentarii, et forſitan omnium ubique aliarum fines, communicari, et praecipue morbum ſuſtinere, urinae ſuppreſſio, cutis ſiccitas, deficiens muci excretio, ſitis, alvique, praecipue ineunte morbo, compreſſio ſolita, dein ſemper ſputis, iiſque largis, ſaepe ſudore, interdum reliquarum excretionum reditu, ſolutus morbus, argumento ſunt.

PNEUMONIAE FINES.

Praeter reſolutionem, ſuppurationem, et gangraenam, in quas cum aliis phlegmaſiis hanc deſinere commune eſt, alius ei proprius finis eſt; nempe, ſanguinis integri, ſive ruptis ſive reſolutis vaſculis, in telam cellulоſam proximam effuſio *. Is finis

Reſolutio

Dicitur, ubi, integritate partis manente, morbus ſolvitur. Quod fit, cum congeſtio et ſpaſmus modica fuerint, ſanguiniſque auctus impetus ad ſuperandum ſpaſmum, vaſa expedienda, et congeſtionem ſolvendam, ſuffecerint, ut omnia ad naturalem et ſanum ſtatum, nullo morbi veſtigio ſuperſtite, redeant.

Nec reſolutio non dicenda eſt, ubi auctus impetus, plus ſolito humoris in vicinam telam cellulоſam exhalando, excretionemve in vicina parte augendo, congeſtione vaſa liberat, ſpaſmumque reſolvit.

Denique, reſolutio quoque eſt, cum auctus toto corpore ſanguinis impetus, in parte, quamvis diſtante, humorem profundendo, diatheſin totius corporis phlogiſticam, eoque partis inflammatae, congeſtionem et ſpaſmum, ſolvit.

Reſolutionem comitantia profluvia.

Sine aliquo profluvio inflammatio pneumonica raro reſolvitur. Sanguis e naribus primis morbi diebus profuſus aliquando hunc finivit. Quod e vaſis haemorrhoidalibus idem effuſus, biliſve, alvo aut urina cum ſedimento largo excreta, aliud alio tempore, feciſſe etiam dicuntur. Quae tamen rara et inſolita ſunt †.

Saepe morbi ſolutionem comitatur, et forſitan etiam efficit, calidus, tenuis, copioſus, et toto corpore diffluens ſudor; quem manantem adhuc pulſuum minor crebritas, caloriſque et aliorum ſymptomatum febrilium remiſſio, conſequi obſervantur.

Omnium vero profluviorum ſaepiſſime reſolutionem comitans,

* Cull. Pr. Lin. cccxxxv.

† Cull. Pr. Lin. cccxl.

tans, ipſiuſque, ut videatur, efficaciſſima, eſt humoris ſpiſſi, albi, ſubflavi, ſanguinis aliquantulo diſtincti, ſine multa aut vehementiore tuſſi, excreatio.

In omni reſolutionis caſu, ſemper plus ſolito in proximum parti cavum exhalatur. Sed, quia humor exhalatus ejuſmodi eſt, nempe ſanguinis mera ſeroſitas, quae facile reſorbeatur; ideo partis integritati proſpicitur, nulloque, ut dictum eſt, morbi ſuperſtite veſtigio, tumultus omnis ſedatur, et priſtina ſalus redit. Idque fit, quia vel impetus moderatior eſt, vel vaſcula, in denſiore membrana firmata, ei minus cedunt.

Suppuratio

Eſt, cum eo uſque diducta impetu vaſcula exhalantia ſunt, aut alioquin ita ei ceſſerunt, ut ſerum integrum effundant; cujus ſtagnantis gluten, in humorem album opacum, mediocriter viſcidum, nomine pus, mutatur, ſeroſitas reſorbetur.

Suppurationis futurae et praeſentis ſigna.

Suppurationem futuram denunciant inflammationis ſymptomata, perſtantia quidem, ſed aliquamdiu moderatius. Jam factam teſtantur, ſatis magna doloris ſine ſputis remiſſio, ſpirandi difficultas permanens, horrores leves et inaequales, febris hectica, circa caput et praecordia ſudor, tuſſis ſicca, motu et cibis exaſperata, facillimus in latere affecto jacendi habitus, et aliquando lancinantes pectoris dolores. Abſceſſus diſruptus in ſputationem, empyema, phthiſin pulmonalem, aut ſuffocationem praeſentem, interdum tranſit *. Eſtque ubi, prout, inter ſtatum inflammatorium, aut pleurae coſtas contegenti, aut ſepto tranſverſo, pulmones forte adhaeſerint, extrinſecus, abſceſſus aut in abdominis cavum, perrumpitur.

Gangraena,

Ubi ubi incidit, alicui trium cauſarum debetur, vehementi vaſorum incitationi, horum tonum delenti, quo facto humor, intus in iis ſtagnans, in putredinem ruit; aut effuſi humoris, ſponte ſua in putredinem ruentis, propriae naturae, qualis rubrorum globulorum paulo copioſius effuſorum videtur †; aut denique fermento putrido in humorem, ſive intra vaſa, ſive his effuſum, agenti. Hujus in typho petechiali exemplum eſt. Reliquae duae gangraenae in pneumonia, ſi quando incidit, ſed effuſio magis, cauſae eſſe poſſunt. Sed gangraena in pneumonia rarior eſt, et, cum incidit, cum altero ejus fine, effuſione, conjuncta, ab hac aegre diſcernitur, ſemperque perniciei eſt.

* Greg. Pr. of Phyſ. p. 156. † Cull. Pr. Lin. ccl.

Effuſio

Alius inflammationis finis eſt. Quae ſaepe ſanguinis, in telam pulmonum celluloſam, eſt, reliquum in vaſis fluentem tranſitu prohibens, et ſubito ſuffocans. Quae effuſio plerumque pneumonia peremptorum cauſa necis eſt, ut inſpecto thorace patet. Saepe etiam ſeroſus humor ex pleurae exteriori per totum ambitum facie exſudat: Qui modo, ut cruſta mollis et viſcida apparet, modo denſior membranae formam induit, ubique pleuram, et ibi praecipue, ubi coſtas ſuccingenti aut mediaſtino pulmones adhaerent, contegens, et, ut videatur, adhaeſionis vinculum exiſtens. Idem humor ſeroſus in thoracis aut pericardii cavis ſaepiſſime reperitur. Nec veri non ſimillimum eſt, in bronchiorum quoque cavum eundem effundi; quod in nonnullis, qui intra paucos dies morbo erant perempti, illa humore ſeroſo craſſiuſculo referta, indicare videntur. Certe ex ſeroſa natura, cujus partem tenuiorem ſpiritus abſtulerit, effuſa eum eſſe, quam adeo cito pus formatum, credibilis eſt. Nec ſolum poſt mortem in cadavere talis in bronchiis humor cernitur, ſed quandoque in vivis excernitur; ut apud Morgagnium videre eſt, ubi materia craſſior, ore rejecta et manu explicata, bronchiorum, in quibus recondita erat, imaginem exprimebat *. Idem et in bronchiis, et in thoracis, et pericardii cavis ejuſmodi humor eſſe videtur, ac is qui, in aliis inflammationibus, in telam celluloſam effuſus, in pus vertitur; ſed in thoracis et pericardii cavis non tamen in pus ſemper verti, quia, propter cruſtam eorum cavorum ſummae faciei obductam, partium tenuiorum abſorptio prohibetur; at in bronchia magis verti, quia a ſiccante aeris poteſtate deficiens abſorptio penſatur.

Cum ſputa, ut ſaepe in pneumonia, copioſiſſima ſunt, eorum omnis a muciferis bronchiorum folliculis materia praeberi non videtur; cujus partem ſeroſum humorem, modo relatum, eſſe, eamque, quod toties ſputa purulenta ſint, rationem dandam, veriſimile eſt. Quae ratio, purulentam materiam, quam in bronchiis De Haenius ſaepius animadvertit, melius, quam ipſius, pus in ſanguine formatum opinantis, notio explicabit †.

Poſtremo, hic humor, in bronchia cava ſaepe una cum ſanguine rubro effuſus, fatalem morbo finem imponere videtur. Et, cum ſanguis non effunditur, tamen ſero effuſo, potius quam debilitatae ſpuendi poteſtati, ſputorum finis, fini aegrotantis praeiens, tribuendus hoc eſt, quod ſaepe ſine aliis debilitatis ſignis, cumque, inciſo cadavere, bronchia humore plena reperta ſunt, ſputa erant ſuppreſſa. Utque talis effuſio

* Morgag. de cauſ. et ſed. morb. Epiſt. xxi. art. 20.
† Cull. Prim. Lin. cccxxxviii.

ſine inflammationis gravioris ſignis incidere poteſt; ita, cum incidit, graviora inflammationis, quae ante fuerint, ſymptomata finire credenda eſt, et mortem, toties in hoc morbo ex improviſo ſupervenientem, explicare. Hinc quoque multa peripneumoniae nothae explicabilia ſunt.

SYMPTOMATUM EXPLICATIO.

Quod *pulſus non ſolito celeriores, neque ſolito major calor, aliquando, ſed rarius, ſunt*; id aut incipientis morbi lenitati, qua partis affectio cum toto corpore non communicatur, aut vaſorum, in quibus inflammatio ſedet, laxitati, qua illa facile dilatantur, facile effuſionem, cito aut in ſalutem aut in mortem tranſituram, recipiunt, tribuendum eſt.

Pyrexia aliquando, ſed rarius, reliquis ſymptomatis praeit *, quod contra aliarum, excepto rheumatiſmo, phlegmaſiarum morem eſt; quarum ordini commune eſt, ut poſt affectionem localem pyrexia † exoriatur. Nec dubium eſt, quin in iis quoque pneumoniae caſibus, ubi prima omnium ſymptomatum pyrexia eſt, prima tamen partis inflammatio, ſaltem manifeſta congeſtio, ſit. Qua exiſtente, an ideo non protinus aliquando dolor incipit, quia minus ſenſiles in ſanitate pulmones, inflammata quamvis parte, tardius ſenſum mali capiunt? Cum *febris poſt dolorem, aut certe non ante eum, adparet* ‡, ejus rei ratio huic cum reliquis ejuſdem ordinis generibus eſt communis; nempe, diatheſis inflammatoria in parte exquiſita, cum majoribus et omnibus arteriis ad cor uſque, ſed modo minor, communicatur. Qui ipſe ſtatus pyrexia eſt. *Pulſuum crebriorum, plenorum, validiorum, durorum, et celerium,* ratio ante in cauſa proxima reddita eſt. *Eorundem debilitas et mollities,* aliquando tantummodo, et provectiore morbo incidens, aut ſanguinis aut ſeri aut ſimul utriuſque in telam celluloſam effuſioni, arteriae pulmonaris ramos comprimenti, et ſic ſanguinem, per pulmones fluentem, tardius ad cor ſiniſtrum pervenire ſinenti, tribuenda videtur. Vel abſque compreſſione, idem fieri; quia per effuſionem congeſtione vaſa liberantur, et naturalius, id eſt, mollius, micare permittuntur, ſimplicius, verique igitur ſimilius, eſt. *Inaequalitas pulſuum* a debilitate, quam provectior jam morbus et violentior effecerit, eſſe quidem poteſt; verum eandem inaequali, ſanguinis ob effuſionem, alibique aliam adhaeſionem, et alia impedimenta, qualia multa ſaepe

* Diſſert. inaug. de pneum. et ſed. ejus hiſt. Neufvil.
† Cull. Gen. Morb. C. I. O. II. Charact.
‡ Diſſert. inaug. de pneum. et ſed. ejus hiſt.

ſubſunt,

ſubſunt, ad cor ſiniſtrum tranſitui ſanguinis obſtantia, haud paulo ſaepius deberi, facilius crediderim.

Spirandi difficultas difficili etiam ſanguinis per pulmones tranſitui debetur; quia vaſa aerifera, a ſanguiferis turgidis et diſtentis compreſſa, idoneam aeris copiam, quin rurſus haec, praecipue arteriolas inflammatas, comprimant, doloremque excitent, recipere non poſſunt. *Difficilior autem inter trahendum ſpiritus eſt*; quia haec aeriferorum vaſorum diſtenſio, quomodo dictum eſt, comprimendo cum alia, tum inflammatas arteriolas, dolorem toties renovat, quoties aer irruit. Quin difficili pulmonum, propter impedimenta obſtantia, explicationi difficilis ſpiritus ex parte imputandus eſt.

Spiritus ſimul et decubitus quatenus, inclinato in latus laborans corpore, facilior eſt; id fit, quia, in hoc corporis jacentis habitu, preſſione hujus cavus thorax in illo latere non tam augetur, quam, ubi undique liber eſt, minorque ſic ejuſdem cavi diſtenſio minus ibi doloris dat, ubi ſolum dare poteſt; ſimul maxima diſtenſio in eam partem incidens, quae non aut minus afficitur, praecipue diaphragmatis et muſculorum abdominis actione, quod ſpiritui perficiendo deeſt, abſolvit. Quod ſi, ut ſaepe fit, ex pulmone iſtius lateris, pleurae coſtas tegenti adhaerente, dolor magis oritur; hunc eo minorem fore, quo minus pars adhaerens motu diſtrahatur, haud difficile intellectu eſt. Nam, licet inter trahendum pariter et emittendum ſpiritum, contigui pleurae pulmones ſint, et totum thoracis ambitum accurate compleant; in omni tamen adhaeſionum caſu, fibrae adhaerentes aliquo modo vellicentur neceſſe eſt. Alia autem hanc rem explicandi ratio eſt, ut affectionis internae et ſymptomatum rationem non ſemper eandem eſſe dicas, nec illius magnitudini dolorem ſemper reſpondere; quod in effuſione praecipue verum eſt. Si igitur, corpore in id latus inclinato, quod ſanius altero, aut non omnino aegrotare, percipitur, cum decubitu ſpiritus et alia difficiliora ſunt; ejus non tam ſanitas lateris, quam celatus morbus, cauſa eſſe poteſt. Quem morbum ſaepe humorem effuſum eſſe, inciſa cadavera docent. Is pulmonem iſtius partis undique premens, in illo poſitu, ubi ille, minus alioquin explicatus, quam maxime liber eſſe requirit, inſuper impediens obruenſque, ſpiritum, eoque decubitum, non afficere non poteſt. Sed et huic contrarium quoque uſu ſaepe venit; nam *aliis, inclinato in integrum corpore, commodior* decubitus ſimul et ſpiritus eſt. Cujus rei ratio eo difficilior et perplexior, quo illius verior aut probabilior, ſit neceſſe eſt. Neque ego tam arctum nodum ſoluturum me promitto. Certe aut futilis ratio jam reddita eſt, aut contrarii effectus contraria cauſa quaerenda. Doloris omnis in

pneumonia cauſa duplex eſt, adhaeſio commota, et inflammatio, affectorum vaſorum plenitudine aut compreſſione augeſcens. Illa a praeſente quaeſtione abeſt. Hae dolorem et decubitum difficiliorem, ubi in latus aegrum decumbitur, efficiunt, ipſaeque explicatae, quo illorum ratio explicetur, dabunt. Facilior igitur in integro latere, id eſt, in aegro difficilior, decubitus eſt, majorque dolor; quia, in hoc corporis ſitu, pulmo lateris quod premitur, muſculis intercoſtalibus tollere coſtas impeditis, minus amplificatus, difficiliorem per ſe ſanguini tranſitum praebet. Hinc, ex data ſanguinis copia, minus explicatorum vaſorum par diſtenſio dolorque, ac, majore copia per vaſa explicatiora perfluente, naſcentur. Si *in neutro latere jaceri poteſt*, id etiam majorem congeſtionem et impetum auctiorem ſignificat, quam ubi in alterutro latere decubitus paulo tolerabilior eſt. *Decubitus* autem in *tergo facilior eo eſt*, quod ſic coſtarum motus prorſus liber eſt. *Niſi erecta cervice aliquando ſpiritus non toleratur*; propterea quod ſic coſtarum, diaphragmatis, et muſculorum abdominalium, liberrimus motus permittitur.

Tuſſim, quae pneumoniae addita nunquam abeſt, irritatio omnis, ſive ipſis pulmonibus, ſive aſperae arteriae admota, efficit. Talem irritationem in pneumonia dant, ſanguis in vaſa pulmonalia congeſtus, aucta in bronchia exhalatio, in has aut telam celluloſam effuſio, aut acris muci ſecretio; mucus autem ſemper acrior eſſe videtur, cum copioſius juſto ſecernitur. Ob hoc autem ſaepe acrior ſecernitur, quod aſſidua tuſſis, tempus ei, quo in folliculis quieſcens, abſorpta parte tenuiore, blandiorem naturam adquirat, qua ab aeris irritatione tracheam et bronchia defendat, non permittit. *Major* autem aut *minor* tuſſis eſt, quo cauſae relatae plus minuſve, graviorve aut levior, inflammatio, ſubſunt. Siccitas ejuſdem, ſi haec initio morbi incidit, validae conſtrictioni arteriolas exhalantes glandulaſve mucoſas oblinenti, et halitum mucumve in bronchia exire prohibenti, tribuenda videtur. Eadem, provectiore morbo, obveniens, nimium onus in bronchia effuſum, pluſque, quam poteſtates ſputatoriae ejicere valeant, indicat. Cave igitur ſputorum ſuppreſſionem debilitati tribuas, eoque a ſanguinis detractione deterritus, hanc, cum magno commiſſi tibi malo, veriſimiliorem cauſam negligas.

Quod vero *humida tuſſis* eſt, qualis ab initio plerumque eſt, ea res aut minore conſtrictione vaſcula relata teneri, aut impetum, quo in ea urgeantur humores, majorem eſſe, indicat.

Sputorum craſſitie, tenuitate, aut colore, variantium cauſa eſſe videtur, quod modo ſolita exhalatio mucique ſecretio, modo ſeri major minorve effuſio, materiam illorum praebent.

Tinguntur

Tinguntur eadem ſanguine, quia diſtenſio vel ruperit vaſcula, vel extrema ita laxaverit, ut globuli rubri eorum finibus elabantur.

Doloris alii aliam thoracis partem, pleriſque alterutrum latus obtinentis, haec ratio videtur. Ut in pleriſque morbi caſibus ab acredine, ſpaſmo, aut diſtentione, dolor oritur; ita eundem in pneumonia, ſicut aliis queiſlibet phlegmaſiis, magna muſcularium, arteriolas inflammatas cingentium, fibrarum diſtentio, a ſanguinis copia et impetu auctis pendens, haud ambigue efficit. Variat autem dolor, quia internae affectionis ſedes in alio caſu alia eſt. *Dextrum latus aliquanto ſaepius quam ſiniſtrum dolere*, ſupra in hiſtoria dictum eſt. Sed hoc exiguo fine diſcrimen eſt *, eoque explicatio ejus vix operae pretium aliter eſt, quam, ut, ſi ſaepius alterutrum latus altero doleat, in eo etiam latere inflammationem intus eſſe, laterisque, ubiubi ſit, dolorem adhaeſioni, cujus ante explicata ratio eſt, ſaepe deberi, dicas. Utque lateris pars, aliarum omnium ſaepiſſime dolens, *circa ſextam aut ſeptimam coſtam mediae fere longitudinis, vel paulo anterius*, eſt, ita an aeque ſaepe membrana, ei intus reſpondens, inflammetur, haereatve oppoſitae pleurae pulmo, necne, in inciſis cadaveribus explorandum eſt. *Vehemens et pungens dolor* eſt, quia in vaſis, quae membrana denſior firmat, eoque impetui minus cedentibus, ſedet inflammatio. *Eundem obſcuriorem obtuſioremque, quod aliquando, ſed multo rarius, fit*, facere videntur vaſcula inflammata, ſanguinis impetui cedentia, ſerumque, aut aliquando etiam ſanguinem, in telam cellulоſam effundentia. Quod, vaſorum diſtentionem tollendo, molliores arteriarum pulſus, ſuique copia et onere, *ponderis ſenſum*, facit. Si *circa ſextam coſtam ſaevior dolor eſt*, veriſimillima ejus doloris cauſa mihi eſt, coſtarum motus adhaeſiones, ſaepius illic, quam ob cauſam neſcio, incidentes, vellens irritanſque. *Lancinantes aliunde alio dolores*, vel plura ſimul loca inflammari, vel ex uno ad plura conſimilem affectionem communicari, vel motum, in quo poſitus dolor ſit, per membranas ad harum fines, aut eo uſque ubi hae puncto fixo adnectuntur, propagari, ſignificant.

PROGNOSIS.

Morbi futuri judicium a pyrexia, ſpiritus, tuſſis et doloris ſtatu petendum eſt.

Igitur pyrexia vehemens, magnam congeſtionem et validum ſpaſmum indicans, periculo eſt. Quod ſpiritus difficultas ita

* Diſſert. inaug. Neuſvil. ſupra relat.

denunciat,

denunciat, ut in alterutro latere decubitus non tam malus, quam in neutro, aut in tergo, neque in hoc, quam erecta cervice, ſit; pejorque etiam eventus metui poſſit. Cum ne in hoc corporis habitu quidem ſpiritus, niſi turgeſcente et rubente vultu, ſudore circa caput et cervicem promanante, pulſibuſque ordinis expertibus, peragitur, haec congeſtionis intus vel effuſionis, eoque periculi, magnitudinem pro ſua vehementia denunciant.

Tuſſis crebra et vehemens, dolores exaſperans, congeſtionis quoque, inflammationis, aut effuſionis intus index, cujuſque ſatis ante cauſae explicatae ſunt, malum morbum oſtendit.

Cumque raro vel nunquam ſine ſputis morbus reſolvatur; ideo tuſſis ſicca, extremas pulmonum arterias validiſſime conſtringi patefaciens, ſemper mala nota eſt.

Ut ſputorum materia craſſa, alba, ſubflava, ſanguine paululum tincta, larga et ſine vehementiore tuſſi rejecta, morbi ad reſolutionem tendentis teſtimonium eſt; ita his notis carens ancipitem morbi ſtatum exhibet. Ejuſdem vero a colore tractae notae plerumque ſunt fallaces *.

Dolor acutus, ſpiritui multum officiens, eo ſignum malum eſt, quod magnam inflammationem ſubeſſe teſtatur; qui tamen vix periculi tantum, quantum dolor obtuſus, comitante ſpiritu difficili, denunciat; et ob hanc quidem cauſam, quod ille inflammationis, facilius imminuendae, hic effuſionis, cui, paulo majori, ſubveniri nequit, magnitudinem declarat.

Dolor ab altero latere in alterum tranſgreſſus, ſive prius affectum, ſive non deſerat, malae potius notae eſt; quia diatheſin inflammatoriam, in reliquo corpore magnam, in pulmonibus exquiſitam, oſtendit.

Delirium, pneumoniae ſuperveniens, periculi ſemper nuncius eſt, quia ad cerebrum affectionem perveniſſe documento eſt. Idem a peculiari ſepti tranſverſi vitio ſubnaſci, ſupra refutatum eſt.

Pneumoniae vehementis reſolutio intra primos ſeptem dies plerumque incidit, mitioris in aliquem alterorum ſeptem dierum ſaepe differtur.

Ejuſdem finem exitialem aliquo primorum dierum ſeptem incidere conſuetum eſt: In paucis ſerius mors obvenit.

Aliquo die a tertio ad ſeptimum remittens dolor adſtantes, praecipuum malum dolorem, hujuſque et morbi ſtatum eundem eſſe, credentes, vana ſpe ſaepe ductos decipit. Redintegratus enim ſaepe vi majore morbus, ſimul illam remiſſionem

* Cull. Pr. Lin. cccxli.

a ſanguine aut ſero, ſicuti ante explicatum eſt, effuſo fuiſſe, ſimul haud laetum eventum futurum, patefacit *.

Eſt ubi, decedente circa ſecundum aut tertium diem morbo, externam partem eryſipelas occupat. Quo ibi fixo, a pulmonibus impetus avertitur, nec redit dein pneumonia.

MEDENDI RATIO.

Confecto de reliquis morbi partibus ſermone, ad praecipuam illam, curationem, tranſeundum eſt. Hujus conſilia medendi ſunt,

I. Irritationem tollere;

II. Auctam vaſorum toto corpore, et in loco inflammato, actionem imminuere;

III. Sputorum rejectionem expedire. Ad

Primum Conſilium

Explendum, irritatio omnis tollenda eſt. Huic convenientium remediorum primo memorandum

Adminiſtratio antiphlogiſtica eſt †. Ex hac ad rem maxime eſt calorem omnem vitare. An frigoris etiam uſus reſpondeat, nondum a pathologis conſtitutum eſt. Hoc vero conſtat, potius in frigoris partem inclinandum, eamque, ſi non etiam inferiorem, quae mercurium in ſexageſimo thermometri gradu teneat, temperiem eligendam ‡. Locutio, ut pulmones male exercens, vitanda. Stimulanti cibi generi, carni, id quod levius eſt ex farinariis anteponendum, idque ipſum, quo concoctu expeditius et minore ſtimulo ſit, fluens adhibendum.

Ad irritationem tollendam apta quoque ſunt refrigerantia quaedam. Eorum praecipua, et ſola fere in omni interna inflammatione adhiberi ſolita notave, ſunt acida omnia, rite diluta, et ſales neutri. Ex acidis, vitriolicum et vegetabilia potiſſimum in uſu ſunt: Quorum hoc, quia liberius et copioſius adhiberi poteſt, alvoque laxandae accommodatius eſt, illi anteponendum. Ex ſalibus neutris, potiſſimum, refrigerandi cauſa, adhibitum nitrum eſt. Quod, quia nauſeam movet, potione non miſcendum eſt. Acida pariter et nitrum, tuſſim

* Cull. Pr. Lin. cccxlii.

Vid. Cleghor. Diſ. of Minor. quid de fine hujus morbi, et praecipue de fallace hac remiſſione, dicat. Fallacem hanc remiſſionem materiae morbificae Cleghornius tribuit. Sed, ut alia, quibus repudiata iſta pathologia refellitur, argumenta omittam, certe in unam parvam partem congeri, in aliam ac diſtantiorem transferri eam materiam, haud facile explicabile eſt. Sed noſtra ejus rei ratio inciſione confirmata eſt.

† Cull. Pr. Lin. cxxi. ad cxxvi.

‡ Ibid. cccxlix.

ſaepe

ſaepe, ſed niſi in paucis, qui proprios habitus, qui ἰδιοσυγκρασίαι Graece nominantur, habeant, non ita movent, nec cum eo incommodi, ut ab utili eorum uſu ideo abſtinendum ſit.

His remediis irritationi obviam eundum tam initio, quam omni tempore morbi, eſt. Quibus unum, licet diverſo morbi tempore, et ſub rebus diverſis, adhibeatur; tamen communi huic conſilio cum iis quia convenit, hic quoque, ne de iiſdem rebus ſermo diſrumpatur, adjiciendum videtur. Id

Opium

Eſt. Opium circa principia, priuſquam ſanguinis detractio, veſicatoriorum impoſitio, et reliqua aut relata, aut mox referenda, remedia, doloris et ſpirandi difficultatis levamen attulerint, et diatheſin phlogiſticam magna ex parte ſolverint, manifeſto detrimento eſt, univerſumque genus nervoſum irritando, haec ipſa ſymptomata, hanc diatheſin auget. Contra, cum haec remediis magna ex parte ſoluta ſint, jamque tuſſis, praecipua ſymptomatum perſtantium, et ſomni prohibiti cauſa ſit, tum opium, ſomnum reducendo, et inordinatos motus compeſcendo, plus boni, quam, irritando et diatheſin phlogiſticam excitando, mali demum praeſtat. Idem ut ſputa ſupprimere videtur, ita, ſtagnandi in ſuis folliculis, quod ante per tuſſim fieri non potuit, muco copiam dando, quoque hujus acrior et tenuior pars abſorbeatur tempus permittendo, revera non ſupprimit, ſed perfectiora, et ejuſmodi materiae quae concocta dicitur, efficit. Quod, ut

Secundum Conſilium

Propoſuimus, ei accommodatur arteriarum tenſionem et tonum imminuere. Quae id praecipue efficit, ſanguinis detractio eſt. In qua hoc primum requiri videtur,

Unde

Eſſe debeat? Si vaſorum ortus et diviſio ſpectetur, neutrum alteri anteponendum latus videatur: Si ex viciniore ad laborantem loco detractio, ad ejus lateris vaſa levanda, tenſionemque imminuendam, magis pertinere reputetur, in proximo brachio incidendam venam judices; ita tamen ut, ſive aegrotantis, ſive chirurgi commodum aliquod poſtulet, ad alterum decurras.

Quantum

Detrahendum humoris vitalis ſit, proxima quaeſtio eſt. Haec nullum praeceptum perpetuum recipit, morbique magnitudo, et vires aegrotantis reſpiciendae ſunt. Quibus datis,

tis, regula eſſe poteſt, ut aut ad ſymptomatum levamen, aut, ſi ea forte intervenerit, ad animae defectionem detractio continuetur, cumque raro una ſatis ſit, et, quantumvis felix prima fuerit, redintegrari ſymptomata ſoleant; igitur,

Quoties

Iteranda detractio ſit, requirendum quoque videtur. Ad quod reſpondendum eſt, ſimul ac ſymptomata redierint, et redintegratum malum fuerit, licet id intra ejuſdem diei ſpatium inciderit, ad ſcalpellum haud cunctanter recurrendum. Quae altera detractio libera eſſe debet, et ſaepe priori largior convenit. Cum enim aliquando accidat, ut, propter animae defectionem, ante detrahendi finis primo tempore imponatur, quam ſatis ſit detractum, jamque, quod ſaepe quoque evenit, toleretur magis, et ſine iſta defectione remedium; ita illud incommodi hac et futuris, ſi iis opus ſuerit, detractionibus largioribus recte penſabitur.

Quamdiu

Iterandae detractiones ſint, nunc requirendum eſt. Licet primo triduo omnis ſanguinis detractio, quam poſtea, efficacior ſit; tamen, poſt quatuor dies, ſi omiſſum forte ante ſit, non fugiendum remedium; immo ob hoc ipſum, quia omiſſum aut quia parcius ante fuerit, accuratius erit urgendum. Quin et quolibet tempore, intra quatuordecim dierum ſpatium, vel etiam poſt id, ſi ſuppurationis incipientis ſigna abſint, poſtque fallacem, de qua in prognoſi actum eſt, remiſſionem, ſi malum forte redintegretur, vena recte inciditur.

Apud multos inſtitutum fuit, ut ſanguinis, cum idonea ſputatio conſtituta eſſet, detractione deſiſteretur. Cui ſputationi, ſi circa morbi principia conſtituta eſt, nihiloque ſecius ſymptomata tamen urgent, quamvis bene procedenti, curatio non committenda eſt. Solumque, poſtquam, provectiore morbo, ſymptomata multum remiſerint, ei, ſi largior forte et liberior fuerit, confidere tutum erit. Adeoque primis diebus non ſiſtit ſputa ſanguis ademptus, ut e contrario expediat *. Solo provecti aut extremi morbi tempore, cum diuturnitate hujus et detractionum magnitudine exhauſtae vires ſint, jamque in telam cellulofam effundi humor incipiat, ſputa ſanguinis miſſio reprimere, ac ne ſic quidem debilitando, ſed effuſioni favendo, videtur *

Quantum in ſummam

Et toto morbi decurſu detrahendum ſit, nihil, ut ante di-

* Cull. Pr. Lin. cccxlviii.

ctum eſt, certi et perpetui ſtatui poteſt. Adultus homo, quam tenerioris aut provectioris aetatis, vir quam mulier, robuſtior quam debilior, plenior et ſanguineus quam tenuior et atrabilarius, ſanguinis ante miſſionibus aſſuetus quam inaſſuetus, hunc et ſimiles in inflammatione poſitos morbos, ante expertus, quam horum ſemper expers, idemque hyeme et vere, quam aeſtate aut autumno, frigore quam calore, facilius jacturam tolerat. Quarum omnium rerum judicium prudentiae medentis credendum eſt. Quod ad menſuram attinet, magna medicorum inter ſe diſſentio eſt.

Sydenhamus uncias xl, Trillerus x vel xv, ter quaterve detrahendas; Lieutodius xii unciarum triplicem, forſitan quadruplicem detractionem, ſolam tutam, omnem ſupra cum magno periculo, eſſe contendunt. Sydenhami detractiones minores debito fuiſſe, et abſque veſicatoriis non ſuffecturas, Pringelius exiſtimat; ſed, quantae eſſe debeant, ipſe non ſtatuit. Cleghornius minimam ſuam unius detractionis menſuram unciarum xvi fuiſſe, ſolitam magis xx aut xxiv, eamque eodem die iteraſſe, pluſque craſtino detraxiſſe, et ſi poſtea redirent quolibet tempore ſymptomata, xii, xviii, vel xxiv, intra ejuſdem diei ſpatium, adjeciſſe ſeſe dicit *. Eratque haec maxima ejus menſura.

Cullenus celeberrimus, quem auctorem aliis anteponimus, in adulto mare, mediocri robore, ſanguinis librae averdupoenſis detractionem plenam, infra uncias xii exiguam, ſupra xx largam, quatuorque aut quinque librarum per bidui aut tridui ſpatium, maximam quae tolerari poſſit, exiſtimat; ſed, in longiore temporis ſpatio, majoribus intervallis, etiam largiore opus eſſe poſſe, judicat.

Et Boerhaavianum praeceptum, quod ad cruſtam ſolutam detractionem continuandam poſuit, minime bonum eſt. Per quam enim inaequalis cruſta eſt; quippe quae neque ſemper a putridis caſibus abſit, neque ſemper in inflammatoriis ſubſit et ſaepe, ubi nullus omnino morbus eſt, detracto forte ſanguine, conſpiciatur. Quin et, pro varia aeris temperie, detractionis ratione, figuraque et capacitate quo recipitur vaſis inſuper variat. Et, quanquam cum aliis notis haec aliquantum, in ſanguinis detrahendi copia dijudicanda, valet; tamen ſine iis nihil fere ſignificat. Eoque, tum ubi quantum, tum ubi quoties, tum ubi quamdiu, tum ubi quantum, in ſummam ſanguinis detrahendum ſit, inquiritur, non cruſta, ſed, una cum hac, notis propoſitis, judicandum.

Cum ſanguinis jam tantum detractum ſit, quantum tuto hoc modo poſſit, communi

* Illius pondera inſulae ſolita erant, quarum xiv paria xvi noſtris ſunt.

Locali

Localis Detractio

Succedit. Quae tum maxime requiretur, cum dolor, ſive permanens, ſive recrudeſcens, potius, quam ſpirandi difficultas, urgens ſit ſymptoma. Quo in caſu, quam proxime partem laborantem ſanguis, cucurbitulis conciſa parte impoſitis, auferendus eſt.

Alvi purgatio,

Ab aliis laudata nimis, ab aliis vituperata, ſimilem effectum, ac ſanguinis detractio, ſed non parem, praeſtat. Eoque neque, ut Sydenhamo in hac et aliis phlegmaſiis placuit, pro illa, ut vicarium remedium, adhibenda, neque contra duritiem non proſpiciendum. De qua, in adminiſtratione antiphlogiſtica, jam dictum eſt. Sed, praeterquam quod ſtimulus, a duritie ortus, vitandus, ut ibi demonſtratum eſt, arteriolarum, liquorem inteſtinalem in inteſtina exhalantium, et glandularum, mucum eodem emittentium, ſecretiones, clyſteribus mollientibus ſubinde auctae, aliquem uſum praeſtant.

Ad idem hoc commune conſilium explendum, nempe, arteriarum cum tenſione tonum imminuendum, pertinet, extremis iis ſpaſmum adimere. Hoc, ex internis remediis,

Diluentia

Optime, vaſa extrema implendo molliendoque, praeſtant. Quae quoniam, pro aquae, quae in iis inſit, copia, diluunt; ea igitur potiſſimum potui danda eſt. Quoque gratior ſit, hordeum, avena fructuſve maturi ei, incocta adjicienda ſunt. Talis potio liberius paululumque ſimul, ne diſtentus ventriculus ſpiritui, ultro laboranti, officiat, et tepida, ingerenda eſt.

Sudorem moventia,

Quamvis, ut ſupra in prognoſi dictum eſt, pneumonia ſaepe ſudore judicetur, non tamen, ne, eorum uſu diatheſi inflammatoria aucta, morbus exaſperetur, niſi caute, tumque ſolum, cum poſt ſymptomatum remiſſionem bonus forte ſudor ſponte, libere, et toto corpore, erumpit, ad hunc leniter fovendum adhibenda, et ſic etiam cum caloris pariter et ſtimuli quam minimo, videntur. Quorum contra uſu, ubi partibus ſudor naturalis continetur, ubi viſcidior eſt, et magna ſpirandi difficultas adhuc permanet, et manifeſto periculo futuris, deſiſtendum eſt. Hac cautione adhibita ſudorem moventia, ſpaſmodicae vaſorum extremorum conſtrictioni reſolvendae ſunt. Eodemque

Emetica,

Niſi, ne obſint, cautio quoque eſſet, opere ſuo pertinent. Pleuritidis principio, Cleghornius, hauſta aqua tepida, ventriculum detergendum purgandumque judicat. Verum enim vero, licet non impune ſolum, ſed et utiliter, adhibitus dicatur, juſto tamen vomitu, ne, partem inflammatam commovendo noxae ſit, abſtinendum; proque eo nauſeam movens emeticorum poteſtas, quae, opere conſtantiore validius humorum impetum ad cutem, eoque a pulmonibus avertens, ad ſpaſmum ſolvendum, efficacior eſt, quaerenda recte videtur. E remediis externis,

Balneum

Quidem, fomentorum et cataplaſmatum forma, parti dolenti admotum, nec improſpere adhibitum eſt: Cujus vis relaxans pariter et antiſpaſmodica, ut ex aliarum viſcerum phlegmaſiarum curationibus patet, non prodeſſe non poteſt. Sed eo inde minus auxilii ſumendum, quod incommodus ejus uſus eſt, et majori veſicatoriorum virtuti poſtponendus.

Veſicatoria,

Quod ad actionem eorum attinet, aliis ſtimulatricem hanc, aliis ſepticam, aliis purgantem, antiſpaſmodicam aliis, opinantibus, varie explanata ſunt. Quam ſtimulatricem eſſe, inflammatio, ab ea in cute accenſa, haud obſcure docet. Qui ſtimulus tamen ſaepe levior, et ejuſmodi eſt, qui totum corpus non tangat; graviorque quando et tantus eſt, quantus commovendo corpori toti ſit, ſero a parte affecta effuſo, reſolvi ex toto videtur *. Tantillum vero cantharidum, quantulum abſorbetur, humores et ſanguinem attenuandi facultate non valere, cum veri et rationis ſimilitudo, tum verum ipſum, fidem facit; ut ex veſicatoriorum uſu in typhi et ſynochi qui morbi ad naturam putridam adeo vergunt, curationibus colligi licet. Purgans eorum ſeu humorem detrahens virtus aliquid, ſed nunquam corpori univerſo movendo par, eſt. Nullum igitur horum praecipuum eorum opus eſt. Quod, ad cutem derivando, et in hanc humorem effundendo, inferioribus vaſis relaxandis habile, et ſic antiſpaſmodicum, eſſe judico. Quod judicium nota nunc veſicatoriorum adverſus ſpaſmos potentia, ut in colica, ut in dyſenteria, et omnibus viſcerum fere phlegmaſiis, confirmat. Ejuſdemque virtutis cauſa in pneumonia adhibentur. In qua quam primum, et quam proxime partem laborantem, imponi debent. Joannes Pringelius, Eques, cum forte chirurgus aberat, eum, ſanguinis prius detrahendi cauſa, non expectabat, ſed, impoſito proti-

* Cull. Pr. Lin. clxxxv.

nu

nus veſicatorio, ſatis habebat, ſi, ante ſtimulum a cantharidibus coeptum, ille ad detractionem rediiſſet. Sed quoniam hujus effectui ſtimulus iſte, irritando, adverſatur, ideo non prius imponi veſicatorium, quam ſanguis ſemel, aut, in vehementiore morbo, ne altera detractio, protinus neceſſaria, etiam in illud opus incurrat, bis detractus fuerit, oportet. Quo facto, veſicatorii irritatio, ante tertiae detractionis neceſſitatem, peracta ſit neceſſe eſt. Veſicatorium unum, ſi dolor et ſpirandi difficultas permaneant, ſatis non erit, renovato erit opus; quod perpetuo, quod nuncupatur, ut efficacius, anteponendum eſt. Idem, ſive unum ſive duo aut plura requirentur, non ſupra partem diſſitam, ubi minus valebit, ſed alicubi thoracis, et quam proxime locum dolentem, imponi debet.

Expoſitis ſecundi remediis; ad

Tertium Conſilium

Tranſeundum eſt. Cum, ut ſupra relatum eſt, pneumonia per ſputa praecipue ſolvatur, ideo ſalutari illi excretioni in primis conſulendum eſt. Igitur

Sputum expedientia,

Quae Expectorantia barbare vulgo vocantur, in eum finem tractantur. Quorum nullum paulo efficacius eſt, et quaedam, cum acria ſtimulantia ſint, etiam tuta eſſe nequeunt. Gummi calefaciunt, ſcillae minus, ſed efficacia carent, nauſeaque, quam movent, incommodant. Omnium aliorum medicamentorum antimonialia, ita data, ut nauſeam moveant, huic uſui maxime accommodata ſunt. E quibus Tartarum emeticum reliquis formis praeſtat, quia hujus, quam earum, doſis certior reddi poteſt. Alkali volatile, quod uſui eſt, quia potenter ſtimulat, in provecti morbi tempora reſervandum eſt. Mucilaginoſa et demulcentia oleoſa, ut ſputum expedientia, quia corpore non propria natura recipiuntur, ideo nihil agunt; nec, ſi reciperentur, tam parce data, quam vulgo dari ſolent, univerſorum humorum acredinem tegere poſſent. Soluſque eorum uſus eſſe videtur, mucum, acredine ſua membranam glottidis irritantem, et ſic ad crebram tuſſim ſtimulantem, tegere, effectumque ejus, tuſſim, ſedando, ut is in folliculis ſtagnans, acriore parte abſorpta, mitior ſit, efficere.

Aquae calentis vapores, ore in pulmones accepti, calore pariter et madore partes relaxando, et muci defectum ſupplendo, agere videntur. Ei herbae mollientes, quae appellantur, aut acetum, vulgo adjici ſolent. Quae, quia in calore, qui pulmonibus praecipue inflammatis admoveatur, idoneo, copioſius non aſſurgunt, inutilia ſint neceſſe eſt.

DE GASTRITIDE.

AUCTORE S. HAYMAN.

MORBI HISTORIA.

QUONIAM ventriculus, aeque ac alia viſcera, vaſis et nervis gaudet, ſic etiam cum illis communiter inflammationi phlegmonicae obnoxius eſt; et quia reliquo tubi alimentarii ſimilis epithelio obducitur, (et fortaſſe etiam cute vera continuata), ſimili quoque modo eryſipelate aliquando laborat. De his ſingulatim pauca dicere in animo eſt; ſed praeſertim de inflammatione phlegmonica.

Haec ſenſu horroris et algoris incipit, ſiti, anorexia, anxietate, oppreſſiſque praecordiis ſimul comitantibus. Aegrotus nunc dolorem percipit acutum alicubi in regione epigaſtrica, cum magno caloris ſenſu.

Ab initio fere, et plerumque totum per morbi curſum, pulſus tangitur exilis, durus, ac frequens, ſaepe etiam intermittit. Regio ventriculi tumida, dura, et tenſa evadit, reſpiratio laborat, ac conſtans uſque ad vomitum nauſea (aliquo praeſertim deglutito) miſerum convellit; plerumque per univerſum morbi ſtadium ſingultus moleſtus ſe comitem praebet; eſt ubi urina ſupprimitur. Si ſanguis pleno extrahatur rivo, cum cautelis caeteris ad hunc finem aptatis, craſſamentum multo obducitur glutine, cruſtam hoc modo formante coriaceam. Functiones vitales, naturales, ac animales hoc malo magis debilitantur, quam aliis quibuſvis inflammatoriis. Delirium, animi deliquium, convulſiones, extremorum frigus, gelidus, partialis, ac viſcidus ſudor, mortem eſſe in propinquo declarant.

Praeter inflammationem phlegmonodeam hujus organi nunc deſcriptam, ex obſervatis ac cadaverum ſectionibus concludere licet, *eryſipelatem* etiam *idiopathicam* quandoque accidere poſſe, etſi nec auctoribus narratam nec practicis clare depictam. De hac igitur nunc pauca, ex obſervationibus vero Doctoris Culleni, cui contigit in Noſocomio regio Edin. duos ejus videre caſus.

Primo ſe manifeſtat aliquo caloris ac doloris ſenſu in regione ventriculi percepto, una cum algore corporis ſuperficiei, ſiti ac pleriſque aliis phlogoſeos indiciis ſolitis; haec tamen ſymptomata haud ſemper tantopere ingraveſcunt, dolore, quibuſdam in caſibus, ac ſignis pyrexiae levioribus exiſtentibus, ita ut aliquando cadaveris ſectio ſolummodo morbum detexit.

Si,

Si, quamvis haec adfuerint ſymptomata, tamen necne morbus ſit praeſens, dubii aliquid reſtabit; oris atque faucium eryſipelatoſa affectio apparens (quandoquidem natura eſt eryſipelatis late diffundi) omne de hac re incertum tollet. Caſus fuere ubi haecce affectio eryſipelatoſa, per totum tubum alimentarium fuit diffuſa, aliquando per inteſtina iter faciens, alias ad oeſophagum ac fauces aſcendens, et, prout hanc illamve affecit partem, alia praebens indicia, veluti ventriculo vomitum, ſingultum, &c. inteſtinis haerens diarrhoeam ſaepe cruentam, &c. prout ſedem mutat, hiſce ſymptomatis cum ſe invicem alternantibus *.

DEFINITIO.

Sauvageſius gaſtritidem definit, " Dolor epigaſtrii, nauſea, vomituritio, febris typhodes vel remittens maligna."

Linnaeus, " Febris amphimerina, leipyria, anxietas, vomitus ingeſtorum, cardialgia."

Vogelius, " Febris leipyria, dolor et ardor in epigaſtrio, ſitis, vomitus ingeſtorum, ſingultus."

Cullenus, " Pyrexia typhodes, anxietas, in epigaſtrio ardor et dolor, ingeſtis quibuſlibet auctus, vomendi cupiditas, et ingeſta protinus rejecta; ſingultus."

Hae definitiones haud tam ſunt clarae ac perſpicuae quam vellemus; per febrem typhodem morbum eſſe contagioſum concluderemus, etſi per hanc vocem Sauv. Lin. et Vog. ſolummodo depingere volunt inflammationem ventriculi phlegmonodeam; ſed *pyrexia* typhodes Culleniana huic praeſtat, utpote terminus magis generalis et praeſertim aptatus conditionem functionum naturalium atque vitalium exprimere, (praecipue pulſus), qui hoc morbo ac enteritide ab illo in omnibus aliis inflammatoriis affectionibus tam multum diſcrepat.

SYMPTOMATUM RATIO.

Pyrexia typhodes.—Ad hoc ſymptoma explicandum ut pauca de conſenſu ventriculi proferamus neceſſe eſt. Haec Sympathia, ſive nexus ventriculum inter et omnes fere corporis partes, clare omnibus re phyſiologica ac medica vel minimum verſatis eluceſcit; " ſed modus operandi adhuc in tenebris jacet." Sunt qui rem hanc principiis mechanicis explicare volunt, vel ex connexu atque diſtributione nervorum; ſed facile eſſet hanc refellere opinionem, utpote nec factis nec re

* Praelect. clin. Dr Cull. an. 1772, 1773.

vera

vera ſtabilitam ; ſed, etſi haud poſſumus hunc ſolvere nodum, theoriam proferendo juſtam, et veroſimilem ; tamen quod talis extat conſenſus ſequentia ex multis declarant argumenta :

1. Initium ac febrium curatio *.

2. Hae cutis efflorеſcentiae quas aliqua alimenta deſumpta procreare poſſunt †.

3. Podagrae phaenomena ‡.

4. Nephritis hujus etiam praebet exemplum ||.

5. Eundem probant mirandum nexum famis ſenſatio §, atque remediorum quorundam effectus tam ſubito editi. Hunc conſenſum expertus eſt in ſeipſo Helmontius ille ſagaciſſimus, cujus malleolo pedis ex ſede ſua amoto, appetitus antea latrans penitus elanguebat ; ſed, oſſe rurſus reducto, iterum reſurgebat ; veroſimile eſt illum, hoc connexu obſervato, ſuo Archaeo ventriculum pro ſede aſſignaſſe.

Hiſce nunc conſideratis ac perpenſis, ventriculi nempe conſenſu ac ſenſilitate quibus gaudet, concipi poteſt quare, hoc organo laeſo, tantum in modum functiones fiant debiles, vel quomodo tam multa appareant indicia typhi ; et, quoniam ſcimus dolorem acutum ubicunque corporis poſſe producere ſyncopen, ſic pronum eſt credere, minorem etiam ejus gradum in organo tam eximie ſenſibili ſitum eundem poſſe edere effectum.

* Cauſae remotae harum atoniam gignunt quae poſtea ſpaſmum format, quod atonia ſuperficiei ventriculum afficit, probatur teſte Sydenhamio. Clariſſimus ille vir obſervavit, quod, peſte aegrum adoriente, vomitus gravis (qui ſaepe ex atonia ventriculi pendet) miſerum convellebat, quem ſolum compeſcere potuit multis impoſitis corpori ſtragulis, ſic ut ad ſuperficiem derivetur, et hoc modo ſudor eliciatur. Nec hic nexus inter ſuperficiem ac ſtomachum minus evidens eſt inter febres curandas, quae ſaepe tolluntur penitus emetico propinato; hoc remedii genus certe operatur in fibras ventriculi muſculares agendo, ſicque ad ſuperficiem determinando, et hoc modo atoniam atque ſpaſmum ejus vaſorum amovet.

† Perſaepe fuit notatum, quod quidam ſunt piſces qui devorati hunc producunt effectum. Vide Com. in Boerh. Aphor.

‡ Hujus morbi inſultum praecedunt flatus, indigeſtio, atque anorexia ; ſed morbo pedes invadente, contraria eveniunt, ut appetitus magis etiam ſolito acrior evadit. Praeterea, acida aliaque arthritidem moventia certe agunt in ventriculum.

|| Hunc morbum ſaepe comitantur nauſea atque vomitus; et hoc clare confirmat exemplum a Doctore Culleno narratum. Juvenis quidam de doloribus ventriculi, indigeſtione, ac flatu diu atque graviter conquerebatur; haec mala pro pure ſtomachicis habita per menſes duodecim juxta tractabantur; ſed medicina nil niſi palliativa evaſit; nocte quadam hiſce memoratis ſymptomatibus graviter ſaevientibus, ſimul teſticuli tumore ad abdomen uſque aſcendente corripiebatur. V. S. et ſimilia fuere inſtituta; ſed incaſſum omnia, poſtero tamen die, en! calculo ex urethra emiſſo, tumor teſtis ſubſidebat, atque affectiones ventriculi penitus fuere fugatae.

§ Hanc ſenſationem ſtomacho haerere, nemo eſt qui dubitare poteſt; quodque eam multum afficit perſpirationis ſtatus diurna experientia, ut etiam experimenta probant Sanctoriana.

Pulſus

Pulſus intermittit, quia actio muſcularis ſit inſtabilis nec regularis, vi nervoſa langueſcente.

Quocunque modo haec ſunt explicanda, ſic ſe rem habere ſat ſit; et, ut clariſſimus Swietenius de Debilitate, ſub capite Enteritidis tractans, obſervat, "Hujus rei (inquit ille eruditus) cauſa a priori forte difficulter explicari poſſet; ſed ſufficit medico per fideles obſervationes facti veritatem cognoſcere."

Anxietatem haud cum Vogelio aliiſque claſſi Dolorum referre poſſumus; quoniam ab inquieta, ſui generis, perceptione, a dolore omnino diſcrepante, oritur, magis late diffunditur, limites ejus haud exacte definiri poſſunt, et denique magis conſcientiae quam impreſſionis eſt ſenſatio *. Eam producere poſſint impedita vel difficilis functionum actio; et quoniam hae maxime turbantur, inflammato ventriculo, ſic anxietas oritur.

Ardor epigaſtrii. Hic loci de calore animali differere haud in animo eſt, res quae adhuc tenebris obvoluta denſiſſimis jacet; alii pro cauſa ejus miſturam, putrefactionem, phlogiſti evolutionem, fibrarum motricium in ſanguinem oſcillationem, globulorum, vel in ſe invicem, vel in continentia frictionem, &c. poſuerunt. Etſi pro ſingulis harum multa argumenta ingenuitate ſcatentia in medium fuere prolata, tamen, quoniam nec ulla ſuis objectionibus caret, nec in ſe ipſa teres atque rotunda, ſat ſit cognoſcere, quod, aucta velocitate ſanguinis (arteriis fortiter agentibus ut in inflammatione), augetur etiam fere calor; actio, igitur, vaſorum ventriculi aucta hoc ſymptoma efficit.

Dolor, in hoc ut in aliis caſibus, (abſente humorum acrimonia), ex arteriarum tunicis nimium tenſis, propter ſanguinis copiam iis nimis congeſtam ac impulſam, oritur.

Vomendi cupiditas. Hic conſtans gaſtritidis comes, auctae ſenſilitati, et hujus organi irritabilitati, debetur.

Singultus peculiaris eſt reſpirationis modus; ſed quaenam ejus eſt cauſa cum Sydenhamo explicatu difficile eſſe fatendum. Sed tamen conandum eſt. In hunc finem primo obſervare oportet, quod, ſolita reſpiratione inita, diaphragma deſcendit, et hoc iterum, ut cardia conſtringatur, ventriculus comprimatur, muſculique abdominales protrudantur, efficit; ſed, diaphragmate laxato, muſculi hi extemplo reagere incipiunt; cum, igitur, aliqua ſtomachi pars (ſed praeſertim cardiae) phlogoſi tangitur ac dolet, diaphragmatis deſcenſus dolorem auget, ideoque ne libere juſteque deſcendat prohibetur,

* Vide Culleni Inſtit. Med. lxxii. lxxiv.

et muſculi abdominis ſeſe ſubito contrahentes hanc quaſi ſpiritus captationem, nempe ſingultum, efficiunt.

Sitis oriri videtur ab inflamatione, calorem ac ſiccitatem ventriculi atque faucium cauſante; et, quoniam acria ad hanc ſenſationem efficiendam ſatis ſunt, et quia hoc malo ſenſilitas in multum augetur, huic ſaepe ut cauſae ſitim referre liceat.

Cruſta coriacea. Ex nuperis ſummaque induſtria ac cura experimentis inſtitutis, haec ſanguinis facies ſimiliter pendet ex tenuitate glutinis nimia, qua fit ut ſerius ſolito cogitur, rubrique globuli fundum petunt, antequam irretiantur glutine coacto; quod igitur per ſe ſuperficiei innatat, cruſtam formans *.

Dyſpnoea aeger laborat, quoniam reſpirationem quam maxime continet, quae premendo ventriculum tam multum ederet doloris.

Urina ſuppreſſa ex duabus oriatur cauſis, debilitate nempe ac impedita propter dolorem inſpiratione, quae ad urinae expulſionem eſt omnino neceſſaria.

PROGNOSIS

In hoc, ut in aliis morbis, ex ſymptomatum ratione ac ſtatu formanda eſt; et haec nunc conſideranda veniunt; dignitas rei certe omnibus innoteſcit.

Ut hic morbus maxima ſemper comitatur debilitate, ſic etiam aliquando tam multum ingraveſcere poſſit, ut vitale extinguere principium ſufficiat; ſed plerumque, ſimilis inflammationibus aliis reſolutione, ſuppuratione, vel denique gangraena, ſolvitur.

Si cauſa excitans haud fuit potentiſſima, et ſymptomata remediis ante octo dies adminiſtratis mitiora fuere reddita, ut, e. g. ſi dolor remiſerit, reſpiratio fiat facilis, et pulſus plenior et mollior tangatur, tunc reſolutio exſpectanda; nec ſpes erit incerta. Sed ſuppurationis timor imminet, ſi ſymptomata per ſeptimanam jam perſtitere, etiam etſi leviora facta; ſi aegrotus rigores patitur; et denique, ſi dolor remittitur, anxietate nihilo ſecius cum partis ſenſu gravativo manente; ſed tamen hujus viſceris inflammatio haud tam frequenter in ſuppurationem abit, et forſan quia non tantum quam alia viſcera telae laxae habet celluloſae, in quam effundatur talis ſeri copia qualis ad pus formandum requiritur. Ex auctorum ſcriptis patet, vix ullam eſſe inflammationem quam tam cito ac frequenter ſubſequitur gangraena quam gaſtritidem *; hoc malum

* Vide Hewſon's Exp. on the blood.

† Vide Eller de cogn. et curand. morbis; Swieten. comment. in Boer. aph. Morgagni

malum brevi futurum timendum, ſi remediis valentiſſimis in auxilium vocatis, nihilominus pyrexia ingraveſcat, dolor atque calor ſint intenſa, et denique ſi ventriculus tam ſit ſenſilis, ut ne minimum aſſumptum retineat; ſed jam adeſſe gangraenam lethalem dolor et calor ſubito ceſſans, regioque epigaſtrica, antea dolens et tenſa, jam flaccida inſenſibiliſque facta, heu! indicant; nunc pulſus fit magis frequens et abnormis, debilitas intenditur, facies apparet Hippocratica; et omnia denique declarant nil aegro infelici medicinam valere poſſe.

DIAGNOSIS.

Morbum haud eſſe hepatitidem diſcimus ex pulſu pleniori ac validiori hanc comitante; dolore etiam qui magis hypochondrio dextrorſum aliquando ad claviculam extendens percipitur, et poſtremo decubitu in latus ſiniſtrum difficili. In Enteritide dolor circa umbilicum torquet. In Colica regio umbilicalis etiam maxime dolet, febriſque omnino abeſt. A Paraphrenitide dignoſcitur gaſtritis, quoniam in illa fluida deglutita haud dolorem intendunt, nec vomitum inducunt, ut in hac evenit; riſus etiam Sardonicus paraphrenitidem ſaepe comitatur. Sed magis difficile erit inter ventriculi eryſipelatem et Cynanchem malignam diſtinguere, quibus tam multa ſigna ſunt communia, ut debilitas, vomitus, &c. Sed hoc optime efficitur obſervando ordinem in quo ſymptomata ſibi invicem ſuccedunt, et hoc modo ſi poſſumus primarium detegere affectum, ſic, e. g. gaſtritide ventriculus primo et poſtea fauces afficiuntur; ſed cynanche contrarium obſervare licet, et brevi ulcuſcula putrida ſeſe oſtendunt, et denique morbus eſt contagioſus.

Multorum fuit opinio, quod ipſa pars ventriculi laeſa ex indiciis certis praedicari potuit; ſic, ſi vomitus cum doloris circa pylorum ſenſu obſervatur, hanc partem eſſe inflammatam opinabantur; cardiam eſſe tactam iis indicio ſunt ſingultus, ob vicinitatem diaphragmatis, ſyncope, et dolor circa partem ſaeviens. Sed, ſi res rite perpendamus, et nobiſcum conſideremus, quam facile quoad ſedem doloris interni errori ſumus obnoxii, et quod vomitus, quaecunque hujus viſceris inflammata pars eſt, oriatur, et poſtremo ſyncopem ex debilitate quam phlegmaſia ulla efficiat, induci poſſe, haud quid tale certe inferendum eſt.

Morgagni de cauſis et ſedibus morb. epiſt. xxix. art. 18. Lieutaud. hiſt. anat. med. &c.

SEMINIA.

Praeter ſeminia quae, cum aliis inflammationibus, tum huic corpus obnoxium reddunt, cujus generis ſunt Plethora, Temperamentum ſanguineum, &c.; unum ſibi habet proprium, nempe voracitas. Ventriculus, quoad diſtenſionem ac contractilitatem, variis temporibus multum variat, et hiſce qui ſupra modum cibo implere ſoliti ſunt vaſa ejus multum diſtenduntur, et ſic via congeſtioni ſanguinis ejuſque ſequelis panditur.

POTESTATES NOCENTES SUNT

Frigus ventriculo applicatum,
Vis externa,
Nimia diſtenſio ejus,
Dura ſtimulantia vel acria ingeſta.

Frigus.—Omnibus in aprico eſt, hoc ex frequentiſſimis eſſe cauſis inflammationem excitantibus, et praecipue hanc de qua nunc agimus. Cujus cauſa clare patebit reputantibus ventriculum, utpote interne ſitum, multo foveri calore, magna vaſorum copia gaudere, ex officio atque ſtructura ſanguinis congeſtioni multum eſſe obnoxium; partes etiam has corporis internas quae naturaliter frigore directe in eas agenti patent, (quapropter tam ſaepe occurrunt anginae pneumonicaeque inflammationes), et denique ſi reputemus frigida quaevis ingeſta, ut aqua, &c. immediate ſtomacho admoveri.

A re potius alienum eſſet de effectibus frigoris in corpus humanum prolixius diſſerere; ſufficiat obſervare, quod citius nocentes ſuas exerit vires ſyſtemati prius calefacto, vel parti ſanguinis congeſtione laboranti applicatum. Hujus generis exempla permulta auctoribus narrantur *; unum ſolummodo a Doctore Eller Berolinenſi † deſumptum memorabo. "Quidam miles, poſt laborem arduum domi reverſus exaeſtuans, et ſudore perfuſus, ingentem aquae gelidae copiam, exutis veſtibus, ingurgitavit. Nocte ſequenti febre acuta, praevio horrore, corripitur, cum immani dolore in epigaſtrio. Simili ferme ratione pergit morbus, donec circa nonum diem delirare incipit aeger, qui die quindecimo obiit. In ſecto cadavere, mixtum fuſcum ex potulentis et ichore foetido in ſtomacho fluctuabat, cujus fundus inflammatus maculas nigri-

* Lieutaud hiſt. anat. med. Hoffmanni opera, tom. 2. ſect. 2. cap. 3. Swieten. comm. &c.

† De cognoſcendis et curandis morbis, p. 252.

cantes

ſantes multas, et nonnullas latas valde, tunicam interiorem perforantes, exhibebat *," &c.

Sed tamen in hoc, ut in aliis permultis caſibus, habitus aſſuetus res alias nocentes innocuas reddit, ut videre liceat in his quibus mos eſt venena ac narcotica aſſumere ea quantitate quae aliis inaſſuetis vitam omnino extingueret.

Vis externa, ut ictus, &c. hunc morbum excitant irritando atque conſtringendo ventriculi vaſa; quo fit, ut actio eorum augetur, majorque copia ſanguinis ad partem derivatur.

Nimia diſtenſio.—Cibi quantitate in ſtomachum ingeſta, quae ad eum diſtendendum requiritur, orificia quaſi contrahuntur, et ad ſe invicem appropinquant, ut, ubi alimenta in tempus ſatis longum remaneant, quantum primo digeſtionis ſtadio requiritur, antequam ex pyloro exeant; ſi igitur nimium ingeritur cibi, haec fibrarum longitudinalium currentium atque ſphincteris ventriculi conſtrictio magis erit. Quinetiam, dum haec clauduntur orificia fermentatio progrediens diſtenſionem ita augebit, ut aliquando fiat diſruptio, ut quandoque pecudibus accidit nimis diu permiſſis pingues carpere herbas. Si aliquando igitur haec fiat diſtenſio (tamen intra limites rupturae) adeo vaſa ſtimulabit et conſtringet, quantum inflammationi efficiendae ſufficiat. Hujus duo inſignes narrantur caſus, teſtante Ellero †. "Violentam ſtomachi inflammationem offendi, (inquit), in illuſtriſſimo viro, procerum noſtrorum quondam primario, cujus coquus, in arte ſua peritiſſimus, Horatii temporibus jam decantatas hillas pallato ſubtili domini ſui adeo gratas, aliquando paraverat, ut illarum ſex libras circiter ponderantes uno prandio ingurgitaſſet helluo noſter," &c. Et iterum, "Famoſus ille medicus La Mettrie, qui machinae ſuae humanae nimium indulgens, poſtquam ferinae carnis, cruſta ſiliginea incluſae et incoctae portionem incredibilem devoraſſet, et paulo poſt febris inflammatoriae ſymptomata conſecutus eſſet." "Die poſtmodum 7 vel 8, inflammatio in gangraenoſum ichorem diſſoluta eſt; corrupta autem haecce materies ad cerebrum rapta phrenitidem cum delirio perpetuo introduxit; in hoc morbi funeſti ſtatu, ſudore frigido perfuſum inveni aegrum, cui medicinae faciendae locus non amplius erat," &c.

Dura ſtimulantia vel acria ingeſta.—Omnia extranea, ubicunque corporis recepta, mechanica irritatione inflammationem producere poſſunt. Acria quae hunc morbum efficere valent nimis ſunt multa et varia, ut hic de ſingulis diceremus.

* Vide etiam Lieut. hiſtor. anat. med. Hoffmanni opera. Swietenii comment. &c.

† De cognoſ. et curand. morbis, ſect. xi.

Ex

Ex regno animali, vegetabili, et foſſili deveniunt, viz. cantharides, aromata, metallica, eorumque ſales, &c. Mirum videatur acria nobis ad condimentum aſſumpta, cujus ſunt generis piper Cayenenſis, ſinapi, &c. haud ſaepius gaſtritidem inducere; et certe ſic eveniret eodem modo quo externe applicata, ni antequam intus ſunt aſſumpta late diffunduntur, et quia ventriculi ſuperficies interna multa obducitur muco *.

Ira a quibuſdam perquam fidenter pro cauſa accenſetur; ſed exemplis adductis videtur potius coincidiſſe cum cauſa vere excitante. Si unquam ſola fuit in cauſa, quomodo agit?

Praeter cauſas nunc enumeratas, alia forſan intus generata accenſeri debent, e. g. bilis acris, &c. in ventriculum regurgitans, vel putreſcens aut acris materia aliunde in hanc partem ducta.

METHODUS MEDENDI.

Si morbi pathologia jam tradita cum phyſiologia hujuſce viſceris, totiuſque ſyſtematis, quouſque ab ea pendet, comparetur, tria medendi propoſita orientur.

I. Cauſam remotam evidentem aut agentem removere.

II. Inflammaionem localem auferre.

III. Signis gravioribus obviam ire, aut eadem amovere.

I. *Cauſam remotam removere.* Si durum quidvis deglutitum mechanica irritatione inflammationem excitat, notitia ſitus ſtructuraeque ſtomachi facillimum expellendi modum indicabit. Si ullum ſtimulantis naturae venenum, ut vitrum antimonii † et ſimilia ingeſtum eſt, a blando quodam viſcidove fluido largiter hauſto, ſcilicet mucil. gummi Arabici, lacte tepido, oleo, talibuſve, inviſcandum eſt, antequam expellere tentemus. Acria vero chemicae naturae, ſales nempe metallici, vires habent a metalli cum concentrato ſale connubio, quo abrupto, inertia evadunt. Haec decompoſitio per fixum alkali ſolutum perfici poteſt, quo facto, aut copioſe diluendo eluere, aut leniter vomendo ejicere licet. Alkali ingeſti acidum antipharmacum eſt. Bilis acris aut materiae putreſcentes a diluentibus et antiſepticis edomandae ſunt.

II. Inflammatio partis aufertur,
  1. Evacuantibus,
    A. Sanguinis miſſione,
      a. Generali,

* Vide exper. Senac.

† Fred. Hoff. opuſc. path. pract. dec. ii. diſſert. vii. p. 456.

b. Lo-

b. Locali,

a. Cucurbitulis cum ferro,

b. Hirudinibus.

B. Alvum purgantibus,

a. Ore aſſumptis,

b. Clyſteribus.

2. Medicamentis quae vaſorum conſtrictorum ſpaſmum reſolvunt.

A. Veſicatoriis,

B. Fomentationibus,

a. Externis,

b. Internis.

3. Refrigerantibus,

A. Salibus mediis,

B. Acidorum omni genere.

1. A. a. *Sanguinis miſſio generalis*. Hic loci haud conſiderandi ſunt effectus qui ab hoc evacuandi modo in totum ſyſtema inducuntur, nec uſum in morbis inflammatoriis generalem indicare placet; attamen obſervare licet, remedium eſſe in hoc morbo praeſtantiſſimum, et quibuſcunque ſignis ſe manifeſtantibus, liberaliter et quam citiſſime adhibere oportet. Hanc praxin medicorum celebrium experientia judiciumque commendant *. Hoffmannus minus quam alii plerique in hoc malo venam pertundere voluit, cum putridis nempe morbis ſaepe conjunctum eſſe putavit. In vera autem phlegmonica inflammatione non tantum cito ſed copioſe et a larga plaga ſanguis deducendus eſt, omnibus irritamentis procul amotis; prout res requirat repetere oportet, donec pulſus plenior molliorque feriat, et alia ſymptomata ſubleventur.

1. A. b. *Sanguinis miſſio localis*. Hic modus ſanguinem in affectibus inflammatoriis extrahendi ab antiquis ſcriptoribus, aeque ac nuperis, merito concelebratus eſt †. Dr Cleghorn,

* "Ac primum inflammationis (ventriculi) curatio inchoanda eſt a venaeſectione pluries repetita in utroque brachio, quantum vires ferre poſſunt. Ac licet, ob ſyncopen, et extremorum refrigerationem, vires ab initio dejectae videantur; illa tamen virium infirmitas eſt ab oppreſſione, quae evacuationem poſtulat, atque ita venaeſectionem prohibere non debet." Riverius Prax. Med. lib. ix. cap. 11.

"Neque ab his (liberalibus et repetitis ſanguinis miſſionibus) nos deterrere pulſus parvus debet; quippe qui poſt venaeſectionem plerumque plenior et mollior evadit." Prim. Lin. Cull. Boerenbroek.

In Tentaminibus medicis Edinburgenſis, tom. i. art. 29. narrat Dr Innes caſum hujus morbi qui per dies ſeptem duraverat; vena undecies ſecta fuerat, centumque et ſedecim ſanguinis unciae, feliciſſimo cum eventu, extractae fuerant.

† Vide Celſus, lib. ii. cap. 10. Huxham, Cleghorn, &c.

de

de Pleuritide tractans *, inquit, "Nothing affords ſuch certain and immediate relief as the ſcarificator and cupping glaſs; inſomuch that, among the many trials I have had of them, I do not remember an inſtance where they did not carry off the complaint entirely, or mitigate it conſiderably." Quandoquidem experientia quotidiana, in pulmonis aliorumque viſcerum affectibus, hujuſce praxeos commoda monſtrat, nonne plus expectandum erit inflammato viſcere, a quo cum toto corpore, et praeſertim ejus ſuperficie, tam arcte conſentitur? Si phlogiſtica diatheſis haud magnopere valeat, ſi dolor minime levetur, nec pulſus poſt vènaeſectionem generalem plenior fiat, a parte tantum abſtrahere decet.

1. B. a. *Purgantia*. Alia evacuandi ſtatumque inflammatorium et phlogiſticam diatheſin minuendi via eſt alvi purgatio. Haec autem in morbis omnibus inflammatoriis, ubicunque venam ſecare licet, poſthabenda eſt; tardius enim rem agit, nec tam facile votis reſpondebit. His adde ſtomachum in hoc morbo irritabilem, raro cathartica retenturum. Si vero ullis uti in animo eſt, mitiſſima et antiphlogiſtica ſunt potiora, ut oleum ricini, decoctum tamarindorum, cremor tartari, et ſimilia. Quum tamen ſtercora indurata et irritantia amovere penitus neceſſarium eſt, hoc optime fit,

1. B. b. *Clyſteribus*; juris aut aquae oleique cum ſacchari rubri, aut ſalis communis, pauxillo. Fortaſſe nitrum utrique praeferendum, propterea quod vires refrigerantes exercet, leniuſque fibras motrices ſtimulat. Ulterius de clyſteribus dicemus, de fomentis internis tractaturi.

2. A. *Veſicatoria*, etſi primum admota ſtimulum praebent, uſum attamen eorum viribus antiſpaſmodicis potius quam ſtimulantibus eſſe referendum, patet ex eo, quod in morbis inflammatoriis, ubi omnes ſtimuli nocere ſolent, perquam utilia reperta fuerunt. Neque ſyſtematis totius depletio hoc commodum afferre videtur; eſt enim parva admodum, vix unciam unam duaſve excedens, et a vaſis ſeroſis lente detrahitur; humoribus vero verſus ſuperficiem derivatis, tenſionem ſpaſmumque partis inflammatae, ejuſque vaſorum laxari, probabile videtur. Sed quomodocunque operandi modus explicetur, quoniam utiliſſima contra inflammationes internas remedia quotidie probata ſunt, in hac una praeſertim plurimum ab iis commodi expectandum erit; vena igitur primum inciſa, veſicatorium amplum ſuper affectam partem admovere decet; ſi autem a parte per hirudines aut cucurbitulas cum ferro ſanguis extractus eſt, vulnera linamentis raſis (Charpee)

* Diſeaſes of Minorca, p. 284.

aut emplaſtro adhaeſivo diligenter operienda ſunt, ne cantharides abſorbeantur, et inde ſtranguria oriatur.

2. B. a. *Fomenta externa.* Optime reſpondent quae dolorem lenire, parteſque jam tenſas laxando, reſolvere valeant; omnia igitur ſpirituoſa et ſtimulantia vitare oportet; et fortaſſe optimum eſſet pannos ex aqua ferventi *, regioni ſtomachi admovere, aut Hoffmannum imitari, qui ait †, " Ego quidem magno cum fructu multoties tepide tantum applicare juſſi veſicam, lacte cum floribus emollientibus et croco decocto plenam."

2. B. b. *Fomenta interna.* Quia magnus inteſtini coli arcus largam ſtomachi partem attingit, aquam tepidam per anum injiciendo, fomenta propius ad affectam partem, et fauſto cum eventu, applicare poſſumus; perque viam eandem totum ſyſtema fluidis nutrientibus quodammodo ſuppleatur, quod propter ſtomachi irritabilitatem per os haud fieri potuit.

3. A. *Sales neutri.* Quandoquidem hi omnes, praeter ſalem fortaſſe communem, refrigerantibus aut ſedantes vires habent, partique jam affectae admoveri poſſunt ad inflammationem levandam, ſi modo ſtomachus haud reſpuit, ſatis apta videntur.

Nitri, quod maxime refrigerat, quantum ventriculus ferat propinari poteſt; dum ſolvitur frigus generat; nonne melius itaque ſub forma boli datur, ut in ventriculo ſolvatur? Si hoc rejiciatur, tunc ad hauſtum Riverii antiemeticum fugere licebit, qui vomitum compeſcet, et etiam refrigerabit ‡.

3. B. *Acida.* Haec ſicut ſales neutri actionem ſyſtematis arterioſi, ideoque calorem corporis, minuunt; non aeque vero nauſeam movent, ſitim compeſcunt, et ſtomacho grata ſunt. Acida vegetabilia, ut limonum aut aurantiorum foſſilibus anteponenda ſunt; ſunt enim jucundiora, nec tantum diluere neceſſe eſt.

III. *Indicatio, ſigna graviora lenire.* Singultus, vomitus, aliaque moleſta ſymptomata uſum opii indicare viderentur; ſed, operandi modo omiſſo, prout experientia in affectibus inflammatoriis noxium monſtrant, in hoc malo, ſaltem vigente inflammatione, haud exhibere licet. Si vero formam ſpaſmodicam potius quam inflammatoriam induit, dolore ſcilicet vomituve poſt intervalla ſolummodo recurrentibus, aut ſi morbi vehementia ſe remittit, tunc caute tentandum eſt; ſi hauſtus ſub forma evomuerit aeger ſolidum propinandum erit, et, ſi tunc rejecerit, per clyſterem immittere conveniat.

* Vide Dr B. Robiſon's exp. animal oeconomy.
† Tom. II. ſect. ii. cap. 3.
‡ Praxeos medic. lib. ix. cap 7. de nauſea et vomitu.

Vomitio caute vitanda eſt; dum haec ſit enim, omnia ſtomachi vaſa arcte comprimuntur; hinc morbus ingraveſcet, aut infelix eventus accelerabitur *; morbo autem ineunte aqua tepida, lac diluenſve quidvis dari poteſt, ut ſordes materieſve putreſcens eluatur.

Propter irritabilitatem ſtomachi inflammati, eſt ubi ſatis larga nutrimenti copia nec retineri, nec in corpus tranſmitti poteſt; ne aegrotus, igitur, ab inanitione aeque ac a morbo interimatur, medicum cavere oportet. Huic ſcopo quodammodo inſerviunt enemata; at dubitare poſſumus, an juſcula carnium, ſimiliaque in hac methodo adminiſtrata, meliores edant effectus quam mera aqua; quandoquidem omne nutrimentum animale ex ſanguine (et forſan ex glutine ejus) ducitur, ad quem conficiendum, omnino neceſſe eſſe videtur, ingeſta quaecunque fermenteſcere inter ſe miſceri, &c. ideoque et in ventriculo et duodeno mutari. Haecce autem medicamenta non prorſus inutilia ſunt, propter aquoſi laticis quantitatem iis contentam, qui ſupplimentum humoribus confectis praebendo, putreſcentiam ad quam hi maxime proclives ſunt temperando, aegroto famem longiorem ſuſtinendi vires ſuppeditare poſſit †. Quibuſdam viſum eſt, corpus nutrimentum ſuum ex odoribus nonnullis excipere poſſe; de hoc autem experientia deeſt.

Urinae retentioni obviam ire debemus per catheterem, veſicaeque regionem fovendo.

De inflammatione eryſipelatoſa perpauca tantum adjicienda habemus. Si calor, dolor, et pyrexia eam comitantur, ſecundum regulas tractanda eſt, quae ſub indicatione ſecunda antea praeſcripta ſunt, niſi quod venaeſectio, majore cum cautela, vel parciore manu, celebranda eſt; quia cum putreſcenti ſtatu ſyſtematis conjungi poteſt; et plerumque non erit cur remedia tam multa in auxilium vocaremus, propterea quod minore periculo quam phlegmonodea ſtipari ſolet. AEgroti potus blandi ſint, quales ſunt emulſio Arabica, aqua hordeata, aqua lacte commiſta, paululum tepefacti, et frequenter parva quantitate porrecti. Si ad putredinem tendit ſyſtema diluentibus, antiſepticis, et infuſione corticis Peruvianae, praecavenda eſt.

* Vide Hoffm. opera, Tom. II. cap. iii. obſ. 4.
† Vide Morgani de cauſis et ſedib. morb. epiſt. xxvii. art. 4. et 6.

DE ENTERITIDE.

AUCTORE G. HICKS.

CHARACTER.

SYMPTOMATA, quae Enteritidem adeſſe monſtrant, ſunt: Dolor abdominis acutus, urens, fixus, quem comitatur tenſio perquam moleſta, febris acuta, pulſus durus ac contractus, alvuſque ut plurimum conſtipata *.

HISTORIA.

Principia Proegumena.

Plethora. Vaſorum plenitudinem et ſanguinis exuberantiam huic malo, aeque ac aliis inflammatorii generis, homines obnoxios reddere, vix dubitandum; cum, in hujuſmodi temperamentis, principium quodlibet procatarcticum majorem ſolito tyrannidem exercere oporteat.

Senium. Senium etiam homines inflammationi inteſtinorum opportuniores reddit; in aetate namque provectiore, vaſa, quae perſpirabile excernunt, fere omnino excaecantur, atque circuitus equilibrium verſus renes divergit: Inde fit, quod in hocce aevi ſpatio vaſa abdominalia magis diſtenduntur, et idcirco admodum prona ſunt ad hos motus inordinatos qui inflammationem inducunt, quandocunque principia hujuſce morbi procatarctica ſuam ſymbolam eo conferunt. "In ſenibus," inquit celeber. Hoffman, "febres ardentes non facile tranſeunt in meningum, ſed potius in inteſtinorum, inflammationem †."

Principia Procatarctica.

Quum alia atque alia ſint principia quae enteritidi anſam praebere poſſint, ad haec tria praecipue capita ea referre libet.

1. *Externe applicata.*

Vulnera inteſtinorum, quibuſcunque modis extrinſecus illata, perſaepe lethalia eſſe, praecipue inflammatione ejuſve ſequelis, cuivis obvium.

Frigus corpori jam calenti ſubito admotum, frequentiſſime huic morbo originem praebet; nec mirum: Spaſmodice enim conſtringuntur omnia quae ſummum corpus perreptant vaſa;

* Pyrexia typhodes; dolor abdominis pungens, tendens, circa umbilicum torquens; vomitus; alvus pertinaciter aſtricta. Cull. Gen. Morb.

† Tom. iv. pag. 369.

exinde humores magna vi et copia in partes irruunt internas, earumque functiones plus minuſve perturbant; adeo ut apud medicos in confeſſo maneat, pleraſque viſcerum inflammationes ex hoc ſolo provenire fonte.

Ingeſta Nocentia.

Huc pertinent ea quae tubum inteſtinalem ſeu mole obturant, ſeu acrimonia irritant; ſub quacunque forma medicamenti, potus et cibi, aut etiam veneni, fuerint ingurgitata.

Medicamenta. Haec ad diros generis humani morbos debellandos dedit natura, excogitavit ars: Sua autem quibuſque propria ut plurimum ſunt remedia; valentioribus igitur caute utendum; minus enim prudenter adhibita, veneni potius quam medicamenti vicem explent. In uſu acriorum emeticorum et purgantium nunquam non magna opus eſt cautela, potiſſimum in quibuſdam inteſtinorum malis, qualia ſunt ileus, herniae, alvi conſtipatio, ſpaſmodici dolores, qui ex levi irritatione in validam faceſſunt inflammationem. Ex hoc fortiorum medicaminum abuſu ſaeviſſima non raro oriri pathemata, omnes uno ore fatentur medici.

Potus et cibi. Frigida, dum corpus aeſtuet, largo hauſtu epota, eundem fere, ac frigus externe ſudanti corpori admotum, edit effectum. Haud ſemper facile et innocue tranſeunt quae forma ſibi ſunt ingeſta, quamvis ſe bene habeant primae viae; aliquando enim mole ſua cavum prorſus obturant, aſperitudine ejus tunicas irritant, ſpaſmos excitant dolorificos, ileum, volvulum, mortem denique ipſam, inducunt. Novimus puellam octodecim circiter annos natam, quae, paulo poſt prunorum oſſicula improvide deglutita, ventris tormina incurrit atrociſſima, febrem, tenſionem epigaſtrii, aliaque enteritidis ſigna, arte incaſſum tentata, tridui ſpatio morte correptam eſſe: Secto cadavere, in apricum veniebat coecum, oſſicula prunorum recondens, phlegmonodeum, et maculis nigris obſeſſum.

Venena. Arſenicum, aliaque id genus aſſumpta, plerumque ventriculum inflammatione afficiunt: Si vero haec eadem, quomodocunque fiat, in inferiorem canalis ſedem ſat cito fuerint propulſa, non poſſunt non omni tempore peſſimos hujuſmodi accerſere effectus.

3. *Morbi Praegreſſi.*

Nonnulli dantur inteſtinorum affectus, qui vel aegri incuria, vel medentis erroribus, vel ea demum qua ſaeviunt vi, in inflammationem abire ſolent. De his nunc ordine agendum.

Ileus. Ex iliaca paſſione ſuam originem ſaepius ducere enteritidem, nemo practicus ibit inficias; cum in hac fere ſolum

conſiſtat ſummum iliaci morbi periculum, quam ad avertendam nil non movent prudentes medici. De ileo tractans ſic loquitur clar. Hoffman; "Eſt dolor inteſtinorum acutiſſimus facile in inflammationem tranſeuns*:" Et alibi, "Quod attinet ad ipſam prognoſin, ſpes ſalutis ſupereſt, quamdiu non adeſt inflammatio; ſi vero inflammatio jam praeſens quae ex febre, vehementia torminum, &c. dijudicatur, parum ſpei ſupereſt†." Deinde, "Medico perito nihil prius, nihil poſterius, curae cordique ſit, quam ut ſaeviſſimo dolori, qui inflammationis et mortis etiam cauſam praebet ſufficientem, per convenientia tam interna quam externa remedia ſublevando proſpiciat.‡" Idem ſentit ſolertiſſimus Pringle ||.

Herniae. Primi ſubſellii Anatomicus Morgagni, de ſectione cujuſdam, hernia incarcerata defuncti, haec dicit: "Inteſtinum ſacculo proximum ex rubore nigricabat; illinc inteſtinum, ſuperiora verſus, magnum ad tractum, ex rubro ad lividum inclinabat; quicquid autem inde ad ventriculum uſque pertinebat, ob conferta pleriſque in locis evidentia ſanguifera vaſcula, plane rubebat §." Clariſſimi en quoque verba De Haen: "In corpore foeminae hernia demortuae, iterum obſervavimus aequalem, denſam, flavam cruſtam, fere omnia inflammata inteſtina penitus contexiſſe **."

Intuſſuſceptio. Cadavera eorum qui huic malo ſuccubuerunt ſcrutanti, inflammatio utplurimum ſe prodit; annon magis veritati conſentaneum, ex invaginatione inteſtini inflammationem ſoboleſcere, quam ex hac illam? Inter extiſpicia defunctorum, cauſas ab earum ſequelis rite diſtinguere, Oedipo fere interdum opus eſſet. Quae vero hac de re nuper tradidit eximius noſter Monro, referre libet: "An intuſſuſceptio may have irritation and inflammation for its conſequences; as when we diſengage the gut in a dead body, we find the colour of the gut altered, and the coats thickened ††."

Spaſmodicae inteſtinorum conſtrictiones. Ex his inflammationem non raro progigni, quotidiana docet obſervatio; hujuſmodi enim doloribus laborantes ad calida, et colica dicta, remedia confugere ſolent, peſſimo ſaepe cum eventu; dum, conſtrictis ſpaſmo partibus, valida ſupervenit inflammatio quae brevi miſeros e medio tollit aegros: "Licet enim ab inflammatione morbus non duxerit originem, convulſionem tamen inteſtinorum, flatus creantem, inflammationem facile ſequi poſſe ‡‡," nos commonet illuſt. Van Swieten.

* Tom. IV. part ii. p. 285. † Ibid. p. 292. ‡ Ibid. p. 293.
|| Diſeaſes of the army, p. 154.
§ De cauſis et ſedibus morbor. tom. ii. p. 50. ** Vol. i. p. 140.
†† In praelectionibus. ‡‡ Vol. iii. p. 169.

Alvi

Alvi diutina conſtipatio. Haud deſunt, quibus, ſecunda etiam valetudine, per decem pluresve dies occluditur alvus; nimis autem diu protracta foecum retentio, multa interdum poſt ſe trahit mala. Inter haec frequens et primarium eſt enteritis; quoniam ad ſtercus ejiciendum a nonnullis in uſum vocantur draſtica purgantia, quae non modo non proſunt, verum etiam plerumque obſunt. Jure igitur dicit Hoffman, "Culpandus hic communis et deteſtabilis practicorum error, qui, alvo pertinacius adſtricta, unum poſt alterum purgans ingerunt, eoque malum non tantum exacerbant, verum etiam reddunt mortiferum *."

Dyſenteria. Praepoſtero et intempeſtivo adſtringentium uſu, cohibita dyſenteria in inflammationem inteſtinorum tranſire poſſit.

Vermes. In primis viis diu nidulans verminoſa progenies, ſenſiles inteſtinorum tunicas rodendo et vellicando, eaſdem inflammare poſſit, quum hac roſione etiam per inguina umbilicumve nonnunquam ſibi parant exitum intimi hoſtes.

SYMPTOMATA.

Febre modo praecedente, modo ſubſequente acuta, inſurgit imi ventris dolor, primo tantum vagus, paulo poſt uni obnixe haerens puncto; ſaepe comprimitur, aliquando autem laxatur, alvus; arida nigreſcit et hiulcat lingua; ſitis urget inexplebilis; interanea vehemens exurit aeſtus; duri, frequentes, ac contracti fiunt arteriarum pulſus; ad tactum ſumme dolet tumida et renitens umbilici regio; irrequiete corpus jactatur; parce fluunt, penituſve ſupprimuntur, urinae; inſtar canum morſus exquiſite torquent dolores; aegro nunc conſtat, nunc alienatur mens; accedunt ſingultus, eructationes, ani valida conſtrictio, enormes ad vomendum conatus, contrarius inteſtinorum motus, et iliaca paſſio. Procedente morbo, in pejus ruunt omnia: Derepente ceſſant acerbiſſimi dolores, inſidae induciae! quam maxime proſternuntur vires; facies tandem comparet Hippocratica; liveſcunt labia; frigent extrema; gelidi erumpunt ſudores; pulſus deprehenduntur debiles, celerrimi, ac intermittentes; convelluntur artus; obnubilatur viſus; haeret vox faucibus; laxata quae ante fuit clauſa alvo, inſcie elabuntur nigrae dejectiones; mors demum placida, ultima linea rerum.

Hacce ſub forma, in propatulum venit et progreditur plerumque inteſtinorum inflammatio: Haud raro autem praecipua a nobis jam tradita enteritidis ſigna abeſſe, nec propter-

* Tom. IV. part i. p. 543.

ea

ea minus periculoſam adeſſe inflammationem, liquido oſtendit iſtud anatomices lumen Morgagni; cujus ipſius verba hanc ad rem eleganter ſcripta proferre, haud abs re fore cenſemus.

* "Quae omnia cum ita ſint; quando, cum aliis inflammatorum inteſtinorum ſignis, vehementem dolorem et acutam febrem in aegrotantibus deprehendes; jure quidem meritoque credes rei medicae auctoribus, haec duo inter praecipuas notas magnae inteſtinorum inflammationis ponentibus. Nec tamen, ſi quando alterum vel utrumque horum aut abeſſe, aut vix eſſe, invenies, continuo putabis aut nullam eſſe inflammationem, aut levem, neque gangraenam et ſphacelum in eorum eſſe inteſtinis non poſſe, in quibus duo illa praeceſſiſſe non videris. Optandum ſane fuiſſet, ut medici, cum ſigna hujus inflammationis, et conſequentis ipſam gangraenae, propoſuerunt, hoc monitum non omitterent in morbo qui per fallaciam ejuſmodi, nec raro, praeceps ac repentinum affert exitium; nec raro, inquam: Nam memini, cum adoleſcentuli tibi ſupra deſcripti caſum mirabundus narrarem Valſalvae atque Albertino, continuo utrumque confirmaſſe, non abſimilia occurriſſe ſibi, nec ſemel. Quo tempore, cum mihi inculcaret Albertinus, vigilandum et cavendum eſſe in doloribus inteſtinorum: Se enim, poſt leves dolores, aut certe cum minime magnis, nulla manifeſta febre, nulla convulſione, nullo vomitu, animo ac corpore ſatis vigentibus, de improviſo vidiſſe aegros in praeceps ruere, et cito eripi ab latente inflammatione, ex ſphacelo nec opinato inteſtinorum: Cum haec, inquam, mihi inculcaret, quaeſivi ex perattento illo medico et diligentiſſimo obſervatore, Quibus igitur ex ſignis proximum intelligere periculum, et praenunciare ſaltem poſſemus? Ille vero, ex pulſu, inquit, abdomine, facie. Pulſus enim humilis, et debilis potius, et qui, ſi bene attendas, ſibi ſubobſcure diſſimilis ſit: Abdomen autem tenſum, et durum, et cum dolore quodam: Facies denique inſoliti aliquid, ſed in aliis aliud, oſtendens, ut interdum oculos quaſi exterrefactos, alias livorem quendam circum labra, animadverterim. Haec, inquit, fere; nam aliquando linguam etiam adnotavi haud bene ſe habentem, et quamdam ſitim, mihi accidit, ut in ejuſmodi caſibus ſe obſervanda praebuerint. Sic Ille ingenue, ut ſolebat, quae requirebam, ſigna indicabat."

Hancce autem latentem adnotaſſe inflammationem, et medicos ne illa deciperentur primum monuiſſe, clariſſimum Simpſon, conſentiunt Van Swieten †, Morgagni ‡, et Pringle ‖.

* De cauſis et ſedibus morborum, Tom. II. epiſt. xxxv. p. 61.
† Vol. i. p. 628. ‡ Loco citato, p. 62. ‖ P. 160.

Obiter

Obiter hic notare expedit, inteſtina, pariter ac alia quae inflammantur viſcera, in ſuppurationem vel ſcirrhum abire poſſe. Hoc tamen perrarum eſt; quum, medica teſtante hiſtoria, longe frequentior enteritidis ſequela ſit reſolutio aut gangraena.

Sectiones cadaverum. Cadavera hoc morbo denatorum, cultro anatomico ſubjecta, multiplicem inteſtinorum labem exhibent. Inciſo abdomine et diducto, tetram mephitin interdum ſpirant interanea *: quae, utplurimum, flava et gelatinoſa, mucum concretum referente, cruſta conteguntur †; in conſpectum venit major minorve tubi alimentarii portio inflammata, gangraenave tacta; quae hanc ſuperat tubi pars plerumque aere concluſo ultra modum turget: Tunicae inteſtini inflammati reperiuntur praeter naturam condenſatae ‡; minima earum vaſcula a remorante ſanguine quandoque ita rubent, ut ſi arte cera fuiſſet injecta ||: Hinc illinc maculae lividae et nigricantes obviae fiunt §; per totum canalis tractum diverſa corpora extranea, quae caſu conſiliove fuere deglutita, ſe viſenda praebent; aliquando in apricum ſiſtitur ſtupenda excrementorum moles, craſſiora inteſtina ad crepaturam fere diſtendens **; tenuia in ſe involuta, et arcte, quaſi a circumducto filo, conſtricta inveniuntur; haud raro quae pars coli natura ſub ventriculo a dextris ad ſiniſtra tranſverſum tenet iter, ſe offert a ſede ſua dimotam et infra umbilicum dilapſam ††; ut de herniis, de intuſſuſceptionibus, aliiſque variis inteſtinorum vitiis, ſileamus.

DIAGNOSIS.

Genuinos morborum, qui multa cum aliis communia habent ſymptomata, characteres accurate ſtabilire, haud parum artis Apollineae intereſt; vix igitur pro dignitate ſua ſatis laudari poſſit clar. Sauvages, qui pathognomicas morborum notas ſumma cura perquiſivit et depinxit. Prout haec illave pars inteſtini coli afficitur, alias abdominis et thoracis inflammationes mentitur enteritis; nec tanti refert haſce inter affectiones diagnoſis ad amuſſim facta, cum eandam fere poſcant ſingulae medelam: Quibuſdam vero affectionibus patent inteſtina, quae, ut rite ex inflammatione dignoſcantur, ſedulo nitendum: Illis quoniam minime, ac huic, eadem conveniunt

* Hildanus chirurg. obſ. cent. i. No. 61. p. 49. † De Haen loc. citat.
‡ Pringle, p. 246. || Morgagni epiſt. xxxv. p. 59. No. 10.
§ Morgagni paſſim. ** Hoffman, Tom. IV. part ii. p. 290.
†† Morgagni epiſt. xxxiv. p. 44. No. 2.

remedia;

remedia; et falſi hac in re judicii poenas ſaepe luunt aegrotantes.

Morbi, qui ab enteritide non ſatis facile diſcernuntur, probe autem diſcerni debent, hi ſunt:

Gaſtritis. Dolor epigaſtrii ardens, ſumma anxietas, ſingultus indeſinenter vexans, vomitionis et doloris ad omnia etiam leniſſima aſſumpta exacerbatio, pulſus inaequalis, ſaliva in os eructans, ſolum laborare ventriculum, clariſſime oſtendunt.

Hepatitis. Si colon, ubi dextro ſubjicitur hepati, fuerit inflammatum, hepatitidem aemulari aſſolet; quod factum ſe plus vice ſimplici vidiſſe clariſſimus teſtatur Cullen. Dextri vero hypochondrii dolor ad ſcapulas pertingens, pallida ſeu icterica facies, dyſpnoea, tuſſis ſicca, molliores pulſus, difficilis in latus ſiniſtrum decubitus, hepar, non colon, inflammari certas praebent notas.

Nephritis vera. In ancipiti nonnunquam haec verſatur diagnoſis: Longe alia autem ſunt nephritidis verae et enteritidis ſymptomata; ab hac illam diſtinguunt ſequentia: Dolor acutus in regione renum, frequentes ructus; crebra urinae cupiditas magnaque difficultas, excretum aquae ſimile; ſolutior alvus, et quae facilius obediat clyſmatibus.

Nephritis calculoſa. Lumborum dolor ſubinde recurrens, motu corporis exacerbatus; febris haud niſi poſt cruciatus diu toleratos, accedens; cruris ab eodem latere ſtupor, teſtiſque retractio; urina cruenta et ſabuloſa; non ambiguum dant diſcrimen.

Pleuritis. Facile internoſcuntur pleuritis et inteſtinorum inflammatio: ſub illa adſunt lateris dolor in inſpiratu valde auctus, pulſus pleni, moleſta tuſſis; ſub hac autem, medii ut plurimum abdominis dolor, minime in inſpiratu auctus, minus pleni arteriarum ictus, tuſſis nulla.

Colici dolores. Hoc nomine ab incautis inſigniuntur quicunque abdominis dolores, tanquam qui a ſpaſmo flatuve non potuiſſent non omni tempore oriri; et remediis tractantur calidis, haud ſine magno ſaepe aegrotantium damno. Atqui, inflammationem nec adeſſe, nec imminere, abunde quae ſequuntur evincunt ſigna: Dolores per totum imi ventris ambitum vagantes, nunquam diu uni haerentes parti, per intervalla redeuntes; nulla vel levis excandeſcens febris; pulſus molles et naturaliter fere ordinati; per ſuperiora aut inferiora emiſſi cum levamine flatus; abdomen inaequaliter tumens, ad tactum minime dolens.

Ileus. Nonnullos apud medicos pro uno eodemque morbo habentur ileus et enteritis; inique vero, ut opinor. In pri-

ore, motus inteſtinorum periſtalticus, naturaliter deorſum tendens, in contrarium vertitur, cui nulla ut plurimum inflammationis ſe adjungunt ſigna; et viciſſim in poſteriore, inteſtina inflammantur abſque minima eorum motus inverſione: "Ex tenſione," inquit Sauvages, "phlegmonodea tactum non tolerante, ſumme dolorifica, cum pyrexia acuta, diſtinguitur ab ileo, dyſenteria, colica, quarum ſpecies etiam plures inflammatoriae ſunt; ſed in quibus ſymptomata generi propria praedominantur *." Veruntamen haud diſſimulandum, quod interdum alter in alterum faceſſat morbum, vel uterque ſimul ſuam in eundem aegrum exerceat tyrannidem.

CAUSA.

Quam aliae inflammationes, eandem agnoſcit cauſam enteritis; hic autem multum inter ſe diſcrepant celebres in arte viri, nec nobis has datur dirimere lites: Haud multum hallucinati fuere medici, qui impetum ſanguinis, cum vaſorum ſpaſmo ac irritatione conjunctum, vi, quam par eſt, majori in partem affectam ruentis, cauſam inflammationis fuiſſe putarunt; id enim clare oſtendunt ea quae huncce affectum comitantur.

PROGNOSIS.

Experientia teſte, incertum et periculi plenum dat praeſagium, ex quocunque proveniſſet fonte, inteſtinorum inflammatio. "Pars nulla," inquit Morgagni †, "fortaſſe facilius et citius quam inteſtina, nihil ejuſmodi ſuſpicante medico, abit in gangraenam, et nigra fit." Nonnulla igitur quae minime fallunt futurae ſalutis mortiſve indicia, breviter attingere conabimur.

Boni ominis ſigna. Si, medela tempeſtive inita, dolores antea fixi ex parte in partem migrant, ſenſim ſenſimque ceſſant; venter detumeſcens ad tactum minus dolet; clyſmatibus reſpondet alvus; copioſe fluunt urinae; ſudore calido lenique totum humeſcit corpus; facile ſedatur ſitis; bene ſe habent lingua, vultus; molles, pleni, et aequales micant pulſus; omnia denique meliora fiunt; rem in vado eſſe judicamus.

Mali ominis ſigna. Ventris tormina quae uno praecipue ſaeviunt loco; abdomen tenſum, tactumque refugiens; urinarum difficultas; alvus pertinaciter clauſa; crebrae vomitiones; ſitis quae non extinguitur; linguae ariditas; internorum aeſtas; cum pulſu parvo, duro, ac contracto; nil boni

* Vol. ii. p. 463. † Tom. II. epiſt. xxxv. p. 58. No. 5.

ſpondent,

ſpondent, nec levem imminentis incutiunt metum gangraenae. Subita dolorum remiſſio; magna abdominis inflatio; facies Hippocratica; ſingultus; nigreſcens lingua; extremorum frigus; gelidi ſudores; virium lapſus; urinarum ſuppreſſio; tendinum ſubſultus; mens emota; pulſus debiles, intermittentes, aut qui vix percipi poſſint; nigrae denique et foetentes alvi excretiones; inſtantem denunciant mortem.

Mali quoque inter ominis ſigna, etiamſi a plurimis minime ſuſpecta habeantur, recenſet Morgagni: "Pulſum humilem, et qui, ſi bene attendamus, ſibi ſubobſcure diſſimilis ſit; abdomen durum, tenſum, et cum dolore quodam; faciem quae minime placet, vel aliquid inſoliti, ut oculos exterrefactos, livorem circum labra, oſtendit." Et alibi, "Inter peſſima autem ſigna," inquit ſagax ille vir, "et proximam mortem indicantia, jure meritoque reponimus nigras dejectiones, cum dolorum ceſſatione conjunctas." Quod ad gangraenam ſpectat, haec prudenter monet: "Cave tamen viciſſim credas, in quibus ſphacelus inteſtinorum ſit, in iis ſemper dolores ceſſare, edoctus adoleſcentuli hiſtoria, qui cum ultimas quindecim vitae horas ob immane dolorum tormentum jugiter clamare coactus eſſet; tamen inteſtinorum partem multo maximam tam nigram habuit, quam qui nigerrimam *."

RATIO MEDENDI.

Ex ſupradictis luce clarius patet, hujuſce morbi medelam quam maxime properandam; omnia quae ratio et uſus docuerunt prodeſſe poſſe remedia ſimul et ſemel in uſum ſunt vocanda. Apte itaque dicit Morgagni, "Scilicet, hujus morbi curſus ſaepenumero opinione celerior eſt, ut ſi horas ſpectes, incipere tum etiam cenſeas, cum, ſumma jam illata noxa, ad finem properat exitialem: Itaque ſi quo in alio, in hoc certe morbo, verum eſt illud Hippocraticum, Occaſio praeceps †." In curatione enteritidis bina medendi conſilia veniunt adimplenda ‡.

I. Vaſorum conſtrictionem, et ſanguinis impetum, qui in omni inflammatione obtinent, tollere.

II. Symptomata urgentia levare.

* Ibidem, p. 62. et 63. † Ibidem, p. 57. No. 3.

‡ Curatio enteritidis univerſim eadem eſt atque gaſtritidis; verum ſub enteritide major plerumque opportunitas eſt liquida, acida, aceſcentia, et alia medicamina refrigerantia, quin etiam laxantia adminiſtrandi. Et tamen cavendum eſt, cum vomitus perquam frequens in hoc morbo ſit, ne ſtomachus vel quantitate vel qualitate alicujus rei ingeſtae magis irritetur. Cull. Prim. Lin. Beerenbroek.

Primo inſerviunt conſilio quae ſequuntur remedia :

Sanguinis miſſiones, cum generales, tum topicae. In his cardo curae vertitur ; haec ſacra, dum procellae ſaeviunt, anchora ; praetermiſſo enim ſeriuſve adhibito hoc principe remedio, vana ut plurimum et inania evadunt reliqua artis auxilia ; hinc ſententiam Aretaei tantopere collaudat illuſt. Van Swieten : " Verum optime Aretaeus in curatione hujus morbi dixit, nullum remedium adhibendum eſſe, niſi quod robore et celeritate auxilii tanto morbo adaequatum eſt ; unde jubet, venam in cubito aperiendam eſſe lato vulnere, ut multus ſubito ſanguis exeat ; ad animi etiam deliquium uſque *." Nulla fortaſſe datur interna inflammatio, pleuritide vix excepta, quae crebriorem largioremve poſtulat ſanguinis miſſionem. Caveant incauti, ne illos decipiant parvi et quaſi humiles pulſus, ad quos ſi attente advertant animum, una explorabuntur duri, contracti, ac digitum prementem tenſae inſtar chordae ferientes ; hoc quoniam rerum ſtatu nunquam non proficue ſecantur venae, unde minuitur acerbitas dolorum, reficiuntur vires, molliores dant arteriae ictus. Pro ratione igitur virium et ſymptomatum ſanguinis detractiones audacter repeti jubet peritiſſimus Pringle †. Nec propria refragatur experientia ; haud enim ita pridem, ad quendam hoc morbo graviter decumbentem accitus, graviter inquam, quum male ſe habuerint facies, abdomen, pulſus, venam bidui ſpatio ad quartam uſque vicem feliciſſimo cum eventu aperui, et tanto ex diſcrimine evaſit aeger. Dummodo igitur ſinant vires, ſimulque perſtent vel renoventur ſymptomata, iterandae ſunt ſanguinis miſſiones. Monitos autem, nec immerito, voluit medicos laudatus Morgagni, ne nimis ſero in ſubſidium trahatur valentiſſimum hocce remedium : " Longe enim aliud eſt antequam fiat inflammatio, aut etiam dum fieri incipit, venam ſecare ; aliud, cum facta eſt, et vires languent, et omnia in praeceps feruntur, ſubire ; ut Celſi verbis rem eloquar, ſpeciem ejus ut occiſi, quem ſors ipſius interemerit ‡." Et paulo poſt nonnullis hujus mali allatis exemplis, quibus ſanguinis detractio ſerius inſtituta nocuiſſet, nedum prodeſſet, haec aſſerit digniſſimus vir : " Non adverſus utiliſſimum, ſi tempeſtive utaris, auxilium, ſanguinis miſſionem haec ſcribo ; ſed quid cito accidere, vel poſt hanc in morbis ejuſmodi poſſit, ubi praevaleant convulſiones violentiſſimae, admoneo, ut et ſcias ipſe, et ante docere alios queas, non eſſe temere magnum auxilium culpandum, ſi forte ejus uſum continuo exitus infelix conſequatur §."

* Vol. iii. p. 174. † Diſeaſes of the army, p. 155.
‡ Loco citato. § Ibidem, p. 58.

Haec

Haec hactenus de generali ſanguinis miſſione: Quod ad topicam, ſi debilis haereat aeger, ſi magna jam copia ex ſyſtemate miſſus fuerit ſanguis, nec adhuc evaneſcant vel minuantur dolores, haud abſque fructu regioni umbilicali admoverentur cucurbitulae cruentae. Nunquid non ad illam inteſtinorum occultam inflammationem a Morgagni memoratam, praecipue quadraret haec ſanguinem educendi via? Veriſimile videtur; experientia tamen ſola hac in re aliquid certi ſtatuere poſſit.

Regimen antiphlogiſticum. Ex natura et ſede hujus mali rite perpenſis, ſponte patet quam exactam tenere debeat aeger diaetam; ſiquidem omnia ingeſta motu inteſtinorum vermiculari ad locum inflammatum appelluntur. De curatione tractans, haec habet Boerhaave: "Atque interim caute cavendo ab omni acri impetum augente, calefaciente, potu, cibo, medicamento, motu, animi affectu *." Pro potu autem, aqua pulli, hordeacea; pro cibo, cremores hordei, oryzae, avenae, et id genus ſorbilia, ſumantur; nec tantum dum premat morbus, verum etiam per aliquot dies poſt morbum depulſum, ad hanc praeſcriptam victus rationem vivat aeger: "Licet per illa," inquit illuſt. Boerhaavii interpres, "quae hactenus tradita fuerunt, dolor ceſſaverit, febriſque remiſerit; tamen debemus cogitare, partem illam inteſtinorum, ubi morbus haeſit, diu adhuc retinere talem ſenſibilitatem, ut facillime denuo dolor, ſpaſmus, inflammatio, recrudeſcere poſſint, ſi vel levis irritatio acceſſerit ab ingeſtis, vel acrioribus, vel difficilioris digeſtionis †.

Sudorifica. Quae blandum movent ſudorem medicamenta, cum ſanguinis circuitum per totum corpus reddunt aequalem, haud inanem aliquando ludunt operam. Haec inter eminent antimonialia refracta doſi, adeo ut nauſeam moveant aſſumpta; vi quippe commercii, quod cum ſumma cute habet ventriculus ſpaſmos illam tenentes ſolvunt, et exinde ſanguinis ſuperpondium ab interioribus in exteriora deducunt; quod in curatione internarum inflammationum ſaepe ſaepius feliciter ceſſiſſe, nemini non notum. Diluentes et tepidae potiones largius hauſtae, vaſa quoque perſpirabile excernentia, leniter relaxant; atque inſuper, ſalutarem hunc ſimul exſerunt effectum, ut aeſtus febrilis minuatur, ſitiſque moleſta ex parte ſedetur: Quodnam genus potionum hic maxime ſit idoneum, jam ſupra, dum de regimine agebatur, monſtravimus.

Veſicatoria. Plurimum haec prodeſſe quibuſcunque topicis inflammationibus, quotidiana confirmat practicorum obſervatio, cui nil derogant ineptae quorundam, de modo quo ope-

* Aphor. ſect. 964. No. 5.

† Vol. iii. p. 182.

rantur

rantur veſicantia, theoriae: Quae non inutilem huic morbo praeſtare opem, bene depletis prius vaſis, teſtatur celeberrimus Pringle *. Cui aſſentit praeclarus noſter Gregory †.

Cucurbitae ſine ferro. Huic quoque conſilio nonnunquam accommodantur cucurbitae incruentae, quae abdomini admomotae, dum humorum copiam et impetum ab internis partibus avertunt, in externas derivant, ſalutiferos edunt effectus.

II. *Symptomata urgentia levare.*

Ut recte perficiatur hoc conſilium, ante omnia prudentis erit medici ducere alvum, et compeſcere dolores. Alvus ducitur per

Cathartica leniora. Aſtrictiori alvo nunquam non admodum hoc exacerbatur malum; quinimo ex hoc ſolo, uti ſupra jam innuimus, principio ortum ſuum ſaepe ducit enteritis. Ut eliminentur autem ſcybula, et alvus fiat libera, (maxini quod eſt momenti), leniora tantum, et quae mitiſſimo gaudent ſtimulo, conveniunt cathartica; cujuſmodi ſunt Elect. lenitiv. Flor. ſulphur. Sales neutri, ol. ricini, &c.

Enemata emollientia. Summi pariter pretii ſunt clyſmata laxantia, quae haud tantum ſolutam conſervant alvum; verum etiam, dum interni vicem explent balnei, totum inteſtinorum tractum fovent et mulcent: "Frequenter autem," affirmat Van Swieten, "haec repeti poſſunt, imo debent, ut leniatur acerbus ille dolor, et laxentur ſpaſmo conſtrictae partes ‡." Eadem fere clar. Hoffman: "Haec tamen circa uſum clyſterum addenda obſervatio, ut bihorio fere quovis, ſi neceſſitas urgeat, injiciantur, et paulo diutius retineantur §." Si vero, ut quandoque fit, minime reſpondeat alvus pertinaciſſime clauſa, vel tanta ſit ani conſtrictio ut clyſteris tubulum admittere nequeat; balneo vaporis, dum ſellae perforatae inſidet aeger, conſtrictus foveatur anus; et ſubinde, ſubtiliſſimi ope ſyphonis, infundatur ol. olivarum tepefactum, ad uncias quatuor; cujus praeſidio, facilius poſthac ad ſeceſſum ſtimulant ventrem clyſmata communia.

Dolores compeſcuntur per

Anodyna. Opiatis prudenter adhibitis ſuae ſunt laudes; quippe quod dolores, hoc ſaepe in malo vix tolerandos, potentiſſime conſopiunt: Nulla tamen morbi periodo ad haec confugere licet, dum adhuc viget inflammatio, alvuſque manet occluſa. Hoc poſuit in praxi monitum celeb. Hoffman: "Praemiſſa, ſi vaſorum plenitudo urget, venaeſectione, laxata etiam clyſteribus admiſſis alvo, ſi atrox dolor cedere

* Diſeaſes of the army, p. 153. † In praelectionibus.
‡ Vol. iii. p. 175. § Tom. iv. p. 544.

nolit,

nolit, optimo conſilio, ſine omni metu, anodynum ex opio profuit, quo tormina conquieſcunt, et ſpaſmi ac ſudor ſequitur *." Quod confirmat illuſt. Van Swieten: "Verum haec non conveniunt, niſi prius ſanguinis miſſio et clyſmata adhibita fuerint, ut inflammationis augmentum impediatur: Secus enim contingere poſſet, ut, per opiata ſopito doloris ſenſu, cauſa doloris, inflammatio nempe, deſtrueret gangraena nata, partem affectam *." Ab opiatis autem prorſus abſtinendum, ſi virium proſtratio, et quae alia praeſentem ſphacelum denotant ſigna adſint, ne inopinatum doloris lenimen exhibito adſcribatur remedio, uti et mors brevi ſequens, cum magna medici infamia. De opii uſu notandum reſtat, quod, praemiſſi unave aſſumpti beneficio opiati, lenia non raro purgantia certius et citius ſuos praeſtent effectus; tunc enim, ſpaſmis ſolutis, non ita pertinaciter catharticorum vim eludit alvus.

Topice applicata. In hunc ſcopum alia aliis arrident remedia loco affecto applicata: Inter uſitatiora recenſentur, fotus, cataplaſmata ex mica panis et lacte parata, veſicae decoctis emollientibus repletae, linimenta ex oleo et camphora confecta, et infinita ſimilia. Non deſunt qui pellem vel omentum recens mactati animalis admoveri, vel catulum viventem nudo ventri diu accumbere jubent; nec forſan penitus haec floccifacienda: Quandoque autem pondere et aſperitate horum increſcunt morbus et dolores, cum ſaepe tanta et tam dolorifica adſit abdominis diſtentio, ut nec tactum manus paulo validiorem ferre poſſit aeger.

Balneum tepidum. Caeteris vero omnibus quae exterius admoventur auxiliis palmam praeripit balneum temperate calidum; vi enim qua pollet laxante, ſpaſticas inteſtinorum conſtrictiones ſolvit, et exquiſita placat ventris tormina. Nullo non tempore, prius celebratis debitis ſanguinis miſſionibus, tutiſſimum et efficax praeſtat remedium, quod ſemel et iterum nobis contigit vidiſſe. Cavendum autem ne nimis diu inter balnea detineatur aegrotans, nec calor aquae ſani corporis calorem tranſcendat; aliter, ſtimuli munia obeunte balneo, in pejus rueret malum.

* Loco citato.

DE

DE HEPATITIDE.

AUCTORE R. SCOTT.

HAC in diſſertatione, de hepatitide, ſive jecoris inflammatione, diſceptare in animo eſt. Quod hoc argumentum aliis praetulerim, excuſationem adferre ſupervacaneum eſſe duco; quippe propoſitum parumper cogitantibus, quanto uſui ſit hepar in animalium oeconomia, et idcirco quanta ſeries malorum, ab eo tam prave affecto, originem ducat, dignum certe apparebit. Antequam hujuſce tractatus praecipuum opus inveſtigare incipio, pauca de ſitu, nexibus, et ſtructura iſtius organi in ſtatu naturali et ſano, praedicere perneceſſarium videtur; utpote ab hoc ſtatu variationes jamjam differendae planius tunc intelligentur.

Hepar, e viſceribus maximum, corpus glandulare, colore ſubfuſco, rubricato, ſub diaphragmate proxime ſitum eſt; majore ex parte, in dextro hypochondrio, quod ex toto fere replet; quod reliquum eſt, in epigaſtrio; interdum tamen, ineunte aetate praeſertim, ſemet ſiniſtrum in hypochondrium, ad lienem uſque, profert. Figura hepatis admodum irregularis eſt, ut vix deſcribi poſſit; parte poſteriore, et in dextrum, percraſſum; anteriore autem, ſiniſtrumque vergente, gradatim tenuius fit, et in acie finitur. Facies ſuperior laevis eſt, et convexa, ſeu gibba, uti dicunt, ut cum diaphragmate cavo quadret, cui per totum contigua eſt, et ligamentis tribus, quae nihil ſunt niſi productiones duplicatae peritonaei, adnectitur. Ligamenta lateralia lobos dextrum et ſiniſtrum, extrema verſus, diaphragmati vinciunt. Ligamentum vero medium ſive ſuſpenſorium, a parte hepatis poſteriore oritur, et antrorſum procurrens, per rimam ſeu inciſuram in acie hepatis, ad ſuperficiem inferiorem deſcendit. Toto ejus curſu hepar peritonaeo, ſive diaphragma ſive muſculos abdominales tegenti, ligans; et inferiore ejus margine venam umbilicalem, poſt partum conſolidatam, ſecum ducens. Praeter haec ligamenta, hepar parti diaphragmatis poſteriori et tendinoſae, per adhaeſionem, minus apte ligamentum coronarium appellatum, haeret. His et quibuſdam aliis nexibus, poſthac memorandis, hepar nonnihil firmum et ſtabile ſuo loco retinetur. Facies hepatis inferior concava et inaequalis, hinc inde depreſſa, et prominens, apparet. Ab rima marginis anterioris, deorſum et retrorſum ducitur ſulcus paulo profundus, apud quoſdam, magnae jeci-

noris

noris fiſſurae, apud alios, foſſae venae umbiclicalis, nomen obtinens; et, ut in ſuperficie convexa, per ligamentum ſuſpenſorium, ita, in concava, per hanc fiſſuram, hepar duos in lobos, alterum dextrum ſeu magnum, alterum ſiniſtrum ſeu parvum, diſtinguitur. Fiſſuram pervadit vena umbilicalis, cito in venam portarum inferenda; ad dextras fiſſurae, eminentia quaedam, lobulus anonymus dictus, conſpicitur. Fiſſura irregulari hepatis excavatione parum anguſta, cui imponitur nomen ſulci tranſverſi, a dextro ad ſiniſtrum lobum tranſeuntis, tandem terminatur. Ante hunc ſulcum, juxta lobi dextri marginem, ſinus haud amplus, pro veſicae felleae domicilio, effoditur. A parte poſteriore ſulci, ad curſum fiſſurae magnae hepatis propemodum directa, brevis foſſa, ad canalem venoſum, poſt partum, obcluſum, in venam cavam ducendum ſerviens, retrorſum abit. Ad latus dextrum hujus foſſae, exſurgit prominentia pyramidalis, lobulus Spigelii vocatus, quae, cum lobulo anonymo contra reſpondente, ab antiquis portae fuerunt nuncupata; ad dextram lobuli Spigelii ſulcus, ſaepe tubus, oblique poſitus, pro tranſitu venae cavae, efformatur. Quinetiam, lobus dexter, in extremo ejus, ubi reni dextro inſidet, parvulam depreſſionem exhibet, ibique et reni, et capſulae atrabiliariae, huic per ſubſtantiam cellularem, illi per peritonaeum, vincitur. Anterius autem, et marginem verſus, magnum coli arcum, cui per meſocolon adnectitur, premit. Lobus ſiniſter, per totum laevis, ventriculo ſuperimponitur, cujus minor curvatura lobulum Spigelii amplectitur, eique, per omentum minus, adjungitur. Hepar a peritonaeo externam ſuam membranam accipit; interior ſubſtantia hepatis, ex vaſis per telam celluloſam inter ſe junctis, conflatur. A ramo arteriae coeliacae dextro originem ducit arteria hepatica, quae ad ſulcum tranſverſum progrediens, ibi, majore ex parte, in duos ramos, poſtea per lobos ſecundum curſum venae portarum multipliciter diviſos, finditur. Haec autem, nempe vena portarum, ab venis omnium abdominis viſcerum, renibus exceptis, inter ſeſe conjunctis, et in unum truncum tandem coaleſcentibus, ortum trahit. Hic truncus, ſulcum tranſverſum verſus curſum ſuum dirigens, inter portas, unde eſt nomen, duos in ramos dividitur, et hi poſtea per totam ſubſtantiam hepatis minutiſſime diſtribuuntur, bilem ex ſanguine ſecernentes. Sanguis autem et arteriae hepaticae, et venae portarum, per hepaticas venas, quarum tres multo majores, aliae, circiter octo, minores ſunt, in venam cavam infunditur. Nervi hepatis parvuli, ſed numeroſi, a ramo nervi intercoſtalis ſplanchnico, et a plexu poſteriore octavi paris, oriuntur.

Lymphatica vero vaſa, circa portas praecipue ludentia, ibique multis glandulis gaudentia, ad ductum thoracicum tendunt. Omnia hepatis vaſa, antequam ejus ſubſtantiam ingreſſae fuerunt, tunicam communem, denſam, cellularem, capſulam Gliſſoni vocatam, ſibi adſciſcunt.

Bilis, ex ſanguine ſeparata, in ductus biliarios urgetur, qui ramorum venae portarum curſum ſequentes, et inter ſe coeuntes, tandem unum ductum, hepaticum ſcilicet, conficiunt; hic vero poſtea, ductu cyſtico adjecto, ſub nomine ductus communis cholidochi ad duodenum pervenit; cujus tunicas oblique penetrat, et in inteſtini cavum, circa tres aut quatuor a pyloro uncias, bilem trudit, obliquo ejus ingreſſu ab inteſtino regurgitationem prohibens. Veſica fellis figura pyriformis, in fovea faciei concavae, fundo ad anteriorem dextri lobi marginem, quam ſaepe ſuperat, verſo, oblique ſita eſt, cervice ejus originem ductui cyſtico, hepaticum introeunti, praebente. Veſicae felleae tunica ac hepatis externa eſt eadem, et hoc cum illa connectit.

Haec ad anatomiam ſufficiant; nam diffuſius loqui, ad rem noſtram non pertinet. Deinceps, de hujus viſceris inflammatione diſſerere, ut propoſui, memetipſum accingo.

Morborum, qui corpus humanum infeſtant, variorum, nulli, hiſce in regionibus, in ſeptentrionem ſpectantibus, ſaepius obveniunt, nullos ſymptomata citius lethifera comitantur, quam inflammationes; nam, etſi cum in ortu obviam itur, remediis rite adhibitis fere cedunt; tamen, cum brevi quidem tempore progreſſae ſint, nova auxilia, novas vires, ſibi acquirunt, et conatus e medicis peritiſſimorum haud raro irritos reddunt. Inflammatio hepatis, ſi quoſdam auctores auſcultemus, morbus eſt rariſſimus; inter caeteros etiam clariſſimus Hoffmannus ad hanc opinionem fulciendam, omnem nervum tetendit *. Huic tamen aſſentire nequeo, quippe teſtimoniis multorum de hac re ſcriptorum, et variis cadaverum ſectionibus, contrarium ſatis evincitur; confitendum tamen eſt, hepatis hiſce in plagis nequaquam tam vulgarem eſſe, quam aliorum viſcerum, inflammationem. Hepatitis apud pleroſque in duas ſpecies diſtincta eſt, eryſipelatoſam, et phlegmonodeam. Sed haec diſtinctio fundamento admodum incerto inſiſtere videtur; nam, ex theoria eryſipelatis, hanc, in partibus ſolum cuticula vel membrana ſimili ornatis, oriri poſſe manifeſtum eſt; ſed ex anatomia, membranam hepatis ſimplicem et unam eſſe, a peritonaeo deductam, evidenter apparet; ideoque ullam inflammationem eryſipelatoſam ibi unquam

* Opuſc. patholog. pract. dec. II. diſſert. viii. p. 484.

locum

locum obtinere, vix et ne vix quidem probabile eſt. Eruptio vero, quam multi tranſlationem eryſipelatis ab hepate ad ſuperficiem eſſe putaverunt, alio loco, aliiſque principiis, explicabitur. Altera fuit hepatitidis diviſio, in parenchymatoſam, et membranaceam. Vulgo creditum eſt, inflammationem acutam primam ejus ſedem, vel in parenchymate viſceris, vel in membrana circumcingente, habere poſſe; et hinc inflammatio pneumonica in peripneumoniam et pleuritidem fuit diviſa. Multa tamen obſervata, internam ſubſtantiam hepatis ſpecialiter perexigua ſenſibilitate praeditam eſſe, oſtendunt; et in diſſectionibus, abſceſſus ampli in ea facti, cultro anatomico ſeſe praebuerunt, quamvis per vitam nulla inflammationis ſigna apparuerant. Ab his ergo, rite perpenſis, inflammationem acutam, nunquam a parenchymate, ſed ſemper a membrana veſtiente, initium ſuum capere, concludere licet. Sed, quanquam abſceſſus ita in parenchymate, ſine ſignis inflammationis, formati fuerunt; tamen hos, abſque ulla inflammatione praecedente, fieri poſſe, nequaquam eſt credendum; hujus alicui gradui quamvis obſcuro attribuendos eſſe mihi videtur. De hac obſcura ſeu chronica inflammatione, uti dicunt, alia in medium proferre, polliceri non poſſum, ut nunquam fortaſſe, propter ſymptomatum ejus obſcuritatem, arti AEſculapianae ſubjicitur; et igitur culpa liberatum iri ſpero, ſi hocce opuſculum intra acutae hepatitidis limites cohibere velim.

Hepatitis acuta eſt vel idiopathica vel ſymptomatica; ſed haec a noſtro argumento prorſus aliena eſt; ideoque de hepatitide idiopathica ſolum tractabo.

CHARACTER.

Inflammatio, nunquam, niſi quando morbus diu manſerit, omniaque in pejora ruerint, eodem tempore, ambas jecoris ſuperficies capit, nec una certa parte ſemper verſatur; hinc diſpares ſymptomatum concurſus, uti diverſae partes vicinae in conſenſum adductae fuerunt, oriuntur; et ex hoc fit, ut characteres hujus morbi, pleriſque noſologis traditi, valde imperfecti ſint; majore enim ex numero, ea ſymptomata tantum quae faciei hepatis convexae inflammationem praecipue denotant, complexi ſunt; ſic deficit Sauvageſii clariſſimi definitio, "Dolor, tenſio, calor in regione hepatis, cum pondere, tuſſi ſicca, reſpiratione difficili." Linnaeus autem, ſyſtematicorum princeps, in definitione ſua iiſdem fere ſymptomatibus utitur. Vogelius vero, ſymptomatibus Sauvageſio recenſitis, addit, "Icterus, interdum bilis vomitio, et per alvum dejectio." Sed toto coelo errat; nam icterus, in hepatitide

patitide idiopathica, rariſſime accidit; et ergo in characterem ejus nequaquam adſumendus.

Vomitus bilis et dejectio bilioſa, in hepatitide, febrium intermittentium ſymptomatica, ſaepenumero occurrere videntur; ſed in idiopathica longe rarius, quam in definitione morbi enumerari poſſint.

DEFINITIO.

"Pyrexia, hypochondrii dextri tenſio et dolor, ſaepe pungens pleuritici inſtar, ſaepius obtuſus; dolor ad claviculam et ſummum humeri dextri; decubitus in ſiniſtrum latus difficilis; dyſpnoea, tuſſis ſicca; vomitus; ſingultus *."

Sed, quamvis haec definitio alias antedictas multo ſuperet, tamen haec etiam, ut auctor ipſe ingenue fatetur, errores ſuos patitur; illi vero, ab ſtatu noſologiae adhuc imperfecto, oriuntur; proinde hunc, uti optimum morbi characterem, adoptare licebit.

SYMPTOMATUM MORBI ENARRATIO.

Hepatitidi fere ſemper ſenſus frigoris, horror, rigorque praecedunt; quorum in loca, calor, ſitis, inquies, viriumque diminutio, ſubeunt; pulſus item frequentior, plerumque fortior et durior naturali fit; una cum his concurrunt dolor, tenſio, et ardor in regione hepatis, ut plurimum dextro in hypochondrio, ubi aliquantum tumoris ſaepe apparet, exordientia. Dolor aliquando acutus, ſaepius vero hebes, ad claviculam et ſcapulam fere pervenit, et, hypochondrio preſſo, acerbior fit; in latere collocatus, ut in pleuritide, crebro eſſe videtur, et inſpiratione augetur; aeger ſaepe lateri ſiniſtro ſine magno dolore recumbere non poteſt. Morbum quam maxime comitatur tuſſis, fere ſicca, interdum tamen humida; reſpirandi aliqua difficultas aegrotum plerumque urget, et ſingultus ſaepe ſaepius vexat. Anorexia, nauſea, et vomitus, in quo bilis ipſa aliquando exantlatur, frequenter invadunt. Alvus plerumque aſtricta; urina in genere parca, ruberrima; cutis maximam partem arida; color faciei et oculorum interdum flavidus. Dextrae manus torporem, aliquando ab aegro hoc morbo laborante, percipi, Celſus teſtatur †. Praeterea, hoc, ut in aliis morbis inflammatoriis, ſanguis, e vena apte eductus, et concretus, ſuperficiem albidam, coria-

* Gener. morb. Cullen.

† Cel. Prof. Whytt bis notavit in aegris hepatis ſuppuratione laborantibus debilitatem et torporem brachii, femoris, et cruris dextri.

ceam,

geam, exhibet. Haec ſunt, igitur, ſi non omuia, ſaltem praecipua phaenomena, quae in hepatitide, antequam vel in ſanitatem vel in alios morbos exeat, ſeſe evolvere viſa fuerunt; quando autem hoc fit, aliae turbae, alia ſymptomata, naſcuntur.

RESOLUTIO.

Si inflammatio, ſtatu partium integro manente, penitus extinguatur, reſolutio contigiſſe dicitur.

Hoc locum habet, cum congeſtio et ſpaſmus tam lenia ſunt, ut actio vaſorum ſola ad ſpaſmum ſuperandum, congeſtionemque removendam, ſatis ſit. Aut quando, ab majore ſanguinis impetu, aucta in telam celluloſam exhalatio ad eoſdem effectus producendos ſufficiat.

Rarius autem, per hoſce modos ſolos, reſolvitur hepatitis; illius ſolutionem frequentius comitatur aliqua evacuatio, per quam diatheſis phlogiſtica ſyſtematis aufertur, et ſpaſmus et congeſtio e vaſis jecinoris amoventur.

Haemorrhagias e naribus, et vaſis haemorrhoidalibus, necnon etiam uterinis, ſaepe et antiquiores, et recentiores, hujus fauſti eventus prodromos eſſe, animadverterunt. Diarrhoea item, in qua dejectiones, bile aliquando et ſanguine, tinctae, videntur, haud raro accidere dicitur. Quinetiam, ſudores copioſe effuſi, urinaque affatim mincta, ſedimentum vel lateritium, vel album puriforme, deponens, hujus morbi reſolutionem creberrime comitantur; cui porro eruptiones in ſumma cute, aut abſceſſus in diverſis corporis partibus, quandoque obveniunt.

SUPPURATIO.

Plerumque in hepatitide aliquod humoris praeter naturam in telam cellularem effunditur; hoc, ſi tenue ſit, morbo in ſanitatem tendente, abſorbebitur; ſin autem, ex ſero ipſo, propter ſpiſſitudinem non ex toto inhalatur, ſed tantum pars tenuior; altera vero, glutinoſa, ut ab experimentis Gaberi conſtat, fermentationem quandam ineundo, ſenſim in pus mutatur. Species hujus fluidi multum variat, quando ſubalbum, ſubviſcidum, et mite eſt, pus laudabile appellatur; at fermentatione purulenta procedente, ſubſtantia cellularis, itemque vaſa minima, eroduntur, et ad pus augendum ſymbolam conferunt. Simulac hepatitis in ſuppurationem tendit, dolor ſeſe remittit; et tunc ceu micans fit, dum pulſus plenior

nior et mollior evadit, horroreſque vagi et inordinati excitantur. His ita praemiſſis, ſenſus potius gravitatis, quam doloris, in regione hepatica percipitur; jam ingruit febris hectica, ſudoribus colliquentibus diarrhoeave conſociata, hepate ipſo interea extabeſcente. Hinc alimentorum concoctione corporiſque viribus ſuffoſſis, aeger miſellus, adhuc saepe meliora ſperans, pedetentim fato ineluctabili cedit.

Rarius vero obtigit, pus abſceſſu retentum nullum exitum ſibi expiſcari; ſaepenumero, ductibus biliariis eroſis, in ductum hepaticum, et poſtea in duodenum, defertur, exinde per vomitum et diarrhoeam purulentam ſeſe eliminans. Haud raro pus ex vomica erumpit, et, re ita ſeſe habente, ſi nulla partem affectam inter et vicinas fuerit conglutinatio, in abdominis cavum effunditur. Sin adhaeſio, primo morbi ſtadio, efficiatur, puris detractio multifaria fuerit; quando enim abſceſſus faciem hepatis ſuperiorem occupaverit, propter adhaeſionem cum diaphragmate, pus aliquando in pulmones penetrat, et tuſſiendo expuitur *. Saepe cum peritonaeo, muſculos abdominales velante, cohaeſione facta, pus hoſce corrodit, et externe evacuatur. Quum autem ſuperficiem concavam poſſedit, ventriculus vel colon, vel etiam duodenum, erodatur, ſicut horum uni alterive conjuncta ſit pars ſuppurata, et tunc vel vomitu vel ſede pus ejicietur.

GANGRAENA.

Alius hepatitidis, ut cujuſcunque inflammationis, terminus, gangraena eſt. Haec accidit, quando humor effuſus, vice purulentae, putridam fermentationem ſubit; hac vero ingraveſcente, textura celluloſa et vaſa liquefacta ſunt, omniaque, et fluida et ſolida, in ſaniem acrem et foetidam, rediguntur. Haec tam horrenda mutatio, ab ſanguinis rubris particulis large egeſtis, ſaepe oriri videtur; illae enim cito putreſcunt. Sed quanquam ab hoc fonte gangraena in genere emanare videtur; tamen nimia vaſorum excitatio, tonum eorum diruendo, et idcirco ſtagnationi fermentationique putridae fluidorum contentorum anſam praebendo, aliquando eam ſola progignat. Ubi febris putrida hepatitidem concomitatur, gangraena, putrido fermento, in fluida, ſeu extra vaſa, ſeu adhuc in iis retenta, agenti, originem debeat.

Quum primum gangraena ſupervenit, dolor et tenſio ſubito ceſſant; dum pulſus arteriarum crebri, debiles, et intermittentes fiunt, totum ſyſtema magna debilitas pervadit; ex-

* Hujus a Lieutaudio memoratur caſus notatu dignus, in quo ſex vel octo librae puris in pulmones infuſae ſubito expectoratae fuerunt.

rema corporis palleſcunt frigeſcuntque ; ſudores frigidi circa aput et pectus exudant ; crebreſcunt ſingultus et vomitus, t evomita colore ſubatro ſunt ; faeces et urina neſcio defluınt aegro. Delirium mite, et tendinum ſubſultus, quae mors ıltima linea rerum tandem pacat, invadunt.

SCIRRHUS.

Inter terminos inflammationis in genere, hepatitidiſque raecipue, ab omnibus fere adnumeratur ſcirrhus. Sed haud ommode fortaſſe ; nam acutam hepatitidem perraro ſequitur, t quando contingit, ſolum eſt fortuitus, non ab inflammatione, ſed ſubſtantiae interioris hepatis natura, pendens ; arenchyma etenim tali inſenſibilitate praeditum eſt, ut magnas congeſtiones ſine ulla reactione patiatur ; hinc, ſtatus inflammatorii defectu, potius quam inflammatione ipſa, ſcirrhus oriri dicatur ; et, quod mihi pro argumento crucis eſt, quando inflammatio ſupervenit, ſcirrhum plerumque non auget, ſed in abſceſſum convertit ; eum, ergo, ut hepatitidis finem, ſilentio tranſire placet.

In hepatis, aeque ac aliorum viſcerum, inflammatione, an reſolutione morbus terminetur, necne, exudatio, ex parte inflammata, rariſſime non occurrit ; cui adhaeſiones, tam ſaepe in hoc morbo formatae, originem debent.

DIAGNOSIS.

Antea affirmavi, ſymptomatum coacervationem, hoc in morbo, uti hepatis ſuperior inferiorve facies praecipue afficitur, variam eſſe ; diverſas morbi varietates diſtinguere, et ita hancce ſententiam ſtabilire, nunc res eſt.

Quando ſuperficies convexa afficitur, pulſus fortior et durior eſſe dicitur ; dolor lancinans nunc potiſſimum ad claviculam et ſcapulam ſeſe extendit ; tenſio major in hypochondrio percipitur, ubi tumor ſaepe obſervatur ; reſpiratio, ad nunc quam maxime, laeditur ; dolor in latere ſaepe poſitus eſſe videtur, et, inſpiratione facta, exacerbatur, hoc modo pleuriticum ſimulans ; aeger, propter dolorem, lateri ſiniſtro incumbere non poteſt, et tuſſis jam illum exagitat.

Contrarie vero, quum facies concava inflammatur, nulla tuſſis, nullus tumor externus, dolor minus pungens, nulla ſpirandi difficultas, &c. ſed magna anxietas, cum nauſea et vomitu, modo tentant. Singultus ſymptoma eſt ambiguum ; alterutram enim inflammationem comitetur ; ideoque ab eo ſolo certa diagnoſis deduci non poteſt.

Galenus, a diverſis ſymptomatibus, quae circiter morbi reſolutionem obſervantur, hepatitidis ſedem determinare conatus fuit * ; ſed hic aqua haeret.

Hepatitis ſpeciem pleuritis ſaepe prae ſe fert; propter hanc ſimilitudinem, medicos callentes decipere quis eſt qui ignoret † ? Hi morbi quidem aliquando inter ſe adeo conjuncti ſunt, ut mutuo ſibi manus porrigere, et in unam individuamque affectionem coire videantur; et tunc uter idiopathicus, uter ſymptomaticus morbus, dictu difficillimum eſt ‡. Quando vero ſeorſum occurrunt, facile, pleriſque ſaltem caſibus, dijudicantur.

Cum enim aegrotus, hepatitide laborans, ſiniſtro lateri incumbere quietus nequeat; pulmonis dextri inflammatio, e contra, lateri affecto illum incubare tantum ſinit: Quinetiam, in pleuritide, dolor interdum ab uno ad alterum latus repente migrat; dum in hepatitide, firme inſidet, et ſaepiſſime, quod in pleuritide perraro accidit, ad jugulum et ſcapulam aſcendit. Item, in hepatitide, dolor ſemper ingraveſcit, hypochondrio dextro preſſo; contra vero in pleuritide; tuſſis quoque in hepatitide ſicca, in pleuritide, aliquo morbi tempore, ſemper humida, ad diſcriminandum haud parum confert.

Ut in hepatitide ſaepe, in gaſtritide ſemper, obviam fiunt nauſea, vomitus, et ſingultus. Inter has diagnoſis igitur obſcura videatur; ſed pulſus typhodes in gaſtritide, et doloris ſedes, ſimulatque vomitus, et ſingultus aſperitas et frequentia, hanc ab altera ſatis clare diſcernunt.

Hepatitidem inter et ſplenitidem, diſcrimen, ab ſitu doloris et tumoris in noviſſima, necnon, ſymptomatum hepatitidi propriorum defectu, primo intuitu, ſeſe oſtendit.

In enteritide et colica, dolor circa umbilicum torquere percipitur; et praeterquam, in priore, pulſus typhodes eſt, poſteriorem nulla pyrexia comitatur; proinde nullus de harum et hepatitidis diſtinctione in animum ſcrupulus injici poteſt.

Quamvis in peritonitide, dolor poſitu ſuo dolorem in hepatitide aemuletur; tamen ad claviculam nunquam pervenit; et praeterea, nulla alia ſunt ſymptomata, quae rem, minima quidem ex parte, in ancipite ponant.

* " Hepatis gibbae partes inflammatae tribus praecipue criſis modis obediunt, Haemorrhagiis ex dextra nare, atque ſudoribus utilibus, et urinis copioſis; ſimae autem partes excrementis alvi bilioſis, atque ſudoribus, nonnunquam etiam et vomitibus." De criſib. lib. iii. cap. 3. charter. tom. vii. p. 130.

† Cullenus, praelectionibus ſuis practicis, hepatitidem aliquoties ſe praebentem, quaſi pleuritidem tractatam eſſe, et cum aeger alio morbo confectus, fuiſſet diſſectus, nulla pulmonicae inflammationis, ſed hepaticae, ſigna manifeſta ſupereſſe, auctor eſt.

‡ Hinc pleuritis hepatica et hepatis pleuritica auctorum.

Denique,

Denique, ab muſculorum ſuperincumbentium affectione, facile diſtinguitur hepatitis; quoniam in illa tumeſcentia et rubedo magis evidentes muſculorum tractum ſequuntur, et muſculi, propter dolorem, quemlibet motum et tactum fugiunt. Quibus adjici poteſt, non ullam adeſſe tuſſim, nec vomitum nec ſingultum, &c.

PROGNOSIS.

Hepatitis incipiens remediis rite adhibitis rariſſime non cedit; ſed poſt breve proceſſerit, imperio ejus diffuſo, vicina quoque ſubjugantur; unde malorum congeries, quae arti Apollinari ſaepe illudunt, coacervatur. Medici ergo multum intereſt, integre ſcire, quo varia ſymptomata, in mortem an in victoriam laetam, tendant; nam, hoc pacto, etſi tam male eveniat, aegrum, repugnante illo, e medio ſublatum eſſe; tamen morbi proclivitate praemonita, famam, venenatis calumniae ſagittis illaeſam, ſervabit; et contra, ſi omnia ad ſanitatem ſpectent, moeſto aegro, amicisque moerore confectis, animos addendi, ineffabili oblectamento potietur.

Haec ſymptomata, ſive ſalutifera, ſive lethifera, enucleandi hic locus eſt. Quatenus reſolutionem inducere, morbumque penitus amovere, idem eſt; illius indicia omnia fauſta ſunt; ergo, ſi nulla jecoris prava affectio praeceſſerit, uti ſcirrhus, &c.; ſi ſymptomata ſatis modica ſint, primiſque diebus paulatim mitiora fiant; hunc felicem eventum ſubſecuturum praejudicetur; et haec judicatio ſtabilior fiet, ſi aliqua evacuatio critica, ſeu eruptio, morbi violentiam magis magiſque minuens, in vel ante diem ſeptimum accidat. Haemorrhagiae e naribus, et ſudores copioſi, apud magnum medicinae patrem Hippocratem, criſes perfectae appellantur, et re vera pleniorem ſpaſmi ſolutionem indicant. Sed tamen neque his neque aliis, ſi non ſymptomatum remiſſionem inducant, auſcultandum eſt.

Hepatitis ſaepiſſime ſuppuratione terminari videtur; quae, ubicunque locum obtinet, periculoſae plena aleae eſt. In hunc ſtatum res inclinare, cum inflammationis ſymptomata, ſine inſigni levatione ultra ſeptimum diem producantur, hariolemur. Sed haec regula tantummodo generalis eſt; exempla enim ſolutionis, morbi ſtadio longinquiore, non deſunt. Suppurationis appropinquatio ſymptomatibus antea recenſitis cognoſcitur.

Quando pus ex abſceſſu, in inteſtina, propter ductus biliarios eroſos, aut eroſiones coli, &c. defertur, diarrhoeam purulentam, vel fluxum hepaticum, uti nominitant, gignit; quae

 plerumque

plerumque citius aut ſerius aegrum extremum halitum efflare cogit. Puris in abdominis cavitatem effuſio, inflammationes et eroſiones contentorum excitat, quae ſemper gangraena et morte terminantur. Hanc effuſionem accidiſſe, magna debilitas repente adoriens, crebraque leipothymia et ſyncope monſtrant. Pure in pulmones irruente, ſummo in periculo verſatur aeger, et rariſſime ſuperſtes eſt. Pus, per tegumenta communia externe miſſum, caſum prae omnibus propitium indicat. Hujus futuri, tumor externus elatior, molliorque evadens, et apicem prae ſe ferens, index eſt; cumque corpus eſt vegetum, abſceſſus haud amplus eſt, et pus laudabile effunditur, prognoſis fauſta ducatur.

Gangraena rarius hepatitidi, ſaltem hiſce regionibus, ſuccedit.

Quandocunque vero morbi ſymptomata acerbiſſima ſunt, et remedia potentiſſima illudunt, hanc eventuram eſſe conjiciatur; quum ſupervenerit, " mors ſola medicina putetur."

Inflammationis ad cerebrum vel pulmones metaſtaſes multum periculi ſecum ducunt; ab vultus rubore, cephalalgia, delirio feroci, &c. prior; poſterior autem, ab reſpiratione valde laborioſa, tuſſi, expectoratione cruenta concomitata, &c. pernoſcitur.

CAUSAE REMOTAE.

Majoris ergo perſpicuitatis, cauſae remotae, in praediſponentes, quae ubicunque occurrunt, inflammationi in genere, hepatitidique praecipue, corpus humanum aptius reddant; et occaſionales, quae forte contingentes, in corpore praeſertim praediſpoſitione imbuto, inflammationem jecinoris concitare queant, jure dividi poſſint.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

Neminem, qui doctrina inflammationis generali verſatur, latet, quantum, omnia cordis arteriarumque contractilitatem acuentia, corpus huic aeque ac aliis inflammationibus exponunt. Hujuſcemodi ſunt ea quae ſimplicis ſolidi firmitudinem, vivique irritabilitatem, vel denique quae vaſorum ſtatum plethoricum, creare pollent.

Sic temperamentum ſanguineum, aetas juvenilis, coelum frigidum, ſpirituoſorum uſus, vitae genus lautum et otioſum, evacuationes conſuetae ſuppreſſae, et multa alia, quae nunc praeſcribere longum eſſet, ab auctoribus, ut hepatitidis ſeminia, nobis in memoriam prodita ſunt. Sed omnia et ſingula enumerare,

enumerare, et actionis uniuſcujuſque rationem reddere, nequaquam eſt neceſſarium; quoniam inflammationis in genere cauſae tam ſaepe antehac fuſe tractatae fuerunt, ut "omnibus et lippis notae et tonſoribus eſſent." His vero praeteritis, aliae cauſae ſunt, quae hepar ſpeciatim inflammationi obnoxium praebent; tales ſunt inflammationes hujus organi praecedentes, quae, vaſa nimia diſtenſione debilitantes, morbidamque in iis irritabilitatem inducentes, congeſtioni et inflammationi praediſpoſitionem dent. Tubercula etiam ſcirrhoſa, aut alii ejuſmodi tumores, necnon hepatis adhaeſiones, vaſa comprimendo et conſtringendo, et ita ſanguinis motum per ea impediendo, inflammationi favent. Multae aliae cauſae in medium prolatae fuerunt; ſanguis nempe atrabiliarius; pinguedo omenti nimia; natura ſanguinis venae portarum acris, &c. *; quae omnes baſi inſtabili incertaque inſiſtunt, et potius hypotheticae quam verae morbi cauſae ſunt.

CAUSAE OCCASIONALES.

Cauſas inter occaſionales referantur ea; quae per totum corpus ſanguinis impetum ſubito percitant; quae ad interiora libramen ejus dant; aut poſtremo ea quae vaſa ipſius hepatis maxime irritant. In primis ſunt, cibi et potiones ſtimulantia in ventriculum ingurgitata, exercitium vehemens, ſubita animi pathemata excitantia; haec enim omnia fibris motricibus novos ſtimulos addunt, et ſyſtematis ſanguiferi actionem magnopere inſtigant.

Sub ſecundis comprehenditur frigus; quippe hoc corporis ſuperficiei, quodam gradu applicatum, conſtrictionem ſpaſticam ſuper vaſa extrema inducit, et ſanguinem, quantitate ſolito majore, introrſum impellit; quo fit, ut ſi aequilibrium, ſanguinis naturae conſentaneum, non cito reſtituatur, congeſtio, praeter naturam, in una vel altera partium internarum, ut quaeque magis praediſponitur, praevaleat. Idem fit, ſi frigus per potus egelidos ventriculo adhibeatur, ob conſenſum ventriculi et ſuperficiei mutuum; ſed haec non tam ex gradu frigoris quam a calore ad frigus tranſitione ſubita, oriuntur. Ad frigus, affectus animum ſubito deprimentes, v. g. terror, hepatitidi aliquando ortum dediſſe, fuerunt obſervati †, qui eodem modo vaſa extrema conſtringunt, et ſanguinem ergo interne accumulant. Cauſae, poſtremo, quae vaſa hepatis praecipue irritant, ſunt injuriae externae, uti ictus, jecoris regioni illatae; hae, vaſa hepatis comprimendo incendendoque,

* Vid. Boerhaav. aphoriſm. § 916.

† Hippocr. de affection. cap. 1. Charter. tom. viii. p. 674.

que, actionem eorum adaugent, ſanguiniſque impetum horſum impellunt; hinc congeſtio, &c. Sed praeterea, regionibus calidis, ut currente calamo oſtendetur, hepatitis a bilis peculiari acrimonia, qua non ſolum ipſius ductus, ſed vaſa ſanguifera etiam, maxime irritantur, enaſci videtur.

Magnam cauſarum farraginem, ab auctoribus congeſtam, adhuc notare poſſem. Sed omnes chronicae aut ſymptomaticae hepatitidis eſſe cauſas, ideoque ad rem noſtram nil pertinere, cenſeo.

CAUSA PROXIMA.

Cauſas remotas in genere perpendenti, has ad congeſtionem in vaſis hepaticis producendam conſpirare, palam erit. Sed haec vaſa fibris muſcularibus, et idcirco irritabilitate, inſtructa, ſanguinis accumulationem tam inſolitam, ſine reactione, qua ſe a vi diſtendente expediant, ferre nequeunt. Hic autem reniſus, per ſtricturam ſpaſticam extremis in vaſis factam, quae ſtimulum reactioni dat, augetur. At ſpaſmus non ſolum ipſius hepatis, ſed etiam totius corporis vaſculorum extrema invadit, ut ex frigore, pallore cutis, variis ſecretionibus et excretionibus minutis, et, cum morbi ſolutio perficiatur, reſtauratis, manifeſte apparet. Congeſtio igitur et ſpaſmus, cum vaſorum hepatis actione incitata, cauſam proximam conſtituunt. Quaeſtio hic oritur, an hepatitis, venae portarum, aeque ac arteriae hepaticae, ramis, ſedem habeat? Affirmantium opinionem celeberrimus Boerhaavius, illuſtriſque ejus interpres Van Swieten, totis viribus fulcire conati ſunt. Sed, pace horum, ut vena portarum nulla tunica muſculari induitur, ea ergo conſtrictio ſpaſtica illeque reniſus, ad inflammationem neceſſaria, ibi locum obtinere non poſſunt; et ad hoc corroborandum, magnae congeſtiones, magnaeque illius dilatationes, ſine minimis inflammationis notis, inventae ſunt. Hinc hepatitidem, venae portarum nunquam, ſed arteriae hepaticae ſemper, affectionem eſſe, pro veriſimili habeo.

SYMPTOMATUM EXPLICATIO.

Hic ea ſymptomata ſola, quae hepatitidi magis propria ſunt, explicare cupio; quoniam aliorum, cuique inflammationi communium, explicatione non opus eſt.

Dolor et tenſio in hypochondrio dextro ut plurimum ſita preſſuque aucta.—Partem hepatis longe majorem in hypochondrio dextro ſitam eſſe, antea obſervavi. Itaque, ut inflammatio multo frequentius hac, quam in illa parte, quae in epigaſtrio

gaſtrio ponitur, occurrat ; ideoque ejus ſymptomata dolor et tenſio ibi ſeſe oſtendant, neceſſe eſt. Haec vero ſymptomata, diſtractione ultra lumen naturale vaſorum, exorientia, hypochondrio preſſo exacerbantur ; quia tunc vaſa hepatis vicina deprimuntur magiſque diſtrahuntur ; et ſi inflammatio ſuperficiem hepatis convexam occupet, et magna ſit, tegumenta communia propellentur, et tumor in conſpectum veniet.

Dolor aliquando acutus, ſaepius vero hebes.—Hepar parvula tantum ſenſibilitate praeditum eſt ; hinc, niſi cum inflammatio magna ſit, dolor hebet ; et eo magis facie inferiore inflammata ; nam ubi ſuperficies convexa afficitur, inflammatio contiguum peritonaeum plerumque invadit ; propter cujus ſenſibilitatem, dolor acutus fit.

Dolor ad claviculam et ſcapulam perveniens.—Quum inter phyſiologos et pathologos, omnia fere phaenomena corporis humani, ab connexione nervorum in curſu, explicare mos erat ; hoc quoque eodem modo, ſcilicet, a nexu nervi phrenici dextri cum tertio et quarto ejuſdem lateris cervicalibus, ſatis enodatum eſſe arbitrabantur.

Sed haec explicatio, mehercle, nequaquam rationi conſentanea videtur. Quandoquidem, ſi ita res ſe habeat, hoc ſymptoma in paraphrenitide frequentiſſime obſervaretur ; quia in iſto morbo diaphragma, ideoque nervi phrenici, magis irritantur. E contrario autem, quantum mihi notum eſt, a nullo auctore inter illius ſymptomata refertur. Altera eſt opinio, hoc originem debere quibuſdam oſcillationibus, a peritonaeo inflammato ad pleuram contiguam communicatis, quam ſecus aſcendentes ad claviculam, punctum fixum, tandem adveniunt, ibique accumulatae, quod antea non potuerunt, doloris ideam nunc cieunt. Pro hac opinione multa argumenta in medium fuerunt allata ; inter caetera, in caſu, omnibus noto, calculi cervicem veſicae urinariae irritantis dolor glande penis, quo oſcillationes dolorificae congeruntur, tantum ſentitur. In diarrhoea quoque accidit aegrum, aliquo calido, v. g. juſculo, in ventriculum accepto, teneſmo ſaepe corripi, &c.

Decubitus in latus ſiniſtrum difficilis.—Quum inflammatio ligamentum hepatis dextrum occupet, hoc ſpaſtice afficitur ; et igitur, aegro in latus ſiniſtrum incumbente, quantum neceſſe eſt, ſine dolore extendi non poteſt.

Dyſpnoea.—Hepar ſuperius, inflammatione obſidente diaphragma afficitur ; hinc propter ſpaſmum, libere moveri non poteſt, et reſpiratio ergo parva et cum ſuffocationis ſenſu fit.

Tuſſis plerumque ſicca.—Quicquid pulmones irritat tuſſim movet ;

movet; ſicca fere eſt, quia per eos ſanguinis impetus non tam magnus eſt, ut conſtrictionem vaſorum extremam ſuperare queat; interdum tamen cum irritatio major ſit, et fortaſſe cum morbus ad ſolutionem appropinquet, ſpaſmus ſuperatur, et excretio major in bronchias fit; exinde oritur tuſſis humida.

Vomitus.—Facie hepatis inferiore inflammata, ventriculus, ob vicinitatem et ſenſibilitatem magnam, cito irritatur, et condolet. Ideoque nauſea, quam ſequitur vomitus, in quo bilis aliquando ejicitur; in omni enim vomitu, ubi vehemens eſt, partis duodeni ſuperioris motus periſtalticus quoque invertitur, et bilis contenta in ventriculum immittitur. Praeterea, ob irritationem hepatis, ſecretio biliaria invaleſcere aliquando videtur, et hinc vomitus magisillioſus quam ſolito fiat: Simili quoque cauſae dejectionum ſpecies bilioſa attribuenda eſt.

Singultus.—Ex diaphragmate irritato et convulſo ſemper pendet; ubi inflammatio faciei hepatis inferiori inſidet, ab ventriculo et hinc diaphragmate irritatis; quando vero ſuperior facies afficitur, ab inflammatione et irritatione, proxime diaphragmati ipſi impertitis, oritur.

Color faciei et oculorum flavidus.—Omnes fere ſcriptores hoc pro ſymptomate hepatitidis pathognomico habuerunt. In hepatis inflammationibus, regionum calidarum febrium ſymptomaticis, ſaepiſſime occurrere, nemo eſt qui neget; ſed in hepatitide idiopathica raro evenit. Hujus rationem dedit Boerrhaavius, a bile imperfecte ſecreta, igiturque hepatis ſanguine, in molem communem, particulis bilioſis repleto, redeunte. Sed de hac hypotheſi, ab ipſo Van Swietenio derelicta, ambigere haud neceſſe eſt; et ubicunque in hepatitide idiopathica valet, ab inflammatione hepatis concavi ductus biliarios afficiente, et ſic bilis exitum in inteſtina prohibente, ſemper oriri videtur.

Eruptionem eryſipelatoſam, in hoc morbo interdum viſam, explicare antea promiſi; ſimulque alia phaenomena quae tam ſaepe morbi circiter ſolutionem ſeſe oſtentat, exponam.

In hepatitide, ut in omni inflammatione notabili, totius arteriarum ſyſtematis tonus acutior, vel, uti aiunt, diatheſis phlogiſtica gignitur; ob quam inflammatio aliis in locis facile excitetur. Sed in inflammationibus, eodem quo in febribus modo, ſyſtema, certis temporibus, vires ſuas, eo conſilio ut morbi cauſam amoveat, frequentiſſime extendit. Hinc ſanguis tunc praecipue in alias partes ruit, ibique congeſtiones, &c. creat; et ita a parte affecta aſportatus priorem inflammationem ſublevat.

Sic

Sic in hepatitide, in vaſis ſuperficiei interdum congeritur, et inde eryſipelatoſa, ſeu phlegmonica inflammatio ſequatur. Aut, ſi ſpaſmus horum totus amoveatur, ſudores profundentur. Eodem modo derivationes in alia loca fieri poſſunt, haemorrhagias, inflammationes, ſecretiones auctas, &c. concitantes. Quae omnia ex praedictis facile intelliguntur.

Hactenus, quantum in nobis eſt, theoria, ſi nomen placet, morbi conſiderata, de more, curatio nunc tractanda eſt.

CONSILIA MEDENDI

Sunt,

I. Sanguinis impetum toto corpore et hepate ipſo nimium coercere.

II. Conſtrictionem vaſorum extremorum ſpaſticam ſolvere.

III. Symptomata quaedam anomala, ſi occurrant, ſopire.

Primum conſilium ad implendum, regimen antiphlogiſticum, refrigerantia, ſanguinis detractio, et cathartica, idonea ſunt.

Regimen antiphlogiſticum.—Corporis humani alacritas vigorque, ex quibuſdam ſtimulis, plus minus, ſemper applicatis, magnopere pendent; hiſce enim minutis, totius ſyſtematis vires, cordiſque et arteriarum contractilitas, quoque minuuntur. Hinc, in morbis inflammatoriis, ubi haec contractilitas immodice augetur, neceſſitas, hos, quantum nobis ineſt, minuendi, apparet; et hoc regimen antiphlogiſticum dat; ſine quo alia remedia haud multum valere poſſunt. Calor externus potiſſimum eſt evitandus. Sed, quoniam adhuc ſub judice lis eſt, quouſque frigus tuto adhibeatur, media quaedam aeris circumfuſi temperies, ad algorem vero potius vergens, qualis mercurium thermometri Fahrenheiteani ad gradum, quinquageſimum nonum vel ſexageſimum attollat, ſervari debet. Praeterea, mentem et corpus ab exercitio quamplurimum vacare; ideoque omnes hujus cauſas, quandoquidem ad circulationem accelerandam recta via tendunt, ſubducere oportet. Alimenta, aut quantitate aut qualitate, admodum ſtimulantia, cane rabido aut angue magis cavenda ſunt; et cibus, regno vegetabili electus, parce tantum, adhibendus eſt.

Refrigerantia.—Ad tonum ſyſtematis ſanguiferi minuendum, medicamenta quaedam, nomine refrigerantia, in uſu ſunt; inter haec numerantur ſales neutri et acida. Ex illis, hauſtus ſalinus Riverii, ſpiritus Mindereri, et nitrum, praecipue ſunt laudata. Priora autem duo, ad hoc efficiendum,

vix ulla virtute gaudere videntur; et nitrum ventriculo, etiam in ſanitate, tam ingratum eſt, ut nauſeam plerumque moveat. Hinc, in hepatitide, praeſertim quum vomitus jamjam extet, ni fallor, non adminiſtrandum eſt. Acida utiliora ſunt, quia palato arrident, ſimulque ſitim, ſtimulum ſyſtemati inſignem, demunt. Acidis foſſilibus vegetabile anteponendum eſt; quod liberius hauriri poteſt, et ad alvum laxandam prodeſt.

Sanguinis detractio.—Quandoquidem cordis arteriarumque tonus a tenſione, et tenſio a ſanguinis quantitate, maxima ex parte, pendeat; hujuſce diminutionem, tonum ipſum depreſſuram eſſe, res ipſa loquitur. Sanguinis autem minuendi, venaeſectio, brachio rite celebrata, via eſt promptiſſima; et hoc cardine morbi ſanatio tota fere vertitur.

Hac, primis morbi veſtigiis occurrendum, et ab illa, quamvis dolor obtuſus ſit, et pulſus vel vi vel frequentia parum augeatur, haud minus abſtinendum eſt. Minimi eſt momenti, quo brachio; ſed, ſi nil incommodi contra indicet, ex dextro potius depromatur ſanguis. Quia in ſuppurationem hepatitis celerrime tendit, quo citius venaeſectio inſtituitur, eo meliores habebit effectus; tametſi, ullo morbi die, antequam ſuppuratio aut gangraena ſupervenerint, adhibenda eſt. Sanguis pleno rivo depleatur, ejuſque miſſio tam larga et tam ſaepe repetita ſit, quam ſymptomatum violentia poſtulet, vireſque aegri patiantur. Praeterea, optimo cum fructu ad ſanguinis detractionem, parti affectae propiorem, per cucurbitulas cruentas, hepatis regioni applicatas, confugiendum ſit. Quid multis? Regulae ſanguinis detractionis generalis, aut topicae, hoc ut in aliis morbis inflammatoriis eaedem ſunt.

Cathartica.—Alvi catharſis alia eſt ratio, qua fluidorum moles in genere, et ergo impetus auctus minuatur. Sed hac intentione, phlebotomiae virtutes minime attingit; nam, etſi magnam evacuationem procreet, tamen, ut ab excretoriis et vaſis exhalantibus haec fit, vaſa magna ſanguifera tarde ſolum exinanientur; itaque effectus ſero percipientur. Quatenus vero vaſa, in inteſtina humores effundentia, patefaciendo, ab jecinore derivationem facit, ſimulque faeces congeſtas, magnum corporis irritamentum, amovet; haud parum ideo levamenti ſecum fert. Cathartica autem, quae multum irritant, pernicioſa ſunt; proinde mitiora tantum, et praecipue quae vi refrigerante pollent, ut ſales neutri, tamarindi, &c. adminiſtranda ſunt. Quinetiam, enemata emollientia, ſubinde injecta, maxime proſunt, quia faeces, craſſis in inteſtinis collectas, detrudunt, et eodem tempore, dum vaſa eorum

rum relaxant, propter magni coli arcus hepati vicinitatem huic pro fotu ſerviunt.

Secundo generali conſilio medendi reſpondent diaphoretica, fomenta calida, epiſpaſtica.

Diaphoretica.—Antea fuit obſervatum, morbi ſaepe ſolutionem oppido promovere ſudores effuſos; et ne mirum quidem, quoniam, ſpaſtica vaſorum cutis conſtrictione ſanguinis aequa diſtributio impeditur, et congeſtio in vaſis hepatis ſuſtentatur. Quamvis autem remedia quae ſanguinis impetum ad vaſa ſuperficiaria dirigunt, utilia poſſe, liquido conſtet; tamen eorum uſu diatheſin phlogiſticam augeri, morbumque haud raro increſcere, non minus certum eſt; quamobrem, talia ſolum, qualia vaſorum actionem quam minime incitant, adhibenda ſunt, et tunc temporis forte, duntaxat, cum pyrexia aliquatenus ſeſe remiſerit, cutiſque mollities et mador, ad conſudandum propenſionem indigitant; quandocunque vero vomitus aegrum exagitat, ab iis prorſus abſtinendum eſt. Derivationem ad ſuperficiem faciendi cauſa, potus aquoſi tepidi ſorbillentur; curandum enim eſt, ne tam large uno tempore bibantur, ut, ventriculum diſtendendo, hunc ipſum, et hepar contiguum, irritent; ſimul et palato gratiores fierent, acido vegetabile, v. g. ſucco limonum, commiſcendi ſunt. Hoc modo exhibiti ſitim explent, ventriculi fibras, et ergo vaſa ſuperficiei extrema relaxant, atque in ſanguinis molem, quantitatem aquae ſuperfluam, quae per excretoria ejiciatur oportet, introducunt. Hinc extrema vaſa, praecipue cutis, dilatabuntur, ſpaſmuſque ita ſuperabitur. Ad idem conſilium explendum, ſales neutri et emetica, alia medicamina ſunt. Priorum hauſtus ſalinus uſitatiſſimus eſt; et ſi non efficaciter, ſaltem innocue, exhibeatur. Ab emeticis autem omnino abhorreamus; difficile enim eſt, ea tam bene gubernare, ut vomitum, et idcirco, magnam hepatis commotionem, non creant, ut quamvis ita adminiſtrentur, ut nauſeam tantum moveant; tamen, hoc pacto etiam ventriculo et jecori talem irritationem dent, qualis eorum bonos effectus adaequet.

Fomenta calida—Hepatis regioni applicata, quia vaſa relaxant, et ad ſuperficiem derivant, multum fuerunt laudata, et revera uſus eorum neutiquam aſpernandus, tamen ut aliquid incommodi adducunt, et minus quam epiſpaſtica valent, haec ſunt praeponenda.

Epiſpaſtica—Quia ad cutem derivant, effuſionem ibi faciunt, et ſic congeſtionem, ſpaſmumque ab vaſis altius ſitis ſubtrahunt, maxime ſalutifera ſunt. Poſt ſanguinis detractionem ſtatim ad haec decurrendum eſt. Veſicatorium, am-

 plum,

plum, et regioni hepatis impoſitum, eſſe debeat; quo, ſi dolor, &c. perſiſtant, renovato opus erit.

De ultimo noſtro conſilio, nempe, "ſymptomata quaedam anomala ſopire," pauca dicere adhuc reſtat. Singultus et vomitus, morbi initio, remediis antea propoſitis ſuperandi, vi autem pyrexiae quodammodo ſubacta, opiata per ventriculum, ſi ferat, ſin minus, per anum, forſan adminiſtrentur; ſumma autem cautela uſurpanda ſunt, ne diatheſin phlogiſticam augeant. Si, morbo in reſolutionem tendente, criticae fiant evacuationes, hae ſunt fovendae. Denique, morbo in ſuppurationem exeunte, abſceſſus, ſi exteriora verſus ſeſe protrudat, quam cito aperiendus; et poſtea, ſecundum regulas chirurgicas, tractandus eſt.

Quamvis, remediis jam perpenſis, hiſce in terris, morbus ſolum profligatur; tamen, in India Orientali, haec praetermittuntur, et ad mercurium, quaſi remedium ſpecificum, omnibus decurritur. Hic, interne vel externe, donec aliquid ſalivae proritationis excitatur, adhiberi ſolet, et hoc modo morbus, etiam acutiſſimus, penitus abigi dicitur.

Hujus rei rationem reddere difficillimum eſt. In regionibus, quae torrenti calore ſolis exaeſtuant, bilis, propter calorem, magnam ſibi acrimoniam acquirit; eodem tempore hiſce in regionibus hepatitis maximopere graſſatur, dum aliae inflammationes non niſi rarae ſunt; huic acrimoniae igitur, hepatitidis frequentiam maxima ex parte deberi, veriſimillimum videtur. Quantum conjectura augurari poſſum, mercurius acrimoniam mitigando, et ita cauſam tollendo, morbum ipſum removet. Nonne mercurii uſus in ſyphili opinionem noſtram quodammodo fulcit?

DE NEPHRITIDE.

AUCTORE PLUNKETT LHOYD.

EX cognita renum fabrica certe mirum videtur, hunc morbum tam raro accidere, cum tam variis mutationibus quotidie iſtae partes ſubjiciantur, tantam ſanguinis copiam continuo accipiant, et praeterea permultae corporis ſecretiones retentae ad haec organa vergant; confiteor me omnino ignorare quamobrem non ſaepius inflammatione laborant?

Pendetne

Pendetne ab inſenſibilitate? Omnino ad hanc praecipue cauſam ducor referre, multoque magis ob hanc rationem, quod homines ſaepe per totam vitam calculos in renibus habuiſſe ſine ullo dolore, obſervatum eſt; et * cel. Van Swieten hoc his verbis confirmat: Obſervata numeroſa habentur, quae docent, in magnatum cadaveribus eviſceratis, ut balſamo condirentur, repertos fuiſſe calculos in renibus, licet nunquam nephritidem paſſi forent. Et illuſtris Haller † huic opinioni multum favet, de renibus agens, "Cum nervi parvi ſunt, ren parum acutum ſenſum habet." Sed his (ut ad rem multum non pertinentibus) omiſſis, ad opus propoſitum perveniam, incipiens, ut ſolito, a morbi definitione. Plurimas nephritidis definitiones, tam veteres quam recentiores medici dederunt. Ex his, illam a cel. Cullen ‡ nuper traditam hic inſerere volui.

CHARACTER.

Pyrexia; dolor in regione renis, ſaepe ureteris iter ſequens; mictio frequens urinae vel tenuis decoloris vel ruberrimae; vomitus, cruris ſtupor, teſticuli ejuſdem lateris retractio aut dolor.

Sub hac definitione patet utramque nephritidem, ſcilicet veram et calculoſam, contineri; ſed, quoniam calculum tantum inter cauſas remotas tradere vellem, partem poſteriorem definitionis, videlicet cruris ſtuporem, teſticuli ejuſdem lateris retractionem, aut dolorem, omnino omittendam eſſe cenſeo; et ad hiſtoriam morbi vulgo dictam progredior, quam titulo ſymptomatum ſignari mihi arridet.

SYMPTOMATA.

Nephritica omnis febris, eodem modo ac aliae febres, incipit cum frigore et calore alternatim ſuccedentibus: His citius vel ſerius manentibus, tunc febris aſſidue adeſt, quae continuo increſcit ordine certo, dolor peracutus ac pulſans cum magno ardore, paulo nothis coſtis altior, per dorſum tranſit, etiam ad jecur uſque, ſi ren dexter afficitur; ſimiliter ad veſicam in hypogaſtrio juxta pudenda et ad femora §; dolor hicce ſternutamento et tuſſi intenditur; quandoque deliquio corripiuntur, fuſiſque ſudoribus labefiunt: Inter haec, eſt appetitus proſtratus, itemque nauſea, dolor ventriculi, et crebra bilis ejectio, alvus aliquando conſtricta, aliquando ſoluta, eructa-

* Comment. in Boerh. aph. vol. iii. p. 247. † Prim. lin. phyſiol. p. 361.
‡ Synop. morb. p. 263. § Lommii obſerv.

tiones frequentes; urinae reddendae difficultas, quamvis magna cupiditas; et, ſi fluit, cum ſenſu eſt ardoris; primum excreta limpida eſt et tenuis, nullum ſedimentum deponens; poſtea rubra, craſſa tandem, et mucoſa. Saepe extrema frigeſcunt, ſed praecipue pedes, ut vix aeger erigi poſſit, vel pedibus incedere; decubitus in latus firmum difficilis, facilior ſupinis quam pronis, ſed in latus affectum facillimus; jam, inflammatione remediis non ceſſante, ſuperveniunt pervigilium cum delirio, anxietas, ſpirandi difficultas, dejectiones alvi involuntariae, cum vomitu frequenti; et ſimul extrema algeſcunt; pulſus debiles, celeres *, et intermittentes deprehenduntur; artus convelluntur, tandemque mors, linea ultima rerum. Hanc induit formam nephritis cum fatalis evenit; ſed, cum in ſuppurationem terminatur, adſunt alia ſymptomata, quae hanc terminationem concomitantur, ſcil. horripilationes ſaepe revertentes; pulſatio; ſed dolor miteſcit et tantum gravis ſentitur; minorque febris adeſt. Si haec ſymptomata per aliquod tempus manſerint, tunc ſuppurationem jam factam fuiſſe in parte novimus; et, ubi abſceſſus erupturus eſt, aeger multum inhorreſcit; ſequitur vehementior et febris et dolor; et Hippocrates dicit, Renibus ſuppuratis ſtranguriam adeſſe. Sed pus urinae miſtum ſuppurationem manifeſtat praeſentem, et omne dubium tollit ſignis renis inflammationis praegreſſis. Symptomatibus utcunque traditis, ad cauſas morbi procedo, et imprimis ad cauſas praediſponentes.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

Omnes conſentiunt auctores, plethoram et diatheſin inflammatoriam homines huic morbo, aeque ac aliis morbis inflammatoriis, obnoxios reddere; et ſaepe his hoc malo correptis, niſi medicamenta tempeſtiva adhibeantur, fatalis evenit; et quamvis ex ante dictis quiſquis crederet juventuti adeſſe omnia huic morbo faventia, attamen ſyſtematis humani diverſa ſtadia accurate perpendenti clare patebit, quaenam aetas hujus mali periculum ſuſtineat. In ſenectute optime notum eſt perſpirationem diminutam eſſe; nam hac aetate vaſa exhalantia materiem perſpirationis vehentia propemodum excaecantur; via per cutem denegata, pars ſanguinis aquoſa feroſa ad renes vergit; unde fit, quod in hoc tempore omnia vaſa abdominalia magis ſanguine turgent, et his motibus quae inflammationem inducunt multum prona ſunt, quando cauſae, occaſionales dictae, occurrunt. Et Hippocrates, de morbis aetatum

* Van Swieten comm. vol. iii. p. 229.

diverſarum

diverſarum agens, ponit nephritidem inter morbos huic aetati peculiares.

CAUSAE OCCASIONALES.

Harum inter primas, diuretica acria enumerari debent, quae ſtimulo arterias renales ad motus majores excitant, et humores ad haec organa quantitate inſolita trahunt; vulnera et contuſiones renum, quibuſcunque modis illata, ſaepe lethalia ſunt, inflammatione et ejus ſequelis *. Alia ejus occaſio eſt, ſi renes ab iis comprimuntur, quibus colon multum diſtenditur †; uſus veneris nimius; nixus corporis validi, curſus, equitatio, aeſtus, decubitus diuturnus. Quomodo haec omnia agunt, non explicare neceſſarium videtur; et, ſi quis cognoſcere velit, ad commentatorem Boerhaavii illum relego, qui vix quidquam intactum reliquit. Frigus corpori antea calefacto ſubito admiſſum ſaepe huic morbo originem praebere creditur; et verba Hoffmanni ‡ huic ſententiae congruere videntur: Nihil ſit tam infenſum quam frigus hibernum, regnante vento Boreali aſpero, et rigido, quo improvide admiſſo, paſſiones hae prompte vel inducuntur vel illico recrudeſcunt: Et haec videtur eſſe cauſa perfrequens inflammationis; ſic enim perſpiratio impeditur, propter ſpaſmum in omnia vaſa cutanea inductum, vertuntur humores ad partes internas, qui facile functiones perturbant; ſed quare in hoc nephritis, in illo enteritis, producitur, plane ignotum eſt. Vermes et pilos ab auctoribus inter cauſas numeratos praetereo, quoniam raro aut nunquam occurrunt.

Evacuationes ſolitae ſuppreſſae, inducendo plethoram, facile anſam poſſunt huic morbo dare; et ſuppreſſio menſium vel haemorrhoidum potius pro cauſis praediſponentibus indigitari debent; ſed ubicunque notatae ſunt, Galenus § ſe obſervaſſe teſtatur, evacuatione per haemorrhoides conſueta intempeſtive cohibita, quoſdam nephritide correptos fuiſſe. Spaſmodicae contractiones fortaſſe inter cauſas numerari debent; cum tamen ſcateant exempla, quam ſaepenumero adſunt affectiones ſpaſmodicae vaſorum renalium in hyſteria et multis aliis morbis: In hiſtoria autem medicinae duo vel tres tantum caſus enumerantur, ubi inflammatio renum videtur ortum duxiſſe ab hac cauſa; ideo aſſentiri non poſſum, hanc cauſam eſſe admodum frequentem. Podagra retrocedens vel atonica non raro has partes afficit; et fortaſſis rheumatiſmus,

* Hujus caſum inſignem tradidit cel. Monro de morbis militum.
† Platneri ars medendi, p. 117. ‡ Vol. ii. p. 148.
§ Comment. in lib. Hipp. de alimento, tom. vi. p. 271.

ſubita

ſubita metaſtaſi, ut ab auctoribus dicta, inflammationem producit. Sed cauſa omnium frequentiſſima eſt calculus partibus diverſis renis haerens * ; et calculus uni reni impactus, ſpaſmodicam contractionem alterius producere poteſt. Facit autem proximus iſtarum partium nexus, ac mutua actionum, quas exercent, conſpiratio, ut altera alteram facile in mali communionem pertrahat. De origine calculi nil exponere enitor ; cum humorum corporis humani indoles tam atra caligine obvolvatur, nec hujus loci eſt : Sufficit hic cognoſcere cauſam praeſentem ſine hujus indagine ; his tandem finitis, ad cauſam proximam incertus me confero.

CAUSA PROXIMA.

Cum tot lumina medicinae multum de cauſa proxima inflammationis inter ſe diſcrepent, non noſtrum eſt certe tantas componere lites ; ſed, ex cauſarum praediſponentium et remotarum contemplatione, veriſimile videtur, illam conſtare in majore ſanguinis raptu, (ſpaſmo et irritationi conjuncto), impetu vehementiori quam ſolito in partem ruentis ; et ex methodo medendi ab omnibus uſitata, haec poſtea probabilior apparebit. Sed in tam incerta et obſcura quaeſtione, verecundia † et diffidentia potius quam opinionis tenacitas mortalibus caecis conveniunt ; neque turpe erit ingenue ignorantiam fateri in illis, quae non intelligis, cum ſpecioſiſſimae etiam hypotheſes vix reſpondeant omnibus phaenomenis.

DIAGNOSIS.

Haec ab omnibus ſemper ardua credebatur ; et merito : Nam cadaverum inſpectio renes affectos fuiſſe oſtendit, cum nullum ſymptoma adfuerit, quod vel minimum lucis de morbo praeſenti dare potuit. Sed, quoniam inter nephritidem veram et calculoſam diagnoſin dare tentabo, facilius erit hujus diſtinctionem ab aliis morbis ſtabilire.

A nephritide calculoſa. Febris in nephritide vera, a primo inſultu, dolorem ‡ comitatur, vel preſſo pede ſequitur ; nullaſque remiſſiones habet, praeter illas omnibus aliis febribus inflammatoriis communes : In altera vero, haud ſupervenit febris, niſi poſt cruciatus diu toleratos ; multas patitur remiſſiones ; et adſunt, urina ſaepe ſabuloſa, ſtupor cruris, teſtiſque ejuſdem lateris retractio ; quae ſane ſymptomata, tametſi non perpetua in omnibus, tamen nephritidem || calculoſam

* Van Swiet. loco relato. † Cel. Home, Principia Med. § 5. p. 27.
‡ Cull. praelect. || Van Swieten, vol. iii. p. 223.

frequentius

frequentius comitantur, quam quidem nephritidem inflammatoriam: Et ſuſpicandum eſt, calculum cauſam eſſe, quando hominem aggreditur cui haereditarius eſt: Temperamentum eſt quoddam magis obnoxium calculo; ſed non facile eſt hoc depingere. Dicere ſufficit, idem eſſe cum arthritico; et pro certo acciperem, calculum in culpa eſſe cum podagros corripuerit; raro enim quiſquam ab arthritide afficitur in juventute, quin calculum generet citius vel ſerius. Ex ante dictis facile diagnoſin erui poſſe ſpero; magnique eſt momenti, quoniam diverſam medendi methodum poſtulant.

Ab enteritide. Hic aliquando diagnoſis eſt anceps, ſed ſequentibus diſtinguitur. * Differt ab enteritide, quod dolor ad exteriora refertur; in enteritide, ſplenitide, ad anteriora ſeu ad abdomen; alvus raro in nephritide adeo pertinaciter clauditur, quin clyſmatibus emollientibus facile obediat; et facies in enteritide quae minime placet, vel aliquid inſoliti †, ut oculos exterrefactos, livorem circum labra oſtendit; pulſuſque humiles et debiles potius, et qui, ſi bene attendas, ſibi ſubobſcure diſſimiles: Hiſce ſymptomatibus diſtingui poſſunt imprimis ſi morbus non admodum vehemens fuerit.

A pleuritide. Haec etiam a priori facilis appareret. In nephritide non adſunt dolor lateris valde auctus in inſpiratu, decubitus in latere affecto moleſtus, vel tuſſis.

Ab hepatitide. Adſunt dolor ad claviculam et ſummum humeri dextri; hypochondrii dextri tenſio et dolor, ſaepe pungens, pleuritici inſtar, ſaepius obtuſus, abſque ſignis ullis nephritidis.

A lumbagine rheumatica Sydenhami. Abſentia febris et affectionum ventriculi, dolorque ſaepe in hoc morbo revertens.

A lumbagine inflammatoria ‡. Quod aeger antrorſum flexus erigat truncum ſine notabili dolore; in lumbagine, cum atroci, nil de diagnoſi reſtat, niſi ſignis quibuſdam illam a colica ſeparare: Non ullo modo dignoſci poſſunt, niſi praeſentia || febris in nephritide, et ſubita mutatione doloris in colica; omnia enim alia ſymptomata in colica obſervantur, et quandoque etiam exercitatos in praxi fallunt. Verum hoc parum damni afferre aegris poteſt, cum in initio hi morbi eadem medela indigeant.

PROGNOSIS.

Utilitas magna hujuſce partis medicinae ab omnibus con-

* Sauvages, vol. ii. p. 510.
† Morgagni de cauſis et ſedibus morb. vol. ii. p. 61. ‡ Sauvages, 504.
|| Gregory's praelections.

ceſſa;

ceſſa; ſed quam incerta etiam peritiſſimis nota eſt: Cum tamen nihil magis confert ad famam medici, quam futurorum praedictio, hic tradere volui tam fauſti quam infauſti ominis ſigna, a prioribus incipiendo.

Boni ominis ſigna. Si, idoneis remediis exhibitis, dolores ſenſim pedetentim ceſſant, urinae copioſe fluunt craſſae, ſudor calidus per totum corpus diffuſus, ſitis minuta, pulſus molles pleni et aequales, prognoſin fauſtam praenunciant, melancholicis et nephriticis ſuccedentes haemorrhoides †, bonum; et aliquando in foeminis menſtrua morbum judicant feliciter.

Mali ominis ſigna. Si dolor in loco pulſans, ſternutamento auctus, et gravitas manent, ſudor odorem urinae emittens, febriſque non minuitur, ſed potius increſcit, crebrum meiendi deſiderium, magna difficultas, urina fuſca et mali odoris, frequens bilis vomitus, ſingultus, pulſus debilis vel intermittens, dolores ſubito evaneſcentes, omnia infauſti ominis; ſi ſupervenit delirium, vel convulſiones cum ſudoribus gelidis, mortem inſtantem praedicunt; etiam ſigna multo his mitiora, magis experto, viderentur infauſta.

Sectiones cadaverum. Unum vel alterum caſum hic notare placet, ne hucuſque tradita ficta vel vana apparerent. Puer ſeptennis, alias ſanus, per unum aut alterum ‡ diem cephalia affectus eſt; ſucceſſit lumborum dolor cum febre conjunctus, ſicut etiam urinae retentio, ita ut ne guttulam fere excernere poſſet, qua demum, fruſtra omnibus tentatis, ſeptimo morbi die enecabatur. Secto cadavere, deprehenditur ingens et inſignis renum partiumque circumjacentium inflammatio, cum variis gangraenae notis. Et, apud Bonetum ||, inſignis diſſectio, ubi in rene ſuppurato quatuordecim libras ponderante, inventa fuit cyſtis, pus continens, craſſitiem aequans pellis vervecinae. Permulti alii caſus inflammationem antegreſſam oſtendentes, poſſunt apud cel. Morgagni, De cauſis et ſedibus morborum, atque Lieutaud, in Hiſtoria ejus anat. medica, paſſim inveniri.

METHODUS MEDENDI.

His igitur, fortaſſe nimis breviter, percurſis, ad medelam hujus morbi pervenio; relictis exulcerationibus, variiſque aliis affectibus, quos imprudentia medici vel vis morbi excitaverat, ad benignam reſolutionem animum verto.

† Hipp. aph. x. § 6. ‡ Hildan. obſerv.
|| Sepul. anatom. tom. ii. p. 567.

Indicationes

Indicationes curatoriae ſunt,

I. Impetum auctum ſanguinis per totum ſyſtema vaſaque renalia minuere.
  1. Quantitatem ſanguinis auferendo:
    a. Venaeſectione;
    b. Sanguiſugis;
    c. Cucurbitulis cruentis.
  2. Alvum ducendo:
    a. Purgantibus leniſſimis;
    b. Clyſmatibus emollientibus.
  3. Regimine antiphlogiſtico.

II. Spaſmum ſolvere.
  1. Sanguinem ad corporis ſuperficiem alliciendo:
    a. Diaphoreticis; praecipue,
      1. Salibus neutris;
      2. Praeparationibus antimonii.
  2. Veſicantibus et rubefacientibus.
  3. Balneo tepido:
    a. Semicupio;
    b. Fomentationibus.

III. Symptomata urgentia levare;
  Opiatis.

Reſtat tantum ut pauca de ſingulis remediis dicam.

Venaeſectio.—Quomodocunque hujus remedii operationem luſtrare volumus, nemo inficias ibit, hoc eſſe in omni inflammatione utiliſſimum. Cum tamen rem diligenter exploramus, facile percipimus, quam parum ad verae medicinae praxin contulerint leges derivationis et revulſionis de venaeſectione, a phyſiologicis propoſitae. Omnia enim experimenta, omneſque obſervationes, perſpicue demonſtrant emolumenta maxime oriri ex tenſione minuta ſyſtematis. Hoc clariuſque patebit, ex contemplatione rerum, quibus efficaciſſimum redditur, quod fit, ſubita eductione, pleno rivo, ex patulo vulnere; et, ut omnia laxarentur vaſa, remediumque potentius evaderet, evacuatione protracta etiam ad deliquium animi: Haec omnia manifeſtant venaeſectionem agere tenſionem ſyſtematis minuendo. Quantitatem vero ſanguinis idoneam in omni caſu auferendi, nemo adhuc, quantum novi, auſus eſt principia ponere; et, quam ineptum foret talia tentare, ſatis obvium eſt; ſed pro viribus, vehementia ſymptomatum, et aetate aegrotantis, operatio iteranda eſt. Quid de iis ſentiendum eſt, quos uſum hujus evacuationis coercentes video, intra ſpatium quatuor dierum? Certe nil penſi haberem. Aiunt enim, poſt hoc tempus, morbum in ſuppurationem tranſire;

tranſire; ergo venaeſectio foret cum damno. Sed, quando ſuppuratio a ſtatu effuſionis, non a duratione morbi, pendet, ut omnes obſervaverunt in pleuritide et peripneumonia, morbum ad diem nonam progredientem, poſtea tamen reſolutione benigna terminantem; ea lege, haec erunt ſatis ad hanc opinionem de regulis venaeſectionis evertendam. Semel hunc morbum quaſi jugulari vidi, ſolo hujus remedii uſu. Antequam unciae ſanguinis decem eductae fuerunt, ſymptomata graviora, qualia ſunt, urinae ſuppreſſio, dolor ad ſummum auctus, remota fuerunt; iterata vero operatione, omnia ſymptomata evanuerunt; ſomnus vires renovans aegrum excepit, qui proximo die priſtina ſanitate gaviſus eſt. Hactenus de miſſione generali; nunc ad topicam, ſanguiſugis et cucurbitulis, me confero. Medici, liberum uſum venaeſectionis timentes, ad miſſionem ſanguinis topicam confugerunt, praxin recentem, certeque utilem; hac, partis affectae vaſorum tenſio ſtatim afficitur, relaxatioque inducitur, multaque incommoda ſuborientia ex altero fonte evitamus. Sed, ut opinor, hoc aptiſſime fit cucurbitulis cruentis; nam quiſquis, in uſu hirudinum vel minime verſatus, bene novit, quantum moleſtiae et morae earum applicatio adferat. Saepe vulnera relinquunt ſanguinem fundentia, vix, niſi cum labore, ſiſtenda. Inſuper ignari ſumus quantitatis ablatae. Per cucurbitulas vero eductio ſubitanea eſt; quantitatem debitam detrahere, atque facilius aeſtimare, poſſumus. Rationibus iſtis motus, hirudinibus cucurbitulas cruentas anteponerem. Si aeger languens manet, magna jam quantitate ſanguinis ex ſyſtemate miſſa, et doloribus non evaneſcentibus, vel multum minutis, haud abſque fructu applicarentur cucurbitulae, cum ſcarificatione. Sed ſola experientia nos hac in re certiores faciet.

Purgantia leniſſima et clyſmata emollientia.—Haud tamen exſpectandum eſt, morbum ab iis unice curandum eſſe; tantum ingeſta quae corpus calefaciunt, vel chylum minus bonum praebitura ſunt, leniter detrudunt. Pondus ex his et faecibus in vaſa renalia, renes et ureteres, auferendo, portam urinae dant, clyſmatibus viam aperiunt, ſyſtema refrigerant. Sed, cum tam multa et perpulchra de uſu catharticorum et eorum noxa * in febribus, niſi in his bilioſis dictis, nuper tradita fuerunt, etiam hic caute uſurpanda ſunt. Argumenta vero dare quibus periculoſa probantur in febribus, non hic loci eſt; et, ſi unquam propinantur, ſolum mitiſſima et leniſſima optima, qualia ſunt manna, oleum ricini, tamarindorum et caſſiae pulpae fructus horaei, et quaecunque alvum

* Cel. Cull. praelect.

ſine

ſine ſtimulo generali leniter ſolvunt. Attamen ſi alvus poſtea clauſa maneat, enemata ex decoctis emollientibus injicienda ſunt, quae alvum humectant, inteſtina craſſa evacuant, renes tam colo propinquos fovent et laxant. Hoffmannuſque † haec habet, In nephritide, tam inflammatoria quam calculoſa, primum et princeps auxilium in clyſmatibus demulcentibus ano infuſis, quae ſine ſtimulo ſalino et purgante paranda, ex lacte, ſero lactis, vel aqua pura, diutius retineri debent, quo ſpaſmos laxant, et flatibus ſic exitum parant.

Regimen antiphlogiſticum.—Reſpicere rationem victus maxime neceſſarium eſt: Nil committere venis niſi lene decet; ciborum vero ſtimulantium, vini aut liquorum inebriantium, ſtimulus vitandus: Infuſum lini, decoctum altheae, emulſio Arabica, hic multum conducunt. Calor praecipue ex corporis motu vel ſtragulorum pondere oriens cavendus eſt; aer in cubiculo intra 60 gradus thermometri Fahrenheitiani ſervari debet. Praeter tamen requiem, certa corporis poſitio prae aliis eligenda; ea ſupina vel reclinata. Nam omnes infra cor partes, praeſertim quae magnis arteriis deſcendentibus immediate ſubjacent, homine erecto, replentur; recumbente, ſanguis per totum corpus aequabiliter diſtribuitur. Verbaque ‡ Celſi his congruunt: Oportet conquieſcere, cubare molliter, ſolvere alvum; ſi aliter non reſpondet, etiam ducere; ſaepe deſidere in aqua calida, neque potionem frigidam aſſumere. Haec de regimine ſatis; quod idem eſt in omnibus morbis inflammatoriis, et tam bene notum, ut ſpecialiter enumerare ſupervacaneum foret.

Diaphoretica.—Febre et diatheſi phlogiſtica imminutis, per ſanguinis miſſionem, aliaque remedia, tunc tuto adhibentur ſudorifica. Sudor vero, per acria, calida, vel ſtimulantia, quae febrim et inflammationem adaugent, nequaquam alliciendus: Miſtura ſalina, ſpir. minder. nitrum, acetum, et ſimilia, ſi non profunt, vix nocent; et, ut utilia ſint, ubertim inhauriri debent, praeſertim ſi morbus ſolvi tendit ſudoribus ſponte emanantibus. Sed praeparationes antimonii, inter quas tartar. emet. primum locum obtinet, quodque nunc tantum invaluit, parvis doſibus repetitis, ad nauſeam ſolummodo excitandam, maxime ad foramina cutis tendit, et perſpirationem promovet, ſpaſmum forte a ſuperficie ſubmovendo. Quomodocunque autem res ſe habeat, experientia confirmavit, uſum etiam emeticorum in inflammatione cum febre.

Veſicantia et Rubefacientia.—Quamvis omnium experientia auctorum docuerit utilitatem eximiam veſicantium in morbis inflammatoriis, cavendum tamen, ne in errorem incedamus

† Hoff. vol. ii. p. 149.   ‡ Lib. IV. cap. x. p. 217.

 eorum

eorum applicatione in hoc morbo. Summa enim cum cautela uſurpanda ſunt; ſiquidem tam proclivia ad ſtranguriam excitandam. Rubefacientia igitur praeponenda ſunt, quae parari poſſunt ex ranunculis pratenſibus in pultem contuſis; vel, ſi deſunt, ſemina ſinapi effectus fere eoſdem praebent.

Balneum tepidum, ſemicupium, &c.—Medici antiqui balnea medicamentis variis ſemper impregnare ſolebant, quae vim diſcuſſoriam poſſidere tunc exiſtimabantur: Sed recentiores, ſoli aquae tepidae uſui confiſi, haec omnia, ut moleſta, vana, et inutilia, abdicaverunt. Balneum eſſe tutiſſimum et efficax remedium in omni inflammatione abdominis, debitis ſanguinis evacuationibus prius celebratis, omnes conſentiunt medici: Attamen de operatione diſcrepant. Verum enim vero cuique non perfunctorie conſideranti nexum ſyſtematis noſtri, praecipue nervoſi, reſpectu tenſionis patebit, balneum, relaxando cutem, et neceſſario vaſa innumera cum extremitatibus nervorum juxta collocatis, inſtrumentum fore minuendi tenſionem totius ſyſtematis, ſed partis praeſertim cui applicatur. Hinc, ut opinor, modus operandi patebit. Cavendum tamen, ne nimis diu aeger in balneo retineatur, nec calor aquae corporis ſani calorem ſuperet; aliter, ſtimulo caloris ſymptomata pejora evaderent.

Opiata.—Inquietudo et violentia doloris medicos ad uſum intempeſtivum horum impulerunt. Sed, in omni fere caſu ubi venaeſectio utilis eſt, vix exhiberi debent. Calori enim adjiciunt, inquietudinem majorem reddunt, diatheſin inflammatoriam augent, denique ſymptomata omnia graviora fient. Niſi igitur ad vomitum pacandum, ſymptoma in hoc morbo malum, irritationem dolorificam ex calculo, vel convulſiones removendas, omnibus aliis remediis incaſſum tentatis, nunquam utenda. Et verba cel. Van Swieten * conſpirare videntur: Raro autem his opiatis utuntur prudentes medici, niſi prius in morbis acutis inflammatoriis per ſanguinis miſſionem, aliaque apta remedia, inflammationis vehementiam minuerint.

* Comment. in Boerh. aph. vol. iii. p. 236.

DE

DE HYSTERITIDE.

AUCTORE LUDOV. BROTHERSON.

HAEC a Culleno ita definitur: " Pyrexia; hypogaſtrii calor, tenſio, tumor, et dolor; os uteri tactu dolens; vomitus."

Praeter ſigna omnibus inflammationibus communia, ſequentia hyſteritidis propria ſunt, viz. dolor partis laborantis continuus, urens, pulſans, modo, uti aegrota opinatur, in inguine ſitus, modo in totum abdomen diffuſus. Saepe adſunt totius corporis vel lateris unius tantum durities, ſtranguria, et frequens deſidendi cupiditas. Si inflammatio partem uteri anteriorem occupet, dolor antrorſum os pubis verſus extenditur, et urinae reddendae difficultas oritur. Si pars poſterior afficiatur, notae ſunt alvus dura, dolorque in regione lumborum.

Si latera, dolores inguinum ſentiuntur; pedes et crura tumeſcunt, et ob pondus ſuum, potiuſve actionem muſculorum impeditam, aegre moventur. Si cervix ſola, os uteri, ſi id tangas, durum tumidumque eſſe reperies. Si uterus totus, ſigna omnia ingraveſcunt; caput admodum dolet, abdomen intumeſcit, et dureſcit, faeces et urina difficillime excernuntur; aegrota nec ambulare, nec ſedere, nec ſtare, abſque ſumma difficulate, valet; ſpiritus parum expeditus eſt, et delirium, convulſiones, extremorum frigus, tandemque mors ipſa, accedunt.

Hyſteritis, ad inſtar aliarum inflammationum loco certo propriarum, quatuor modis, nempe reſolutione, ſuppuratione, gangraena, et ſcirrho, finiri poteſt.

CAUSA PROXIMA.

Cauſa inflammationis proxima jam poſita, vix ambigi poteſt, quin cauſa hyſteritidis proxima quoque impetus humorum in vaſis uterinis adauctus ſit, cui ſimul adjiciatur affectus ſpaſmodicus.

CAUSAE REMOTAE.

Cauſae hujuſce morbi remotae ſunt,

1. *Internae*, viz. Menſtrua vel lochia ſuppreſſa parciuſve profuſa, partus laborioſi, ſecundinae retentae vive avulſae, abortus,

abortus, vomitiones violentae; affectus animi, dum menſes vel lochia proveniunt, concitati; calefactio corporis nimia, quam ſubſecuta eſt nimis magna abdominis refrigeratio; potus poſt motum violentum frigidus, corpore calefacto, ſumptus, praeſertim dum lochia, menſes, vel haemorrhois adſunt; et denique, colica convulſiva, graviorque affectus hyſtericus.

2. *Externae.* Injuriae inter pariendum mulieri illatae, abdomen vulneratum vel contuſum, immerſio in frigidiſſimam ſubita; per loca uliginoſa vel ſuper pavimenta frigida, pedibus nudis, incedere, praeſertim dum menſtrua proveniunt.

PROGNOSIS.

Prognoſis triplex eſt.

1. Si inflammatio ſuperficiem internam, corpore reliquo ſano, et evacuationibus criticis, ſive ſudore, ſive qualibet alia excretione, tempore ſuo ſemet oſtendentibus, tantum occupet; et ſi pus laudabile, odoris foetidi expers, et levamen ſignorum ſecum afferens, ex utero deſtillet, ſalus aegrotae non deſperanda.

2. Aegrota in ſummo periculo verſatur, ſi morbus ultra diem quartum, nulla critica evacuatione per ſudorem aliterve facta, maneat; ſi quod ex utero deſtillat, colore varium et odore ingratum ſit; ſi ſingultus, delirium, convulſiones, et partium corporis extremarum frigoris ſenſus adſint.

3. Si inflammatio in ſcirrhum, et hic in cancrum inſanabilem deſinat, vel hydropem ſanatu difficilem faciat; vel ſi pus in cavum abdominis, quod viſcera gradatim conſumit, et tabem inducit, effundatur, finis morbi periculoſiſſimus ſit oportet.

RATIO MEDENDI.

Conſilium curandi hoc in morbo princeps eſt, impetum humorum in vaſis uterinis quam primum imminuere, ſpaſmumque removere.

Huic autem apprime reſpondent,

1. Evacuantia.
   - A. Miſſio ſanguinis;
     - a. Univerſa,
     - b. Topica:
   - B. Purgantia:
   - C. Enemata:
   - D. Epiſpaſtica:
   - E. Emetica.
2. Relaxantia.

A. Fomenta;

A. Fomenta;
B. Diluentia.
3. Refrigerantia.
A. Sales medii;
B. Acida.
4. Corporis animique quies.
5. Caloris omniumque aliorum ſtimulorum vitatio diligentiſſima.

1. Evacuantia.
A. Miſſio ſanguinis.

a. *Univerſa.* Fiducia noſtra praecipue hocce in remedio collocanda.

b. *Topica.* Pars proxima et commodiſſima, cui cucurbitulae cruentae poſſint applicari, abdomen imum, ſupra os pubis, eſſe videtur.

B. *Purgantia.* Faeces induratae, inteſtina ſtimulando, et hunc ſtimulum non tantum in uterum, ſed in ſyſtema univerſum, diffundendo, in hoc vel quolibet alio morbo inflammatorio, magnopere nocent; igitur accumulationi ſtercoris, purgantia lenia dando, quae, quamvis non ſtimulant, alvum tamen ſolutam tenent, medicus diligenter occurrat neceſſe eſt. Horum optima eſſe videntur manna, tamarindi, oleum ricini, &c.

C. *Enemata.* Haec nequaquam neglectui habenda ſunt, cum celerius quam purgantia agant, cumque vicem fomenti ad partem ipſam laborantem admoti praeſtent, et ea, quae colon contineat, ſatis accurate foras eliminent; eoque irritationem, quae a ſtercore illic accumulato oriretur, praecaveant. Haec e quolibet decocto emollienti, velut malvae, chamaemeli, vel ex oleo olivarum, vel ricini, vel ex aqua ſimplice tepida, quae forſitan, quantum efficaciam ſpectat, quodlibet praeparatum exaequat, apte conflabis. Huic, ſi alvus admodum dura ſit, ut hoc in morbo ſaepe accidit, aliquantulum ſalis communis, vel Glauberiani adjicies.

D. *Epiſpaſtica.* In hoc morbo quidem ea ſatis prope partem laborantem admovere difficile eſt. Quae pars huic propoſito potiſſimum accommodatur, ea eſt abdomen infimum.

E. *Emetica.* Haec ſpaſmum febrilem removent, actionem vaſis ſuperficiei corporeae reſtituunt, et humores ab internis in partes externas evocant; ſed, propter agitationem, quam ſyſtemati actio eorum inferat, hoc in morbo neutiquam adhibenda putamus. Data tamen iis portiunculis tantum, quae ad diaphoreſin movendam conferant, fortaſſe conveniunt.

2. Relaxantia.

A. *Fomenta*

A. *Fomenta* rite adhibita magnopere poſſunt prodeſſe; caeterum ignorantia nutricis ſaepe in cauſa eſt, cur non parum obſint. Si igitur ad ea decurſum fuerit, ſemper caute prius tollantur, quam frigeſcant, et cura ſumma, ut nec induſium aegrotae, nec ſtragula madefiant, adhibeatur.

B. *Diluentia*. Qualia ſunt aqua hordeata, &c. ſitim ſedando, excernentia aperta ſervando, et nutrimentum praebendo, aliquantum prodeſſe poſſunt.

3. Refrigerantia.

Hujuſcemodi ſunt ſales medii et acida, quae, ob poteſtatem, quam habeant, ſedantem, conveniunt.

A. Primas in refrigerantibus tenent ſales medii, et forſitan conſilio corpus refrigerandi rite adhibiti non male reſpondent; multa tamen iis, praeſertim nitro, objicienda ſunt: Hoc enim raro aut nunquam officio ſuo, ventriculo non turbato, fungi ſolet; et igitur periculoſum ancepſque medicamentum eſt.

B. Acida fructuſque maturi ſitim, quae in omnibus morbis inflammatoriis ſubeſt, levando proſunt.

5. Corporis animique quies.

Omnis corporis motus, utpote qui ſanguinis per venas reditum acceleret, et igitur contractiones cordis crebriores reddat, in hyſteritide caute vitandus. Affectus animi violentiores, qui idem praeſtant, quoque cavendi. Quinetiam clunes reliquo corpore altius collocandi, quo impetui ad uterum facto quam maxime occurratur.

6. Caloris omniumque aliorum ſtimulorum diligentiſſima vitatio.

Calor, qui humores rarefaciendo, et ſolida ſtimulando, ad plethoram faciendam confert, diligentiſſime cavendus, ubi diatheſis phlogiſtica tantopere invaleſcit.

Si haec remedia morbum non tollant, magnum periculum eſt, ne in ſcirrhum cancrumve deſinat. In utrolibet caſu periculum ſummum et inevitabile. In priore tamen talia remedia tentanda, qualia in obſtructiones glandularum aliquantum poſſe putantur, velut cicuta, mezereon, pilulae mercuriales, &c. In poſteriore aegrota moriatur neceſſe eſt. Nihil aliud igitur in manu noſtra eſt, quam dolorem miſeriamque aegrotae levare, vitamque prorogare conari; quod forſitan praeſtabunt, regimen frigidulum ſtricte adhibitum, miſſiones ſanguinis modicae, opium, et omnium, quae ſigna poſſunt graviora reddere, diligens et accurata vitatio.

DE

DE RHEUMATISMO ACUTO.

AUCTORE BARTHOL. DILLON.

HISTORIA MORBI.

QUONIAM perpauca hujuſce morbi veſtigia in veterum operibus comparuerint, quod illis vix innotuerit, admodum probabile eſt. Poſthac, in temperatis aut calidioribus terrae plagis rarius occurrere rheumatiſmum, evincere conabimur. Et inde patebit ratio, quare Graecorum et Arabum (qui primi artem medicam excoluerunt) ſcriptis raro illius fit mentio. Hi enim, quibus hunc obſervaviſſe contigit, deſcriptionem adeo confuſam tradiderunt, ut quid certi quoad ejus exiſtentiam concludi nequit. Hippocrati fuiſſe hujuſce morbi aliquam notitiam, quamvis obſcuram, ex his verbis conſtaret: "Cum articularis morbus detinet articulos, ignis et dolor invadit, et brevis quidem et acutus evadit, ſed minime lethalis. Junioribus magis quam ſenioribus contingere ſolet *." Plerique inter ſcriptores veteres, ex eo quod eadem tempeſtate invadunt, et ſaepius conjungantur rheumatiſmus et catarrhus, hos pro eodem morbo habuerunt; ideoque nullam inter illos diſtinctionem inſtituere. Apud omnes enim, quod a capite in juncturas defluxerit humor peccans, invaluit opinio.

Ex Coelii Aureliani †, Tralliani ‡, Aretaei ||, aliorumque ſcriptis apparet, dolores omnes articulos afficientes, ſive arthriticos, ſive rheumaticos, cujuſcunque ſint naturae, acutae, aut chronicae, termino generico Arthritidis fuiſſe deſignatos. Inter primos fuit Botallus, auctor Gallicus, qui hujuſce morbi duas ſpecies notavit, illaſque calidum frigidumque rheumatiſmum, in priore venaeſectiones largas ſtrenue ſuadens, in poſteriore illas omnino interdicens, nuncupavit. Ballonius medicus Pariſienſis §, ex obſcuritate qua diu involutus fuit, hunc morbum tandem eripuit, et diagnoſin, hunc inter et catarrhum et podagram, ſatis accuratam inſtituit **. Omnibus vero, qui de hoc morbo tractaverunt, Sydenhamus juſto celebris palmam praeripuit; quippe qui, morborum plurimorum hiſtorias ſummo cum judicio tradens, hujuſce etiam ma-

* Hipp. de affect. p. 524. edit. Foes.
† Lib. ii. morb. acut. p. 139. ‡ Lib IX. cap. i. p. 599.
|| De cauſ. et ſign. morb. diut. lib. ii. p. 66. § Anno Dom. 1618.
** Balloni om. op. vol. iv. de Rheumatiſmo.

xima cum perſpicuitate depinxit, naturam patefecit, et acutum inter et chronicum diſtinctionem formavit idoneam.

DEFINITIO.

"Morbus ab externa et plerumque evidente cauſa; pyrexia; dolor circa articulos, muſculorum tractum ſequens, genua et reliquos majores, potius quam pedum vel manuum articulos, infeſtans *."

ENARRATIO SYMPTOMATUM.

Apud omnes compertum eſt, hunc morbum in frigidioribus terrae plagis potiſſimum graſſari; ex obſervatis enim Hillary † conſtat, in regione calidiori, ubi praxin inſtituit, mortales rarius exercere. Pro certo etiam habemus, quod in Laponia, aut terris ſeptentrioni appropinquantibus, vix unquam appareat. Contra vero, vitam in regionibus temperatis, quae tempeſtatis viciſſitudines ſubeunt frequentes, degentes, hujuſce morbi inſultui praecipue obnoxii ſunt. Poſthac frigus corpori applicatum, ſolito magis calenti, ad hunc morbum excitandum quam maxime tendere, evincere conabimur. Hinc etiam patet, cur menſibus Martii et Aprilis ‡, Octobris et Novembris, quando aeris temperies magis mutabilis eſt, dum calor excipit frigus, humiditas ſiccitatem, et vice verſa, homines adoritur. Hae coeli mutationes in inſulis Britannicis magis quam alibi ſunt obſervabiles, unde frequentius in hac terrarum plaga invaleſcit. Omnis ſexus, aetas, aut temperamentum, ſi cauſae occaſionales ſatis potentes concurrunt, huicce morbo ſubjici poſſunt. Sanguinei praecipue et plethorici, a pubertate ad 35 uſque annum, frequentius hocce morbo corripiuntur. Foeminas quam viros crebrius aggreditur.

Hicce morbus per ſymptomata jam enumeranda ſeſe manifeſtat; languoris et frigoris ſenſum imprimis experitur aegrotus, palleſcunt et torpent extremitates. Per ſpinam aliquoties dilabitur ſenſatio frigorifica, quae cum rigore et horrore per corpus univerſum tandem diffunditur; paulatim calor ſupervenit univerſalis, ſimul cum anxietate circa praecordia; pulſus jam fit frequens, plenus, et durus; reſpiratio evadit frequens, gravis, et moleſta; ſitis adeſt intenſa; appetitus fit proſtratus, et edulia omnia, imprimis ſolida, faſtidit aegrotus; arida fit lingua et albeſcit; progrediente vero febre,

* Vid. Cullen's Noſolog. Cl. I. ord. ii. et gen. 22.
† De morb. Barbad.
‡ Vid. Cl. Wintringham, vol. ii. p. 239. et 241, 4, 6.

ſuſco-

fuſco tingitur colore; alvus pro maxima parte conſtipata eſt; urina rubra ſedimentum naturale fere ſemper deponit. Symptomatibus ſupra memoratis ſaepius ſuperveniunt vertigo, dolor capitis, facies turgida, et oculorum ſenſibilitas magis exquiſita. Dum haec unum aut duos dies perſtiterunt ſymptomata febrilia, doloribus vagis, acutis, et lancinantibus in variis corporis partibus torqueri incipit aeger; hi vero dolores corpus prius affligere ſaepe ſaepius obſervantur, quam ſymptomata febrilia ſeſe manifeſtant. His doloribus afficiuntur juncturae majores, praeſertim humeri, carpi, &c. At coxas, talos, et genua potiſſimum exagitant. Saepius unum ſolummodo infeſtant articulum; ſed ſymptomatis auctis febrilibus magis intenſi fiunt, et plures corporis articulos ſimul et ſemel excruciant; ſed plerumque ſic progreditur, remittens in una junctura dolor, in alia intenditur; ſic ab una ad aliam migrat, viciſſim alternat, et partem prius affectam iterum iterumque affligit. Hoc modo ſerpens muſculorum tractum ſequi frequentiſſime obſervatur. Aliquoties hi dolores nunc acuti nunc graves univerſum corpus laceſſere videntur; dolore ſic diffuſo motus minimus, compreſſio, aut etiam veſtimentorum attactus, aegrotum miſerum immaniter vexant; tandem rigeſcunt et immobiles fiunt corporis diverſae partes. Contingit aliquando, quod, dolore aliquamdiu perſtante, parti affectae tumor, rubor, et tenſio, ſimul cum placida ſymptomatum prius exiſtentium mitigatione, ſuperveniunt. Saepe autem accidit, quod haec phaenomena, poſt dolores maxime mordaces paſſos, haud appareant *. Nocte ſymptomata ingraveſcunt febrilia, uti et dolores; exacerbatio haec calore lecti veriſimile provenit, ſomno privati noctem trahunt inquieti et animi impatientes. A principio uſque hujus affectionis ſudore viſcido frigido, raro univerſali, ſaepius topico, ſymptomatum levamen raro aut nunquam inducente, ſuperficies irroratur. Obſervatis etiam conſtat, quod obſeſſis hac humiditate quibuſdam corporis partibus, juncturae dolore vexatae aridae evadant. Si vero diaphoreſis copioſa et univerſalis ſymptomatum mitigatione evidente comitata ſupervenit, terminationi morbi fauſtae ſaepe praecurrit. Sanguis detractus pelvi receptus et quieſcens, cruſtam coriaceam (modo hujus productioni aliae inter venam ſecandam circumſtantiae faveant) exhibet. Incerto tempore durat febris; ſymptomata vero pyrexiae ultra duas aut tres ſeptimanas rarius protrahuntur; ſin diutius perſtant dolores, de violentia deperdunt, et tranſitiones in alias juncturas minus frequentes occurrunt. Abſque criſi evidente ſaepius evaneſcit hic morbus; finem ta-

* Storck Annus Med. Secund. p. 117.

men aliquando imponit ſudoris eruptio univerſalis. Solutio vel ſaltem morbi remiſſio poſt haemorrhagias ſpontaneas eveniſſe obſervata eſt. Urina ſedimentum farinaceum demittente, aut diarrhoea (quamvis rarius) ſuperveniente, ſaepe ſublatus eſt morbus. Haec vero ſigna nequaquam ſemper critica habenda ſunt; his enim praegreſſis, ingraveſcit aliquando morbus et diutius protrahitur. Quamvis haec affectio naturam inflammatoriam prae ſe fert, tamen in ſuppurationem raro abit. Effunditur vero fluidum ſeroſo-gelatinoſum in partes locis dolore affectis vicinas. Inciſione in juncturas tumefactas neceſſario facta, evacuebatur hujuſce fluidi certa quantitas; operatio vero ulceribus ſanatu difficillimis originem dedit *. Tumores hi fluidis effuſis cito in ſyſtema reſumptis haud diu perſtant, et vix alicujus momenti ſunt. Ita talem inſtituere operationem Culleno noſtro celeberrimo, quo in praxi nemo magis verſatus, occaſio nunquam oblata eſt. Aliquando etiam accidit quod, ceſſantibus ſymptomatis febrilibus, ſimul cum tumoris et juncturarum ruboris diminutione; dolores tamen vix intermittunt, et varias partes lumbos praecipue et coxas vexare perſiſtunt. Calore applicato vel motu exacerbantur. Rigeſcunt eodem tempore partes affectae, frigidae fiunt et areſcunt. Morbus jam nomine rheumatiſmi chronici cognoſcitur. Huic affectioni pro variis, quas occupat partibus, diverſa nomina fuerunt impoſita. Dolor ſcilicet lumbos aut os ſacrum afficiens *lumbago* nuncupatus eſt. Coxendice affecto, *ſciaticam* vel *iſchiadem* audit. Gingivas vel dentes torquens, *odontalgia;* thoracem afficiens, *pleuritis ſpuria* vel *pleurodyne*, Sauvageſii dictus. Hae autem diſtinctiones nullius mihi videntur eſſe momenti; propterea quod unam et eandem cauſam fere ſemper agnoſcunt, et ratione partis affectae ſolummodo differunt.

DIAGNOSIS.

Ut accurata inſtituatur diſtinctio hunc inter et alios morbos, apprime neceſſarium eſt; et haec argumenti pars, ut maximam adhibeamus attentionem, requirit, ne ex hujus ſimilitudine cum aliis morbis hallucinemur. "Sine hac ſcientia, nulla ſtabilis inſtitui poteſt prognoſis vel therapeia, et medicus adſtantibus ſaepe ludibrio ſit †." Quamvis rheumatiſmus natura ſua, a variis affectionibus, quibuſcum ab antiquis erat confuſus, multum diſcrepat; attamen huic et podagrae quaedam dantur communia; nam eaſdem aliquando corporis par-

* Storck ann. med. ſecund. p 129.
† Home princ. med. pars ii. ſect 10.

tes

tes occupant, ſymptomatibuſque ſimilibus ſaepius ſtipantur, quamvis curandi ratio multum variat. Neceſſarium ideo ducimus notas, per quas ab his morbis, qui perſonam affectionis hujuſce gerunt, prae oculis ponere, dignoſcatur rheumatiſmus acutus. Has ſigillatim perpendemus, eatenus ſaltem quatenus diſtinctionem juſtam formare neceſſe eſt. Atque imprimis quaenam ſit inter cauſas rheumatiſmum et podagram inducere tendentes differentia, conſiderabimus.

Temperamentum ſanguineum rheumatiſmo praecipue obnoxium eſt, et in 9 ex 10 caſibus juniores, aetate florenti gaudentes, et qui annum 35 necdum ſunt tranſgreſſi, adoritur. Mares, foeminas, et eunuchos ullo ſine diſcrimine infeſtat. Vitam laborioſam degentibus et plebeculae, cujus vivendi ratio cauſis excitantibus exponit, frequentiſſime occurrit. E contra, temperamento ſanguineo praeditos, vel necdum ultra medium vitae ſtadium, aut 35 annum, provectos, raro corripit podagra; adultos potius ac ſenes occupat, quamvis haud deſunt hiſce diebus quibus maxime viget luxuria, podagrae junioribus ſupervenientis exempla * ; haec tamen ſunt rara admodum et inſolita. Sexus foemineus, antequam ceſſant catamenia, et eunuchi, podagrae inſultu, maxima pro parte, immunes evadunt; prout et omnes, qui victum ſudore quaeritant, aut exercitiis laborioſis, vel recreationibus muſculorum actione ſtipatis, (niſi prius invaluit praediſpoſitio huic admodum prona, ut ſaepe accidit), ſeſe aſſuefaciunt. Otio torpentes voluptati et omni intemperantiae ſpeciei deditos laceſſit, tabernam humilem habitantes intactos relinquens. Rheumatiſmus, in 99 ex 100 vicibus, a frigore externe applicato deducatur; quandoquidem a cauſis, quarum natura omnino diverſa extat, quales corpus et animum multum debilitant, producatur arthritis. A ſede et ſymptomatibus etiam deſumenda eſt inter hos morbos diagnoſis. Rheumatiſmus, cauſis occaſionalibus applicatis, ſubito adoritur; altera ex parte affectiones quaedam partium internarum, praecipue ventriculi, ſicut digeſtio prava, flatus, eructationes acidae aliquando inſipidae, cum variis in functionibus debilitatis ſignis, podagrae acceſſum indicantibus, praecedunt. Symptomata haec, paroxyſmo appropinquante, evaneſcunt, quum functiones omnes pervadit vigor inſolitus, et ſyſtematis totius tonus plurimum auctus evadit. Rheumatiſmi acceſſum vel paroxyſmum raro praecedunt vel comitantur talia ſymptomata. Hic per totum vitae decurſum plus vice ſimplici raro contingit, neque periodos regulares obſervat. Podagra vero certis plerumque temporibus redit, et intervalla ſatis

* Vid. praelect. clin. Cullen.

juſta

juſta ſervat. Paroxyſmi primi duratio brevior, ſequentes magis protracti evadunt; ex loco affecto etiam ulterius eluceſcet horum morborum diagnoſis. Hiſtoria enim ſupratradita docet, juncturas majores laceſſere, muſculorum tractum ſequi, et plures partes eodem tempore afficere rheumatiſmum. Notatu etiam dignum videtur, quod tam late aliquando diffundatur rheumatiſmus, ut quaenam pars dolore praecipue afficiatur, dicere nequit aegrotus. Arthritis articulos majores raro, minores uti manus et pedis pollicem, frequentiſſime occupat, unum ſimul tantum infeſtat, ſed ab uno in alium priori correſpondentem ſaepe migrat. Rheumatiſmus cum affectionibus internis rarius alternat; ſed viſcera omnia ſaevis ſymptomatibus ſaepiſſime excruciat podagra. Ex inſpectione cadaverum luculenter patet, materiam in rheumatiſmo effuſam gelatinoſam quodammodo evadere. Subſtantia, e contrario, cretacea arthriticorum articuli reperiuntur repleti.

Accidit aliquando, quod diſtinctionem acutum inter et chronicum, illo praeſertim tempore quo ad poſteriorem prior vergit, inſtituere perquam difficile ſit; haec itaque argumenti pars ſummam requirit diligentiam et ingenii acumen. Debita vero circumſtantiis jam enumerandis adhibita attentio, impediet, quo minus hic in dubio haereamus. Acuto ſimul cum inflammatione locali, diatheſis ſemper adeſt inflammatoria, pulſus plenus et fortis evadit, urina rubra, ſanguis vena detracta cruſta coriacea obducitur; curſum plerumque duarum aut trium hebdomadarum ſpatio abſolvit. Dolores ab una in juncturam aliam ſerpere, et extremitates ſuperiores et inferiores occupare, obſervantur. Calore et rubore ſtipantur tumores. Ab applicatis calidis multum exacerbantur dolores. Altera ex parte, chronico raro adſunt ſymptomata febrilia, vel diatheſis phlogiſtica, nec cruſtam coriaceam exhibit ſanguis; aliquando tamen haec obſervata ab aliis pendere videntur, circumſtantiis admodum diverſis. Partes dolore cruciatae pallidae apparent et frigeſcunt. Pulſus nec plenus nec fortis, urina nullatenus rubra evadit; quoad ejus durationem, nulli dantur limites certi. Partes corporis praecipue muſculares, uti lumbi, coxendices, et oſſa iſchia, dolore vexantur. Calor quoque moderatus levamen aegrotis miſeris adfert.

PROGNOSIS.

Experientia compertum habemus, rheumatiſmi terminationem raro funeſtam evadere; tamen haud deſunt eventus infauſti exempla. Medelae ſaepe pertinaciter obſiſtit, et perperam

peram tractata haud raro in rheumatiſmum chronicum varias et diras affectiones, uti paralyſin immedicabilem, juncturarum anchyloſin, inducentem degenerat.

Si morbo hocce correptus aetate gaudeat juvenili, et robore pleno vigeat, dolores lenes, et ſymptomata febris mitiora, cum pulſu parum aucto, molli, et pleno, calore corporis moderato; ſi lingua ſit mollis et humeſcat, et nocte ſuperveniat ſopor reficiens; ſi morbus haud diu invaluit, et nunquam antea aegrum infeſtavit, eventum fore fauſtum audacter ſatis pronunciare licebit. Ulterius confirmabitur praeſagium hocce, ſi ſudorem corpus univerſum irrorantem, urinam magna copia eliminatam, haemorrhagiam ex quacunque corporis parte, copioſam diarrhoeam, vel eruptionem cutaneam ſponte ſuborientem, ſymptomatum febrilium mitigatio ſubſequatur. E contra, medela difficilior evadit, et prognoſis magis in dubio haerebit, ſi aegroti vires prius fuerint labefactae, ſi morbi inſultus ſemel ac iterum ſupervenerunt, vel ſi partes interiores cerebrum, e. g. pulmones, aut viſcera abdominalia, phrenitidis, peripneumoniae, &c. formam induens, et ſymptomata alia atrocia producens, jamjam morbus infeſtavit. Fatendum quidem eſt, migrationes ad interiora rarius occurrere; ſi eveniant, forſan diatheſi arthritico merito nobis ſunt tribuendae, praecipue ſi animo perpendatur, quod ſyſtema muſculoſum maxime afficiat rheumatiſmus. Reſolutione ſaepius, ſuppuratione rarius, gangraena aut ſphacelo nunquam ſolvitur. Denique morbus hicce et doloroſus, et pervicax, quamvis raro exitialis, exiſtimandus eſt.

CAUSAE REMOTAE.

Per omnes cujuſcunque ſint aetatis, ſexus, aut temperamenti, cauſis excitantibus ſatis potentibus applicatis graſſari poteſt rheumatiſmus. Quaedam tamen dantur peculiaria quae faciunt, ut unus hoc morbó corripiatur dum alter liber evadit. Sic vitam annum inter 15 et 35 degentes, temperamenti ſanguinei et plethorici, huic affectioni ſunt praecipue obnoxii. Cauſae hunc habitum producentes variae ſunt et numeroſae; ſed ſufficiat hic enumerare illas ſolummodo quae potentius et magis immediate agunt. Huc referenda ſunt quietum vitae genus, victus lautus, indulgentia ſoporis nimia, evacuationes conſuetae ſubito ſuppreſſae, veluti perſpirationis et catameniorum; hinc forſan major foeminarum quam virorum ad hunc morbum proclivitas; huc etiam ſuppreſſio ſubitanea evacuationum arte inductarum, ut ſetaceorum, veſicatoriorum, et ſimilium, ſanguinis detractionis periodicae omiſſio,

haemorrhagiarum

haemorrhagiarum ſolitarum ceſſatio, pertinent. Cauſae jam enarratae, modo poſtea explicando, morbum excitant. Praeterea, aliae adhuc dantur quae, ſyſtema mobilius reddendo, hujuſce morbi inſultui anſam praebere obſervantur. Talem effectum edere humorum profuſiones omnes auctae, morbi quicunque aegrum ſaepius infeſtantes, ſtatus convaleſcens videntur: Conſtat enim, quod hi qui ſanitati, poſt morbum diuturnum, nuper reſtituti ſunt, coeli et tempeſtatis mutationes magis exquiſite ſentiunt. Applicato enim minori frigoris gradu, facile relabuntur, aut quadam alia affectione corripiuntur. Cubicula calidiora, uſus etiam lavationis calidae nimis frequens, vel potus tepidi ingurgitatio nimia, huc etiam conferre poſſunt. Tonica etiam medicamenta diu continuata irritabilitatem ſyſtematis augere tendunt; habitum debilem, mobilem, et irritabilem inducendo agunt hae cauſae, qui ideo cauſis nocentibus applicatis minus reſiſtere valet. Hinc originem ſaepe ducunt rheumatiſmus et aliae affectiones inflammatoriae.

Ad potentiſſimam et ferme unicam rheumatiſmi cauſam occaſionalem, frigoris ſcilicet applicationem, jam perventum eſt. Omnibus fere innoteſcit, quod in regionibus et tempeſtatibus magis frigidis, et praecipue in his quae frigoris et caloris mutationes celerius ſubeunt, frequentius occurrit. Frigus enim diutius applicatum pro cauſa praediſponente ſola, ſpectandum eſt; tempore enim hyemali, aut gelu diu continuato, raro mortales exercet, quoniam tunc temporis et ſolidorum conſtrictio, et fluidorum condenſatio, ſimul adſunt; exinde frigoris, et caloris vices alternatas morbum accerſere, luculenter apparet. Hinc cur vere aut autumno praecipue graſſetur conſtat. Hiſce omnibus collatis, frigoris et caloris operationem, fluidorum rarefactioni, et ſolidorum conſtrictioni, referendam eſſe, priore poſteriori ſuperveniente, vel vice verſa, ſecundum tempeſtatis mutationes, opinamur. Omnium fere auctorum obſervata docent, vere quam alio tempore frequentius laceſſere, propterea quod a temperie calida majori in gradu rarefiunt fluida, quam ſolida hyemali frigore tam diu conſtricta relaxentur. Hae cauſae irritando validius agunt, et abſque eo, quod ſyſtema ſit prius praeparatum, affectionem hanc producere valent. Si vero praediſpoſitio, quam jam notavimus, prius extiterit, effectum multo potentiorem gignent hae cauſae. Frigoris poteſtas, ſi cum humiditate conjuncta ſit, multum augetur; humido enim exhalante frigus intenſius evadit; hinc loco humido, veluti agris, aedibus recens extructis, &c. recumbentes aut dormientes

adeo

adeo frequenter excruciat rheumatiſmus. Veſtes madidae pro cauſa excitante frequentiſſime habendae ſunt.

CAUSA PROXIMA.

Auctores plurimi proximam hujus morbi cauſam, quadam in fluidorum conditione contineri cenſerunt. Opinionem hanc ſolam conſiderare jam nobis in animo eſt. Cauſam in lentore, aut ſanguinis viſciditate, immediatam contineri, plerique exiſtimabant, et argumenta ad hoc probandum plurima, quae ſpeciem veri prae ſe ferunt, in medium protulerunt; experimenta vero nuper inſtituta horum fundamentum parum ſtabile evincunt. Hujus ſententiae fautores ex ſanguinis vena detracti inſpectione, cujus ſuperficiei pellicula inflammatoria plerumque obducitur, argumenta deducunt. Sed experimentis Hewſon conſtat, ſanguinem morbis inflammatoriis affectorum, tam longe abeſſe quod viſcidior reddatur, ut multo tenuior fiat *. Plurimis enim experimentis inſtitutis, ſanguinem, cujus ſuperficiei cruſta denſior et fortior aderat, ſerius coagulare obſervavit. Hinc ſequitur, cohaeſionis attractionem inter partes conſtituentes multum minui. Jam, quoniam et rationi et experimentis repugnat, in ſtatu fluidorum quolibet, cauſam rheumatiſmi immediatam contineri (hiſtoria et cauſis remotis mature conſideratis) hanc in vaſorum minutorum conſtrictione conſiſtere, quae membranas, ligamenta, aliaſque articulorum partes, tendines et expanſiones muſculorum aponeuroticas, perreptant, concludere fas videtur †. Prohibet haec conſtrictio quo minus libere per vaſa tranſeat ſanguis. Ad hanc ſuperandam reſiſtentiam ſpaſmus exoritur, qui, cum omni ſyſtematis parte cito communicatus, ſymptomata producit febrilia.

METHODUS MEDENDI.

Quoniam ex ſupradictis ſatis eluceſcit, naturae eſſe morbum

* Hewſon on the blood.

† Partibus in hoc morbo affectis bene penſitatis, quare ſuppuratio, aliarum inflammationum ſequela non infrequens, rheumatiſmum raro aut nunquam ſubſequitur, forſan liquido conſtabit. Ex ſuppurationis doctrina jam recepta, et experimentis variis confirmata, patet, proceſſum hunc ſolummodo, effuſioni in telam celluloſam, vel cavitatem aliam huic idoneam, ſupervenire; praeterea, idem genus experimenta probant, partem ſanguinis glutinoſam ſolam huic reſpondere propoſito. Vaſa vero in rheumatiſmo affecta in firma et tenſa muſculi membrana collocantur, quae difficilius cedens humorum impetui magis reſiſtit, et quo minus rumpantur aut dilatentur vaſa, impedit, nec effuſionem admittit. Vaſcula etiam adeo tenuia evadunt, ut, tametſi vi fluidorum a tergo cederent, nihilominus glutinis copiam ad pus formandum ſufficientem vix adducerent.

de quo egimus inflammatoriae, indicationes ſequentes, experientia diuturna ſtabilitas, ideo offerre mihi maxime arriſit: 1. Ut imminuatur ſanguinis impetus in univerſum, et in parte etiam affecta. 2. Ut conſtrictio vaſorum ſpaſmodica amoveatur *.

Adminiſtratio antiphlogiſtica ad primam indicationem abſolvendam imprimis neceſſaria eſt Perficitur haec evitando ſive moderando irritamenta corpori noſtro applicata, quae cordis et arteriarum vim augent; hoc genus eſt calor externe applicatus, (niſi quando diaphoreſis copioſa requiritur), omnis muſcularis actio eſt evitanda, etiam loquela, et ſitus horizontalis anteponendus eſt, utpote in illo pauciſſimis utitur muſculis; quoniam ſyſtematis ſenſilitas morbis inflammatoriis multum augetur, videmus quod etiam mentis operationes corpori, inſtar ſtimulorum haud aſpernandorum, agunt, et praecipue hae quae emotiones vel affectus excitant, et propterea caute ſunt evitandae, ut etiam lucis et ſonus ſenſus. Quoniam cibi omnis generis, ad alimentum ſumpti, aliqua ex parte ſyſtema ſtimulant, et quia haud penitus ab iis abſtinere impune poſſumus, alimentum minimum ſtimuli praebens eligendum eſt. Cibo ex regno animali ſumpto, quoniam alkaleſcens ſit, et igitur magis irritans, haud omnino utendus eſt, cujus vice diaeta vegetabilis fungatur. Quoniam potus etiam ſtimulare valeat, liquores omnes aromatici, ſpirituoſi, et fermentati (tenuiſſimis exceptis) haud aegro ſunt propinandi, et aquoſi innocui tantummodo ſunt praebendi. Ne ſitis urgeat, aut ſtomachus crudis indigeſtiſque opprimatur, aut faeces longius retineantur, quum haec omnia ſtimulum praebent, quam maxime cavendum eſt. Nunc proxime ad modos quibus ſyſtematis ſanguiferi actio eſt minuenda, quoniam vis hujus maxima ex parte a tono vaſorum pendet, et hic rurſus tenſione, ex fluidis contentis; igitur apparet, quod horum imminuta quantitate neceſſario et efficienter ſanguiferi ſyſtematis etiam moderabitur actio, hoc maxime bifariam perficitur, ſanguinis detractione, ſcilicet, et catharſi. 1. De illa tractabimus, utpote in hoc morbo maximi remedium momenti. Sanguinis miſſio, hujus virtutibus conceſſis, boni ejus effectus maxime aſſequi poſſunt; ſi ad regulas ſequentes animum vertamus, imprimis ſupine poſitus eſſe debet aegrotus, (nam ſic minima eſt actio muſcularis), ut procul omne abſit irritamentum etiam cavendum. 2 Vena ſatis pertuſa, ut pleno fluat ſanguis rivo neceſſe; nam tonus erit imminutus in ratione quantitatis, dato tempore, extractae; ſic videmus, quod vaſis magnitudo et orificii amplitudo multum valet. Quoad quantitatem abſtrahendam, generalis nulla norma poni poteſt, quoniam

* Cull. Prim. Lin. interprete Beerenbroek.

niam pro ſtatu morbi et aegroti indole eſt varianda: Hic tantum dicere ſufficiat, quod in adulto mediocriter vigente, venaeſectio ad ℥xx vel aliquid ſupra larga, et infra ℥xii parva, habetur. Quoties ſit repetenda inter auctores haud conſentitur. Riverius frequenter celebratam venaeſectionem commendat; et ſic dicit. "Quandoquidem is morbus hoc habet peculiare, ut ex frequenti venaeſectione vires non dejiciantur, ſicut in aliis morbis ſolet contingere." Eques Pringelius, doloribus multum vigentibus, repetitas et fere diurnas detractiones laudat, donec vel remittunt aut multum leniuntur †. Cl. Lieutaud, quod abſtinendum eſt a venaeſectione poſt diem ſeptimum morbi elapſum monet, ne nimis hoc modo eum pertrahamus, et hanc ob cauſam ter quaterve celebratam ad morbum tollendum ſufficere exiſtimavit. Sed auctor ille eruditus errare mihi videtur, aliquem limitem deſignatum pro ſtatuto ponendo. Quoniam regula nulla certa deſignari poteſt, qua evacuatio haecce eſt moderanda, attentio ad ſequentem nos aliquo modo dirigat, viz. quoad frequentiam et vim aucta pulſatio arteriarum, ut etiam dolorum violentia, eodem tempore, ratione etiam ad ſexum, temperiem, vires et ſtatum aegri plethoricum habita, ut etiam ſi ſtatis vicibus necne huic evacuationi aſſuetus fuerit, quaerendo. Etſi venaeſectio generalis tam videtur efficax, et huic morbo tam bene aptata, tamen ne ultra juſtos limites inſtituatur providendum; nimis ſaepe celebrata tardam efficiet convaleſcentiam, chronicum rheumatiſmum, et forte alios multos morbos a debilitate orientes, veluti hydropes, &c. inducet. Si venaeſectio univerſalis iterum fuit facta, et dolor nihilominus manſerit, aut pulſus haud factus mollior, ut malos ulterioris evacuationis effectus fugiamus, doloris vis topica venaeſectione leniatur, et certius ſi tumor vel rubor ſupervenerit. Topica ſanguinis detractio praeſertim laudatur, cum doloris duratio magis quam febris violentia urget. Sanguis topice detrahi poteſt hirudinibus vel cucurbitulis cruentis; has illis anteponere inducimur, quia citius fieri, et quantitas ſic extracta accuratius metiri poteſt, cujus commoda ante enumerata ſunt.

Cathartica. Horum, imminuenda fluidorum corpore contentorum quantitate, effectus ſunt permagni; magnopere totum ſyſtema relaxant, et irritamentum, quod faeces accumulatae producunt, tollunt; hinc perutilia in hoc morbo, tantummodo efficacia ſunt generis antiphlogiſtici, quae haud ſyſtema ſtimulant; hujus naturae ſunt cremor tartari, manna, pulpae tamarindorum et caſſiae, ut etiam ſales neutri.

Enemata laxantia. Haec propoſito antedicto, nempe irrita-

† Obſervations on diſeaſes of the army, p. 157. ed. 6.

tionem amovere, optime reſpondent, et ſaepe valde ſalutares producunt effectus. Quoniam alvus in hoc morbo ad ſtatum aſtrictum proclivis eſt, ideo horum quotidiana adminiſtratio erit neceſſaria.

Refrigerantia. Haec medicamenta etiam primae indicationi aptantur; horum acida ſunt utiliſſima, et omnium vegetabilia ſunt optima, praeſertim ſatis diluta, et ſic intra ſtomachum ſuſcepta, ſitim extinguunt, calorem leniunt, ſedative in ſyſtema agunt, et ſaepe inſtar diureticorum et diaphoreticorum operantur.

Sales neutri. Horum etiam vis refrigerans permagna eſt, impetum ſanguinis moderantur, corpus frigefaciunt, ſpaſmum ſuperficiei tollunt, et lenem diaphoreſin inducunt. Horum nitrum praecipue exhibetur: Dr Brockleſby ſtatim poſt primam venaeſectionem a vi ad x drachmas ſpatio xxiv horarum, copioſe dilutas, exhibuit; ſed tamen pauci ſunt ventriculi qui tam magnam poſſunt perferre quantitatem *. Inter haec remedia merito enumerari debet julapium ſalinum; efficacior habetur, ſi, vice alkali fixi, volatili cum ſucco lemonum juncto utimur.

Impetu ſanguinis modis antedictis imminuto, ad ſecundam ventum eſt indicationem, nempe, ut conſtrictio vaſorum ſpaſmodica amoveatur. Huic ſudorifica maxime accommodantur. Quibuſdam evacuationibus generalibus praemiſſis, et poſtquam hiſce cum aliis remediis enumeratis diatheſis inflammatoria ſyſtematis ſublata vel imminuta ſit, tunc ſudatio maximi erit momenti in rheumatiſmo curando; tamen excitanda ſit medicamentis haud ſtimulantibus, et caloris ope quam minimi; nam, quum promovetur medicamentis irritantibus, et augmine magno caloris, perraro haud phlogiſticam diatheſin ſyſtematis auget, medicamentum hiſce viribus ſtimulantibus vacuum nunc jure celebratur, utpote tutum et in promovendo ſudore certum, viz. pulv. Doveri, qui ex opiato et emetico cum ſale neutro junctis conſtat. Hoc remedium aliis ſudorificis longe praeſtat, quia haud tantum caloris poſtulat quantum alii.

Nunc de modo ejus exhibendi et regulis inter operandum obſervandis dicendum. Melius exhibetur poſtquam matutino ſomno expergefecit aegrotus, quia excretiones magis regulariter in ſtatu vigilante perficiuntur. Quoniam juxta naturam morbi ſymptomata febrilia et dolores noctu intenduntur, et magis minuſve interdiu remittunt, tempus hoc pro ejus exhibitione eligitur; praeterea ſomnus aegroto vel adſtanti obrepat, quod ut potus ſuppeditaretur, impediret, et ſic ſudor ſtatim ceſſaret. Quinetiam, nihil utilius eſſe poteſt, quam ut

* See Obſervations on military diſeaſes.

major

major ſudoris pars ante nocturnam exacerbationem peragatur. Adulto exhibeatur pulveris ʒſs vel ℈ii forma boli cruſtulo obtecti, ne inter deglutiendum nauſeam vel vomitum provocaret. Huic effectui obviam iremus ab omnibus fluidis abſtinendo, niſi quantum ad vehiculum pro bolo ſufficiat, donec humiditas frontem irroret, aut ſenſatio calida per totum corpus percipiatur, tunc tepidi diluentis quantitas neceſſaria eſt. Sicuti multum diluentium requiritur, conari oportet, eam quam gratam palato reddere; hoc perficitur ope leniter aromatici, e. g. infuſi ſalviae, ſeri vinoſi, et ſimilium. Lecto ponendus eſt aeger obvolucris laneis tecto; nam cum lintea fiunt madida, et per breve tempus a corpore amoventur, frigeſcunt, et, cum poſtea applicantur, operationem remedii impediunt. E contra, laneae veſtes ad peripheriam determinant, et praeterea humiditatem ebibunt. Si veſtimenta lanea aegro diſplicent, et ut linteis utatur neceſſe, ſaepe ſunt renovanda, quoad, ex frigore, periculum haud tanti aeſtimandum quantum vulgo et perperam creditur. Quum parum commodi, ſed etiam mali effectus, niſi ſudor ſit univerſalis, profluant, et cum ex partibus inferioribus ſudor difficilius prorumpit; ad has igitur partes, pluribus additis veſtimentis, alliciatur, ut etiam calidis fomentationibus, lagenis aqua calida repletis, pedibuſque applicatis. Si pulv. Doveri exhibito, aliiſque modis adminiſtratis, nihilominus nullus ſudor erumpat, ſed, è contrario, aeſtu ferveat aeger, cute adhuc arida manente, ſimulque anxietate, ſiti permagna, pulſu duro et frequente comitantibus, cum capitis dolore et delirio appropinquante; tunc haud nobis perſiſtendum, ſed deſiſtendum; ſed ſi ſudor libere erumpat, et ex votis fluat, et ſine adverſis ſymptomatis comitantibus, vel magno caloris augmine, per juſtum temporis ſpatium, ſaltem per horas xii, et aliquando per xlviii, prout aegri conditio vel morbi ſymptomata indicabunt. Saepe pulverem repetere, ſed doſi minori, neceſſe erit, ut ſudor certius continuaretur. Ut ſudatio tutiſſima reddatur, per totam ejus adminiſtrationem alvus laxa ſervetur, curandum. Hiſce regulis atque cautelis obſervatis, et nunc ſudore peracto, ut aegrum ſicca induat veſtimenta oportet, et lecto per aliquot horas haereat, ut ſic ſeipſum a frigore (cujus effectibus tunc tam ſit obnoxius) defendat.

Emeticis etiam utimur, ut ad peripheriam determinetur. Adhibentur aut in doſibus quae ad plenum vomitum ſufficiunt, aut tali quantitate ut nauſeam tantummodo excitent. Ambo exhibendi modi aegro commodo eſſent; ſed poſterior valentiſſimus; nam hoc extremorum vaſorum actio diutius excitatur, et ſaepenumero aliquantum ſudoris educitur. Quandoquidem

quidem vomitorii effectus magis debilitant et citiſſime evaneſcunt. Horum remediorum antimonialia melius propoſito inſerviunt.

Partibus dolentibus, externe applicata aliquando ſunt utilia; epiſpaſtica magnum lenimen adferunt; ſed parum commodi, cum dolores ſunt erratici; eundem producunt effectum aliaque rubefacientia. Ranunculus recens contuſus partibus dolentibus applicatus a Storkio celebratur contra dolores articulorum acerbos *.

Experientia nunc comperitur, quod tepidae partium dolentium fomentationes, olim tam multum laudatae, ſi ſymptomata febrilia ingraveſcunt, ut in ſtatu morbi incipiente accidit, potius malos quam bonos producunt effectus; ſed morbo progreſſo cum diatheſis phlogiſtica minuitur, lenimen pro tempore praebent; etſi in hoc etiam caſu haud ſaepe ſunt repetendae, quoniam partes tam relaxare poſſint, ut eas inſultui rheumatiſmi chronici obnoxias faciant. Praecipuis remediis duobus indicationibus aptatis breviter enumeratis, pauca de cortice Peruviano tantum dicere reſtat.

Quoniam tonici hujus remedii effectus ſunt ab omnibus conceſſi, concludere induceremur, quod in acuto rheumatiſmo (in quo tonus ſyſtematis auctus maxime valet) ejus adminiſtratione morbus in pejus rueret; ſed haud raro accidit, verſus morbi finem, quod diatheſis phlogiſtica multum imminuitur, et quod morbus ſtatis periodis exacerbatur, e. g. noctu ingraveſcit morbus, et interdiu aeger recte ſe habet; hoc in caſu cortex indicabitur, et magis evidenter, ſi principio morbi evacuationes copioſae propter ſymptomata erant inſtitutae.

* Vid. ann. med. ſecund.

DE ERYSIPELATE.

AUCTORE T. DALE.

EST, de quo agitur, morbus ſecunda ſeptimi generis Culleniani, nomine Phlegmone, ſpecies; cui eryſipelas, inter ſcriptores vulgatiſſimum, nomen imponimus. Hujus ſpeciei generis, nempe phlegmones, definitio eſt, " Pyrexia, partis externae rubor, calor, et tenſio dolens." Species ſic definitur:

ſitur: "Phlegmone colore rubicundo, ambitu inaequali, ſerpente; tumore vix evidente, in cuticulae ſquamulas, in phlyctaenas, vel veſiculas abeunte; dolore urente."

Variat haec ſpecies affectus vehementia, aut cauſae remotae natura. Quas varietates qui videre velit, is Noſologiam Cullenianam adeat; quem eo relego cum hac cautione, ut quid idiopathicum ſit, quid ſymptomaticum, cum cura diſtinguat.

HISTORIA MORBI.

Omnia, ni fallor, morbi ſigna conſtantiora haec definitio complectitur; ideoque, nonnullorum ſententia, haud neceſſaria, aut etiam ſupervacua, hiſtoria videatur. Cum tamen multa, procedente morbo, medici cura et obſervatione non indigna, incidant, quae definitionis brevitati et uſui parum conveniunt, ob eam cauſam eorum, quae memorabiliora ſint, hiſtoriam, ſed quam breviſſimam, pertexendam putavi.

Symptomatis, ſive definitione receptis, ſive mox memorandis, conſtans morbus ex Hippocratis temporibus ad haec genus humanum exercuit.—Omnium ſymptomatum primum eruptio eſt. Hanc pyrexiae ſigna, horror, mox calor, naturae modum excedens, et, ſi paulo gravior morbus eſt, pulſus crebri, ſequuntur. Quod ſi febris eruptioni antecedere quando videtur, ſemper tamen, hac apparente, multum intenditur, et una cum ea finitur.

Aliquot dies eruptio, cum partis affectae ſplendore quodam et rubore, qui nunc vividior, nunc pallidior eſt, digitoque preſſus albedine mutatus, ſublato digito redit, ac laevitate et dolore mordace ſimul urenteque, increſcit; ex uno in alium locum vicinum ſaepe ſerpens, dieſque tres, quatuor ſaepe, aliquando ad decimum, aut poſt hunc quartum, permanens, in ſquamulas tandem cuticulae abſcedens, diſcedit. Truncum raro aut nunquam, brachia aliquando, crura ſaepe, ſaepiſſime caput, et ex iis partibus quae minime teguntur, adpetit. In crure ſedentem tumor dolentiſſimus, ad femur uſque pertinens, comitatur. Ubi vultus ſedes eſt, quem prae caeteris capitis partibus affectat, plerumque ab auris externae apice incipiens, paulatim ad genas ſerpit, nunc uno vultus latere contenta, nunc totum occupans, et ad collum aliquando et ſcapulas deſcendens: Item affecto vultu, ita ſaepe tument palpebrae, ut vix aperiri queant. Cum ſic externum caput afficitur, ſaepe interni affecti indicia apparent. Ea ſunt capitis dolor vehemens, delirium, aliquando coma. Verum ery-

ſipelati

ſipelati vultus non proprium eſt delirium, quod ſedenti in extremis aliquando morbo ſupervenit.

Ex vultus cuticula, hujus aliquando, ſerpentino ſuo more, reflexionem, nempe epithelion, ſequens, in fauces ſe demittens, cynanches formam, ſaepe male deſinentis, induit. Nullamque canalis alimentarii partem liberam eo eſſe, quaedam, ſi rite animadvertantur, haud prorſus obſcura ſigna commonent. Eryſipelatoſam, ut ita dicam, gaſtritidem lenior et rarior vomitus, minor quam, in phlegmonico affectu, aſſumptarum ore rerum impatientia, febris minor, ardor potius quam dolor; enteritidem alvo humorum acrium copia dejecta, liquiditas, minore hic quoque febre ſenſoque ardore, indicant. Sedenteque in vultu morbo, etiam ubi nulla ejus intus ſuſpicio eſt, ſaepe ventriculi affectiones, ut anxietas, nauſea, et vomitus, comitantur.

Per totum morbi curſum, ſummum corpus univerſum, item epithelion, os intus obducens, nulla fere forſitan ſiti, memorabiliter areſcunt. In parte vero affecta, ubicunque corporis, et praecipue ſi in vultu, ſedet morbus, mador quidam dimanat, veſiculis, quodcunque tangit, ſive aegrum ſive integrum, afficiens, iiſque cruſtam duram morando ſuperinducens.

Morbo diſceſſuro, univerſarum partium, quae ante fuit, ariditati univerſarum relaxatio ſuccedit. Quam toto corpore ſudores, quos anxietas magna, inquietudo, et membrorum jactatio, denunciant; item urinae cum ſedimento profluvium; tum ſolutio alvi; poſtremo, ipſius ſanguinis, quod praecipue e naribus fit, diſtillatio, haud ambiguis notis oſtenduit. Verum, ſine ulla humorum jactura notabili, plerumque morbus finitur.

Eryſipelas ſimplex nunquam in ſuppurationem deſinit. Quem finem tantummodo cum phlegmone conjunctum, et imprudenter curatum, recipit. Et, ubi ſic ulcus excitatur, difficillimum conglutinatu eſt. Alterum finem in ſenibus, quibus hic exitio eſſe ſolet, atque etiam in junioribus, extremis affectis, vel etiam ſuperveniente typho, nempe gangraenam morbus accipit. Affecto vultu, mortem, non gangraena, ſed cerebri affectio, infert.

DIAGNOSIS.

Qui notas conſtantiores, ante, ut eryſipelati proprias, relatas, conſideravit, is a phlegmone omnibuſque aliis morborum generibus hanc affectionem facile diſtinguere poterit. In phlegmone enim, quam in eryſipelate, vividior rubor eſt, et non parte, niſi validiſſime preſſa, evaneſcens. Uno loco contentus

tentus tumor, in faſtigium fere ſemper elatus, et in apoſtema ſaepiſſime deſinens, circumſcribitur; et ſemper fere pulſatilis dolor eſt. Quibus in eryſipelate, ut ex definitione ejus patet, omnia prorſus contraria ſunt. Aliud phlegmonen inter et eryſipelas diſcrimen, et magnum, ſedes dat; quae in illa tela cellulofa ſubter veram cutem, in hoc rete mucoſum, protinus infra cuticulam diſpoſitum, et forſitan huic proxima ſumma cutis pars, eſt.

CAUSAE REMOTAE.

Seminium eryſipelatis eſſe videtur corporis paulo major mobilitas, ſive ſenſilitas et irritabilitas aucta, eaque aetatem, temperamentum, ſexum, et habitum reſpicit. Itaque adoleſcentes et juvenes, item temperamento ſanguineo praediti, mulierеſque, et plethorici, denique ſub coelo calido viventes, prae caeteris ei opportuni ſunt. Quomodo plethora conditionem det, eryſipelatis exortui faventem, hoc concipi animo poteſt, quod plethora, tenſionem dando, vaſorum ſanguiferorum libramen augeat, et exquiſitum reddat. Hinc ſenſilitas et irritabilitas aucta, hinc mira mobilitas; quia, ut dici ſolet, exquiſite librata facile moventur.

Caloris in ſeminio dando effectus haud obſcurus eſt; qui, praeterquam quod mobilitas eſt, in ſummam etiam cutem recta dirigitur. Eademque mobilitas aetates et ſexum, de quibus relatum eſt, notat. Quae autem ſummi corporis conditio ſit, ad hunc morbum viam faciens, niſi ſummatim dici non poteſt. Ut nonnullarum eruptionum localium, ita hujus, ratio ad perſpirationis ſtatum referenda, et aut in exceſſu, aut in defectu, hujus conſiſtere videtur. Quomodo mobilitas utrumvis afficiat, haud admodum manifeſtum eſt; niſi quod extremorum vaſorum irritabilitas, ſaepe a cordis actione minime pendens, efficere poſſe videtur, ut humor perſpirabilis celerius ad ſummam cutem feratur, quam cuticulae foraminibus tranſire commode queat. Is ſub cuticula retinetur, quem effectum contrarius corporis ſtatus, nempe torpor, quoque praeſtat; quo idem humor non ſatis percitatur, ut debito impetu foraminibus exeat. Num eryſipelas, cui ſenes adeo opportuni ſunt, huic cauſae tribuendum eſt?

Poteſtatibus morbum excitantibus, quas Nocentes Gaubius appellat, frigus annumerandum eſt. Quod morbi idiopathici praecipue cauſa eſt. Eundem aut ei ſimilem affectum faciunt acredines variae, quales ex animalium morſu, aut plantarum nonnullarum, animalculorumve, queis cantharides annumeres, tactu ſunt, et cibi potioniſque materiae quaedam; item irri-

tantia, quale calor urens eſt, quae ſymptomaticum caſum praecipue gignunt, et pro remotis cauſis tantum habenda ſunt, utpote quibus ad agendum ſeminio opus non ſit: Eodemque tumorum inflammatoriorum et vulnerum ratio referenda eſt. Seminium ad affectum magis impellunt, et idiopathicum caſum ſuſcitant, cum eadem quodammodo, tum, haud paulo clarius, excretionum ſuppreſſio, et affectiones animi vehementes; poſtremo aeris ſtatus peculiaris, pro noxa hunc morbum excitante, a nonnullis habetur. Verum, me judice, tam in hoc, quam in aliis omnibus morbis, non ſolum inter affectum, ut idiopathicum aut ſymptomaticum, ſed etiam inter illum et localia quaedam vitia, a noxis quibuſdam ſine ſeminio illata, diſcrimen ſtatuendum eſt. Quo dicto, quid de diverſis his noxis, quaeque earum, cum ſeminio adjunctae, caſum idiopathicum, quae ſine hoc et ſola ſua agendi, in quolibet corpore, vel maxime ſano, vi, locale vitium faciant, haud difficile judicari poterit. Quo modo frigus, interna conditione, ſeu ſeminio, data, morbum excitet, poſtea ſub cauſa proxima exponetur.

CAUSA PROXIMA.

Cauſa eryſipelatis proxima, ei cum omnibus aliis inflammationibus, fere communis eſt. Et ſi quid diſcriminis eſt, id loci affectae naturae potiſſimum tribuendum eſt; ſcilicet, eryſipelas in parte ad laxiorem et ampliorem telam celluloſam non vicina, interque cuticulam et cutem cohibita; phlegmone infra cutem, in membrana iſtiuſmodi telae continua, ſedent. Medici olim in varias de hac re ſententias iverunt. Quas inter, diu lateque Boerhaviana opinio nituit. Is vaſorum partis exiguorum obſtructionem, ſanguinis ad cor reditum expedientem, ab humorum lentore factam, inflammationis cujuſvis cauſam eſſe, phlegmonenque in extremis rubris vaſculis, eryſipelas in ſeroſis extremis ſedere, judicavit. Verum, cum ea doctrina, cui omnes ejus aliae, quaſi fundamento, ſteterunt, ab ipſius diſcipulis clariſſimis labefactata, et in hac ſchola argumentis et rationibus graviſſimis rejecta ſit; igitur, omiſſa ea, Cullenianam, ut breviſſime, ita quam clariſſime potuero, receptam hic exponam. Quam plenius ſcire cupidos, ad diſſertationem inauguralem de inflammatione in hac academia proximo autumno editam, aut, quibus ad eas aditus eſt, Culleni de medicinae uſu praelèctiones, ubi omnia hanc rem ſpectantia, fuſe, clare, et dilucide exponuntur, relego*.

Illius magni viri de inflammationis cauſa haec fere ſenten-

* P. 86. et ſeq.

tia opinionis eſt : Sanguis in retis mucoſi et ſummae cutis arteriolas abundantius percitatus, ſeu congeſtus, has diſtendit, diſtendendoque eaſdem in auctas, ſeu plures et validiores, contractiones ſtimulat. Quibus invicem ſanguis, juſto abundantior et percitatior, in affectas arteriolas influit. Quo facto, cum hinc arteriolae contractiore ſunt diametro, illinc velocius et abundantius, quam pro naturae modo, irruentem ſanguinem recipiant ; ideo diſtenſio, id eſt, ſtimulus augeatur neceſſe eſt. Is ſtatus permanens, partis conſtrictio, eſt, quae ex hac ad majores arterias et cor perveniens, et ſic pyrexiam excitans, diatheſis phlogiſtica, ſeu habitus inflammatorius, nominatur.

Haec cauſa inflammationis phlegmone et eryſipelati, excepta ſede, communis eſt ; neque diſcrimen dat, quod in gangraenam eryſipelas adeo proclive eſt ; quae phlegmones quoque haud rarus finis eſt, et, in utroque caſu, ab eadem origine pendet. Cum enim alias nimia incitatio, ob idipſum quod nimia eſt, pro ratione qua eſt, nimium quoque collapſum faciat ; ita idem in hac re fit ; nempe immodica vaſorum, ſeu in his nervoſae et inhaerentis poteſtatis, actio contrarium prorſus ſtatum, per corporis noſtri legem, ſeu vaſorum atoniam, id eſt, poteſtatis nervoſae et inhaerentis debilem aut nullam actionem, creabit. Quod, ſi eryſipelatis inſignior, quam phlegmones, in gangraenam proclivitas, ſoli huic cauſae tribuenda non videtur, equidem non inficias eo, quin aliud praeterea concurrat. Et, ſi meum mihi judicium interponere in re lubrica liceat, id aliquid nihil aliud, niſi humor effuſus, et, ut alias in inflammatione fit, in putredinem iens, eſt.

Cauſae quam poſuimus rationem illuſtrat quarundam noxarum, vaſa adſtringentium, effectus. Sic acria varia, combuſtio, gelu, animalium morſus *, quae caſuum ſymptomaticorum cauſae eſſe, et idiopathicum per occaſionem augere, ſupra dicta ſunt, irritando, vaſculorum contractiones augent, et ſtatui ſupra deſcripto ſimillimum, et pleraque eryſipelatis ſymptomata, niſi quod vitium plerumque locale eſt, excitant.

Item frigus, quod eryſipelatis idiopathici praecipua aut ſola noxa excitans antea dictum eſt, eandem cauſae rationem dupliciter opere ſuo illuſtrat. Primum enim, ſeminio dato, ſummum corpus conſtringendo, foramina cuticulae ita occludit, ut humorem perſpirabilem exire impediat. Qui ſubter cuticula ſic detentus, et acredinem majorem, ac forſitan peculiarem, morando adeptus, vaſcula illic ſita in majores et frequentiores contractiones ſtimulat, congeſtionemque, diſtenſionem, et ſtimulum, de quibus relatum eſt, praebet. Item,

* Cull. Gen. Morb. g. 7. ſp. 2. varietat. 2.

per conſtrictionem et humoris perſpirandi ſub epidermide detentionem, vaſorum infra cuticulam minimorum oſcula idem ſic obturare poteſt, ut exitum humoribus contentis liberum neget, et hoc modo diſtenſionem, congeſtionem, ſtimulumque creare, et poſtea, actione vaſorum aucta, exhalationem naturali copioſiorem dare queat. Quod hic de frigore dictum eſt, eo ſaltem veriſimilius eſt, quod eas corporis partes, quae minime teguntur, eryſipelas prae caeteris adpetit.

RATIO SYMPTOMATUM.

Cauſis remotis et morbum continente ſic explicatis, aliqua ſymptomatum explicatio deinceps aggredienda eſt.

Quod de cauſa proxima ſupra dictum eſt, id ad intelligendam ruboris, caloris, tenſioniſque dolentis rationem, fere ſatis eſt.

Rubor ita explicabilis videtur. Sanguis abundantius in vaſcula eum ferre ſolita congeſtus, aut in ea, quae minus alias eum recipiunt, impetu aucto forſan concitatus, ad ruborem dandum ſatis eſt.

Eademque ſanguinis congeſtio, vaſorum tunicas ultra modum naturalem diſtendendo, dolorem creare poteſt. Sed et humorem acrem, ſub cuticula retentum, nervorum, ejus acredini patentium, fines irritando, doloris, praecipue urentis, ut cauſam adjutricem, haud immerito ſuſpicari licebit.

Porro, ſive partis affectae, ſive totius corporis, calor aucto ſanguinis motui, haud dubie tribuendus eſt. Quomodo autem hoc fiat, rationem reddere neque meum eſt, neque, ſi eſſet, dare ingenii vires ſinunt. Tantumque, ut rem omnium obſervationibus conſentaneam propono; quippe enim, calorem auctum ſanguinis motum ſemper fere comitari, vix quiſquam inficiatur.

Humoris acris, ſubter epidermidem retenti, in reti mucoſo progreſſui, eidemque, poſtquam foraminibus cuticulae exiit, vicinas partes rodenti, et novam inflammationem ſuſcitanti, tumoris inaequalis ſpecies, morbique aliunde alio mutatio, ut mihi certe videtur, haud injuria tribuitur. Quod ita ſe habere, hoc patet, quod inflammatio eo plus decreſcit et ſerpere deſinit, quo citius magiſve, farina aut ſimilibus rebus impoſitis, mador exſiccatur.

Quod ad tumorem, qui in morbi definitione vix evidens eſſe dicitur, attinet, ejus ab affectionis ſede, nempe reti mucoſo, ratio petenda eſt. Quo in loco vaſa, ob cauſam ſupra relatam, minus, quam in tela celluloſa, ubi ſita eſt phlegmone, effuſionem patiuntur, et multo arctius comprimuntur. Unde,

cum

cum ſanguinis tantum non recipiant, ideo diſtenſio quoque et tumor, quatenus ab hac cauſa pendeat, multo minor ſit neceſſe eſt.

Verum in eryſipelate, quantuluſcunque ſit, tumor non a congeſto in vaſa ſanguine ſolo pendet. Cujus in cauſae partem venit humor ſub epidermide cuteque vera contentus. Ac, ne utrumque quidem hoc tumorem, qui aliquando in eryſipelate cernitur, explanat. In quo, licet rarius, vultus adeo inſigniter tumet, ut alia prorſus cauſa quaerenda ſit. Talem halitus ſub cute vera in telam celluloſam effuſionem eſſe judico. Quae effuſio, ni fallor, in hujuſmodi caſu ſaepe uſu venit, deceditque, quia facile abſorbetur. Atque hoc, ni fallor, fit, ubi nulla phlegmones infra ſuſpicio eſt.

Verum longe pleraque hujus rei exempla naturam phlegmones quam proxime accedunt, et aliquando, quanquam raro, cum affectione phlegmonica conjunguntur; id quod ſuppurationis in tela celluloſa factae ſigna indicant. Huc ſenis, nomine Gulielmi M'Kay, caſus pertinet: In eo eryſipelatis, vultum afficientis, finis fuit ſuppuratio, ex ima palpebra ſiniſtra pus bonum emittens. Quem affectum tumor, ad ſuppurationem vergens, in capite ſecutus eſt. Cullenus, qui hunc hominem curabat, primum affectum eryſipelas eſſe, et inde phlegmonen ortam, exiſtimavit; et, quam in phlegmonicam naturam proclive ſit eryſipelas, hoc exemplo clare illuſtrari, judicavit. Quod viri ſagaciſſimi judicium curatio confirmavit. Nam aeger, quamvis ſenex et debilis, ſanguinis tamen detractione ſanatus eſt.

Dolorem capitis, delirium, et coma, quae eryſipelas, vultum obſidens, nonnunquam comitantur, ſanguis majore ſolito copia in vaſa cerebri percitatus, horumque actionem augens, vel turgor ab arteriae carotidis externae finibus ad internae fines communicatus, et diverſo, nempe phlegmonico, affectu cerebrum afficiens, gignunt. Ad quam utique rem habitus inflammatorius, utrique caſui communis, praecipue ducit; ni ipſum eryſipelas ſic introruere, et ſedem, ſui impatientem, occupare, forte credas. Delirium vero, ſedenti in extremis morbo ſuperveniens, violentiam febris, ſanguinem abundantius, ut alias ſaepe fit, in cerebrum percitantem, indicat.

Quod canalis alimentarius inflammationem eryſipelatoſam aliquando patitur, ſtructura illius cutis ſummae ſimilis, patefacit. Tunica enim, eum tractum univerſum intus obducens, villoſa, ſeu epithelion, dicta, cuticulae non perſimilis ſolum eſt, ſed revera ab ea continuatur, membranulamque infra, ſimili ſibi modo ſubjectam, habet. Verum viſcera in cavis clauſis contenta, et ad quae aditus aeri non eſt, eryſipelas nunquam

nunquam afficit ; quippe quibus nihil cum partibus memoratis ſimile aut commune ſit.

Quod ſi affectiones ventriculi, ſaepe non tamen eryſipelatoſae, eryſipelas quando comitantur, eae cuidam illum inter et cutem conſenſui tribuendae ſunt, quo fit ut, altera affecta, alter in conſenſum trahatur.

Ut autem, quare in ſuppurationem eryſipelas verum nunquam tranſeat, porro inquiram : Illuſtriſſimus Gaber multis periculis, caute pariter et fideliter factis, id ſanguinis gluten, quod ſeroſitate diſſolutum eſt, ad pus conficiendum neceſſarium eſſe, demonſtravit : E quibus experimentis, ut et multis obſervationibus, telam celluloſam ſuppurationis ſedem eſſe indicantibus, quare eryſipelas ſimplex nunquam in ſuppurationem deſinat, haud obſcura ratio videtur. Cui rei nihil ſimile effuſio in eryſipelate habet. In quo, qui effunditur, humor ſolus halitus eſt, praeter ſeroſitatem, ſeu humorem perſpiratorium, nihil fere continens ; niſi quod, cum adeo in putredinem proclivis ſit, et partes ſanguinis excrementoſas, corpore ejiciendas, etiam ſanus apportet, ob id ipſum, noxam praeterea habere eſt credendus. Igitur, ob hanc cauſam, et quia corruptibilis magis, ſub calore ſtagnans, ſit neceſſe eſt ; hinc, non ſuppuratio, ſed, favente corporis habitu, gangraena totius oritur. Cui rei putridae febris, quae, quibuſdam auctoribus, eryſipelas fere ſemper comitatur, ſpecies tribuenda videtur ; eoque magis, ſi, ut rem veram quodam tenus concedam, exempla talis caſus peſtiferi in noſocomiis publicis, ubi vapores a tot varieque affectis corporibus orientes, et aerem inquinantes, morbos putridos gignere, eoſque ipſos, qui naturae inflammatoriae ſunt, in putridos mutare, valere certe poſſunt, incidere reputetur. Hujus aut ſimilis naturae erat, et non pro eryſipelate habendum, eryſipelas peſtilens a Sauvagelio relatum, quod certe febris peſſima, et, ni fallor, juſta peſtis erat. Verum ejuſdem ſcriptoris eryſipelas typhodes morbum vere inflammatorium fuiſſe, remedia adhibita, nempe, ſanguinis miſſio, alvumque ducentia, ſatis ſuperque demonſtrant.

Cui ſententiae viri doctiſſimi Henrici Hinckley, medici Londinenſis, ſumma artis peritia et vitae integritate memorabilis, teſtimonium haud paulo pondus addit. Qui eryſipelas, praeſertim initio, inflammatorium morbum fere ſemper eſſe, et remediis inflammationis tractari ſolere, nec corticem Peruvianum, niſi ubi gangraenae verſus finem periculum eſt, adhiberi, uni e meis amicis ore ſuo retulit.

Neque in hac re ſagaciſſimi et graviſſimi viri Sydenhami magni, cujus non judicio et experientiae ſoli, ſed et candori, tutiſſime

tutiſſime confidere liceat, praetereunda eſt auctoritas. Is, ſe libera ſanguinis detractione, alvique purgatione, febrem eryſipelatoſam curare proſpere ſolitum, teſtatur *. Quin et Sennerti de eryſipelate roſa, celeberrimi in arte olim viri, ſententia eadem fuit †. Eandem rem confirmantia plura exempla adducere eo ſupervacuum eſt, quod meliora aut fide digniora vix adduci poſſunt.

His expoſitis, ad notas, quae morbi bonum aut malum finem fere praeſagiant, deinceps tranſeundum eſt.

PROGNOSIS.

Eryſipelatis, ratione periculi aut ſalutis, finis melior aut pejor erit, prout eruptio, et ex hac pendens febris, levior aut gravior fuerit, partiſque affectae natura, aegrotantis aetas aut habitus, cerebri affectioni, et in gangraenam mutationi, minus aut magis faverit. Si enim eruptio minus late ſpargatur, et in extremis partibus ſedeat; ſi, quae ex hujus gradu pendet, febris minus vehemens ſit; ſi minus provectus aetate et habitu corporis robuſtiore homo ſit, eo minus periculi extimeſcendum eſt.

Contra, ſi eruptio amplum ſpatium comprehenderit, et aeſtus febrilis maxime vigeat, ſi caput eruptione, praecipue totus vultus capillitiumque, obſideatur, ſi doleat caput, ſi delirium aut coma, cerebri affectionem indicantia, ſubſint, ſi canalis alimentarius aut femur affecta ſint, denique, ſi aut aetate, aut morbo, aut quovis alio caſu fractus aegrotans ſit, poſtremo, apparente jam gangraena, maximum eſt periculum. Eryſipelas vultum ſi ſaepius ante petiverit, ne aut imminuatur aut deleatur viſus, metuendum eſt.

CURATIO.

Eryſipelatis hiſtoria, natura, cauſis, et eventu jam conſideratis, reliquum eſt, ut ad praecipuam propoſiti operis partem, nempe curationem, aggrediar.

Eryſipelatis curatio tria medendi conſilia recipit.

Primum, Sanguinem toto corpore percitatum tardare;

Dein, Congeſtum eundem in partem diſcutere, et arterias omnes relaxare;

Tertio, Gangraena et putredini, vitatis aut ſublatis earum cauſis, occurrere.

Remedia primo conſilio reſpondentia ſunt, adminiſtratio

* Sydenh. Op. ed. Lond. 1705, p. 244.

† Sennert. Op. de feb. lib. ii. cap. 15.

antiphlogiſtica,

antiphlogiſtica, ſanguinis, ſive corpori communis, ſive parte contenti, detractio, alvi purgatio, corporiſque refrigeratio.

Quod ad adminiſtrationem antiphlogiſticam attinet; ſi pyrexia magna eſt, et praecipue ſi ſanguinis in vaſa capitis impetus, cujus in hoc morbo tantum periculum eſt, paulo magis dirigitur; ſtimuli ſenſuum, et praecipue ſonus et lux, cum cura fugiendi ſunt, corpuſque, praecipue ubi affectio localis eſt, in molli habitu ponendum eſt: Calor, qui ſummopere ſanguinem percitat, et ipſe ad ardorem ſurgens eryſipelatis ſpeciem localem praebet, accurate fugiendus: Neque ei contrarium frigus, niſi certa cautione, et in totum corpus potius, quam in partem, directum, ita ut actioni nimiae moderetur, permittendum, ſtimulanſque ejus vis metuenda: Omnis cogitatio, commotio et affectio animi, quantum fieri poteſt, cavenda: Motu corporis, praeſertim eo, quem ipſi muſculi peragunt, perinde ac in quolibet alio morbo febrili, abſtinendum; victuique temperandum. Caro et ex hac parata materia vitanda, utpote quae omnis alimenti generis maxime ſtimulet, alkaleſcens ſit, et minime perſpirabilis; eique, ex plantarum genere, praecipue farinacea diluta, anteponenda. Potio vinoſa aut fermentata, quare ſit neganda, non eſt quod dicam, et tepida aqua ſola convenit. Sitis quoque, et in canali alimentario acrium ſtercoriſque ſtimulus vitetur.

Sanguinis detractio proxima eſt. Qui eryſipelas exanthematicum eſſe crediderunt, ii a ſanguinis miſſione abhorruerunt, ſcilicet, ne eruptio, inciſa vena, intus ſe reciperet, et ita magno incommodo, aut etiam exitio, eſſet, metuentes. Quam notionem veteris opinionis, quae ſeculo proximo invaluit, et nunc quoque fautores habet, nempe omnibus exanthematis materiam morbificam, cujus expulſione opus ſit, ſubeſſe, ſanguiniſque jacturam vires ad illam expellendam neceſſarias convellere, contraque medicamenta calidiora, alexipharmaca dicta, huic rei magis convenire, reliquias eſſe, quis non videt? E contrario, graviſſimus quiſque hoc tempore medicus, et, prae caeteris, Cullenus, in eryſipelate ſanguinem ſemper detrahunt. Is, in eo morbo, “Nunquam,” inquit, “id remedium, quin facti me poenitentia cepit, neglexi; eſtque optimum omnium, et fere ſolum, cui idiopathici morbi curatio committatur.”

Quam rem in eorum, qui in noſocomio noſtro eryſipelate laborabant, curationibus ſuis, multis ille exemplis, nobis probavit Quorum imprimis memorabile Gulielmi M‘Kay, ante memorati ſenis, eſt. Quem, tametſi aetate et debilitate confectum, ſanguinis detractio ſatis manifeſte ad ſanitatem reduxit. Eodem pertinet Mariae Logan caſus, quae ſimiliter,

et

et inter menſtruorum profluvium, ſanguine tamen detracto, convaluit. Multorum aliorum felicem eodem remedio ibidem curationem prudens eo omiſi, quod, quia juniores erant, pars ſucceſſus aetati tribui poſſet; et illa exempla potiſſimum ſelegi, in quibus, cum alia contra ſanguinis detractionem eſſent, quanta ſit ejuſdem ſub rebus, eam magis recipientibus, neceſſitas appareret.

Ut igitur eadem adhibita quantum proſit, exemplis allatis apparet; ita quantum neglecta noceat, adjecto caſu memorabili, in eodem noſocomio obſervationi quoque noſtrae permiſſo, inſuper oſtendere placet. Georgius Home ſenex, cum ſanguis ei detrahi juſſus, a chirurgo caſu neglectus, aliquantumque temporis jam elapſum, eſſet, ut, ſi quid dubitationis aetas hominis et infirmitas cuiquam dare poſſet, id dilatio remedii augeret; hoc ideo in totum omiſſo, adminiſtratione antiphlogiſtica deinceps curatus eſt. Quo facto, delirium incidens, pulſibus ordinis expertibus et creberrimis, crevit, et intra paucos dies ſenex animum expiravit. In praelectione ſuper hoc homine habita, praeceptor noſter optimus eo magis ob omiſſum remedium ſe damnavit, quod, in ſimilibus caſibus, illo adhibito, cum ex undenis denos ad ſanitatem reduci, neglecto, plerôſque perire, ſemper ante vidiſſet, tantum in opiniones alienas obſequio metuique conceſſerat, ut non nunc quoque remedium ſolitum tractaret. Inciſo cadavere, ſine cujuſlibet partis inflammatione, cerebri vaſa, in parte medullari numeroſa, ubique ſanguine turgere, reperta ſunt *. Qui turgor exitii cauſa certe fuit, et ut ſanguinis detractione imminui, ita cortice Peruviano contrario remedio non augeri non potuit. Talem ſanguinis in vaſa capitis congeſtionem, unde unde ortam, mortem ſaepe inferre, in inciſionibus cadaverum Morgagnianis viſa ubique fere oſtendunt †.

Haec in noſocomio, noſtram hujus morbi notionem confirmantia, viſa ſunt. Praeterque ea, in aliis ejuſdem viri curationibus, qui incidit caſum exponam. Ingenuus quidam eryſipelate vultus, cum magna ſatis febre laborans, poſt ſanguinis detractionem, remiſſa proximo mane febre, ſudoreque ſatis largo prorumpente, ideo quieſcere a remediis permiſſus eſt. Circa meridiem, cum tanto delirio, ut lecto neceſſario aegrotans contineretur, recruduit febris. Quapropter, xvii ſanguinis unciis detractis, pluſque detrahi animae defectione prohibente, intra horae ſpatium, mente reſtituta, pulſus ejus, viginti unoquoque minuto, tardiores eſſe coeperunt.

Haec ſanguinis detractionis uſum, immo neceſſitatem, de-

* Vid. Praelect. Clin. anno 1772-3.
† Vid. Morgagni de ſed. et cauſ. morb.

clarant. Quod, ſi ſine ea aliquando ſalus reducta eſt; id ideo factum, quod aut levior affectus, aut ſymptomaticus, eoque ſine totius corporis febre, erat. Sed non inde magis ſanguinem nuſquam in eryſipelate detrahendum, quam phlegmaſias, licet harum quoque nonnulli caſus dentur, in quibus, propter levitatem, parum neceſſarium hoc remedium eſt, nuſquam quoque eo egere, ſequitur.

Neque, ut nonnulli judicaverunt, a ſanguinis detractione, ne ab externo capite intus ſe recipiat morbus, abſtinendum eſt. Hujuſmodi enim, ut ſupra ſaepius dictum eſt, metaſtaſis vera nulla eſt; hujuſque ſpecies diatheſi phlogiſticae communi, modo hanc, modo illam partem, et prae reliquis, ut in hoc caſu, caput, petenti, tribuendum eſt. Nullam autem hic metaſtaſin ſeu tranſlationem ſubeſſe, demonſtrat interna affectio, cum omnia externae ſigna aeque ut ante, magiſve etiam, vigent, ſaepenumero tamen incidens.

Sic ſanguinis in eryſipelate idiopathico detractionis uſu et neceſſitate demonſtratis; quantum, unde, quoque modo, is detrahi debeat, deinceps eſt dicendum. Quantum detrahendum ſit, aetas, ſexus, corporis habitus, prout magis aut minus robuſtus plenuſque eſt, item ſanguinis detrahendi conſuetudo, diatheſeoſque phlogiſticae modus, et partis laborantis ratio, curantem medicum dirigent. Igitur, vigente aetate, quam ineunte aut provecta, a maribus, quam foeminis, a robuſtis et plenis, quam imbecillis et attenuatis, in magna diatheſi phlogiſtica, quam ubi haec anceps aut minor eſt, denique in magna partis affectae irritabilitate, aut ad vitam neceſſitate, quam ubi haec minus irritabilis vitaeve neceſſaria eſt, poſtremo ab eo, qui ſanguinis detractioni magis, quam qui minus aſſuevit, plus detrahendum eſt. Ita, in junioribus, robuſtis et plenis, media copia detrahenda inter duodecim et ſedecim uncias eſt, biſve aut ter deinceps iteranda, finemque ſtatuit ſymptomatum remiſſio. Laborante multum capite, cum ex magno vaſe amplius detractio metui eſt, cucurbitulae, conciſa cute, temporibus, ſi id fieri poteſt, aut cervicibus imponendae ſunt.

Adverſus diatheſin phlogiſticam toto corpore vigentem, ſanguinis copia et impetus etiam toto corpore minuendus eſt, eoque ex brachio mittendus. Sedente in vultu aut capite morbo, praeter communem detractionem, localis quoque requiritur, eoque vena jugularis inciſa.

Quod ad modum quo ſanguis detrahendus eſt, quo celerius mittitur, quoque magis ſine omni irritatione, eo praeſentius eſt remedium. Magna igitur plaga ſit, qua quaſi pleno rivo ſanguis effluat, oportet: Cumque muſculorum, erecto corpo-

re

re agentium, actio irritamento ſit, recumbente homine, ſanguinem educere conſultius eſt.

De alvi in eryſipelate purgatione, inter diverſorum temporum medicos, neutiquam convenit; quorum alii timide cauteque nimis ea utuntur, alii uſu ejus aegrotantibus ex toto interdicunt. Quorum in numero Etmullerus fuit, qui a purgatione pariter et ſanguinis detractione, ratione adductus, abhorrens, eryſipelatis curationem diaphoreticis internis credidit. Cui contrarius Sydenhamus, et noſter nuper in hac academia praeceptpr celeberrimus Gregorius, utraque liberrime uſi ſunt. Videoque Hoffmannum medicum quendam, quia ſenis eryſipelate laborantis neque alvum duxerit neque venam inciderit, gravius reprehendere *. Quam litem ſi mihi, experientiſſimi viri, praeceptoris noſtri Culleni, communem doctrinam ſecuto, componere liceat, in omni eryſipelate facilis alvus, ut adminiſtrationis antiphlogiſticae pars, et adverſus canalis alimentarii irritamentum, quod alvi durities dat, utilis, minime omittenda eſt: Et, morbo caput afficiente, cum capitis phlegmaſiis commune hoc eſt, ut non ſolum alvi facilitas, ſed juſta, immo larga, purgatio, a parte laborante humores derivando, maximo ſit remedio. Eandem vero ſanguinis detractionis vicem ſupplere, et adverſus diatheſin phlogiſticam multum prodeſſe, neque in hoc neque in quolibet alio morbo inflammatorio, Sydenhamo aſſentio. Quantum adverſus eryſipelas capitis infra purgatio proſit, curatione quadam Johannis Friend, medici Londinenſis, qui ſola ea e faucibus orci mulierem retraxit, inſigni exemplo patet †.

Huic quoque conſilio reſpondent refrigerantia, ut acida vegetabilia, et ſales neutri, et ex his praecipue nitrum. Ea a nonnullis potenter ſedare, ideoque cordis et arteriarum actionem imminuere, haud immerito exiſtimantur. Quod ſi Ricardus Brockleſby nitrum in eryſipelate ad quinque vel ſex drachmas diei ſpatio adhibuit, certe tanta copia paucis ventriculis conveniet, eoque plerumque danda non eſt. Pluſque ſanguinis detractioni, qua libere uſus eſt, et alvi facilitati, quam iſti remedio, felices ejus curationes tribuendae videntur ‡. Frigus quoque univerſo corpori modice admotum, aeſtui febrili moderando, pro remedio eſt.

Secundo conſilio, ſub primo memorata remedia reſpondent, et, prae caeteris, ſanguinis quam proxime partem laborantem detractio; praeterque haec, quaedam extrinſecus

* Hoffman. tom ii. p. 102.
† Vid. Friend. comment. de feb. com. vii. p. 117.
‡ Vid. Brockleſby's obſerv. p. 138.

 admota,

admota, humoremque perſpirabilem ad ſummum corpus percitantia, eundemve effuſum abſorbentia.

De primi conſilii remediis, cum ſatis ſupra dixerim, nihil amplius hic dicendum, niſi quaedam de ſanguinis e parte detractione, videtur. Quod ad eam attinet, cucurbitularum, cute conciſa, quam hirudinum, uſus potior eſt; quia illae his et facilius applicantur, et majorem ſanguinis ablati metiendi copiam praebent; praeterque hoc, moleſtia, quam creant, et terror, quem nonnullis injiciunt, hirudines, plus mali, quam boni, ſanguinis emiſſio, inferre periclitantur.

Quod ad parti applicata attinet, mos olim haud rarus fuit, ei fomenta, et id genus alia, admovere. Quae tamen omnia, ſive humida, ſive aquoſa, ſive oleoſa, ſive ſpirituoſa, ſic admota nocere, humoremque acrem, qui exſudans ſerpenſque inflammationem extendit, latius ſpargere et morbum intendere, nunc inter omnes conſtat *.

Periculo etiam ſunt unguenta et emplaſtra, humorem perſpirabilem cohibendo; item ſpiritus vinoſus, ſive cum theriaca, ſive ſine ea, ceruſſa, et ex zinco et aliis metallis praeparata, nocent. A quo effectu ſaccharum Saturni, vel Saturni Gaulardo extractum, excipiendum videtur: Quod, cum in aliis inflammationibus efficax remedium ſit, etiam adverſus eryſipelas, licet in hoc nondum ejus uſus exploratus ſit, uſui fore, rationi conſentaneum eſt. Novi juvenem, cui eryſipelas grave inguinis, partiſque femoris ſuperioris, ulceri venereo ſuperveniens, hoc remedio, et alvo facili, ſanatum eſt. Adeoque id manifeſtum erat, ut cum metuens, ne intus ſe reciperet morbus, rejeciſſet remedium, omnia pejora, dolorque et pruritus intolerabilis, forent; cumque iterum admovere, et uti aliquamdiu perſeveraſſet, ſalus eſſet reducta.

E veſicatoriis, quorum actio ſtimulo non caret, quia tamen manifeſte antiſpaſmodica eſt, et ſummae cutis vaſa relaxat, aliquid fructus ſperari poſſet: Cum tamen virtutem antiſpaſmodicam, niſi ubi parti aegrotanti ipſi, aut quam proxime eam, imponuntur, leviorem exerceant, et inflammatio, quam excitant, manifeſte eryſipelatoſa ſit; ideo iis, ut et unguentis et emplaſtris omnium generum, quae parti impoſita nocere ſupra dicta ſunt, abſtinendum eſt; eoque magis, quod alia potentiora remedia, quibus morbi curatio credatur, non deſint.

Folia braſſicae ampla, recentia, coſtis paulo majoribus aut durioribus demptis, contuſione aut compreſſione laevia, aequalia, et mollia reddita, partique inflammatae tepentia ad-

* Experientia nupera ullam vel minimam diſtinctionem eryſipelatis inter et phlegmones curationem, tam externam quam internam, repudiare videtur. Vid. Syſtematic Elements of the Theory and Practice of Surgery, by J. Aitken.

mota,

nota, ut medicamentum refrigerans, et humoris exitum expediens, a nonnullis, quaſi, niſi ſerius admoventur, eryſipelas in ſuppurationem tranſire prohibentia, et ulceribus eryſipelati ſuperinductis medentia, multum laudantur. Eundem fere fructum vitis folia parti impoſita ferunt; quae hoc praeterea commodi habent, quod minus, quam braſſicae, cutem irritant.

Multi panno xylino, aut veſte pellita, tegendam molliter partem exiſtimant. Quibus utique omnibus, et ſimilibus aliis rebus, pulvis ſiccus, utpote qui humorem effuſum abſorbeat, et inflammationem ſerpere prohibeat, longe anteponendus eſt. Ex hoc materiei genere farina avenacea craſſior, quam triticea ſubtilis, aut amylacea, cretave contrita, et ſimilia, plus boni promittit; cum enim craſſior ſit, ita ſpongioſa magis, majorem abſorbendi facultatem habet, et minus in cruſtam duram irritantemque coit. Ad eandem camphorae, quae antiſeptica eſt, et odore ſuo farinam ſciri prohibet, paululum, una cum ſacchari Saturni aliquanto, eo conſilio, ut ne liquida forma hoc admoveatur, adjectum convenit. Ipſe autem pulvis leniter ſupra partem affectam adſpergi, et, quoties hic indureſcit, removeri debet.

Huic cum omnibus aliis inflammationis generibus commune eſt, ut humores ad ſummum corpus revocati remedio ſint; quod autem, cordis et arteriarum actione quam maxime imminuta, fieri oportet. Id diluentium, ſucco limonum aut aurantiorum, aliorumve fructuum, nitrove, julapio ſalino, aut ſimilibus rebus adjectis, copia, quae perſpirationem, alvum, et urinam movet, optime praeſtat. Eodem emetica pertinent; niſi quod, laborante capite, ſanguinem ad id velocius et abundantius percitando, periculo eſſe poſſunt: Ad quod avertendum, juſto vomitu abſtinendum, et aut nauſea ſolum movenda, aut non dandum emeticum. Hunc uſum opium cum ſalibus neutris conjunctum optime promittit.

Quanquam fomenta partis nocere ſupra dicta ſunt; tamen artus inferiores in balneum immiſſi juvant. Hoc, licet aliquantum ſtimulet; tamen, extrema vaſa relaxando, antiſpaſmodicam virtutem edit, et adverſus delirium et coma, ſomnum et ſudorem lenem conciliando, pulſuſque tardando et implendo, optimum eſt remedium. Verum, in uſu ejus, caloris nimii et corporis motus irritamenta vitanda ſunt; et duarum horarnm ſpatium continuandus.

Omnibus, quae ad eryſipelatis ipſius curationem pertinere videbantur, expoſitis; ad tertii conſilii remedia, gangraenae aut putredini occurrentia, tranſibo.

Adverſus haec, tonica et antiſeptica, quorum praecipua frigus, cortex Peruvianus, et vinum ſunt, maxime valent.

Vitareque

Vitareque aut tollere earum cauſas medici eſt, adminiſtratione antiphlogiſtica utendo, calorem, aeris inquinamenta, vaporeſque, ſive e corpore aegrotantis, ſive aliunde ortos, cavendo, humor acer effuſus ut removeatur curando, alvo ſtercus durum dejiciendo, perſpirationem et urinam movendo, denique corporis vigorem ſuſtentando.

Praeter ea, quae de adminiſtratione antiphlogiſtica ſupra relata ſunt, hoc loco inſuper monendum eſt, adverſus gangraenam aut putredinem, quae aut jam ſupervenerunt, aut ſupervenire periclitantur, cibi materiam ex animalibus minime, ex plantarum genere ſolummodo, ſumendam, caloremque, ut praeſentem effectum ſummopere augentem, omni cura fugiendum, contraque frigus, quod eidem effectui plurimum adverſatur, quaerendum; adverſuſque vapores impuros, frigidum et purum aerem, qui calori moderatur, et poteſtate tonica valet, libere admittendum; ideoque cubiculum ſaepe perflandum, veſtem ſtragulam aliamve mutandam, excrementa, ſimul ac excreta ſint, removenda, alvum bis terve die, medicamentis antiſepticis et refrigerantibus, purgandam, humoremque ſuper partem affectam, aut ejus viciniam, effuſum, modo ſupra relato removendum. Praeter hanc adminiſtrationis antiphlogiſticae obſervationem, copioſa dilutio, quae vaſa excernentia aperit, utenda eſt; et ad corpus refrigerandum, perſpirationemque, urinam, et alvum expediendam, putredinique occurrendum, fructus acidi, aut aceſcentes, item ſales neutri, adſumendi. Putredini quoque et gangraenae, quam vaſorum atonia facit, frigus, cortex Peruvianus, et vinum, quae vigorem, tenſionem, et tonum corporis augent, ſervantque, optime occurrunt. Si vero caput, ſuperiora corporis, aut canalis alimentarius, laborant, non tam frigus in partem directum, quam libera aeris ad corpus totum acceſſio, quaerenda eſt, et potione frigida abſtinendum; ſiquidem omne frigus parti laboranti adjectum, tonum imminuendo, nocet; ejuſdemque, quocunque modo adhibiti, diuturnior uſus, qui, ſedantem vim exercens, ultro orientem atoniam auget, fugiendus.

Cita corticis Peruviani actio, hanc non in humores dirigi, oſtendit. Contraque, fibras ventriculi motrices excitando, iiſque tonum aut conſtrictioni phlogiſticae ſimilem ſtatum dando, eum agere, et ſic tonicam toto corpore virtutem ſpargere, manifeſtum eſt. Hinc quare, ubi diatheſis phlogiſtica ſubeſt, idem non remedio, ſed noxae ſit, apparet. Et ob eam ipſam cauſam, adverſus putredinem et gangraenam, quarum cauſa imminutus tonus eſt, eum ſummopere prodeſſe, neceſſe eſt. In forma decocti aut extracti, in iis caſibus ubi eryſipelas typhum comitem habere creditur, plerumque dari ſolet.

Verum,

Verum, qui hac curatione utuntur, ni fallor, ſeſe fallunt, ſaluſque ſic reducta tantillo corticis, tamque imbecilla forma dato, quippe qui, niſi in pulvere ſimplice, et tam large, quam ventriculus ferre poteſt, id eſt, a ſemiuncia ad ſeſcunciam uno die datus, nihil agat, minime, et ſoli naturae operi, tribuenda videtur. Decocta igitur hujus medicamenti aut extracta, qua in forma longa coctio vires ejus aut multum imminuit, aut ex toto delet, vix adhibenda ſunt; et, ubi ſimplicem pulverem ventriculus ferre nequit, ad infuſum ex aqua, aut ſpirituoſo liquore, decurrendum.

Omnibus, quibus cortex Peruvianus, caſibus vinum quoque reſpondet; tumque maxime, cum vis vitae fracta eſt, cerebrique inflammatio, et omne irritamentum internum abſunt. Idem omnium ſtimulantium remediorum jucundiſſimum, tutiſſimum, et efficaciſſimum eſt. Cui ſtimulanti virtuti vis ejus antiſeptica, qua tonum vaſorum reſtituit, tribuenda eſt. E diverſis vini generibus, Oportoenſe, aut Madeira, quae alcohol plurimum habent, reliquis anteponenda ſunt; et, ubi ſtimulus multum requiritur, aromatis calefaciendum, et magna copia, vinum dandum eſt. Ejuſdem uſum effectus ejus dirigit, in quo, ſi is bonus eſt, perſtandum, aut plus etiam dandum; ſi malus, ab eo deſiſtendum.

Medicamenta parti gangraenoſae extrinſecus admovenda, quia chirurgi magis quam medici ſunt, ideo dinumeranda potius quam explicanda ſunt. Quorum quae maxime conveniunt, calefacientia et ſtimulantia ſunt, cujuſmodi vina ſupra relata, et ſpiritus vinoſus, ſive pura, ſive cortice Peruviano, aromatis, aut theriaca Edinenſi adjectis, ſunt. Horum aliquo modice calefacto pars aegrotans fovenda, dein ſimili materia operienda eſt. Qui nominatim, aut fuſius horum adminiſtrationem, et alia eo pertinentia, ſcire velit, is opera aut libros chirurgicos adeat.

DE VARIOLA.

AUCTORE JA. MACKNIGHT.

DEFINITIO.

SYNOCHA contagioſa cum vomitu, et ex epigaſtrio preſſo dolore.

Tertio die incipit, et quinto finitur eruptio papularum phlegmonodearum,

phlegmonodearum, quae ſpatio octo dierum in ſuppurationem, et in cruſtas demum abeunt, ſaepe cicatrices depreſſas, ſive foveolas, in cute relinquentes *.

HISTORIA MORBI.

Variola Benigna.

Hujus morbi adventus interdum per paucos dies, languore, laſſitudine, et ad ſudandum proclivitate, annunciatur. Ab ipſo impetu, algor calorque invicem ſuccedunt; ac progreſſu horror, praecipue circa veſperem, invadit, per quaſdam horas manens, et in cutis ardentiam, capitis dolorem, et ſitim abiens; ſaepiuſque nauſea, vomitus, lumbago, et ex epigaſtrio preſſo dolor, ea comitantur. Symptomata noctu ſaevius urgent; mane autem ex ſudore leniuntur; nihilominus quidem febris aliquid cum languore multo et hebetudine manet.

Die ſecundo a morbi inſultu, omnia ſupra dicta ſymptomata violentius veſpere redeunt, cum anxietate, pervigilio, et interdum delirio. Exacerbationes remiſſioneſque ſaepe ſe bis die oſtendunt. Nonnunquam vero periodi regulares omnino abſunt.

Die tertio, cum ſudatione univerſa, puſtulae quaedam erumpunt. Eodemque fere tempore, ſymptomata levantur, atque, morbo mitiſſimo, fere omnino evaneſcunt. Interdum, adveniente eruptione, infantes ſternutatione et convulſionibus afficiuntur. Febris veſpere rurſus parum cietur, atque pari modo, adveniente die, et puſtulis erumpentibus, remittit. Talis exacerbatio veſpere iterum redit; die vero quinto, noviſſimis fere erumpentibus ſuum curſum febris explevit.

Puſtulae, quantum licuit obſervare, eodem fere tempore in facie, et in partibus artuum carnoſis, comparuere, poſteaque in ipſo corporis trunco.

Puſtulae, quum ſe primum oſtendunt, maculae ſunt exiguae et rubrae, neque cuti eminentiores, at brevi viſui prominentes, atque tactui et firmae et acuminatae fiunt. Hoc maxime hunc morbum a rubeolis diſtinguit, quae quidem, vix viſui

* Hic haud alienum videtur totum morbum ſuis motibus tertiana tempora referre, ſubjicere. Ita primum tempus, febri puſtulis praeeunti proprium, tertianum eſt, et quam proxime ad xlviii horarum ſpatium accedit. Alterum, ſcilicet a iii die ad v in puſtulas educendas, tertium in harum inflammationem perficiendam, nempe a v ad vii diem, abſumitur; biduo hinc deinceps a vii ad ix diem veſiculae, halitum jam capientes, et in ſummis foveas habentes, efformantur. Proximo biduo pus componens tumor effunditur. Quod quidem die poſt febris initium undecimo, poſt puſtularum exitum octavo, fieri ſolet. Jameſon de Variola.

prominentes

prominentes, leviſſimo tactu, non cutem altius premendo, percipiantur.

Puſtulae indies conicae creſcunt, atque circa diem eruptionis ſextum magnitudinem ſummam attingunt; harum ſaepe quaedam magnitudine piſi, vel etiam grandiores, ſunt. Faciei puſtulae crebriores et minutiores ſunt, et plerumque, a pectore ad corporis extremitates, et numero et magnitudine augeſcunt.

Ad diem quartum, puſtulae coloris ſubrubri ſunt; tum in ſummis earum albida puncta apparere incipiunt, augeſcentia paulatim ad diem ſextum; tunc ex toto ſubalbidae fiunt, cum rubris baſibus latis, adeo ut, ſi plures ſint, interſtitia fere aeque rubeſcant. Haec primo in facie, deinde in corpore toto, apparent. Poſtea interſtitia minus rubent, atque puſtulae paulatim flaveſcunt, donec in cruſtas abeunt. Humor puſtularum eſt primo ſeroſus, poſtea autem puris veri ſpeciem induit.

Quum puſtulae non admodum paucae ſunt, cutis tenſio ac tumoris faciei aliquid earum ſuppurationem ſemper comitantur. Faciei tumor, morbo benigno, non ante diem quintum apparet, at interdum adeo augeſcit, ut palpebrarum tumore oculi prorſus claudantur; idque citra ullas puſtulas in palpebris ſaepius accidit. Ubi morbus admodum vehemens eſt, oculi, praeſertim in infantibus, ab ipſo eruptionis initio, clauduntur. Tumorem vero faciei et cervicis inſignem, faucium inflammatio, et difficultas deglutiendi, ſemper comitantur; haec vero ſymptomata, niſi morbus vehementior ſit, raro moleſta ſunt.

Febris, ut ſupra diximus, morbo benigno, et eruptione finita, prorſus deſinit; et quum puſtulae pauciſſimae ſunt, in ſuppurationem et in cruſtas abeunt, ſine ulla moleſtia, aut ullo febris ſymptomate; hoc tamen raro accidit. Quum puſtulae paulo crebriores ſunt, febris aliquid earum ſuppurationem ſemper comitatur, et praeſertim quidem magna pulſuum frequentia, qualis in alio morbo lethalis exiſtimanda eſſet, etſi in hoc minime metuenda ſit. Circa morbi criſin, calor, ſitis, dolor, anxietaſque aegrotantem vexant, atque ſaepe jactationem et pervigilium inducunt. Haec vero ſymptomata, cum faciei tumor ſubſidit, et puſtulae areſcunt, omnino abeunt.

Puſtularum ſuppuratio plerumque finitur circa diem ſeptimum; die poſtero flaccidae fiunt. Quod fit puris exſudatione per cuticulam; et id, uti cera eſſet inſperſa, in faciem concreſcit; at in caeteris partibus corporis linteis abſtergitur. Haec exſudatio pergit, donec in cruſtas abeunt. In adultorum extremitatibus, ubi firmior eſt epidermis, lentius procedit;

dit; nam decimo octavo puſtulas die pure expletas, novaque cuticula obductas, mihi incidere licuit.

Cruſtae variolae benignae paucis diebus decidunt, atque cicatrices nullas in cute relinquunt. At, morbo violentiore, diutius adhaerent, et, iis decidentibus, rubra tubercula manent, quae quaſi ſquamulae albae decidunt, donec foveolae, ſive cicatrices cavae, per vitam manentes, in facie maxime fiunt.

Variola Maligna.

Variola maligna per ſua ſtadia celerius quam benigna, et cum ſymptomatibus ferocioribus, decurrit; febris ante eruptionem ſaevius urget, cum perpetuo, praeſertim in adultis, vomitu, quandoque delirio inflammationeque faucium.

Die plerumque ſecundo tertioque interdum a morbi inſultu eruptio incipit, citoque progreditur ſine levamine ſymptomatum. Quo citius eruptio incipit, eo fere vehementior eſt morbus. Puſtulae fere diſcretae erumpunt; ſecundum vero numerum earum, progrediente ſuppuratione, plus minuſve ſaepe cohaerent. Id ſaepe in facie fit, quum in caeteris partibus corporis omnino diſcretae apparent, attamen frequenter confertae erumpentes ex parte cohaerent. At, ſi puſtulae creberrimae ſunt, in corpore toto cohaerent, paſſimque in veſiculas ſaepe confluunt. Atque eruptio, maligniſſimo morbo, ut inflammatio eryſipelatoſa, citra puſtulas diſcretas provenit; id ſaepius in facie, raro in corpore toto, contingit. Puſtulae frequenter numeroſae in ore ſe uſque ad fauces oſtendunt.

Symptomata poſt eruptionem, praeter vomitum, omnia manent. Exacerbationes in toto morbi decurſu veſpere adſunt.

In morbi progreſſu, ſymptomata febrilia ingraveſcunt, atque cervix et facies immodice tument, cum inflammatione faucium, difficultate deglutiendi, et in adultis cum ptyaliſmo.

Facies, maligniſſimo morbo, ab ipſo eruptionis initio, tumeſcit, ibique in progreſſu puſtulae fere cohaerentes membranaceae fiunt, dein ſquamulis albis ſcabroſae, tum demum circa diem ſeptimum ſubnigreſcentes areſcunt.

Inflammatio foeda faucium intumeſcentiam graviorem faciei cerviciſque ſemper comitatur, quae graviſſima eſt, prout ſuffocationem minans, et aliquando deglutitionem prorſus impedit.

Quum faucium inflammatio citius invadit ac gravior fit, in iis qui plus octo annis ſunt nati, eam ſalivatio copioſa ſemper comitatur. Quae moleſtiae eſt aegrotanti, quoniam indole ejus acri ſaepe os fauceſque excoriantur. Circa criſin, viſcoſa tenaxque fit, ut difficillime, neque abſque periculo ſuffocandi, excreatur, et, ſubſidente faciei tumore, omnino decedit. In-

fantibus

fantibus rariſſime adeſt, qui quidem, in ejus loco, dicuntur diarrhoeam habere.

Suppuratione procedente, puſtulae planae et flaccidae fiunt, ſaepe cum acuminibus cavatis in quibus nigra puncta videntur. Humor in iis contentus eſt modo tranſparens, modo aliquantulo ſanguinis tinctus; hinc tranſlucidi, rubri, lividi aut nigreſcentis coloris puſtulae fiunt. Hoc, quoniam ex ſanguinis diſſolutione oritur, plerumque lethale evadit. Haec ſymptomata maligna, puſtulis haud numeroſis et ubicunque diſcretis, ſe ſaepe oſtendunt, tametſi plus minuſve fere confertae apparent.

Symptomata anomala, varia, permagnum periculum indicantia, in ſtadiis morbi variis ſaepe invadunt, ut dolores abdominis colicam mentientes, dyſuria, iſchuria, urinae et dejectiones ſanguinolentae, petechiae in puſtularum interſtitiis, veſiculae ſero expletae, interdum rubri, lividi, aut ſubnigri coloris. Circa criſin, interdum pruritus intolerabilis aegrotum urgens ad cuticulam evellendam, partibus excoriatis gangraenoſis.

Eodem tempore quo facies areſcit, criſi favente, intumeſcentia ejus ſubſidit, manus, et poſtea pedes intumeſcunt; puſtulae, in caeteris partibus corporis, ubicunque diſcretae ſunt, prominent, ac pure explentur; ſymptomata quoque febrilia levantur. Frequenter tamen, eheu, nimis frequenter! noſtris auxiliis fruſtratis, dum facies ſubſidet, febris augeſcit, ſuperficies corporis ſe tota contrahit, puſtulae flaccidae vel etiam inanes fiunt, ſpiritus foetidus, lingua arida et nigra, cum pervigilio, anxietate, jactatione perpetua, atque delirio, ac demum ſuffocàtio aut coma ſcenam claudit.

Morbo benigno, tumoreque faciei minimo, extremitatum intumeſcentia poſt criſin vix diſcerni poteſt; morbo vero vehementiſſimo, tumor praecipue manuum admodum notabilis fit; et, ſi aeger rite convaleſcit, paucos dies manet, et paulatim puſtulis ſaneſcentibus abit: Si vero ſupervenit hectica, protinus evaneſcit. Intumeſcentiam iſtam quidam ex puſtularum inflammatione in his partibus oriri exiſtimaverunt, quod mihi equidem non veriſimile videtur; quoniam maturantur prius et areſcunt, quam ad ſummum intumeſcentia attigit. Oedema quodam, aegroto convaleſcenti interdum pedes taloſque infeſtans, evenit: quod vero plerumque ſua ſponte abit, et auxilio medici minime eget.

Deſiccatio puſtularum, morbo benigno, primo in facie, deinde in ipſo corporis trunco, tum demum in extremitatibus, paulatim ac lente per dies quoſdam procedit. Sed, morbo maligno, celerius progrediens fere uno die perficitur. Hoc

 potiſſimum

potiſſimum ex humore pertenui cuticulam promptius tranſeunte oriri videtur; forſitan quoque in ſanguinem pars ejus abſorptione refertur; namque interdum paulo ante obitum puſtulae, ſine ſignis exſudationis certis, penitus inaneſcunt. Haud abſimile eſt hanc abſorptionem, inflammationem, caeteraque ſymptomata graviora circa criſin morbi accedentia, augere.

In variola maligna, puſtulae ſanationem aegre recipiunt, atque haud raro ulcera foeda infra cruſtas interdum nigreſcentia fiunt, cum hectica, dyſpnoea, ac diarrhoea, quae corpus et vires conſumunt, atque mihi quidem non minus periculoſae, quam ipſa morbi criſis, videntur.

Periodus hecticae, quatenus obſervare licuit, regularis non eſt. Poſt diem decimum incipit, modo paucis diebus, modo non niſi poſt decem terminatur. Hectica ex ſanie in ſanguinem abſorpta oriri videtur, quia, deſinente febre ſuppuratoria, incipit, neque, niſi puſtulae ſint ulceratae, invadit. Interdum eryſipelas gangraenoſum evenit, praecipue pueris, atque cito mortiferum ſit.

Dies eruptionis octavus plerumque criticus eſt; tum ſymptomata aut levantur, ac aeger curationem recipit, vel ingraveſcunt et aegrotum necant. Dies nonus et decimus maxime periculoſi ſunt; interdum tamen morbus adeo vehemens eſt, ut non poſt eruptionem, ſaepeque non ultra diem ſextum, aeger ſuperſit. Dies hecticae omnes, quantum vidi, a decimo quarto ad vigeſimum, ab eruptionis initio, aeque critici ſunt.

Diviſio variolae in malignam et benignam, quam in diſcretam et confluentem, multo praeſtat; quia ſymptomata maligniſſima, puſtulis prorſus diſcretis, frequenter occurrunt. In benignae hiſtoria operam dedi, ut ea ſymptomata enumerarentur, quae ad morbum mitiſſimum pertinent; denique, caſus omnes comprehendere conatus ſum, quibus, eruptione finita, febris omnino deſinit, et puſtulae in veram ſuppurationem abeunt. Malignae hiſtoria, contra, potiſſimum enumeratio eſt ſymptomatum violentium et anomalorum, quae non proprie ad morbum pertinent; et caſus omnes comprehendens, quibus febris aliquid poſt eruptionem nunquam deeſt, atque puſtulae, ſive diſcretae ſive confluentes, in ſuppurationem veram non tendunt. Has inter diviſiones nullum limitem ponere poſſumus. Quippe nimirum febris et alia ſymptomata maligna in ullo gradu, a violentiſſimo ad minimum perceptibilem, exiſtere poſſunt. Et quidem, ſecundum numerum et gradum eorum, periculum eſt ſemper pendendum.

« CAUSA

« CAUSA REMOTA, ET MORBI NATURA.

Cauſa remota contagio propria eſt, et omnium contagionum, ſiquae ſunt, propriarum, maxime manifeſta. Propriam contagionem eſſe, hoc apparet, quod omni in regione, et omni ſub coelo, eundem morbum facit. Ut adeo dubium eſſe nequeat, quin, quod eundem ſemper effectum trahat, id idem ſemper ſubſit. Licet vero haec contagio eundem morbum genere tenus ſemper efficiat, ita, ut ne diverſae quidem ſpecies ex ea origine ſint; tamen in varietatum, cauſam opus inquiſito eſt.

Varietatum cauſa.

Quamvis haec contagio propria eſt, fieri tamen poteſt, ut ſuae potentiae magnitudine variet. Idque revera fit. Sed varietates morbi inde non oriuntur. Quod adeo nobis fortunatum eſt; quoniam, ſi ſic varietates orirentur, nihil in medici manu eſſet. Non autem multum in contagionis varia efficacia eſſe, utile eſt credere; ne id quod corrigi nequit, pro cauſa apprehendens medens, corrigenda, in melius mutanda, ac facile in ſua poteſtate poſita, negligat. Varietates variolae non ex contagione pendere fidem haec faciunt. Primum, poſtquam eadem materia, et iiſdem prorſus ſub rebus, plures ſunt infecti, in alio alius morbus fit. Atque etiam, ubi ea varietas minima eſt, ſcilicet in variola inſitiva, ibi tamen incidit, et ſaepe inſitionem peſſima variola ſequuta eſt. Deinde, ſi ea materia, quae ex bono caſu tracta ſit, pro bona, quae vero ex contrario pro mala, habenda eſt; ne, hoc quidem dato, argumentum melius procedit. Si quidem, dempta ex confluente variola materia, optimus, ex diſcreta et miti, peſſimus morbus, multos excepit excipitque quotidie. Cum igitur non in materiae, ideoque contagionis differentia, res conſiſtat,

Quibus in rebus conſiſtat,

Deinceps eſt dicendum. Variolam inter ſe diſſidere, primum puſtularum figura, dein febris, tum ſuppurationis natura, poſtremo, et maxime omnium, puſtularum numero, hancque reliquarum differentiarum originem eſſe, dictum ſupra eſt. Ad hanc igitur rationem hic perſequendam, et ſic, qua in re a bona mala variolae varietas diſcrepet, oſtendere ſaltem quodam tenus conandum; primum omnium puſtularum numerum a materiae morbificae copia non pendere, ſed, quantum quantum intus genitum ſit, ejus longe maximam partem cum caeco perſpirabili humore corpore penitus emanare, nec ullas puſtulas relinquere, recte proponere videor.

Quam-

Quam rem confirmat quod in peſte nuper obſervatum eſt *; confirmat duobus hominibus eadem materia inſita et imparem prorſus puſtularum numerum procreans; denique res quaedam abundantiae puſtularum manifeſta origo experimentis certis repertae ſunt. Hujuſmodi

Puſtularum origo

Sunt calor, emplaſtra, diatheſis phlogiſtica, caro, et ex hac confecti cibi, porro anni tempus alios inflammatorios morbos adferens, poſtremo, febris naturam afficientia, qualia metus, frigus, intemperantia, et ſimilia ſunt.

Quod ad calorem attinet, infantes, prout hoc aut illud vultus latus in pectus matris aut nutricis forte inclinaverint, ita in eo poſtea plures puſtulas habent †. Et omnibus hoc commune eſt, ut, quam quiſque partem potiſſimum calori objecerit, in eam plures puſtulae exeant. Quod quidem calor praeſtat, impetum in ſummam cutem magis percitando, quam ut omnis humor libere tranſire poſſit.

Emplaſtra, quibus Sutton educendo puſtulas luſit, idem praeſtiterunt, difficilem humoris, qui exire debebat, tranſitum reddendo. Hae res cutem reſpiciunt, et ſtatum ejus eſſe puſtularum numeri cauſam, eoque modo, quo explicatum eſt, oſtendunt. Sed aliae, minus cum cute conjunctae, numerum puſtularum adaugent. Ex his primum memoranda

Diatheſis inflammatoria eſt. Hinc adulti, quam pueri, et plures puſtulas ſortiuntur, et in majore periculo verſantur. Hinc quoque longe plures illorum, quam horum, in confluentem variolam implicantur ‡.

Eodem fere pertinet carnis et ex hac paratorum ciborum effectus. Hinc quoque puerorum, qui minus, quam adultorum qui magis, hoc cibi genere utuntur, minus quoque periculi. Is autem effectus, in corpore implendo et diatheſi inflammatoriae objiciendo, conſiſtit. Quo fit, ut etiam pueris, ne inde ſic afficiantur, tali ciborum genere interdicantur. Quantum autem diatheſis inflammatoria noceat, hoc apparet, quod anni tempora, alios morbos in inflammatione conſiſtentes gignentia, et frequentiorem variolam et ſaeviorem edunt.

Haec omnia febrem afficiendo, et modum ejus flectendo, ad multitudinem puſtularum, eoque ſaeviorem morbum, dandum pertinent. Sed et alia eodem modo idem efficiunt.

Ejuſmodi ſunt metus, frigus, intemperantia libidinum. Quae quo modo febrilem et alias contagiones augeant, nemi-

* Vid. Chenot; p. 113. et 114. aph. 4. et cap. de cura peſtis.
† Vid. Cul. pract. ‡ Cul. pract.

nem

ſtem rei medicae paulo peritiorem latet; et, prae caeteris, in typho et peſte diram ſtragem edunt. Id autem, febrem adficiendo, faciunt; quoniam puſtularum numerum recta augere vix concipi poſſunt. Febrem autem debilitando, eamque in typhodem naturam mutando, afficere videntur. De frigore hic, ut poteſtate nocente, non prout puſtulis admovetur, quippe quibus, ut mox dicetur, optimo remedio ſit, ſed de maturiore et immodica ejus actione, verba facio. Quae debilitando et ſedando nocet; cum adverſus puſtulas inflammatas adhibitum frigus, refrigerando, inflammationi moderando, perſpirationem juvando, et ſic puſtularum numerum imminuendo, mirum in modum proſit.

Quibus in rebus varietates morbi differant, et quae puſtularum origo ſit, jam commonſtrato, qua in re Cullenianas rationes ſecuti ſumus; quae deinceps

CAUSA PROXIMA

Sit, quatenus innotuit, paucis exponendum eſt. Contagio ſanguine recepta, huncque fermentatione quadam in ſuam vertens naturam, totum quidem, ut ſupra eſt dictum, mutat. Ea mutatio in actione quadam, quam in genere nervoſo, contagio edit, conſiſtit; ſi quidem, quorum ſanguis hanc mutationem ſemel ſubierit, is eam nunquam deinde ſubit. Quod aliter niſi per actionem in nervoſo genere, ut quod ſolum diuturnos affectus recipit, fieri non poteſt. Et abſque hac eſſet, ſanguis, qui brevi tempore univerſus renovatur, cito ad priſtinam naturam rediens, alii mutationi foret opportunus.

Ideoque eſt ratio quaedam inter contagionem et genus nervoſum, contagionis effectum recipiens; quae cum primo protinus effectu perit. Quae dicta utrique varietati variolae pariter conveniunt. Et, quatenus contagio unum morbi genus aut ſpeciem unam edit, propria ſeu ſpecifica, ut vulgo dicitur, unaque et eadem eſt. Neque, ſi varietatem ſpectes, ſua natura, ſed ratione quam erga ſtatum nervoſum habet, ullo modo diſcrepat. Eamque rationem variant res ſupra dictae, numerum puſtularum variantes; unde, quod ſupra dictum eſt, morbum funditus eundem eſſe, una ſpecie conſtare, et ex una contagione oriri, clare patebit. Porro, quod jam quoque dictum eſt, ſi morbus et cauſa ejus eadem ſunt, et ſi fermentatione contagio agit, eandem materiae copiam ſemper intus gigni ſequetur. Quod autem puſtulae plures aut minores numero ſunt, id fit, quia materia celerius ad cutis foramina rapitur, quam ut omnis iis libere tranſeat: Hinc pars, tranſeundo impedita haerenſque, ſubſiſtit, et in puſtulas forman-

das

das abſumitur. Hanc rationem, ante memoratam, multarum in cutem eruptionum ratio illuſtrat. Eae fieri videntur, quod ſudor, eas comitari ſolitus, craſſior perſpirabili caeco humor, plures eo particulas ſalinas perfert. Quo fit, ut hujuſmodi materia tranſiens ſub cuticula impediatur, et varias formet eruptiones. Hinc tales in tot hominibus ſudorem comitantur Eadem haec ratio, ut alias, ita puſtulas varioloſas, apte explicare videtur.

Hic requiri porro poſſet, quomodo eadem ratio, praeter puſtularum numerum, alia ſymptomata explanet; ſcilicet, quomodo res ſupra dictae, febris modum mutando, materiae effectum quoque mutent, et circulari inflammationi, diſcretam variolam a confluente diſtinguenti, occurrant; aut quare quoque modo ipſam materiam in ſuppurationem minus quam putredinem convertant? Ad haec quod reſpondeam nihil habeo; niſi quod ita ſe rem habere iterum adfirmem *."

METHODUS MEDENDI.

Variola benigna vix ulla medela eget, ſolummodo aere frigido puroque frui, et cibo animali, potu ſpirituoſo, cardiaciſque ſtimulantibus, abſtinere oportet. Obſervationes ſequentes praecipue ad malignam propoſui, cui auxilium medici peritiſſimi ſaepe fruſtra adhibetur.

Inter omnes convenit, quod variola periodum temporis quandam deſiderat, quae arte minime afficitur. Quocirca, in hoc morbo, eſt medici ire obviam ſymptomatis malignis, et morbum, quantum fieri poteſt, levare.

Qui obſervationes ſuas de morbis memoriae prodere velit, caute eorum ſtadia notare debet, quae ullam mutationem in methodo tractandi requirunt. Hunc morbum, cum hoc ſcopo, in tria ſtadia deduxi.

I. A morbi inſultu ad diem quartum ab eruptionis initio.
II. A die eruptionis quarto ad morbi criſin.
III. A morbi criſi ad finem.

Stadium I. Conandum eſt, in hoc ſtadio, ſumma ope febrem levare, ut eruptio non ante diem tertium proveniat, utque, procedente eruptione, febris levetur, atque finita, prorſus deſinat, aeris frigidi, diluentium, balnei, clyſmatum, venaeſectionis, et emeticorum, uſu.

Ut aere frigido et puro in omni febre aegrotus fruatur, omnino neceſſe eſt, atque praxis hodierna hoc quam maxime in variola prodeſſe indicare videtur. In ſpatioſo cubiculo

* Jameſon de variola.

procul

procul dubio quidem e lecto multum ſedere utiliſſimum eſt; neque, ex meis obſervationibus, efficacius eſſe liquet ſub dio ſpatiari, etſi, in tempeſtate gelida et nivoſa equidem, id nonnunquam praecepi. Interdum vero aeger e lecto ſurgere non poteſt, quin ſtatim vomitu corripiatur, vel animi deliquium patiatur; tum quidem oportet leviter tectus decumbat, dum ſimul cavetur, ut aer in cubiculo ſubinde mutetur, et omnis calor externus ſedulo praecaveatur. Denique e lecto, vel in ſpatioſo cubiculo, vel ſub dio, quantum ferri poteſt, manere, febrem mitigat, eruptionem moratur, forſitan quoque numerum puſtularum minuit.

Cibo animali liquoribuſque ſpirituoſis, in ſtadiis omnibus morbi, abſtinendum eſt. Cardiaca ſtimulantia quoque, vel volatilis vel aromatici generis, evitanda ſunt. Cibum ex farinaceis et lacte, potum ex aquoſis, vel aqua pura, dare oportet. Utpote in hoc morbo, quam plurimum potus ſumere debet, qui gratiores aegrotanti ſunt dandi. Potus frigidus in hoc ſtadio commode adhibetur; at, ſuppuratione progrediente, ore ac faucibus excoriatis, tepido uti oportet.

Fovere extremitates, in pueriſque etiam totum corpus, aqua tepida, febrem lenit, et ſomnum inducit. In caſibus gravioribus frequenter, praeſertim circa veſperem, repetendum eſt. Lavatio cutem emollit, et, ſi extremitatibus tantum admota eſt, circulationem facilem aequalemque in tota ſuperficie corporis citat; et procul dubio quoque ſanguinem abſorptione diluit. In gradibus et ſtadiis morbi omnibus non alienum eſt. Quo violentior morbus, eo magis neceſſe eſt. Si vero ſitum erectum aegrotans ferre non poteſt, fotus in lecto eſt adhibendus.

Clyſmata emollientia, in ſtadiis morbi omnibus, aptiſſima ſunt ad alvum ducendam. In hoc ſtadio, ſymptomatis urgentibus, ſecunda vel tertia quaque hora, donec ſymptomata levata fuerint, repetenda ſunt. Hic aqua pura, vel lacte commixta, utenda eſt. At, ſi alvi ductione opus ſit, aliquid ex ſale communi, et oleo vel butyro, adjiciendum eſt. Clyſmata in regimine antiphlogiſtico omnino neceſſaria ſunt. Non ſolum ductionem facilem faecum putrium vel induratarum efficiunt, ſed etiam in inteſtinis contenta, et exinde ſanguinem quoque, diluunt.

Si ſymptomata inflammationem indicantia, ut pulſus validus et plenus, turgiditas et rubor faciei, inflammatio faucium, delirium, &c. ante eruptionem quam plurimum urgent, ſanguinem mitti oportet. Symptomata enim levat, et eruptionem, ſi moratur ultra periodum ſuam, vel doloribus topicis violentis, vel calido regimine, febrem nimiam violentem citante,

tante, promovet. Si vero iſta ſymptomata, eruptione progrediente, aut etiam deſinente, non ceſſant, venaeſectio non omittenda eſt, et interdum quidem bis terve repetenda. Symptomata venaeſectionem poſtulantia ſaepius adultis atque juvenibus, magiſque in tempore verno, raro pueris, rariſſime infantibus, incidunt.

Quum autem ſymptomata maxime periculoſa non inflammatorii generis ſunt, ut pulſus debilis et parvus, pallor faciei, deliquium animi aegroto e lecto ſurgente, anxietas, nauſea, &c. emetica commodiſſime et tutiſſime, aut ante eruptionem, progreſſuve ejus, vel etiam poſt finem, adhibentur. Tartarum emeticum praeſtat, utpote ſecretiones fere omnes ciet, atque alvum fere ſemper facile ſubducit. Caſus vomitionem requirentes, ſaepius infantibus et pueris, quam aetate florentibus, occurrunt.

Licet infantium convulſiones ante eruptionem, morbo benigno, frequenter proveniant, et indicia fere fauſta habeantur, nihilominus quidem nonnunquam ferociſſimae fiunt, et aegrotum protinus e medio tollunt. Clyſmata et ſemicupium, in paroxyſmo adhibita, remedia et tuta et efficacia ſunt. Opiata, in caſibus gravioribus, per clyſmata adhibenda ſunt, atque cucurbitulae aut hirudines temporibus admovendae.

Dolores pleuritici ſanguinis miſſionem poſtulant; et, ſi quid venaeſectionem prohibet, cucurbitulae vel hirudines parti dolenti applicandae ſunt Eodemque tempore ſemicupium et clyſmata frequenter repetenda.

Adverſus dolores abdominis colicam mentientes, dyſuriam, et iſchuriam, ſemicupii et clyſmatum anodynorum uſus multum promittunt; amovere autem aegrotum e lecto, et pedes ſuper aliquid gelidum imponere, haud raro dyſuriam et iſchuriam ſummovet. At, ſi haec non ad iſchuriam valent, catheter utendus eſt.

Dejectiones cruentae clyſmatis et opiatis opportune levantur. Quorum uſu puellam quandam curationem recipere vidi.

Urina vero cruenta difficillime curatur. Nihilominus quidem, etiam in hoc ſtatu, acida, cortex Peruvianus, et opiata, non aliena videntur.

Stadium II. Opera danda eſt, in hoc ſtadio, ut febris compeſcatur, et ſuppuratio puſtularum rite promoveatur, ope aeris frigidi, diluentium, balnei, clyſmatum, opiatorum, corticis Peruviani, et acidorum.

Omnino quidem neceſſe eſt, aegrotum in ſuo cubiculo aere frigido puroque frui, atque aut lectum tenere, aut non, prout ſibi velit. Veruntamen, ut, progrediente ſuppuratione, efferretur

ferretur ſub dio, vel etiam circumdaretur gelido vento a feneſtra aperta, uti quidam monuerunt, mihi quidem alienum et periculoſum eſſe videtur. Quoniam ex obſervationibus liquet, aera gelidum cutem conſtringere, dolorem, inflammationemque puſtularum augere, et ſuppurationem cunctari. Effecta fauſta, quae ex eo in ſtadio primo morbi oriri conſueſcunt, in hunc errorem induxiſſe videntur.

Fovenda eſt cutis, ubicunque puſtulae numeroſae aut confluentes ſunt, aqua tepida, et, ſi aeger in balneum deſcendere nequeat, panniculo leniter admovenda eſt; et ubi febris admodum urget, haud raro repetenda. Praeter effecta ejus leniendae febris, inducendique ſomni, dolorem inflammationemque puſtularum levat, ac earum ſuppurationem promovet.

Clyſmata emollientia quotidie adminiſtrari debent, ut alvus rite ſubducatur, quo quidem tametſi non opus eſt, non omittenda ſunt; utpote enim calorem, irritationem, febremque levant.

Opiata, propter eorum effectus anodynos, et ſoporificos, olim haud immerito concelebrata fuerunt. Enimvero quidem eorum virtutes in ſuppuratione promovenda, et in gangraena curanda, non niſi nuper agnitae fuerunt. Clariſſ. Syden. primus opii uſum in variola inſtituit; ſed de hac re multi hactenus non inter ſeſe conveniunt. Pro axiomate enim diu habebatur, opiata ſtimulare, ideoque inflammationibus omnibus aliena eſſe. Facta quidem theoriis receptis adverſantia aegre admittuntur.

Opiata, in hoc morbi ſtadio data, praeter eorum anodynos et ſoporificos effectus, febrem leniunt, ſuppurationemque puſtularum promovent. Neque unquam eorum effectus ſtimulantes, aut ſecretiones diminuentes, obſervare potui, quamvis quidem pluribus quam quinquaginta hoc morbo laborantibus, ſpatio paucorum menſium, ea adminiſtranda curavi. Quum morbus vehementior eſt, ab hujus ipſo ſtadii initio danda ſunt, donec puſtulae ſaneſcunt, et bis die, mane ſcilicet et veſpere, ut effecta unius doſeos maneat, donec altera praebenda ſit.

Corticem eſſe idoneum, et progrediente et declinante morbo, nequaquam quidem inficias ibo; at mihi tamen multo minus efficax quam opium eſſe videtur. Praeterea pueris, et iis inflammatione faucium laborantibus, vix adhiberi poteſt. Veriſimile eſt quidem, quod opium et cortex commodius ſimul adhibeantur; quod vero experientia ſolum confirmari poteſt.

Acida, et mineralis et vegetabilis generis, haud immerito a multis commendantur; ſed ſapor eorum ingratus, praeſertim pueris, in idonea quantitate, ea adhiberi prohibet.

Inflammationem faucium difficultatemque deglutiendi levant,

vant, ſalivationemque promovent, injectiones in fauces per os et nares, os fovere aquae vapore, et eum reſpirare, cataplaſmata emollientia cum camphora et opio ad jugulum admota, et ſubinde mutata.

Pruritus intolerabilis aegrotum urgens ad cuticulam evellendam, ſaepe, praeſertim pueros, invadit, partes excoriatas gangraênoſas relinquens. Hoc ſumma ope caveri debet; utpote enim, poſt talia mala, ſymptomata ingraveſcere obſervavi, mortemque haud raro inſequi. Omnia ſtimulantia in hoc ſtatu pernicioſa ſunt. Non melius equidem notum eſt mihi remedium, quam fovere frequenter aqua tepida cum lacte; manus quoque cataplaſmatis cohibere debent.

Stadium III. Hic conandum eſt ſummis viribus obviam ire febri, intumeſcentiam extremitatum et ſanationem puſtularum promovere, diluentibus, balneo, clyſmatis, opiatis, epiſpaſticis, cataplaſmatis, venaeſectione, purgantibus, et cortice Peruviano.

Auctores quidam inciſionem puſtularum circa criſin propoſuerunt, quod mihi quidem non ſatis conſultum eſſe videtur. Periculum enim eſt, ne aer puſtulis admiſſus, eas inflammaret et exulceraret; unde ſaniei abſorptio et hectica oriri poſſunt. Praeterea, in caſibus periculoſiſſimis, puſtulae raro humore explentur.

Quae ſupra diximus de uſu aeris frigidi, balnei, clyſmatum, et opiatorum, in ſtadio praecedente, ad hoc aeque pertinent. Notandum tamen, aeris frigidi applicationem locis excoriatis multo magis, ultra criſin, quam, puſtulis ſuppurantibus, perniciosam eſſe: Quoniam partes excoriatas exulcerat, horrorem concitat, febremque auget.

Totum corpus, praecipue partes excoriatae, ab aere rite tegenda, et fovenda ſunt aqua tepida cum lacte, donec puſtulae ſaneſcunt. Semicupium circa criſin frequenter adhibendum eſt, ad febrem levandam intumeſcentiamque extremitatum promovendam. Alvum clyſmatis quotidie eluere oportet. Opiata bis die, mane et veſpere, non omittenda ſunt, donec febris deceſſerit, et puſtulae ſanationem receperint. Ex unius doſeos neglectu, lethum interdum incidere obſervavi.

Venaeſectio ab auctoribus quibuſdam multum collaudata fuit ad ſanguinem a colluvie putrida purgandum; haec vero ſententia nunc fere rejicitur. Nihilominus tamen, ſi ſymptomata inflammationis topicae, ut phrenitis aut peripneumonia, in ullo morbi ſtadio occurrunt, nequaquam negligenda eſt.

Epiſpaſtica, in variis morbi ſtadiis, ad faciendam revulſionem ad extremitates, multum commendantur. Res autem

in

in dubio eſt, an magis in hoc morbo ſtimulent quam ſedent. Praeterea, ſi exulcerentur, ſaniei abſorptio et febricula hectica metuendae ſunt. Ob haſce rationes equidem cataplaſmata emollientia multum praeferimus; et, ſi ſtimulo opus ſit, cura ne exulcerent habita, ſinapi aliquid adjiciendum eſt. Haec manibus pedibuſque paulo ante criſin admovenda, et ſubinde mutata, donec deſinat febris, et tumeſcant extremitates, continuanda ſunt.

Purgantia multi circa criſin, facie areſcente, propoſuerunt; iis vero nequaquam aſſentior; quoniam purgantia, hoc tempore adminiſtrata, intumeſcentiae extremitatum obſtare, et diarrhoeam ciere opinor. Poſt intumeſcentiam extremitatum, et puſtulis ex magna parte areſcentibus, purgantia non aliena ſunt. Eorum vero poſt operationem opiatum dandum eſt, ne hypercatharſis ſuperveniat. Purgantia quidem et opiata ſimul apte adhibentur; operationem enim purgantium minime impediunt, atque torminibus et diarrhoeae, quae ſaepe ſuperveniunt, opportune occurrunt.

Partes excoriatae et exulceratae accurate ab aere unguento emolliente contegi debent. Atque, ne exulceratio procedat, unguento frequenter renovato, ſanies acris aqua tepida cum lacte eluenda eſt.

Hecticam ulceribus ortam diarrhoea dyſpnoeaque fere comitantur. Quod ad ejus curationem pertinet, cortici et opiatis potiſſimum confidendum eſt; num purgantia commode adhibeantur, neſcio. Attamen vero clyſmata adminiſtrari oportet, quia ad inteſtina, eorum contenta putrida et irritantia diluendo et evacuando, derivationem imminuunt; quoties vero dyſpnoea gravior ſit, ſanguis cucurbitulis vel hirudinibus, aut etiam ex brachio, mittendus eſt.

Ophthalmiae, quae ſaepe variolae ſupervenit, diu oculos a luce tuendo, donec hi vigorem recuperaverint, occurrere oportet. In ejus curatione, luce evitata, opiata et purgantia mercurialia adhibenda ſunt.

Apoſtemata et phlegmone, poſt hunc morbum incidentes, more ſolito cataplaſmatis emollientibus rite tractari poſſunt.

DE

DE VARIOLAE INSITIONE.

AUCTORE ANDREA DOUGLAS.

VARIOLAE Europae non ſunt indigenae: Ab Arabia vel AEgypto ad nos allatae. Primus omnium mentionem earum fecit Rhazes, medicus apud Arabes celeberrimus. Quinetiam in Actis Societatis Regiae Londinenſis refertur, nec prius in Europa, nec in Aſia Minore, nec in Africa, quam commercium a recentioribus AEgypti Principibus, aromatum ex India Orientali advehendorum gratia, inſtitutum fuiſſet, innotuiſſe. In hac regione ortas, ibique hodie quam apud nos graviores eſſe, ferunt. Hinc in Arabiam tranſlatae, tandemque Saracenos in Europam irrumpentes concomitatae.

Variolas inſerendi conſuetudo, licet antiquiſſima eſſe exiſtimetur, Britannos tamen, ante initum hoc ſeculum, omninò latebat. Quaedam epiſtolae, ſub id tempus, in Actis Regiae Societatis Londinenſis relatae, primam ejus mentionem faciunt.

Non pauci memoriae prodiderunt, variolas de induſtria movendi uſum a Circaſſia Georgiave eſſe profectum. Hae regiones quidem pulchritudine muliebri, turpique eas vendendi more, in primis nobilitatae ſunt: Et, cum exploratum habeatur, mortales, quos aetate non multum provectos variolae invaſerint, quam minimum formae vitaeque periculum adire, veriſimillimum eſt, inſitionem earum pulchritudinis foemineae tuendae cauſa, fuiſſe excogitatam. Nonnulli autem hujus inventae honorem, nec Georgiae nec Circaſſiae incolis tribuendum eſſe, contendunt. Multa etenim, eaque minime dubia, variolas per artem excitandi conſuetudinem, per totam Africae oram ſeptentrionalem, apud Gangaridas, Arabes, Syros, Graecos, Armenios, et Cambro-Britannos, ante multos annos, invaluiſſe, et apud gentes aliquot emendi vendendique conſilio inſerviiſſe, teſtantur.

Haec ſalutifera variolas per inſitionem excitandi via e Circaſſia, vel, ut Pylarinus affirmat, Theſſalia Byzantium, Smyrnam, et ad regiones hiſce finitimas, tranſlata. Armeniis aliiſque Chriſtianorum gentibus non incognita fuit; ſed diuturnum per tempus apud plebeculam tantum exculta. Majorem ibi vero famam, ſeculo noſtro ineunte, ſibi adepta eſt, paſſimque omnibus, tam plebeiis quam nobilibus, in conſuetudine eſſe coepit.

Docti quidem forſitan, rerumque naturae curioſi, ad epi-

ſtolas

ſtolas Pylarini Timoniique conſiderandas animum appulerunt; caeterum hucuſque inſitio variolarum non invaluit, nec quiſquam medicus vel chirurgus, apud incolas Europae, artem novam experiri eſt auſus, donec mulier, jure celeberrima, Maria Wortley Montague, Byzantii agens, literas ſuper hac re elegantiſſimas ingenioſa conſcripſiſſet, ibique filiolum ſuum operationi objicere non dubitaſſet. Deinde, circa annum milleſimum ſeptingenteſimum viceſimum, Anglia exemplum, quod continentis Europae nationes imitarentur, dedit. Namque Georgius primus, Rex ille ſapientiſſimus, periculum ejus in ſeptem capite damnatis fieri juſſit. Eventu votis ex toto reſpondente, idem quoque in regia prole auſpicato tentatum eſt. Multi, ex eo tempore, in partibus regni diverſis, regium exemplum ſunt aemulati. Cum vero animis mortalium rerum novarum, ut fit, avidiſſimis ſatisfactum foret, praxis langueſcere coepit, et in deſuetudinem fere abiit. Materiam varioloſam pauculis tantum, ſparſim, inſerere medici perrexerunt; quanquam vero eventus feliciſſimus inſitionis utilitatem aſſidue oſtendit, parum tamen ſerpſit et progreſſa eſt. Non multum quidem abfuit, quin eam reliquae Europae nationes ejicerent. Germania nec penitus expulit, nec penitus recepit. Batavi verbis potius quam factis comprobare ſunt viſi. Ante omnes autem alios, Galli eam quam maximo deſpicatui habuerunt.

Apud Americanos Septentrionales, Indoſque Occidentales, plus famae et nominis ſibi comparavit inſitio. Cum variolae ſtragem horrendam longe lateque ibi dare conſueverint, quibus ſatis fortitudinis fuerit, eam in liberis et ſervis experti ſunt, multumque exinde fructus ceperunt. Sub idem tempus in America, quo apud noſtrates, at audacter, ne dicam temere, excoli coepit. Arte recente, unus e quadragenis fato conceſſit. Medicis autem, uſu magiſtro, peritioribus factis, numerus convaleſcentium tantum brevi increvit, ut unus tantum e centum, et, mercurio tandem adhibito, e mille veneno varioloſo contactis, morte fuerit abſumptus.

Seculo, quod labitur, medio, in agro Genevenſi, nonnulliſque aliis locis, magis magiſque ſemet diffundere, et per totam fere Europam invaleſcere, coepit.

Duodecim vel quatuordecim abhinc annis, tempore omnium maxime inſigni, Suttonius innotuit. Ejus miniſterio, quo praxis haecce ſalutifera, in commodum generis humani, longius latiuſque diffunderetur, providentia divina uti non dedignata eſt. Vir, in hac ſaltem re ſagax, operationem ad priſtinam ſimplicitatem reduxit, regimen Graecis adhibitum omnibus ſibi commiſſis injunxit, inciſiones et emplaſtra expu-

lit,

lit; aegrotis calore et cubili interdixit, et aerem purum frigidumque ad eos liberaliter adſpirare permiſit. Eventus ubique votis mirum in modum reſpondit. Studium igitur protinus variolas inſerendi, ex aliis in alia loca rapidiſſime tranſiit, quaeque ejus progreſſui remoram objecerint, omnia brevi evanuerunt.

Quinetiam Catharina, illuſtriſſima omnium Ruſſiarum Imperatrix, periculum inſitionis, Dimſdalio noſtrate peritiſſimo arceſſito, bono publico conſulens, intrepida adiit, exemplumque ſuis, quibus variolae inſitivae ſummum metum olim incutere conſueverint, nobile praebendum curavit.

Denique, Ludovicus decimus ſextus, Gallus, exemplum ejus ſecutus, ſeque ſuoſque conſanguineos, viro varioloſo inficiendos, permiſit. Cum omnes autem ad ſanitatem facile ſint reducti, ſperandum eſt artem, in poſterum, vel apud Gallos, in eo quem ſibi jure mereatur honore fore.

Ab India Orientali in AEgyptum, inde in Arabiam, denique in Europam, variola, peſtis illa graviſſima, commigraſſe videtur; et, ex ſupra comprehenſis, plane colligi poteſt, cum eam, tum efficaciſſimum ejus levamen, inſitionem, iiſdem in plagis orta.

DIVERSAE VARIOLAS INSERENDI RATIONES.

De viis inſititias variolas concitandi diverſis, nunc quam pauciſſimis abſolvemus. Super quibus verba facientes, primas Sinenſibus lubenter concedemus; qui, quantum ad originis antiquitatem uſumque bonarum artium diuturnum attineat, ſe caeteris gentibus longe praeſtare gloriantur. Illi, variolas movendi cauſa, turundam ex goſſipio pure varioloſo imbutam in nares indere conſueverunt. Periculum autem hujuſce rationis in puella, cui aliiſque quinque capitis damnatis, Meadii, ſeculi ſui medicorum facile principis, rogatu, variolae ſint inſitae, factum eſt. Caeterum eventus praxeos famam haudquaquam exaequavit. Ab inſerta etenim turunda ad puſtularum eruptionem uſque eam tentarunt gravis capitis dolor, febris concitata. Nec mirandum eſt, rem ita ſeſe habuiſſe, cum venenum quam proxime cerebrum, unde omnis oriatur ſenſus, admotum fuiſſe; et pulmones, ſanguinis quaſi officinam, per nares ſimul cum anima intraſſe, reputamus.

Cambro-Britanni, qui palmam antiquitatis Sinenſibus vix ac ne vix quidem concedunt, virus corpori illinendo, morbum inducunt. Quem morem ultra centum et quinquaginta annos repeti poſſe affirmant.

Operatio apud Tripolitanos, aliosque Africae incolas, hoc modo

modo inſtitui ſolet. Cui variolae inferendae ſunt, is in cubiculum morbo laborantis adducitur: Tres vel quinque puſtulas, namque numero impare gaudet ſuperſtitio, puris plenas a caeteris eligunt, iiſque cutem, quae indicem inter et pollicem intereſt, inungunt. Alii vero quemlibet morbo, per acum cutem inter digitos modo poſitos perforantem, filumque pure tinctum poſt ſeſe trahentem, impertiri, eorundem moris eſſe referunt. D. Kirkpatrick, hujus mentionem injiciens, nonnihil fili in vulnuſculo relinqui ſuſpicatur; at hodie compertum eſt, trajectionem ejus ſolam ad morbum faciendum ſufficere. Si caetera ſpectes, aegrotos peſſime tractant Africani. Eos etenim a juſculo e carne caprina confecto non abſtinent, et mole ſtragulorum nimia opprimendos relinquunt.

Eadem variolas inducendi ratio apud Bengaliae incolas uſitatiſſima. Hi autem, eis qui illitu ſolo utantur prudentiores, puncturas duabus aciculis conjunctis inferunt, partemque materia varioloſa laeſam inungunt. Inſuper morbum, per pus ſaccharo ſyrupove admiſtum, cum infantibus aliquando communicant. Ratio variolas inunctione excitandi, ſi aeque certa ac jucunda foret, omnibus aliis palmam praeriperet. Res autem plerumque longe aliter ſeſe habet; et morbum per quidquam ventriculo recipiendum, movere conari, non tantum ab omni munditia alienum, ſed prorſus incertum.

Qui Georgiam, Circaſſiam, et Graeciam tenent, variolas inſitivas, in eundem fere modum, inducunt. Pylarinus, qui hiſtoriam hujus accuratiſſimam poſteris prodidit, ſe Graeculam fronti, maxillis, mento, metacarpo, et metatarſo, puncturas obliquas infligere; pauxillum puris adoleſcentulo variola ſpontanea conflictanti, recens detracti, et in ſinu pediſſequae ſervati, ſingulis inſerere, et denique nucum putamina partibus acu punctis illigare, vidiſſe teſtatur. Timonius et Pylarinus artifices univerſos pure recenti uſos eſſe, et aegrotantibus juſculo et vino, in dies multos interdixiſſe, quaſi uno ore fatentur. Aniculam vero Graecam, a Pylarino laudibus concelebratam, cum reliquis earum regionum artificibus haudquaquam conferendam eſſe liquet: Timonius enim, qui rationem, qua hi uti conſueverint, depingit; non parum puris e parte vulnerata elatum eſſe, affirmat; unde, morbum per inciſionem inductum fuiſſe, conſtat. Contra autem Pylarinus puncturas ab illa inflictas in puſtulas ſemper abiiſſe refert; nec uſquam puris profluvii meminit. Partes carnoſiores pungantur, ſuadet; et pus morbi factitii, utpote quod natura mitius ſit, ad variolas excitandas virium ſatis habere, exiſtimat.

Operatio hucuſque ſimplex videtur, nec dolorem nec periculum afferens; temporibus vero recentioribus in pejus im-

mutata eſt. In locum nugarum populorum orientis, ſolennes rei chirurgicae formulae; in acus anilis, ſcalpellum; in puſtularum a parvula punctura oriundarum, ulcera ſunt ſubſtituta. Alii vulnere longo et profundo brachia inciderunt, alii in cutem tantum ſaevierunt, quique a crudelitate plurimum abhorruerunt, ſanguinem tamen plaga elicuerunt: Ad partes inciſas linteola vel fila pure varioloſo perfuſa applicare, et emplaſtris faſciiſque vulnus ſecundum artem obligare conſuerunt. His acceſſit, quod inciſiones hujuſcemodi ſemper in ulcera, eaque ſaepiſſime foeda, dolentia, et moleſta verterunt.

Americanos eidem viae inſtitiſſe probabile eſt. Apud eos vero praxis, nunquam intermiſſa, magis magiſque quotidie, potiſſimum per medicamenta e mercurio et antimonio conflata adhibita, exculta. In hanc autem morbum tractandi viam a Boerhaavio illuſtriſſimo moniti, forſitan proceſſerunt, qui, in Aphor. 1392, antidotum in ſtibio mercurioque, adverſus vim varioloſam efficax, aliquando repertum iri non deſperare videtur.

Apud Helvetios et Gallos, pauciſſima morbum ratione leniore movendi pericula facta ſunt. Iis moris erat, emplaſtra epiſpaſtica brachiis, cutique, veſiculis apertis, panniculum pure variolae madefactum, admovere. Finem vero harum omnium rationum crudelium ex toto fecit, ſimplicemque puncturam ad ſuum ſummo cum honore locum revocavit Suttonius.

Quemcunque autem variolas per artem movendi modum adhibueris, haud dubie ad commodum mortalium et felicitatem quamplurimum confert inſitio. Peſtem horrendam in morbum leviculum, minimeque pericoloſum, convertit. AEtati, conſtitutioni, habituique corporeo, diverſis, ut conſulas permittit, et temporis, quo operatio debeat inſtitui, delectum habendi copiam facit. Quod ſi forſitan vicinia contagii, morbo ſponte ſua jamjam acceſſuro, te animum ad haec utiliſſima attendere prohibuerit, quolibet modo, quolibet tempore, quolibet auſpice, ſtatim tentabitur inſitio.

EA QUAE INSITIONI AB EI ADVERSANTIBUS FUERINT OBJECTA.

Exitus inſitionis, utcunque felix, utcunque mirandus, praejudicia indoctorum ſtolidorumque, inventum unumquodque utiliſſimum ſubruere conantium, vix imminuere, nedum radicitus evellere, poteſt. Quibus conviciis millies reſponſum eſt, eadem rurſus ingerere non dubitant. Argumenta tamen eorum,

rum, qui ipſam praxin repudiandam putant, praecipua in medium proferam, et pro virili parte convellam.

Eis reſpondere non pretium foret, qui armis a ſacris literis petitis inſitionem oppugnant. Si enim eventus, fere ſemper proſperrimus, homines meticuloſos ſcrupulis dubitationibuſque ſibi injectis liberare nequeat, quae argumenta proferre poſſem, ea non multum ponderis haberent.

Qui a praxi abhorrent, inſitionem variolas veras non movere contendunt. Hoc autem nihil aliud quam fabella anilis, quae temporibus noſtris ex toto propemodum obſolevit; namque contagium morborum, cum nativi, tum factitii, idem omnino praeſtare, experimenta omnia plane teſtantur.

Nonnulli eos, quibus virus varioloſum fuerit inſitum, ejuſdem in futurum immunes non evaſuros eſſe, affirmant. His idem reſpondebitur: Si enim morbus factitius nativum, et, contra, nativus factitium excitat, uterque ejuſdem generis ſit oportet. Non equidem variolam ſpontaneam aliquot pure varioloſo contactos, longo poſt tempore, invaſiſſe, inficias ibo. Qui vero hoc praxi vitio vertunt, naturam ipſam incuſant; non enim plura, in variola per artem mota, quam in nativa, morbi recidivi exempla occurrunt; utrobique quidem rariſſima quaeque ad praxin quam maxime ſalutarem expellendam haudquaquam ſufficiunt.

Ex omnibus inſitioni hucuſque objectis, quod progreſſum ejus potiſſimum impedit atque retardat, eſt metus ne corpora humana, aliis morbis, una cum variolis inſitivis, communicentur. Quantum ad me attinet, variolas vitium ſui generis eſſe, a materia morbifica ſibi propria oriri, et ſemina nullius morbi, natura diverſi, ſecum adducere poſſe, quondam exiſtimavi. Nuper vero in ſententiam longe aliam, experientia rebus in medicis propria inductus, conceſſi.

Exemplum offendi, quod anginàm aphthoſam una cum variolis inſeri poſſe, haud dubie demonſtravit.

Operatio foeminae habitiori, commodaque valetudine fruenti, peracta eſt. Pars, pure varioloſo infecta, ſigna uſitata tempeſtive oſtendebat, et eruptio non aliter, quam aſſolet, ſeſe habebat. Die a punctura facta decimo, octo, diverſis aetatibus, pure ejus contacti ſunt. Poſtero quam hoc actum eſt die, difficultatem devorandi conqueſta. Fauces introſpectae igneum ruborem, maculis albidis interſperſis, repraeſentarunt, oculi rubuerunt et illachrymarunt; lingua, totam per longitudinem, linea flava ſignata eſt. Per biduum, rigiditatem colli et ſtrangulationem ſenſerat; haec vero ſigna moleſta puſtulis, circa fauces erumpentibus tribuens, omnino tacuerat. Symptomata non valde gravia cortici Peruviano, et garga-

riſmatis e tinctura roſarum, ſpiritui vitrioli admiſta, conflatis, paucis diebus ex toto ceſſerunt. Tunc temporis autem variolae, per loca vicina, admodum lethaliter graſſatae ſunt, quidamque me, uti duos e ſuis inficiendos curarem, magnopere hortatus eſt. Pus quidem idoneum defuit. Cum vero omnia anginae ſigna, in muliere ſupra poſita, medicinae paruiſſent, puſtulaeque ſpeciem optimarum prae ſe ferrent, materiam varioloſam hinc detrahere non dubitabam. Animum ad effectus utriuſque inſitionis, ab eodem fonte deductae, diverſos conſiderandos attendes. Quibus materies morbifica, foeminae angina laboranti ſubtracta, admota eſt, iis partes punctae nulla ſigna inſolita exhibuerunt. Acceſſio vero febris, eruptionem concomitantis, fuit gravior, et ſigna pejora. His angina ſupervenit. Fauces inflammatae, maculiſque obſitae; facultas devorandi adeo difficilis evaſit, ut ſuffocatio non longe abeſſe viſa ſit. Angina accedens, periculum inſtare ſignificavit. Quam citiſſime igitur venienti morbo occurſum eſt. Tres aegerrime ſervati; ſinguli puſtulas ſolito numeroſiores habuerunt. Omnia, contra, eis, qui pure de foemina, angina depulſa, ſumpto infecti fuerant, pro votis evenerunt. Signa, per ſtadia morbi diverſa, mitiſſima, puſtulae rarae, angina nulla. Quendam pure octo priorum contactum, angina, at levior, occupavit.

Quae Evanus Daviſius Actis Regiae Societatis Londinenſis inſeruit, ea meam ſuper hac re opinionem plane confirmant. Puellam, Haverfordiae Cambro-Britannorum occidentalis nominatae, morbillis inſitionem variolarum inter et eruptionem correptam eſſe refert. Pus ei emiſſum tribus applicatum eſt. Eadem ſingulis evenerunt. Morbilli ſeptimo vel octavo die ſe oſtenderunt, decimo quarto variolae.

Meadius celeberrimus morbos cutaneos, immo ſcrophulam, cum corpore humano per pus varioloſum interdum communicari exiſtimat. Inſitionem vitia contagioſa tantum ei impertiri poſſe, mihi perſuaſum eſt. Res vero utcunque ſeſe habeat, non alienum foret diſpicere, qualia iis conſtitutio corporea et habitus ſint, qualis valetudo, e quibus materiam, quae morbum excitet, ſumere decrevimus.

Periculum contagii duplicis ne flocci quidem pendendum. Virus, cuticula diviſa, morbum celerius excitat, quam cum modo quolibet alio corpori admovetur. Hac de re nos certiores primus fecit Suttonius, qui eos, quibus variolae mox inſerendae eſſent, cum infectis, abſque ullo incommodo, verſari permiſit.

Eruptio *Raſh* vulgo vocata, quae olim frequens, hodie rariſſima. Cur, arte recente, adeo infeſtaverit, in cauſa fuerunt, lectus

jectus aerque purus ad aegrotum parcius adſpirare permiſſus. Denique, ulcera ab inciſionibus orta, pridem uſitatiſſima, quam maxime incommoda ſunt; quod non medico tam facile ex ulcere, quam e puſtulis inſitivis inſpiciendis, quis morbi progreſſus ſit, quae vis, quandoque principiis, malo praeviſo, ne medicina nimis ſero paretur, obſtare conveniat, judicare licet.

VIA INSERENDI VARIOLAS, QUAE HODIE USITATISSIMA.

Ars variolas per inſitionem movendi, poſtquam in Britanniam immigravit, in pejus immutata et magnopere corrupta eſt. Quae ſua natura ſimplex et facillima fuit, fraude vel ignorantia eam exercentium difficilis et metuenda facta eſt. Multi quidem e noſtratibus, viri praeſtantiſſimi, vitae et ſolatio generis humani conſulentes, eam leviorem, certiorem, tutioremque, quantum in ſeſe fuit, reddere ſtuduerunt. Regimen inflammationi prorſus adverſum et contrarium inſtituerunt, medicamenta e mercurio et antimonio conflata, ac purgantia fortiora, adhibere coeperunt.

Quantum ad regimen attinet, Suttonius, Sydenhamium noſtrum ducem ſequendo, medicamenta Americanorum punсturae Graecorum addendo, et aere puro et recente liberaliter utendo, ſyſtema ſibi proprium perfecit. Et, quamvis non noſtrum eſt, hic loci, eum laudibus concelebrare; attamen nec negari, nec taceri, poteſt, aut debet, plus ad artem abſolvendam et diffundendam, quam omnes reliquos Europae inſitores, contuliſſe.

Si morbus ſponte accedens non ſit epidemicus, occaſio multa providendi, et multa cavendi tibi ſubminiſtratur, quibus, variolis vulgo graſſantibus, non tam facile queas proſpicere. Delectus aetatis, temperamenti corporei, et anni tempeſtatum, haberi poteſt. Et, niſi omnia votis reſponderint, non opus eſt ut inſitor variolas movendas ſuſcipiat.

Prae caeteris anni tempeſtatibus, menſis Octobris inſitioni convenire exiſtimatur; quod tunc temporis calor aeſtivus mitior redditus eſt, et ardor Syrii peſtiferi deſaeviit; quod frigora hiemis aquoſae nondum orta, et coelum, aequinoctio procelloſo praeterito, magis tranquillum minuſque turbatum. Quinetiam morbi putridi et bilioſi autumnales plerumque ceſſarunt, et hiemales vix adhuc inceperunt. October vero caeteris menſibus ſolummodo praeſtat, ſi, quo variolae inſerantur tempore, nulli morbi maligni graſſentur. Quamvis hiems morbis putridis, quam tempeſtas quaelibet alia, magis

vacat,

vacat, aeſtati tamen, ſi commoda uſu aeris libero derivanda ſpectes, cedit. Utrumque aequinoctium inſitioni inimicum eſt. Diarrhoeae, dyſenteriae, anginae aphthoſae, his temporibus frequenter invadunt; his quoque morbi potiſſimum intermittere ſolent, quod, ante omnia alia, prohibet quominus contagio varioloſa, iners facta, in corpus agat. Corpora etenim, ad febres intermittentes proclivia, adverſus vim contagii varioloſi ſaepiſſime tuta ſunt. Hoc bis expertus ſum. Puncturis, duarum hebdomadarum intervallo, iteratis, nullae contagionis notae ſecutae. Tertium autem, cortice Peruviano prius dato, periculum magis auſpicato factum, et morbus, quam maxime levis, inductus.

Proximum eſt, ut quaedam de aetate eorum, quibus variolae ſint inferendae, dicamus. Qui quatuor annos et paulo plus nati ſunt, iis haud dubie inſitio maxime convenit. Non pauci quidem, opinionem ſuam argumentis plurimis et ſpecioſis propugnantes, pueros, quibus haec aetas nondum acceſſerit, ſummo cum commodo infici poſſe, contendunt. Pericula tamen, ſaepiſſime facta, omni argumento potentiora, ad operationem tam mature decurri vetant. In nullis enim, quos mihi videre contigerit puſtulae numeroſiores. Morbus, me judice, vel ipſis puberibus et aetate provectioribus levior, quam iis, qui ad annum quartum nondum pervenerunt. Convulſiones, quibus lactentes, ſub tempus eruptionis, tentari ſoleant, terrorem parentibus incutiunt, moleſtiam medicis faceſſunt[t]: Nec ſolum terrori ac moleſtiae ſuut; periculum etiam ſubeſſe teſtantur; namque convulſiones magnam puſtularum copiam praecedere ſaepe notavi.

Vigor habituſque corporeus eorum, quibus pus varioloſum inſerere volumus, attentionem noſtram ſibi proxime vindicant, quo accuratius, qualia regimen et praeparatio conveniant, ſtatuere poſſimus. Sunt, in quibus Suttonius eſt, qui, unum praeparationis modum omnibus convenire putant; quique igitur eundem cibum, eadem medicamenta juveni valido ſenique debili, dari jubent; lactentibus, chloroticis, gravidis, et agricolis robuſtiſſimis, abſque ullo diſcrimine, praeparatis. A praxi tam temeraria ratio et experientia ex aequo abhorrent. Haec qui faciunt, adverſarios armis, quibus inſitionis utilitatem oppugnent, inſtruunt, et multum noxae, multumque periculi, aegrotantibus inferre poſſunt.

Artifices nihilominus hujuſcemodi temerarios multa, quae medicum prudentiorem magiſque cautum, formis inſtitutiſque medicis impeditum, per longum annorum decurſum, latuiſſent, caſu reperiſſe fatendum eſt. Quiſnam medicina vel modice imbutus febri concitatiſſima laborantes lecto depellere, ſub

ſub dio verſari cogere, cathartica draſtica, quibus numerus puſtularum imminueretur, dare, non tantum ab omni rite curandi via, ſed a ratione ipſa ſana, quam longiſſime deflectere non pronunciaſſet? Hodie tamen hominum audaciſſimorum, qui paradoxa hujuſcemodi ſumma cum utilitate, perpetuoque ſucceſſu, in medium protulerunt, veſtigiis inſiſtere medicum peritiſſimum minime dedecet. Permulti quidem indoctiſſimi noſtra aetate variolas inſerunt; at ingenui literarum ſcientiaeque fautores non idcirco praecepta utilia, quod ab origine proficiſcuntur ignobili, contemnunt; contra vero, ea, quae ab auctoribus doctrina deſtitutis reperta ſint, fideli et aſſidua obſervatione in melius mutare, dubia explicare, et, quae videantur periculoſa, tutiora efficere, conantur. Hac in re, imitatione dignus eſt eruditiſſimus Bakerus, qui omnia, quae ad inſitionem emendandam aut provehendam conferre poſſint, ſumma cum ſagacitate, ſummaque induſtria ac benevolentia, undique collegit, et collecta in vulgus edidit.

Cum anni tempeſtas, aetas, et habitus corporeus aegrotantis, in inſitionem conveniunt, ratio pure inficiendi, quam paucis expoſiturus ſum, fere ſemper feliciſſime ceſſit. Aegroto, per hebdomadae ſpatium, carne, juſculo, butyro, caſeo, aromatis, liquoribus vinoſis, ſpirituoſis omnibus, et fermentatis fortioribus, omnino interdicatur. Diaeta e lacte, fructibus, oleribus, conſtet. Aqua pura, vel ea in qua panis toſtus fuerit madefactus; vel ſucco limonum admiſta, aut quovis alio modo acidula reddita; vel cereviſia tenuior, potui detur. Quinetiam inſecto, ut exercitatione modica, ſub dio, quotidie utatur, ſuadendum eſt, illis diebus ſolis exceptis, quibus cathartica ſumuntur. Ter ſingulis hebdomadis, hora ſomni, dandum eſt medicamentum, quod corpus ad inſitionem praeparat, viz. pulvis, e mercurio dulci et tartaro emetico vel ſulphure antimoniali praecipitato, compoſitus *; et alvus, mane ſequente, ſale cathartico Glauberi purganda. Infanti-

* Cum in inflammatione variola conſiſtat, eique imprimis habitus inflammatorius, ſive evidens ſive latens, noceat; ita contra hunc praeparatio noſtra praecipue, ſi non ſolum, dirigenda eſt. Hoc conſilio, quando is habitus evidens eſt, nihil penes medicum magis eſt, quam eum delere. Ubi latet aut non facile cernitur, eum tamen ſubeſſe cauſae ejus ſuadebunt. Cauſarum ejus praecipua caro eſt; remedium, xiv ſaltem dies ante datum morbum, carnis abſtinentia; quemadmodum ab oleo et lacte, alentiſſima apud eos cibi materia, Indi jam relati idem temporis ſpatium abſtinent. Alterum remedium eſt primarum viarum purgatio lenior, quam adverſus irritamenta a cruditate aut aliis hujus loci noxis bonam eſſe non inficiandum eſt. Quo parum contenti inſitores, plus agitantes, ſaepius et vehementius alvum purgant. Quod una cum abſtinentia carnis, ad corpus attenuandum et habitum phlogiſticum tollendum, multum poſſe, et forſitan recte fieri, contendimus. Hactenus praeparatio magno ſaepe uſui eſt. Jameſon de variola.

bus,

bus, qui ſales Glauberi ſolutos reſpuunt, quantitas medicamenti ſupra comprehenſi parvula, cum tanto pulveris jalapii, quantum ſufficiet, et pauxillo nitri, omnino conveniet. Medicamenta, cum primum ſumuntur, vomitionem movere, et per eam non parum materiae biliofae foras expellere, conſueverunt. Alvum, ad minimum, ſexies ſolvas, et doſin, cum iteratur, viribus et conditioni aegrotantis accommodes, neceſſe eſt. Suprema medicamentorum portio ea nocte, quae inſitionem puris ſubſequitur, optime datur; namque compertum habeo, progreſſum contagii varioloſi hoc modo quam plurimum accelerari. Quemlibet, per duas puncturas ſcalpello pure recenti contacto, tribus ſupra cubitum digitis, oblique factas, facillime certiſſimeque variolis impertieris *.

Ab inſitione facta, ad acceſſionem febris eruptionem concomitantis uſque, puncturarum, qualis aegrotum tractandi via debeat eſſe, ſpecies indicabit. Si alvus bis die moveatur; ſi puncturae, die tertio, pulicum morſus referant; ſi quinto vel ſexto pruriant, magis rubeſcant, et inſtar veſiculae inflentur; ſi ſeptimo vel octavo, dolores leviculi, at lancinantas, axillam et partes punctas invadant; ſi circulus roſeus, puncturas cingens, ſemet oſtendat, dimidiumque aliquando brachium occupet; ſi denique puſtulae veſiculas exiguae circumdent; fauſte morbus procedit, ſpeſque certa, exitum ejus feliciſſimum fore affulget.

Medicamentis abſtineatur, donec ſigna febris eruptioni propriae ſe manifeſtare coeperint. Tunc demum, pulvere ſupra poſito fretus, venienti febri obviam ibis. Catharticum poſtridie mane aſſumet aegrotus. Immo rurſus rurſuſque, ſi graviora ſint ſigna, iterabit. Mercurium vero dulcem, hoc tempore, prorſus omittere, et tartaro emetico ſolum uti, conveniet; cum frigus, pulvere ita mutato, minus facile colligat aegrotus. Quinetiam tartarum emeticum purgantibus apte adjungitur. At auxilium princeps ab aere frigido, liberaliter adhibito, petendum. Rigore accedente, motum aegrotus quam maxime averſatur. Foci lectique deſiderio flagrat, et ſe adeo capitis dolore, nauſea, aliiſque malis febrilibus opprimi ſentit, ut ſe vix pedibus inſiſtere, nedum ambulare poſſe, ſibi in animum inducat. Corpus autem ei dimoveatur neceſſe

* Virus recens, et id quod in ſcalpello per dies viginti conſervatum fuit, et id quoque quod ex puſtulis diei ſexti, ſeptimi, octavi, aut noni, exceptum, eandem vim habere obſervavi.

Quidam puncturas duas treſve in brachiis utriſque facere monuerunt, quo certiores forent vas aliquod abſorbens vulnerari. Hoc vero nequaquam fieri oportet, quia ulcus nimis grave concitare ſolet. Niſi in infantibus, qui minus apti ſunt ad virus ſuſcipiendum, punctura una in uno brachio ſolum facienda eſt. Macknight de variolae inſitione.

eſt.

eſt. Foras igitur, quamvis invitus, deducatur, et ambulare cogatur. Quamprimum hoc fuerit factum, reviveſcet; deinde, cum domum repetiverit, aeri externo ſubductum, anxietas, febris, omneſque ejus notae, ſubito rurſus invadent. Levamenti autem non mediocris, quod ſub dio expertus eſt, jucundiſſima recordatio aegro, utut langueſcet, ſignis repetentibus, foras ſponte ſua rurſus prodire perſuadebit. Potum ei ſufficiat aqua ex ipſo fonte promanans. Quo frigidior cubiculi temperies noctu fuerit, eo melior.

Brevi poſthac erumpunt puſtulae, palleſcit circulus, decedit febris, cum aegri, tum inſitoris, ceſſant cura et ſollicitudo. Prudentem nihilominus medicum decebit, eandem victus rationem in aliquot dies adhibere, alvumque, quo omne periculum ex toto averruncetur, bis leniter ducere, donec ad ea, quae in conſuetudine fuerint, puſtulis jam plene maturis deciduiſque, redierit aegrotus.

Hujuſcemodi plerumque ſunt inſitionis progreſſus et finis. In multis quidem morbus levior. Etenim ſaepe videmus infectum vix aegrotare, et febrem adeo lenem accedere, ut utrum morbus necne adſit, niſi per inflammationem puncturarum, &c. non poſſit dignoſci.

Haec inſitionis proſpere inchoatae hiſtoria, et praecepta ſupra poſita, delectum tempeſtatis, aetatum, et temperamentorum, ante omnia alia, rite habitum fuiſſe ſignificant. Quod ſi factum fuerit, vix ambigi poteſt, quin morbus felicem exitum ſit habiturus.

Tempus anni, corporeum habitum inficiendorum, et aetatem eligendi copia, nobis non ſemper datur. Omnia enim hujuſcemodi, morbo naturali graſſante, medicos prudentiſſimos non raro negligere cogunt vicina funera, metuſque mortis exinde oriundus. Rebus ita ſe habentibus, ne prius caſu, quam arte, inficiantur, quam maxime cavendum eſt. Ii, quibus pus varioloſum inſerere ſtatuimus, ab aere contagioſo quamprimum removendi, ſpatiumque praeparationis in duas hebdomadas producendum; ut, ſi forte morbo nativo infecti fuerint, ſigna contagionis acceptae prius certa, quam ad inſitionem decurratur, ſeſe prodant, et cum artifex, tum ars ipſa ſalutifera, adverſus convicia illiberalia tuta ſit. Exemplum infeliciſſimum quondam vidi, ubi, die ab inciſione facta ſecundo, ſigna morbi naturalis, praeter ſolitum gravia, puerum, cui variolae fuiſſent inſitae, invaſerunt, eique, duodecimo, mortem intulerunt. Febre eruptionis propria accedente, nullum prae ſe ferebant ruborem puncturae, puſtulaeque, diebus ſequentibus, per totum corpus, adeo numeroſae erumpebant, ut non amplius de partis inciſae ſpecie judicari potuerit.

rit. Infauſtum autem rei exitum inſitioni vitio paſſim vertit fama mendax, nonnullis, qui medicinam ipſi faciebant, turpiter et indigne annitentibus, ut, quae mala a natura profecta ſint, quaeque, ope humana, nec arceri nec tolli potuerint, ea arti optimae objicerentur.

Si quis lactentes materia varioloſa contingere voluerit, in primis eum acorem, ad quem infantes ſponte ſua adeo proclives ſunt, emendare conandum eſt. Hoc optime praeſtant magneſia alba, ſingulis diebus, et manna, prout occaſio poſtulat, datae. Quinetiam diaetae nutricis, aliorumque non naturalium, uti aiunt, cura quam maxima adhibenda. Convulſiones, quae infantes tentare conſueverint, cubantes, et noctu, plerumque invadunt, et, aere frigido in cubiculum copioſe admiſſo, extemplo depelluntur. Omnibus primae viae purgandae ſunt; quomodo vero hoc fieri debeat, conditio habituſque inficiendorum corporeus rite docebit. Foeminis tenerioribus, quibus ſyſtema nervoſum debile et mobile eſt, alvus tantum leniter ſolvenda. Huic propoſito manna, tartarum ſolubile, et leniora quaelibet cathartica, quam optime accommodantur. In eis, quibus habitus minus firmus et irritabilis, pilula e parva opii et tartari emetici quantitate conflata, ſingulis noctibus ſumpta, ab inciſione, ad eruptionem perfectam uſque, effectus optimos edit.

Fibris laxis ac debilibus auxilio eſt cortex Peruvianus. Quantum ad progreſſum contagionis accelerandum, et puncturas pure laudabili implendas conferat, ſaepiſſime expertus ſum.

Chloroticae non tam leniter tractandae. Major mercurii et antimonii doſis, cum catharticis fortioribus, danda. Mulieres hujuſcemodi perpaucas plerumque puſtulas, eaſque pallidulas, lympha, non pure, repletas, habent; et chloroſis, quod non raro accidit, ea, quae inſitionem antecedit, praeparatione, depellitur.

Multi pus varioloſum, abſque ulla praeparatione, inſerunt; et regimen et medicamenta ſupra poſita puncturam factam inter et eruptionem adhibent. Eventum utriuſque rationis animo attento ſaepe conſideravi, et ſucceſſum omnino parem eſſe confiteor. At variolis graſſantibus, praeparatio haud dubie adhibenda, quod occaſionem contagium ſpontaneum, ſi forte invaſerit, detegendi, et alia morbida, ſi quae in habitu deliteſcant, corrigendi, praebet.

Mirandi ſunt catharticorum effectus; vel quod contagionis progreſſum accelerant, vel quod numerum puſtularum jam erumpentium imminuunt. Haec ſummum cutem inter et primas vias conſenſum intercedere clare demonſtrant; et igitur utilitatem

utilitatem praeparationis, nullo ejus adhuc periculo facto, plane confirmant.

Opiniones de pure eligendo variant. Alii e puſtulis, vel nativis vel inſititiis, abſque ullo diſcrimine, alii ex his ſolis, id ſumunt. Alii maturo, alii crudo et magis fluido, puſtulis inſitivis detracto, utuntur. Decem, aetate ſexuque diverſis, pure muliebri, quae variola ſpontanea, eaque valde confluente, laboraverit, infici vidi. Omnibus morbus lenis, puſtulae rarae; quamvis mulier ipſa, die proximo, fato functa eſt. Pus inſitivum, potius quam naturale, hodie adhibetur, utpote quod mitius eſſe, variolamque leniorem inducere, exiſtimetur. Utrumque contagionem aeque movet; ſed tenue et limpidum alteri anteponendum; namque, quo fluidius eſt, eo facilius per vaſa minima tranſit, et effectum celeriorem edit. Cum virus non parabile eſt, et e longinquo petatur neceſſe eſt, ſcalpelli cuſpidi illinatur, exſiccetur, et prius aquae fervidae vapore, quam adhibeatur, humectetur. Morbum certiſſime, at tardius plerumque, excitat; namque quatuordecim dies, inſitionem inter et eruptionem, aliquando intercedunt.

Si puncturae ſpeciem lenem prae ſeſe non ferant, ſi contagio lentius agat, et ſigna ejus per aliquot dies dubia ſint, eruptio gravior timenda. Rebus ita ſe habentibus, pulvis ſupra poſitus et cathartica fortiora adhibenda, et, ut neceſſitas poſtulabit, iteranda. Nonnunquam, ſed rarius, prius ſigna febrilia eruptionis propria, quam circulus rubeſcens, ſemet oſtendunt. Hoc morbum gravem, et eruptionem confluentem, adeſſe ſignificat. Igitur medicamenta ſupra comprehenſa, potuſque acidulus redditus, velut tinctura roſarum, protinus largiuſque ſumantur, oportet.

Ventriculi et inteſtinorum purgatio, alimenta antiſeptica concoctuque facilia, potus frigidus et acidulus, et puris blandi et fluidi, per puncturam factam inſitio, genus variolae leve ac mite inducunt. Sin vero, contra, aeger, febre eruptionis propria accedente, ſe contineat, vel aere frigido non liberaliter utatur; ſi calor ei corporeus quolibet modo nimis augeatur, cura inſitoris nihil poterit, et regimen ex toto propemodum inutile evadet, commodis ſuis optimis operatio deſtituetur, morbus gravis accedet, periculumque ſecum adducet. Quales caloris adaucti effectus ſint, ex exemplo ſequenti, quod meam ſententiam a vero haudquaquam deflectere teſtatur, colligere licet. Vir ſanus et adultus, praeparatione rite adhibita, pure varioloſo contactus eſt. Febre eruptionem concomitante finita, decem tantum puſtulae eminentiores ſe oſtenderunt. Quarto die, integer recteque valens, ut ipſe putavit, ad fruges in area terendas, quo quotidie inſueverit,

 incubuit,

incubuit, et penſo ſolito, non ſine defatigatione et multo ſudore, functus eſt. Veſpere cutis ei incaluit, caput dolore tentatum eſt, rigores acceſſerunt, et poſtridie multa puſtularum millia eruperunt. Caeterum puſtulis ortis, febricula deceſſit, nec quolibet alio incommodo, praeterquam eo, quod ab eruptione puſtularum creberrima et iterata profectum, affectus eſt aeger.

Ex catharticis uſuque aeris frigidi liberali, effectus inſitionis feliciſſimos potiſſimum pendere, obſervationes quamplurimae, me judice, clare teſtantur. Igitur iis, exitum fere ſemper proſperum, licet aliae res nonnihil adjuvent, non abſque cauſa poſſumus referre.

Variolas inſitivas, perinde ac alios morbos, tractandi conſilia ſunt diverſa. Temperamenta ſunt adeo varia, morbus ipſe adeo multiformis, et curatio ex tot tamque diverſis pendet, ut nulla medendi ratio, quae omnibus ex aequo conveniat, excogitari poſſit. Igitur inſitorem ſagacem conſilia ſua, pro conditionibus aegrotantium diverſis, mutare, et ſpecies morbi diſſimiles, diſſimili ratione curare, decebit.

VARICELLA.

SYNOCHA *. Papulae poſt brevem febriculam erumpentes in puſtulas variolae ſimiles, ſed vix in ſuppurationem euntes ; poſt paucos dies in ſquamulas, nulla cicatrice relicta, deſinentes.

Hic morbus, omnis periculi expers, raro aut nunquam medentis opera indiget.

* Vid. Synop. Noſol. Cl. Culleni.

DE RUBEOLA.

AUCTORE CADWALLADER-BLAYNEY LEE.

DEFINITIO.

" SYNOCHA * contagioſa cum ſternutatione, epiphora, et tuſſi ſicca rauca. Quarto die, vel paulo ſerius erumpunt papulae exiguae, confertae, vix eminentes, et poſt tres dies in ſquamulas furfuraceas minimas abeuntes."

* Vid. Synop. Noſol. Cl. Culleni.

HISTORIA.

HISTORIA.

Morbilli eodem tempore, quo variola, quantum noverimus, apud mortales innotuerunt, et primum ab auctore Arabico, cui nomen Rhazis, ſeculo nono poſt Chriſtum natum labente, ſunt depicti. Pueros potiſſimum, omneſque in primis qui eodem ſub tecto degunt, invadere conſuerunt. Eos antecedunt rigor calorque alterni, appetitus proſtratus; lingua albida, tamen humida; tuſſicula; capitis et oculorum quaſi gravitas; ſomnolentia; humoris acris in os, nares, et fauces deſtillatio. Sub hoc tempus acrimonia humoris, cujus mentio modo facta, aegroto ſternutationem movet, et palpebrae adeo, ut caecitatem nonnunquam faciant, intumeſcunt. Nonnihil anginae aliquando ſubeſt, et vomitus, nauſea, et diarrhoea ſaepe accedunt; quodque deſcendit plerumque ſubviride. Eruptionem protinus praecedunt anxietas praecordiorum et oppreſſio, pulſus cordis adaucti, pruritus faciei moleſtus, magna irritabilitas et iracundia, praeſertim in pueris inter dentiendum, qui ſemper hoc in morbo praeter conſuetudinem ſunt difficiles *. Sanguis e naribus, et in mulieribus ex utero, ſaepe profunditur, vomituſque cruentus, quam in variolis, frequentior. Haec ſigna in tres quatuorve, nonnunquam in duodecim vel quatuordecim dies, antequam eruptio ſeſe in conſpectum det, manere ſolent. Nonnulli in rubeola quadam, quae Edinburgi ante aliquot annos epidemice graſſata eſt, febrim abſque eruptione, quae poſt aliquot menſes, uti Gregorius illuſtriſſimus memoriae prodidit, ſeſe oſtendit, habuerunt, et in aliis, qui ea ante laboraverant, omnia ſigna abſque eruptione ſunt orta. Si mulieres hyſteriae opportunae, menſtruis provenientibus, morbillis corripiantur, in eas invadunt animi deliquium, ſpiritus difficilis, gulae conſtrictio, praecordiorum anxietas, et, his ſignis manentibus, eruptio ſe nunquam oſtendit. In facie primum, morſus pulicum reddentes, papulae ſe in conſpectum dant, et gradatim coeunt. Nonnunquam in pectore et humeris primum erumpunt, et paulum ſupra cutem eminent, tactu, non viſu, percipiendae. A facie et pectore in abdomen artuſque inferiores ſemet diffundunt. Signa, eruptione ad finem perducta, non, ut in variola incidit, levari conſuerunt; namque, quamvis in hac, eruptione finita, remittunt, vel ex toto evaneſcunt; in rubeola tamen per totum morbi decurſum plerumque manent. Tuſſis et febris ingraveſcunt, vomitio ſola remittit; ſpiritus difficilis, contra, oculorum debilitas et epiphora, ſomnolentia perpetua, et appe-

* Vide Hoff Tom. II. ſect. i. cap. viii. p. 63. Vide Gr. Praelect. Vide Med. Eſſ. Vol. V.

tentia

tentia cibi amiſſa, aegrotum, non minus exercent. Circa diem ſextum papulae faciei aſperae et ſiccae fieri incipiunt, et cuticula a cute vera disjuncta decidit; caeterum, in reliquis corporis partibus ampliſſimae et ruberrimae manent. Sub diem octavum, et faciei et reliqui corporis propriae ex toto fere evaneſcunt, faciem, artus, et totum aliquando corpus, quaſi ſurfure coopertum, relinquentes. Poſt morbum, tuſſis et ſpiritus difficilis, praeſertim ſi regimen nimis calidum fuerit adhibitum, et alvus fuſa quoque manent, quorum ſignorum poſtremum, ut aeger ſummo in periculo verſetur, ſaepe facit. A regimine calidiore patechiae nonnunquam oriuntur, et papulae prius liveſcunt, deinde nigreſcunt. Morbo inclinato, univerſi corporis pruritus accedit, et aegrotus, ſi morbus ſit funeſtus, diem ſub nonum fato concedit, et affectu pneumonico, cum diatheſis phlogiſtica totum per morbum magnopere invaleſcat, extingui conſuevit. Tuſſis adeo ſingularis eſt, ut obſervatio ſola notionem ejus juſtam alicui poſſit impertiri. Aliquando pro tuſſi aegrotum colica infeſtat. Nonnullis in exemplis *, denique, rubeola cum variola fuit conjuncta.

Muliercula quaedam, quae apud Noſocomium Regium Edinenſe curae illuſtris Homii fuit demandata, hoc morbo extincta et poſtea inciſa. Quae notae ſe oſtenderunt, eae hujuſmodi fuerunt. Trachea materia purulenta repleta eſt, quae in omnibus ejus ramis quoque apparuit. Membrana ejus interna inflammatione laboravit, ſed nec ulcerata nec praeter naturam craſſa fuit. Pulmones externi colorem naturalem habuerunt, et inciſi vaſa ſanguifera ſanguinis plena oſtenderunt, qui et ex his et tela celluloſa, praeſertim lobi dextri, liberaliter profluxit. Nihil vero inflammationis, duritiei, ponderis, aut congeſtionis apparuit. Rubeola a peripneumonia hoc differre videtur, quod pulmones in hac ſemper duri graveſque ſunt, et ſigna inflammationis ad extremum manent. In exemplo vero ſupra poſito, omnes inflammationis notas ſuſtulit poſtrema ſanguinis detractio. Mors denique aegrotae, modo comprehenſae, a materia purulenta in trachea ejuſque ramis collecta, potius quam ab ulla pulmonum inflammatione, oriri viſa eſt.

DIAGNOSIS.

Hic morbus a variola ſignis ſequentibus poteſt ſecerni, ſternutatione, humoris ex oculis deſtillatione, et tuſſi ſicca, quae eruptionem antecedunt, quaeque raro aut nunquam in variola ſe oſtendunt. Quinetiam puſtulae non ſupra cutem

* Vide Sid. Obre de variol. et morbil. Vide Macbride method. introd. Vide Sauvag. noſolog. method.

eminent,

eminent, nec ſuppuratione, ut in variola incidit, finiuntur; ſed plerumque, inſtar ſquamularum, decidunt, nullum morbi veſtigium notabile relinquentes.

In miliaria, papulae incerto morbi die erumpunt, nunquam in facie, magis eminent, humorem plerumque aquoſum continent; odore foetido, nulla vero tuſſi aut ſternutatione, ſtipantur.

A catarrho, tuſſi ſicca et rauca, quae catarrho laborantibus plerumque humida eſt, affectu oculorum graviore, ſternutatione magis violenta, aegrotum rubeola nunquam ante laboraſſe compertum habendo, et morbo denique locis in vicinis epidemice graſſante, poteſt diſtingui.

CAUSAE QUAE PROCLIVITATEM AD MORBUM DANT.

Quod maximam ad hunc morbum proclivitatem facere videtur, id eſt, eo nunquam ante laboraſſe. Seminium praeterea in corpore latere, hocque contagioni adjungi oportere, alioquin morbum non poſſe moveri, opinantur nonnulli. Aliquid vero amplius ad morbum excitandum neceſſarium eſſe exiſtimamus; namque, ſi res ita ſeſe haberet, mortales, qui eo ante non fuerant correpti, omni tempore abſque ullo diſcrimine invaderet. Obſervatio vero quotidiana eoſdem diverſis temporibus contagioni magis minuſve patere demonſtrat. Et corpora mortalium, ſi quibuſlibet cauſis inſigniter debilitata ſunt, contagione, cujuſcunque fuerit generis, facillime affici poſſe videmus. Omnia, igitur, quae vires corpori convellunt, homines, noſtro judicio, huic morbo opportuniores reddere poſſunt, qualia ſunt, metus, frigus, alimenti ſalubris inopia, ebrietas, venus nimia, defatigatio. Nonnullus quidem ex hiſce cauſis pueri, quos potiſſimum rubeola infeſtat, objici nequeunt; adultos tamen contagioni magis obnoxios, haud dubie nonnunquam efficiunt.

CAUSAE QUAE MORBUM EXCITANT.

Contagionem autem ſpecificam hunc morbum movere, et homines ſemel tantum per totum vitae decurſum afficere, conſueſſe, neminem poteſt latere. Modus vero, quo haecce contagio in ſyſtema humanum agat, medicis optimis et ſagaciſſimis, quos ſecula viderint recentiora, argumentum diſputationis diu praebuit, et diu forſitan praebebit. Caeterum, nec obſcuritatem et difficultates, quibus in praeſentia involvatur, cum humeri noſtri onus tam grave ferre recuſent, tollere,

lere, nec aliquid novum, cum theoria, quae hodie hac in academia invaleſcat, quamque, ut ducem ſequi decrevimus, ne minima quidem ex parte a vero abhorrere videatur, proferre conabimur. Haec autem tradit, materiam contagioſam in modum fermenti agere, et humores corporeos ſibi ſimiles reddendo, tales mutationes in ſyſtemate nervoſo et ſanguifero facere, quales morbum conſtituunt. Quae argumenta rem ita ſeſe habere teſtantur, ea ab exemplo variolae peti poſſunt. Hic enim particula materiae minima ſummo ſcalpello, quod in puſtulam morbo laborantis fuit demerſum, adhaerens, et cuticulae cujuſlibet ſani inſita, ut centum aut mille puſtulae oriantur, faciet, quarum unaquaeque fermentum ſimilis generis evadet, morbumque in aliis hominibus movebit. Auctus autem puſtularum hujuſcemodi per analogiam fermentationis tantum poteſt exponi.

Contagia vero in modum fermentorum agentia tales mutationes in maſſa humorum circumeuntium faciunt, quales eam in poſterum adverſus contagia ejuſdem generis ex toto tutam reddunt. In quibus hae mutationes conſiſtant, haudquaquam explicare valemus, nec hoc unquam forſitan aſſequetur humana inveſtigatio.

CAUSA PROXIMA.

Nonnulla materiam contagioſam, quae corpori admovetur, morbumque movet, pro hac habuerunt; hoc vero nihil aliud quam cauſam excitantem modo poſitam et proximam eandem eſſe dicere: Quod abſurdum eſt. Cauſa quidem proxima omnium morborum, qui a contagione proficiſcuntur, magna ex parte mortales lateat neceſſe eſt, cum natura contagionis vera, cumque effectus primarii, quos in ſyſtema edat, ex toto fere ſint ignota. Alii, contra, diatheſin phlogiſticam, quae hoc in morbo quidem magnopere invaleſcit, cauſam proximam eſſe credunt. Haec vero in omnibus morbis febrilibus, in aliis, ut rheumatiſmo, aeque, in aliis minus graviter, dominatur; pro cauſa tamen proxima nunquam habetur. Quinetiam, cum omnia rubeolae ſigna deceſſerunt, manere ſolet, aegrotumque ſaepe pneumonia adficit. Signa vero morbi, cauſa proxima ſubſtante, decedere nequeunt, utpote quae ab ea ex toto pendeant, et, uti Gaubius * illuſtris teſtatur, ea ablata, tantum tollantur. Quidnam igitur pro cauſa proxima habebimus? An acrimoniam illam, quae in omni fere exanthemate totum per corpus evidenter diffunditur? Haec forſitan contagii in corpus agentis primus effectus

* Vide Gaub. p. 18. ſect. 60. 61.

eſt,

eſt, et, quanquam naturam ejus non poſſumus rite exponere, ad diatheſin phlogiſticam movendam videtur non male accommodari. Hanc conjecturam de cauſa rubeolae proxima potius faciendam, quam nihil omnino dicendum, putavimus.

NONNULLORUM SIGNORUM RATIO.

Cum cauſa rubeolam continens tanta obſcuritate involvatur, ſignorum ratio difficilius reddatur neceſſe eſt. Quod vero potuerimus, id conabimur. Cum vero multa huic cum aliis morbis acutis ſint communia, quaeque a perſpiratione obſtructa, auctaque vaſorum actione, oriantur, ea omnia ſilentio praetermittenda ducimus, et ea ſola, quae morbo magis propria, attingemus.

Reliquis in febribus inflammatoriis acutis lingua fere ſemper areſcit; et hoc haud dubie a calore nimio, ſpaſmoque febrili per omnes partes internas aeque ac externas diffuſo, proficiſcitur. In hac vero ſemper madeſcit, quod Sydenhamium, virum in primis ſagacem, minime fugit. Cum vero plerique hoc morbo laborantes aetatem puerilem nondum ſint tranſgreſſi; namque morbus in aetatem provectiorem rarius differtur, et iis, quam aliis quibus plus aetatis acceſſit, vaſcula exhalantia molliora et apertiora ſint; et igitur humores, quibus os et lingua madefieri ſoleant, liberalius ſecernant; auctorem modo comprehenſum infantes et juniores ſolos ſignificaſſe opinamur. Inſuper, calor rubeolae proprius varioloſo minor eſt; et idcirco, refrigerantibus rite adhibitis, et aegroto, quantum alia ſpectat, probe curato, limitibus anguſtioribus contineri poteſt, linguamque forſitan exſiccare nequit.

Sanguis ex utero iis mulieribus potiſſimum erumpere conſuevit, quas, menſtruis proventuris, morbus occupaverat. Hoc vero minime mirandum. Namque hoc tempore, cum mulieres nempe menſtruis mox ſunt purgandae, ſanguis in vaſis uterinis eo uſque congeſtus eſt, ut inde non profundi non poſſit.

Si ſanguinis vomitio accedat, haud dubie a nimia vaſorum ventriculi plenitudine, impetuque ſanguinis adaucto, proficiſcitur. Cur vero haec in rubeola potius, quam in variola, aut quolibet alio morbo febrili epidemice graſſante, eveniat, aeque inexplicabile, uti Hoffmannus teſtatur, ac ſeminii morbi ipſius natura.

Quantum ad puſtularum eruptionem attinet, qui de materia morbifica plurimum ambigunt, eam hic ſubeſſe plane fatentur. Cum autem in humores diffundatur, aegrotus ſer-

vari nequit, niſi haec materia foras expellatur. Natura igitur, quae mortales ab injuriis ſumma cum cura defendit, et omne nocivum, quod ſubeſt, e corpore diligenter expellit, hanc materiam, ſyſtemati adeo inimicam, ex eo omni ratione exigere conatur. Pars ejus e corpore excretionibus alvinis, urina, et perſpiratione, rurſus expellitur. Reliqua infra cuticulam depoſita vaſculis extremis ſtimulo eſt, et actionem eorum adauctam movet, quae tandem ut puſtulae oriantur facit.

Quantum ad tuſſim et dyſpnoeam ſpectat; hae a cauſa duplice poſſunt proficiſci. Quae materia e pulmonibus conſtanter exhalat, ea perſpirabilem quam maxime reddit. Materiam autem morbilloſam e corpore ſub hac forma potiſſimum expelli compertum habemus. Nihil vero obſtare videtur, quo minus inde pulmones irritentur, et contractionibus ſpaſmodicis afficiantur. Quinetiam, in hiſtoria morbi, diatheſin phlogiſticam conſtanter adeſſe, et curſus ſanguinis morbidos ad pulmones facillime fieri poſſe, ſupra comprehendimus. Hinc nonnihil inflammationis poteſt oriri, quod tuſſim et dolorem, quae conditionem hujuſcemodi fere comitantur, movere valet. Propter dolorem autem aegrotus non ſpiritum aeque libere et facile poterit trahere, ac, valetudine commoda ſubſtante, conſuevit.

Palpebrae intumeſcunt. Materia morbilloſa non tantum perſpirationem et urinam, ſed omnes liquores excretos aliqua ex parte mutare videtur, adeo ut liquor e glandulis lachrymalibus ſecretus aliquantum acris evadat, et dolorem, tumorem, et ſecretionem lachrymarum adauctam ductus excernentes ſtimulando et oculum irritando faciat.

Sternutatio.—Haec nonnunquam a motu diaphragmatis convulſivo, ſed ſaepiſſime ab aliquo ſtimulo naribus admoto, oritur. Hoc in morbo igitur per mucum, membranam narium internam ſtimulo adficientem, eam moveri concludimus.

MORBI EVENTUS.

Si aegroti rite curentur, et contagio non admodum epidemice graſſetur, rubeola raro funeſta, et nonnunquam adeo mitis, ut auxilium medicinae vix ſibi depoſtulet. Quae finem morbi fauſtum fore praeſagiunt, ea ſunt, diarrhoea; magna urinae excretio; ſanguinis e naribus, capite aut pectore multum affecto, profuſio; ſputum liberum copioſumque tuſſim ſiccam excipiens; ſub diem quartum quintumve ab initio, cutis in ſquamulas abiens, ſuperficies ejus aſpera et quaſi furfure conſperſa. Homius illuſtris memoriae prodit ſigna omnia

ea

eo graviora eſſe, quo tardior fuerit eruptio, quod nemo ante eum notandum curavit. Peſſimum, contra, fore portendunt peripneumonia, potiſſimum diarrhoeae ſymptomaticae adjuncta, ſudores nimii corpuſque digerentes, laſſitudo magna, dolores graves fixi papularum eruptionem antecedentes, dolores violenti capitis et oculorum puſt eruptionem manentes, petechiae ; papulae ſubito et ante tempus retrocedentes, praeſertim ſi hiſce ſuccedant delirium vel peripneumonia, extremorum frigoris ſenſus, inquietudo, devorandi difficultas, tremores, paroxyſmi convulſivi et epileptici, papulae faciem lividam et ſcorbuticam prae ſeſe ferentes.

RATIO MEDENDI.

Conſilia autem huic morbo medendi tria ſunt : I. Diatheſin inflammatoriam tollere. II. Signis catarrhi occurrere. III. Sequelas morbi vitare.—I. Diatheſin inflammatoriam tollere. Huic conſiliore ſpondent ſanguinis detractio, purgantia, regimen antiphlogiſticum.

Sanguinis detractio.—Haec eſt remedium in auxilium diatheſeos inflammatoriae, quae in rubeola ſubeſt, longe promptiſſimum. Sydenhamius quidem et alii ea ſub initium abſtinere conſuerunt, ne vaſa ſanguifera aliqua ex parte deplere papularum eruptionem impediret. Caeterum, obſervatio quotidiana hoc nunquam incidere ; ſed, contra, eruptionem papularum ea accelerari teſtatur. Optimum eſt, inquit * Meadus celeberrimus, ſi fieri poteſt, ad eam, antequam papulae erumpunt, decurrere ; ſi vero jam ſeſe oſtenderunt, ab ea nihilominus temperare non convenit. In eandem fere ſententiam conceſſit Profeſſor noſter venerandus Cullenus †. Quolibet morbi tempore, inquit ille, vel ſpatio morbi ſolito ad finem perducto, tuta eſt, et tuſſi, dolore pectoris, et ſpiritu difficili gravibus, potiſſimum neceſſaria eſſe videtur. Cum papulae jam eruperunt, ea rarius opus eſt, quoniam per febrim, quae eruptionem comitatur, pneumoniae notae non ſaepe accedunt, et tuſſis eo tempore ſignis infauſtis non poteſt annumerari. Non raro quam plurimum prodeſt, febri inclinata et tuſſi poſt morbum manente. In omnibus denique rubeolae exemplis, ubi nulla adſunt putredinis ſigna, et ubi non eſt cur ex indole morbillorum epidemice graſſantium eam acceſſuram eſſe concludas, ſanguinis detractio remedium eſt, in quo ſumma fiducia ſemper collocanda.

Purgantia.—Secundum ſanguinis detractionem haec ſigna febrilia efficaciſſime levant. Caeterum caute adhibeantur ;

* Vide Mead's works. † Vide Cl. Cull. prim. lin.

 namque,

namque, ſi corpus, dum agunt, frigori nimis libere objicitur, metus eſt, ne ſigna catarrhi ingraveſcant. Quae cathartica potiſſimum neceſſaria ſunt, ea ſunt quae corpus refrigerant, qualia ſunt ſales medii, tamarindorum decoctum, &c. Haec adeo ſunt danda ut alvum modice ſolvant, et ita ſtimulus, quo faeces durae redditae ſyſtema afficiunt, tollatur. Enemata laxantia, ſingulis diebus adhibita, utpote quae non tantum ventrem aſtrictum fundant, ſed etiam pueris, qui potum recuſant, humorem diluentem ſufficiant, hoc in morbo ſunt utiliſſima. Monroius celeberrimus, qui in ſententiam longe diverſam ivit, ſe per totum morbi ſpatium cathartica ſucceſſu cum proſperrimo adhibuiſſe refert.

Regimen antiphlogiſticum.—Hoc non minus in rubeola, quam in reliquis morbis frebilibus, utile. Hic autem, quatenus aer frigidus ad corpora aegrotantium tuto poſſit adſpirare, quaeri poteſt. De hoc apud medicos optimae notae multum acriterque fuit certatum. Quidam, cum aer frigidus liberaliter admiſſus in febre, quae eruptionem puſtularum in variola comitatur, tantopere proſit, eundem idem in rubeola praeſtiturum eſſe ſunt opinati. Regimen quidem calidum in hoc, ut in pleriſque aliis inflammationem habentibus morbis, ſummae noxae fore compertum habetur *. Impenſius calefacientia, inquit Hoffmannus, cum nimio externo calore, materiam deteriorem ac ſubtiliorem reddendo, aeſtum cum anxietate augendo, et vires diſſipando, nocent. Licet vero utilitas aeris frigidi in febre †, quae eruptionem papularum in variola comitatur, ut ad uſum ejuſdem aeque liberalem confugiatur, ſuadere videatur; catarrhum tamen curſuſque humorum ad corporis interiora factos hoc vetare putamus. Multa etenim exempla non deſunt, ubi aer frigidus, cur papulae, poſtquam ſeſe in cute oſtenderant, evanuerint, in cauſa fuit, et multa quoque apud auctores reperiunda, ubi eaedem, calore rurſus applicato, in corpore ſummo apparuerunt. Hoc igitur inducti, nec nimium frigus nec nimium calorem adhiberi debere putamus; namque "in medio," uti Ovidius ait, "tutiſſimus ibis." Corpus in modica temperie per totum morbi decurſum habendum. Namque aerem frigidum in caſu, quem apud Noſocomium Edinenſe offendit, liberaliter abſque ſucceſſu adhibitum fuiſſe, refert Homius illuſtriſſimus. Cibus animalis conſtanter vitandus, vegetabilis potiſſimum adhibendus. Potio modice calida et dilutior ſumenda; ſed frigida et omnia acida, utpote quae tuſſim adaugeant, fugienda. Liquores mucilaginoſi reliquis praeſtant.

* Vide Hoff. Tom. II. cap. viii. p. 64.
† Vide Cl. Cull. prim. lin.

II.

II. *Signis catarrhi occurrere*—Quae remedia huic conſilio reſpondent, ea ſunt emetica, opiata, ſtimulantia, epiſpaſtica, et balneum calidum, potiuſve tepidum.

Emetica.—Haec in rubeola in primis neceſſaria ſunt; namque vi ſua antiſpaſmodica ſpaſmum arteriis illatum ſolvunt, curſum humorum cutem verſus faciunt, ſputum ſpaſmo vaſculorum exhalantium magna ex parte ſuppreſſum liberius efficiunt, et impetui humorum ad tracheam, laryngem, et bronchia facto obſiſtunt. Horum autem ex antimonio praeparata, potiſſimum tartarus emeticus, ſunt optima. Portiunculis, quae nauſeam moveant, data, et diaphoreſin et alvum movent. Per febrim, quae eruptionem comitatur, danda. Non raro, vomitione ad finem perducta, eruptio copioſa ſe oſtendit, tuſſis levatur, et tertio poſt eruptionem die omnia ſigna decedunt. Sanguis vero, ne, propter diatheſin inflammatoriam, affectus loco proprii vomitionem excipiant, praeſertim ſi pulſus arteriarum nec molles nec parvuli ſint, prius mittendus.

Opiata.—Haec haud dubie, cum tuto poſſunt adhiberi, tuſſim efficaciſſime levant, et plus forſitan in rubeola, quam quolibet alio morbo, proſunt; cum non tantum tuſſim leviorem reddant, ſed quietem ſomnumque, quod ad vires reficiendas magnopere confert, aegroto comparent; ſed etiam febrim minus concitatam efficiant, et ſpaſmum vaſorum extremorum ſolvendo, ad materiam morbilloſam foras expellendam non parum conferre videantur. Sydenhamius * ut opium ſingulis noctibus daretur ſuaſit. Quinetiam vir celebris † Dr Young, in libello, quem de opio conſcripſit, verba ſequentia habet: "Nonnullos," inquit, "pueros tuſſiendo adeo defatigatos, ut maculae maturius juſto palleſcerent, et ſuccumbere morbo natura jam inciperet, opio ſemel dato, brevis horae ſpatio in melius reſtitutos, dolores conſopitos, maculas evaneſcentes revocatas, oculorum vividam gratiam reductam, voci tonum ſalutarem et matri ſpem amiſſam rediiſſe, videre mihi contigit." In exanthematis, irritantis acrimoniae, per ſyſtema diffuſae, effectibus obviam eundo, tuſſim in rubeola praecipue levando, et ſomnum conciliando, opiata caute data utilia eſſe poſſunt. Semper autem vi febris ingente, et dyſpnoea valde moleſta, perniciosa ſunt.

Epiſpaſtica.—Haec plurimum proſunt, cum magna humorum acrimonia ſubeſt, et oculos, nares, fauceſque afficit. Si papulae ſubito evaneſcant, pulſuſque arteriarum parvuli et exiles evadant, epiſpaſtica ad eruptionem reſtaurandam quam optime accommodantur. Caeterum, ſi pulſus pleni et duri

* Vide Syden. op. † Vide Young, p. 155.

ſint

ſint, et papulae ſubſidant, ſanguinis detractio illis praeſtat. Miſſio ſanguinis et epiſpaſtica per ſtatum hujus morbi inflammatorium utiliſſima ſunt, cum tuſſis moleſta ſputumque difficile, cum non ſolum ad ſigna catarrhi tollenda, ſed etiam ad actionem ſyſtematis ſanguiferi imminuendam, plane conferant.

Balneum calidum.—Hoc autem relaxat, tenſionem ſyſtematis minuit, et eruptionem tarde ſeſe oſtendentem accelerat. Caeterum, ſumma cura, ne calor aquae corporis humani ſani proprium excedat, nunquam non adhibenda.

Si vero rubeola, ut Londini annis 1763 et 1768 * incidit, ad putredinem vergat, ratio medendi non parum mutanda. Detractio ſanguinis multo minus liberalis eſſe, et non tam ſaepe reiterari debet. Brevi poſtea ad refrigerantia et lenia antiſeptica confugiendum. Cubicula, ubi aegroti decumbunt, ſpatioſa et a calore nimio immunia ſint. Potio communis ſit decoctum pectorale, cui aliquantum ſimplicis oxymellis, vel decoctum hordeaceum, cui aliquantum aceti acceſſit. Si cutis admodum arida, inquietudo admodum magna, et omnia ſigna gravia, aegrotus in aquam tepidam, non abſque commodo, poteſt demitti. Si ſpiritus gravis et oppreſſus ſit, in auxilium hujus prompta ſunt epiſpaſtica. Quamprimnm vero ſigna debilitatis ſeſe oſtendere, et proclivitas ad putredinem evidens et manifeſta accedere incipiunt, ad vinum et decoctum corticis Peruviani protinus decurrendum. Si uſus corticis Peruviani ſpiritum difficiliorem, quod nonnunquam accidit, efficiat, in locum ejus radicem ſerpentariae Virginianae, quae quidem multo minus prodeſt, ſubſtitues. Hiſce et omni alia denique ratione contra putredinem, hoſtem haud dubie formidoloſum, conſtanter et enixe pugnandum.

III. *Sequelas morbi vitare.*—Quae vitia hunc morbum potiſſimum ſubſequuntur, ea ſunt affectus pneumonici. Hiſce, uti optimi auctores teſtantur, modicis et ſaepe reiteratis ſanguinis detractionibus; epiſpaſticis, diaphoreticis, et omnibus aliis quae curſum humorum a pulmonibus ad partes externas faciunt, et regimine antephlogiſtico conſtanter adhibito, occurrere pro virili conandum. Quinetiam, ſequelas hujus morbi periculoſas vitandi conſilio ad inſitionem rubeolae decucurrit Homius illuſtriſſimus †, opinione Monroniana, rem bene ceſſuram eſſe aliqua ex parte inductus. Auſum quidem laudabile, et ad felicitatem mortalium conſervandam et provehendam, in primis accommodatum! Tredecim experimenta inſtituenda curavit, quorum pleraque votis reſponderunt. Morbum autem per fila xylina, ſanguine rubeoloſo intincta,

* Vide Medical Obſervations and Inquiries.

† Vid. Cl. Home, Med. fact.

et in inciſiones brachiorum eorum, quos morbo erat objecturus, demiſſa, excitare conſuevit, et omnia ſigna morbum praecedentia, comitantia, ſubſequentia multo leviora eſſe, quam cum morbus ſponte accedit, compertus eſt. Namque nec febris concitata, tuſſis moleſta, inquietudo, notae inflammationis graviores, rubeolam inſitivam comitata ſunt; nec eandem, uti ſolent, ſubſecuta ſunt ophthalmiae, tuſſis indomita, febris hectica, pulmonum ulcera. Haec igitur inſitionis pericula a viro jure quidem celeberrimo, cum ſucceſſu tam proſpero facta, aliis debent ſuadere, ut idem quam plurimis in exemplis, in commodum generis humani, conentur.

DE SCARLATINA.

HUJUS morbi definitio eſt, "Synocha contagioſa: Quarto morbi die facies aliquantum tumens, ſimul in cute paſſim rubor floridus, maculis amplis, tandem coaleſcentibus, poſt tres dies in ſquamulas furfuraceas abiens *." Licet quovis anni tempore accidere poſſit, ineunte tamen hieme praecipue ſe oſtendit, populariter, et prae caeteris inter infantes, graſſans. Cum frigore febrili et aliis febris inflammatoriae ſymptomatis incipit. Tertio vel quarto die primum vultus et cervicis, dein reliquum paulatim corpus, inferiora uſque extrema, maculis parvis rubris interſtinguitur, crebrioribus et multo latioribus, magiſque rubentibus, at non perinde uniformibus, ac ſunt illae quae morbillos conſtituunt. Tum cutis univerſa rubet, quaſi vino rubro tincta. Ad diem tertium aut quartum eruptio perſtat, ſine ulla febris remiſſione; tandemque cuticula in majoribus ac minoribus fruſtis deſquamatur, ac ſimul pruritus aegros vexat. Quo tempore febris per ſudorem ſolvi ſolet. Paucis diebus aliquando anaſarca corpus occupans cito plerumque abit.

Semper fere cum angina occurrit, ante eruptionem prodeunte. Haec a gangraenoſa dignoſcitur eruptione majore et latiore, deglutitione vulgo difficiliore, puris ulcerum ſpecie meliore, et haec operientium cruſtarum candidiore colore, deſtillationeque ubi coryza forte adſit multo minus acri et foetente.

Morbus anginae expers medicinae auxilio vix eget. Adminiſtratio antiphlogiſtica, aeris frigidi uſu excepto, et in ſcar-

* Cull. Gen. Morb.

latius

latina cum angina etiam gargariſmata detergentia ſufficere ſolent. Emetica, dempto anginae metu, ita data, ut, praeter vomitum, nauſeam moveant, maxime ſi alvum ſimul aperiunt, dare convenit. Sanguinis detractionem, in aetate praecipue adulta, febris vis quandoque requirit. Quod ſi morbus ita anceps ſit, ut a cynanche gangraenoſa difficile diſcernatur et typhi ſpeciem praebeat, is omni ex parte pro cynanche gangraenoſa habendus et tractandus eſt.

DE CATARRHO.

AUCTORE J. NANKIVELL.

HISTORIA MORBI.

CATARRHUS affectio eſt, aut primaria idiopathica ſimplex, aut ſymptomatica, aut aliis morbis conjuncta. Paginis ſequentibus idiopathicam ſolum quam breviſſime exquirere placet; quoniam caeterae, tantum differente de earum morbis primariis, apte tractari poſſunt.

Regionibus in frigidis, coeloque vario obnoxiis, maxima ex parte, ſaevit catarrhus. Aliquando ſporadicus, aliquando etiam contagioſus, et, prae omnibus aliis morbis, epidemice vagatur: Tametſi alii quidem morbi contagioſi plagas diverſas tranſeant; catarrhus autem longius latiuſque illis in terra graſſatur. Ita ſub finem 1732, et ad initium 1733, totam Europam, magnamque Americae partem, pervaſit *.

Sexus utrumque, omnem aetatem, cujuſcunque temperamenti, firmos aeque ac debiles, delicatos teneroſque autem facilius et frequentius, catarrhus invadit.

Catarrhi initium languor, laſſitudo, horroreſque corpus, mentem hebetudo, plus minuſve irreptantia, plerumque comitantur: Haec poſtea excipiunt calores; gravitas capitis vel dolor; nares farctae aditum aeris impedientes, ex iiſque humoris, primum tenuis, poſtea craſſeſcentis, perpetuum ſtillicidium; nonnunquam ſternutatio, et oculorum, quaſi diſtentorum, rubor, lachrymarumque fluxus; faucium, ut in cynanche, rubedinis, caloris, et colli intumeſcentiae aliquantum; tracheae ſiccitas et aſperitas; vox rauca; tuſſis moleſta, primum ſicca, tunc humeſcens, tandem mucum copioſe ejiciens;

* Med. Eſſ. vol. xi. art. 2.

thoracis

thoracis aliquando conſtricti ſenſus, cum dolore maxime ſub ſterno. Febris, haecce ſymptomata comitata, veſpere plerumque exacerbatur, et ſomnus, ſaepe ad mediam noctem uſque praepeditus, nunc demum aegro, jam ſudaturo, obrepit. Plerumque pulſus eſt durus, plenus; appetitus proſtratus; alvus adſtricta; urina rubra; et " ſanguis miſſus, jamque concretus, ſuperficiem coriaceam albam oſtendit."

Hiſtoriam jam traditam perpendenti propria et aptiſſima videbitur Profeſſoris noſtri ſequens

DEFINITIO.

* " Pyrexia ſaepe contagioſa; muci ex glandulis membranae narium, faucium, vel branchiorum excretio aucta; ſaltem hujus excretionis molimina." Haecce enim definitio, ab eodem praeclaro viro, ſub ordine Profluviorum, claſſeque Pyrexiarum, collocata, ſatis characteriſtica, diagnoſtica, et eouſque hiſtoriae compendium utile eſt.

Quod ad fines morbi. Qui valetudine integra ante gaudebant, et quibus ſymptomata minus violenta ſunt, fluxu muci ſpiſſeſcentis gradatim imminuto, febre et aliis ſymptomatis paulatim remotis, cito optimeque convaleſcunt; et hoc modo morbo decedente, ſcabies nonnunquam ad os et nares erumpit. Aliquando, cauſa potentiori, ſymptomatiſque violentioribus, in cynanchen, aut in pneumoniam, et nonnunquam, praeſertim in ſenibus, in peripneumoniam notham, tranſit. Catarrhus haemoptyſin praediſpoſitis excitat; gravior denique, diutius manens, jamque ſaepius renovatus, phthiſin ipſam pulmonalem progignere vulgo dicitur.

DIAGNOSIS.

Initio vix ſine dubio praejudicare poſſumus, an morbus vel catarrhus, vel rubeola, vel pertuſſis ſiat. Si attamen aeger ante rubeola non tentatus fuiſſet, ſi in ſtatu ſano juxta rubeola epidemica laborantes ſe conſtitiſſet, et ſi ſternutatio, oculorum diſtenſio ruborque, lachrymarum fluxus, et anxietas magis, quam in catarrho plerumque, invaleſcant, rubeolam adeſſe credibile eſt; et paucis praeteritis diebus eruptiones omnem dubitationem tollunt. Iterum, ſi, cum pertuſſis epidemica ſit, aegrum puerilem pertuſſi jam ſemel non affectum fuiſſe cognoſcamus, et praeſertim ſi modus inſpirandi protractus convulſionis ſpeciem ferat, intervalliſque temporis longioribus redeat, exſpectanda eſt pertuſſis.

* Cull. Gen. Morb.

Incipiente phthiſi pulmonali, aliquando dignoſcere vix poſſumus, an adſtet catarrhus, an phthiſis, quod maximam ſimilitudinem inter ſe habent. Quoniam autem maximi ſit momenti, ut mutuo clare diſtinguerentur, ſigna diagnoſtica praeſcribere operae pretium erit. Imprimis phthiſis incipiens, per tuſſim breviorem, ſicciorem, obſcuriorem, et conſuetudine minus obſervatam, quam aeger frigori non attribuit, etſi ab eo auctam eſſe ſentiat, a catarrho diſcriminatur; praecipue ſi aegro ſint labes phthiſica haereditaria, habitus ſcrophuloſus, collum longum, mala thoracis conformatio, cumque temperamento ſanguineo. Item, catarrhum protractum, mucum vitiatum rejicientem, a phthiſi diſcernere neceſſe eſt. In phthiſi, febris eſt major, ſpiratio praeſertim ad corporis motum difficilior fit, dolores thoracem infeſtant, et ſputo jam purulento apparente, febris hectica, diagnoſticum phthiſeos minime fallax, tandem invadit: Haecce febris, paroxyſmis aliquibus circa meridiem, veſperem, ad horam octavam ſcil. et mediam noctem, exacerbatur; meridionalis praecipue ob cibum aſſumptum ingraveſcit, et in omnibus tuſſis ſitiſque magis vexant: Lingua ſordis eſt expers; vaſis tunicae oculi conjunctivae diſparentibus, tunica ſplendore quaſi candet; ſudores per noctem praecipue circa caput et collum plerumque effunduntur.

His animo attente notatis, de morbi adſtantis natura nil dubitare poſſumus: Sed quoniam ſputum, ut jam diximus, parum mucoſum, et potius purulentum in phthiſi apparet, et medici, ut bene ſciat an ſputum, optimum diagnoſticum, vere mucoſum an purulentum ſit, ſupremum debet eſſe votum; inter pus igitur et mucum diſcrimen haud alienum erit affectare. Quidam mucoſum eſſe ſputum, quod aquam ſupernatat, purulentum autem, quod imam petit, exiſtimarunt: Sed hoc experimentum fallere poteſt; nam harum mucus partium, quibus aer non admiſſus fuit, urethrae ſcilicet, ventriculi, aliarumve, et pulmonum quidem, aere prius educto, ipſorum, in aqua ſubſidet *: Inſuper, ſatis conſtat, pus et mucum ita inter ſe cumque aere commiſceri poſſe, ut ſuper aquam facile ferantur. Alii diſcrimen inter ea, ſatis firmum, ex qualitatibus ſputi ſenſilibus oriri, putarunt. Siquidem vero, antequam catarrhus ipſe vulgaris finitur, color varius, pallidus nempe, flavus, fulvus, coeruleus, vireſcens evadat, minimi ideo in hac re ponderis eſt color. Neque ſapor ſputi multum refert; alteri enim dulcis, alteri ſalſus, tertio ingratus ineffabilis, videtur; et forſan diſcrepantia haecce magis ſenſu guſtus depravato, quam qualitatibus ſputi permutatis,

* G. Fordyce diſſ. med. inaug. Edinenſ. De Catarrho, 1758. p. 15. exp. 16.

pendeat.

pendeat. Ex odore inſuavi, ſputo ipſo, aut prunis ſuperimpoſito, oriente, nonnulli rem adjudicant: Si odor ex ſputo ipſo oriatur, ſuſpicionem dat, ex pure, a vomica pulmonum jam rupta, ejecto, evenire; ſed ſi uſtio muci, vel puris, foetorem gignat, quid mirum, cum et pus et mucus corpore in animali procreantur? Denique, ſputi tenacitas ſignum ſatis commodum praebere putatur; pus minus firmiter cohaeret, lacerius eſt, et facilius per aquam disjici vel diffundi poteſt. Praeter haec, excerpta quaedam ab experimentis, rem procul dubio collocantibus, a juvene ingenioſiſſimo, Carolo Darwin, meo, paucis abhinc menſibus, collega cariſſimo, nunc eheu! vita defuncto, captis, mihi impertitis, Societatis Aeſculapianae Edinenſis cauſa ſuſceptis, pro quibus praemium ex ea, merito laudatus, acquiſivit, ſubjicere licet.

1. Acidum vitriolicum mucum facilius, et pus aegrius ſolvit: Illius ſolutioni aqua addita, ſejunctus mucus vel ſupernatat, vel floccos nubilos format; hujus autem, vel pus imum petit, vel agitatione diffuſio ejus uniformis turbida fit. In acido vitriolico aqua diluto pus, ſed non mucus, diffundi poteſt. Idem quoque, in aqua ſimplici, et in ſalis marini ſolutione, accidit.

2. Vitriolicum acidum forte, vel aqua dilutum, lympham coagulabilem non ſolvit.

3. Acidum nitroſum pus mucumque ſolvit: Aqua, puris ſolutioni addita, hoc praecipitat, et pars liquoris ſuperior viridis, ſed pellucida, fit; muci autem, fluidum turbidum format.

4. Lixivium alkalinum cauſticum mucum, quoddam poſt tempus, quoque pus plerumque, ſolvit: In ſolutione muci aqua addita nullam edit commutationem; pus autem praecipitat. Si quidem lixivium alkalinum pus unquam non ſolvat, veruntamen, cum ejus in aqua diffuſionem inhibeat, inter pus ideo et mucum diſcriminare jam tum inſerviat.

5. Seri, per lixivium alkalinum, ſolutio aqua addita non afficitur, niſi poſt longum tempus, et tunc ſedimentum leviſſimum demittitur.

6. Mercurii ſublimati corroſivi ſolutio fortis mucum, ſed non pus, coagulat.

His igitur apte ſtabilitis, acidum vitriolicum, aqua dilutum *, pus a muco bene diſtinguere, lympham coagulabilem ſimplicem effuſam, eodem modo, a pure ſeparari poſſe, et lixivium alkalinum cauſticum cum aqua, an pus adſit, an quoque liquor quiſquam ſit, vel pus, vel ſerum, oſtendere, liquet.

* Mixtura aquae et acidi a C. Darwin ipſo uſurpata, hujus guttae quinquaginta, illius unciae duae, fuit: Sed tali reſtrictione, ut mihi dixit, non opus eſt.

Et hinc, ſi quis naturam ſputi recte cognoſcere velit, ſolvat portionem ejus unam acido vitriolico, alteram lixivio alkalino cauſtico; quibus ſolutionibus addat aquam puriſſimam, et ſi in ſingulis vera praecipitatio eveniat, pus adeſſe; ſi nec ſit in una, nec in altera, praecipitatio, mucum ſincerum eſſe, certo ſciat; ſi denique, lixivium alkalinum, maſſulam, certo tempore, et agitatione, non ſolvat, purulentam eſſe ſuſpicari liceat *.

CAUSAE REMOTAE.

Cauſae remotae ſunt, aut frigoris applicatio, aut contagio.

Frigus corpori humano applicatum, pro diverſis circumſtantiis, multimodis operatur. Catarrho in creando, praecipue vi aſtringenti, perſpirationem ſupprimenti, ejuſque materiam, ad glandulas faucium et bronchiorum mucoſas, dirigenti, agere videtur. Sed tales effectus non ſemper producit; et ideo, quibus in circumſtantiis maxime pollet, nobis ſtatuere neceſſarium eſt.

Hae circumſtantiae duorum generum, frigoris ſcilicet applicati, et perſonae, cui applicatur, conditiones quaedam, ſunt.

Conditio frigoris applicati *prima* eſt, gradus vel intenſitas. Si ex duobus inanimatis corporibus contiguis, unum, nempe A, frigidius ſit altero B, temperies hujus certa ratione minuetur, prout frigiditas illius major ſit. Hoc tamen, nec ſemper, nec eodem modo in corpore humano accidit; nam, ut corpus humanum vim caloris generandi in ſe poſſidet, ſi corpora temperiei inferioris ei perpetuo adhibeantur, vis haecce calorem ejus uſque ad grad. therm. Fahrenh. 98. ſuſtinere quit; et in regione Britannica, monente Profeſſore noſtro egregio, corporis humani calor, frigidioribus applicatis non multum, ſaltem non diu minuitur, niſi horum temperies infra gradum 62. ejuſdem therm. deſcendat. Frigus ergo ex aere, aliiſque, humano corpori communicatum, cum gradu frigoris illis in corporibus non ſemper reſpondet; nec omnino minuitur, niſi gradus frigoris eorum minor jam dicto ſit: Et inferiores gradus ſolum, calorem corporis humani diminuendi vim ad gradum adhibitum reſpondentem, poſſident.

Sed hic obſervandum eſt, corpus humanum, ſine ulla ejus temperiei diutina imminutione, frigus ſaepe afficere: Creat enim ſenſationem, et ita effectus haud parvos, qui, ſub diverſis

* Eadem pericula ab aliis iterata votis haud omnino reſponderunt. A multis autem, quae Dr Broughton, vir ingenioſus, fecit, et Societati Medicae nuper impertivit, pus a muco per ſequentia optime diſtingui poſſe ſibi perſuaſum eſt. 1. Si ſputum aqua miſtum et agitatum nil mutetur, pro muco ſincero habeatur; at ſi aqua turbida fiat, aliquid puris adeſſe conſtat. 2. Si ſputum in parte aequali lixivii cauſtici penitus ſolvatur, mucoſum omnino, ſi autem viſcidius evadat, ovi albuminis ſimile, purulentum pro certo habendum eſt.

frigoris

frigoris applicati gradibus, pares fieri poſſunt. Frigoris, uti quaeque alia, ſenſatio non prorſus eſt, ut vis impreſſionis abſoluta; ſed acutior aut levior, ſicut, quibus corpus humanum proxime ante verſari ſolebat, impreſſionibus, acutior eſt aut levior *. Sic idem temperiei gradus nunc frigidus, nunc calidus, eſt; et uni parti corporis frigidus, dum, eodem tempopore, alteri calidus, ſit. Effectus igitur frigoris, ſenſationem creantis, gradu non ſemper, ſed tantum quatenus a temperie ſuperiori ad inferiorem mutata, pendeat. Et hinc frigoris applicati conditio *ſecunda*, in corpus humanum agere praeparans, ex ſuperioris temperiei, ad inferiorem, ſubita mutatione, et magna, oritur.

Frigoris applicati conditio *tertia* eſt ejus continuatio. Etſi frigus infra 62. grad. applicetur, et brevi tantum, totius corporis partem exiguam afficere poteſt: Et dum vis calorem generandi eadem manet, actione frigoris ceſſante, calorem partis affectae cito reſtaurabit; praecipue fluida calida in eam ex interioribus infundendo, dum fluida, ad ſuperficiem, jam refrigerata, in vaſa interiora redeunt, et ſic calorem recuperant. Inde patet, frigus, per quoddam temporis ſpatium, applicari, quo effectus diuturnos in corpus humanum gignat, neceſſarium eſſe. Et humiditatem, corpori applicatam, hoc modo tales edere effectus, veriſimile eſt: Nam ut humiditatis in vaporem converſio ſemper frigus generat, ita, ſi humiditas applicata corpore ipſo aliquanto frigidior ſit, ejus in vaporem converſio gradum frigoris adhuc majorem producet, quod, ſi diu applicetur, uti per veſtes humidas, &c. effectus diutinos notabileſque praebebit: Et huic experientia hominum prorſus conſentiens eſt; etſi exempla humidis veſtibus indutorum non deſunt, in quibus, ob alia conjuncta, effectus iſti non apparuerunt.

Frigoris applicati conditio *quarta* ex eo naſcitur, quod continuo aeris afflatu advectum ſit. Corpus humanum calida perpetuo emittit effluvia, quae aera vicinum calefaciunt, et ſic atmoſphaeram, aera frigidum arcentem, formant; et hoc modo ſaepe fit, ut corpus aeri frigido expoſitum, nullos effectus ſubit: Sed ſi continuo aeris afflatu atmoſphaera calida abigitur, frigus ſtatim propius accedit; et, prout gradus, potentius eſt: Fortaſſe quoque, humiditate, de ſuperficie corporis evaporata, frigiditatem augente, aeris afflatus majora efficit.

Frigoris applicati conditio *poſtrema* eſt, aeris afflatus in unam tantum corporis partem directus, aut frigidum quodvis aliud uni tantum parti applicatum, dum reliquum corporis conſueto calore manet. Hujuſmodi applicationis effectus vix ulli ignotus eſt; cujus hoc videtur eſſe cauſa, quod conſtrictio

* Vide Cullen's Phyſiology, § xliii. liv.

vaſorum,

vaſorum, frigore ſpaſmum inflammatorium gignente, parta, potiſſimum obtinere apparet, cum frigus, ad vaſa fluidis expanſis repleta, applicetur; ideoque, frigore uni parti tantum admiſſo, dum reliquum corporis ſolito calet, vaſa ejus partis, per fluida, utpote e partibus calidioribus provenientia, rarefacta, continuo diſtenduntur; et ſpaſmum inflammatorium, ex libramine ſolidorum conſtrictionis, et fluidorum expanſionis, inaequabili, ſaepe oriri, multa phaenomena monſtrant.

Conditio hominum, quibus frigus applicatur, eoſdemque frigoris injuriis magis obnoxios reddens, eſt debilitatis ſtatus, quo circulationis vigor ad corporis ſuperficiem minuitur; et ideo vaſa ibi facilius conſtringuntur, et excretio illorum ſupprimitur.

Haecce debilitas, quae pro catarrhi *ſeminis* haberi poteſt, vel congenita vel adſcita, eſt. Teneri igitur et imbecilli habitus homines, iique praeſertim, qui, vel ex labe haereditaria, vel ex conformatione innata, in phthiſin proclives ſunt, frigore et catarrho ſaepius afficiuntur.

Unumquemque autem, ob occaſionales debilitatis cauſas quaſdam, iiſdem impeti, vulgo obſervatur. Ita e morbo diutino convaleſcentes, aut quoquo modo prius morbo labefactati; tum exinanitionibus largioribus, jejunio protracto, pervigilio, lucubrationibus nocturnis, venere nimia, compotatione, aut pathematis denique ſedantibus, debilitati, frigore, et idcirco catarrho facile corripiuntur.

Ob ſimilem cauſam, homines dormientes, ſi non bene obtegantur, frigoris noxam ſaepe patiuntur; item ſedentarii, et cameras calidas frequentantes, tum ob debiliorem eorum ſtatum, tum ob varias temperiei, cui objiciantur, mutationes, frigore ſaepiſſime afficiuntur.

Hactenus de frigore, quatenus catarrhi cauſa remota, diximus: Et nunc de alia ejuſdem cauſa remota, contagione ſcilicet, dicendum eſt.

Contagionem hujuſmodi cauſam eſſe, abunde conſtat: Catarrhus enim, nulla frigoris actione prius adhibita, in hominibus ſaepe exoritur; et ex eo tantum, quod hi apud alios, catarrho laborantes, verſati ſint. Et inde catarrhus morbi epidemici latiſſime graſſantis ſpeciem ſaepe exhibuit; ut ab hiſtoria hujuſmodi epidemicorum in Synopſi Noſologiae Methodicae recenſitorum ſatis patet.

Quae hujus contagionis natura propria ſit, qua in regione, aut quando primum exorta ſit, vel quomodo ſubinde oritur, ſi revera quavis occaſione oriri queat, plane neſcimus. Profecto quae ad hanc contagionem pertinent, quam quae ad pleraſque alias contagiones, morbos epidemicos gignentes, nihilo melius intelligimus: Et nihil fere de pleriſque earum

praeter

praeter effectus quoſdam revera novimus. Utrum contagio, catarrhum gignens, perſpirationem cutaneam ſupprimendo, uti frigus, operetur, an ſanguini immiſta, vel natura ſua ad glandulas faucium et bronchiorum mucoſas deferatur, vel ad haec organa ſtimulanda, ſpecialiter idonea ſit, adhuc dubium videtur.

CAUSA PROXIMA.

Ex ſymptomatis cauſiſque catarrhi remotis, jam recenſitis, cauſam ejus proximam in humorum ad glandulas mucoſas faucium et bronchiorum affluxu aucto, materiam ſimul haſce glandulas ſtimulantem, et in iis aliquid ſtatus inflammatorii praebentem, illuc deferente, conſiſtere veriſimile videtur.

Haec materia, vel illa per cantagionem ſupra memoratam immiſſa, vel ipſa materia perſpirationis cutaneae retenta, et ad pulmones delata, eſſe queat: Probabile enim eſt, in homine ſano partem materiae, quam excretione inſenſibili corpus fere perpetuo emittit, ex interna pulmonum ſuperficie exhalere; et forſan ejuſdem indolis excrementitiae, quam materia per cutem tranſiens, eſſe. Cum perſpiratio igitur cutanea quoquo modo impediatur, partem materiae, quae hac emitti deberet, ad alteram excretionem, ſcilicet pulmonalem, deferri; et jam ſimul abundantiorem et acriorem inducere ſtatum inflammatorium, et alia, quae in catarrho locum habent, concludere licet. Veriſimile quoque eſt, ſecretionem et excretioem muci, praeter ſolitum citatam, eundem acriorem et magis ſtimulantem, effundere.

Cauſa proxima ita explicata, ſingulorum ſymptomatum rationem ſpecialius reddere hic non omnino neceſſarium eſſe putamus; et ad prognoſin ideo ſtatuendam nunc progredimur.

PROGNOSIS.

Catarrhus, ſive frigore, ſive contagione, exortus, maxima ex parte, nec violens, nec durabilis, nec periculoſus, eſt; ſed plerumque ſponte, abſque quoquam medici auxilio, cito deſinit. Finis hujuſce optabilis, appetitus adhuc vigens, pyrexia, indiciumque inflammationis minus notabilia, ſpiratio ſat commoda, et muci, citius ex tenui, ſpiſſioris et uberioris excretio, ſigna ſunt.

Res autem nonnunquam longe aliter ſe habet; catarrhus nempe, ut in hiſtoria allatum eſt, nunc refert cynanchen, quam "pyrexia, rubor, et dolor faucium, deglutitio vel ſpiratio difficilis, et anguſtiae in faucibus ſenſus," indicant; nunc pneumoniam,

pneumoniam, quam ſupervenire, diatheſis phlogiſtica, pyrexia, tuſſis, cum ſputo vel pauciori vel copioſiori, dolores ſtricturaque circa pectus, et ſpiratio decubituſque plus minus difficiles, monſtrant. In quibuſdam, et praeſertim in ſenibus, peripneumoniam aliquando notham inducit, quam, tum adeſſe, quum inter alia " dolet," ut inquit Sydenhamius, inter primos, quos novimus, morbi hujuſce annotatores, " et thorax omnis, vel ſaltem pulmonum coarctatio adſtantium auribus percipitur quoties tuſſit aeger, pulmone non ſe ſatis dilatante, praecluſus adeo ab intumeſcentia, ut videtur, meatibus vitalibus; unde intercepta circulatione, ſanguineque quaſi praefocato, nulla fere, praeſertim in habitioribus, febris indicia ſunt *," ſuſpicamur. Aliquando hic morbus ſubito et fataliter terminat; quod ex fluido ſeroſo in bronchia effuſo provenire videtur; qui, pneumoniae, inter alios, nonnunquam eſt finis †. Haemoptyſi, per plethoram arterioſam, aliave, praediſpoſitis, cum hanc facile excitet, quoque periculoſior eſt. Denique gravior, diuturnior, neglectus, aut ſaepius renovatus phthiſin pulmonalem creare videtur; quod fortaſſe tum eveniat, cum, glandulis pulmonum mucoſis, ſanguinis in hiſce affluxu et congeſtione, ad copioſiorem ſecretionem, ſtimulatis, et muco inde ad partes deſignato defendendas, abluto, membrana, fluidis nimia copia ſecretis, irritatur, inflammatur, et tubercula formantur: Sed equidem huncce effectum eſſe rariorem cenſemus, et num catarrhus phthiſin pulmonalem gignere tam crebro queat, quam vulgo putatur, dubitamus; quibus, obſervatio communis, quod aeſtivus catarrhus periculoſior ſit, quam hiemalis, ſuadet: Si enim ante catarrhi acceſſum aeger valetudine integra gaudebat, medela ejus, tum maxima ex parte quam mitis morbi, facilius in aeſtate, quam heieme, ut methodus medendi clare probat, expeditur; ſin aliter accidat, glandulas pulmonum prius obſtructas et tumefactas, vel tubercula, adhuc latentia, catarrho ſuperveniente, incitari, inflammari, ſuppurari; et exinde obſervationem illam vulgarem oriri, veriſimillimum eſt.

METHODUS MEDENDI.

Catarrho, ſive ex frigore, ſive ex contagione, proveniente, ſymptomata, effectus, cauſamque adeo veriſimiliter proximam, ut vidimus, eadem exhibente, bene perſpecto, indicationes curatoriae ſequentes commode exoriri videntur, ſcil.

* Op. univerſ. ſect. vi. cap. 4.

† Conf. Prim. Lin. Cull. vol. 1. § cccxxxix. cccxl. cccxli. cccxlii.

I. Dia-

I. Diatheſin phlogiſticam tollere.

II. Sanguinis congeſtionem e membrana Schneideriana, faucibus et bronchiis auferre, et perſpirationem reſtituere.

III. Irritationem ex muco jam acri ortam lenire.

I. *Diatheſis phlogiſtica tolli* poteſt, 1*mo*, Regimine Antiphlogiſtico; quod, ſtricte ita dictum, irritationes quaſdam, quae gradu majori minorive corpus fere ſemper adficiunt, nempe, impulſus in ſenſus externos, praeſertim calorem; exercitationem corporis vel mentis; ſitim; irritamina in viis dictis primis; acrimoniam fluidorum arcendo ſeu levando, abſolvitur. 2*do*, Medicamentis ſedantibus, aere, videlicet, non nimis calido, et refrigerantibus, ut acidis, aceſcentibuſque, ſalibus neutris, &c. 3*tio*, Evacuantibus, praecipue miſſione ſanguinis, ea quantitate, quae, ſymptomatis, aegrique aetati, ſexui, viribus, temperamento conveniat; et alvum moventibus.

Quoniam autem diatheſis phlogiſtica, vel febris, ut plurimum minus equidem notabilis eſt, vix aliud ad morbi curationem plerumque requiritur, niſi quod aegrotus ab alimento ex animalibus confecto abſtineret; viceque ejus victum tenuem, blandum, ut lac vel olera leguminaque, ſumeret; et, ad perſpirationem jam obſtructam reſtituendam, diluentibus, cubilique, ſi opus ſit, calidiori ſolito, uteretur. Rem ita ſe habere, verba, L. B. obſervatoris ſagaciſſimi fideliſſimique Morgagni, auſculta: "Ac me quidem," de catarrho epidemico loquitur, "illa eadem quam mox dicam, facili ratione percuravi, qua tunc ſolebam ſi quando hieme catarrhalis febricula prehenderet; a qua me poſtea, meoſque tunc etiam cum quaſi epidemice recurrit, plures jam annos ſervavi, ex quo in quotidiano hiemali caena haud aliis herbis ad acetariam utimur, quam cocta braſſica. Scilicet ad prima ſuppreſſae inſenſibilis perſpirationis, et ineuntis febris indicia, bene opertus decumbebam, tutiſſimoque omnium remedio utebar, perpauco alimento, eoque fluido, mane autem diluti juris unum aut alterum vaſculum calidi, ut omnia, bibebam, quietuſque expectabam dum per cutem, aut per veſicam, aut per hanc utramque prodiret viam; tunc porro tertium et quartum addebam. Sic febris cito ſe remittebat, neque ita multo poſt abibat, niſi forte intempeſtive ſurgere auderem, et corpus needum ſatis confirmatum novis aeris injuriis objicere *." Sed ne propoſitum praeoccupetur, jam ad reliqua pergamus.

II. *Sanguinis congeſtionem e membrana Schneideriana, &c. auferimus, et perſpirationem reſtituimus*, 1. Veſicatoriis;

* De Sed et cauſ. morb. L. 1. Ep. 13. Art. 4. p. 98.

quae, vi antiſpaſmodica, cauſam perſpirationis defectus prae-cipuam adeo tollente, gaudentia; dolorem, ſi ſint prope admota, mitigantia; et circulationem aequabiliorem reddentia, congeſtionem ideoque quadantenus ſolventia; huic ſcopo bene inſerviunt. 2. Emeticis, vel vomitum, vel nauſeam tantum, moventibus; quae, ex conſenſu inter ventriculum et cutem, quam maxime eſſe antiſpaſmodica, ad aequabiliorem reddendam circulationem, inque ſuperficiem fluida corporis dirigenda, magnopere valere, nemini latet. Horum antimonialia, et praecipue tartarus emeticus, maxime arrident. 3. Eodem modo agentibus, pediluviis et diaphoreticis ſudorificiſque mitioribus; qualia ſunt infuſio ſalviae, ſales neutri; et pulvis Doveri, ſi fortiora velimus; ſingula, cum liquorum hauſtulis aquoſorum tepidorum ſaepe repetitis. 4. Frigoris applicationem vitando, et aegrum in modico aequabili tepore, diaphoreſin promovente, ſervando.

III. *Irritationem ex muco jam acri ortam* medicamentis demulcentibus, blandis, faucis, laryngem, oeſophagum, aliaſque partes, in tranſitu lubricantibus, *lenimus*. Hujuſmodi maxime arridentia ſunt praeparata ex hordeo, ſagone, radice orchis moraeae, gummi Arabico, vel tragacantha, ſemine lini, althea, ſpermaceti, glycyrrhiza, melle, et ſaccharo; quibuſcum, febre vel inflammatione non obſtante, multo cum fructu conjungi poſſunt opiata, quorum uſu, ſenſibilitate et irritabilitate partium imminutis, mucus diutius ſtagnans, dum excretio ejus nequicquam impeditur, magis ſpiſſeſcit, et tuſſis admodum compeſcitur.

Sunt quibus indicatio quidem alia neceſſaria videtur, ſcil ſecretionem vel excretionem muci promovere. Aliquand forſan mucus tam viſcidus evadat, ut expectorantibus dictis attenuantibus omnino opus erit. Huic uſui, prae caeteris, inſerviunt ſcilla; gummi ammoniacum; emetica, et corpori tandem modicum exercitium, quod omnibus corporis et mentis muniis vires addit novas; quo re vera, ſolidorum et fluidorum mutua peragitur actio, glandulae mucoſae, jam relaxatae, vim propriam tonicam recuperant, colluvies mucoſ rejicitur, mucique ſecretio et excretio ſtatum in naturalem rediguntur.

D]

DE PHTHISI PULMONALI.

AUCTORE J. HALLILAY.

QUONIAM affectus, qui phthiſis pulmonalis nuncupatur, prae caeteris fere omnibus, vitae humanae adeo inimicus eſt, ut confirmatus plerumque exitium inferat; de eo igitur paucis potiſſimum agere decrevi. Ejus notio, hac definitione, apte comprehendi videtur, "Tuſſis, ſputa plerumque purulenta, et febris hectica."

PARS I.

De Phthiſeos Originibus.

I. Potentiſſima noxa ad ſeminium phthiſeos pulmonalis faciendum labes haereditaria eſt. Quam in aliquo humorum vitio, ut nonnulli volunt, poſitam, haud rationi ſatis congruum eſt, quoniam humores inſtabiliſſima noſtri pars ſunt, breviſſimiſque temporum ſpatiis aſſidue, et conſtante tenore, corpore omnes dilabuntur. Quod cum ita ſit, ad firma, quae magis conſtantia ſunt, eamque horum partem, quae toto vitae tempore permanet immutata, nempe, ſtamina primaeva, labes, de qua agitur, referenda eſt.

II. Temperamentum, in quo phthiſis pulmonalis potiſſimum apparet, ſanguineum eſt. Cujus, cutis mollities, candor, florens genarum rubedo, capilli albeſcentes, ſaltem non nigri, firma tenera et delicata, ſecretiones variae, notae praecipuae ſunt: Quae omnes tenuitati telae cellularis, et firmorum ſimplicium cohaeſioni minori, tribuendae videntur. Cum hac corporis conditione, ſenſibilitas firmorum vivorum, et irritabilitas, mens mobilis, et vivida imaginatio, conjunguntur. Hinc acumine ingenii praeditos phthiſi pulmonali praecipue opportunos eſſe, obſervatur. Hoc temperamentum, et reliqua omnia, eidem corporis parti, cui labes haereditaria, nempe, firmorum primordiis, ſeu ſtaminibus primaevis, tribuendum eſt; deſcenditque, pariter ac corporis et animi ſimilitudo, a parente ad prolem.

III. Idem ſcrophulae proprium eſt: Cui phthiſis pulmonalis maxime affinis, quin et ipſa ſcrophula, eſſe, inſtrumenti magni momenti, vitaeque neceſſarium, adficiens, dici poteſt; niſi quod alter affectus alio vitae tempore; ſcrophula in infantia aut ante pubertatem, phthiſis inter hanc confirmatam et

 tricefimum

triceſimum fere annum, incidere ſolent. Phthiſin vero, validis excitantibus noxis, quolibet vitae tempore incidere poſſe concedimus.

Scrophula glandulas lymphaticas potiſſimum exercet, harum duritiem cum tumore intra corpus aeque ac extrinſecus afficiens. Hinc inflammatio paulatim ſuccreſcens, paulatim in ſuppurationem tranſiens, omnia ſcrophulae concitat. Quae, ante pubertatem deſinens, raro in glandulis lymphaticis, cum tumoris aliquanto, alias ſui notas non relinquit. Cur autem eam non comitetur phthiſis pulmonalis, ſed longo poſt intervallo ſequatur, fortaſſe ex (IV.) apparuerit.

In aliis habitibus, ubi ſeminium minus viget, eaedem glandulae ſimiliter ſaepe indureſcunt, cum exigua inflammatione cito deſinente. Ita ego in juniorum cervicibus, ubi hoc temperamentum ſuberat, duros nodulos haud raro deprehendi; quos tamen ante, et adhuc pueros, nulla juſta ſcrophula affecerat, leveſque tantum dolentes cervicis tumores, quibus non dolentes noduli ſuccedebant, exercuerant. Qui noduli, ſeu reliquiae vel veſtigia quaſi quaedam, tumorum dolentium eundem eventum, ac major morbi vis trahebant. Inde tuberculorum phthiſicorum foecundior, quam ulla alia origo, et frequentior, quam pleriſque ad animum ſuccurrit. Tales vero noduli quodlibet temporis ſpatium, immo per totam vitam, ubi nullus corporis ſtatus eos in inflammationem, et hanc ſequentia, excitat, permanere ſine dolore, aut ulla noxa, poſſunt.

IV. Inter pubertatem abſolutam et trigeſimum vel quintum amplius fere aetatis annum, ut, ſumma doctrina et ingenio ſibi proprio, clare demonſtravit maximus noſter Cullenus, plethora arterioſa, cum rebus, ex lege corporum noſtrorum, quibuſdam, quae in pulmones ſanguinis impetum dirigunt, incidit; et toto illo vitae tempore diatheſis phlogiſtica, quae, ad affectiones inflammatorias producendas, potentiſſime valere, omnibus bene nota eſt, maxime in corpore viget. Hae autem affectiones eo facilius cientur, praecipue in pulmonibus, quo plethoricus is ſtatus, ſive totius corporis, ſeu ipſorum pulmonum, exquiſitior ſubeſt; recte igitur inter noxas annumerantur,

1. Quae in toto corpore agunt; ut excretionum conſuetarum, maximeque ſanguinearum, et, prae caeteris ſanguineis, menſtruorum, ſuppreſſio; item victus lautus, exercitationis parum, et quae ſimili opere ſunt. Quibus verni temporis effectus addendus eſt, quo calor humores citius rarefacit, quam firma pro ratione relaxat. Neque affectiones animi, pathemata excitantia dicta, non quoque noxis annumerandae

randae videntur, eoque certius, quo quis in eas pronior ſit, et ſaepius adficiatur.

2. Quae pulmonum plenitudinem praecipue adaugent. Ad eas peculiaris quaedam thoracis conformatio pertinet; cujuſmodi procera ſtatura, longa cervix, praecordia depreſſa, humeri elati. Quae corporis figura phthiſicis quaſi propria eſt, ſibique ſtatum pulmonum tuberculoſum, (III.), qui plethoram relativam non multum augere non poteſt, conjunctum, haud raro vindicat. Tanquam ſimilis operis, thoracis, ex ſpina curvata, vel coſtarum a ſana mutata curvatura, deformitas ab auctoribus memorata eſt. Quam utique, quatenus obſervatio docet, raro ad phthiſin pulmonalem faciendam per ſe pertinere exiſtimo. Sed, quoniam dyſpnoeae et aſthmatis eam noxam morbificam eſſe vidi, ex hoc ejus effectu, ad phthiſin pulmonalem inferendam, eam quoque aliquid eventu quaſi conferre poſſe, concedo. Quaedam temporaria, quippe quae thoracis dilatationem minus facilem reddant, et pectus in anguſtiam cogant, ut poſitio diuturna trunci corporis procumbens, loricarum plus juſto arctatio, inſtrumentorum muſices longa inflatio, et hujuſmodi alia, ſupra memoratis noxis recte adjicienda videntur.

V. In hoc ſeminii (IV.) vel ad morbum proclivitatis ſtatu, ex frigore aut aliis noxis excitantibus, ſanguinis in pulmones copiam majorem conjicientibus, diſtenſio morboſa naſcitur: Quae pro ſtimulo agens, vaſorum pulmonalium actionem, perque eadem impetum adauget, et affectiones varias inflammatorias, prout variant modis cauſae, inducit. Has inter affectiones, quatenus noxae phthiſin pulmonalem excitantes, praecipue enumerantur,

1. Haemoptyſis; quae rumpendo plerumque pulmonum vaſa vulnus efficit. Quo vulnere per primam, ut aiunt chirurgi, intentionem non ſanaſcente, ſuppuratorium opus induci, et ulcus conſequi neceſſe eſt.

2. Peripneumonia, quae initio neglecta, aut remediis adhibitis non reſoluta, ſed in ſuppurationem tranſiens, alia ulceris origo eſſe poteſt.

3. Catarrhus, qui plerumque mitis morbus, medicinae auxilio parum indigens, et ubi membranae mucoſae adfectus purus eſt, raro in ſuppurationem deſinens, poteſt tamen eo magnitudinis provehi, ut membranae, quam afficit, partem deleat. Aut ſecreti ſub eo humoris acredo tanta eſſe poteſt, ut rodat partem, et ſic ulcus quoque gignat.

VI. Hos tamen morbos minime neceſſarie phthiſin pulmonalem inducere, monendum eſt. Pulmonum enim ſuppurationes, ſive ex haemoptyſi, ſive peripneumonia, ſeu ex aliis cauſis,

cauſis, carnis regenerationem haud raro recipiunt. Quin et ſatis magna pulmonum vulnera cito ſaepe conglutinari, bene notum eſt. Quod pro argumento eſſe poteſt, quo neque pulmonum motum, neque aſſiduum aeris ingreſſum, ut nonnulli exiſtimarunt et exiſtimant, ad ulcerum pulmonalium ſanationem prohibendam, ſolos ſufficere, intelligatur. Difficilemque ergo ſanationem ex aliis rebus pendere, manifeſtum eſt. Quarum rerum, ut opinor, purulentia vitioſa praecipua eſt. Quam opinionem hoc confirmare videtur, quod nullum vulnus aut ulcus, ubi talis ſubeſt purulentiae ſtatus, facile ſanationem recipit, quodque tum demum febris hectica, cum talis purulentia (quam acredo peculiaris ſemper comitari mihi videtur) procreata eſt, apparet, nec pus illud mite, quod laudabile dicitur, fere unquam ſequi animadverſa eſt. Hoc etiam explicabile eſſe judicamus: Pus enim vitiatum, acredine ſua, vaſorum lymphaticorum oſcula abſorbentia, blando magis ſtimulabit, et validiorem abſorptionem, et, ut multo plus puris in corporis vaſa recipiatur, efficiet. Quod cum ita ſit, facile concipi poteſt, eandem, quam ſupra memoravimus acredinem, totam vaſorum irritabilium ſeriem irritando, humores corrumpendo, vireſque motrices debilitando, ita agere poſſe, ut multa phthiſeos pulmonalis confirmatae inde explicari queant.

VII. Cauſam igitur phthiſeos pulmonalis proximam inveſtiganti, quid pus vitiatum gignat, potiſſimum inquirendum eſt.

1. Ex haemoptyſi pus vitiatum et acre, a quovis cachectico corporis ſtatu, cum haemoptyſi operam conjungente, ut opinor, oriri poteſt. Ita, ubi menſtruorum ſuppreſſorum ſymptomatica exiſtit haemoptyſis, totum corpus ſimul morboſe afficitur. Quo in ſtatu vis naturae medicatrix aut languidius aut inordinatius agere poteſt, quam ut ſuppurationem bonam et idoneam producat. Hoc ex principio explicandum videtur, quod ab hac origine haud raro enaſcitur phthiſis pulmonalis. Frequentiſſima vero, et longe certiſſima, phthiſeos pulmonalis cum haemoptyſi conjunctio tubercula pulmonum ſequitur (III.). Quo in caſu haemoptyſis potius pro comite phthiſeos ſymptomate, quam cauſa ejus, habenda eſt. Haec enim tubercula ſpatii, quo ſanguini transfluendum eſt, partem occupantia, totum ſanguinem, qui toto et integro ſpatio tranſfluere debet, in libera vaſa conjiciunt, perque ſola haec ſolus ſanguini tranſitus dabitur. Cujus rei idem eſt effectus, ac ſi plus ſanguinis totis pulmonum vaſis affunderetur. Hinc quoque in vicinia tuberculorum ipſorum, aut in his ipſis, difficil-

lime

ſime tranſibit ſanguis, et eorundem inflammationi occaſionem dabit, cujus ſequelae ex (VIII.) apparebunt.

2. In peripneumonia, ex effuſione, materiam bono puri conficiendo inidoneam ſuppeditante, aut ex longa puris, vomica incluſi, ſtagnatione, tanta acredo, quanta ſine multo ſeminii phthiſin pulmonalem gignat, procreari poteſt.

3. Catarrhus non membranae mucoſae ſemper purus affectus eſt, ſed aut incipiens, cum parenchymatis pulmonum inflammatione conjungitur, aut, ex producta in longum curatione, in talem inflammationem tranſit, obſcuriorem equidem ea, quam acuta peripneumoniae ſymptomata comitantur; hujuſmodi tamen, quae, tuſſi et aliis diuturni morbi rebus ſervata, in ſuppurationem, vomicam, et inde pendentem exulcerationem, demum deſinere poſſit. Pus, hoc in caſu, genitum ſtagnando accreſcere, partes vicinas ex longa inflammationis mora indureſcere, et vaſa in ſtatum morboſum adduci, veriſimile eſt. Qui ſtatus, ut mox dicendum (VIII.), bono puri gignendo inidoneus eſt. Atque hac ratione catarrhus aliquando, fortaſſe non valde raro, phthiſin pulmonalem efficere poſſe, videtur. In ſummam vero certiſſimum eſt, omnes has affectiones inflammatorias ad eam efficiendam tum multo validius agere, cum, cum aliis ſeminii rebus conjunguntur, quarum praecipue (in I. II. praeſertim in III.) commonſtratae ſunt.

VIII. Tubercula ſic, ut ſupra (III.) dictum, formata, ex inflammatione, tempore (IV.) relato, adeo facile incidente, ſaepe inflammantur. Eamve inflammationem noxae leviores excitantes, aut quaelibet earum affectionum (V. 1. 2. 3.) inflammatoriarum occurrrens, facillime in iſtis tuberculis accendunt. Quae ſic inflammata, ſuppurationem demum paſſa, ſemper id puris vitiati genus edunt, quod conglutinationi adverſatur, quodque ſemper acredo comitatur, et hecticam febrem, quae praecipua affectus, de quo agitur, pars eſt, gignit; (vide XIV.). Ad hoc illuſtrandum et confirmandum ſuppurationis, ex ſcrophuloſo partis externae alicujus tumore, exemplum ſufficere poſſet. Sed longius provehar, et bonam mitemque ſuppurationem, ex vaſis, quorum conformatio, veterante duritie et tunicarum craſſitie, mutata ſit, vix unquam incidere poſſe, contendam. Tumores clauſi omnium generum, et ſcirrhoſi, hanc opinionem valida rationis ſimilitudine confirmant. Unde etiam, ut opinor, quod ab aliis, quam ſcrophula, originibus, diverſique generis, (quanquam minime inter ſe dignotis), nata tubercula ſimiliter fere phthiſin pulmonalem inducant, ratio reddi poteſt. Nunc igitur de aliis tuberculorum originibus pauca dicenda ſunt.

IX.

IX. Tuberculis ex ſcrophula natis ſimilia, ſine hac, in habitibus quibuſdam malis, ſeu, ut dicuntur, cachecticis, ſubnaſci poſſe videntur. Unde varii morbi longi, variae acredinis species, et variae poteſtates debilitantes antecedentibus phthiſi pulmonali noxis, a ſcriptoribus annumerantur. Quae utique tubercula etiam certius pulmones occupabunt, ſi hi ipſi, noxis in eos recta agentibus, qualis eſt, carbonum et metallorum liqueſcentium, aut ex aliis ſimilibus, aer impurus, jam ante debilitati ſint.

X. In effuſione, ſub affectionibus inflammatoriis, jam ante (V. 1. 2. 3.) relatis, incidente, conditiones quaedam accidere poſſunt, quibus, humores effuſi, neque ſuppurationem neque plenam abſorptionem, facile recipiunt. Inde omnes illae adfectiones, aut recta phthiſin pulmonalem, ut ſupra (V. 1. 2. 3.) dictum eſt, aut eventu eandem, prius tubercula faciendo, facere poſſunt. Fierique poteſt, ut aſthma aut ſimiles effuſiones faciendo, aut alio modo, (vide IX.), tuberculis formandis viam ſternat.

Materiae exanthematicae, praecipue varioloſa, et morbilloſa, in corpus agentes, tubercula etiam facere poſſe videntur. Propria enim illarum materiarum acredo, varias glandulas, per quas tranſeunt, inflammando et indurando, vel affectionem pulmonum inflammatoriam inferendo, per effuſionem tubercula facere, et ſic phthiſeos pulmonalis fundamentum jacere, poteſt. Poſtremo, eaedem, tuberculis, quae ante facta ſint, inflammandis, noxarum excitantium officio fungi poſſunt.

XI. Ex ſupra memoratis, maxime communes phthiſeos pulmonalis cauſas deduci poſſe, ſperamus. Aliae tamen ſunt, quae in illa facienda, partim quaſi mechanice, partim aliis noxis ſimiliter, agere videntur. Cujus originis ſunt tubercula in artificum pulmonibus, ex pulvere cum ſpiritu attracto, et calcareis illic, ab aliqua cauſa interna generatis, concretis, innaſcentia. Sic orta tubercula cito partes circumjacentes laedunt, tunica craſſa morboſa obducuntur, tandemque, mole aucta irritando, tuſſim excitant; cujus molimine tubercula labefacta et egeſta, lacerationem, inflammationem, et hinc orientia, efficere poſſunt.

Corpora aliena in bronchia illapſa, bronchiorum polypos, virus venereum, contagionemque, utpote quae aut raro occurrant, aut ancipitis et incerti operis ſint, ex conſulto omiſi.

XII. Ex ſupra dictis, phthiſin pulmonalem imprimis nunquam juſtum morbum, ſed ſymptomaticam tantum affectionem, eſſe; 2. Originem ejus, maxime et frequentiſſime a

ſcrophula

ſcrophula pendere; 3. Si quando ab aliis morbis oriri videatur, ſcrophulae latentem labem ſaepe ſubeſſe; vel, 4. Si haec non ſubſit, noxas antecedentes ſimili modo, tubercula ſcilicet, in pulmonibus formando, aut partem pulmonum alio modo vitiando, plerumque agere, patet.

XIII. Plerumque igitur ex his tuberculis ſuppuratis, aliquando ex alio fonte, ulcus mali moris, ut aiunt, cum materiae acris in venas abſorptione, pro cauſa phthiſeos pulmonalis proxima, omni in caſu habendum, cenſemus. Aliter enim rem eſſe, nullo idoneo teſtimonio confirmatum eſt.

XIV. Facies morbi in initio, pro noxarum excitantium varietate, diverſa eſt. Ubi vero a tuberculo, paulatim in inflammationem tranſeunte, phthiſis pulmonalis ortum ſuum ducit, ſequentia praecipua ejus ſymptomata evadunt.

Ante omnia tuſſicula ſicca, mane potiſſimum, ab aliis animadverſa, ipſum aegrotaturum fere latens, plerumque ante juſtum morbum, aliquando diu, incidit. Propius accedente, vel jam certo morbo, non amplius tuſſicula, ſed tuſſis abſoluta apparet, et ſputa, primum modica, et mucoſa magis, ſequuntur. Spiritus deinde affici incipit, et tractiones, moto propriis viribus corpore, frequentiores et difficiliores fiunt. Praecordia in aliqua parte quaſi gravantur, et quaſi conſtringi perſentiuntur, aut dolent, adeo, ut aeger in unum latus decumbens, magis quam in alterum, tuſſiat, ſpiritumque difficilius trahat. Acceſſiones naturales veſpertinae febriles augentur, et pulſus, hactenus a ſtatu ſolito non multum recedentes, celerius et frequentius micant, calorque corporis intenditur. Mox febris hectica juſta ſupervenit. Cujus exacerbationes bis intra horas vicenas et quaternas, una obſcurior, minor, meridie circiter, altera ſub noctem, praeeunte languore, frigoriſque ſenſu, accenduntur. Hae acceſſiones per aliquot horas, cum calore aucto, ſiti, inquietudine, frequentiore tuſſi, et ſputis minus facilibus, perſtant. Mane ſudores plus minus profluunt, urina ſedimentum leve ſurfuraceum deponit, et omnia febrilia aliquid levaminis recipiunt. Jamque corpus tabeſcit; ſputa copioſiora, purulenta, colore variantia, albentia, flaventia, viridentia, nonnunquam ſanguine ſtriata, rejiciuntur; et ſapor inſolitus, ſalſus, dulcis, aut putridae quaſi materiei, in ore eſt. Procedente morbo, increſcit febris. Sudores magni tota fere nocte diffluere incipiunt, ſecutoque mane levamen, quam ante minus eſt, omniaque dira ſymptomata citius, et auctis viribus, indies redintegrantur: Macies rapide procedit; lingua et fauces quaſi leviter inflammatae rubent, aut aphthis obducuntur. Pallor cadaveroſus totum, praeter exiguum circumſcriptum genarum ſpatium, vultum occupat. Acuuntur nares;

tempora deprimuntur; oculorum orbes ſubſidunt, et in tunica adnata nihil demum rubedinis cernitur. Diarrhoea colliquens, cum ſudoribus vices alternans, pedes oedematoſi inflati, capilli decidentes, ungues adunci, elata praecordia ſummam virium defectionem demonſtrant. Sputa non amplius ejici queunt. Suffocatio poſtremo ſupervenit, et mors amica aegrum, inopem ſalutis, ſpem etiamnum fere foventem, e medio tollens, miſeram ſcenam claudit!

XV. Ex omnibus ſupra expoſitis, cum per aliquod temporis ſpatium provecta eſt, ab aliis morbis phthiſin pulmonalem facile diſtingui, ſatis aperte patet. Quae a catarrho utique praeſertim ei originem praebenti, difficilior adjudicatu eſt. Quo facilius autem ab eo dijudicetur, omnia ſeminii, noxarum excitantium omnia, et praeſentis morbi ſymptomata, perpendenda ſunt. Et, ſi quid dubitationis etiam relinquetur, ſputorum natura, ut mucoſa, vel purulenta, optime inſervit *.

Certiſſima nota eſt comes febris hectica, quae ut abſoluta fortaſſe nunquam ſine purulentia incidit, ita phthiſin pulmonalem, nulla adhuc purulentia in ſputo apparente, aliquando haud ambigue detegit; ut ubi vomica intus in pulmonibus ſubſiſtens nondum in bronchia viam fecerit. Quo in caſu omnia ſymptomata phthiſeos pulmonalis confirmatae, et inde, licet rariſſime, mors, ſine ſputis purulentis, accidere poſſunt.

XVI. Prognoſis in phthiſi pulmonalii ncipiente anceps eſt. Confirmata plerumque miſeros ad exitium ducit. Nonnulli tamen, perpauci equidem, convaleſcunt, et proſpera valetudine dein utuntur. Ex ſeminii et febris hecticae magnitudine, ſputi natura, debilitate, et aliis morbi rebus, judicium eventus, ſive fauſtioris aut infauſtioris, ſive propioris aut remotioris, trahendum eſt †.

PARS II.

Phthiſeos Pulmonalis Curatio.

Quoniam phthiſis pulmonalis confirmata plerumque fatalis eſt, ut modo dixi; ideo morbum omnino evitare, aut advenienti occurrere, maxime medici intereſt. Cum vero noxae excitantes, eoque primi ſtadii indicia, perquam varient, curationem pariter variaturam haud difficile conceptu erit. Ubi temperamentum phthiſi pulmonali opportunum, aut labes haereditaria, obtinet, noxae omnes, quae in hujus diſputationis parte priore exponuntur, vitandae ſunt; maximeque illo vi-

* Vide p. 316. † Vide Culleni Primas Lineas, dccclxv.

ta

tae tempore, quo in morbum incidere ſolent ii, qui ſeminium habent. Quae adminiſtratio potiſſimum procedit, vitae ratione accurata, victu modico, exercitatione, coelique ex frigore in temperatius mutatione, et, ſi exoriatur catarrhus, haemoptyſis, vel alius inflammatorius pulmonum affectus, ut cito et feliciter terminentur, quam maxime curandum eſt. Ubi jam tuberculo inflammatio accenditur, ne in ſuppurationem tranſeat, ſedulo conandum. Itaque ſanguis, pro virium ſtatu et ſymptomatum magnitudine, ſaepius detrahendus: Ea, de quibus in prophylaxi mentio facta eſt, et alia, quae ex mox dicendis de confirmatae phthiſeos curatione facile innoteſcunt, ſervanda ſunt.

Conſilium curatorium phthiſeos confirmatae ad ulceris ſanationem totum ſpectat. Quod efficere quidem, proh dolor! raro in noſtra poteſtate eſt. Cum enim omnis ulceris conglutinatio naturae opus ſit, ita nihil arti relictum eſt, niſi ut impedientia amoveantur, quae in hoc caſu videntur diatheſis phlogiſtica, impetus humorum in pulmonibus auctus, ſtatuſque puris vitiatus. Ut hunc, a morboſo et ſaepiſſime diuturno vaſorum partis ulceratae vitio, pendere, judicavimus, ita ei certam medendi rationem nondum ars medica deprehendit. Neque tamen aliquid faciendi conatu deſiſtendum, cum ejuſmodi pulmonum ulcera aliquando ſanata fuiſſe, teſtimoniis fide dignis, compertum eſt. Et, ut illuſt. De Haen, de alia tabis ſpecie agentis, verbis utar, " Nemo certo novit eam ſolidorum fluidorumque corruptionem adeſſe, quae nullam ultra curam admittat."

Imprimis igitur tentanda eſt ulceris conglutinatio,

1. Diatheſin phlogiſticam minuendo,
   - a. Sanguinis detractione,
   - b. Regimine antiphlogiſtico,
   - c. Refrigerantibus dictis;
2. Sanguinis a pulmonibus impetum avertendo; Vide 1. a. b.
   - a. Sanguinis topica detractione,
   - b. Veſicatoriis, fonticulis, ſetaceis,
   - c. *a*. Emeticis. *b*. Nauſeam moventibus,
   - d. Idonea veſtis ratione,
   - f. Temperie externa non frigida, aequabili,
   - g. Exercitatione paſſiva——praeſertim navigatione,
   - h. Graviditate;
3. Statum ſuppurationis et inflammationis in ipſo ulcere mutando,
   - a. Aere puro,
   - b. Victu nutriente. Vide 1. b.

c. Antiſepticis—intus—*a.* Aquis aere fixo ſcatentibus—*b.* Acidis—*c.* Infuſo bynes—extrinſecus.—*e.* Aere fixo, reſpirabili communi commixto, imbibito. *f.* Effluviis a reſinoſis.
d. Quibuſdam ſtimulantibus—*a.* Balſamis nativis—*b.* Myrrha.—*c.* Mercurio,
e. *a.* Sarſaparilla—*b.* Tuſſilagine,
f. Narcoticis quibuſdam—*a.* Cicuta—*b.* Dulcamara,
g. Cortice Peruviano:

Secundo, graviora ſymptomata levanda ſunt,
1. Tuſſis, Vide 1. a. 2. b. c.
aa. Demulcentibus dictis.—*a.* Mucilaginibus ex vegetabili materia.—*b.* Oleis blandis expreſſis,
bb. Opio;
2. Diarrhoea,
aa. Adſtringentibus,
bb. Opio,
cc. Mucilaginibus;
3. Sudor colliquens,
aa. Acido vitriolico,
bb. Temperie externa non calida.

I. Incipienti phthiſi, ſanguinis detractiones (1. a.) remedio eſſe jam dictae ſunt. Quae in eadem confirmata, multum quoque ad febri hecticae moderandum valent. Poſtquam autem multum provectus morbus eſt, debilitas demum inducta, illud remedium, niſi urgente neceſſitate, ut, ubi dolor acutus in aliqua thoracis parte, cum difficili ſpiritu ſuboritur, renuit. Hoc autem in caſu, nempe, acuti in thorace dolores cum difficili ſpiritu, tantum ſanguinis, quantum pulſus ferre videatur, quolibet morbi tempore, ſaltem ante oedematis extremorum adventum, detrahi poteſt. Quod recte fieri, oſtendit ſanguis detractus ſemper fere cruſta coriacea obductus. Non tamen temere detrahendus eſt; et ſub finem, cucurbitulae cum ferro (2. a.) et veſicatoria ei ſuperſedere debent: Forſitan ſine ferro cucurbitulae aliquando prodeſſent.

II. Sanguinis, in diatheſi phlogiſtica imminuenda, miſſi effectum adjuvat adminiſtratio antiphlogiſtica accurata, (1. b.), maximeque victus, quam minime ſtimulans; quia, quo tempore cibus digeritur, et chylus in ſanguinem fluit, febris hectica vulgo creſcere, et pro cibi ſtimulante natura, animadvertitur. Ob quam cauſam, circa morbi principia, farinacea decocta, lacte, fructibus, et alia plantarum materia, parum alente, admixtis, ſolus cibus permittenda videntur. Hoc al-

vus

vus plerumque ſatis fluens ſervabitur. Aut, ſi haec durior juſto fuerit, eccoproticis leniter movenda.

III. Hoc quoque morbi tempore, refrigerantia dicta, (1.c.), qualia nitrum et acida ſunt, adhiberi, praecipue ſi haemoptyſis, aut hujus periculum, ſubeſt, licebit. Provectiore morbo acida, (3. c. *b.*), prae caeteris vegetabile nativum, perquam grata phthiſicis ſunt. Quae antiſeptica et refrigerante virtute ſaepe morbum ſublevarunt, et large data eum ex toto ſuſtuliſſe, a nonnullis dicuntur. Quod ſi eadem acida tuſſim exaſperent, quia inde ſuboriens irritatio plus obeſſet, quam vis eorum refrigerans aut antiſeptica prodeſſet, ideo illa omittenda ſunt.

IV. Quoniam macies et debilitas cito accidunt, ideo aegrotans tantum alendus eſt (3. b.) quantum citra nocentem ſtimulum fieri poterit. Quem in finem lac recens merum, ebutyratum, et farinacea, praecipua materia ſunt. Aſininum vero lac, quippe quod partis coagulabilis minus, ſaccharinae plus habeat, quandoque bovino anteponendum uſt, eoque magis, quod placidius et lenius ventriculo eſt, faciliuſque digeritur, Contra acidum, ſi id intus moleſtum eſt, magneſia, aut terra calcarea, pro alvi ſtatu, lacti adjicienda eſt. Ex plantarum genere parata quaedam, multum mucilaginis habentia, cujuſmodi ſunt ſago, orchidis ſpeciei radix, ſalep vulgo dicta, et lichen Iſlandicus, quoque uſui ſunt, et tum maxime, cum diarrhoea colliquens apparebit: Quo in caſu ad paulo liberiorem victum decurrendum, et vini paululum atque carnis, ad aegrotantem ſummopere nunc debilem ſuſtentandum, non negandum eſt. Quae victus ratio etiam neceſſaria eſt, quia, ex lacte et materia plantarum conſtans, auget diarrhoeam. An etiam, ſuperiore morbi tempore, lautior victus eo, qui ex lacte et materia e plantis petita conſtat, phthiſicis indulgendus ſit, aut qui caſus phthiſici eum commodius recipere poſſint, pro certo dicere non poſſum *.

V. Veſicatoria (2. b.) ad inflammationem localem ſolvendam aut imminuendam prodeſſe, experientia teſtatur. Haec, ſummo corpori impoſita, quam proxima affectionis ſedem fieri poteſt, et aperta ſervata, multum ad ſalutem valent; humoris detractione ad diatheſin phlogiſticam imminuendam pertinent, et ſtimulando ita circuitum afficere poſſunt, ut humores ad partem derivent, et ſic pulmones hic laborantes ſublevent. Setacea et fonticuli ſimili opere ſunt. Et, niſi effectus protinus requiritur, ut in magno lateris dolore, et ſpirandi labore, veſicatoriis etiam anteponenda videntur; quia

* In praelectionibus ſuis egregiis, profeſſor noſter Gregorius ex tenui ſolitoque ad lautiorem victum tranſitum manifeſte prodeſſe, ſe vidiſſe teſtatur.

facilius

facilius adminiſtrantur, et aequaliore opere ſunt. Experientia propria adductus, bonum ab iis fructum ſperandum judico et tanto meliorem, quanto maturius adhibeantur.

VI. Emetica (2. c.) humores in ſummum corpus avocare intelliguntur. Fierique poteſt, ut ad bronchia muco et pure liberanda, ubi copia major eſt, aut materia viſcidior, quam ut comitis tuſſis conatu ejici poſſit, vomitus pertineat. Sed cum juſti vomitus pro tempore tantum effectus reſpondeat; ideo emetica, ita data, ut nauſeam tantum moveant, ſaepius adhibentur, et circa morbi initia efficaciora eſſe videntur. Eadem, poſtquam ſudor colliquens incepit, non uſui ſed noxae ſunt; et perſpiratio melius ſequentibus ſuſtentatur (VII. VIII.).

VII. Tantum veſtis utendum, (2. d.) quantum frigoris ſenſum prohibeat; ſub quo ſanguis ad interiora ferri, et ibi accumulari ſolet; item laneum aut xylinum induſium pro lineo gerendum, et ſaepe mutandum. Cujus uſus eſt leni ſtimulo vaſculorum perſpiratoriorum actionem excitare, et corporis calorem, ea proprietate, qua calorem pariter et frigus lente tranſmittit, quod laxior textura efficit, conſtantius ſervare. AEqualis coeli temperies quaerenda (2. f.), frigidaque et varia vitanda. Quo nomine Britannia fugienda eſt; cujus hiems longa, tempeſtaſque mutabilis, phthiſicis parum reſpondet. Gallia meridionalis, Italia, Luſitania, Inſulae Madeirae, petendae. E quibus, hae illis anteponendae videntur. Calor, quo intelligo omnem temperiem ſupra 64 thermometri Fah. gradum, genus nervoſum in ſummo corpore ſtimulando, humores ubique rarefaciendo, ſudores colliquentes et debilitatis omnia augendo, protinus phthiſi pulmonali ſummopere nocet, et, ut jamdudum obſervatum eſt, certius ad mortem paucis hebdomadis miſeros rapit, quam totidem menſibus, et quandoque annis, modicum frigus. Quam quidem ob cauſam, calida regio aeque vitanda eſt ac frigida. Loci delectus ex dicendis in (X.) diſcetur.

VIII. Ut exercitatio (2. g.) ab omnibus laudata eſt, ita de ſpeciebus ejus minime inter medicos convenit. Vehi equo, adeo a Sydenhamo laudatum, ad occurrendum potius, quam medendum, morbo pertinere videtur. In catarrho longo, ubi, ex diuturnitate et aliis morbi rebus, ſputa puris ſpeciem praebuerant, ex debilitate pulſus increbruerant, et acceſſiones veſpertinae, febrem hecticam quodammodo referentes, acceſſerant; equo vehi, et tonica, atque etiam cortex Peruvianus, multum profuerunt. Tales caſus forſitan ſunt, qui magnum virum in errorem duxerunt. Eademque forſitan cauſa eſt opinionum, quae phthiſin pulmonalem accidiſſe, et exitio fuiſſe,

ſuiſſe, nullo pulmonum ulcere, propoſuerunt. In phthiſi igitur pulmonali juſta geſtatio ſola exercitationis ſpecies reſpondet. Cujus ex ſpeciebus navigatio reliquis praeſtat; quippe quae, ſine conatu muſculari, perpetuo motu corpus afficiat, et aequaliorem, quam in terra, temperiem conjunctam habeat. Opus ejus, tanquam ejuſdem naturae, ac alia geſtationis genera, explicatum eſt. Quod tamen multum ab iis differre, vel una hac nota judico; quod nauſea, quam facit, aliis vix excitata, et proprietas ejus diarrhoeae et haemoptyſeos cohibendae, ſaltem, quantum reliquis geſtationibus, in perſpiratione ſuſtentanda, praeſtet, argumento eſt. Quin et ab aliis exercitationis modis, eo quoque differre nobis videtur, quod pulſus tardiores reddit. Verum, omiſſa ratione, ab antiquis commendatam, et a recentioribus nuper optimo cum fructu receptam, eam non maturius adhiberi, dolendum eſt. Iterum dico, pleroſque alios non tantum exercitationis, ſed geſtationis, modos ſanguinem percitare. Quod omni ratione vitandum eſſe, ex iis quae ſupra dicta ſunt patebit, multoque plures caſus navigatione, quam ulla alia ratione, ex medicinae annalibus ſanatos, recordandum eſt. Cumque omnis conatus, pulmones afficiens, ſummopere cavendus ſit; ita ſermonem perpetuum, aut quemvis alium ſimilem laborem, in primis noxae eſſe, non eſt oblviſcendum.

IX. Graviditas (2. h.) phthiſeos impetum manifeſte retardat. Quod minus mirum videbitur, ſi, quae mutatio poſt conceptum fiat, reputetur. Tum novus ſtimulus corpori admovetur, et in aliam partem impetus convertitur, ac proinde a pulmonibus avertitur. Hoc uteri incrementum, craſſitudo, et amplitudo aucta declarant. Qui graviditatis effectus, quantumvis retardandi morbi potens, pro tempore tamen tantummodo obtinet, poſt partum deſinens, et morbum celerius, quam ante, procedere ſinens. Neque tamen tota morbi vis totos annos non hoc auxilio ſuſpenſa eſt. Si igitur graviditatem continuando, tempus illud, quo morbus potiſſimum incidere periclitatur, ſuperari poſſit, auxiliis phthiſeos pulmonalis jure annumerandum videtur.

X. Puro aere (3. a.) nihil ad vitiata ulcera medenda magis neceſſarium eſt, impuro nihil magis ſanationem impedit. Multum igitur aeris ratio curationis intereſt; primum, quia ſolum eſt quod aſſidue admovetur; dein, quia purus aer ſpirandi facilitatem expedit, et noxam ex difficiliore motu accedentem tollit. Hinc locus arenoſus phthiſicis commodus; aut, ſi juxta praeterfluentem aquam erit, inde quoque aere purificabitur. Vitandae urbes ſunt, ubi ex multorum animalium, eodem congeſtorum, ſpiritu, et aliis rebus, putreſcentis materiei

teriei copia, aſſidue ſuboriens, aerem contaminat. Frigus omnibus vitiis pulmonicis inimicum eſt. Ob quam cauſam, ſi manendi in Britannia, hiemali tempore, neceſſitas forte erit, ventus ex ſeptentrione, aut hunc inter et orientem perflans, fugiendus eſt. Et, quamvis aer montanus propter puritatem reſpondet, tamen, ne nimis frigidus ſit, media altitudo ad habitandum eligenda eſt. Eudiometer, nuper inventum, ad aeris puritatem indagandam, uſui eſſe poſſe, judicamus.

XI. Omni medicinae tempore novitas multum valuit. Hinc multa auxilia commendata, et egregiis laudibus elata, quae experientia maturior et periculi, ſaepius facti, lux clarior mox repudiavit. Quod ipſum quam metuo, ne aeri fixo, (3. c. *e.*) accidat. Qui, quantum phthiſi prodeſſe poſſit, aut profuturus ſit, nondum ſatis exploratum eſt. Sed experimenta, quatenus proceſſerunt, ad ſummam pro uſu illius faciunt. Antiſeptica ejus virtus, ſatis explorata, partim puris abſorpti noxam imminuendo, partim ipſius ulceris naturam malam corrigendo, aliquid boni promittit. Quo conſilio aqua Seltzerana, et Briſtolenſis, aut ſimilis arte facta, largius ſumenda. Et ex miſturis efferveſcentibus gas ſuboriens, et aere communi dilutum, imbibendum. Hic quoque aqua Matlockiana, ut in phthiſi et haemoptyſi bona, quamvis ab aere fixo non forte trahens virtutem, memoranda videtur.

Infuſum Bynes, (3. c. *c.*) quod morbis putridis et occurrere et mederi, et ulceribus malis prodeſſe, compertum eſt. In phthiſi quoque experiendum videtur, eoque magis, quod, ſaccharum et mucilaginem poſſidens, ſaltem ſublevare tuſſim promittit. Quod non ex ſola ratione dictum intelligas. Hoc enim et lacte, cum alio, tum ebutyrato, phthiſis, quae mihi confirmata videbatur, ſublata eſt. Verum poſtquam diarrhoea colliquens ſupervenit, idem illud infuſum, ut alvum movens, minus idoneum erit.

Quatenus acida refrigerantia et antiſeptica ſint, jam ante dictum. Vide III. et XVII.

Vaporum ex reſinis (3. c. *f.*) hauſtorum, periculo facto, virtus nondum comperta eſt. Et, ubi profuerint, catarrhus longus potius quam vera phthiſis eſſe potuit.

XII. Balſama naturalia, (3. d. *a. b.*) ex opinione falſa, adeo laudata olim, et in uſu medendi celebrata, hoc tempore merito rejiciuntur; quippe quae olei eſſentialis multum continentia, ideo calefacientia et ſtimulantia ſunt. Nec myrrha, quae nuper magnis laudibus elata eſt, non quoque nunc damnatur, recte, annon, eo incertum, quod alii ſuppurationem per eam corrigi, et inflammationem adhaeſivam, ſeu carnis

reparationem

reparationem procliviorem reddi, contendunt; alii ſtimulantis eam naturae et acredinis arguunt.

Ob ſalutarem aliis malis ulceribus medendi facultatem, mercurius in phthiſi quoque commendatus eſt. Quam utique in hac virtutem nondum experientia comprobavit, et, e contrario, vis ejus corpus ſtimulandi manifeſte perniciei fuit.

XIII. Quae ſit ſarſaparillae (3. e. *a.*) virtus, nondum inter ſcriptores convenit, alios eam imbecillem et inertem praedicantes, alios acridinis in humoribus corrigendae vim ei tribuentes. Quam virtutis medicae non expertem eſſe, vis ejus obſtinatis ulceribus venereis medendi, febremque illam quaſi hecticam, quae longo mercurii uſui quandoque ſuccedit, tollendi, argumento eſt. Quam rem eo magis memorandam hic putavi, quod, quibus caſibus phthiſicis myrrha profuiſſe dicitur, in iis cum ea ſarſaparilla conjungi ſolita, aliquid ad proſperum effectum contuliſſe poteſt. Eodem pertinet quod, teſtante mihi ingenioſo amico hic medicinae ſtudioſo Jacobo Currie, eadem contra ulcera ſcrophuloſa proſpere nuperrime adhibita eſt, cum autem neque aqua, neque alcohol, totam ejus virtutem extrahunt; ideo integra et largius ſolito ſaltem ad ℥i. quotidie danda eſt.

Cum tuſſilago, (3. e. *b.*) quae diu in obſtinata affectione pulmonica commendata, a Fullero medico in phthiſi quoque laudatur, et contra ulcera ſcrophuloſa, comitante febre hectica, uſui fuerit; inde eam, magna doſi datam, ſatiſque diu et rite adminiſtratam, in phthiſi ex ſcrophuloſa labe bonam fore, ſperandum eſt.

XIV. De cicutae et dulcamarae (3. f. *a. b.*) virtute medica nihil, in hoc effectu, ex propria obſervatione, habeo dicere. Cum vero vi peculiari pollere videantur, et ad ulcera mali moris ſananda, tumoreſque ſcrophuloſos reſolvendos, multum poſſe experimentis compertae ſint; neque in phthiſi ex ſcrophula quoque earundem poteſtas non multum ab illuſtri noſologo Sagar, laudetur; ideo non ex toto contemnendae videntur.

XV. Cortex Peruvianus, (3. g.) varia mente phthiſicis datus eſt. Verum effectus ejus, in aliis caſibus, ſuppurationem bonam excitando, et febres remittentes tollendo, agentes, aut quicunque ſint, neutiquam ulceri pulmonum aut febri hecticae medendis accommodantur. E contrario, cortex pectus ſaepe conſtringit, ſpiritum difficilem reddit, et diatheſin phlogiſticam adauget. In quibuſdam phthiſeos pulmonalis caſibus ego corticem, nullo febris hecticae levamine, haud ſemel adminiſtratum vidi.

XVI. Tuſſis perpetuum phthiſeos moleſtiſſimum ſymptoma

 eſt;

eſt; neque ulceris ſanationi non plurimum obſtat. Ad quam igitur mitigandam, danda ſunt demulcentia (1. aa.). Inter quae, mucilaginoſa, quippe quae minus ventriculo, quam oleoſa, noceant, his anteponenda ſunt. Quae blanda pectoralia, ut dicuntur, ſi a tuſſi requietem non concilient, ad opiata (1. bb.) decurrendum. Sed cum, in primo morbi tempore, vigenti diatheſi phlogiſtica, opium hanc augeat, cautius igitur tum, cum opus eſſe eo videbitur, dandum. Verum, provecto multum morbo, cum levamini ſoli proſpicitur, dolores ejus uſu leniendi, et placidior e vita exitus miſeris conciliandus, neque metuendum eſt ne ſputa reprimat; nam haec, poſt ſomnum recreantem, faciliora et expeditiora redduntur. Opium in tuſſi ſedanda non totam ſuam operam collocat. Nam et diarrhoeae colliquenti magno remedio eſt. Quem in finem cum terra Japonica, gummi kino, et aliis e regno plantarum aſtringente facultate praeditis, item alumine, et mucilaginibus conjungitur. Omnibus vero mucilaginibus palmam fortaſſe Lichen Iſlandicus praeripiet; ut ex clari viri et medici Ebeling, nuper in hac academia medicinae ſtudioſi, Diſputatione inaugurali, Glaſguae edita, addiſcere licet. In qua non ſolum ad tuſſim componendam, et diarrhoeam ſiſtendam, et phthiſin quoque funditus tollendam, Lichenem valuiſſe, et magnis efferri laudibus videbis. Porro, ubi cutis areſcit, cum nauſeam moventibus opium, ubi ſudores magni colliquentes ſunt, cum acido vitriolico commode conjungitur. Acria pectoralia, Expectorantia dicta, qualia Scilla et G. Ammon. ſunt, quamvis a nonnullis laudata, nos raro tamen uſui, ſaepe noxae eſſe, judicamus. Quod, ſi difficilis quando ſpiritus et ſputorum rejectio erit, ea modis jam relatis, praeſertim in VI. expedienda cenſemus.

XVII. Ad ſudores colliquentes cohibendos, multum poteſt acidum vitriolicum (3. aa.) quod aqua dilutum, et idoneis temporis intervallis datum, ſedante opere calorem imminuit, et ad febrem hecticam componendam, ſudoremque reprimendam, plurimum confert; alumen quoque ad hoc faciendum bonum eſſe dictum, et laudatum a Godarto, celeberrimus Profeſſor noſter Home, periculo facto, parum reſpondere comperit. Calor cubiculi, lecti ex multis ſtragulis, evitandus eſt.

DE

DE GONORRHOEA VIRULENTA.

AUCTORE SAM. GRAHAM.

DEFINITIO.

GONORRHOEA virulenta eſt fluxus ex urethra, abſque voluntate factus, induſia lintea quadam labe ichoroſa tingens, in qua media plerumque reperiunda eſt macula colore magis fuſca, cum gutta aliquando ejuſdem materiae in urethrae ore haerente, ardore urinae ſtipatus.

SIGNA MORBI.

Tribus quatuorve diebus a contagione accepta, vel a tertio ad duodecimum uſque, vel nonnullis in exemplis ſerius forſitan, aegrotus pruritum inſolitum circa penis glandem perſentit, quae aliquantum tumida, et, praeter conſuetudinem, dura, cum rubore partis ejus extremae parvulo, evadit. Os urethrae quoque ſolito apertius eſſe videtur, et paucis in exemplis teſticulos ſibi quaſi rotari notat aegrotans. Brevi, poſtquam haec ſigna ſeſe oſtenderunt, guttula materiae, muco ſano magis albae, ex urethra exprimi poteſt, quae parietes ejuſdem propemodum conglutinat. Inter urinam reddendam dolor ſenſum titillationis movens, urethram extremam verſus, ſentitur, qui graviſſimus eſt, dum ultimae urinae guttae excernuntur. Haec ſigna brevi multo graviora fiunt. Quod excernitur, non ſolum quantitate augetur, ſed quoque tenuius evadit, et colore variat, modo flavum, modo ſubviride, ſaepe ſanguine tinctum. Dolor urinam reddendi tantopere augetur, ut aegrotus ad omnes poſituras diverſas, quae ei ſuccurrant, quo eam facilius excernat, quamvis fruſtra, decurrere cogatur ; et ſaepe guttis ultimis nonnihil ſanguinis admiſcetur, adeo ut aegrotus miſerandus excretionem urinae tantopere metuat, ut potionem, ne ut urina ſaepius reddatur faciat, reformidet. Glans penis magis magiſque tumeſcit, et aegrotus tentigine frequente, praeſertim inter cubandum, infeſtatur, quae tantum ei dolorem faceſſit, ut in ſomnum illabi nequeat. Haec ſigna per dies octo decemve gravia manent ; ex quo tempore inflammatio imminui incipit, tentigo minus frequens fit, nec tantum doloris movet, et ardor urinae non parum decreſcit. Quod ſolum ſignum brevi ſupereſt, eſt parca materiae albidae et viſcidae excretio, quae gradatim imminuitur, et id, quod excernitur, cum urina ſimul

in modum duorum triumve globulorum foras tandem expel-litur, et morbus nunquam, hoc in exemplo, niſi virus rurſus fuerit admotum, redit.

Hoc modo ſigna hujus morbi ſolita, eorundem duratio et finis, ſemet oſtendere conſueverunt; ſed res nonnunquam aliter ſeſe habent. Namque modo excretio, modo ardor uri-nae, prius accedit; et exempla etiam non defuerunt, quan-quam ea rariſſima eſſe credam, ubi tentigo nocturna alia ſigna praeceſſit. Nunc fluxus tantum cum ardore urinae adeſt nunc ille ſolus; et, quod multo rarius, notae inflammationi abſque ullo fluxu nonnunquam ſeſe oſtendunt. Ægrum ali-quando tentant genitalium abraſiones, phymoſis, vel paraphy-moſis, bubones, quique omnibus aliis ſignis gravior, teſticulo-rum tumor, perinaei tumores, ſuppuratione, ſtranguria, iſchu-ria et eneureſi ſaepe finiti. Semen nolenti, hac in morb ſpecie de qua agitur, nunquam profundi opinamur. Si hae ſigna ſupra comprehenſa adſunt, curatio morbi ſemper mult difficilior et longior. Saepe morbo ſupereſt teſticuli vel epi-didymidis durities; et bubones, quamvis rariſſime, in ſcir-rhum mutant, et ſtranguria ardorque urinae in tempus diu-turnum manent. Quod ſaepius, quam ullae ex hiſce morb ſequelis, vel ob pravam curandi viam, vel incuriam, incider conſuevit, eſt humor tenuis ex urethra conſtanter effuſus, qu nihil aliud quam materia excerni ſolita, reliquis ſignis ſublatis tenuis et copioſa manens. Hic ſaepe annos complures ma-net, et medicinae aegerrime paret. Potatione nimia vel mult exercitatione, veneriſve uſu, augetur, et nonnunquam ſan-guinolentus fit; rariſſime tamen dolore vel ardore urina concomitatur. Noxas ab hoc morbo oriundas multos anno aegrotus perſentit; nec iis totum per vitae decurſum, ſi mor-bus pauculas urethrae ſtricturas carunculaſve, uti appellantur reliquerit, vacabit. Hiſtoria morbi ad finem perducta, proxi-mum eſt, ut ad cauſas dicendas tranſeamus.

C A U S AE.

Utrum ullae cauſae proclivitatem ad hunc morbum necn dent, dictu quidem difficile; alios tamen facilius, quam alios contagione affici ſolere compertum. Quae cauſa morbum ex-citat, ea eſt coitus impurus; et reliquae a ſcriptoribus, qui d hoc morbo ſcripſerunt, traditae, utpote quae ad morbum mo-vendum parum ſufficiant, repudiandae videntur. Hunc mor-bum igitur facit virus admodum ſubtile, et ſi ex effectibu quos edat judicari poteſt, e particulis acerrimis conflatum. Ho urethram lacunaſque ita ſtimulat, ut inflammationem partium

cum

cum excretione muci adaucta faciat, qui viro admiſtus corrumpitur et vitiatur. Omnia fere hujus morbi ſigna, ut vulgo ſeſe oſtendit, ab inflammatione deduci poſſunt. Ab hac ab oſtiis abſorbentium uſque ad inguina diffuſa, et a viri quoque abſorptione bubones ipſi, quos hoc in morbo nonnunquam oriri diximus, proficiſci poſſe videntur. Illud necne tumores inguinum excitaverit, conditio inflammationis caeterarum partium demonſtrabit; namque, niſi gravis ſit inflammatio, glandulas inguinis, judicio noſtro, tumefacere nequit. Sin vero ex hac cauſa intumuerint, abſorbentia a pene ad inguen fere tumeſcere et dureſcere comperies; quod idem quoque, abſorptione viri bubones movente, incidere poteſt. Ab inmunditia oriuntur partium abraſiones et phymoſis et paraphymoſis; humor tenuis ex urethra conſtanter effuſus, a partium atonia, et aliquando ab urethrae ulceribus, quae haud dubie, morbo graviſſimo, fiunt; et ex hac cauſa ſtricturae urethrae carunculaeque. Quinetiam ulcerum hujuſcemodi cicatrices, ut inciſiones Morgagnii plane teſtantur, oſtia lacunarum, quae mucum ad urethram ab acrimonia urinae defendendam accommodatum ſecernunt, occludunt; quod facit, ut dolor urinam reddendi hunc morbum nimis ſaepe ſubſequatur.

DIAGNOSIS.

Hic morbus a quolibet alio facile ſecernitur*. Notae inflammationis partium genitalium ad eum a qualibet ſimplice gonorrhoea, vel ab ulceribus veſicae urinariae et renum, diſtinguendum ſufficiunt. Si ſigna inflammationis deſunt, hiſtoria, quam aegrotus tradat, illum ab ea diſtinguat oportet, et in his materia ſemper cum urina, et nullo alio tempore, excernitur, niſi ulcus in cervice veſicae ſedebit. Quod ſi incidat, urina nolenti conſtanter effluet, et foetor materiae deſcendentis plerumque eam ab ulcere proficiſci teſtabitur. Quinetiam ſedes morborum admodum diverſae ſunt; namque in ea gonorrhoeae ſpecie, quam exequimur, digitum unum alterumve tantum ab extrema urethra diſtat, et illic loci dolor inter urinam reddendam graviſſimus ſentitur; in aliis, contra, morbis ſupra poſitis dolor ab urina excernenda oriundus cervice veſicae urinariae ex toto continetur.

* Clar. Duncanus, in praelectionibus ſuis egregiis, in Noſocomio Regio anno 1774 habitis, materiam, quae luem, diverſam eſſe ab ea quae gonorrhoeam, gignit, his fere argumentis probare conatus eſt. Lues, inquit ille, triginta ſaltem annos ſe in Europa ante gonorrhoeam oſtendit. Nemo gonorrhoea ſola laborans luem communicare poteſt. Mercurius non eſt remedio gonorrhoeae, quae nunquam in luem nec lues in eam commutantur.

RATIO

RATIO MEDENDI.

Hic morbus, quod neminem latet, in modum aliarum inflammationum loco propriarum, abſque ope medicamentorum, ſponte ſua nonnunquam decedit, regimine antiphlogiſtico tantum adhibito, et ratione munditiae habita; cum hoc vero non toties in gonorrhoea quoties in aliis inflammationibus loco propriis incidat, quaedam medendi conſilia proferemus:

I. Viro admoto, antequam notae inflammationis ullae ſemet oſtenderint, occurrere.

II. Signa inflammationis tollere.

III. Tonum partibus reddere.

Quantum ad primum attinet, ut diverſae injectiones in urethram immittantur, aliae virus, ſi id forte contingerent, delendi, aliae talem muci excretionem, qualis virus prius foras expellat, quam lacunas ita occupet, ut inflammationem faciat, movendi conſilio, nonnulli ſuadent. Alii vero praecipiunt, ut injectiones aſtringentes fortiores, poſtquam rem cum muliere habueris, quam a morbo non immunem eſſe ſuſpiceris, protinus adhibeantur, quales ſunt ſolutiones ſacchari ſaturni, &c. Quo virus deleretur, ſolutiones mercurii fuerunt adhibitae, et in multis exemplis, quantum judicari poteſt, votis ad eas decurrentium reſponderunt. Solutiones corroſivi ſublimati ex aqua deſtillata ſaepe tentatae ſunt, et effectibus, quos edant, inducti, eaſdem aut fere eaſdem eſſe, ac antidotum venereum celebre, quod a nonnullis tantis laudibus nuper elatum eſt, opinamur. Non tantum earum ſaepe, poſt infectam initam, ſed quoque ubi ſigna leviora acceſſerunt, velut teſticulorum rotatio, glandis penis pruritus et inflammatio levis, oſtium urethrae, praeter naturam, apertum, etiamque gutta materiae urethram extremam occupans, periculum ſucceſſu cum proſperrimo factum eſt. Hanc curandi viam, ut omnino tutam, auctoritate optimorum medicorum confiſi laudamus; namque, ſi nihil prodeſt, haud dubie nocere nequit. Cum aliquantum hujus ſolutionis ita fortis redditae, ut ſingulae unciae granum unum contineant, in urethram per ſyringem injectum eſt, paulum tepidae quoque in eandem immittere conveniet; namque, hoc neglecto, inflammatio levis forſitan movebitur, quae ad curationem promovendam minime conferet.

Proximum eſt, ut alias injectiones conſideremus, quae talem fluxum faciunt, ut virus una cum eo foras expellatur. Non noſtrum omnia medicamenta, quae hoc praeſtare credita ſint, enumerare ducimus. De uno dicere ſufficiat, lixivium cauſticum

eum ſignifico, quod nuper omnibus in ore eſſe coepit, quodque, ante omnia alia idem genus, huic conſilio reſpondere videtur. De hoc medicamento a D. Balfour, in diſſertatione ſua de gonorrhoea virulenta, primum narratum eſt; ſed idem poſtea D. Warren fuſius deſcribendum curavit. Ratio id parandi eſt paululum ejus tali aquae quantitati admiſcere, ut miſtura guſtanti aliquantulum calida videatur. Si unam forte lixivii partem viginti aquae adjeceris, ſolutio ſatis fortis eſſe reperietur. Haec protinus brevive poſt coitum impurum in urethram immittatur. In diem unum alterumve fluxum majorem cum dolore et ardore urinae movet, deinde omnia ſigna decedunt, et valetudo commodiſſima redit. Haec haud dubie gonorrhoeae occurrendi ratio efficaciſſima eſt; neminem vero ad remedium tantum doloris excitans, niſi pro certo ſe infici ſciat, decurrere debere opinor; praeſertim cum multo tutius, et non minus praeſens, corroſivum ſublimatum ſignifico, adhibere poſſit, quod ea inflammationis ſigna graviſſima, quae ab hoc aliiſque genus ſimile applicationibus oriuntur, nunquam aut rarius excitat. Alkali cauſticum mucum, quo virus involvatur, diſſolvendo, et excretionem ejuſdem faciendo, morbum quolibet alio medicamento certius praecavere ferunt. Hanc autem theoriam fundamento parum ſtabili inniti putamus, cum ſolutio tam mitis nihil aliud quam ſecretionem muci vi ſua ſtimulante augere, et hoc modo virus foras expellere, poſſit.

Quantum ad injectionum aſtringentium uſum ſpectat, eas adhibere moris chirurgicorum militarium eſſe novimus; quam ob cauſam vero ita faciant, ignoramus. Si inflammationem tollere, nullam adeſſe contendimus; ſin vero eidem occurrere velint, multis in exemplis virus hoc modo in lacunas urethrae, oſtiis earum contractis, incluſum iri, et inflammationem igitur moturum eſſe opinamur. Quinetiam, eandem ob cauſam, virus abſorberi, et in maſſam ſanguineam devehi, et ita lues venerea moveri, poteſt. Si medicorum, qui injectiones hujuſmodi laudibus concelebrant, oſtia lacunarum ita conſtringere, ut virus in ea non admittatur, nec ultra urethram progrediatur, ſed facile foras expellatur, conſilium ſit; hoc, ſi ullo tempore poſſit, protinus a coitu fieri debere exiſtimamus. Quinetiam ſub hoc tempus exitus hujuſce conaminis admodum incertus eſt, cum virus venereum naturae tam penetrabilis ſit, ut in unam pluresve lacunarum urethrae extremae, ſub primum contactum, necne ſe inſinuaverit, dicere nequeas. Hic loci pretium eſt notare, quod omnes, qui carunculis urethrae fuerint tentati, eas aſtringentibus ſub initium curationis adhibitis tribuerunt. Has ob cauſas, aſtringentia non adhi-

benda

benda putamus; ſed injectiones e mercurio, potiſſimum e corroſivo ſublimato, confectas, non tantum tuto, ſed etiam poſtquam ſigna morbi ſupra poſita acceſſerunt, ſucceſſu cum optimo adhiberi poſſe, nobis perſuaſum eſt.

Non pauci injectiones ex oleo et mucilagine confectas ad huic conſilio reſpondendum accommodatiſſimas eſſe putant; at nos non minus fiduciae in calida collocaremus. Qui cauſticum alcali laudibus efferunt (namque hoc ſilentio non praetereundum), id in omnibus fere exemplis intra ſex horas ex tempore, quo ſigna acceſſerint, et in multis tuto intra viginti quatuor horas, adhiberi poſſe affirmant. Hanc curandi viam periculoſiſſimam eſſe ducimus, et Doctorem Warren, virum doctum et ingenioſum, in eandem proceſſiſſe miramur. Ubi inflammatio jam ſubeſt, remedium omnium aliorum ſtimulantiſſimum adhibere, experientiae quotidianae adeo contrarium eſt, totieſque in aliis inflammationibus nocet, ut cauſa graviſſima ſit, cur omnes, qui medicinam labris primoribus attigerint, uſu ejus hoc in exemplo temperaturos eſſe putes. Quinetiam ipſi peſſima a temeritate hujuſcemodi oriri vidimus. Cum de primo conſilio ſatis dixerimus, proximum eſt ut alterum conſideremus, viz. Signa inflammationis tollere.

A. Evacuantibus. { *a*. Sanguinis miſſione, *b*. Catharticis, *c*. Diureticis.
B. Narcoticis.
C. Fomentis et injectionibus topicis.
D. Regimine antiphlogiſtico.

A. Evacuantibus. *a*. Sanguinis miſſione.

Haec non ſemper hoc in morbo neceſſaria eſt; ad eam tamen, ſi notae inflammationis magnae ſint, et diatheſis phlogiſtica invaleſcat, ut confugiatur, et pro gravitate ſignorum reiteretur, ſuademus. Miſſio ſanguinis topica per hirudines, ſigna certa levandi gratia, qualia ſunt, phymoſis, paraphymoſis, tumorque penis gravis, nonnunquam adhiberi poteſt; ſed, morbo leviore, vix neceſſaria evadet. Nonnulli medici ut vena dorſi penis pertundatur hortantur; cum vero ligatura ſanguinis ſiſtendi conſilio nulla poſſit adhiberi, hirudines huic anteponendas eſſe putamus. Sydenhamus in miſſionem ſanguinis, donec alvus per ſpatium menſis unius fuerit purgata, ne morbum in habitum corporeum repellat, acerrime invehitur. Caeterum, experientia recentiorum, qui ex quo vir ille celeberrimus fatis conceſſerit, multas medicinae partes excoluerint et illuſtrarint, nec miſſionem ſanguinis ſub initium morbi

morbi pertimeſcendam eſſe, nec alvi purgationem, quam tantopere laudet, neceſſariam eſſe teſtatur.

b. Catharticis.

Qui primi hunc morbum curandum ſuſceperunt, ii purgantibus draſticis, in tempus diuturnum reiteratis, ſolis confiſi ſunt. Haec autem medendi ratio ad ſeculum Sydenhamianum uſque invaluit; et igitur, menſe praeterito, detractionem ſanguinis ad inflammationem, quam uſus purgantium continuus moviſſet, nonnunquam neceſſariam evaſiſſe, haudquaquam miraberis. Multi auctores non infimae notae hodierni, quamvis purgantia draſtica non adhibent, ut talia cathartica tamen, qualia alvum diebus alternis, in dies quatuordecim, deinde die unoquoque tertio, in alteros quatuordecim, terve quaterve moveant, dentur praecipiunt. Quanticunque vero auctoritas horum aeſtimanda ſit, experientia quotidiana nihil aliud, quam alvum quolibet laxante mitiore ſolutam tenere, neceſſarium eſſe demonſtrat.

Pulvis jallapii ſolus, vel electuario lenitivo ea quantitate admiſtus, ut alvum ſingulis diebus ſemel leniter ducat, hoc apte praeſtabit. Haec ratio medendi hodie efficaciſſima eſſe reperitur, noxis quae a purgantibus draſticis oriantur caret, et ad aegrotum refrigerandum, et ad diatheſin phlogiſticam abſque incommodo tollendam, manifeſtiſſime confert.

c. Diureticis.

Medicamentum hujuſce claſſis praecipuum eſt nitrum. Refrigerat, urinamque magnopere movet, ex aliquo potu mucilaginoſo, velut gummi Arabici ſolutione, althaeae decocto, linive infuſo ſolutum. Hoc modo datum non tantum per ſe multum prodeſt, ſed liquor, quo ſolutum ſit, urethram ab acrimonia urinae ita defendit, ut aegrotus, quanquam potu olim abſtinuerit, ne dolor urinam reddendi augeſceret, ſemetipſum uſu ejus admodum levari ſentiat, cum urina non amplius acris ſit, ſed mucilaginoſa facta partes quodammodo foveat.

B. Narcoticis.

Haec, propter gravem dolorem et tentiginem, quae ſaepe noctu tam graviter urgent, ut aeger abſque ope alicujus narcotici nequeat dormire, non raro neceſſaria evadunt. Cum ad ea decurrere cogimur, reliquis praeſtat opium ejuſve tinctura.

C. Applicationibus topicis.

Hae in cataplaſmata, fomenta, et liquores in urethram injiciendos, apte dividi poſſunt. Quantum cataplaſmata ſpectat, ea gonorrhoea laborantibus raro neceſſaria eſſe putamus, niſi acceſſerint phymoſis, paraphymoſis, magnus penis tumor,

&c. Si haec quidem invaſerint, ut cataplaſma ſacchari ſaturni, vel extracti Goulardi ex aqua ſoluti, adhibeatur ſuademus; namque cataplaſmata hujuſcemodi emollientibus efficaciora ſunt.

Fomenta hoc in morbo admodum utilia ſunt, et huic conſilio in primis reſpondent. Non tantum partes ab immunditia immunes reddunt, et ita abraſionibus penis et inflammationi externae occurrunt, ſed poteſtate emolliente et relaxante inflammationem quoque urethrae multum imminuunt, et tentiginem tollunt. Qui modus ea adhibendi optimus eſſe videtur, eſt penem in poculum ſatis profundum, et aliquo decocto emolliente ad labra uſque fere adimpletum, in ſemihoram aut circiter demittere, et idem bis terve ſingulis diebus facere pergere. AEger, inter fomentum hoc modo adhibendum, urinam ſaepe ſumma cum facilitate excernet.

Liquores in urethram immiſſi ſummis laudibus elati ſunt, et varii, dolore, ardore urinae, tentigine gravibus, adhibiti fuerunt. Qui in hanc medendi viam proceſſerunt, et eandem tamen non acerrime propugnant, injectiones ſuas e calida, oleo, gummi Arabico ſoluto, aliiſque emollientibus, confecerunt. Haec haud dubie prodeſſe poſſunt; ſed quemlibet expertum rogare liceat, utrum penem in calidam decoctumve emolliens, demergere, non idem omnino, quod injectiones, praeſtiterit, omnis noxae et incommodi expers. Namque, ſi liquores in urethram immiſſi ultra ſedem inflammationis aſcendere permittantur, partem viri ſecum ferendo plus, quam medici opinantur, nocebunt. Nonnulli forſitan dicent, quod partes purgando, et aliquantum viri in urethra deliteſcentis ſecum foras expellendo, magnopere proderunt. Nonne vero hoc melius praeſtabunt liquores emollientes vel mucilaginoſi liberaliter epoti, unde urina quantitate, ut ſupra poſitum, multum augebitur, et, acrimonia ejus magna ex parte ſublata, urethram aeque accurate, ac quilibet liquor in eam injectus, purgabit? Alii vero, injectionibus magis etiam capti, ut aſtringentes refrigerantes in urethram, ſub hoc morbi ſtadio, infundantur, ſuadent. Inflammationem imminuendo agunt, et virium aſtringentium non parum habentes fluxum brevi ſiſtunt. Haec medendi ratio morbum aliquando tollere poteſt, et nonnunquam revera ſuſtulit; experientia tamen, proh dolor! ſigna, quanquam ex toto decedere videantur, vel cum gravitate priore nonnunquam redire, vel aegrotum infeliciſſimum bubone aut ulcere gutturis brevi infeſtari teſtatur. In exemplo ſuperiore medicus aegroto, contagionem recentem eſſe, et morbum priorem ex toto depulſum fuiſſe, in poſteriore, ſi idem cauſari nequeat, contagionem, uti eum appellat,

appellat, duplicem fuiſſe, perſuadere conatur. Praeterea eadem, quae ſimplicioribus injectionibus, his objici queunt; namque inflammationem augere poſſunt, quae hac curandi via ad teſticulos ſaepe tranſit. Hoc medicus candidus verum eſſe fatebitur; et quicunque res attente notavit, idem haud dubie vidit. Tumorem autem teſticulorum in primis, cum dolorem ſummum moveat, et aegroto moleſtiam fere intolerabilem faceſſat, vitandum eſſe, omnes uno ore conſentiunt.

Dolorem et ardorem urinae tollendi conſilio nonnulli medici opium hiſce injectionibus adjiciendum curarunt. Hoc multum prodeſſe dictum fuit, quique eo uſi ſunt, dolorem et ardorem urinae, duobus tribuſve diebus, ex toto fere deceſſiſſe, fluxum multum imminutum eſſe, et omnia denique ſigna octo, decemve diebus, omnino ſublata eſſe, memoriae prodiderunt. Caeterum hic loci notandum, eos, qui hoc injectionis genus adhibuerint, mercurium eodem tempore, et aliquamdiu poſtquam omnia ſigna evanuerant, ſumpſiſſe, quod facit, ut haec exempla admodum dubia eſſe videantur.

Injectiones e mercurio compoſitae huic conſilio reſpondere poſſe ſunt creditae. Nonnulli, quos ſummo honore ſemper merito proſecuti ſumus, quorumque opiniones quam plurimi nunquam non faciemus, mercurium vi antiphlogiſtica praeditum inflammationem minuere, et igitur non parum in morbum poſſe opinati ſunt. Unguentum mercuriale oleo admiſtum, vel ex vitello ovi ſolutum, ad hoc conſilium accommodatur. Sed, cum bona tantorum virorum venia, opinionem propriam liceat proferre; viz. mercurium potius virus, quod contingat, extinguendo, quam ulla poteſtate quam habeat antiphlogiſtica, agere, et ita cauſam inflammationis tollere, morboque mederi. Denique, ſi ullam injectionem ad hoc conſilium accommodari putaremus, ultimam reliquis anteponeremus; ſed morbum abſque ulla tutius faciliuſque depelli poſſe exiſtimamus.

D. Regimine antiphlogiſtico.

Hoc diligenter adhiberi debet, quod per hoc ſolum, abſque medicamentorum ope, multi ad ſanitatem reducti ſunt. Cibus aegroto ſit levis et refrigerans. Omnibus ſalitis et condimentis, potiſſimum vero liquoribus ſpirituoſis vel fermentatis, abſtineatur. AEgrotus ſerum ſuccumve limonum dilutiorem bibat; exercitationem violentam, cum nihil ad curationem hujus morbi tantum, quantum quies, conferre compertum ſit, diligentiſſime caveat; et veneri, et cogitationibus libidinem moventibus, bellum indicat. Nunc ad conſilium ultimum ventum eſt, viz. Tonum partibus reddere.

Si ſigna inflammationis ex toto decedant, et fluxus parcior tantummodo reſtet, laxitati partium, a qua morbus omnino

 pendeat,

pendeat, quamprimum ſuccurrendum. Totum igitur ſyſtema cortice Peruviano et diaeta lautiore firmare conveniet. Quinetiam tonica topica, qualia ſunt injectiones aſtringentes, magnopere proderunt; namque, ſignis inflammationis ſublatis, et materia igitur viroſa extincta, nihil noxae ab iis metuendum. Injectiones autem optimae ex extracto Goulardi, ſaccharove ſaturni ex aqua roſarum ſoluto, compoſitae ſunt. Alii aſtringentia alia laudarunt, qualia ſunt corticis quercini decocta, &c.; ſed, hoc in morbi ſtadio, talia adhibere, noſtro judicio, rarius neceſſarium erit. Balneum frigidum, ſub hoc tempus, multum auxilii promittit, vicem tonici, cum univerſi tum topici, ſupplens; etenim, balneo univerſo frigido utili, applicatio frigidae topica non inutilis erit.

Cum fluxus hiſce remediis non tollitur, ſed tenuis et copioſus, abſque ullis inflammationis ſignis, manet, balſama varia in eum poſſe affirmarunt auctores; quod vero omnes efficaciſſimum eſſe fatentur, eſt balſamum copaibae. Alii hoc medicamentum ſummis laudibus nuper concelebrarunt; alii, contra, in id, ut prorſus inefficax, acerrime invecti ſunt. Quantum nos ſpectat, id non inutile eſſe putamus, iis quae ipſi notavimus, quaeque auctores graves retulerunt, inducti. Qui ex toto repudiandum eſſe contendunt, eos id nimis parva quantitate dediſſe ſuſpicamur. Non quidem ſemper efficax fore affirmamus; morbum tamen, cum aliquot, ſi fides aegrotis ipſis ſit habenda, annos manſiſſet, ſuſtuliſſe compertum habemus. Vir celebris Ellis, qui diſſertatiunculam de hoc morbo, ante aliquot annos, conſcripſit, hoc medicamentum magnopere laudat, et nonnullis forſitan id nimiis laudibus ornaſſe videbitur: Nos vero iis, quae de ejus utilitate tradiderit, facile fidem habemus. Non pauca ejus pericula eodem modo, quo ab illo fuerit datum, et eadem quantitate, ſucceſſu cum evidente, fieri vidimus; adeo ut non dubitemus, quin plures ejus periclitationes factae fidem adverſariis ejus, multis in exemplis fore utiliſſimum, fecerint. Qui plura de eo ſcire vult, Ellis de gonorrhoea virulenta adeat.

Qui fluxu hujuſcemodi conflictatur, is omnem exercitationem violentam, praeſertim equitationem, fugiat; cum experientia ſanguinolentum plerumque, hac adhibita, fieri teſtetur. Pauci vini generoſi cyathi aegroto non nocerent; ei vero potationem nimiam, et, ante omnia alia, venerem, interdicimus. Cum fluxus hujuſmodi aliquamdiu manſit, et e ſignis certis eundem ab ulceribus urethrae, quae, ut opinamur, ardor urinae in certa urethrae parte tantum ſemper concomitabitur, proficiſci judicamus; ad uſum mercurii internum, cortice Peruviano, aliiſque tonicis univerſis omiſſis, at in nullo alio

alio morbi ſtadio, confugi debere exiſtimamus. Quinetiam injectiones corroſivi ſublimati utiliſſimae erunt; cum omnia ulcera in primis expurgent, pus melius efficiant, et proclivitatem ad ſaneſcendum inducant. Nonnulli auctores hoc in caſu ad ea, quae Anglice *Bougies* appellantur, decurrunt, et per ea carunculis occurrere, vel, ne diameter urethrae cicatricibus earum imminuatur, cavere conantur. Ea vero, niſi fluentum urinae manifeſte fuerit imminutum, non adhibenda putamus; namque in ulcera ipſa parum nihilve poſſe, et nihil aliud quam urethram dilatare, credimus.

Cum fluxus ſupra poſitus a laxitate partium pendet, et injectionibus vim aſtringentem meram habentibus non paruit, eis vitriolum album cum ſucceſſu proſpero fuit adjectum. Hoc ſemel ſingulis diebus tantum, et ſub tempus cubitum eundi, utendum eſt; cum exercitatio poſtea adhibita inflammationem non parvam moveret.

His, quae tribus conſiliis reſpondeant, jam expoſitis, tantum reſtat, ut injectiones primo potiſſimum accomodari dicam.

Quae e corroſivo ſublimato compoſitae ſunt, eae, propter cauſas ſupra relatas, reliquis anteponendae videntur. Per ſtadium morbi inflammatorium, haudquaquam adhibendas putamus. Unica ad quam tuto poteſt decurri, ex unguento mercuriali Saunderive praecipitato, oleo admiſto, confecta eſt. Per ſtadium ultimum utiliſſimas eſſe judicamus, et aſtringentes aliis praeferimus; niſi, ut ſupra poſitum, cauſa ſit, cur ulcera in urethra eſſe credamus. Si vero res ſeſe ita habet, ut ad corroſivum ſublimatum rurſus decurratur, ſuademus. Quantum ad curationem ſignorum ſingularium, hunc morbum aliquando concomitantium, attinet, ſatis forſitan jam diximus. Cum vero omnia plerumque inflammatoria ſint, iis per miſſionem ſanguinis, et topicam et univerſam, laxantia lenia, et cataplaſmata ſacchari ſaturni partibus laborantibus admota, occurrere conandum eſt. Quantum curationem teſticulorum tumefactorum propriam ſpectat, lectorem ad diſſertationem a D. Threlfal in vulgus editam relegamus. Quantum vero ad curationem ſtricturarum et caruncularum attinet, fiducia in uſu comprimentium (Anglice *Bougies*) in canalem uriniferum introductorum, nobis ex toto collocanda. Alii auctores alia laudarunt. Alii ea, quae vim cauſticam habeant, ad carunculas delendas accommodatiſſima eſſe crediderunt. Alii, contra, forma ſola agere, et nihil aliud poſſe, quam obſtructiones urethrae comprimere, et ita exitum urinae liberum conciliare, opinati ſunt. In hanc ſententiam concedimus.

Ex emplaſtro adeo duro, ut obſtaculum quodlibet, quod in urethra poſſint offendere, facile exſuperent, et adeo flexili, ut

ut introducta quam minimum doloris moveant, confici debent. Quinetiam ex emplaſtro adeo tenaci componantur, ut in urethra frangi non periclitentur. Compoſitum ſequens forſitan has dotes habere reperietur.

℞ Reſin. alb. ℥i.
Cer. alb.
Empl. commun. *aa.* ℥ſs.

leni calore admoto liqueſcant, et adde pulv. rad. anchuſ. ʒſs. Cola, emplaſtrumque fiat, in quod panniculi linei ſunt demittendi, et in formam *Bougies*, uti vocantur, redigendi. Denique, ſi multum auxilii ab uſu eorum ſperaveris, diu et conſtanter adhibeantur.

De SYNOCHA vel FEBRE INFLAMMATORIA.

QUONIAM rariſſime hic morbus abſque aliqua phlegmaſia, aut ad hanc ſaltem proclivitate, aggreditur, eoque quodammodo ante tractatus exiſtimandus eſt. Eadem fere ſymptomata, eaſdem cauſas, eandem curationem generatim, quae ad phlegmaſiam, comitante febre, pertinent, agnoſcit.

Calore plurimum aucto, pulſu frequente, valido et duro, urina rubra, ſenſorii functionibus parum imminutis, definitur *. Ab horrore perquam inſigni incipit, calore intenſo, vultu rubro et turgente, dolore capitis magno, arteriarum temporalium vibratione enormi, lucis impatientia ſequentibus. Cutis, lingua, et fauces arent, ſitis magna, ſpiritus cito et aegre tractus, lumborum dolor gravis, alvus plerumque aſtricta, inquietudo et jactatio moleſta, delirium, progrediente morbo, adeo effraene, ut aeger vix lecto retineri poſſit, conſueta ſymptomata ſunt. Exacerbationes et remiſſiones admodum obſcurantur.

Morbus circa diem ſeptimum aliqua vacuatione ut haemorrhagia vel ſudore, urina ſedimentum deponente, ſolvi ſolet.

Curatio in diatheſi phlogiſtica ſupra modum provecta, adminiſtratione antiphlogiſtica † et ſanguinis per venas detractione minuenda omnino fere vertitur. Ut in ſynocho, qui inter ſynocham et typhum medium aſſerit locum, reactio vehemens, cito in debilitatem deceſſura, prima morbi ſtadia occupant, ita judicium etiam in ſynocha ſanguinis detractione proſpere utendi, aut ſaltem eandem repetendi, non ſine ſcrupulis eſt. Synocha nunquam, ſaepe ſynochus, contagione malum, typhi

* Cull. Gen. Morb. † P. 38.

more,

more, ſpargente, per populum graſſatur. Quae res praecipuum initio diſcrimen horum morborum praebet. Poſt quod ſanguinis detrahendi modus his rebus praecipue, aetatis, roboris, habitus, coeli, anni tempeſtatis, conſuetudinis ſanguinem mittendi, morborum ſuperiorum, morbi vehementiae et temporis, ſanguinis detracti ſpeciei et effectus, ratione regendus eſt. De his fuſius poſtea dicendum erit. Cathartica lenia et refrigerantia, praeſertim ſi de venaeſectione haereamus, uſurpari poſſunt; his tamen, maxima ex parte, clyſmata ſubſtituuntur. Ad alvum ducendam, calorem minuendum, et diaphoreſin promovendam, ſales neutri, acida, et prae caeteris vegetabile, diluentibus adjunctis, optime conducunt.

ORDO

ORDO TERTIUS.

MORBI FEBRILES.

DE FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS.

AUCTORE JOS. BRANDRETH.

" INTERMITTENTES, eae ſunt febres, quae paroxyſmis pluribus, apyrexia, ſaltemre miſſione evidente interpoſita, cum exacerbatione notabili, et plerumque cum horrore redeuntibus, conſtant *."

A circuitu, vel tempore in quo hae febres recurrunt, characteres generici repetuntur; atque eo quotidianae, tertianae, quartanae nuncupatae fuerunt. Hae ſunt praecipuae, ſi non unicae periodi, quae accidunt, vel clara obſervatione ſanciuntur. Licet, apud obſervationum ſcriptores †, longiore circuitu quaedam rediiſſe reperiantur; id tamen adeo ‡ raro evenit, ut nobis illas, num alienam ab illa caeterarum cauſam agnoſcant, ſuſpectas habere fas ſit. Immo quam maxime veriſimile eſt, meo ſaltem judicio, illas vel ex caſu, vel aliis quorum ſum ignarus, morbo ipſo minime propriis, potius quam ex ullo diſcrimine ſingulari pendere.

Exempli gratia, ſi uno paroxyſmo prorſus careat tertiana, vel ſi quartana per diem procraſtinetur, typus gigni quintanus videretur. Tertiana, paroxyſmos duos praetermittens, ſeptenariam ſe praeberet. Sic de aliis ratiocinari poſſumus. Ideoque, merito jure omnes typi, ultra quartanum porrecti, ſunt omnino negligendi.

Nunc operae pretium erit, nonnulla de tribus generibus antea memoratis praefari: Horum enim diſcrimina non dilucide ſatis videntur explicuiſſe auctores; cum tamen haec noviſſe, non parum ad ſingulorum indolem detegendam conferat.

I. Apud plures eruditiſſimos atque obſervantiſſimos medicos, de *quotidiana* auctorum, multum dubitatur.

Hippocrates nuſquam quotidianae mentionem injecit.

* Culleni Synop. noſol. meth. par. iv. p. 254.
† Schenckii Obſ. med. de rar. et inſol. feb. typ. p. 745.
‡ Schenckii, ibid. ex Galeno, et omnes.

Mercurialis,

Mercurialis, qui artem medicam per quadraginta annos verſatiſſime factitabat, ne ullum quidem exemplum quotidianae ei occurriſſe dixit *.

Riverius, inter ſexcentos acceſſione indies vexatos, vix unam nomen quotidianae mereri, ſcite notat †.

Senac quotidianae inter febres veras intermittentes nullum praebuit locum ‡.

Cleghorn, necnon Pringle, inter intermittentes exercitatiſſimi, ne quidquam ſane de hac commemorarunt.

Haec igitur efficiunt, ut, annon quotidiana vera unquam exiſtat, ſuſpicari liceat. Et, ſicubi febres talem ſe ferant ſpeciem, potius ad aliquid adventitium, quam quidvis ſpecificum, attribuendae ſunt. Etiamſi illud interdum lateat, tamen valde perpetim ſtimulantia, et prae caeteris diatheſis inflammatoria, ſive ſit naturalis, ſive regimine calidiore inducta, incuſanda ſunt. Quo enim major, caeteris paribus, haec diatheſis viget, eo longiores violentioreſque forent paroxyſmi: Et quoque pro vehementia durationeque paroxyſmorum, eo crebrius recurrunt. Atque, ſi unus ad alterius acceſſum produceretur, febris tunc continua vel ſine remiſſione eſſe videbitur. Propterea quod exacerbatio vix notatu invadat, et morbi facies ab intermittentium indole adeo deflexerit, ut forma longe diverſam putaveris, niſi cauſa totaque ſerie et morbo tum publice graſſante probe obſervatis, quaelibet ſobolis ſpecies ſui originem prodidiſſet.

En febrium intermittentium, et aliarum prae ſe continuarum ſpeciem ferentium, cognationem quaeſitiſſimam || !

II. Tertiana paroxyſmis ſimilibus intervallo quadraginta octo circiter horarum revertentibus conſit.

Univerſa fere hujuſce dominatio admodum probabile reddit, eam omnibus caeteris eſſe fundamento.

Cleghornii aliorumque quos ipſe citat auctorum, Pringelii quoque, et Lindii obſervata, plane tertianam ſingularum regionum paluſtrium epidemiam eſſe, monſtrarunt. Nec, quantum ſcio, legitur de alio febrium typo populariter graſſantium. Praeterea, aliarum in alias, frequens faciliſque tranſitus hanc firmat opinionem, vel minimum omnibus quiddam commune ineſſe clare demonſtrat. Quin etiam, ſtimulantibus ablatis, quotidiana promptiſſime in tertianam migrat; et febris perraro quartanae typum aſſumit, niſi ex tertiana male judicata et inveteraſcente §, vel temporum viciſſitudine **, vel in hominibus ſenectute aut adverſa valetudine confectis.

* Tract. de febr. lib. v. cap. 12. † Prax. med. lib. xvii. cap. 4.
‡ De recond. febr. nat. lib. i. cap. 1. et 12. || Cleghorn, p. 156.
§ Hipp. de Affect. ** Lanciſi de nox. effl. pal. lib. i. par. i. c. 12. § 5.

Ex quibus, hanc, de qua verba nunc fiunt, aliarum eſſe principium, pronum eſt credere.

Haec vero febris ipſa interdum varias admodum exhibet facies: Adeo ut Cleghorn, qui has perquam accurate depinxit, hunc nomine morbi proteiformis apprime deſignat. Saepe diverſas, vel in ſingulis paroxyſmis, formas induit.

In ſpecies hoc genus febrium, ſecundum diverſitatem. 1. Typorum; 2. Symptomatum; 3. Cauſarum iis faventium; 4. Conjunctionemque cum aliis morbis, reductum fuit. Si vero ad tria poſtrema ſpectes, ſpecies abſque ratione numeroque augeri inveniemus. Itaque de typorum varietate tantum ſermo nobis erit. Et ex his principes ſunt:

1. Legitima, ea dicitur tertiana, cujus acceſſus alternis diebus, nec ultra duodecim horas, extenditur.

2. Si vero ultra has progreditur, ſpuria vel illegitima nominatur.

3. Duplici incidit acceſſu quotidianus, et multis pro quotidiana habetur; verum paroxyſmis alternis aequalibus cognoſcitur.

4. Duplicata acceſſus binos habet alternis diebus, ut primo et tertio, nullum vero die ſecundo, quarto, &c.

5. Triplex illa eſt quae primo tertioque die duos, ſecundo et quarto unicum acceſſum, conſequitur *. Haec eſt ſemitertiana Hoffmanni.

III. Satis de typo quartano jam jam egimus.

Intermittentes quoque in vernales et autumnales interſtinctae fuerunt. Tempora ſingularum ortui aſſignata non nimis ſtricte ſumenda; et forſitan utilior diviſio, quanquam haec ab illa haud multum diſtet, foret, prout phlogiſticae vel putridae corporis diatheſi implicantur. Illa primo vere, climatis frigidis, hominibus in flore aetatis; haec praecipue in autumno, et in regionibus calidioribus, valet.

HISTORIA MORBI.

Intermittentis paroxyſmus per ſymptomatum tria diverſa ſtadia deſignatur, quae hoc in ordine occurrunt:

I. Stadium Exhorreſcentiae, horroris, frigoris.
II. Caloris.
III. Sudoris.

In hujuſce morbi recurſum tradendo, ex votis eſt, ſigna ſingulorum ſtadiorum, quantum res ſinet, ſeorſim denarrare. Sed monendum eſt, aliud in alterum tam ſenſim obrepere, ut dici, ubi illud terminet vel hoc incipiat, non poſſit.

* Op. omnia, § i. cap. 5. tom. II.

I. Inſtantem

I. Inſtantem febris intermittentis acceſſionem praenunciant, gravativus ſomnolentuſque torpor, languor, et laſſitudo. Haec partim ad pigritiem, partim ad veram debilitatem, referenda ſunt. Itaque aeger, quaſi fatigatus, ad ſuſtinendum ſe erectum parum valet, ac protinus decumbere cupit. His illico accedunt pandiculatio, oſcitatio cum quodam oppreſſionis ſenſu; et in ſomnum aliquando proclivitas urget. Dolet haud raro quoque dorſum; et ſenſus praecordiorum, tenſionis hypochondriorum adeſt, moleſtus. Inde fere proximus tranſitus eſt ad horripilationem, et corporis refrigerationem, praeſertim partium extremarum, aurium nempe, naſi apicis, digitorum, manuum, pedum, quae cito liveſcunt.

Haec vero non modo anteit inſignis decoloratio, verum etiam externi habitus extenuatio, evaneſcentiaque omnium vaſculorum ſuperficiei. Praeterea cutis ita ſtatim ſe ad capillorum radices adſtringit, ut pellem anſerinam mentiatur. Frigoris ſenſus haec comitatur; qui primo adortu ſaepiſſime in pedes, at haud raro per dorſum, quaſi ſerpere videtur; magis magiſque autem auctus, transfuſionem aquae frigidae, vel aeris rivulum, ſolet aemulari. Mox equidem totum pervadens corpus eo intenditur, ut aeger nullatenus calefieri poſſit. Veruntamen calor corporis minorem revera imminutionem, quam facile credere poſſumus, patitur. An minimam, inter medicos diſceptatur. Sed ab experimentis Sauvageſii *, et aliorum ſaepiſſime in Noſocomio regio Edinenſi ad amuſſim captis, conſtat ſane, plerumque calorem incipiente paroxyſmo deprimi: Nonnunquam vero ſub horrore, ſaltem in calidis regionibus, intendi poteſt, quando maxime de frigore clamitatur.

Paulo poſt, his pedetentim ſuperveniunt varii anomali motus, horror, rigor, et tremores, primo parum conſtantes; at cito occupant totum corpus; atque imprimis has partes quibus imbecilles ſunt antagoniſtae. Hac de cauſa, maxilla inferior et artus vehementer ſuccutiuntur: Dentes magno cum ſtrepitu ſtridunt. Motus illi haud parum convulſivi eſſe videntur; et aeger validiſſimo conamine illos refraenare nequit.

In principiis, videbitur arteria quodam modo eſſe alligata, atque ad interiora retracta, et prohiberi ne inſurgat. In inſultu enim paroxyſmi, frequens, exilis, debiliſque, et in quibuſdam admodum irregularis fit pulſus: Atque ita per hoc ſtadium perſtat. Hoc utique prope perpetuum eſt. Clegorn autem, quidam et alii, plenum invenerunt pulſum ma-

* Noſol. meth. vol. i. p. 279.

gno cum dolore capitis: Ex quibus plerumque exoriebatur febris ardens cum delirio.

Invadente acceſſione, tarde et graviter, ſed brevi arcte, difficulter, et admodum frequenter, ſpiratur. Tuſſis quoque aſſidua et perſicca, cum anxietate, ſaepius vexat aegrum.

Secretiones cujuſcunque generis aut penitus ſupprimuntur, aut multum imminuuntur. Os et cutis ſicca ſunt: Exinde ſitis urget. Urina vel prorſus retinetur, vel parca prodit, odore carens, limpida tenuiſque, nullum ſedimentum deponens. Venter adſtrictus eſt. Haemorrhagiae obſerantur. Omnes appetitus, vel rerum aſſuetarum, delentur. Senſus caligine cooperiuntur. Animi mire vacillant functiones.

Haec ſtipantur inquietudine anxia et praecordiorum nauſeabunda anguſtia, quae primo in conatus, tandemque actum, movendi erumpunt; quamvis quidem per hoc ſtadium incaſſum potius ſeſe torqueat patiens, quam multum evomat.

II. Hactenus ea ſigna retulimus, quae primum ſtadium conſtituunt. Haec etiam varie gradu et duratione, pro aegrorum aetate, corporis habitu, morbo ipſo, caeteriſque indagationi minime ſubjectis, ſaeviunt.

Nunc vero alia toto coelo a prioribus diſcrepantia imminent. Scire enim licet, calorem non longo poſt tempore ſenſim accendi, et cito per totum corpus diffundi. Hac periodo equidem, ſigna prioris ſtadii haud pauca eouſque manſerunt. Refrigeratio fervorque viciſſim ſollicitant. Sed aliquantulo temporis ſpatio peracto, ardore ſicco valente, horrores atque tremores penitus fugantur: Simulque corpus, potiſſimum vero interiora, valde inardeſcunt: Superficies quoque, prae caeteris facies et manus, nunc turgidiores, multum ruboris prae ſe ferunt. Caput graviter dolet: Tumidi ſunt oculi, ac lucem refugiunt. Mens valde perturbatur. Homo delirat. Arteriae temporales vehementer agitantur, et digito admoto ictus fortiſſimos reddunt. Nonnunquam coma, vel altus ſopor, propemodum apoplecticus, obſervatus fuit.

Simulatque hoc ſtadium incipit, pulſus ſe pleniorem, validiorem, minus frequentem, et magis regularem praebet; ſed naturali durior et magis contractus etiamnum remanet.

Reſpiratio pari greſſu incedit; nunc liberiore facta, ejus infauſta phaenomena paulatim evaneſcunt.

Secretiones adhuc occluduntur. Os, cutis, &c. ſicca ſunt. Lingua arida et ſcabra. De ſiti inextingibili aeger conqueritur. Ulcera tument dolentque.

In variis haec varie ſaeviunt durantque.

III. Poſtquam ſecundi ſtadii deferbuerunt ſymptomata febrilia, aeſtus fit lenior, cutis laxatur et madeſcit; ſitis ferme

tollitur.

tollitur. Sudores primum circa caput exſudant, ac dein pedetentim in partes vicinas obrepunt: donec corpus aequaliter molle et calidum efficiatur, et inſudatio ubicunque invaleſcat. Sudores tandem copioſi tenueſque paroxyſmo finem imponunt.

Quam primum apparent ſudores, pulſus minus frequens, tardior, magiſque mollis, plenior, et cito ſimilis ac in ſanitate, devenit.

Pulſui ex toto concurrit reſpiratio. Itaque fit in hoc ſtadio magis libera, rara, et ſine mora naturalis.

Reſtituuntur, immo uberiores fiunt, omnes ſecretiones. Os, fauces, humectantur; et haud raro alvus reſpondet.

Urina largiter profluit; et quamvis in aliis alia, in pleriſque tamen craſſa turbidaque eſt, ſedimentum copioſum et ſubrubrum, lateritium apud medicos dictum, demittens. Idem in ſcorbuticis aliquando accidit *. Modo enim urina limpida et pura eſt; ſed hoc perraro evenit; modo quaedam ſubſidunt, haud pulveri cretaceo abſimilia. Quin haec non huic morbo ſolummodo, verum etiam arthritidi †, contingunt.

Sub finem hujus ſtadii, ceſſant nauſea et vomitus; redit cibi et aliorum cupiditas.

His abſolutis, ſanitatem propemodum conſuetam recuperaſſe videntur patientes.

Per apyrexiam haud pauci quodam languore, debilitate, vel ſaltem inſueta frigoris externi ſenſibilitate, afficiuntur. Pulſum tardiorem et quodammodo debiliorem eſſe, urinam ſedimentum magis ſolito deponere, nonnulli ſe obſervaſſe dicunt. Porro, paroxyſmis vel naturae moliminibus pacatis, febricitantes haud raro, circa tempora acceſſionum, quibuſdam moleſtis perceptionibus, deſidia, proſtrationeque appetituum, anguntur. Aliquando caput et dorſum dolent, et ſigna vel evidentiora paroxyſmi ſaepe ſe exſerunt.

De reditu vel circuitu ſupra agebatur. In opinione fuit, quotidianam plerumque tempore matutino invadere; tertianam magis ante et verſus meridiem; quartanam poſt meridiem ‡. Haec vero non nimis ſtricte intelligenda ſunt.

Talia ſunt in genere ſymptomata circuitus febris intermittentis, ſatis ut ſpero lucide quamvis carptim depicta. Verumenimvero, ſilentio minime tranſeunda ſunt alia frequenter occurrentia. At ſaepe tam larvata fuit propria intermittentium indoles, ut vix et ne vix quidem expertiſſimi eam detegere potuiſſent. Notat enim Sydenhamus ||, " In conſtitu-

* Haller. Boerh. praelect. acad. tom. vi. § 8.

† Caverhill on the Gout, chap. 13.

‡ Stahl. in Haller. Diſp. med. vol. v. p. 10. Carl. ſpec. Hiſt. med. et Sauvages, de ſingulis.

|| Epiſt. prim. reſp.

tione

tione quadam epidemica contigiſſe, ut earum paroxyſmi non cum rigore et horrore, quos poſtea febris excipit, invaderent, ſed aeger iiſdem plane ſymptomatibus tentaretur, ac ſi vera apoplexia laboraſſet." Quid multis? quoniam ſibi tam varias induerunt formas, ut fere omnes morbos, quibus homines obnoxii ſunt, ſimulaverint. Coma ſcilicet, motus convulſivos *, dolores vagos, praeſertim capitis, vomitiones, purgationes, ſyncopen, aſthma, ophthalmiam, &c.

Item acceſſiones frigorificae, nullo fervore ſenſibili exceptae †, obſervatae fuerunt. Neque deſunt exempla febrium a calore, nullo praevio frigore exorientium, dum aliae cute plane ſicca et abſque ſudore abſolvuntur ‡.

PRINCIPIA MORBI.

Cauſae remotae ad quatuor genera referri poſſunt: Scilicet, ad

I. Effluvia quaedam ex paludibus vel agris humidis ſub quodam caloris gradu exhalata. De his infra.

II. Contagium, vel materiem ab infecto hoc morbo emiſſam, homini ſano applicatam, quae eundem morbum creat. Unde fiat, vix patet; ſive effluvia circa aegrum accumulata tranſmittuntur, ſive, quod veriſimilius eſt, fermentationem in noſtrum corpus cientia vel ſeipſa augmentant, vel contagium ſpecificum faciunt. Clare nunc elucet, haſce febres nonnunquam contagioſas eſſe ||, potiſſimum quidem in calidioribus regionibus, ubi non raro diatheſi putridae implicantur.

III. Frigus externe admotum. De hoc poſtea agendum eſt.

IV. Debilitatem ſeu nimiam mobilitatem generis nervoſi; quae imprimis haſce cauſas agnoſcit:

1. Idioſyncraſiam, quae facile in debilitatem labitur.

2. Morbos praegreſſos, praeſertim febres intermittentes. Caeteris enim paribus, quo diutius hae perſtiterunt, eo facilius recidivae ſunt. Ideoque convaleſcentes faciliime in eundem relabuntur. Quippe quum, ex lege oeconomiae, motus plerique et conditiones primum minime naturales, ſaepius iterati vel diuturne continuati, quaſi ſolennes fiunt; et aegre extolluntur, vel, ſi poſſent, data occaſione, prompte repullulant.

3. Errores in rebus vulgo non naturalibus nominatis. Quibus debilitas ſuccedit.

4. Pathemata enervantia; qualia ſunt timor, deſperatio, moeror, et alia id genus.

* Senac. de recond. feb. natur. lib. i. cap. 17.
† Manget. Bib. med. pr. tom. ii. p. 14. ex Ettmuller.
‡ Lieutaud. Synop. med. pract. unv. p. 35. || Cleghorn, p. 132.

5. Quaſdam

5. Quaſdam ſtomachi affectiones, vel ex morbo proprio vel ſympathetico vel ex crapula orientes, quarum ſingulae debilitatem afferant.

6. Evacuationes enormes.

Ad illa, I. unde abii, redeo, quippe quae maximi momenti ſunt.

Ex cauſis hujus morbi remotis, quam efficaciſſima ſunt miaſmata paludoſa, quibus intelligimus, quiddam a paludibus vel agris madidis ſub quodam caloris gradu eductum, et in aere diffitum.

Omnes ab Hippocrate ad noſtrum uſque ſeclum, de intermittentibus tractantes, in locis paluſtribus, vel aliis poſt inundationes, illas maxime graſſari notaverunt. Quamobrem haud pauci quidem eaſdem ex humiditate mera, vel vaporibus pure aquoſis, contendunt oriri. Talia autem nequaquam poſſe tantos effectus edere, ex ſequentibus documentis liquido patebit.

Primo, nautae, et homines juxta lacus profundos et maria alta accolentes, non ſpecialiter intermittentibus proclives ſunt: Nec, ſecundo, illi ſaepe imbribus delaſſati. Tertio, cujuſdam meridionalis gentis meminit Arbuthnot, ſub jove fervido undis collum tenus ſe per totum diem tenentis immerſos: Hos vero ſpeciatim intermittentibus infeſtari non liquet. Quarto, laborantem ante acceſſionem in balneum tepidum demittendo, et eum ibi per primi ſtadii tempus detinendo, ſaepe ex toto obviam eidem ire valemus. Poſtremo, agris, receſſu vel evaporatione aquarum limoſis relictis, hae febres ſolummodo graſſantur: At, ſi reducantur aquarum copiae, febres, vel epidemice ſaevientes, aeque certe ſupprimuntur, ac ſi terra ipſa ſiccior reddatur *.

Proinde manifeſtum eſt, paludes vel lacus depreſſos ſolum iſta emittere poſſe, quibus homines intermittentibus objiciuntur. In his locis, maxime veriſimile eſt, fermentationem quandam fortaſſe putredinoſam naſci. Sed, a quacunque cauſa, pro certo ſane ſcimus quaſdam materies ſui generis evolvi.

De miaſmatum indole nihil comperimus. Opinatur Lanciſius partim animatam partim inanimatam eſſe. Utrum necne, haudquaquam liquet, neque multum refert.

De eorundem utique effectibus in homines certiores facti ſumus. Namque, per aerem diſſeminata, pro cauſa intermittentium, ſaltem epidemicarum, ſi non omnium, praeter has ex contagione orientes, recenſenda ſunt. Quandocunque enim haec abſunt, vel iſta quae ſupra monſtravimus ad eorum ge-

* Lanciſi de noxiis palud. efflur. paſſim.

nerationem

nerationem neceſſaria eſſe, tunc homines harum febrium expertes vitam degunt.

Haec noxia vel haud longe per coelum diſperguntur, vel per diffuſionem vel miſturam, vim corpori nocendi prorſus amittunt. Hoc comprobant multi.

Ramazzinus ait, hunc morbum, in humilioribus locis, ac ubi ſtagnant aquae, ſedem fixiſſe, et non ampliora ſpatia occupaſſe.

Pringle obſervat, non ſolum milites advenas, ſed etiam terrae incolas, tanto magis univerſe febricitare, quanto propius ad paludes commigrabant; et loca altiora, quamvis non longe remota, eſſe ſalubria.

Lind quoque, febrium continuarum remittentiumve oppido minantium apud *Portſmouth*, et fere per totam inſulam *Portſea* ſaevientium, meminit. Sub eodem tempore *Goſport*, a Magno Portu mille paſſuum ſolummodo diſſita, omnibus fere morbis vacavit. Has febres obiter ad intermittentes referre licet; tunc epidemicas et cortice Peruviano curabantur optime.

Praeter haec, his miaſmatis ineſt aliquid notatu dignum. Peregrini nempe multo facilius quam indigenae illis contaminantur. Hoc, conſuetudini vel potentiae ſyſtematis noſtri, qua omnia ei applicata, mobilitatem minime augentia, iteratione aut flacceſcunt aut omnino debellantur, deberi videtur. Hanc ob cauſam etiam videre eſt, quare intermittentes illos magis ſaeviter quam hos aggrediantur.

Si ad tempus anni et aeris conſtitutionem reſpiciamus, ſub quibus intermittentes imprimis graſſantur, ſcire licet, calore haud minimo opus eſſe; namque in ſumma hieme vel primo vere rariſſimae occurrunt, et ne ſemel quidem epidemiarum nomen meruere antequam ſolis ardore exhalationes ex ſtagnis factae fuerunt uberiores, et aquae nunc coenoſae in putredinem vergunt. Hoc expedite, aquis impuris, variiſque fraceſcentibus refertis, et calori patentibus, contingit. Multum obtinet calor in pleriſque morbis epidemicis et contagioſis promulgandis, inter quos locum tenent intermittentes.

Praeter ejus poteſtatem miaſmata producendi, corpus magis opportunum quod cauſis febrium afficiatur. Namque firma ſimplicia laxat, vires enervat motrices, earum vero mobilitatem intendit, et fortaſſis fluida ad putredinem ſolito majorem trahit. Si calida et uda aeris temperies ſit, quod ſaepe accidit, magis noxia et periculoſa fit. Aer, jam aqua gravatus, minus ad evehendum perſpirabile pollet; adeoque perſpirationem et omnes ſecretiones valde inhibet, et corpus debilitat.

Docuit Lind, Eurum vapores aeque ac fuliginem denſos ex ſtagnis

ſtagnis limoſis ſuſtuliſſe, qui ſubito mercurium in thermometro infra gelu ſaepiſſime deprimunt.

Nonne hoc ad peſtiferam hujus venti qualitatem explicandam, et intermittentium cum crebras invaſiones tum relapſus illo tempore, conducet?

Ex cunctis proinde creditu facile eſt, eadem origine omnes intermittentes vel ſporadicas eſſe prognatas. An per longum tempus in corpore latere queant miaſmata, vel an omnis humida terrae pars, quod veriſimile eſt, haec ſubinde ſuppeditare poſſint, quo imbecillis, et his ad hunc morbum aptiſſimis, noceant, nihil refert.

Idcirco quidem, ut opinor, valde dubitatur, num intermittens ſaltem primigenia ſine his vel contagio unquam conſit.

Haec vero in genere ſola non ſufficiunt; ſed intercedentem aliam poſtulant cauſam, quae ſaepius eſt frigus, vel alia ſupra relata, ut morbus adducatur. Aliquando autem ſola valere videntur *.

CAUSA PROXIMA.

Febres aeque ac plerique morbi fluidorum intemperiei aſ-ignatae fuerunt. Antiquorum pars melior febrem tanquam alorem ſanguinis praeter naturam auctum habuit; illamque ariis acrimoniae generibus adſcripſerunt auctores nonnulli.

Nuper doctrina, fere omnibus adſcita, eſt illa viſciditatis et entoris in ſanguine pollentium, quibus fluida obſtruuntur in aſis minimis, ibi ſtagnant; et inde, ut illis videtur, tempus rigoris oritur, quod ſanguinem repellit a corporis ſuperficie erſus interna viſcera et cor. Hoc ſtimulare excitareque reditur. Sic in opinione eſt, fluida obſtructa, impetu ſangui-is aucto, propelli; lentore morboſiſque ſanguinis concretio-ibus evictis, et vaſis ſecernentibus amplificatis, humores de-ravatos e corpore eliminari, atque ſic paroxyſmum termi-ari.

Totam hanc diſciplinam hypotheticam eſſe, nemo facile ne-averit; at, ni fallor, ſi indagationi ſubjiciatur, male fundata eperietur. Nec fluidorum viſciditas, nec alia quaevis intem-eries, unquam adhuc fuit demonſtrata. At, ſi poſita eſſet, equaquam ad phaenomena febris illuſtranda ſufficiat. Quo-odo enim frigus febrile efficere poteſt, quod procul dubio e minimam quidem morbi partem conſtituit, quandoquidem rima ſemper apparet †, et inde effectus cauſae febrilis, cau-

* Sir John Pringle, obſ. part III. ch. iv. § 2. Lind, diſeaſes incident to uropeans, &c. p. 31.

† Hoffman. tom. i. p. 301. § 10.

ſaque temporis caloris mox accedentis, eſſe videtur. Eo quod aliud alterum hoc ordine jugiter inſequitur; qui notitiam mortalibus datam cauſae et effectus ſuggerit ſolus.

Itaque cauſa frigoris febrilis aeſtimanda eſt illa, qua nititur febris. Hanc eſſe affectum ſyſtematis motricis, propter inopinatum ſuum inſultum, atque poteſtatem animi pathematum vel in arcendo vel inducendo eundem, perliquido patet. Praeterea, remedia brevi ante paroxyſmi acceſſum exhibita, ad eundem propulſandum prorſus valentia, rem ita eſſe, luce meridiana clarius oſtendunt. Quod ſi ex lentore vel quovis alio fluidorum vitio nata eſſet febris, tum pedetentim obrepere debent ſymptomata; nec fugari, niſi remediis ſaepius iteratis lentor prius corrigeretur, potuit morbus.

Boerhaavius, in noviſſimis Aphoriſmorum editionibus, hanc cauſam in liquidi nervoſi inertia eſſe poſitam, cenſet; et commentator ejus, argumentis minime denegandis, impetum faciente prognatam eſſe comprobavit *.

Hoffmannus vero princeps erat qui probe ſtabiliebat doctrinam febris, quaſi affectum facultatum motricium vel ſyſtematis nervoſi. Febrem autumat, ex ſpaſmodica conſtrictione arteriarum ultimarum pendere; et hanc ſolvere, eſſe ſanationem.

Sed neceſſe eſt, ut ulterius progrediamur, et, quantum valeamus, hujuſce ſpaſmi rationem indagemur.

Ex laſſitudine, debilitate, aliiſque horum ſimilibus febrium acceſſionis indiciis, quam clariſſime effecimus, vires animales labefactari. Verumenimvero, omnes qualeſcunque corporis actiones muſcularibus fibris peraguntur, quarum demum officiis energia quadam a cerebro aſſidue ſubmiſſa omnino opus eſt. Ex quibus idcirco manifeſte colligitur, energiam hanc in acceſſu febrium utcunque deficere. Quod certe eo pluris aeſtimabimus, ſiquando in memoriam ſuccurrat, mentis vacillationem, ſenſuumque caliginem, ſenſorium ipſum, energiae hujus fontem et originem, oppreſſum itidem et turbatum eſſe, demonſtrare.

His extra controverſiae aleam poſitis, in proclivi eſt, phaenomenôn febrilium rationes divinare. Si enim de prima cauſa agitetur quaeſtio, poſſumus pro compertiſſimo affirmare, *debilitatem*, ſeu inertiam generis nervoſi, hanc eſſe. Ex hac ſymptomata primum obſervanda in acceſſione facile et dilucide explicare poſſumus.

At enim, unde eveniat, haec ſerie ſymptomatum, ſecundo ſcilicet ſtadio, ex toto adverſis, ſtatim excipi? Hic collocatur illud, ne plus ultra, quoad cauſam aut modum mechanicum

* Boerh. Aph. 755.

pe

per quem haec obtingunt; quae, quanto conſilio gerantur, nullo conſilio aſſequi poſſumus. At, ſi pro facto ponatur, omnibus, qui modo corporis conſtitutionem attente animadvertant, facile concedetur, vigoris inſtaurationem et ſymptomata hujuſce ſtadii a facultate ea quae oeconomiae animali ineſt, ſuos corrigendi errores, noxia depellendi, et vires ſuas enervatas reſtituendi, pendere. Haec virium naturae medicatricium, diu et multum apud medicos celebratarum, pars eſt. Ex hac lege noſtro ſyſtemati indita, poteſtates energiam nervoſam infirmantes, ad certum gradum tantum, talem inferunt conditionem, qualis incitet ſenſorium; et actionem fibrarum motricium, praecipue cordis et arteriarum majorum, inſigniter intendat, ut cauſae debilitantes vincantur *.

Fluida nunc rapide circumeunt, et eorum impetus in vaſa valde intenditur. Exinde ſymptomata ſecundi ſtadii conficiuntur.

In inceſſu morbi pallorem et ſuperficiei collapſum, ſive imminutionem, optime exponit arteriarum cordiſque infirmitas. Arteriae enim, cum ſint elaſticae, ex ſanguinis impetu diſtendi debent; quam primum igitur ac, propter defatiſcentem cordis actionem, ceſſat haec diſtenſio, vaſa extemplo collabentur. Porro haec vaſa vi muſculari inſtituuntur, quae frigore febrili acriter exercetur, et contractio ſpaſmodica inducitur. Si res ita ſeſe non habuiſſent, ſimulac cordis actio reſtauraretur, ſtatim reſolvi oportebat totius corporis ſuperficiem. At constrictio antea formata, una cum ſecretionum ſuppreſſione, longe poſt frigoris deceſſum reſtat. Inde perſpicuum eſt, contractionem *ſpaſmodicam* valere, et cauſam eſſe aeſtus commorationis veram; cum enim ſolvatur, erumpit illico ſudor, effluunt ſecretiones, et ſic finitur paroxyſmus.

Hoc citius vel ſerius, facilius vel aegrius, efficitur, pro constrictionis vaſa ultima occupantis vi, et reactione vel ſanguinis impetu: Diatheſis phlogiſtica, regimen calidius, et irritamina cujuſcunque generis, ſpaſmum tam fixum inferre queant, quam non facile adauctus ſanguinis impetus ſuperabit; et tum diu ardebit, vel tantum obſcure remittet febris. Hic ſub ſpeciem quotidianae vel tertianae irregularis, illic continuae, ſe manifeſtabit.

Videtur, impreſſionem ſive ſenſum debilitatis et conſtrictionis efficere, ut in cerebro gignatur reactio, ad cor et majora vaſa modo ſingulari demiſſa; eo quod hujuſce reactionis cauſa praeſertim arteriis ultimis et corporis ſuperficiei incubat, et admodum probabile, eandem tanquam ſtimulum in cerebrum agere.

* Vid. Gaub. inſt. path. 633—650.

Z z 2 Febris

Febris cauſam remotam demonſtravimus venenum eſſe quiddam vim nervoſam minuens; et ex hoc cum aliis concurrente debilitas et conſtrictio ſpaſmodica exoriuntur. Haec duo, ſi ita dicam, ſtimulant ſenſorium commune, quod viciſſim excitat cor ipſum, et tum infertur caloris tempus, quo ſpaſmus ſuperficiei inſedens, quodam temporis ſpatio elapſo, domatur, et ſudore copioſo deſinit paroxyſmus.

Quapropter ex tribus partibus vel ſtadiis conſlatur febris cauſa proxima:

I. Debilitate ortum ex effluviis venenatis ducente.

II. Spaſmo peripherico.

III. Cordis et arteriarum actione aucta.

Propter ordinem quo hi ſtatus alii alios inſequuntur, pronum eſt credere, illos eſſe cauſas et effectus. Atque debilitas pro fundamento habenda eſt; ut plane, ex ſymptomatis et cauſis remotis, quae ſedant, aut corpus debilitant, apparet.

Huic doctrinae objici poteſt, frigus, ut opinantur nonnulli, ſaepius febrem creare ſpaſmum primo inducendo, et mox alia ſequutura ſua. Sed examine accuratiori habito, haud raro frigus ſedare ſolum, nunquam ſufficere ad efficiendam febrem, ſtrictius dictam, inveniemus. Quum talem edat effectum frigus, veri admodum ſimile eſt, miaſmata in corpore latitaſſe, quae per ſe minime valuiſſent ſpaſmum gignere, quaeque adeo alterius cauſae infirmantis opem flagitarunt: Saepenumero contingit frigus talem ſe praebere. Proinde frigus febris eſſe cauſam, qui ſentiunt, hallucinantur plane; tantum enim eam ſyſtematis conditionem parat, quae actioni cauſae propriae ſive miaſmatum favet citiſſime.

Phaenomena febris quaecunque doctrina quam ſecutus ſum facile exponuntur; quorum compluria, cum de cauſa proxima diceretur, enodare tentavi. Hoc igitur paucis in verbis adjungam, horrorem nempe tremoremque ſigna eſſe ſyſtematis reactionis excitatae ſpaſmique generati, ſtatu debilitatis adhuc manente: Quare natura fere his utitur, difficile dictu. Verum enimvero energiam cerebri exauctam plerumque ſequi, vel ex atonia, anxietate, aut reſiſtentiae ſenſu oriri, et actionem ſenſorii, in partes vel muſculos ſolutos, multiplices et abnormes motus plus vel minus valentes edere, docuit quotidiana atque diuturna experientia.

MORBI DISCRIMINA.

Febres, in intermittentes, remittentes, et continuas, diviſae fuerunt; ſed ſtatuti nunquam juſti ſingularum limites. Omnes remittentes ad intermittentes retulerunt auctores nonnulli: Et,

Et, ex rebus argumentiſque, veriſimilitudini parum repugnat, remittentes nimirum ad alterutrum genus relegari poſſe. Hoc ſane eſt maxime optandum, et magis quam probabile exſtat, mehercule! quoniam remittentes tam prompte in intermittentes tranſeant, et vice verſa. Item eandem curationem poſtulant, et forte unam cauſam agnoſcunt; nam, in iiſdem regionibus, et ſub eodem coelo, publice graſſantur. Potiſſimum vero tranſitus quam maxime facilis unius in alteram ſe ejuſdem naturae eſſe oſtentat.

Quippe quum intermittentes atque illae continuae dictae, etſi vel hae ſemper remittunt, reſtant, ſummopere intereſt, inter has luculenter diſtinguere; ſed arduum. Signa tamen ſubſequentia nobis aliquantulum opitulabuntur.

1. Morbi epidemici tum graſſantis natura maxime valebit. Sydenham * multum intermittentibus formam continuarum induentibus erat irretitus; ſed, caute iter ſingularum animadvertendo, ſigna illa tandem detegebat, quibus ſubnixus illas ad epidemiam tum pollentem pertinere callebat.

2. Si horroris rigoriſque ſymptomata exacerbationes comitantur, plerumque dein febris intermittit †.

3. Aucta etiam bilis ſecretio vel urina lateritia intermittentis ſymbolum alterum praebet.

4. Remiſſio autem conſpicua ſignum exhibet objectioni minime obnoxium.

5. Felix nonnullorum remediorum ſucceſſus, praeſertim corticis Peruviani, paroxyſmorum reditum arcendo, idem probat.

Intermittentium proclivitas ſpeciem continuarum ſibi arrogandi, vere, ex irritatione diatheſis phlogiſticae, plerumque vero in autumno, caloris putrediniſque, naſcitur. Attamen quibuſdam in caſibus mutantur de reapſa febres, ſaltem quod ad earum tractationem attinet. Adeoque, quamvis in primo adortu febris ſub continuae facie invaderet, tamen, ſi intermitteret poſtea, eſt curanda quaſi intermittens; et e contrario: Hic autem cautioue atque conſilio optime perpenſo opus eſt.

Summopere intereſt ut caveamus, ne typus quarumvis intermittentium irregularis nos decipiat; medela enim in his prorſus diverſa ab illa continuarum admovenda. Magnas exinanitiones, potiſſimum ſanguinis detractionem, et alia deprimentia remedia inflammatoriis continuis idonea, ferunt male. Sydenham, Cleghorn, et Lind, in cortice Peruviano ſolam medelam eſſe poſitam, repererunt, ubicunque ſatis liberales remiſſiones habuerant, ut hic daretur.

* *Sect.* i. cap. 5. Boerh. *Aph.* 748.

† Galen. meth. med. ad Glauc. vol. x. p. 349. Charteri.

ME-

METHODUS MEDENDI.

Ratio intermittentium curandi ultro in duas partes ſe diſpertit. I. Altera paroxyſmum; II. Altera tempus intercalare ſeu intermiſſionem amplectitur.

I. Dum ſaevit paroxyſmus, noſtri eſt propoſiti, quam primum ei finem imponere, et adeo ut integra apyrexia inſequatur. Cum hoc conſilio,

1. Spaſtica vaſorum extremorum conſtrictio ſolvenda eſt; libera et aequabilis ſanguinis ac vis nervoſae conficienda eſt partitio,
   Emeticis,
   Antiſpaſmodicis,
   Salibus neutris,
   Diluentibus.
2. Symptomata ſingularia ſublevanda,
   Remediis praedictis, 1.
   Phlebotomia,
   Enematis,
   Veſicatoriis, &c.

II. Inter apyrexiam, A. paroxyſmi ſequentes, ſi res ita poſtularent, leniendi, vel, B. ſunt ex toto averruncandi.

A. Huic intentioni remedia, I. 1. ante nominata conveniunt. Quibus ſubjicere liceat
   Cathartica.

B. Inſultum propulſare valemus,
   1. Spaſmi invaſioni obſiſtendo,
      Antiſpaſmodicis.
   2. At maxime debilitati tamen obſtando, quod exequamur:
      a. Tempus caloris, periodo frigoris imminente, arte accendendo,
         Calore ſcilicet,
         Sudorificis et ſtimulantibus,
         Exercitatione violenta.
      b. Potiſſimum vero medicamenta tonica adhibendo, quae profecto ſunt compluria:
         a. Aſtringentia, ut
            Gallae,
            Alumen,
            Sales metallici.
         b. Amara:
            Abſinthium,

Getiana,

Gentiana,
Centaureä,
Chamaemelon, &c.

c. Et aſtringentia et amara quae habemus
In cortice Peruviano,
Per miſturam.

d. Lavatio frigida.

Intentionibus jam detectis, et medicamentis ad illas complendas propoſitis, nonnulla ſunt proxime notanda de horum principibus. At primo

De Regimine. Cum primum ingruat paroxyſmus, ad lectum ſe recipere oportet aegrum. Dum tempus frigoris perſtat, vel omnino a potu abſtinere, vel perparce indulgere ſolummodo debet: Et, ut ſitis ſedari poſſit, ſuccum limonum ſaccharo attemperato vel ſimilia ſorbillet aegrotans. Quum provenerit caloris tempus, tum ſibi modice propinare, atque a ſudoris eruptione potum ſumere, licebit patienti ad libitum.

Longius a periculo abeſt tepida adhibere potulenta; quod ſi frigida ſenſim ingerantur, compluribus in caſibus, ſine ulla primarum viarum affectione, ſunt innocua, ſatiuſque ſitim compeſcunt, et pergrate aegrum refocillant; ſaltem in calidioribus regionibus ſe talia praebent *.

A cibo cujuſcunque generis abſtinere homines decet, dum viget paroxyſmus †.

Si copioſiores atque protracti ſint ſudores, caute mutanda ſunt induſia: "Corpus interim ab aere frigido praemunitum probe abſtergeri debet. Sudor largus, in corporis ſuperficie diu durans, ſolida ſimplicia relaxat, materiem perſpirabilem inhibet, mobilitatem febrilem auget, vireſque corporis enervat, peſſundat ‡."

Emetica inter medicos tantum inclaruerunt, ut De Haen, propter cognitionem illorum effectuum ſane nimis contractam, unicus ſit vir peritus, qui emeticorum opem repudiat prorſus. Utiliſſime enim, atque opportuniſſime, ingruente paroxyſmo, in talibus doſibus, et ita iteratis, adminiſtrantur, ut excitetur Nauſea fortior, et abſque vomitu ſuſtentetur donicum temporis caloris innotuerunt ſymptomata; et tum ipſa maximo cum commodo provocari poſſit mitis vomitio, vel copioſius, dando potus tepidos, vel emetici doſin augendo.

* Riverii. obſ. xix. cent. 1.

† Victus generoſus appetitui et viribus coctricibus accommodatus et frequens exercitatio citra fatigationem inter apyrexiam, ut tonica, optime conveniunt.

‡ Ant. Fothergill. diſſ. med. inaug. de feb. intermit. p. 28.

Sic

Sic emeticorum doſes nauſeabundae paroxyſmos aliquand fugant, et plerumque curtos magis atque mitiores eos red dunt; ductus excretorios ventriculi inteſtinorumque emu gent, alvum ſolvunt; ſpaſmo extrema occupanti occurrun curſumque fluidorum verſus cutem promovent; exinde ac cumulationes viſcera opplentes interna praeripiunt; vi quoque nervoſam ſeu ſyſtematis reactionem intendunt. Adeo que frigoris caloriſque tempora decurtant, et ſudorem uber rimum, apyrexia integerrima per diem intercalarem ſub ſecutum, eliciunt. His de cauſis, inter antiſpaſmodica va lentiſſima locum tenent, haudquaquam vulgarem. Quotieſ cunque medico bonum videtur, ut redintegretur morbus, to cies repeti poſſint.

In pleriſque intermittentibus, et neceſſarium et utile eſt ut vomitio plena ſemel minimum cieatur, ad bilioſum et mu coſum magma aliaque irritantia e ſtomacho ejicienda. Sed bilioſae, et aliae ſordes, toties ſe manifeſtabunt, quoties mo vetur vomitus. Hoc itaque iterationem ejus nequaquam in dicat; nam bilis, aliique ſucci, ipſa vomendi actione evocan tur. Denique, ſi febris rebellis fieret, utiliſſima ſunt emetica ut remediis ad morbum depellendum certioribus locum fa ciant, quae aliter incaſſum adhiberentur.

Propoſita reſpondent omnia vomitoria: Caeteris autem longe anteponendus eſt tartarus emeticus; quia jucundius et facilius dari queat, nec injuria aliis efficacior eſſe creditur, forſitan quod nauſeam diutius protrahit, quo latius ejus diſpergantur vires.

Optime adminiſtrabitur in aqua ſtillititia ſolutus, aliis ſalibus et teſtaceis caute evitatis: Quum haec acidum vel antimonium praecipitare, vireſque tartari diſperdere, valeant.

In aetate adulta, quadrans vel dimidium grani, vel unum, ſat erit. Haec, quaque ſemihora, vel majori vel minori intervallo, pro re nata, repetenda eſt doſis.

Antiſpaſmodica. Ex his opium caeteris palmam praeripit. Opii in intermittentibus uſus hactenus erat incertus, parumque ſtabilis. Haud ita pridem patefecit, forte fortuna, Dr Lind, opium feliciſſimos edere effectus caloris tempore exhibitum: Et hos ſaepiſſime in noſocomio regio Edinenſi, cum doceret praxin clinicam in annis 1769 1770, ratos fecit noſter praeceptor Cl. Gregory. Praetereaque expertus eſt, doſin largam ante acceſſum deglutitam, quemadmodum antiqui, nonnullique hodierni, eo uſi fuerunt, illum ſaepius arcere, ac ſaltem paroxyſmum inſequuturum reddere leniorem *. Haud raro ſomnum in aliquot horas paravit ſerenum, quo experge-

* Beryat. Mem. de mathemat. et de phyſ. tom. ii. p. 24.

batur

batur patiens omni aegritudine liberatus. In frigoris ſtadio, pene eadem protulit effecta. Si vero, ubi primum ſtadii ſecundi ſigna ſe innotuerunt, daretur, ſicut Lind praecepit, maxime profuit opium; hoc tempore exhibitum, vim febrilis caloris frangit, durationemque ejus contrahit, capitis dolorem, delirium, et id genus alia, praevenit; pulſus duritiem frequentiamque imminuit; calorem quoque et pellis ariditatem compeſcit.

Denique hac opii adminiſtratione, id quod diu in curatione intermittentium deſideratum fuit, et quo unico poſt corticem Peruvianum inventum opus eſt, conſecuti ſumus, caloris nimirum mitigationem perfectamque intermiſſionem. Haec quidem certius, quam ſomnum, conciliat opium. Sic etiam habitus conſervatur minime morbo fractus; ictero, hydropi, obſtructionibus, aliiſque anomalis aegritudinibus, frequentiſſime intermittentium diuturniorum pediſſequis, obſtare comperit Lind.

Nunquam fuit obſervatum, quicquam valuiſſe, quum adeſſet delirium. In hoc ſtatu, igitur, exſpectare, dummodo una cum calore deceſſerit, monemur; et tunc temporis effecta edit opium iis ſupra memoratis ſimilia; languori quoque et debilitati ſaepiſſime delirio ſuccedentibus ſucurrit. Si neceſſe ſit, ut alter acceſſus praeverteretur, et ſimul alvus ſit adſtrictior, ſordeſcantque primae viae, tincturae ſacrae doſin idoneam opio adjicere oportebit.

Sic opium eſt remedium plane pretioſiſſimum; Peruviano cortici viam muniit eximie; et quodammodo agit, ut ad morbi curationem minor hujus quantitas ſufficiat.

Sales neutri, ſunt antiſeptici, ſedantes, refrigerantes, leniterque laxantes, ferme abſque ſtimulo. Non diu exſerunt vires ſedantes et refrigerantes; brevi enim ſyſtema, uti regat, incitant, verſus ſuperficiem fluida propellunt, ſpaſmumque laxant. Quod hac via operentur, clarum eſt; namque primum calorem, frequentiamque pulſus, imminuunt; at, haud multo poſt, eadem augentur, et ſudor provocatur.

Circa frigoris finem, et per totum caloris tempus, utiliſſime adhibentur; hoc enim contrahunt, mulcent, atque uberiorem faciunt ſudorem: Ante acceſſionem, et prae reliquis ſal ammoniacus, ad illam praeveniendam valuerunt nonnunquam.

Hauſtus ſalinos cuicumque alii minime cedere, probabile videtur; at in quantitate tamen, qua ſolenne adhibentur, nugae ſane merae ſunt aeſtimandi. Libram ſpiritus mindereri, per diem propinatam, producere effectus vix obvios, notatum fuit. In inſultu febris, cretae drachmas duas cum tot

unciis aceti collaudat Lind, dum effervefcunt, ſumptas. Iſtum que hauſtum fere paroxyſmum compendioſiorem facere et ſu dorem affluentem parare dicit; et eundem, in paroxyſmi eodem cum commodo poſterioribus, repeti poſſe, inſuper ad dit idem auctor. Sed, utrum magis, quam hauſtus ſalin proſit, anceps eſt.

Si effervefcentia plus illa quam poſtea valent remedia, nu non aeri mephitico tum abſoluto ſedantiſque vicibus quaſi fun genti attribuenda ſit haec diſcrepantia?

Venaeſectio. Ad intermittentium curationem, ſanguinei mittere ne minimum quidem confert, nocet autem ſaepius Fieri tamen poteſt, ut ſymptomata quaedam id deſiderent Si aeger ſit robuſtior, aetate florentiſſimus, morbis inflamma toriis obnoxius, et ſanguinis detractioni aſſuetus; ſi ſtadiu praeterea caloris violentius, delirium acerbius, aut plethora opprimat; ſi febris continuam mentiatur, vel ſolum remitta obſcure; maximeque cum affectio adſit localis inflammatoria tum venam tundere opportunum erit. Venaeſectio ita ce lebrata non ſolum ad remiſſionem febris plenam viam para quin morbum aliquando radicitus extollit, ſimulque emetico rum adhibitionem, aliorumque remediorum, reddit mini periculoſam.

Tempus ſanguinis extrahendi eſt oportuniſſimum, cu ſaeviat calor febrilis. Quantitas, necnon repetitio, medi judicio regendae ſunt; atque in memoria eſt tenendum, ſa guinis detractionem tantum eſſe praeſtandam, quo quod ſyn ptomata graviora compeſcantur, ac igitur non niſi ſumm cautela inſtituenda.

Cathartica. His ſolum, ut quaedam primarum viaru mala extollantur, vel ut via tuta pro aliis muniatur, utimur

Quippe in intermittentibus, maximeque autumnalibus, climatis a ſolis ardore percuſſis, intus conjiciuntur fluida, a genter ſecreta, biliſque fortaſſis indoles polluitur. Praetere ultima inteſtinorum vaſcula, ſicut omnia alia, ſpaſmo afficiu tur; et tales ex hoc fonte congeſtiones oriri poſſunt, qual optime catharticis amoveantur. Haec enim excretoria emu gent, et ſpaſticam conſtrictionem ſufferunt.

In regionibus calidis, cathartica refrigerantia, fructus, ſal neutri, et chryſtalli tartari, ſunt praeſcribenda, quia valde i ritabilis eſt tubus inteſtinalis. At in frigidis tamen, ubi to por et inſenſibilitas ſunt haud parvi, melius calefacientia co veniunt, minimeque corpus inquietant: Hujuſce gener ſunt aloetica, rheum, jalapium, et reſinoſa.

Purgationes vero, ut interdum neceſſariae ſunt, ſic, ul frequentiores ſunt, periculum afferunt, magnopere infirman

hydropibu

hydropibus anſam praebent, morbum inordinatum et curatu difficiliorem efficiunt.

Poſtquam ſiſtunt paroxyſmi, cavendum eſt, ne alvus adſtrictior ſit; at purgatio ſevera certiſſime morbum revocaret. Ergo in medio tutiſſimus ibis.

Auxilia, de quibus hactenus diſſeruimus, plerumque adjuvant ſolummodo, vel quaedam ſymptomata allevant, vel habitum ad corticem Peruvianum, aut alia, maximo cum emolumento accipienda, ut tollatur morbus, aptiſſimum faciunt.

Utrum vero intermittentium, praecipueque vernalium, curatio arte tentanda ſit, ſive naturae mandanda, quae illas ſubinde ad exitum felicem perducat, acriter diſceptatum fuit. Prius pauca, ad hanc quaeſtionem decernendam, enarrabimus, quam de remediis agatur. Febrium abſolutio rarius multo, maximeque in regionibus frigidis, evenit ſpontanea, quam nonnullis creditum fuit. Immo corporis vires frangit illarum diuturnitas, morbiſque variis contumacibus, exempli gratia, diabeti, eruptionibus rebellibus, potiſſimum vitiis abdominalium viſcerum topicis, congeſtionibus, hydropicis effuſionibus, ſpirandi difficultati, ictero, doloribus vagis, occaſionem praebet, ſtomachumque male perturbat, et hominibus aetate confectis vel infirmiſſimis exitium haud raro affert lethale. Quandocunque hae repetantur, ſaepius curationi aegrius cedent; febres enim mobilitate vigent, et eundo vires acquirunt. "Poteſt enim morbus, etiam qui per ſe finem habiturus eſt, citius tamen adhibito tolli, quod duabus de cauſis neceſſarium eſt; ut et quamprimum bona valetudo contingat, et ne morbus, qui remanet, iterum, quamvis levi de cauſa, exaſperetur." Celſus, lib. ii. cap. 14.

Contra, intermittentes aliis ſaepe morbis mederi, confitendum eſt; et ergo ubicunque morbus exſtat quivis, quem, experientia docti, has ſanare didicimus, exſpectare paroxyſmos paucos expediet, ut illorum effecta conſpicerentur, niſi cum aliis conditionibus febris conjungatur, quae ſtudii plus, quam veteris morbi propulſatio, vindicant.

Morbi, quibus intermittentes praecipueque vernae medentur, ſunt, quos hae diuturniores pervicaciores inferunt, ut ſupra diximus. Interdum quoque, intermittentis ope, paralyſis, epilepſia, et convulſiones ſolvuntur.

In regionibus autem calidis, et ubi autumno publice pervagantur hi morbi, imprimis tunc paroxyſmorum reditus eſt amovendus; tales enim lethales, perraro iterati, ſaepe evalunt.

Cum argumentis, quod ab experientia plurimis notum eſt, ut utile etiamque neceſſarium in pleriſque caſibus ſit, has fe-

bres coercere; reſtat ſolummodo, ut, quibus modis hoc expleatur, expeditiſſime tutiſſimeque exploremus.

Hoc cum conſilio, debilitatis regreſſui obviam ire contendimus, *aſtringentibus, amaris, utrorumque combinatione.* Exempla numerum ſane ſuperantia in lucem prodiderunt, quibus haec remedia quaevis ſanationem perfecerunt. Hujuſce diſputationis limites nos vetant de ſingulis ſpeciatim tractare; quapropter de tutiſſimo ac praeſentiſſimo, cortice nempe Peruviano, dicendum eſt tantum. Rationale quidem, quo de cortice uſi fuerimus, caeteris fere accommodari poteſt.

Corticem Peruvianum, et aſtringentem amarumque et quadantenus aromaticum eſſe, patet manifeſtiſſime. Ex experimentis quoque, illum eſſe tonicum valentiſſimum, liquet; tali modo eum operari, intermittentis curatio, et gangraenae tardatio, etiamque ejus in diuturnis febribus a debilitate productis utilitas, inſuper, dum ſyſtematis vigor floret, ſicuti in omni febre peracuta, cum inflammatio adſit localis, et tempore caloris intermittentium, periculoſior ejus uſus, uno ore conclamant. Tractatu facilior, minuſque nocens, necnon alio quovis remedio eſt potentior.

Paroxyſmorum redintegrationem ex debilitatis regreſſu exoriri vidimus; et liquido, quodcunque hunc depellat, acceſſum itidem depellere patet; ideoque corticem talem editurum effectum, cum maxima veri ſpecie a priori ſperandum eſt, et ex uſu rem ita ſe habere diu comperimus. Multa tamen cortici, ex opinionibus penitus theoreticis provenientia objecta fuerunt. Nonnulli, illum materiam morbificam ſolummodo reprimere, parum vero emendare, ideoque corporis habitum graviori, leviſſima tantum data occaſione, morbi reditu eſſe oblatum, putabant. Alii corticem ancipitem quaſi vituperaverunt. Uſus recentior crebriorque malitiam talis infamiae retexit.

At quaedam ſunt tamen adventitia intermittentibus nonnunquam alligata, quae uſui corticis interdicunt: Inter haec imprimis diatheſis phlogiſtica, ſi cum topicis ſanguinis accumulationibus conjungatur, et febris remittat obſcure duntaxat ut his occurramus, ſemper neceſſe eſt phlebotomia, vomitoriis, purgantibus, veſicatoriis, aliiſque ejuſdem generis auxiliis uti antequam corticem experti fuerimus; aliter enim ingraveſcet febris, fermeque continua evadet, et haud raro lethalis. In regionibus tempeſtatibuſque frigidis, haec potiſſimum eveniunt, quae corticis uſui adverſantur praecoci, ibique minus urget ad eum praemature adhibendum neceſſitas. In locis vero aduſtioribus, autumnali tempore, paroxyſmis ſane paucis quam plurimum periclitantur febricitantes. Hic igitur ubi

primum

primum poteſt, quamvis obſcuriores ſint remiſſiones, cortex adhibendus eſt Peruvianus, ut morbus curetur. "Chinae cortex," inquit Hoffmannus, "non tamen non nocens eſt, ut vulgo creditur, ſed ipſis etiam ſenibus cum fructu datur. Neque etiam ſine exceptione illa practica eſt regula; quod nunquam ſit offerendus, antequam urina compareat cocta. Ego enim multiplici compertum habeo experientia, nunquam ipſum nocuiſſe, ſi primae viae probe expurgatae, ſi corpus non impuris ſuccis ſcatet, viſcera ſanguinea integra, et nullus inflammationis internae metus." Tuſſes inveteratae, hydrops, aliique morbi chronici, exhibitionem ejus minime recuſant. Aegris circiter ſeptuaginta hydrope laborantibus eum dedit Lind, qui recidivam paſſi fuerant; et febrem abegit, et fecit ut hydrops, qui acceſſibus ſingulis gravior graviorque fiebat, haud ultra procederet.

His proviſis, nunc de methodo, qua cortex optime dandus, agendum eſt.

Plerumque corticis drachmae ſex vel plures et aliquando uncia etiam duae ad ſiſtendam acceſſionem ſunt neceſſariae. Eum in apyrexia ita adhiberi, ſi poſſit, oportebit, ut toti ejus effectus exerceantur in ipſo temporis puncto quo atonia accederet. Certo enim in doſibus parvis, longis intervallis per totum intermiſſionis tempus datus, minus eſt efficax, quam ſi paulo ante inſultum eadem quantitas hauriretur. Sex enim drachmae, ſic in ſtomachum exceptae, quam uncia modo priori adminiſtrata, plus valent. Adeoque quantitatem, puta unciam, intra ſex vel octo horarum ſpatium ante acceſſionem, doſeſque poſtremas maximas, dare convenit. Documenta ſunt quae corticis effectus parum eſſe perennes demonſtrant; itaque paroxyſmo quamvis officiat, haud diu tamen eundem habitum ſuſtentabit; exinde recidiva fit atonia, ac proinde paroxyſmus. Propterea quod periodo proxima morbi invaſura, ut ante ultimam, iterandus eſt cortex. Poſt haec, niſi inſigniter periculoſus ſit caſus, aut propter crebros relapſus vel durationem pertinax, duae periodi ſequentes tuto abſolvi poſſunt, nullo medicamento admoto; at, ante tertiae acceſſum, repetendus eſt cortex. Deinde tres praetereundae; ſed priuſquam quarta accedat, neceſſe erit iterum, ut antea, exhibere antidotum, quod ad perfectam ſanationem, ni fallor, ſufficiet.

Si poſt corticem datum alvus fuſior fiat, quod ejus effectus irritos facit; hoc, opio, quo vires corticis ipſius intenduntur, refraenari poteſt.

In pulvere ſemper quam maxime deglutiendus, cum vino vel ſpiritu vinoſo et aqua commiſtus. Si vero haec obtinere nequeant,

nequeant, vel pulvis ſolus, vel in electario, vel pilulis coactus, cruſtulo farinaceo tenuiſſimo celatus, devorari convenit. Extractum glycyrrhizae aut ligni Campechenſis, lac ebutyratum, *coffee*, aliaque ſapida, illum gratiorem reddere inventum fuit. Si patiens adhuc corticem in pulverem redactum ſorbere non valeat, extractum ejuſdem, cujus ſemuncia vel minus aeque valere ac pulveris unciam creditum eſt, ſumat. Vel pulvis aqua diffuſus, et in alvum injectus, poſt venter enematis ope mollitus fuerit, morbum curabit; at tum quantitas duplo major illa ore exhauſta ad minimum neceſſaria eſt. Cum infuſus eſt, quantum fieri poteſt, continere ſe in lectulo debet aeger, nec primae cupiditati dejectionis protinus cedere. Pulvis etiam ipſe ad cutem vel ad abdomen in modo cataplaſmatis admotus fuit ſecundo exitu.

DE TYPHO, VEL FEBRE NERVOSA.

AUCTORE GUL. FEARNE.

HISTORIA MORBI.

STADIUM PRIMUM.

QUO tempore febris nervoſa incipiat, nonnunquam ſtatuere difficillimum; ſigna enim ſub initium non gravia ſunt, et multos in dies, aliquando ſeptimanas, ante ingraveſcunt, quam aegrotus ſe continere medicumve accerſere cogatur.

Plagarum tempeſtatumque calidiorum morbus eſt, et, quanquam a nonnullis morbo pro novo habetur, quicunque Fracaſtorium cum Huxhamio comparaverit, febrim aeque accurate ab illo, ac hoc, depictam comperiet *.

Primi ſtadii notae, quae plurimum moleſtiae aegroto faceſſunt, ſunt, debilitas ubique corporis, languor, appetitus proſtratus, reditus frequentes frigoris levis et caloris alternorum abnormes, quae animum inſigniter demiſſum ſemper comitantur. Haec brevi ſubſequitur nauſea et omnis cibi averſatio, quae ſi eo uſque augeatur ut vomitionem moveat, nihil niſi phlegma inſipidum rejicitur. Vultus palleſcit et mole imminuitur; aegrotus inquietudine et anxietate tentatur; ſemet adeo affici, ut negotia ſolita nequeat curare; adverſa tamen

* Fracaſtor de morb. contag. lib. ii. cap. 4.

valetudine

valetudine non ita premi, ut ſemetipſum ex toto cogatur continere, ſentit. Caput ei dolore obtuſo, vertigine ſenſuque frigoris, praeſertim occipitis, afficitur, et luce ſonituque mirum in modum movetur aegrotus. Lingua parum mutatur, et a ſtatu naturali non longe deflectit, muco quidem albido obducitur, et aeger magnum ejus calorem, quamvis ſitis modica eſt, conqueritur. Pulſus arteriarum celeres, debiles, inaequales, modo tremuli, modo admodum tardi et intermittentes.

Adſunt ſpiritus gravior, ſuſpirium frequens, conſtrictionis circa praecordia ſenſus, quae omnia tamen ſaepe nulla tuſſis comitatur. Urina pallida, limpida, aliquando colore ſeroſa, et parum mutationis, donec ad ultima morbi ſtadia ſit perventum, ſubit.

Mane omnia aegroto ſigna levantur; ſed veſpere redeunt non parum adaucta. Dolor capitis, vertigo, calor gravior, pulſus arteriarum crebriores, et aegrotus ad ſomnolentiam quam maxime proclivis eſt, ſomno tamen non reficitur.

Sanguis, hoc in morbo miſſus, textura admodum laxus eſt, in vaſe, in quod fuerit receptus, vix concreſcit, vel in craſſamentum ſerumve ſeparatur, nulla cruſta coriacea in ejus ſuperficie ſemet oſtendente.

Quinetiam ſenſus viſque cogitandi languefcunt: Qui languor, prout febris provehitur, increſcit, illumque animi ſtatum demiſſum, qui quidem a metu et anxietate ſuper morbi eventu oritur, facit.

STADIUM SECUNDUM.

Poſtquam hoc in ſtatu ſeptem vel octo dies manſit aegrotus, languor et debilitas multum augentur; praecordiorum gravitas, anxietas, et proclivitas ad deliquium potiſſimum urgent; et, ſi ſemet levare conatur aeger, non raro linquitur animo. Sudores frigidi in ſincipite et averſis manibus ſubito apparent, et non minus ſubito evaneſcunt. Genae non parum rubeſcunt; extremae tamen aures et naſus ex toto frigeſcunt. Vertigo et gravitas capitis admodum intenduntur, dolor juxta ſuturae coronariae decurſum ſe extendit, et aurium tinnitus accedit. Hic ſummam aegroto moleſtiam faceſſit, et brevi frequenter typhomania accedit. Verba rite enunciare nequit, et, quanquam circumſtantibus dormire videtur, id ignorans, rem ita ſeſe habere negat. Hoc ſubſequitur magnus manuum tremor, ſubſultus tendinum, ſurditas, in nonnullis maxima, quanquam, ſub initium, lux ſonituſque fuerint intolerabilia.

Sub hoc tempus lingua ſicca, rubra, aliqua ex parte fiſſa,

in medio malum punicum colore referens, marginibus ſubflava vel ſubviridis, magnopere tremens ſi exſeratur.

Spiritus admodum gravis et difficilis. Eruptio frequenter accedit, quamvis morbum, niſi aegrotus in aere nimis calido habeatur, non ſemper comitatur. Signa parum levat, modo colore punicea vel pallido-rubra, modo ad colorem magis lividum vergit, et ſupra cutem nunquam attollitur. Quas partes hae maculae occupant, eae ſunt, pectus, dorſum, nonnunquam crura et brachia. Haec quidem rarius afficiuntur. Maculae tam parum conſpicuae ſunt, ut, niſi eas attente conſideremus, nulla inter eas interſtitia notare poſſimus; ſuperficies enim tantum paulo rubrior, magiſve, quam pro conſuetudine, florida eſſe, videtur. Hae hoc morbi tempore non circumſcribuntur; namque interdum ſub quartum quintumve diem, interdum non ante decimum quartum, et denique interdum non niſi poſt mortem ſeſe oſtendunt.

Urina nunc magis limpida, abſque ſedimento, eſt; quamvis nonnunquam aliquid furfuraceum continet, quod fundum non petit. In aliis ſudores copioſiſſimi a die nono ad duodecimum uſque profunduntur, quanquam calor corporeus, praeſertim extremorum, multum imminuitur; in aliis diarrhoea perpetuo adeſt, quae eos magnopere exercet. Haec utraque aegrotantibus vires brevi convellunt.

STADIUM TERTIUM.

Nunc omnia ſigna, quae ſummam debilitatem ſignificant, magnopere augentur. Extrema perpetuo frigida manent, et ſubſultus tendinum, prout vires imminuantur, pulſuſve arteriarum ſubſidant, increſcit. Oculi immobiles fiunt et collabuntur, aut idem non ſpectant, et aeger eminentia in ſtragulis parietibuſve adjunctis carpere conatur. Ungues palleſcunt et liveſcunt, labia intremunt, et delirium comate profundo finitur. Ictus arteriarum adeo celeres, et eodem tempore adeo debiles, ut numerari nequeant; ſenſus ſuffocationis in gutture adeſt; verba enunciandi impotentia, et vox quaſi faucibus haeret. Omnes ſphincteres relaxantur; ſtercus et urina abſque voluntate excernuntur; et lacbrymae, quaſi furtim, per genas labuntur. Hoc, convulſiones toto corpore, tremores permagni, ad extremum jam ventum eſſe teſtantur.

Aliquando per morbi extrema ſtadia, ſigna putredinis humorum accedunt, qualia ſunt, petechiae, maculae, vibices, aphthae circa os et fauces colore nigrae, animae foetor, ructus nidoroſi, cum odore totius corporis cadaveroſo. Urina et alia excreta ſanguine tingi videntur; faeces immodice calidae

foetideque

foetidaeque ſunt, adeo ut nutrices, quarum eas tollere eſt, in morbum incidant. Omnes notae ingraveſcunt, ſitis inextincta, amaritudo oris ingrata, nauſea et vomitio graves et frequentes. Oculi in omnibus fere cornu vitrive ſpeciem prae ſeſe ferunt. Quod in fluore albo excernitur, colore ſanguineo admodum rubro tingitur, ſanguis e gingivis, naribus, et ulceribus vetuſtis profunditur; quae cum ſingultu vitam aegroto miſerando finire conſuerunt.

DURATIO MORBI.

Hic morbus raro judicatur. Nonnullis in exemplis, aegrotus complures dies comate obrutus jacet, morbumque, nullis judicii ſignis ſe oſtendentibus, ſomno vincere videtur. In aliis, ſub ſeptimanam alteram tertiamve, nonnihil ſpei ex nubeculis urinae innatantibus, et ſudoribus abnormibus, affulgere ſolet. Caeterum morbus plerumque in ſpatium multo longius, dierum nempe triginta vel quadraginta, producitur. Si tam diu maneat, aegrotum ſaepiſſime fatuitatis aliquanto adficit, quod non multos per menſes decedit, donec vires ei ex toto reſtituantur. Vir doctus et ingenioſus Dr Clephane ſigna plerumque, die decimo ſeptimo, ex quo aegrotus ſemet continere fuerit coactus, in melius maxime conſpicue mutari notavit. Alii vero celebres medici vel morte vel ſalute, quamvis rarius, ſeptem diebus morbum finiri memoriae prodiderunt. Aliquando in parotidum vel maxillarium glandularum ſuppurationem deſinit. Multi gangraenam, quae in partibus, quibus aegrotus incubuit, oritur, pro bono ſigno habuerunt; hoc vero illis aſſentire non poſſumus, cum a partibus compreſſis tantum proficiſci videatur, et, abſque ullo bono effectu, ſeſe frequenter oſtendat.

DEFINITIO.

"Morbus plerumque contagioſus, calor parum auctus, pulſus parvus, debilis, plerumque frequens, ſenſorii functiones plurimum turbatae, vires multum imminutae *."

MORBI DISCRIMINA.

Hiſtoria et character, ſupra tradita, ad hanc febrem a ſynocha † diſtinguendam, ſufficiunt.

* Cullen. Synop. Noſol. method. G. 5.

† Vide p. 350.

Quantum ad ſynochum † attinet, nihil aliud, quam mera typhi varietas, quam nonnihil diatheſis phlogiſticae ſubſtans, dum cauſae typhi corpori admoventur, dare ſolet. Huxhamius, qui typhum accurate depinxit, multaſque obſervationes ſuper eo ingenioſas memoriae prodidit, hujus et ſynochi ſimilitudinem probe noviſſe videtur, et poſſe, et non raro revera, conjungi fatetur. Quantum febres putridas malignas et peſtilentiales ſpectat, idem obſervator ſagaciſſimus eas violentius invadere, rigores eſſe majores, et omnia denique ſigna eſſe multo graviora, affirmat, adeo ut poſſimus concludere, putredinem pro ſigno tantum habendam, quod febres remittentes et nervoſas ex aequo poteſt comitari.

SEMINIUM.

Si hiſtoriam ſupra traditam attenti conſideremus, vim nervoſam imminutam non tantum ſub initium, ſed per totum morbi decurſum, ſe evidenter oſtendere, non opinari non poterimus. Hanc igitur pro typhi ſeminio habemus.

SEMINII CAUSAE.

Ad has autem omnia, quae debilitatem faciunt, relegamus qualia ſunt,

A. Affectus animi eundem contriſtantes.
 a. Metus.
 b. Amor faſtidio penſatus, &c.
B. Omnia quae nimia ſunt.
 a. Potatio.
 b. Cibus ſumptus.
 c. Venus.
C. Diaeta tenuis.
D. Vita ſedentaria.

Affectus animi eundem contriſtantes—Eum animum inter et corpus nexum intercedere, ut quilibet illius affectus functiones hujus non parum ſoleat afficere, omnes quaſi uno ore fatentur. Affectus animi triſtes, quotquot ſunt, vires inſigniter ſedantes habent, et nullus forſitan affectus animum humanum ſua agendi et cogitandi poteſtate aeque potenter orbat, aut aeque cito agit, ac *metus*. Hic vim cerebri, et igitur actionem cordis et arteriarum, imminuendo, ſanguinem ad partes extremas propelli prohibet, ſuperficiem pallidam et frigidam reddens, et ad univerſas functiones debilitandas plane confert.

† Synochus eſt febris ex ſynocha et typho compoſita, initio ſynocha, progreſſu et verſus finem typhus. Cull. Gen. Morb.

Actio

Actio metus non ſemper ſedat; namque pro gradu variat. Ita magnus, poteſtates inſigniter ſedantes edit, paralyſin, apoplexiam, ſyncopen, mortemque ipſam faciens; caeterum modicus, reniſum faciendo, motibus convulſivis, ut in epilepſia, quam actione ſua nonnunquam tollit, incidit, manifeſte occurrit.

Ut *cibus nimius ſumptus*, praeſertim animalis, plenitudinem morbidam facit, vimque vaſis contractilem tandem imminuit; ita *nimis parce captus*, vel quantitas *alimenti aquoſi juſto* major, machinam animalem non ſatis nutrit. Typhum ibi multo violentius graſſari, ubi penuria et moeſtitia ſubſunt, experientia clare teſtatur. Hinc Gilchriſtius pauperculos huic morbo potiſſimum opportunos eſſe, et ſe pauca ejus in iis, qui cibo generoſo uſi ſunt, vinumque modice biberunt, exempla compertum eſſe notavit *. Coldenus, in ſua febris nervoſae, quae apud Americanos multum ſaevit, hiſtoria, idem obſervavit †.

Omnes aliae cauſae, quae vires ventriculo muſculares convellunt, totum tandem ſyſtema debilitant. *Potatio nimia*, hoc ſeculo luxuria diffluente, hanc debilitatem in primis facit. Quamvis vinum modice adhibitum ut tonicum gratum potenſque agit; liberaliter vero ſumptum corpus nimis excitat: Quod collapſus neceſſario ſubſequitur, qui vires admodum ſedantes edit, omnem ad extremum oeconomiae animalis functionem debilitans.

Venus nimia.—Haec in primis nociva eſt. Si ei ultra, quam natura deſiderat, indulgeas, corpus brevi debilitat, et proclivitatem ad morbos genere et gravitate diverſas manifeſtam haud dubie dat. "Concubitus vero," inquit Celſus, "neque nimis concupiſcendus, neque nimis pertimeſcendus eſt. Rarus corpus excitat, frequens ſolvit. Cum autem frequens non numero ſit, ſed natura, ratione aetatis et corporis, ſcire licet, eum non inutilem eſſe, quem neque languor neque dolor ſequitur ‡." Idem verbis quam clariſſimis affirmat doctus ingenioſuſque Gaubius. "Immoderata ſeminis profuſio non tantum utiliſſimi humoris jactura, ſed ipſo etiam motu convulſivo, quo emittitur, frequentius repetito, imprimis laedit §."

Vita ſedentaria.—Divina autem providentia, ut ſtatus quietis et inertiae, utcunque mortalibus gratus ſit, multa mala ſecum adducat; ut tales morbos generet, quales homines aliquantum laboris, ut ad vitam jucundam, immo tolerabilem, reddendam omnino neceſſarium, ſubire poſſunt cogere, ita

* Med. Eſſays of Edinburgh, vol. iv. p. 281.
† Med. Obſerv. and Inquiries, vol. i. p. 226.
‡ Celſi Opera, lib. i. c. 1. § Gaubii Patholog. § 562.

comparavit. Hinc, ab exercitatione neglecta, mala innumera oriuntur, deſcriptu quam depulſu multo faciliora. Vis nervoſa imminuitur, circuitus ſanguinis languidus evadit, vires muſculis convelluntur, concoctio et nutritio parum accurate abſolvuntur, et omnes ſecretiones magna ex parte vitiantur. Swietenius celeberrimus, exercitationis vitaeque ruſticanae utilitatem exponens, inquit, " Dum duro labore victum ſibi et ſuis comparat ruſticus, quam firma habet omnia, quam robuſta! Omnes aeris injurias ſpernit, duriſſimos vorans cibos digerit perfectiſſime. Otio et luxu perditus homo quam debilis, quam miſere vivit! Minimam aeris ambientis mutationem ſentit illico; et millenis gulae irritamentis, quae ſatietas, non fames invenit, vix poteſt languentem excitare ventriculum *."

Calor—Eſt ſtimulus ad vitam animalem et vegetabilem ſuſtentandam neceſſarius; cum tamen nimis liberaliter admovetur, valetudini commodae ſummo eſt exitio. Calorem corporis proprium imminuit, et, ſyſtema nervoſum debilitando, ſecretiones et excretiones magnopere turbat. Vires mentales languidae redduntur, circuitus impeditur, tonus primarum viarum non parum imminuitur, et totum corpus debile et irritabile fit, et hinc typho opportunius.

POTESTATES NOCENTES.

Hae autem potiſſimum ſunt *frigus* et *effluvia humana*. De quibus ordine dicetur.

De frigore.—Frigus plures, quam peſtem, famem, aut gladium, rapuiſſe Sydenhamius ſagaciſſimus notavit; id tamen, niſi alii cauſae adjunctum, nunquam febrim nervoſam, ſemper ſynocham, facere; ſed contagio humano additum naturam febris, perſpirationem forſitan diminuendo, non parum regere et moderari credimus †.

Actio frigoris triplex eſſe videtur:

a. Sedans.
b. Stimulans, vel
c. Tonica vel aſtringens.

a. *Poteſtas ſedans.*—Calor modicus, ut ſupra poſuimus, vim animalium nervoſam potiſſimum vivam conſervat et excitat. Contrarium igitur frigus praeſtet oportet. Nimium vel intenſius vitale principium vel totius corporis, vel cujuſlibet ejus portiunculae, ex toto perdit ‡.

* Van Swiet. Comment. v. i. § 30. p. 41.
† Chalmers Eſſ. on Fevers, eſſ. i. ch. 1. Gorter de Perſpir. inſenſ. c. xii. art 46.
‡ Vid. Banks voyage, v. ii. p. 49.

b. *Sti-*

b. *Stimulans.*—Cum frigus ſyſtemati tempus in breve admovetur, cordi arteriiſque ſtimulo eſt, calorem partis et ruborem, cui applicatur, faciens. Ita, ſi nivem manibus illinamus, ſenſum frigoris ſubſequitur aliquantum reniſus.

c. *Tonica vel aſtringens.*—Si frigus modicum corporibus inanimis applicetur, omnes eorum partes non parum durat et contrahit, et gravitatem eorum ſpecificam auget. Eundem effectum fibras in animatas edit, vaſorum ſuperficiei contractionem, igiturque pallorem perſpirationemque ſuppreſſam, faciens. Haec quoque contractio totum in corpus aliqua ex parte diffunditur, et ſyſtemati univerſo tonum conciliat.

Actionem frigoris ſemper ſedantem eſſe, et poteſtatem ejus ſtimulantem a reniſu ſyſtematis, vel conamine virium naturae medicatricium, pendere probabile. Namque, quo magis vis circuitus ſanguinei ante imminuta eſt, eo ſemper illud agere neminem poteſt latere.

De effluviis humanis.—Materia quaedam e corpore humano ſano morbiſve laborante conſtanter exhalatur, quae in atmoſphaeram diffuſa, et hoc modo diſſipata, homini, unde emittitur, vel cuilibet ex adſtantibus rariſſime noxae eſt. Si vero circa corpus retineatur, vel in locis, ad quae ventus non adſpiret, accumuletur, inde vires quam maxime nocivas ſibi comparat, eoſque quibus admovetur, praeſertim, ſi a febribus notis putredinis ſtipatis oriatur, magnopere laedit.

Hoc modo typhum a contagione humana plerumque oriri, et hanc contagionem graviorem eſſe, cum a fomite, quam cum a corpore humano, proficiſcitur, volentes credimus *.

Quod hanc opinionem quodammodo firmat, eſt obſervatio Pringeliana: Viginti tres homines, nempe, in tabernaculis vetuſtioribus, ubi nonnulli cubuerant aegri, reficiendis occupatos eſſe, et ſeptemdecim ex hoc numero febre infectos, eaque extinctos, eſſe.

Cum effluvia in ſyſtema nervoſum, debilitatem faciendo, plane agant, effectus eorum, prout ſyſtema validius aut debilius eſt, major minorve erit; namque corpus humanum, pro ſuis viribus, cauſis debilitantibus obſiſtere poteſt. Rem ita ſeſe habere, actio frigoris, ſupra poſita, abunde teſtatur; namque frigus, niſi aliae cauſae debilitantes ei adjungantur, rarius agere conſuevit.

CAUSA MORBUM CONTINENS.

Non minus in typho, quam in intermittentibus, tria eſſe ſtadia, quae, quamvis minus evidenter, haud dubie incidunt,

* Vid. Lind on fevers and infect. p. 221.

ſtatum

ſtatum nempe debilitatis, frigoris, et caloris, contendere non dubitamus. Haec ſtadia autem ſe invicem modo regulari, et ordine ſupra comprehenſo, excipere conſtanter notantur, et pro ſerie quadam cauſae et effectus habentur; namque cauſam frigoris omnia, quae per paroxyſmum ſubſequuntur, facere nemo non opinatur *. Boerhaavius, et ejus aemuli, ſaltem quantum intermittentes ſpectat, hanc in opinionem conceſſerunt. Quanquam miaſmata paluſtria intermittentes, et humana effluvia typhum faciant; utraque tamen, quantum in ſeſe eſt, ad vim nervoſam perdendam eodem modo conferre admodum probabile. Ex iis, quae magis minuſve evidenter in omnibus febribus incidunt, partibus, nempe, externis mole imminutis, excretionibus ſuppreſſis, &c. rite conſideratis, frigus notis ſpaſmi vaſorum extremorum manifeſtis ſtipari, aperte conſtat. Spaſmus autem illatus, pro lege ſyſtematis notiſſima, cordi arteriiſque ſtimulo eſt, et illum reniſum facit, qui manet, donec vis cerebri reſtauretur, et motus vaſorum ſuperficiei, quibus ſanguis rurſus partes in extremas diffunditur, ſudorque tandem moveatur. Hinc debilitatem et ſpaſmum reniſui fundamenta ponere, cauſamque febris proximam conſtituere, cogitare non dubitamus.

EVENTUS MORBI.

Febres plerumque, decurſum per ſuum, varias facies induunt, quae majoris minoriſve momenti ſunt, utpote quae ſalutem mortemve denuncient. Studium igitur earum a nemine, qui medicinam cum judicio et ſucceſſu proſpero facere cupit, neglectui habendum, quam manifeſtiſſimum eſt.

Inter omnes autem convenit, certa ſigna in omni febre ſeſe oſtendere, quae noxae ſunt, et ad vitam extinguendam conferunt, quaeque *vis morbi* appellari conſuerunt; et alia, contra, non deeſſe, quae prioribus obſiſtunt, quaeque *vires naturae medicatrices*, diu apud ſcholas AEſculapii celeberrimas, nominantur. Multi ſua praeſagia ab his illiſve ſignis ex aequo petiverunt. Si vero noſtra doctrina fundamento ſtabili innitatur, hoc factu difficillimum eſſe comperietur, cum, ad utram claſſem multa ſignorum relegare debeamus, i. e. utrum a morbo ipſo vel a conaminibus naturae, valetudinem commodam reſtaurare molientis, ſalutiferis, proficiſcantur, ignoremus. In hoc rerum ſtatu parum certo, prognoſin typhi e ſignis, quae mortem portendunt, vel magnam debilitatem vel proclivitatem humorum ad putredinem ſignificant, attente conſideratis, melius diſci poſſe putamus. Hanc vero

* Cullen, Firſt lines, pract. § 36.

per

per tabulas ſubſequentes quam maxime claram reddere conabimur.

Quae ſigna magnam debilitatem ſignificant.

1. *In functionibus animalibus*, ea ſunt.

A. Motuum voluntati ſubditorum debilitas.
- a. Laſſitudo.
- b. Incubatio in dorſum, cruribus extenſis.
- c. Impotentia corpus vertendi.
- d. Delapſus in lecto.

B. Motuum voluntariorum irregularitas, a debilitate vel mobilitate eorum pendens.
- a. Tremor manuum vel linguae.
- b. Subſultus tendinum.
- c. Stridor dentium.
- d. Convulſiones.
- e. Linguae titubantia.
- f. Oculi omnia ſibi objecta oblique ſpectantes.
- g. Tardus oculorum motus.

C. Debilitas ſenſus, quam adeſſe teſtatur inſenſilitas ſolitorum ſtimulorum.
- a. Lucis, quod oſtendunt,
  - *a*. Oculi fixi,
  - *b*. Viſus duplex parumve diſtinctus.
- b. Soni, quod indicat,
  - *a*. Surditas univerſa,
  - *b*. Tinnitus aurium.

D. Debilitas vel irregularitas functionum mentalium.
- a. Caecitas.
- b. Coma.
- c. Pervigilium.
- d. Affectus animi triſtes.
- e. Delirium mite.

Quae ſigna debilitatem demonſtrant.

2. *In functionibus animalibus*, ea ſunt.

A. Pulſus arteriarium debiles, abnormes, vel tardi, quos adeſſe indicant,
- a. Sudores frigidi,
- b. Pallor faciei,
- c. Ungues lividi.

B. Frigus extremorum,
- a. Manuum,
- b. Pedum,

c. Extremi naſi,
d. Extremarum aurium.
C. Deliquium animi, vel
a. In poſitura erecta,
b. Motu adhibito.
D. Spiritus debilis vel difficilis, abſque affectu loco proprio.

Quae ſigna debilitatem oſtendunt.

3. *In functionibus naturalibus*, ea ſunt.
A. Debilitas ventriculi.
a. Anorexia.
b. Nauſea.
c. Vomitus.
d. Sapor amiſſus.
e. Odoratus.
B. Excretiones involuntariae, a paralyſi ſphincterum pendentes.
a. Urina male retenta.
b. Faeces.
C. Difficultas devorandi, a debilitate paralyſive muſculorum proficiſcens.

Quorundam e ſignis in tabula praecedente comprehenſis ratio.

Nullum organum, ſanitate ſubſtante, impreſſiones acutius quam *Oculus* ſentit. Hinc in febribus medici celeberrimi ſe progreſſum debilitatis, ſpeciem, quam prae ſeſe ferat, attente conſiderando, poſſe deſignare exiſtimarunt. Igitur, febribus bene provectis, cum aegrotus ſibi objectum parum clare videt, aut ea, quae abſunt, adeſſe putat; et unum horum et alterum conditioni ſenſorii communis tribuere moris fuit, quanquam forſitan a ſtatu organi ipſius per collapſum cerebri affecti, aliqua ex parte poſſunt pendere. Ita cum omnia, quae in febribus aegrotus contemplatur, maculis nigris operiri videntur, aut tumores nonnullis in locis parvulas habere, adeo ut febricitans digitos ſuos in hiſce maculis, &c. tollendis adhibeat, antiquiores eventum morbi infauſtum fore ſunt opinati.

Viſus duplex vel obliquus.—Haec ſigna tantam muſculorum, qui oculos movent, debilitatem ſignificant, ut utrumque ad eandem rem eodem tempore vertere nequeant, adeo ut ſinguli tantum eam verſus alternatim dirigi poſſint.

Surditas.—Hoc ſignum per ullum affectum, organo auditus proprium, non facile poteſt exponi. Igitur conditioni collapſus ſenſorii communis tribuatur neceſſe eſt. Non multum

tum periculi plerumque portendit; contra, modica ſurditas nonnullis pro fauſto habetur; ſed hoc in caſu per coma, quod ei plerumque adjungitur, decipi poſſunt.

Delirium—Hoc ſymptoma pleraſque febres comitatur, et ab aliqua excitationis cerebri inaequalitate, undeunde nata, pendere videtur, vim ejus nervoſam eodem tempore imminutam eſſe ſignificans. Varietates ejus diverſas a ſe invicem ſecernere, cum nunquam non ſignum naturae horrendae ſit, inter medicinam faciendam ſummi momenti eſt. Delirium ferox in hiſce febribus plerumque ſeſe oſtendit, ubi diatheſis phlogiſtica ſub initium invaleſcit, et acuta pyrexia, capitis dolore, faciei et oculorum rubore, ſenſu lucis et ſonitus acuto, ſtipatur. His accedunt, magna ad iram proclivitas, loquela celeris, vox ſublata et irati ſimilis, et aegrotus e lecto exilire ſaepe conatur. In typho, contra delirium mite eſt, et id praecedunt ſigna magnae totius ſyſtematis debilitatis, qualia ſunt, pulſus arteriarum debiles, celeres, magna anxietas, vertigo, ſtupor, facies Hippocratica, oculique vitrum referentes. AEgrotus non ferox aut iracundus, lecto facile continetur; et ſermo, quamvis alienus, et muſſitatio placida. Memoria ei deficit, ideas aſſociare pro conſuetudine nequit, maxime ſolitas dediſcit; amicos, conclave, cubile, miniſtros obliviſcitur: Harum autem ſpecierum, dum medicinam exercemus, certas conjunctiones ſaepe offendimus, quae faciunt, ut eas ſecernere, utcunque neceſſarium, in primis difficile ſit. Rebus veris ita ſeſe habentibus, nihil aliud medico agendum reſtat, quam ingenium ſuum et ſolertiam remediorum, affectu ſyſtematis univerſi ſemper quam maxime diligenter obſervato, periculum caute faciendo, demonſtrare.

Debilitas, in una alterave functione ſeſe oſtendens, niſi complures ſimul invadat, non admodum formidoloſa. Quanquam nonnullis in exemplis maxima eſt, aegrotus tamen praeter ſpem, et non abſque noſtra ſumma voluptate, convaleſcit. Signa enim debilitatis ſola, quamvis adſunt, non plurimum periculi habent, et eventum tantummodo funeſtum fore dicere audemus, ſi ei adjungantur affectus loco proprii et horrenda putredo.

Quae ſigna *putredinem* ſubeſſe teſtantur, ea ſunt:

A. Ventriculi.

a. Anorexia.
b. Nauſea.
c. Vomitus.
d. Magna ſitis.

e. Acidorum deſiderium.
f. Ructus nidoroſi.

B. Maſſae ſanguineae.
a. Sanguis, abſque impetu adaucto, e qualibet parte profuſus.
b. Sanguis, ut ſanitate ſubſtante, e venis emiſſus non concreſcens.
c. Effuſiones ſubter cutem.
1. Sanguinis rubri facientis,
a. Petechias.
b. Maculas.
c. Vibices.
2. Seri flavidi.

C. Conditionis excretionum.
a. Dejectiones foetidae, liquidae, vires convellentes.
b. Urina colorata, quaſi ſanguine tincta.
c. Sudores olidi et foetidi.
d. Foetor ab epiſpaſticis ortus.
e. Foetor animae. Et

D. Odor corporis cadaveroſus.

Quorundam ex hiſce ſignis ratio.

Signa, quae *primis in viis* apparent, et putredinem ſignificant; virium naturae medicatricium, naturaeve ipſius, effectibus morborum occurrere conantis, notae quam manifeſtiſſimae ſunt. Ita ab omnibus conceditur, cibum animalem putrediuem, quae in ventriculo ſubeſt, aucturum eſſe, et deſiderium potus acidi, ad acrimoniam diluendam, et ad proclivitatem eorum, quae eo tempore putreſcentia primis in viis adſunt, quaeque alioquin ſyſtema ſanguiferum indirecte ſtimularent, in putredinem corrigendam, in primis eſſe neceſſarium.

Maſſae ſanguineae.—Sanguis, ſanitate ſubſtante, e venis emiſſus, frigidus quietuſque cito cogitur, et in craſſamentum ſerumque dividitur. Hoc coagulum a glutine lymphave, quam contineat, globulos rubros inter ſeſe firmiter connectente, pendet, et facies diverſas, pro conditione ejus glutinis, induet. Hinc, quod huic contrarium eſt, pro ſigno putredinis manifeſto ſemper fuit habitum. Hoc modo febribus in putridis ſanguis firmam ſuam texturam poteſtatemque ſeſe cogendi amittit. Colorem magis lividum fuſcumque, quam qui ſibi proprius eſt, habet; nonnunquam tamen floridus manet, ſed brevi putreſcit, ſi aliqua ex parte cogatur, motu leviſſimo adhibito, globuli rubri facile diffunduntur, et ſpeciem

ciem loturae carnis praebent. Sanguis, firma textura amiſſa, per varia corporis vaſa excernentia effundi, et ſemetipſum urinae et ſtercori admiſcere, periclitatur. Quinetiam metus eſt, ne in telam cellulosam profundatur, petechias, maculas, vibices colore diverſos, plerumque vero ſubrubros, lividos, fuſcoſve, gradatim ex toto nigros evadentes, progreſſumque putredinis deſignantes, efficiens. Inſuper, aliud magnae putredinis ſignum eſt, ſerum nempe ſub cutem effuſum; quod inde magnam ſibi flavedinem adipiſcitur, et illum colorem in febre Indorum Occidentalium dat, unde nomen ſibi adquirit.

Conditionis excretionum.—Quanquam ſub hoc capite dejectiones foetidas, liquidas, vireſque convellentes, recenſuimus, non inde labem humorum putridam totius corporis eas ſemper deſignare cogitamus; cum haec aliqua ex parte in inteſtinis craſſioribus, abſque affectu totius corporis, poſſit incidere.

Species urinae—In febribus quolibet alio ſigno adhibito forſitan fallacior eſt: Si tamen putredo longe provecta ſit, e tenuitate ſanguinis adaucta, ſtatuque organi ſecernentis debili, eum facilius profundi patiente, urinam ſanguinolentam ſummam putredinem ſignificare, concludere licet. Alia ſigna multo certiora, qualia ſunt, *Status ſudoris*, qui e miti inodoro magis magiſque foetidus evadit, vel ichor ſubviridis, e partibus per epiſpaſtica exulceratis profuſus, qui frequenter adeo foetidus eſt, ut chirurgi eas curare nequiverint, ſub hoc capite quam aptiſſime fuerunt collocata. Inter univerſos quidem medicos convenit, aliquid ex toto corpore in febribus, quarum exitus funeſtus eſt, exhalari conſueviſſe, quod non abſque ratione graviſſima, cadaveroſum poteſt appellari, quodque mortem appropinquantem haud dubie denunciare compertum eſt. Haec putredinis ſigna ſub morbi initium accedere poſſunt; ſed, eo provecto, frequentius ſeſe oſtendunt, cum effectus debilitatis magis invaleſcunt. Quanquam nonnulla eorum, per ſe ſumpta, metum incutere poſſunt; conjuncta tamen ſimulque ſemet oſtendentia, periculi pleniora multoque magis reſpicienda ſunt.

RATIO MEDENDI.

Cauſis typhi conſideratis, conſilia medendi hujuſmodi eſſe debere putamus.

I. Spaſmum vaſorum extremorum tollere.

II. Tonum ſyſtemati univerſo reddere.

III. Per ſtadia typhi poſteriora proclivitati humorum ad putredinem occurrere, eandemve corrigere.

Quaenam hiſce conſiliis auxilia accommodentur, in tabula ſubſequente optime oſtendetur, ubi totam curationem unum in conſpectum dare ſumus conati. De ſingulis autem, quae indicantur, poſtea fuſe dicetur, prout poſſunt referri ad

1. Adminiſtrationem,
2. Remedia,
3. Medicamenta.

Curationis Typhi Tabula.

I. Spaſmum vaſorum extremorum tollere:
- A. Internis, quae ſunt,
  - a. Ea remedia, quae curſum humorum ad ſuperficiem faciunt; ut
    - *a.* Diluentia,
    - *b.* Sales medii,
    - *c.* Sudorifica,
    - *d.* Emetica.
  - b. Remedia antiſpaſmodica appellata.
- B. Externis, qualia ſunt,
  - a. Epiſpaſtica,
  - b. Balneum calidum.

II. Cauſis debilitatis effectibuſve ejuſdem occurrere: Quod fit,

Actionem cordis et arteriarum ſuſtentando et augendo,
- A. Tonicis, qualia ſunt,
  - a. Frigus;
  - b. Medicamenta tonica; quae ſunt, vel
    - *a.* Foſſilia, ut
      - *aa.* Saccharum Saturni, &c.
    - *b.* Vegetabilia, ut
      - *bb.* Cortex Peruvianus,
- B. Stimulantibus, qualia ſunt,
  - a. Aromata,
  - b. Vinum.

III. Proclivitati humorum ad putredinem occurrere, eandemve corrigere;
- 1. Materiae putridae vel putreſcentis applicationem fugiendo;
  - A. AEgrotum a locis, aere corrupto repletis, removendo;
  - B. Accumulationem effluviorum aegri vitando;

a. Aerem

a. Aerem recentem et frigidum conſtanter adſpirare permittendo ;
b. Stragula et induſia lintea, &c. frequenter mutando ;
C. Omnia, quae e corpore excernuntur, diligenter et ſubito tollendo ;
D. Cibum animalem vitando.
2. Materiam putridam vel putreſcentem, quae jam in corpore ſubeſt, evacuando ;
A. Inteſtina ſaepe deplendo ;
B. Excretionem perſpirationis et urinae promovendo ;
a. Diluentibus,
b. Salibus mediis.
3. Materiam putridam aut putreſcentem, quae in corpore ſupereſt, corrigendo ;
A. Diluentibus ;
a. Aqua aere fixo imbuta,
b. Vinis minus fortibus fermenteſcentibus,
c. Succo pomorum vel pyrorum fermentato.
d. Cum hic non eſt, liquoribus e byne confectis eodem in ſtatu ;
a. Cereviſia Londinenſi ;
b. Cereviſia fortiore.
B. Antiſepticis univerſis,
a. Aere fixo ſub forma enematum in anum immiſſo,
b. Aere e rebus fermenteſcentibus inſpirato,
c. Antiſepticis, cum aere frigido corpori ſummo admotis.
4. Progreſſui putredinis ulteriori obſiſtendo, vel effectibus ejus occurrendo ;
Tonum vaſorum per remedia tonica ſuſtentando :
5. Violentiam reniſus ſyſtematis compeſcendo, quatenus putredinem adauget.

ADMINISTRATIO.

Sub hac primum conſiderandae ſunt *frigoris applicationes*. In omni febri *aer recens* aegroto omnino neceſſarius eſt, et ad eum quam liberrime adſpirare ſemper permittendus. Si fieri poſſit, conclave aegroti amplum et ſpatioſum eſſe debet. Cubile ita collocandum, ut omnia aeris fluenta poſſint vitari ; quamvis adſpiratio ejus nullo modo interpellenda. Eum autem nulla ratione melius, quam feneſtram ab ima parte paululum, ut aer recens ingrediatur, et alteram a parte ſuprema,

ſuprema, ut aer corruptus vel mephiticus foras expellatur paululum aperiendo, admittere poteris.

Si morbus ſignis putredinis ſtipatur, aer frigidus ad ſuperficiem etiam corporis eo uſque, ut vires tonicas edat, tuto poteſt admitti. In Sileſia et nonnullis aliis regionibus, corpus frigida abluere non dubitarunt medici, et in febribus admodum prodeſſe putant. Cum vero in hanc medendi viam apud noſtrates non fuerit proceſſum, nihil omnino de effectibus ejus experientia docti, dicere poſſumus. Totum corpus ſpongiis frigidae, cui aliquantum aceti fuit adjunctum, intinctis abluere forſitan prodeſſet.

Quanquam aer frigidus, ut tonicum potentiſſimum, laudatur; tamen non abſque cautelis idoneis, quantum ſpatium temporis et gradum, ad quem uſque debeat adhiberi, ſpectat, praecipiendus; namque, liceat modicus vires tonicas et antiſepticas habeat, nimius admodum ſedat, vitamque ex toto extinguere poteſt. Non abſque ſummo generis humani commodo contingit, in locum regiminis calidi, quod ubique fere in deſuetudinem abiit, uſum aeris frigidi liberalem, veſtes linteas frequenter mutatas, et rationem victus idoneam eſſe ſuffecta; etenim hoc modo multi patres proli ſuae numeroſiſſimae, multi mariti conjugibus merentibus, et multi liberi parentibus eorum amantiſſimis, fuerunt reſtituti. Aer quidem frigidus recens ab aegroto tantum deſideratur, et remedium in auxilium febris putridae tam promptum eſſe videtur, ut non mirari non poſſimus, ad eum tam ſero fuiſſe decurſum. Dr Lettſom inquit, aerem frigidum, quantum ille potuerit notare, non minus, quam corticem Peruvianum aut diaetam, aegroto prodeſſe, et febrem putridam, ſe judice, citius aere recente ad aegrotum liberaliter adſpirante, abſque cortice, quam cortice abſque aere recente, poſſe depelli.

Febres putridae non ſaepe pueros impuberes invadunt; ſi vero hoc incidat, utilitate aeris frigidi in variola confluente inducti, ſuademus, ut aegrotus in campos apertos hortoſve devehatur; ibi etenim aer per incrementum vegetabilium pergens magis ſalubris efficitur, putredinique potentius occurrit.

Potio frigida.—Proxima frigus admovendi ratio eſt ad potionem frigidam confugere. Hanc in febribus utilem eſſe, omnes fere hodie confitentur, et, ob illum nexum arctiſſimum, qui ventriculum inter et ſuperficiem intercedit, in ſpaſmum vaſorum extremorum multum poſſit oportet. Frigida in ventriculum ingeſta vim tonicam ſingularem habet, actionem ſyſtematis ſanguiferi adaugens, et igitur, cum diatheſis phlogiſtica invaleſcit, aliena; in typho vero, cum nullus ad pulmones

ries humorum curſus eſt factus, ubi totius corporis debilitas ſubeſt, magnopere prodeſt. Quantum ad quantitatem ejus attinet, errare vix periclitamur; namque omnes ſecretiones augendo, tonumque ventriculo et inteſtinis conciliando, diverſa per excernentia e corpore rurſus brevi expellitur, et materiam ſalinam, acrem, vel putreſcentem primis in viis diluendo, fermentationem compeſcit, et expulſionem ejus accelerat.

Diaeta.—Haec in morbis curandis ſummi momenti eſt, et hanc tam parum attendi apud hodiernos mirabile eſt. Hippocrates, medicorum princeps, ſuper parte medicinae diaetetica quam optime ſcripſit, et opus ejus peritiae et obſervationis ſedulae monumentum ſemper manebit; hanc vero curae vetulae nutricis recentiores frequenter committunt, et nihil aliud quam uſum alimenti pinguis vetant.

In typho, propter debilitatem, quae ibi invaleſcit, alimentum magis nutriens, quam aliis in febribus, adhiberi poteſt; et quanquam ſubſtantiae animales plurimum nutrimenti continent, ob proclivitatem tamen earum ad putredinem, hac in febri admodum alienae. Farinacea igitur indicantur, utpote quae maximam materiae ſaccharinae et oleaginoſae quantitatem comprehendant, in qua principium nutriens plane conſiſtit. Conveniunt idcirco ptiſana grata, aqua hordeata; id, quod *ſalep* vel *ſago* appellatur, vino admiſtum; gelatina e cornu cervino vel uvis Corinthiacis confecta, panis toſtus e vino Burdigalenſi, Rhenano, vel Luſitano; fructus omnigeni aceſcentes, potiſſimum limones, aurantia, &c. cum ſitim tollant et putredinem corrigant. In febribus nonnunquam appetitus certa deſiderat, quae nunquam recuſari debent. Si natura haec ipſa indicans non exaudiatur, ſumma anxietas et inquietudo oritur. Ita febribus in pleriſque cibum animalem ſolent reſpuere aegroti, et nihil aeque ac fructus ſubacidos expetere. Aliquando contrarium incidit, et cibus animalis magnopere deſideratur. Hoc in exemplo, appetitui indulgere nunquam, quod vidi, nocivum, quamvis non tantum alimenti quantitas, ſed dotes ejus perquam alienae ſunt viſae. Sub exitum typhi victus lautior et exercitatio modica aere in frigido et temperato curationem magnopere expediunt.

Lux, ſtrepitus, et alloquium, plerumque primum per ſtadium ſunt fugienda, quoniam ſyſtema non parum irritant. In nonnullis delirii exemplis, praeſertim per ſtadia ſnbſequentia, ubi ſenſilitas imminuta eſt, aegrotus luce abſente, quam praeſente, magis afficitur. Quandocunque hoc incidit, lucem in conclave admittere neceſſarium eſt, ut aegroto occurrant ea quae contemplari ſolitus eſt.

Affectus animi triſtes, motuſque ingrati, quoque vitandi. Metui

Metui illi et deſperationi ſuper morbi eventu, quibus aeger affici conſuevit, quam maxime occurrere conandum, ſi modo febricitans poteſt ratiocinari. Qui contra affectus grati, i movendi, et animi tranquillitas omni ratione favenda et promovenda. Adminiſtratione jam expoſita, proximum eſt ut remedia exequi aggrediamur.

REMEDIA.

Sub his primum ſunt conſiderandi effectus *Epiſpaſticorum.*

E remediis numeroſis, quae in febribus adhiberi ſolent, nullum forſitan eſt, de cujus actione acrius, quam de epiſpaſticorum, fuit certatum. Effectus cantharidum in humores nullius momenti eſſe videtur; quantitas enim abſorpta tam exigua eſt, ut in maſſam tam amplam nullam mutationem notabilem edere poſſit. Ad actionem earum in fibras motrices animum noſtrum potiſſimum attendere debemus, et multis in exemplis vis earum ſtimulans accurate fuit comperta. Hic ſtimulus autem loco plerumque proprius eſt, et, epiſpaſtico ſublato, ſerove effuſo, brevi ceſſat. Haec autem effuſio, quantumcunque ei fuit tributum, generalem humorum circuitum mutare nequit; caeterum in inflammationibus loco propriis, cum epiſpaſtica prope partem laborantem ſunt applicata, per vaſorum communicationem, ad ſpaſmum iiſdem in illis ſolvendum nonnihil confert. Ex hac analogia cantharides, cuti admotas, in fibras motrices partis, cui applicantur, per vim antiſpaſmodicam potenter agere, et bonos earum effectus, cum nexus perpetuus unam ſuperficiei partem inter et omnes reliquas intercedit, a conſtrictione vaſorum extremorum ſpaſmodica relaxanda oriri, concludimus. De tempore epiſpaſtica in typho applicandi idoneo multae lites ſunt motae. Pringelius Linduſque celeberrimi, ut ad ea ſub initium decurratur, ſuadent, et aegrotos multum beneficii ab uſu eorum accipere ſe vidiſſe, opinantur. Monroius, contra, licet ad ea mature ſaepe confugerit, febrem per ea non tam cito, quam Lindus fuerat expertus, ſublatam fuiſſe refert *. Typho in puro multum levaminis a maturo epiſpaſticorum uſu jure ſperandum. Si capiti ſub initium ſuperimponantur, delirium ſaepe depellunt. Si vero ea adhibere negligamus, donec ſyſtema magis ſenſile evaſerit, ſtimulus eorum ſenſilitatem augere, pulſuſque arteriarum magis exiles et contractos reddendo, ſubſultum tendinum movere poteſt. Si igitur epiſpaſtica non brevi, poſtquam febris acceſſit, applicentur, iis abſtinere debemus, donec vis reniſus non parum debilitata ſit, et comatis aliquantum acceſſerit.

* Monro on military hoſpitals, p. 17. note k.

Semper

Semper ita admoveantur, ut prius exulcerationem, quam fe-
bris concitata ſit, faciant. Omnia typhi ſigna veſpere magno-
pere ingraveſcunt. Igitur ea ſub noctem, ut moris communis
eſt, admovere alienum, cum ſtimulus epiſpaſtici et exacerba-
tio febrilis delirium et ſubſultum tendinum poſſint augere.
Prudens medicus igitur non ad ea, niſi cum ſigna ſe remiſe-
rint, decurret †.

Quantum locum, cui ſunt admovenda, ſpectat, quo propius
partem laborantem, topico affectu ſubſtante, applicantur, eo
magis prodeſſe ſupra poſuimus. Ita, cerebro inflammatione
laborante, capiti raſo ſuperimponere utiliſſimum; cum vero
conſtrictionem vaſorum extremorum tollere volumus, cui ad-
moveantur parti non multum refert. Dum doctrina deriva-
tionis et revulſionis invaluit, ea talis interioribus applicare
ſoliti ſunt medici; caeterum hoc in loco exulcerationem ſem-
per tarde, et, ſi artus non calidi ſerventur, nullam omnino
faciunt. In febribus, quae vires aegroto admodum convul-
ſerint, epiſpaſtica dorſo admovere minime convenit, cum ae-
ger ob debilitatem huic ſaepiſſime incumbat, et commodum
non minus ab iiſdem, brachio femorique admotis, oriatur.
Hanc rationem igitur illi anteponendam putamus. Inſuper,
hoc modo applicata, minus moleſtiae tam chirurgo exulcera-
tiones curanti, quam ipſi aegro, faceſſunt. Hoc in typho quo-
que maxime neceſſarium, ubi partes exulceratae non cito ſa-
nari debent. Si partes frigidae ſint, accurate fovendae vel
fricandae, antequam epiſpaſtica applicentur, et poſtea panno
laneo, ut exulceratio profluviumque, eam ſubſecuturum, pro-
moveantur, diligenter involvendae. Si ſigna ſtranguriae ſeſe
oſtendant, liquores mucilaginoſos et julapia camphorata libe-
raliter bibere debet aegrotus.

Balneum calidum.—Hoc remedium ab antiquioribus, ut e
multis Galeni et Celſi locis apparet, frequenter fuit adhibi-
tum; tempus vero, quo maxime idoneum et utile eſſe credi-
derint, ignoramus. Gilchriſtius pater, Dumfriſienſis medicus
celebris et expertus, uſum ejus revocare conatus eſt, eo ſaepe
feliciſſime uſus. De veritate eorum quae tradiderit ambigi
nequit; ſed totum corpus demergere difficillimum, et aegroti
debilitas id erigi vetat. Igitur in locum ejus, vel balneum
vaporiferum, vel, quod non minus prodeſt, extremorum fo-
menta ſufficere, cogimur. Artus inferiores fovere in omni-
bus typhi ſtadiis magnopere prodeſt; ſed, inter hoc facien-
dum, quam minimum moleſtiae aegroto faceſſi debet. Stra-
gula ad genua uſque invertantur, panni applicati modice ca-

† Medical Eſſays, Edinb. vol. iv. p. 309.

lidi ſint, ſed humoris expertes, et ſumma cura agendum eſt ut ſtragula omnino ſicca conſerventur; quoniam aqua, per evaporationem frigus faciens, perſpirationem impediendo periculum multo majus efficere poteſt. Fomenta per ſpatium temporis ſatis longum adhibere convenit, per horam ſaltem minus enim diu adhibita nihil commodi ſecum adducunt. Cum delirium, ſtupor, ſubſultus tendinum aegrotum vexant, pe ſtimulum ſuum lenem et humorem, vaſis ſuperficiei topice ad mota, horum ſpaſmum relaxant, ſomnum faciunt, excretione cutaneas et omnes ſecretiones promovent.

Cucurbitulae.—In typho, propter debilitatem quae omni bus in functionibus invaleſcit, evacuationes omnis generi ſummae noxae ſunt, morbumque adaugent. Sanguinis miſſi igitur, licet omnium plurimum in ſpaſmum poſſit, in typh nunquam poteſt adhiberi. Nonnunquam tamen impetus hu morum ad cerebrum, pulmones, &c. fit, et has partes no parum irritat, quamvis haec irritatio non in totum ſyſtema in ſigniter diffunditur. Si delirium, ante mite, ferocius evada vel curſus ad pulmones ita fiat, ut medico minus cauto per ſuadeatur aliquid pneumoniae adeſſe, et ſanguinis miſſione igitur neceſſariam eſſe, et periculum hujus revera facia omnia ſigna multo graviora fient, et ſalus aegroti in poſteru fruſtra ſperabitur *. Cum haec ſigna accedunt, parum auxi a remediis antiphlogiſticis exſpectandum, et cucurbitulae cr entae et hirudines tantum adhibendae ſunt, quae, evacuatio ſua topica, ſyſtemate interea non debilitato, proſunt. In c pitis dolore typhum ſaepe comitante cucurbitulae maximi m menti eſſe ſolent. Aliquando non parva ſanguinis quantit per hirudines etiam emittitur: Curandum igitur, ut evacu tio ſit adeo modica, ut debilitatem non augeat. Si curſus hu morum hujuſmodi incidunt, et febris magna putredine ſtip tur, Timonii et multi alii medici profuſionem ſanguinis, e oſtiis vel per cucurbitulas vel per hirudines factis, ſiſter in primis eſſe difficile notarunt.

MEDICAMENTA.

Sales medii.—Hi plerumque ex alkali fixo et acido veget bili conficiuntur; ſed omnes alii ſales medii aliqua ex par eoſdem effectus edunt. Secretionem urinae adaugent et pe ſpirationis, et, ſi corpus calidum ſervetur, diaphoreſin l nem movent, et vomitioni in febribus perquam frequen occurrunt, ſpaſmumque ſolvunt †. Acida vegetabilia n

* Huxham on Fevers, p. 83.

† Alkali et acidum ſeorſum, aut inter effervеſcendum, exhibita, ſaepe n ſeam et vomitum profligarunt, quando, peracta effervеſcentia, hoc efficere quaquam valebant.

neralib

neralibus anteponimus, quoniam magis liberaliter adhiberi, et, cum humoribus noſtris facilius commiſceri poſſunt. In typho tamen ſemper danda ſunt effervefcentia, cum, per vim aeris fixi, qui eo tempore explicatur, antiſepticam, putrida, quae primis in viis coiverint, poſſint corrigere.

Sudorifica.—De utilitate horum in febribus acerrime a multis fuit diſceptatum. Quamvis autem in typho mador cutis lenis et corpori toti communis prodeſt, et aegrotus, cute madeſcente, multum levatur; profuſi tamen ſudores nunquam movendi, quoniam debilitatem jam nimiam augent, et proclivitatem humorum ad putredinem majorem reddunt. Conſilio autem diaphoreſin faciendi adhibeantur ea diaphoretica, quae leniter ſtimulant; ut pulvis Doverianus pharmacopoeiae Edinenſis, vel, qui ei forſitan praeſtat, tartarus emeticus ſolutus, iis doſibus parvulis, quae nauſeam excitent, datus, opio adjuncto, et ex intervallis idoneis repetitus *.

Emetica—Haec a ſeculis remotiſſimis uſque adhibita fuerunt; ſed de quantitate, qua debeant dari, multae lites ſunt motae. Alii ea quantitate, quae plenam moveat vomitionem, alii contra portiunculis, quae nauſeam tantum excitent, danda eſſe, contendunt. Vomitus plenus ſub initium typhi non raro neceſſarius eſt, utpote qui phlegma viſcidum evacuet, ductus biliarios et pancreaticum emulgeat, excernentia ventriculi et inteſtinorum aperiat, et, curſum humorum ad corporis ſuperficiem faciendo, cutem ubique madidam reddat. Hos optimos effectus ſub initium edit pulvis ipecacuanhae, cujus doſis ſatis accurate et facile regi poteſt: Sed ſemper curandum eſt, ne, doſin nimis frequenter repetendo, ſigna pejora reddamus, et debilitatem majorem faciamus.

Cum curſus humorum, ad ſuperficiem factus, non tam diu maneat, ſi plena vomitione moveatur, medici emetica quantitatibus, nauſeam moventibus, danda putarunt, et varia ex antimonio praeparata, qualia ſunt kermes mineralis, pulvis Jacobi, &c. adhibuerunt. Caeterum, propter vires admodum diverſas, quas inter praeparandum recipere conſuerunt, et ob conditionem ventriculi praeſentem, tartaro emetico ceſſerunt, medicamento quod, doſi certiſſimum, omnes eorum dotes bonas plane poſſidet. Hoc ex ſolutione, et doſibus idoneis diviſis, in ventriculum diutius agere pergit, et, quanquam minus vomitu rejicitur, major medicamenti pars per pylorum tranſit, et alvum modice ſolvit; adeo, ut hoc cum pauxillo

* Dum legio ſeptuageſima, apud quam rem chirurgicam eo tempore exercebam, in arce Edinenſi manebat, complura typhi exempla, ubi notae putredinis non defuerunt, ſe oſtenderunt. In his omnibus, poſtquam tartarus emeticus alvum ſolverat, ad corticem Peruvianum et liquores vinoſos ſummo cum fructu ſtatim confugi.

 rhabarbaro

rhabarbaro, ex idoneis intervallis dato, caveat, (quod ſemper in omni typhi ſtadio caute fugiendum), ne ſtercus in inteſtinis accumuletur *.

Antiſpaſmodica.—Horum praecipuum eſt *opium*, quod, diatheſi phlogiſtica ſublata, parvis quantitatibus datum, ſyſtema ſanguiferum ſtimulat, et curſu, quem ad ſuperficiem facit, ſpaſmum vaſculorum ſolvit. Liberalius adhibitum vim ſedantem haud dubie dat, et, quanquam ſtuporem ſomnumque, uti videtur, facit, aegrotus tamen languorem, ſenſum frigoris, dolorem capitis, et tremores totius corporis, queritur, et ſe non dormiviſſe affirmavit. In typho opium prodeſt, ſi irritabilitas, delirium, vel convulſiones ſeſe oſtendant. Potiſſimum vero indicatur, multumque levaminis praebet, ſi evacuationes, ut ſudores, vel diarrhoea, quae vires aegroto brevi convellunt, accedunt.

Moſchus.—Hoc medicamentum quantitate praeter conſuetudinem magna dare, ab incolis Chinae primum didicimus, et vim admodum antiſpaſmodicam habet, ſi modo ſit genuinum. In omni exemplo, ubi ſingultus, tendinum ſubſultus, vel convulſiones accedunt, quantitate ſatis ampla datum, magnopere prodeſt.

Aether.—Hic non vulgo adhibetur; ſed magnas vires antiſpaſmodicas poſſidet, et, cum eum genuinum eſſe ſemper noviſſe poſſimus, haud dubio accurate tentari debet.

Alkali volatile.—Hoc a Pringelio in febribus, propter vires antiſpaſmodicas, fuit laudatum; ſed e doſibus parvulis, quibus id adhibuit, et actione ejus celeri, in ventriculum potiſſimum, et, per conſenſum, in vaſcula capillaria, uti appellantur, magis, quam in humores, vires ſuas edere concludimus. Si adhibeatur, purum, et non ſalem in medium converſum, et ex intervallis brevioribus, cum effectus ejus propter naturam volatilem fugaces ſint, praeſcribatur.

Camphora, Crocus, Caſtoreum, Contrayerva, et complura alia, ab auctoribus memorata fuerunt. Caeterum experimenta recentiora, alia eorum hiſce virtutibus, ob quas laudibus fuiſſent

* Tubus alimentarius in typho atoniae particeps fit, unde tardiſſima faecum excretio obtinet; hae autem, etiamque ab exhalantibus excreta, cum felle, &c. ſtagnando, putredini proclives fiunt, et veluti fomites nocent. Haud levis momenti itaque fit, alvum ſubinde ducere leni carthartico aut enemate. Hoffmannus, ab multiplici experientia, laxantia in febribus putridis laudibus cumulavit, praeſertim a ſeptimo die, ad decimum quartum uſque; id eſt, a tempore quo plerumque ſeſe oſtendunt putredinis indicia. Sin alvus vehementius fluens aegrotum nimium infirmat, monente Pringelio, mitiganda. ſed nunquam ex toto ſupprimenda eſt diarrhoea; quo putridiores etiam dejectiones, eo majori cautela coercendae ſunt. Clarke de putredine, &c.

elata,

data, ex toto carere, et alia nullis omnino praedita eſſe, tentantur.

Claſſis remediorum proxima, quam nunc exequamur oportet, eſt *tonica* et *antiſeptica.*—Quantum vero hanc ſpectat, fiducia noſtra praecipua in *cortice Peruviano, vino,* et *aere fixo,* eſt collocanda.

Cortice Peruviano.—Multum apud medicos de modo, quo hoc medicamentum celebre agat, certatum fuit, et hunc rite exponere, in primis difficile multi putarunt. In ea, quae corticem ſumptum comitantur, cauti inquiremus, et inde aliquid ſuper ejus natura et uſu concludere conabimur, memoria ſemper tenentes, quod, "inter varios medicinae ramos, nullus incertior, nullus difficilior, nullus obſcurior, nullus utilior, quam qui agendi modum uſumque medicamentorum tractat."

In opiniones ſuper actione corticis diverſas fuit itum. Quam vero primum excutiemus, ea eſt, corticem *in humores*, per poteſtatem antiſepticam, agere. Haec autem fundamento parum firmo inniti videtur, et ei non pauca plane adverſantur.

1. Intra pauculos annos quorundam medicorum moris fuit, corticem a ʒi. ad ʒiij. vel ſtatim antequam, vel poſtquam, nonnullae frigoris notae ſe oſtenderunt, dare, qui hac medendi ratione ſe febrem ad finem ex toto perduxiſſe, confitentur. Hoc in exemplo corticem ſolutum fuiſſe, et humoribus admiſtum in eos egiſſe, non poſſumus opinari, cum ſolutionem corticis tardam et in primis difficilem eſſe, notiſſimum ſit.

2. Multis in exemplis febrium, ubi cortex utiliſſimus eſt, ſumma, abſque ullis putredinis humorum notis, debilitas invaleſcit.

3. Huic agendi modo hoc etiam adverſatur, quod gangraenae progredienti occurrit, et eandem ex toto depellit.

Parvula corporis humani parte ſaepe continetur gangraena, et, ſi ullum medicamentum vi antiſeptica agat, in humores diffundatur, et parti laboranti perquam liberaliter applicetur, neceſſe eſt. Caeterum ob tarditatem ſolutionis, quae ſupra comprehenſa eſt, et pauxillam quantitatem, quae ex eo extrahi ſolet, hoc incidere nequit; namque morbi progreſſum brevi ſiſtere notatur.

Proximus agendi modus, qui mentione dignus eſt, quique fundamento ſtabili, cum ſupra poſita ei objici nequeant, et omnia phaenomena inde poſſint exponi, inniti videtur, eſt, corticem *in ſyſtema nervoſum* potiſſimum, et in ventriculum proprie prius, unde effectus ejus in reliquas partes diffunduntur, agere conſueſſe. Dotes autem ejus praecipue a vi tonica pendere videntur, quoniam in omni morbo, a debilitate nimiave vi ſedante proficiſcente, quam maxime utilis eſt. Si haec

haec ejus actio non in incerto verſetur, in typho, ubi omnia ſigna ſummam debilitatem functionum animalium, vitalium, et naturalium, ſubeſſe teſtantur, magnopere profuturum eſſe, concludere licet. Sub febrium initium, ubi diatheſis phlogiſtica invaleſcit, tonum dando et reniſum augendo, magnopere et evidentiſſime nocet, et igitur diligenter vitandus; ſed in typho, cum ſigna debilitatis accedunt, ſola, vel putredini adjuncta, ad corticem Peruvianum, liberaliter datum et frequenter repetitum, nulla remiſſione vel intermiſſione, ſummo cum aegroti incommodo, et ſaepe fruſtra, exſpectata, quam maturrime decurrere neceſſarium eſt *.

Cortex in pulverem redactus cuilibet alii praeparato praeſtat, ſi ventriculus eum ferre valeat; quoniam hujus humores eum facilius aſſimilare, quam quodlibet aliud menſtruum, poſſe videntur. Si ventriculus eum hoc modo datum reſpuat, infuſum frigidum decocto melius eſt, cum vires hujus exaequet, et aroma, ut in decocto incidit, coquendo non amittat †. Sub quacunque forma adhibeatur, ſi alvum nimis fuſam reddat, aut vomitum cieat, his per opium, prudenter datum, occurrendum; ſi vero, contra, alvum nimis aſtringat, parvulam pulveris rhabarbari quantitatem ei adjungendam, curandum.

Vino.—Hoc in febribus hodie ubique recipitur, et prudenter datum, eſt tutiſſimum ſtimulans cardiacum, quod nobis adhuc noviſſe contigit. Ventriculo gratum eſt, actionem cordis arteriarumque excitat, et dolori et delirio occurrit. Quocunque febrium tempore ſtimulantia deſiderantur, hoc adhibere debemus, cum ejus doſin tam facile regere, et hoc modo, quodcunque poteſt, abſque difficultate nobis comparare poſſimus. In eo tamen utendo multum curae adhibendum; namque, ut ſummo commodo eſt rite datum, ita ſummae noxae eſt incaute adhibitum.

Quae uſum ejus etiam incipiente typho indicant, ea ſunt omnia, quae magnam debilitatem in functionibus demonſtrant, et, quo magis haec invaleſcunt, eo liberalius ſumendum. Sin vero impetus humorum ad certas partes, ut in delirio phrenitidis proprio, vel affectibus pneumonicis incidit, fiat, eo ſumma cum cura, ob poteſtatem ejus ſtimulantem, abſtinendum eſt.

In delirio a collapſu pendente, ut ſupra dictum, ad id confugi poteſt, et medicamentum quidem praecipuum eſt, in quo fiducia collocanda. Saepe celeriter et modum in mirandum

* Vid. Med. Obſervations and Inquiries, and Lettſom Med. Memoires.

* Hujus diſputationis auctor ingenioſus, apud Liedenſes medicinam proſpere exercens, eandem praxin ſummo cum fructu adhuc ſecutus eſt.

† Decocto aut infuſo pro enemate uti res aliqando requirunt.

agit,

agit, anxietatem animi conſopiens, et irritationem ſyſtematis nervoſi, quae debilitatem comitatur, imminuens.

1. *Quantitas danda.*—Quantum vini uno die in febribus ſit dandum, monſtrabunt ſigna quae adſunt; namque nulla regula generalis hoc ſpectans tradi poteſt. Libras duas vini Rhenani militibus aegrotantibus praecepit Pringelius. Quod vero aliis nimium eſt, id aliis nihil proderit. Cum prudens cautuſque medicus vinum neceſſarium eſſe putat, quantum ſumendum ſit per ſequentia ſtatuet.

2. *Per conſuetudinem priorem.*—Si aegrotus vinum quotidie liberaliter ſumere fuerit aſſuetus, et ſemet nonnunquam inebriare, multo copioſius dandum, et quidem, ob languorem et anxietam, quae abſque ſtimulo ſolito ſentit aeger et queritur, omnino neceſſarium evadit.

3. *Per morbi durationem.*—Nonnullis in febribus incipientibus diatheſis phlogiſtica ſubſtans uſum ejus vetat: ſed per ſtadia poſteriora debilitas vel ſigna putredinis, accedentia, uſum ejus liberalem poſtulant.

4. *Per appetitum et faſtidium.*—Si aegrotus ejus deſiderio flagret, et ſemet per id refici, reniſu non aucto, ſentiat, ad id rurſus tuto decurrere poſſumus *.

5. *Per effectum vini jam ſumpti.*—Si vinum datum aegroto ſit gratum, ſi eum multum reficiat; ſi pulſus arteriarum, qui prius debiles et tardi fuerint, pleniores validioreſque evadant; ſi idem dolori et anxietati occurrat; ſi delirium imminuat aegrotumque conſopiat, id pro tuto habere, et liberaliter repetere poſſumus. Si contrarium incidat; ſi delirium augeſcat; ſi oculi rubeſcant et inflammentur; ſi ictus arteriarum validi, pleni, et frequentes evadant; ſi aegrotus calidus et inquietus fiat, phrenitidem ſubeſſe, eſt cur ſuſpicemur, et vino, quod ſummae noxae foret, et omnibus aliis ſtimulantibus, diligenter abſtinere debemus.

Nonnunquam tales delirii conjunctiones offendimus, quales diſtinctionem ejus in primis difficilem reddunt et incertam.

Rebus ita ſeſe habentibus, medici eſt peritiam judiciumque ſuum, vinum omni modo quam maxime caute periclitando, demonſtrare.

6. *Per tempus anni, regionem, aetatem, ſexum, temperamentum.*—Haec omnia conſideranda ſunt, quoniam quantitatem vini neceſſariam magnopere mutabunt. Memoria autem ſemper tenendum, vinum ad vires vitae tantum ſuſtentandas deſtinari, et nunquam ea quantitate eſſe adhibendum, ut pulſus arteriarum concitare vel ſudores elicere poſſit; quoniam poteſtates ejus ſedantes poſtea agent, et conſilium ejus primarium ex toto perdent.

* Vid. Pringle on the diſeaſes of the army, p. 295.

7. *Forma*

7. *Forma et genus.*—Multi medici vinum liberaliter dilutum dandum putarunt; et, ſi quid diatheſeos phlogiſticae ſuperſit, hoc forſitan convenit ſub initium febrium: Sed per ſtadia provectiora, cum aegrotus ſitim non queritur, et aliquid cardiacum tamen appetit, meracum, cum aegrotus multum bibere non poſſit cogi, dare non dubitandum.

Qua forma hi medici uſi ſunt, ea eſt ſerum, aut uti appellatur Anglice, *poſſet*. Haec vero plerumque minus grata ſunt; et, ſi id diluere neceſſarium eſt, hoc optime praeſtat aqua frigida, cui aliquantum ſacchari et nucis moſchatae adjunctum eſt. Quae miſtura *negus* appellari conſuevit, haec ut adhibeatur ſuademus; quoniam pauca exempla ſunt, in quibus vinum poteſt dari, quae frigidam etiam non recipiunt. Immo, poteſtas hujus tonica miſtura hujuſmodi augeri poteſt. Hi caſus tamen ſunt excipiendi, qui catarrho, tuſſi, vel aliqua inflammatione loco propria ſtipantur, quoniam calidum vinum dilutum tutum eſſe poteſt, ſed frigida periculo vacare nequit.

Effectus vini pro genere adhibito erunt diverſi, quoniam hoc quantitatem alcoholis multo majorem, quam illud, continet. Delectus, igitur, ſumma cum cura habendus. Quae minimum ſpiritus ardentis comprehendunt, ea adhibenda ſunt, qualia ſunt Burdigalenſe et generoſum Rhenanum vetus. Huxhamius, qui ipſe bonum Luſitanum delexit, id omnibus aliis anteponit *. Effectus autem ejus ſalubriores reddentur, ſi per ſuccum aurantiorum, limonum, vel elixir vitrioli, magis acidum efficiatur, et aromatis imbuatur. In iis regionibus, ubi liquores, e ſucco pomorum, vel pyrorum fermentato, copioſi igiturque parabiles ſunt, potum ſaluberrimum ſuppeditant, potiſſimum fermenteſcentes, cum aerem per fixum, quem contineant, proceſſui putrido, primis in viis pergenti, efficacius occurrant. In pauperculis, qui ob tenuitatem vinum alioſque liquores comparare nequeunt, cereviſia Londinenſis vetuſta, Anglice *porter*, et cereviſia fortior, ſunt adhibendae.

Aere fixo.—Si fides nuperis obſervationibus multorum eruditorum, et philoſophorum et medicorum, habenda eſt, aer fixus multum in morbis auxilii promittit, et attentionem majorem, quam quae ei a multis medicis in praeſentia impenditur, mereri videtur. Vires antiſepticas potentes habere compertus eſt, non tantum res adverſus putredinem tutas reddere, ſed jam putridas corrigere, et dulces rurſus efficere, valens. Obſervationes quaedam a ſe factae doctum et ingenioſum Prieſtleium, philoſophum, cui multa, et ea ſummi momenti, debeat ſcientia, ad ſuadendum, ut periculum hujus

* Huxham on fevers, p. 123.

in

in febribus putrida diarrhoea ſtipatis, ſub forma enematum faceret, impulerunt. Succeſſus proſper plus quam votis reſpondit. Heius, chirurgus celebris, et vir, cui ſumma fides ſit habenda, cuique primum Prieſtleius ſententiam ſuper hoc argumento ſuam patefecit, primum ejus periculum in viro, cui Lightbowne nomen eſt, fecit, et cum ſucceſſu tam proſpero, ut ad multa alia, quae ad idem firmandum et illuſtrandum contulerunt, conanda fuerit impulſus †.

Haec forſitan non unica hunc adhibendi ratio eſt. Nonnullis in exemplis forſitan conveniret, aegrotum in atmoſphaera, aere fixo repleta collocare, ut aerem hujuſmodi inſpiraret, et, cum applicatio frigoris tonica neceſſaria eſt, vaſis cutis abſorbentibus, cum fructu fortaſſe aer ejuſdem generis poſſet admoveri.

Alia eum adhibendi ratio eſt ea dare, quae multum hujuſce aeris continent, qualia ſunt liquores fermenteſcentes, vina recentia, cereviſiae diverſae, aqua eo per artem imbuta. Cum vinum diluere neceſſarium eſt, ſi ſigna putredinis acceſſerunt, aquam eo bene ſaturatam adhibendam putamus; quoniam maximas eorum virtutes hoc modo nobiſmet comparabimus, et potio aegrotantis, quo plus aeris fixi continet, eo efficacior eſſe reperietur.

Dum aegrotus convaleſcit, ſumma cura nunquam non adhibenda, ut reditus febris, cujus periculum per debilitatem, a febre priore factam, quam plurimum adaugeretur, praecaveatur. Nihil autem hoc efficacius praeſtat, quam omnes cauſae remotae diligentia ſumma vitatae, uſus corticis Peruviani liberalis et continuatus, diaeta generoſa nutriens, modica exercitatio, et balneum frigidum.

DE FEBRE FLAVA INDIAE OCCIDENTALIS.

AUCTORE SAM. CURTIN.

MORBI HISTORIA.

FEBRIS maligna flava ab rigore et ſenſu frigoris leviore, potiſſimum poſt nimiam ſub ſole meridiano moram, ut plurimum praeludit. Vertigo ſimul urget, caputque dolore gravativo ſuper oculos, leviuſcula pariter nauſea et appetitu

† Vid. Prieſtley's obſervations on air, vol. i. p. 292.

proſtrato comitante, laborat. Calor vehemens, urens, et tangenti digito admodum ingratus, rigorem brevi excipit; pulſus interim plenus, velox, altus, ſimulque mollis deprehenditur; arteriae carotides vibrant, dum dolor capitis, tempora quaſi percutiens, intenditur. Vultus ſubtumidus rubeſcit; oculi, lucem refugientes, ſanguine ſuffunduntur, et cum ſenſu ardoris dolent; multuſque interea dolor in juncturis haeret, lumboſque pervadit. Creſcit nauſea, vomitus ciens, qui per totum morbi tenorem eo uſque infeſtare perſtat, ut ventriculus quodlibet aſſumptum pertinaciter reſpuat.

Materies, per iſta conamina rejecta, varia admodum conſpicitur; nunc ingeſta tantum potulenta, nunc bilis ipſa ſincera, ſive flava, ſive virideſcens et acris, ſurſum rapiuntur. Anguſtia circum praecordia, et anxietas moleſtiſſima, vomitum comitantur; hypochondria item plus minuſve ut plurimum tumida evadunt, et aeger ſurgens, vertiginoſus, jactabundus admodum, agrypnia pertinaci haud raro tentatur; vel, ſi levior ſomnolentia urget, inſomniis quaſi territus exagitatur. Sitis adeſt intenſa, et oris amaror vexat. Lingua inter initia morbi alias nitida, alias albida, nunc illita, rarius ſordida, flaveſcens apparet. Alvus pleriſque compreſſa eſt; at diarrhoea paucos exercet: Urina rubeſcit, et minus quam ex conſuetudine exit. Cutis fere areſcit, atque interdum ad ſuperiora rorida.

Hoc modo febris accenditur; die attamen ſecundo, nempe 36 vel 48 circiter horas poſt morbi ingreſſum, mane ut plurimum, mitiora ſymptomata remiſſionis imaginem quaſi prae ſe ferunt. Pulſus enimvero lentior, ſed languidus; dolor capitis non aeque moleſtus; nauſea et vomitus tamen neutiquam ceſſant; cutis naturaliter fere temperata evadit; adeo morbum eſſe ſuperatum nonnunquam credunt aegroti, immo et adſtantes amici. Verum his induciis non habenda eſt fides poſt meridem enim ſymptomata auctis viribus redeunt; vomimitus quam antea atrocior aſſurgit, atque guttas ſanguinis inter vomendum ſtillant nares; ſitis fit inexplebilis; atque lingua ſuper medio ſcabra, fuſca, ad inferiora et latera una cum labiis vividiſſime rubeſcit; verſus morbi finem haud raro nigricans conſpicitur. Symptomata, appropinquante veſpere plerumque exacerbantur, et nox aegerrime tranſigitur; alias frequens in ſomnum inclinatio ſubrepit, alias vigiliae perturbantur, in utroque ſumma irrequies. Ecce ſtadium inflammatorium!

Sudor viſcidus tertio die, nunc citius nunc ſerius obortus minimeque reficiens, pulſus languidus, mollis, parumque citatus, cutiſque egelida, ſpeciem quandam levamenti iterum

exhibent

exhibent; ſed nihil minus; namque vires, prius infirmatae, nunc magis ac magis elangueſcunt; anxietas non minus moleſta perſtat; ſpiratio rarius perficitur, et alta trahuntur ſuſpiria. Anima ex cauſa fere leviſſima interdum deficit, maxime dum aeger ſeſe in lecto erigere nititur, premente interea ſyncope. Flavedine vice rubedinis facies et collum imbuuntur, quae reſurgenti brevi deceſſit. Somnolentia magis urget. Decumbentes non raro leviter deſipiunt, rurſumque mentis ſatis compotes evadunt. Oculorum rubor, in fuſcum ſenſim mutatus, ad flavum tandem accedit, quo tota corporis ſuperficies brevi poſthac imbuitur. Niſus ad vomitum die quarto non aeque moleſtus; bilis veruntamen putrida, atro ſanguine commiſta, ore rejecta, prorumpit, dum uterque deorſum ſine torminibus praecipitatur. Sanguis nunquam cohaerens, nunc e naribus diſtillat, nunc per gingivas percolatur. Pulſus exilis, vacillans, intermittens evadit. Hypochondria aeſtuant et tument. Singultus inceſſanter fere urget. Manus et pedes frigeſcunt, tument ſimul, purpureoque foedantur colore. Labia arida et ſordibus obſeſſa liveſcunt. Foetet anima. Livida lingua tremeſcit, et oculi pulverulenti apparent. Urina quam maxime flaveſcens turbida demittitur, ex qua quod decidit, fere vel ex toto, nigreſcit.

Ecce nunc coma altum! dum febricitans, interdum apoplecticorum aemulus, nunc ſtertit, nunc abſque moleſtia ſpiritum ducit. In aliis vero coma levius adeſt, cum deliriis interruptum. Sub hac rerum facie manet nonnunquam vita per horas 36 et ultra, dum vix ad carpum micat arteria, et exanimis fere jacet moribundus. Exanthemata interea livida et lata, circa praecordia et lumbos ſparſim diſſeminantur. Muſculi labiorum et manus tremiſcunt et ſubſiliunt, et laborans ſenſim vehementius convulſione univerſa corripitur, et vitam pro morte commutat *.

DISTINCTIO NOSOLOGICA.

Ne quis arrogantiae aut novitatis deſiderii, propterea quod a Sauvageſio noſtroque celeberrimo Culleno, in ipſo opuſculi limine exigua in re diſſentire audeo, me temere incuſet, obſecro. Morbum, de quo nunc diſſerere aggredior, uterque in ſyſtemate ſuo noſologico inter typhi ſpecies retulerunt. Nec ego inficias eo, quin funditus et intima ſua natura haec febris typhus ſit; propterea quod ſigna purae debilitatis cito adparent, nec eo ipſo tempore, quo contraria cernuntur, ex toto abeſſe videntur. Cujuſmodi nauſea, vomitus, anxietas,

* Mackittric. Diſſert. med. inaug. Edinb. edit.

 et

et linguae flavedo, quae intra primas 36 horas, primumve biduum, quod inflammatorium tempus dicitur, adparent, manifeſte eſſe videntur. Quin et caetera hujus temporis ſymptomata, quae inflammatoriae naturae adeo eſſe videantur, non tam hujus ſunt indolis, quam partim a ſpaſmo, humorum intus in vaſis copiam augente, partim a regionis novae calore, partim a diatheſi phlogiſtica nondum ſoluta, exoriuntur, et cum modo relatis et mox referendis collàta, praevalere noxam ſedantem, et ab ea totum genus nervoſum funditus adfici, declarant. Verum, cum haec auctae actionis ſymptomata indole ſua ab alteris differant, et per ſe ad diverſum exitum tendant, quatenus vires corporis in collapſum ruere ſinunt, et inflammatorii adfectus, quantumvis leves et modici, tamen remedium ſibi in curatione vindicant; ideo hactenus, quatenus diatheſis phlogiſtica et inflammatoria natura ſubeſt, a puriore typho et his auctae actionis ſymptomatis non permixto, febris flava differre exiſtimanda eſt; et, ſi recte ſynochus, ob ſimilem cauſam, febris quoque flava pro diverſa ſpecie certe habenda eſt: Eoque magis quod, ingenio ſuo et actione propriae cauſae remotae, a communi typho differat. Quippe enim typhi cauſa omnibus regionibus, frigidis pariter et calidis, communis, hujus morbi Indiae Occidentali, aut forſitan Orientali, aut locis ſimili ardore gaudentibus, propria eſt.

Quam opinionem meam, praeter hiſtoriam relatam, Rouppe, inſignis Belgiae medicus, cui optima hujus morbi hiſtoria accepta referenda eſt, revera confirmare videtur. Is, recitatis aliis morbis, quibus Europaei, primo ſuo in calidas regiones adventu, opportuni ſunt, haec proinde addit: "Alios aſſueto modo inceſſit bilioſa febris, et quantum videre potui, hi maxime fuerunt juvenes, vel mediae aetatis, robuſti, et ante morbum alacres, cum ardore nempe circa praecordia, bilis vomitu, vel vomendi conatu, et ſiti fere inextinguibili; quidam horum in principio levibus frigoris et caloris viciſſitudinibus afficiebantur; dein ſubſequebatur urens in toto corpore calor, cum pulſu magno, pleno, et celeri *."

Febris igitur flavae, ut aliquam ejus definitionem adgrediar, propria haec ſymptomata ſunt.

Horror, huic mox ſuccedens calor urens, carotidum dolor pulſans, vultus et oculorum rubedo, vomitus, linguae flavedo; dein major debilitas, ubique fractum robur, ubique flavedo, biliſque et alia materia ſupra et infra rejecta; poſtremo pulſus, qui initio plenus, velox, et mollis fuerat, poſtea languens, lentior et exilis, excretiones flavae, et liventia exanthemata.

* Rouppe de morbis navigantium, p. 305.

SEMI-

SEMINIUM.

Ex hiſtoria, homines in certis regionibus degentes, ſolummodo hunc morbum affligere videre eſt; et ibi maxime inter alienos, rariſſime inter incolas, graſſatur. "Incolas, vel climati aſſuetos, nunquam affligit; neque quidem huc noviſſime adpulſos, niſi temperies ſanguinea et ſanitas ſumma ſeminia praebuerunt: Et ex repetita experientia, hoc axioma mihi ipſi ſtatueram, uſque adeo ut peregrinos, de hoc eventu miſerrime anxios, ſpe morbum omnino effugiendi erigere potuerim, dummodo talis iis fuiſſet habitus a ſanitatis apice ſecedens, vel morbis praegreſſis infirmatus *."

Quod ad cauſam attinet, temperamentum ſanguineum et diatheſin phlogiſticam, quae apud incolas ſeptentrionalium regionum plerumque valent, huic morbo fundamentum praebere, non veriſimile ſolum, ſed et certum, videtur. Nam, ubi primum nautae et peregrini, ex frigidis regionibus venientes, ſanguine divites, terram tetigerunt, aeſtus, qui in inſulis Indiae Occidentalibus perpetuo fervet, fluida rarefacit, expanditque, ſic ut plethoram ad volumen inferat, ſolida ſtimulet, et ita febri inflammatoriae anſam praebeat. "Eſt et plenitudo ad volumen apparens quoque et ſpuria dicta, quae, aucto rarefacti ſanguinis volumine, molem veluti auctam mentitur; quanquam hujus nulla eſt exſuperantia. Quum enim capacitas canalium haud eodem gradu una dilatetur, expanſus humor, quo ante modice repleti fuerant, majus ſpatium affectando, haud aliter, quam vera plethora, turgefacit. Ingens calor, ab aere, foco, balneo, cibis, potibus, medicamentis, venenis, animi pathemate, frictione, in corpore concitatus, magna et ſubita preſſionis atmoſphaerae imminutio, motus inteſtini humorum ob aliena intermiſſa ſingulares, huic vitio anſam dare ſolent. Certius autem naſcitur, ſicubi et irritabilitas acceſſerit, aut ſeminium dederit ſanguinis dyſcraſia ad rareſcendum pronior, aut liquatae pinguedinis, quam calor valde expandit, copia in maſſam circulantem recepta *."

Sic orta diatheſis phlogiſtica corpus huic morbo opportunum reddit, et praecipuam poteſtatem nocentem, nempe contagionem propriam, quae alias typhi cauſae ſimillima eſt, ſic effectu flectit, ut, ſaltem initio, a typho febris differat.

* Vide Theſin de febre flava Indiae Occidentalis, auctore Mackittricio, Edinburgi editum, p. 13.

† Gaubii Pathologia, § 390.

PO-

POTESTATES NOCENTES.

Praecipua haec poteſtas nocens, atque etiam neceſſaria, quippe ſine qua non exoriatur morbus, eſt noxa ſedans, Indiae Occidentali, Orientali, et ſimilibus locis, ſi qui alii ſunt, propria. Ea per contagionem, an alio modo agat, nondum inter hujus morbi obſervatores conveniſſe videtur. Sed, quocunque modo agat, aliae res ſunt, quae partim ſeminii effectum flectunt, partim poteſtatis nocentis vim intendunt; ideo Poteſtates Excitantes adpellandae.

Eae ſunt coeli praecipue ex frigido ad fervidum mutatio,

Intemperantia,

Corpus, nocturnis roribus, ibi, ubi morbus occurrit, expoſitum, quibus vaſa perſpirabilia ſubito contrahuntur et occluduntur.

CAUSA PROXIMA.

De cauſa febrium proxima, jamdudum inter medicos certatum eſt, variaeque de hac opiniones utrinque allatae ſunt; inter quas dogmata illuſtriſſimorum Boerhaavii et Culleni maxime noſtram attentionem merentur. Ille acrimoniae et fluidorum viſciditati, hic autem ſolidorum atoniae et ſpaſmo, cauſam attribuunt.

Pulſus celeritatem, vel auctam cordis vaſorumque actionem, ſymptoma febrium omnigenarum pathognomicum eſſe, maxima pars medicorum crediderunt. Sed quid in febribus pulſus celeritati vel vaſorum auctae actioni cauſam praebet?

Febris, a ſtimulis cordi applicatis, originem trahere, pleriſque placuit. Verum illorum opinio, ut mihi videtur, et rationi et obſervationi prorſus contraria obſervatur. Nam ſtimuli abſque ullo incommodo frequentiſſime noſtro ſyſtemati applicantur; per calorem enim, ambulationem, vinum, et ſimilia, circulatio ſanguinis et pulſus celeritas augentur, cum tamen febris omnino abeſt. Porro, aeſtum et pulſus rapiditatem, in febribus, ſemper horror et frigus praecedunt; et nemo adhuc explicavit, quo pacto ſtimuli directe ſtadium frigidum inducere queant.

Boerhaavius, et omnes qui ejus veſtigiis inſtiterunt, proximam febrium cauſam liquidi arterioſi viſcoſitati attribuerunt; et ejus rei cruſtam albam, quae ſanguinem, hominibus morbis inflammatoriis laborantibus emiſſum, tegit, argumentum eſſe contenderunt.

Sed cum, ex quo clariſſimus ille medicinae cultor mortem obiit, multi, qui in experimentis obſervationibuſque faciendis vitam impenderant,

mpenderant, claruere, errores quoſdam, quos humana parum avet natura, ab illo admiſſos, his praeclaris viris emendatos ſſe, aequum erit credere. Sed Boerhaavii errores, maculis uibuſdam, quas in clariſſimo ſolis orbe, totum qui illuminat nundum, exiſtere aſtronomici comperiunt, merito comparari oſſunt.

Dominus Hewſon, qui de re medica bene meritus eſt, variis experimentis de ſanguine inſtitutis, hanc viſciditatem unquam in febribus occurrere, et cruſtam coriaceam, quae oerhaavium in errorem duxit, minime a viſciditate, ſed vi ohaeſionis diminuta, oriri demonſtravit; unde, et ob alias uoque cauſas, opinio Boerhaaviana melioribus cedat neeſſe eſt.

Noſter illuſtriſſimus Cullenus hic palmam omnibus praeriuit. Ille, argumentis validiſſimis, cauſam febrium proimam ex atonia et vaſorum extremorum ſpaſmo pendere, atefecit et illuſtravit.

Cum autem multi bilem cauſam eſſe proximam hujus febris utaverint, et quia hoc placitum multis hypotheſibus locum raebuerit, id nunc notatu dignum videtur.

Medici, tam antiqui quam recentiores, ad unum conſentiant, fervidas regiones et tempeſtates aliquo modo bilis ſecreionem afficere, et has tempeſtates ad choleram morbum inucendam maxime valere. Sydenhamus, omnium ſeculorum nedicus ſagaciſſimus, choleram ſpontaneam, in illa Angliae parte qua vitam degerat, menſe Auguſto ſolummodo fere oriri aſſeruit *. In Minorca Inſula peritiſſimus Cleghorn, choleram morbum in fervidis tempeſtatibus ſemper graſſari, et citius vel tardius, ſecundum aeſtus gradum, incipere, obſervavit, quamvis in univerſum ex Idibus Julii ad Septembris graſſatur †.

Sic res ſeſe habere videtur; ſed quomodo accidat, haud facile apparet: An bilis aucta ſecretione vel acrimonia fieri credendum eſt? Utramque cauſam ad morbum excitandum plerumque aliquid conferre veriſimile eſt. Sed, quoniam choleram frequenter oriri, abſque febre praecedente vel ſequente, certum eſt, ideo bilis mutationes minime febrem movere exiſtimandae ſunt. Tamen non inficias ibo, cum talis conditio bilis ſubeſt, et corpus cauſis febrium occaſionalibus eodem tempore objicitur, quin febris cum largis bilis evacuationibus accidere poſſit. At haec evacuatio effectus, non cauſa, febris eſt. Inter febrium initia, debilitas totius ſyſtematis et vaſo-

* Sydenhamus, de cholera morbo. Van Swieten, Com. in Aph. Boerh. § 586.

† Cleghorn's diſeaſes of Minorca.

rum

rum ſuperficiei conſtrictio adſunt; hinc ſanguis ad ſuperficien non impellitur, ſed prope venam portarum accumulatur, qui in his vaſis circuitus languidus et impeditus fit. Sic eorum qui lautis dapibus veſcuntur, et parvo exercitio utuntur, hepar et lienem ad magnam molem augeri obſervatum eſt *. Et ſi ſanguis in venae portarum regione ita accumulatur, neceſſe eſt, ut bilis majore copia ſecernatur. Quae igitur aucta ſecretio ſolummodo effectus febris eſt. Vomitus etiam, qui febres paene omnigenas comitatur, ad bilis excretionem multum confert, ductus biliarios emulget, curſum bilis in ventriculum convertit, et ſic ſpeciem auctae ſecretionis prae ſe fert, quum revera nihil ejuſmodi accidat. Licet igitur ex his hanc inſolitam bilis evacuationem nihil ad febres inferendas conducere pateat, nihilo tamen minus talis opinio apud auctores, tam antiquos quam recentiores, praevaluit, et febris bilioſa etiam hodie in omnium ore eſt. Celeberrimus Pringle, quamvis cauſa proxima eum omnino latet, tamen bilem effectum, non cauſam, eſſe aſſeruit †. Et ſic etiam ſentire videtur illuſtriſſimus Senac, "Si febris intermittentis cauſa ſit bilis, vim quandam peculiarem, eamque inſolitam, ſibi ipſa adſciſcat neceſſe eſt; nam exundat ſaepiſſime ana et cata abſque ullo febris inſultu; nec vero in eam magis proni ſunt, qui ictero laborant, atque tamen tunc, ſi uſpiam, debet eſſe noxia ‡."

DIAGNOSIS.

Symptomatibus hujuſce morbi in animo ſedulo perpenſis, cum Sauvageſio vel Culleno, in charactere tradendo, conſentire nolui. Qui viri illuſtriſſimi eum ad genus Typhi referendum eſſe putaverunt. Ille, in ſuo opere egregio, Febrem Icterodem, hic autem Febrem flavam Indiae Occidentalis, nuncupavit; ſed, ut ſupra dictum eſt, ad genus Synochi, ni omnia me fallunt, referenda eſt. Jam oportet notas enarrare quibus a typho dignoſcatur; ſed de his fuſe diximus in definitione tractanda; itaque nunc ſolummodo reſtat, ut de ſymptomatibus pathognomonicis mentionem faciamus, quae typum ſpecificum deſignant.

Multae typhi et ſynochi ſpecies, in ultimis ſuis ſtadiis, putredinis ſigna communiter prae ſe ferunt; ſed huic morbo unum ſymptoma pathognomicum eſt, quo a caeteris liquido diſcernitur, nempe totius corporis ſuperficiei flavedo, quae evidentiſſime cito in tunicis oculorum adnatis apparet. Licet

* Cullen. Primae Lineae, et Praelectiones Practicae.
† Pringle's diſeaſes of the army, p. 186.
‡ Senac. de Febribus, lib. i. cap. 5.

hoc

hoc ſymptoma hanc febrem ab omnibus aliis diſterminet, tamen, qui ejus naturam non animadvertunt, ab hac ipſa flavedine aegrum ictero laborare conjiciunt. Sed diſſimilitudo icterum inter et febrem flavam, omnibus in re medica ſatis verſatis clariſſime apparebit. Icterus, dummodo nullus adſit alius morbus, nunquam febris ſymptomatibus ſtipatus occurrit; cum, e contrario, in febre flava, omnia febris ſigna eoque peſſimi ominis, ſeſe manifeſtent. Haecce porro febris, in certis fervidis regionibus, tantummodo graſſatur, et ſolum albos affligit. Nigri, quamvis multum inter aegros verſati, nunquam confligtantur, quae rariſſime in incolas ipſos ſaevit; etiam ubi maxime ſtrages edit. Haec hactenus. Nunc ad prognoſin progrediendum eſt.

PROGNOSIS.

Quo magis capitis dolor acutus et conſtans eſt, quo magis intolerantia lucis urget, quo citius morbus primam periodum abſolvit, eo periculoſior evadit. Si color luteus mature apparet, in ſecundo ſtadio, cum pulſu debili; ſi vires deficiunt; ſi vomitus materiae nigrae incidit; ſi urina in primis diebus ſedimentum copioſum deponit; aeger in ſummo periculo verſatur. Lividae maculae, genarum rubor, dejectiones frequentes, putridae et nigri coloris, urina ſanguinea vel ejus ſuppreſſio, mortem indicant. E contrario, ſi, ſub primum febris inſultum, dolores neque vehementes neque acuti ſunt; ſi prima periodus extra tertium vel quartum diem protrahitur, ac neque pulſus neque virium proſtratio valde premunt, et flavedo oculorum neque intenſa neque cito apparet, ſpes ſalutis haud deeſt. Modica narium haemorrhagia, menſium fluxus, cum ſymptomatum levamen ſequitur, boni ſunt ominis.

SYMPTOMATUM QUORUNDAM EXPLICATIO.

Superficiei corporis color luteus. Medici, qui phaenomena hujus morbi graphice depinxerunt, in univerſum flavidinem cutis ad bilis reabſorptionem retulerunt. Analogia, ex ſimili colore in ictero occurrente, et copioſa bilis excretione, petita, huic opinioni fidem fecit. Quaecunque fides eorum auctoritati habenda eſt, ad credendum adducor, argumenta in aſpectum lucemque proferri poſſe, quae omnino huic placito contradicunt.

Primo, objectiones quaſdam proponam, quae contra hanc doctrinam, bilis flavedini faventem, urgeri poſſunt. Poſtea

argumenta proferam, quibus, ut mihi videtur, hoc phaeno-menon rite elucidari poteſt.

Fatendum eſt, hunc luteum colorem ſimilem eſſe ei qui ictero apparet; praeterea, ut in ictero, ſic in hac febre, oc maxime flavedine decolorantur; in utroque etiam morbo c tis urinaque flavae redduntur. Quae cum ita ſint, tame icteri cauſam ſemper firme indigitare poſſumus, obices nem-pe, qui tranſitum bilis ex veſica fellea in duodenum imped-unt. Jecur in ictero ſaepiſſime durum tumefactumque o-currit; alias dolor pungens et acutus regioni ductus commun cholidochi adeſt, qui veriſimiliter vel ex ſpaſmis, vel ex calcul biliariis, hunc ductum obſtruentibus, oritur; alias calculi ſurſu et deorſum ejiciuntur, et ſic plerumque penitus morbo finis in-ponitur. Faeces alvinae albeſcunt, et unumquodque ſympto-ma ductuum obſtructionem et bilis defectum in tubo inteſti-nali indicat, ex qua obſtructione reabſorptio bilis ſolum ori poteſt. Contra, in hoc morbo nulla obſtructionis ſigna ap-parent; nam ductus, felleam veſicam inter et duodenum, ſ ab obſtructione liberi evadunt, ut bilis copia inuſitata in duo-denum fluat. Immo ſaepiſſime tam abundanter ſupra et in-fra ejicitur, ut cholerae morbi naturam induat. Difficil ergo dictu eſt, quomodo abſorberi poſſit, niſi tranſitus ejus i inteſtina quadam obſtructione impediatur. Hinc bilem min-me cauſam colori luteo praebere concludere licet. Eteni bilem in ſyſtema per vaſa lactea intrare poſſe dices. Si re ſic ſeſe haberet, eundem calorem, in cholera morbo, dyſente-ria contagioſa, et quibuſdam intermittentium ſpeciebus, qui-bus bilis maxime abundat, ſemper oriri oporteret. Quod ra-riſſime tamen occurrit. Hoc argumento eſt, bilem nunquam tanta copia vaſis lacteis abſorberi poſſe, quanta ſufficiat a flavedinem cutis inducendam. Unde igitur, ex aliqua ali cauſa, hoc phaenomenon originem deducere, de cujus natur nunc dicendum eſt, apparet.

Vaſa ſanguifera partim coeli calore, partim morbido flui-dorum ſtatu, relaxantur et debilitantur. Hinc ſanguis e caetera fluida putredine tenuiora redduntur. Quo fit, u propriis vaſis non contineri poſſint, ſed in telam celluloſam protinus ſub cute diffundantur. Craſſamentum et ſerum in putridum liquorem diſſoluta, in minima peripheriae vaſa quorum proprius liquor lympha eſt pellucida, ruunt. "Mor-bus ille periculoſiſſimus, quem, ob ſanguinem in flavum icho-rem diſſolutum, Angli flavam Febrem, Galli Mal de Siam vocant, haemorrhagias per aures, nares, oculoſque, aliaſque corporis partes, ciet, funeſto equidem fere eventu *." Et

* Halleri opera magna, lib. i. ſect. ii. de Arteriis, p. 191.

iterum,

terum, "Sed etiam in celluloſas telas effuſus ſanguis, quo-ies reſolvitur, et pene nigro rubore in flavedinem tranſit, ıt omnino a ſanguine flavedo non aliena eſt, et ſi ſani ıdultique hominis aut animalis ſanguis etiam in aqua dilutus ıullum 'flavoris veſtigium oſtendit *." Celeberrimus e-iam Pringle, ſerum noſtri ſanguinis, cruoris pauxillo addito, ıutrefactione in luteum lividumque colorem mutari, demon-ravit †. Hinc luteum colorem in febre flava ex hac cauſa ola pendere, liquido patet. Phaenomenon, quod contuſio-em ullius corporis partis ſequitur, vel viperae morſus, nec ıon vultis ſcorbuto laborantium flaveſcens, huic opinioni ma-ime fidem faciunt.

Poſt viperae morſum pars affecta cito flaveſcit, quod ex ile eſſe, nemo ſanus viri illuſtris Mead opinioni aſſentietur. Nam, etſi concedatur, aliquo ex partium conſenſu, poſt vipe-ae morſum ductus biliarios ſpaſmo teneri; nulla tamen ar-umenta, ab hac obſtructione, totum corpus intra unius horae ıatium flavedine corripi, quod ille vir parum recte contendit, robant. Nam rationi prorſus incongruum eſt, tam brevi ıatio tantam bilis copiam abſorberi, quae tali modo totum ırpus flavedine adficiat.

Sed nonnulli, noſtros humores nunquam in vivo corpore in ıtredinem ruere, aſſeruerunt: Quod utique dictum experi-ıtia illuſtriſſimorum medicorum refutavit, et, inter varia ex-ıpla, peritiſſimus Huxham unum memoriae prodidit ‡. Por-, ab experimentis de humana bile a medico M'Lurg inſti-ıtis, compertum habemus, materiem tingentem hujus fluidi phlogiſto pendere, quod a ſeptica fermentatione evolvi-ır ||. Et neminem latet, cui hic morbus paulo notior ſit, avedinem cutis nunquam ſeſe oſtendere, donec ſanguis et eteri humores diſſolutione et inſigni putrefactione inquina-ſint. Eoque ſimilem materiem tingentem in ſanguine ge-erari poſſe, conjectura veriſimilis eſt.

Aliud etiam ſymptoma, de quo nunc dicendum eſt, et cui auctoribus nomen *vomitus niger* imponitur, reſtat.

De hoc phaenomeno perdifficile eſt aliquid pro certo aſ-rere.

In ſententiam Domini Lining § haud pedibus ire poſſum. Si lis huic ſymptomati anſam praeberet, totam materiem ex ımacho rejectam, luteo colore tinctam eſſe neceſſe eſt. Nam

* Ib. lib. v. de Sanguine, p. 14.
† Pringle's appendix to the diſeaſes of the army, Ex. 45.
‡ Huxham on Fevers. A nimio corporis motu, aeris calore, et morbis ılignis; ſanguis ſolvi poteſt. Haller. Prim. Lin. § 139.
|| Maclurg on the Human Bile.
§ Edinb. Phyſical Eſſays.

 bilis

bilis natura non obſtat quo minus aquae adunetur. Unde fortaſſe non abs re erit conjicere, ſanguinem coagulatum, et quodammodo putridum, huic materiae nigrae anſam praebere. Laxitas vaſorum, ſanguis in celluloſam telam effuſus, haemorrhagiae ex naribus et diverſis corporis partibus, ſanguinem in ventriculum etiam effundi poſſe, argumento ſunt.

METHODUS MEDENDI.

Duae hic tantummodo occurrunt indicationes. 1. Spaſmum ſcilicet et diatheſin phlogiſticam tollere. 2. Tonum ſyſtematis reſtaurare, et putredini obviam ire.

Medici etiam accuratiſſimi, ſub hujus morbi initium, in curatione inſtituenda, quo ſe vertant, neſciunt. Calor vehemens, inquieta praecordia, faciei rubor, lucis intolerantia, pulſus plenus, durus, et frequens, auctum ſanguinis ad caput impetum indicant; et coma deliriumque paulo poſt opprimentia, idem manifeſte confirmant. Ex natura tamen morbi cognita, ex ſymptomatibus, ſummam debilitatem, ſummamque putredinem, exprimentibus, quae in ſecunda periodo fere ſemper oriuntur, cautiſſime ſanguinem detrahendum apparet. Si aeger in flore ſit aetatis, robuſtus et ſanguine dives; neceſſe erit, ad primum febris impetum, pauxillum ſanguini detrahere. Si ſanguis emiſſus et jam concretus cruſta coriacea coopertus apparet, et, ſi ſymptomata inflammatoria non leviora fiunt, haud inutile erit, venaeſectionem, maxima adhibita cautione, repetere.

Inter ſanguinem mittendum, aegri brachium manu apprehendere oportet, et accurate punctum temporis obſervare, quo pulſus mollis et debilis evadit. Si enim ultra progrediatur medicus, nec quam citiſſime fluxum ſiſtat, morbo laborantem jugulare, non curare, merito dici poteſt. Quae cum ita ſint, melius fortaſſe erit, cucurbitulas cruentas aut hirudines temporibus admovere, quibus vires non adeo debilitantur, et aegro magnum adfertur levamen.

Sanguine hac cautela emiſſo, ad primam indicationem porro abſolvendam, proſunt *emetica*, quamvis a multis, in hac febre, omnino repudiantur, qui ad ſuam opinionem confirmandam, hoc genus medicamentorum inflammationem inducere, et omnia ſymptomata augere, contendunt. Frequens autem vomitus, qui ex vaſorum extremorum ſpaſmo, vel ex ſordibus in primis viis latentibus, vel, quod magis veriſimile eſt, ex utraque re, pendere videtur, manifeſte emetica exhibenda demonſtrant. Et experientia, quae ſola practicos ducere debet, ea medicamenta, cum ſummo aegri emolumento,

to, poſtquam ſymptomata inflammatoria ſanguinis miſſione leviora redduntur, exhiberi poſſe, docet. Tartaro igitur emetico, parvis doſibus, hoc in morbo, uti licet. Tali enim caſu multo magis ſic proderit, quam largiore doſi acceptum, quia, ſtomacho ſumma irritabilitate praedito, minima doſis ad vomitum ciendum ſufficere, et ſic alvum ducere, poteſt: At ſi alvus adſtricta ſit, medicamenta leviter laxantia adminiſtranda ſunt; quae inteſtina exonerando, irritationem auferunt, et diatheſin phlogiſticam minuunt. Faecum retentio certe ex quadam conſtrictione inteſtinorum ductuum excernentium pendet, ſolitam fluidorum copiam non effundentium. Hinc faeces, parum madefactae, in alvo diu retinentur. Itaque, laxantibus clyſmatibuſque per curſum morbi adminiſtratis, non ſolum irritationem auferre et alvum ducere, ſed etiam putredini obviam ire, poſſumus. Et, quum ſpaſmum ex omnibus corporis partibus tollere magni ſit momenti, hoc, alvum laxando, magnum numerum vaſorum, in inteſtina hiantium, aperiendo, certiſſime perfici poteſt. Hinc injectiones aquae calidae frequentes multum ad ſymptomata levanda conducunt.

Balneum etiam ad vomitum compeſcendum, ſpaſmumque tollendum, multum conferre poſſe, credibile eſt. In quod ſi, ob aliquam cauſam, totum corpus demitti non liceat, pediluvio oportet uti.

Eadem illa remedia inſuper ad irritationem cerebri, ex ſanguifero vel nervoſo genere orientem, imminuendam, maxime accommodantur, extremitates nervorum corporis ſuperficiei relaxando, et, ſanguinem ex ſuperioribus et internis ad externas et inferiores partes, derivando.

INDICATIO SECUNDA.

Tonum ſyſtematis reſtaurare, et putredini obviam ire.

Modo jam enarrato, ſymptomata inflammatoria et vomitus pertinax ſaepiſſime tolluntur, et ſtadium ſecundum plerumque nunc ſequitur: Quod in univerſum, debili pulſu, ſumma debilitate, et ſymptomatis putredinis, conſtat.

Ut his occurramus, ad corticem Peruvianum fugiendum eſt; quod huic ſtadio putredinis praeſtantiſſimum eſt remedium.

Cum primum cortex Peruvianus in uſum vocatus eſt, nonnulli prudentiſſimi viri de hujus virtute multum detraxerunt, et exhiberi omnino vetuerunt. Quantum vero omnibus fere aliis medicamentis, in morbis removendis, praecipue febribus, quas ſymptomata diatheſis phlogiſticae non comitantur, praeſtet, ſatis nunc, periculo facto, compertum eſt. Quod, quamvis

quamvis ita eſt, nihilo tamen minus medici, etiam hujus ſeculi, de ejus in hac febre uſu non penitus conſentiunt.

Cum febris manifeſtas habet remiſſiones, pauci corticem exhibere cunctantur. At, ſi febris continua evadit, omnis ratio tentatur regulares remiſſiones inducendi: Si hoc abſolvi non poteſt, et vires aegri languent, alexipharmaca, epiſpaſtica et cardiaca, ad vires refocillandas perhibentur. Eoque tempore cortex Peruvianus periculoſus eſſe exiſtimaretur, reque vera ab omnibus fere medicis, Sydenhami aequalibus, caute prohibitus fuit. Quae ratio, in regionibus calidis, male fundata eſt, ut experientia compertum habemus, ubi cortex non ſolum tutiſſime adhibere poteſt, tam in remiſſionibus quam exacerbationibus, ſed etiam cum febris manifeſto continua eſt.

Omni igitur contra corticem Peruvianum ablato praejudicio, obſervandum eſt, eum crebris et largis doſibus adhibitum eſſe, quibus aegri in ſummo periculo verſati, quaſi ex faucibus orci mirabiliter erepti ſunt. Cui, radix ſerpentaria, quae antiſepticis viribus maxime pollet, eſt adjicienda.

Aliquando tamen accidit, ut vomitus pertinaciter perſtet, eoque corticis exhibitionem omnino impediat. In tali caſu, inordinatos ventriculi motus, frequenti acidorum et julapii ſalini, in ſtatu effervefcentiae, uſu compeſcere, neceſſarium erit. Quod ſi his remediis vomitus minime auſcultat, et pulſus debilis et mollis evadit, opio uti debemus, quo hoc ſymptoma lenire, et corticem Peruvianum, caeteraque remedia, adhibere poſſimus.

Huic etiam indicationi vinum reſpondet, quod aſtringens, auſterum et guſtui gratiſſimum eſt. Juſta et modica quantitate ſumptum mentem exhilarat, imaginationem jucundiorem reddit, curas pellit, irritationem aufert, circulationem ſanguinis excitat, perſpirationem movet, robur fibrarumque tonum adauget, urinam ciet, omnes ſecretiones promovet, et denique putredini obviam it.

Ex vino igitur, his virtutibus praedito, hujus febris curatio praecipue pendet; quippe enim longa experientia quotidianoque uſu conſtat, nihil, ad vires refocillandas, delirium, quod in ultimis hujus febris ſtadiis plerumque accedit, amovendum, et putredini occurrendum, conferre magis, quam hocce gratiſſimum medicamentum.

Ut putredini fluidorum et totius ſyſtematis debilitati porro obviam eatur, ſub ſecundi ſtadii initium, aqua frigida, vino vel limonum ſucco mixta, adhibenda eſt. Ad eundem quoque ſcopum aer frigidus maxime conducit. Immo etiam experientia docuit, ſpongias aqua frigida madidas, et toti corpori applicatas, putridis febribus profuiſſe, praecipue illi epide-

miae,

miae, quae anno 1737 Uratiſlaviae graſſans, tria millia hominum e medio abſtulit *.

Per totum morbi curſum, aegro in amplo conclavi cubandum, induſium ſtragulaque quotidie mutanda, et omnes excretiones ex cubiculo quam citiſſime removendae ſunt.

Injectiones etiam aeris fixi magno commodo hic futuras eſſe, experimentis compertum habemus †. Aer enim fixus, ut ex antiſeptica virtute, qua multum praeditus eſt, colligere licet, ad putredinem corrigendam aut tollendam efficax erit, aut ſaltem non nocebit.

Praeter haec, plurima reſtant remedia, quae, initio et morbi progreſſu, utilia reperiuntur, qualia veſicatoria et fructus acidi, tum acida foſſilia ac chryſtalli tartari, caeteraque, ſunt, et, pro varia aegri conditione, uſui eſſe poſſunt.

* Sauvageſii Noſologia Methodica, tom. i. p. 335. de Tritaeophya.
† Prieſtley on fixed air.

DE FEBRE MALIGNA, QUAE, ANNO 1779, LEGIONEM DE BUCCLEUGH AFFLIXIT.

AUCTORE J. BELL.

PROOEMIUM.

EX obſervationibus eorum, qui de febribus malignis ſcripſerunt, conſtat, omnibus in febribus a contagione ortis, varietatem ſaepe, cum ſymptomatibus, tum methodo medendi, adeo inſignem occurrere, ut modum tractandi omnibus conſentaneum ſtatuere vix liceat. Hiſtoriam morbi igitur alio tempore, aliis in rebus occurrentis, narrare, ad ſcientiam promovendam utile futurum patet.

Ineunte Maio, anno milleſimo ſeptingenteſimo ſeptuageſimo nono, coorta eſt febris contagioſa inter milites legionis de Buccleugh. Ii primum correpti qui Gallos captivos aegrotos cuſtodiebant. Morbi captivorum nequaquam contagioſi; apud arcem Edinenſem tamen admodum erant militum habitationes incommodae, plurimis, cum uxoribus et natis, ſub eodem tecto degentibus; et, propter aedificationis conſtructionem, aere ſtagnante, et materia reſpirationis noxia imbuto, ſeminium ad febres malignas producendum admota occaſione praebebat. Ex cura et humanitate tamen viri illuſtris Equitis Jacobi Adolphi Oughton, qui copiis Britannicis in

Scotia

Scotia praeeſt, haec omnia incommoda omnino amota ſunt; in aere puro, et in munditiis, milites vitam degunt. Tredecim milites, et plurimi oppidanorum, eadem febre laborantium, erant in Noſocomium recepti.

Quum, ab officio in noſocomio Edinenſi regio, ſaepius aegros viſendi occaſione data, quaedam de morbi ingenio in medium proferre decrevi; et primum quidem pauca de contagionis indole breviter abſolvam.

QUAEDAM DE CONTAGIONE.

De ultima contagionis natura, nihil certi habemus; omnes tamen, vel plerique ſaltem, nihil aliud eſſe, niſi effluvia quaedam, vel a corpore humano, praeſertim morbo laborante, vel ab aqua putrida, corrupta, in locis minus perflatis ſtagnante, oriunda, contagionis materiam conſentiunt. In aliis, alios edit effectus. In febribus igitur a contagione ortis, paria ſymptomata nequaquam ſunt in omnibus obſervanda. Ingens enim occurrit in diverſis ſymptomatum diſcrepantia, prout malignitatis intenſitatem, et iſtum corporis ſtatum cui admota ſit contagio. Peſtis, exempli gratia, ſumma ſaepe ſanitate fruentes, maxima cum virium proſtratione, adoritur, et quidem ſubito ſaepe necat. Hac febre aegrotantium nonnulli, admota contagione, morbo ſtatim ſunt correpti, alii non niſi intra paucos dies; in quibuſdam levibus incepit ſymptomatibus, alios ſubito invaſit, et ſumma cum moleſtia, ipſo morbi limine afflixit. Minuitur vis contagionis, prout magis per aerem diffunditur, et plerumque niſi corpus humanum, unde originem habet, vel fomites juxta, minime nocet. Qua ſemel eſt imbuta fomes, diu contagionem ſervabit; et funeſta conſtat experientia, malignitatem ab hoc fonte promanantem, quam ab ipſo corpore humano, intenſiorem reddi. Hoc modo, peſtis, variolae, aliis orbis terrarum oris appulſae, cladem tam lugubrem ſaepe dedere. Licet inde obſervemus, febribus a malignis convaleſcentes eodem cubiculo detentos, morbo iterum mulctari; jam enim devecta febre, ſi, unde primum exorta ſit, iterum cauſa admoveatur, effectus ſaepe intenſiores edit *.

Quum corpori humano ſaepius ſit oblata contagio, ad morbum ſuſcitandum impar ſit. Quo magis eſt repetita impreſſio, eo minor evadit effectus. Talis autem eſt quaedam generis contagio, ut ſemel corpori admota, poſtea non nocet; variolarum, exempli gratia, et rubeolae. Nequaquam tamen idem omnibus in morbis contagioſis contingit. Peſte enim, vel fe-

* Vid. Cull. Pracl. vol. i. p. 27.

brc

bre maligna, bis terve ſunt homines correpti *. [1]Luis ab aliis diſcrepat contagio, ut niſi ab ipſo contactu minime noceat.

Ex hominum corporibus immundis oriuntur ſaepe effluvia peſtifera, cane vel angue magis evitanda. Ipſi tamen nihil noleſti ſentiunt. Hinc exorta clades illa funeſta, quae eos qui ad curiam Old Bailey anno milleſimo ſeptingenteſimo quinquageſimo, cauſa reos judicandi, adveniſſent, cecidit.

Ad contagionis in corpus humanum actionem requiritur eminium, quod in ſtatu generis nervoſi debili conſiſtere videtur. Quo magis enim debilitatur corpus, eo intenſius agit ontagio. Variolae tamen et lues venerea ſine ſeminio effectus edunt.

Saepe latet in corpore ſeminium, ſine cauſa occaſionali innocuum. Cauſa tamen actionem juvante admota, morbus ſtaim in medium profertur.

DE FEBRE.

Ex mox enumerandis ſymptomatibus, pro ſynocho vero, cet hanc febrem habeamus, et in ſtadia duo dividamus: rimum ſtatum inflammatorium, alterum ſtatum putridum ontinet.

De Febris Statu inflammatorio.

Erat invaſio repentina plerumque, et levibus inter initium mptomatibus comitata, capitis lumborumque dolor gravidus, um ſubita tam animi quam corporis virium defectione; nauea et vomitus apud initium praecipue vexabant. Nonnullis gor levis, aliis intenſior; rigorem praegreſſum, coma, calor ungens, reſpirationis anguſtiae, ſuſpiratio frequens, ſitis ſeuuntur. Pulſus celer, tenſus, diatheſin inflammatoriam mentur. A primo fere ingreſſu, tuſſis frequens, ſicca, cum lates dolore vexant. Ineunte morbo, remiſſio poſt meridiem iſtincta, veſperem verſus ingraveſcunt ſymptomata, nullo, ut ihi viſum, praeeunte horrore. Progrediente, evadunt remiſſiones incertae, exacerbatio veſpertina aucta, tuſſis freuentior. Oculi ſanguine ſuffuſi, genarum color rubro-lividus, ris ſpeciem efferarunt. Evomitio nigra, foetida, doloris nſus corpus fere totum infeſtans, mentis functiones turbae, e naribus ſanguinis profluvium, in omnibus adſunt.

De Statu ſecundo, vel putrido.

Haec ſymptomata primis morbi diebus adparent, febrem eſcentem comitantur delirium, vigiliae, reſpiratio calida,

* Vid. Hiſtory of Aleppo by Dr Ruſſel.

frequens, laboriosa, cum corporis jactatione, ad convulſionem fere oriente, evadit. Aliis, alio tempore, praeſertim tamen intra diem ſextum et duodecimum, omnia ſubito in pejora ruunt. Pulſus vires franguntur, celeritate nihil diminuta; calore aeger acriore vexatur. Lingua arida, dentes nigra ſorde foedatae, ſitim intenſiorem reddunt, voxque faucibus haeret. Maculae exiguae rubrae, morbillis ſimillimae, praeſertim circa collum et thoracem, erumpunt.

Eruptio, ingraveſcente morbo, fit magis purpurea, mortem verſus omnino livida, et adeo in ſe invicem implicata, ut interſtitia ſint prorſus deleta. Hinc inde, quo magis eruptio lividior, eo magis febris periculoſior evadit *.

In omnibus fere hac febre laborantibus, alvus initio adſtricta, et pleriſque per febris decurſum niſi ope clyſmatis nunquam dejicitur: In aliis, alvus laxior, ſine ullis tamen, in dejectionibus, corruptionis ſignis, niſi uno in aegro ex quo ſanguis una cum faecibus mixta defluxit. Urina, initio rubra, per febris decurſum tamen facie tam varia, ut ex hoc fonte, quidquam vel de morbi ingenio, vel de criſi, ſtatuere haud liceat. Aliis cito poſt morbi ingreſſum, perſpiratio aucta levamen attulit Quidam ab ipſo fere primordio, ſudore ſponte eliminato liquefactus, moritur. Alteri ex hac febre necato idem accidit. Cum hic, tum ille, a teneris unguibus ſcrophula dire fuerunt vexati. In iis, quam in quovis hac febre aegrotante, et erant graviora putredinis ſymptomata, tum ea etiam quae prae ſe catarrhi ſpeciem tulerunt. In iis, ſtupor, coma vigil, potius quam delirium, intendunt, quae quidem Hoffmanni ſententiam juvant: “ Qui temperaturae humidioris, ait, exiſtunt, et corpus magis laxum et ſpongioſum nacti ſunt, aeſtum ſentiunt leniorem, delirium longe remiſſius eſt, frigidis et copioſis et debilitantibus perfunduntur ſudoribus. In pectore tuſſiculoſi et catarrhoſi aliquid percipiunt.”

Paulo antequam dira coegit neceſſitas, una cum urinae et faecum dejectione ſpontanea naſcitur ſingultus, mali ominis ſymptoma, et remediis vix debellandum. Antequam erumpebant maculae, reſpiratio admodum laborioſa, frequente ſuſpirio interrupta, pectoris gravitas aegrum vexarunt. Duobus erat deglutitio impedita, ſymptoma periculoſum, quum et remediorum exhibitionem fere omnino praeveniat, et ad convulſiones diſpoſitionem, levi admoto ſtimulo, denunciet. Ex eodem fonte promanat urinae ſuppreſſio, ſymptoma aeque periculoſum; quod, etſi ſaepe in hujus generis febribus occurrat, in hac fuit nequaquam moleſtum; oleo camphorato, cum infuſo ſe-

* Vid. Huxham on malignant fevers.

minis

minis lini in anum injecto, evanuit. Summam hoc ſymptoma in cerebri functionibus debilitatem denotat.

Qui ex hac febre mortui ſunt, intra diem undecimum obierunt. Vir, qui hoc morbo laboravit, circiter diem decimum octavum e vita diſceſſit. Evanuerant tamen dies ſex vel ſeptem ante obitum omnia putredinis indicia, omniaque fere febris ſymptomata; incertum igitur annon ex quovis alio morbo in ſyſtemate latente mortuus ſit. Brevi ante mortem, convulſionibus gravibus vexatur, et quidem convulſus moritur. Ex tredecem militibus in noſocomium receptis, tres tantum animam efflarunt.

De Morbi Criſi.

Quoad morbi criſin, nihil certe habemus. In pluribus, gradatim ſymptomata mitiora evaſerunt, praeeunte ſtupore comatoſo, ſecretionibus tamen nihil auctis *.

Uno, ex hac febre laborante, die quinto vel ſexto, in facie maculae rubrae elevatae, ſummo cum ſymptomatum levamine, eruperunt; in altero, jam fractis morbi viribus, exanthemata phlegmonoidea, in ſuppurationem abeuntia, totum fere corpus infeſtarunt. Mulieri hac febre correptae, miteſcente morbo, urina turbida, viſcida, fit.

Morbi ſtatum tamen ſigna minime certa comitata ſunt, et ceſſavit febris, vulgo tempore ſymptomatum remiſſionis prorſus incerto.

Haec febris haec ſymptomata comites ſibi adjunxit. Quoad cauſam, quoad morbi faciem, illam febrem malignam a Pringle celeberrimo eleganter deſcriptam refert. Quamvis tamen, apud aegros, in hoc noſocomium admiſſos, nec erant tam inſignia putredinis indicia, nec eventu tam lugubri, quam ſaepe in febribus malignis accidit, fuit haec febris comitata; hoc tamen modo tractandi, ante omnes ſaluberrimo, quam febris ingenio miti, referamus oportet.

PROGNOSIS.

Anno 1779, tempore verno, erat coelum calidum, terra pluviis negata; menſis Aprilis finem verſus, coorta tempeſtate, coelum lugubre, pluviis copioſis frequentibus, nive, aerem hominum ſanitati inſaluberrimum reddit. Quum enim calorem vernum ſuſcepit coeli temperies frigida, minuitur perſpiratio, cujus ope humorum particulae noxiae, a calore praeeunte putreſcentes redditae, eliminari e corpore ſolebant. A perſpiratione, calida in regione, impedita, plurima quidem

* Vid. Huxham on fevers, p. 97.

 oriuntur

oriuntur mala. Si igitur febris cauſam, ſi coeli temperiem animo volvamus, prognoſin eſſe infauſtam futuram conſtabit.

Mali ominis imprimis ſymptoma erat reſpiratio frequens, laborioſa, impedita. Hoc ſequuta eſt macularum eruptio, et primum ſtadii ſecundi, vel periculoſi, ſymptoma notare licet.

Quum pulſus, celeritate minuta, validior fiebat, quum ſitis mitior, calor minus acer, evaneſcente reſpirationis difficultate, aeger convaleſcebat. A morbi tamen hiſtoria jam dicta, de ſymptomatibus quae vel mortem, vel ſanitatem, praedixerunt, judicare licet.

CURATIO.

A morbo initio levi, et a ſymptomatum natura, primis in diebus ambigua, pauliſper cunctari, antequam ad remedia magna concurrendum, oportebat. Morbus ſubito cum virium prolapſu invaſit; et ab hoc forſan, una cum cauſae cognitione, aliquid de febris natura judicari poſſe videatur. Adeo tamen catarrhum aemulantia urgebant, febriſque faciem prae ſe tam inflammatoriam primordio fērebat, ut nihil reſtabat agendum, niſi ut ſumma ope ad poteſtates laedentes vel juvantes operam daremus: Primo emeticum, ad ventriculum, et clyſmata purgantia, ad alvum detergendum, exhibita. Emeſin interdum ſuſcepit diaphoreſis, cui, liquoribus diluentibus adjutae, vis ſymptomatum ceſſit.

Omnibus in febribus, praeſertim tamen in malignis, ſummi eſt momenti, ut ad excretionem alvinam ſedulo attendamus; his enim, ni ſordes inteſtinalis ſaepius ſit eliminata, vim morbo inſitam promovet. Catharticum exhibitum ſequitur nonnunquam hypercatharſis; quum ex hoc fonte plurima poſſunt profluere mala, ſedulo vitemus oportet. In febribus malignis, nocent ſemper evacuationes nimiae, utpote vim rite ad febrem debellandum imparem reddunt.

Ad alvi purgationem, clyſmata igitur adhibenda ſunt, catharticis acribus omnino rejectis. Lenia tamen cathartica, ut decoctum tamarindorum, et alia hujus generis, eventu felici nonnunquam exhibere poſſe, Huxham teſtatur. In hac febre laborantibus, rarius, niſi diſcedente morbo, ſunt cathartica exhibita, alvo ſemper a clyſmate dejecta. Si unquam his in febribus ad catharſin plenam confugiendum eſt, hoc, niſi ipſo morbi limine, noxium Hippocrates, Hoffmannus, aliique, uno ore conſentiunt. Monet enim Hippocrates: "Si quid movendum vel evacuandum eſt, illud ſemper ab initio morbi, ubi vires vigent, futurum." Ut et Hoffmannus: "Si itaque

que vomitoria, ſi purgantia, ſi ſanguinis miſſiones indicantur, quod tamen rarius fit, duobus prioribus diebus id fieri neceſſe eſt."

Primis morbi diebus, ad capitis dolorem ſublevandum, ſanguinis miſſiones, ope hirudinum factae, et quidem felici cum eventu. Hinc inde patet, hoc ſymptoma, ſaepe febribus in malignis moleſtum, ex congeſtione in cerebri vaſibus, ab oculorum ſuffuſione, ab epiſtaxi manifeſta, omnino forſan pendere.

A primo fere febris ingreſſu, lateris dolor, a tuſſi gravior redditus, cum expectoratione viſcida, mucoſa, parca, ſaepe ſanguinea, omnes infeſtat; et hoc, ineunte morbo, ſymptoma fere omnium graviſſimum. Quamvis ſymptomata catarrhum referentia alios aegrius vexarunt; utpote tamen omnes infeſtarunt, huic febri propria notare licebit. An ex febre, an ex inflammatione pneumonica, haec originem ducunt, et prout cauſam diverſam alium tractandi modum requirunt, omnino incertum. Res certe eſt attentione digna, quum ab hac rite perpenſa curatio pendeat oportet.

In pneumonia ſanguinis miſſiones juvant. Quum tamen in febre maligna, una cum pulſu pleno, valido, celere, haec occurrunt ſymptomata, ut mihi in hac febre laborante viſum, venaeſectio indicari videatur; ſanguinis evacuationes tamen mali ominis ſymptomata ſaepe ſequuntur. Si ab hoc igitur de affectionis natura quidquam judicare liceat, minus eſſe inflammatoriam, et remediis antiphlogiſticis haud debellandam, patebit. Viro inſuper, cui ex hac febre conclamatum eſt, per anatomiam ſymptomatum naturam indagandi copia facta eſt; thorace enim aperto, nulla ſeſe inflammationis ſigna prodiderunt. Recentiorum experientia, Sydenhamum haud ſecuta, teſtatur, ſi ſanguinis miſſionem requirant ſymptomata, id prioribus morbi diebus fieri neceſſe eſſe. In hac febre, nihil profuit; e contrario enim, haud ita multa poſt inſequitur delirium intenſius, pulſus debilis, pectoris affectione nihil ſublevata. Cum in multis, inflammationis pneumonicae magnopere ſymptomata urgebant, a chirurgo perito, et de militibus optime merito, ſecatur vena; ſanguinis miſſionem tamen mali ominis ſymptomata ſecuta ſunt, et in iis quos amiſit venaeſectio fuerat celebrata. Sanguis miſſus minime diſſolutus apparet; per totum enim febris decurſum, nulla fere ſanguinis diſſoluti indicia cernuntur; quod quidem Huxhami ſententiae conſentaneum; maculas enim, ait, has exiguas, morbillos referentes, rarius ſanguinis profluvia comitari. Sanguis his aegris extractus, et aeri expoſitus, cogitur; nullam tamen ſe-

parationem

parationem patitur, niſi uno in cyatho, ubi minima partis ſeroſae quantitas in craſſamenti ſuperficie adeſt.

Morbo illo, peripneumonia maligna ab Huxham nominato, nocebant ſanguinis miſſiones. Cuivis ſecum reputanti, ſumma inter peripneumoniam Huxhami malignam, et hanc febrem ſimilitudo apparet. Morbis ab eadem cauſa orientibus idem eſt tractandi modus.

Adhibita ſunt febris primordio epiſpaſtica. Eventu tamen parum tam fauſto, ut a cel. Lind aliiſque memoratur. Ob irritationem moleſtiſſima, a corporis jactatione inde oriunda, aufugit ſomnus, affectione pulmonali paulo tantum adjuta *.

Aliis alio tempore ingredientibus malignitatis indiciis, ad alia remedia concurſum eſt.

Vinum rubrum Luſitanicum, vulgo *Port*, aqua modice dilutum ſaepe porrigitur, remedium febribus in malignis ante omnia utiliſſimum. Doſi minime parca, et ſaepe repetita, exhibetur. Naturae dat vires conatibus, pulſum languidum debilem ſuſcitat, limites putredini imponit, calorem acrem inde oriundum temperat, mitioremque reddit. Quam fauſtiſſimos in hac febre aegrotis effectus edidit: ipſa in exacerbatione veſpertina adhibito, aegris ſerpit gratiſſima quies, aufugit ſtupor, delirium remiſſius evadit.

Cortex Peruvianus, vel in decocti, vel pulveris forma, prout ferat ventriculus, adhibetur. Elixir vitrioli acidulatum aegro decoctum jucundius fit.

Apud recentiores, ad febres malignas putridas medendas, ſaepe adhibetur feliciter cortex Peruvianus. De modo operandi nihil certi dicendum. Vires forſan naturae, his ſemper in febribus defectas, reficit. Omnibus hac febre correptis profuit. Nonnullis morbi limine adhibitus, cum diſtincte remittebat febris, praemiſſis antimonialibus, jam ſymptomata mitiora reddidit, et morbo finem impoſuit. Apud arcem Edinenſem, cum plurimi milites, inter contagionis fomites degentes, hac ſunt febre correpti, cortice cum modica vini quantitate, primis morbi diebus adhibito, jam vel leni catharſi vel emeſi facta, omnia cedere febris ſymptomata, a chirurgo erudito, qui milites cohortis aegrotos curavit, mihi nuntiatnm. Quinquaginta homines, eadem febre affectos, hoc modo tractavit, et eventu quidem fauſto. Licet inde ſtatuamus, in febribus, vel a miaſmate humano oriundis, vel cum putredinis ſignis in decurſu comitatis, utiliſſimum eſſe corticem Peruvianum, ipſo morbi limine adhibitum. Bene tamen

* Vid. Lind on fevers, and infection, paper i. p. 17. pap. ii. paſſim. Vid. Pringle on the diſeaſes of the army, p. 268. 2d edition. Vid. Huxham on malignant peripneumonies.

novi,

novi, eſſe qui, in his febribus, de hujus remedii utilitate dubitant, multos qui omnino negant. Rationis ſolummodo certum eſt experientia fundamentum. In ſcientia medica, hypotheſi haud cedat experientia oportet; et plurima quidem experientia conſtat, corticem Peruvianum, etſi non ſemper febres malignas abigat, ſaepiſſime tamen ex ipſius faucibus Plutonis aegrum eripere. In morbo tam lugubri et lethali, cujuſvis utilitati remedii nunquam eſt *a priore* inficiandum.

Cel. Pringle aegris febre maligna laborantibus corticem exhibuit; quum tamen vel cerebri meninges inflammari credidit, larga quantitate abſtinuit *.

Ab Huxhamo, quo non alter creditu dignior, ad haec remedia, febribus in petechialibus, feliciter concurſum eſt. Hoffman tamen et Sydenham de iis omnino tacent, remedii utilitate quo tempore vixerunt haud experientia ſtabilita †.

Ille, omni ſtudio, ea quae vim circulationis augent, vitavit, ab evacuationibus abſtinuit, et blanda in diaphoreſi, per totum morbi decurſum, aegrum retinuit; quo fine nitro, antimonio diaphoretico, camphora diverſimode conjunctis, utebatur; reliqua naturae omnia commiſit. Hic, febris initio, ſanguinem libere detraxit, et ad ſudorem eliminandum, ope remediorum volatilium, operam dedit; aegrum per diei ſpatium ſudare fecit; nam, ſi antea ceſſaſſet ſudor, multa, ait, profluere mala. Haud tamen inter recentiſſimos valet hic tractandi modus; conſtat enim his remediis aeſtum et delirium magis accendi, vel ſudores colliquativos induci, aut benignas febres in malignas verti ‡.

Si tamen emetici operationem blanda ſuſcepit diaphoreſis, juvat. De hoc omnes conſentiunt. Hoc modo Lind cel. febres a malignitate ortas multas curavit. A diaphoreſi leni miteſcebant hujus ſymptomata febris. Nocebant tamen, apud initium, ſudores copioſi, vel arte vel a natura eliminati.

Aggrediente diarrhoea, in uno aegroto vis morbi fracta eſt; in altero, quum diarrhoeam ſequitur ſingultus, macularum lividitas aucta, pro mali moris ſymptomate habetur. Narcotica ad diarrhoeam compeſcendam proſunt; alios tamen effectus edunt; vigilias enim, quo non alterum gravius ſymptoma, abigunt, et, exigua tart. emet. quantitate addita, diaphoreſin benignam inducunt. Alvi adſtrictione, quae opium exhibitum nonnunquam ſequitur, ope clyſmatum ex aceto ſaepius injectorum praecautum eſt.

* Vid. Diſeaſes of the army, p. 271.
† Vid. Sydenham. de curatione feb. peſtilent. et peſtis.
‡ Vid. Hoffman. de feb. petech. putrid. tom. iv.

Omnibus

Omnibus in febribus a contagione ortis, aucta ſanguinis velocitate, augetur etiam malignitas. Actionem igitur cordis effraenatam compeſcere neceſſe eſt. Huic inſerviat manuum et pedum cum aceto lotio frequens. Remedium aegro gratiſſimum, et noſtris quidem utiliſſimum. Abraſo capillitio, et capite loto, ceſſavit ſtupor, et delirium. Acidi forſan abſorptio inceptam putredinem mitiorem reddit, et ne ultra limites progrediatur cavet.

Si fides eſt Hoffmanno habenda, aer frigidus, nequaquam hiſce in febribus remedium eſſe tam utile, ut ex variolarum analogia liceat credamus. In variolis aerem frigidum prodeſſe, omnibus notum, *a priori* conſtat, ſummi eſſe febribus in malignis momenti. Sic tamen loquitur Hoffmannus: "Experientia etiam teſtatur, tam febres quam variolas, aut morbillos, plerumque pertinaciores evadere, quo magis gelu urget, et quam primum remittit gelu, remittere etiam malignitatis vim." Qua decet modeſtia, a medici eruditiſſimi ſententia, ne mihi diſcrepare vitio vertatur; veroſimile tamen videtur, hac in febre, ſymptomatum benignitatem, unde infectionis periculum minus fuit, pendere omnino, ex aere hypocauſti puro, et etiam gelido, feneſtris ſemper apertis, ſervato. Hypocauſto inſuper aceto fumigato, et ſtatim quavis materia excrementitia amota, ſummaque et ad lecti et ad corporis munditias attentione data, mitis illa febris evaſit, quae ab origine ſummam omnibus ſit cladem minata.

Dantur aurantia ad libitum; hac arte "ſuppreſſa lingua palato reſtituitur." Nauſeam, his ſemper fere in febribus vexantem, abigunt, putredinem in primis viis inceptam temperant.

Nec tantum juvat libera aeris admiſſio; ſed permutatio ipſa ſaepe morbi remiſſione comitatur, ut ex hiſtoria, quam memoraturus, patet. Mulierem, alio morbo laborantem, in noſocomio regio Edinenſi nuper febris contagioſa corripit. Moritura, familiam repetere cupida, petechiis operta, menſe Februario domum profecta eſt. Diſtabat ab Edinburgo decem millia paſſus. Finito itinere, ceſſabant malignitatis ſymptomata, pulſus, celeritate minuta, validior fiebat, et ilico convaleſcebat. Mihi porro a medico hujus noſocomii celeberrimo, qui plurima in Germania emeritus fuerat ſtipendia, ſaepe, exercitu caſtra movente, plurimos ilico convaleſcere, audire contigit. Multae ab auctoribus narratae obſervationes idem probant *.

In nonnullis, ubi magnopere delirium et alia febris ſymptomata urgebant, exhibita *calce antimonii nitrata*, fractae ſunt

* Vide Lind on diſeaſes of Europeans in hot climates, part ii.

morbi

morbi vires. Remedium quidem utile, et tart. emet. vix poſtponendum. Quoad agendi vim, et doſis quantitatem, in diverſis diſcrepat. Utilitatem remedii tamen, nullam vi actionis, quae ſaepe abnormis, rationem habere, ex plurima in hoc noſocomio experientia conſtat; et egomet oculis vidi, hoc, quovis febris die, ullo ſine detrimento exhibitum remedium. Doſis eſt, apud nos, a granis tribus ad grana quinque plerumque uſitata; haec, prout effectus edat, eſt intervallo horarum duarum repetenda.

Jam morbo finito, multi ſunt ſtupore affecti: Symptoma quod in hac febre convaleſcentibus ſaepius obſervare licet. Aliis, ceſſantibus febris ſignis, tuſſis moleſtior fit. Sponte tamen haec, viribus refectis, evaneſcebant ſymptomata. Mihi quidem pergratum eſt divulgare, tantam curam eſſe ad omnia impenſam, ut nemo, vel juventutis ſtudioſae, vel eorum, quorum erat ſaepiſſime inter aegrotos adeſſe, febre correptus fuit; et ex omnibus, cum militibus, tum oppidanis, hac febre affectis, et in noſocomium receptis, tres tantum e vita diſceſſerunt.

CAUTELAE DE VENAESECTIONE IN FEBRIBUS CONTINUIS.

AUCTORE GUL. DRENNAN.

1. PRIUSQUAM lanceola diſtringenda eſt, horum morborum, qui tunc temporis per populum graſſantur, indolem notare erit digniſſimum. Utendum eventu. Synocha rariſſime vel potius nunquam morbus eſt epidemicus; ſaepiſſime et typhus et ſynochus. Harum indolem febrium tempus erit et occaſio, quoniam comparatio plurium eodem tempore aegrotantium novam lucem caeco affundet, donec ex toto forma morbi patebit et character. Si ex caſibus pluribus praeviſis, vires inflammatorias potiſſimum et per totum morbi curſum eſſe regnaturas, medico notum ſit; certe, ſanguinis detractio, et ſaepius repetita, re urgente, placebit. Qua cuſpide vulnus infligitur, hac ipſa cuſpide corpus ſenſit opem. Vehemens febris, ait Celſus, ubi rubet corpus, plenaeque venae tument, venaeſectionem requirit. Sed cum providentia audendum. Si, paucis elapſis diebus, diſceſſura poteſtas ſtimulans, debilitate in locum ſuccedente, et poſtremum protractiuſque morbi ſta-

dium ſibi afferente; ſi animus (namque etiam ad animum penetrat morbi contagium) et robur viresque minutatim fractae ſint; ſi pulſus celeres, debiles, inaequales, vultus pallentes, capitis gravitas, vertigines, oculi ſuffuſa luce nantes, nauſea, vomitus, membra defeſſa, anxietates adſint; tunc aimaphoborum placet ſententia, et vires cuſtodiendae et firmandae ſint. Plerumque, non ſemper, ſtat Sydenhami ſententia, quo propius ad indolem continuarum accedunt febres, eo ſaepius ad venaeſectionem confugiendum. In febribus continuis nervoſis ſanguinem ſaepe mittere, hominem jugulare eſt. Non ignoro, quoſdam dicere tutius eſſe venaeſectionem tentare non neceſſariam, quam ab ea praeter rationem temperare. Nunquam hac via ſcopuloſa ad febrium typhorum curationem tendimus. At ſi inflammatio adſit localis in parte corporis nobili, inter mala mininum eligendum, et, debilitate maxima nequaquam obſtante, venaeſectionem ſaltem topicam adornare neceſſe eſt. Dubia ſpes certa deſperatione potior: Anceps remedium melius quam nullum. Quaedam ſymptomata ſanguinem nimium capiti miſſum, vel impetum auctum, deſignant. Quorum erint arteriarum temporalium vibrationes, faciei citra ſpirationem valde impeditam color purpureus, oculi rubentes ſplendida fugitantes, ſenſilitas aucta, cephalalgia, vigilia, delirium ferox. Impetum in pulmonibus periculoſum notant anxietas pectori relata, reſpiratio difficilis laborioſa, inſpiratio magna, dolor in thorace fixus ſeu erraticus, tuſſis, decubitus difficilis, facies purpureo turgens. Viſcerum abdominalium vaſa nimium repleta deſignant in hypochondriis tenſio, dolor; dolor totius abdominis quam ex flatu intenſior, decubitus difficilis affectionem citra pulmonicam; in praecordiis anxietas, nauſea, vomitus Obſervatione dignum erit ſtadium inflammatorium in febribus ſynochis per quatuor ſeu quinque dies perſtare, deinde ad primae finem hebdomadis debilitatem ingreſſum facere.

2. Cauſa morbi remota indagatione noſtra erit digniſſima; aeſtimatio cauſae ſaepe morbum ſolvit. In febribus ſynocho et typho remota cauſa contagium praecipue videtur; ideoque ad debilitatem et putredinem facilius labitur morbus. De febre ſola hoc dictum reſpuunt aliae pyrexiae contagii auctoritatem aeque afferentes, attamen ſanguinis miſſionem clare depoſcentes, ut probatur ex variolarum, rubeolarum, eryſipelatis, &c. curatione; dummodo itaque ex contagioſorum ſpecu obrepit non intellecta febris, ſumma cum cautela lanceola diſtringatur, nunquam niſi ſub morbi initio libere uſurpanda. Exſurget cito vis morbi debilitans, et eo immitior, quia toleraverat. Attamen, quoniam in hiſce etiam febribus

frigus

frigus cauſae remotae pars ſaltem audit, et primis morbi ſtadiis ex hoc fonte poteſtates ſtimulantes potiſſimum ortum ducunt, in unam venaeſectionem alteramve audentius ibimus. At ſi, e contrario, ingurgitationem, nimiam venerem, animi terrores, praecurſores morbi eſſe videantur, lanceola aegrum in periculum maximum adducit. Re vera, ad omnium ſolutionem febrium, poteſtatem ſtimulantem agere neceſſe eſt. In amicum ergo medici ſtudio flagrantem non temere lancea convertenda. Veniet tempus, quando medicus, tacito muſſitans timore, vis ſtimulantis medicatricis opem precabit nequaquam.

3. In venaeſectione inſtituenda, coelum et anni tempeſtates attentionem traherent noſtram. " Non inficior," ait Sydenham, " nonnullos morbos omnium eſſe horarum, tamen nec pauciores annorum tempora, non ſecus quam quaedam aves aut plantae, ſequuntur."

In omni anni tempore libramen inter ſolidos fluidoſque mutationem patitur. In tempeſtate anni hiemali frigoris vi ſolidi conſtricti ſunt, fluidi etiam denſantur. At praecipue ſolidos afficit frigus, quoniam ex ejus impetu humores facilius evadunt, et interiora petunt; hinc tonus ſyſtematis auctus et diatheſis exſurgit inflammatoria; hinc plethora ad ſpatium vel reſpectiva toleratur, et venaeſectio utiliſſime adornabitur. Vere, et praecipue ea anni parte inter ver et aeſtatem ambigente, libramen denuo movetur, caloris vi ſolida relaxantur, fluida expanduntur; at ſolida ſerius, fluida citius ita mutantur. Plethora ad volumen oritur, et adhuc poſtulatur venaeſectio. Per aeſtatem calor corpus permanat, ſolidorum relaxatio plena producitur; ideoque humores rarefactos facile ferunt. Venaeſectio inconſulto inſtituta relaxationem hancce adauget, et exinde vires nimium imminuuntur. Incidit autumnus in corpora quae aeſtate deflagrarunt: Validiore circuitus impetu nunc in alkaleſcentiam et putredinem inclinant humores. Conſtrictis a frigore occurrente partibus, ea retinentur quae eliminare neceſſe erat. In hoc anni tempore contractius venaeſectio utatur.

Regionum ſitu ſanguinis detractio variatur. In plagis frigidis quam in calidis rarius ſerpit contagium; frequentius experitur diatheſis phlogiſtica. Britannis ergo, Belgis, Gallis, Germanis, caeteris paribus, plus ſanguinis, Luſitanis, Mauris, Hiſpanis, minus, detrahere decet. Praxis Hippocratica ex diaeta catharſi, emeſi, pendere videtur, venaeſectione rarius uſa. Certe, caloris effectu in ſolidis abſtracto, magis in locis calidioribus ad alkaleſcentiam et putredinem ruunt carnes, quia ſucco copioſiore turgent. At regiones humidae aeque ac

calidae venaeſectionem reſpuunt; hinc in Belgis, aliiſque locis magis ad Boream vergentibus, infauſta videtur venaeſectio. Eos in America Septentrionali degentes venaeſectionem incommodius tolerare, quam in Europa, dicitur. Ex ardoribus aeſtivis, quam nobiſcum gravioribus, et ex relaxatione exinde inducta ab algore hiemali non ex toto amota, procedere haec videtur diſſimilitudo. Forſan atmoſphaera ex ſaltibus paludibuſque denſis humidiſſima, agri cultura minus extenſa, cauſa extat probabilior.

4. Signa quae diatheſin inflammatoriam demonſtrant diligenter notanda; ſed ſaepe difficulter deprehenduntur. Diatheſeos phlogiſticae cognitio a virium ſtimulantium exceſſu colligitur. Hunc exceſſum indicant pulſus, corporis calor, ſpaſmus periphericus.

Pulſus ex arteriarum diſtenſione oritur, ſanguine in eas, cordis vi, acto. Pulſus celeres, frequentes, validi, inaequales, intermittentes, duri, vires ſtimulantes potiſſimum monſtrant, ideoque diatheſin phlogiſticam. Pulſus celer, in quo, unico pulſu ſeorſum ab aliis ſumpto, arteriarum ſyſtole et diaſtole celeriter abſolvuntur; frequentes, ubi cum aliis collato pulſu, unus alium celeriter conſequitur. Pulſuum frequentia ad irritationem potiſſimum refertur. Pro ſexu, tamen, aetate, temperamento, diverſimode variatur. Ad 90, pulſus plerumque tangitur febrilis, ad 120 periculoſum; at ſi per duos treſve dies perſtet adeo incitatus, conclamandum eſt. Pulſus validus, in quo ſanguis contractione cordis valida et citatiore digitum fortiter ferit. Durus, ubi arteriarum tunicae, ſanguine immiſſo non legitime expanduntur, et in quo arteriae magnitudo ad percuſſionis vim parum reſpondet; contractionem tunicarum ſpaſmodicam, et tonum ſyſtematis arterioſi auctum, deſignat. Ad judicium arteriae magnitudinis verum, ejus aeſtimatio in corpore ſano utiliſſima erit; namque in diverſis, etiam in iiſdem, variat magnitudo, quoniam ſaepe ad ſuperficiem tendit arteria in uno magis quam in altero, ideoque pulſus in carpis utriſque tangendi. Intervallis tempore inaequali tranſactis, pulſus fiunt irregulares, et etiam intermittentes, dummodo intervalla per pulſus ſpatium unius durent; utriſque omne quod ad cor ſanguinem urgeat, pro cauſis fatentibus; attamen, irritatio minor, debilitate praeſente, eundem producit effectum.

Calor corporis auctus, thermometro demonſtrante, diatheſin producit phlogiſticam, quia vim ſtimulantem ſuppeditat. Frigus circulationis vigorem minuit, ideoque vim vitalem caloremque nativum.

A *ſpaſmi* gradu ſuperficialis diatheſis phlogiſtica monſtratur;

tur; namque ex ſpaſmo irritatio potiſſimum oritur febrilis. Raro ſtimulos directos pro cauſa agnoſcunt febres. Indicia ſpaſmi haec ſunt: Cutis ſicca, arida, aduſta, contracta, lingua ſicca, ſcabra, pellicula cooperta, ſitis, ſecretiones imminutae, urina parca, alvus aſtricta.

Cruſta coriacea, quam ſanguis exhibet detracta, vires indicat ſtimulantes, et venaeſectionem plerumque poſcit.

5. Stadia morbi excogitare decet: Intereſt enim ut medicus opportunitatem et occaſionem medendi cupiat, et cum febris inſtet, incipiat, augeatur, conſiſtat, decedat, optimum tempus pro venaeſectione ſcire jucundum erit: Ne quid in hac re nimis cito vel nimis ſero.

Quamvis in febre intermittente, paroxyſmo durante, ſanguinis miſſio ſaepe bona ſit; attamen in ſtadio frigido nunquam celebratur. Dum ſtadium iniret calidum, lanceolam dimittimus. In febribus etiam continuis per dies primos, horrores vagi, leves, aliaque ſtadii frigidi ſigna locum aſſerunt, et frequenter recurrunt. Eos horrores excipit calor fugax, qui denuo frigori cedit. In hoc ſtatu vena ſaepe ſecta eſt; at male. Diffidentia ipſa nimium properamus. Pulſus, quanquam frequentiores, venaeſectionem non ſemper poſtulant. Namque, ſi in hiſce primis diebus, priuſquam ſtadium calidum exquiſite conſummatum ſit, venaeſectio adornaretur, debilitatem in febrium ingreſſu ſaepe exſuperantem, ideoque ſpaſmum ex debilitate pendentem, graviores reddimus. Quieta cum induſtria procedat medicus. Inertiam pro ſapientia colat. Rem differat, donec reactio abſoluta ſit. At ſi tunc temporis indicia ſtadii calidi mitiora eſſe videantur, morbum protractiorem et febrem, in extrema parte, nervoſam eſſe futuram colligit, ſuaeque prudentiae gratulatur.

Attamen, ex venaeſectione, in ſtadio morbi provecto, non minus aliquando capitur detrimenti. In ſynochi initio poteſtates praevalent ſtimulantes; ideoque ſanguinis detractionem non nimis eſſe protractam deſiderant. Dimiſſa egregia praeſidia poſtea juvant nihil, interdum nocent. In genere, ſtadio calido perfecte formato, venaeſectionem feſtinare melius erit, et dies tertius plerumque ad id auxilium capeſcendum erit aptiſſimus. Supra hunc vel quartum haud aeque vel utiliter vel tuto ſanguinem mittere, morbo jam multum ingraveſcente, ac viribus conſumptis, antiqua erat opinio. Attamen in toto curſu, dummodo vires inflammatoriae iterum ſaevire videantur, febre domita, ut pareat non ut ſerviat, venaeſectionem inire, etiam in provectiſſimo morbo, optima curandi via erit; et nonnunquam in die typhi quarto decimo, hanc medelam utiliter adhibitam auctores referunt. Forſan plerum-

que

que cucurbitulae cruentae vel ſanguiſugae, partibus praeſertim affectis admotae, ſatis eſſent. Hic et ubique experientia, optima veritatum medicarum parens, nos ignaros docebit. Haec regula erit: Quo propius ad febris indolem nervoſae morbus accedat, eo cautius ſanguis detrahatur.

Dierum criticorum auctoritas in ſanguine mittendo medici curam traheret. In eas febrium cardines vertuntur, et numne tunc temporum naturam ſtimulare aut refraenare neceſſe ſit, ex mali fronte colligere debemus.

6. AEgri aetas, vires, et ſanguinis quantitas aeſtimanda.

In genere, venaeſectionem prima aetas reſpuit et ultima. Attamen in variis morbis, v. g. morbillis, dentientium convulſionibus, pertuſſi, &c. aeque feliciter in infante ac in adulto venaeſectio inſtituta ſit. Sunt etiam in ſenectute qui, appetentia integra, victu lauto uſi, parum corpora exercentes, ſanguinis majorem quam par eſt colligunt quantitatem. Sed ut plurimum in aetate puerili et decliviore manum temperare debemus. In annis creſcentibus, ſolidorum laxitas, nulla ſyſtematis tenſio exquiſita, magna ſenſilitas, irritabilitas, mobilitas adſunt, miſſo ſanguine, vires facilius collabuntur, et modicam tantum vacuationem, urgente morbo, admittunt. AEtate puerili ad acmen progrediente, vacuationes facilius fert tenſio ſolidorum exquiſitior. Praeterea, ex materia praecipue animali alitur et ſtimulatur aetas adulta, eoque proclivior ad diatheſin phlogiſticam. Ab annis 25 ad 35, virium robur adeſt maximum, etiam ab 35 ad 50, ſolidorum non deficiunt vires. In omni hoc vitae curſu frequenter reſurgit diatheſis phlogiſtica. Hac aetate elapſa, labitur per iter declive corporis vigor, tarda per membra ſenectus ſerpit, et eadem ratione venaeſectionem averſamur. Nulla re magis quam ſanguinis miſſione acceleratur debilitas ſenilis. At nos recte monet Celſus, " Si juvenis imbecillus eſt, male ſanguis mittitur; at firmus puer et robuſtus ſenex ſic tuto curantur."

AEgri vires aſſidens medicus ſubinde inſpiciat, dum ſupereſſent aut deficerent. Functiones animales, vitales, naturales, recte inſtitutae, vires integras, illegitime infirmas arguunt. Laſſitudines, oculi languentes, vultus pallidus; linguae, maxillae inferioris, manuum tremores; ſenſus obtuſiores; animus triſtis, ſpem abjiciens, perturbatus; aurium tinnitus; ſurditas; viſus imminutus, depravatus; coma vigil; lethargia; vertigo; delirium mite; virium animalium teſtantur debilitatem. Cordis debilitas pulſu indicata, tremor, palpitatio; pulſus parvus, obſcurus, debilis, compreſſibilis, et tactui facile cedens; reſpiratio anheloſa, ſtrepens, ſtrangulata; vox tremula, aphonia; manuum, pedum, aurium, naſi partes ex-

tremae

tremae frigidae; facies collapſa, Hippocratica; idem de functionibus vitalibus declarant. Functionum naturalium debilitatem indicant, anorexia, nauſea, vomitus, deglutitio laeſa; alvi et veſicae incontinentia. Omnia haec ſymptomata venaeſectionem reſpuunt.

Ad ſanguinis quantitatem circulantis dirigendi ſunt oculi noſtri. Saepe ſpecie exundantis ſanguinis ſola decipimur. Perutilis in praxi medica inter plethoram et obeſitatem erit diſtinctio. Tenuioribus magis ſanguis, plenioribus magis caro et pinguedo abundant; hi ab illis probe diſtinguendi. In obeſis vaſa exilia, progreſſus humorum lentus; in carnoſis, ſecus ſe res habet. Macilentiores ſaepe plus ſanguinis in vaſis alunt quam corporis habitu ſpongioſi. Iis qui pleno habitu gaudent, plethora nequaquam conſtans. Corporis moles minus aeſtimanda ex vaſorum ſanguiferorum capacitate aucta, ſeu fluidorum quantitate circulantium, quam ex ea materia quae ex ſanguinis maſſa ſecernitur, et extra circulationis leges remanet. A pinguedine nimia, vaſa premuntur, eorum volumen minuitur. Praeterea, fortaſſe non eadem lege et numero, vaſa ſanguifera in omni corpore ad peripheriam diſpertiuntur. Rarioribus vaſculis ſubcutaneis, profundioribus, magiſque exilibus, obeſi praediti ſunt. Gracilioribus et rubicundis plura vaſa largiuntur ſanguinea. Ex omni colligitur, tenuiores facilius, obeſos difficilius, venaeſectionem tolerare. Attamen, macilentiores a natura, ab iis qui victus parcimonia, morbis, ſtudiis, animi commotionibus, veneris exercitio, ita fiunt, probe diſtinguendi.

7. Morbi praeeuntes, et ſanguinis mittendi conſuetudo inducta, attentione digniſſimi videntur.

Permultis, ad haemorrhagias quaedam proclivitas ab origine inducta, vel ex haemorrhagiis praeviis acquiſita, ſeſe manifeſtat. Ad phlegmaſias eodem modo ſaepe inclinat corpus. Anginae, catarrhi, affectiones pneumoniae, cum annis juvenilibus conſociant. Annis adhuc creſcentibus rarius; demum rariſſime apparent hi morbi. Ubicunque talis adſit proclivitas, liberalius admittitur ſanguinis abſtractio.

Conſuetudo ex venaeſectionis frequenti uſu contracta, res eſt idónea, de qua quaeratur. Plethoram gignat uſus venaeſectionis frequens. "Conſuetudo ſanguinis mittendi," inquit Gaubius, "naturalis, artificialis, uti reparandae jacturae ſtudium indit, ita reparatae creat intolerantiam, cui moles aliter haud gravatiore onere eſt." Seu neceſſario in morbis, ſeu abſque neceſſitate in ſanis confirmata, in caſu utroque, facilius venaeſectionem admittit haecce conſuetudo.

Forſan, moribus humanis magis et magis ad luxuriam de-

ſidiamque

ſidiamque vergentibus, eadem ratione, cautius admittenda venaeſectio. Morbos inflammatorios, lanceolam praeſertim poſtulantes, hiſce diebus rarius ingreſſum facere, nec impetu tam vehementi, aut curſu tam rapido, ut olim invadere, pro certo habetur. Rheumatiſmo acuto urgente, uncias quadraginta pro quantitate media detrahendas jubet Sydenham; at, nunc temporis, talem vacuationem in hoc morbo difficulter admittunt aegri. Febrium intermittentium vernalium, emeſi una vel altera, cortice Peruviano poſtea ſine mora exhibito, venaeſectione neglecta, facilis perficitur curatio. Caeteris paribus, ab iis in rure quam in urbe degentibus plus extrahere poſſumus ſanguinis.

8. Speciem quam ſanguis exhibet detractus oculis ſubjicere in votis erit. Sanguis e corpore miſſus, primo homogeneus apparet; poſtea, in ſerum et craſſamentum ſponte ſecedit. Gluten, quae reſtat ſanguinis tertia pars, in ſolutione chemica ſeroſitati juncta, vel aliis in partibus diffuſa, aliquando ab iis ſeſe ſeparat, et ubi refrixit, ſevi liquati prae ſe fert ſpeciem, craſſitie in genera conſpicua, et ſuperficiem albam coriaceam, veri puris aemulam a reliquio divulſam, cuticulae formam tenacis praebentem. Cruſtae inflammatoriae nomine gaudet, et ex maſſa ſanguinis quam par eſt tenuiore pendere videtur. Haec ſanguinis ſpecies et diatheſis phlogiſtica inter ſe nexum habent intimum; at non ex illius praeſentia, diatheſin phlogiſticam adeſſe, ſemper colligitur. Tempeſtate hiemali, ſi vires adſint potentes, ſanguis miſſus ſaepe hanc exhibet ſpeciem; et ſaepiſſime in mulieribus gravidis. Annis 30 abhinc, cruſtam hancce albidam, a nulla ſanguinis denſatione, nullo lentore ortam eſſe, experimentis certiſſimis probatum erat. Re vera, quoniam poteſtates inflammatoriae prius prodire videantur, quam ullum corii extat ſignum, et nonnunquam eo omnino abſente; hujus velamenti lentorem non ſemper eſſe cauſam, a priore, ut aiunt, veriſimilitudini conſentaneum videtur. Enimvero, in diatheſi inflammatoria, ſanguis evadit fluidior; et ſane haec ipſa fluiditas huic corio originem praebet. Cruſta ſupernatans gluten eſt, pars ſanguinis naturalis, et perpetua, quae, variis rebus plerumque fortuitis cauſantibus, a reliqua materia ſeſe ſeparat, et hanc ſpeciem novam oculis offert. Ex iis rebus quaedam notandae ſunt. Si orificium anguſtius, ſive quid aliud obſtiterit, quo minus pleniore gurgite exeat ſanguis, pleuriticorum ſanguinem non aemulatur. Si orificium amplius ſit, res eſt contraria. Hoc caſu quam illo, aeri externo ſanguis ſuperficiem porrigit minus extenſam. Aeris opera vis concreſcendi ſemper intenſior fit. Aeris externi quantitatem non parvam, ad primum exitum, ſanguine

ſanguine commixtam eſſe, valde erit probabile, recordanti ſpumam quae in ejus ſuperficie apparet, aere, pneumaticae ope antliae, exhauſto. Super ſanguinem, cucurbitulae ope cruentae extractum, nulla elevatur ſpuma. Hinc, etiam ex quantitate aeris minore vel majore commixta, celerior vel tardior eveniat concretio. Quo celerior ſanguinis concretio, eo minor cruſtae quantitas; namque ſubita concreſcendi vis, ut gluten disjunctionem faceret, nullam dat opportunitatem.

Praeterea, brachio in ſitu prono vel oblique ſuſtento, inter venam pertuſam et cutim obtegentem membrana cellularis ſaepe ſeſe inſinuat, et, quo tempore effluit ſanguis, obſtaculum ad tranſitum liberum oritur, et exinde cruſtam in primo vaſculo praeſertim, in altero, nullam deprehendimus. Vulnus magnum, patulum, flumen ſanguinis liberum, pelliculae formationi favent, quam prohibet effluxus guttatim brachium permanans, namque hic quoque in ratione ſanguinis aeri expoſiti, pellicula adeſt ſeu abeſt coriacea.

Forma vaſculi qui ſanguinem excipit, in hac re valet. Quo minus profundior et latior, eo magis ad aeris et vaſculi ipſius frigidi actionem ſanguis exponitur; ideoque vis concreſcendi augetur, et nulla vel ſaltem minor accidit cruſtae coriaceae ſeparatio. Quo altius et anguſtius vas, aer ſerius aget, ſerior eveniet concretio, cruſta denſior et ſolidior, et ſeri circumfluéntis quantitas copioſior: Limbi vel margines inſulae ſurſum elevantur, et ob corii contractionem retorti, in ſcutellae figuram excavantur. Vaſe latiore, per ſuperficiem totam pellis aequaliter porrecta vix ullum ſeri indicium, niſi ex maſſa ſciſſa, praebet.

Agitando, ſanguinis haec forma variatur. Si recens ſanguis extractus, quocunque demum modo fluxerit, immiſſo digito vel ullo alio modo agitetur, nulla extabit pellis; vel ſi praeſens eſſet, cum reliquis partibus commixta, et ſanguis ſuperficie rubente ac florida ſpectabitur. Plus minus, concretio tardior ſemper cruſtam producit; niſu enim ad concreſcendum minore fit, ut tardius coeat gluten, vaſculi fundum petunt globuli rubri, et gluten per ſe demum coactum a partibus reliquis ſemotum relinquunt. Sanguis itaque fluidior, minorique cohaerentia gaudens, cruſtam exhibebit.

Namque, ut in vini vel ſacchari a faecibus depurgatione, ovi albumine vel ſanguine bovino utimur, eodem modo cruſta inflammatoria formari videtur. Aeri enim frigido, ſanguine per quietem expoſito, coit gluten, rubroſque globulos una ſecum implicitos in maſſam trahit, non aliter quam vini faeces, albuminis fibris filamentiſque irretiuntur. Aer circumambiens, frigus, et quies concretionem facilitant, prae-

ſertim aer et quies. Cur in primo pocillo cruſta appareat, in altero nulla, actio vaſorum ſubito mutata in cauſa perhibetur. Sed in tantillo tempore, varietas tam celer, tam ſaepe repetita, vix credibilis.

Ex aeris mutationibus concretio evadit tardior vel celerior; atmoſphaerae calori, frigori, gravitati, levitati referenda.

Quo tempore poſt venam ſectam oculis ſanguis ſubjicitur, auctoritatem habet. De ejus natura die ab ejus detractione primo judicium, ſequenti die contrariis omnino apparentibus ejuſdem phaenomenis, mutandum, et prorſus contrarium concludendum erit. Citius non formatur cruſta; ſerius liquefacta et reliqua cum maſſa commixta erit. Ex omni, cruſtam e variis rebus et fortuitis pendentem, nullam in praxi regulam, ſeu legem certam futuram eſſe, videmus. Cruſta abſens non ſemper finem ſanguinem mittendi jubet. Ne hoc quidem aſſerendum, ſanguinis miſſionem, quantumlibet hoc praeeat ſignum, ſemper celebrandam: Namque, utrum viribus inflammatoriis hocce phaenomenon exquiſite reſpondeat, non bene notum videtur. Plerumque pellicula denſior et durior diatheſin inflammatoriam deſignat auctam; at nonnunquam, cruſta plane detecta, abeſt poteſtas ſtimulans. Sub peſtis aliorumque morborum, vi ſeptica pollentium, ingreſſum, quamvis in genere florenti rubedine et craſſamento vix cohaerente, utcunque cruſta etiam obtectus nonnunquam ſanguis apparet. Hinc nexum ſed non indiſſolubilem viribus cum inflammatoriis, non perpetuo venaeſectionem indicantem, colligere eſt. Attamen in hiſce febribus putridis varietas in corii forma evidens eſt. Hic, membrana tenui ſubcoerulea, materiam gelatinoſam viridentem obtegente, craſſamento livido ſoluto, ſero viridi turbido inquinato conſtat ſanguis, et ſic ſe re habente, nec canem et anguem pejus quam venaeſectionem fugimus. Inter cruſtam veram et hanc ſpuriam nulla ab antiquis diſtinctio patet, et fortaſſe hac ſola ſpecie deceptus, in venaeſectione larga ſaepe repetita, peſtis curationem ponit Sydenham. Haec verba ad ſententiam ſpectant: "In peſte, ſanguinis detracti cruſta colorem qui pleuritide ac rheumatiſmo laborant aemulatur."

9. Porro, ad hujus vacuationis ſequelas, animum advertere non dedecet. Quo inflammatio ſit vehementior, eo a ſanguinis miſſione magis ſublevabitur aeger. Quid valeant pulſus, quid ferre recuſent, inquirendum. Si pulſus, venaeſectione praemiſſa, demiſſiores fiant, labeſcant; nequaquam repetenda venaeſectio. Sed ſi, e contrario, duri validique perſtiterint, recte celebratam eſſe intelligimus. Utile erit, digito aegrotantis venae continuo ab inciſione admoto, obſervare fortiores

an

an languidiores (ſanguine effluente) fiant ictus. Si fortiores fiant, tuto et ovanter pergimus; ſin minus, vel ſi languidiores fiant, incommodius afficietur aeger, niſi ſtatim deſinatur. "Vis corporis melius ex venis quam ex ipſa ſpecie aeſtimatur," ait Celſus. Quandoque poſt uncias duas treſve detractas, in animi deliquium cadit aeger, et nihilominus alia ſymptomata venaeſectionem quam maxime deſiderant. Tali caſu, ſi ex ſymptomatibus, et cauſae cognitione remotae praevia, diatheſin inflammatoriam haud dubie adeſſe, notum ſit, venaeſectio feliciter repetatur, aegri corpore in ſitu horizontali poſito, et quamvis linquentis indicia animi jam tum occurrant, nec hoc quidem venaeſectioni contradicere debet; namque plerumque melius fertur altera quam prima venaeſectio, et poſtea frequentiores largioreſque vacuationes facile tolerari poteſt. Febricitantes quibus cum morbo incipiente, ſanguine ad ſex miſſo uncias, protinus animi accederit defectus; morbi progreſſu, tres ſanguinis libras aut amplius fundentibus ne quidem ullus languor aut animi defectus contingunt. Quamvis diatheſis inflammatoria ac pulſus pleni ac validi ſaepiſſime comites fiant, quandoque tamen exiliores contractioreſque pulſus evadunt. In hoc caſu, priuſquam vena ſecetur, inter pulſum debilem ac fortem difficilis erit ſeparatio. At, venaeſectione praemiſſa, clarius illuceſcit; quia pleniores ac validiores fiunt pulſus, alteram ſectionem poſtulantes.

Pulſuum infirmitas aut oppreſſio a plethora vel repletione nimia ortum habens, probe et equidem non difficulter diſtinguenda ab oppreſſione quae ſanguinis inopiae originem debet. Vera debilitas eſt a virium deperditione: Debilitas apparens ab earum ſolummodo ſuffocatione. Proinde natura deoneranda ut recreari poſſit. Levat haec res exoneratque corporis rectricem naturam; arteriae facilius vibrant; pulſus fortiores fiunt. Animi deliquium iis potiſſimum accidit, quibus laxi ſunt ſolidi, vi contractili vel elatere quae vaſorum parietes, pro ratione ſanguinis effluxi, ſua cava arctant, minime praediti. Plethora igitur ex laxitate quandoque pendet, atque robore parietum vaſorum hac cauſa imminuto, fit, ut fluida majore vi agunt in latera, quam haec reagendo ſuperare poſſunt; et hinc oritur pulſuum oppreſſio. At, quoniam inter contentos et continentes, fluidos ac ſolidos, juſta ſervanda aequilibritas, neque in tali caſu ſervari poteſt; a venaeſectione ſola vis parietum elaſtica, quorum dilatatione nimia omnino deficit, augetur; aequilibrium renovatur; ſolito vigore agunt ſolidi; aequaliter perficitur circulatio, naturae viribus non imminutis at potius creſcentibus.

Quae nocuerunt, ob id quod non recte uſurpata ſunt, no-

 cuerunt.

cuerunt. Omnes igitur irritationes in venaeſectione ornanda evitare debet aeger. Irritationem conſequuntur tenſio aucta, diathcſis phlogiſtica; epiſpaſtica vi ſtimulanti praedita, cordis et arteriarum actionem, et ſyſtematis totius tonum tenſionemque, augent. Dum ſeri effuſio ſuccedat, et cuticula elevatur, ſtimulo ceſſante, venaeſectio dimittenda.

Male etiam inſtituitur ubi primae viae colluvie ſcatent; hac enim facta, retinentur ſordes facilius, ob imminutam ventriculi et inteſtinorum vim expultricem. Alvi laxantia igitur praemittere debemus. Muſculos agendo multos ſtimulus praebetur magnus, in eo ſitu ponatur aeger in quo pauciſſimi agunt muſculi.

DE PESTE.

AUCTORE BARTHOL. THOMAS.

MORBUM, quem hic tractandum ſuſcepimus, inter eos, qui generi humano maxime infeſti habentur, primum locum obtinuiſſe, ex nominibus ei ab omni natione inditis evidenter apparet; nec iſtius horrorem cognomine ſolo deſignatum eſſe, atteſtantur et adverſae valetudinis diverſae ſpecies, quae, prout huic violentia et malignitate appropinquent, eadem ratione lethales exiſtimantur. Varia incommoda, quibus laborabant et morbi inveſtigatio et cura, quicunque perpendebit, tantum luminis huic illatum, quantum, ex naturalis philoſophiae ſcientia, hoc ſeculo fauſtis avibus culta, reliquis medicinae partibus affulſit, haud ſperandum confitebitur. Antiqui, quibus naturae phoenomena fideliter obſervandi, quibus ſedulo indagandi, laus merito debetur, ſcientia attamen non longe provecta, cognitionis iſtius ope orbati, quam in lucem ediderunt recentiorum inveſtigationes, a praejudicio praeterea ſeducti, in ſuperſtitionem philoſophis indignam ſaepe inciderunt. Nullibi autem aeque apparuit eorum imperitia, ac in natura peſtis explicanda; rudes indoctique, naturae phoenomena conſueta, quaeque ſub oculis quotidie verſantur, obſervantes, eorum cauſas pro certo ſeſe cognoſcere credentes, admiratione minime percelluntur; ſi quidvis inuſitati vero timores excitet, cum hoc mori ordinario agendi conciliare nequiſſent, ad omnipotentiam deorum inſtanter confugiunt; hoc pacto difficultatem amoventes, et ratiocinationis umbra

umbra contenti, ejus naturam et cauſam, modo qui viris conveniț, exquirere prohibentur.

Plerique igitur, huic interpoſitioni fidem adhibentes, peſtem, flagellum a divina vindicta humano generi intentatum, utplurimum duxere; ex hoc igitur inſecuta eſt totalis inertia, et in iis quae ad morbum praecavendum, quaeque ad curandum attinebant; nec raro illinc ad inepta, inefficacia, et ſaepe barbara conſilia, quae talem opinionem neceſſario conſequuntur, impulſi ſunt.

Nec recentiore memoria, cognitionem hujuſce morbi longe provectam ſivit et alia conditio, hoc ſolo nati, quo caligo, tyrannide legem neſcienti circumfuſa, ſcientiae jucundum lumen omnino extinxit.

Tenebroſo ſub formidinis regno, has muſarum ſedes hodie *Levant* appellatas, invaſere et ignorantia et indolentia, legitima prole, praejudicio ſuperſtitioneque ſtipatae; viſit, attamen confitemur, nonnunquam et has Europae partes, quibus et naturae ejus inveſtigandae, et methodo medendi exquirendae, idonei habebantur homines; quibus et nonnulla adjumenta, quae in philoſophiam et medicinam contulere recentiorum induſtria, et longa experientia, ad hunc indagandum dirigi liceret. Sed, re diligentius perpenſa, morbum nunquam in medicos his etiam regionibus reperietur incidiſſe, qui ejus naturam rite cognoverunt, et varia commoda medicinae, ab experientia recentiori collata, ad eum curandum adhibere potuerunt: Poſtpoſitis enim impedimentis, a timore illo, quo indigne percuſſi ſunt plures medici, ortum ducentibus, et noſtra memoria intra perpaucos annos eluxere, et vera natura febris malignae, et remediorum cognitio iſtorum, quibus in praeſenti aegros tractandi innititur methodus, et quorum ope, impetus morborum pro lethalibus admodum, ſi non omnino indomitis, hucuſque habitorum, facile ſuperatur.

Peſte aegrotans itaque medicinae auxilio haud quidquam debuit, et omnem ſpem adjumenti in reniſu debili oppreſſae naturae collocare coactus eſt. Quamvis igitur nullam experientiam in hujuſce morbi cura noſtram gloriamur; tamen ex analogia (quod ratiocinationis genus, veriſimilitudinis gradum inductionis legitimae concluſionibus haud longo intervallo proximum, merito obtinuit) ejus naturam illuſtrare, et methodum medendi, quae vires infectas imminuere polliceatur, et nobis proponere liceat.

A deſcriptione igitur morbi ampla, ejuſque cauſarum, incipiemus; ex qua, omnia, quae ad veram illius naturam inveſtigandam idonea habentur, ſuppeditare neceſſe erit; ſed antequam ulterius progrediamur, et quid per *peſtem* velimus exponere

exponere oportebit; eodem enim nomine deſignatae ſunt tam variae morborum ſpecies, ſcilicet, febres malignae, peſtilentiales, &c. quod titulus huic opuſculo praefixus, ſignificationis nimis incertae appareat, quae quidem ideas noſtras accurate exprimat; a charactere igitur, ſicut diſſertationem inauguralium mos eſt, incipiendum.

CHARACTER.

Typhus maxime contagioſa. Incerto morbi die, eruptio bubonum vel anthracum.

HISTORIA MORBI.

Si hujuſce morbi primordia ſpectemus, ſymptomata, ineunte morbo, longe inter ſe diſcrepant, ſecundum variam mali vim et violentiam; interdum paucis horae minutis aegrum e vivis tollit; cum violento capitis dolore, vertigine, et vomitu oppreſſus, perierit: Nonnunquam tamen adeo ſe lenem praebuit, ut mox bubones in lucem prodierint; hiſque ad maturationem properantibus, aeger interea prodeambulare foras, et ſolitis negotiis intereſſe, potuerit.

Eodem plerumque modo quo febris putrida ſe primo oſtendit, magna accedente debilitate corporis et ad motum inertia; peſtis autem magis violentus eſt impetus, et magis repentinus. Paroxyſmi frigidi et calidi alternatim ſibi invicem ſuccedunt, ut in intermittentibus fieri ſolet; haud tamen ſtatutis et regularibus intervallis: Frigoris paroxyſmi gravius aegrum adoriuntur, quam in febri continua contingit: Cum febris fiat continua, ingens oritur partium internarum calor, dum cutis et externa corporis non aequo calore ardeſcunt; aeger torpedine quadam, ſtupore mentis, aurium tinnitu, capitis gravedine, ebrii inſtar, afficitur: Vultus horrore plenus, et moribundo ſimilis; oculi rubro calore tincti, vagi, et prominentes; quae ſymptomata hebeſcens viſus, vigiliae, deliria, et interdum coma comitantur: Ingens ſupervenit virium proſtratio, ſpirituum depreſſio, animi ſollicitudo, et oppreſſa praecordia, cum ipſius cordis praeceleri motu, aegra reſpiratione, nulla tamen tuſſi interveniente. Perpetua fere nauſea et vomitu aeger torquetur, bilioſiſque et foetidis alvi dejectionibus; pulſus frequens, irregularis, et debilis eſt, ſaepe tamen durior et plenus evadit; ſitis immodica eſt, lingua plerumque albeſcit, licet haud raro, etiam ineunte morbo, quandam nigredinem exhibet: Urinae varia eſt conditio, interdum pallida et cruda, interdum vero rubra et turbida; et ſanguis

in

in hoc morbi ſtadio miſſus ſaepe coriaceam ſuperficiem albam induit.

Aut citius aut ſerius, pro morbi natura et virulentia, bubones, ſeu tumores inflammatorii, in glandulis conglobatis cervicis, axillarum, vel inguinum, prorumpunt; in variis quoque corporis partibus (praecedente partis pruritu), carbunculorum, ſeu puſtularum quarundam coloris naturaeque ardentis, eruptio fit: Hi vel nunquam vel rariſſime huic morbo deſunt; nec ullo magis indicio, nec aliis magis ſymptomatibus a communi putrida ſeu febre maligna ſecernitur. Cum bubones cito ſeſe monſtrent, et ad ſuppurationem debitam progrediantur, ſymptomatibus aut biduo aut triduo lenitis, aeger convaleſcit, et ſanitati priſtinae reſtituitur; ſin vero hi bubones debito non matureſcunt ritu, ichore tantum fluido et tenui effuſo, aut ſi depreſſi collabantur, ſymptomata magis magiſque ingraveſcunt, augetur anxietas, tantaque inſequitur imbecillitas, ut manuum tremores inducat, qui in tendinum ſubſultus et in convulſiones terminantur. AEger crebra animi deliquia patitur, quae illum e medio nonnunquam tollunt; omni tandem ſenſu privatur; vis vitalis non modo torpet, ſed penitus extincta videtur. Facies pallet et horret, Hippocraticaeque dictae ſimilis apparet; vox languet; caleſcit anhelitus graviſſimeque olet; putredinis indiciis undequaque cingitur, nec quidquam praeter horrorem et foetorem haud ferendum ſupereſt. Corpus quoque gravi quodam et glutinoſo circumfunditur ſudore, interdum adeo acris et penetrantis naturae, ut cutis ab eo excoriatur; per totam cutem purpureae prorumpunt maculae, petechiae vulgo dictae; et quaecunque vomitu, urina, aut ſella egeruntur, foetorem haud tolerandum exhalant. Haemorrhagiae pariter interveniunt, e pulmonibus, ventriculo, dentibus, naſo, aliiſque partibus, defluentes, donec inter debilitatis et putredinis ſigna, inter foetorem, qui adſtantibus nauſeam excitat, moribundus miſere cruciatus, horrenda tabe tandem intereat.

Hujuſce morbi ſpatium et duratio incerta admodum ſunt, ſudores copioſe et mature profuſi critici nonnunquam habentur; bubonum vero eruptio naturalis et vera criſis potius exiſtumanda eſt; urinae etiam profluvium faeculentae copioſum, bubonibus ſecedentibus ſuperveniens, interdum morbo criſim attuliſſe creditur. Si malum lethiferum ſit, ſecundo, tertio, aut quarto die, aeger fato cedit inexorabili; et corpora eorum, qui hoc morbo pereunt, celeriter in foetorem et putredinem reſolvuntur; et poſt mortem diſſecta, eandem fere ſpeciem praebent, quae in malignis, putridis, inflammatoriiſque febribus vulgo exhibetur, cum in viſceribus variis, cerebro, pulmonibus, inteſtiniſque eadem fere ſigna reperiantur;

nonnulla

nonnulla viſcerum, praeſertim cor, et jecur, praeter naturam diſtenſa videre licet; ſanguis quoque et ſerum per varias corporis cavitates diſperſa et diffuſa cernuntur.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

Huic quamvis morbo tanta vis et virulentia ſit, ut nullae aetati, nullo ſexui, aut corporis conditioni parcat; uſu tamen et experientia conſtat, quaecunque apta ad ſyſtema humanum debilitandum aut enervandum inveniuntur, ea quoque corpus ad contagionis infectionem introſuſcipiendum parare; cum plures quidem, tam medici quam philoſophi, putant, homines valenti et robuſto corpore praeditos, huic contagioni quam maxime patere; ſi vero, quibus factis haec innitatur opinio, quaerere vacaret, credendum tunc foret, vocum ſignificationem ambiguam huic errori locum dediſſe. Non modo apud vulgus, ſed etiam apud medicos quoſdam, diu obtinuit, virum corporis pleni et plethorici, viribus et tono ſyſtematis prae caeteris vigere; qui vero ſyſtematis nervoſi naturam rite intelligunt, hunc imbecilliori ſaepe tono laborare pronunciabunt; et ſi quis interdum corporis vi et robore pollere videatur, hunc nihilominus nervoſi ſyſtematis tono haud raro debili praeditum, ſatis intelligunt.

Quaenam vero cauſae huncce corporis ſtatum inducunt, ex ſequentibus patebit.

Omnes repentinae et copioſae evacuationes, ſanguinis praeſertim, et nimia veneris licentia. Inter multos ambigitur, an harum poſterior inter evacuationes recenſenda ſit? Quod hic evacuatio fiat, nemo dubitat; verum, an major debilitas, quae hanc conſequitur, huic evacuationi tantillae tribuenda ſit? merito ambigitur. Veriſimilius eſt, hunc effectum ex hoc naturae principio, hac univerſali animalium indole oriri, ſcilicet, quod repentinum et vehementius incitamentum repentinus par collapſus conſequatur. Utcunque ſe res habeat, hujuſce effectus debilitantes neminem nunc latent; quod autem corpus ad hunc morbum praeparet *, Diemerbroekii obſervatione confirmare liceat, qui, hoc morbo ſaeviente, teſtatur, nullos illius furori aeque obnoxios fuiſſe, ac adoleſcentes, qui uxores nuperrime duxerant.

Metus vel *formido* altera hujus mali praepotens cauſa adjudicatur. Quantum valeat metus ad vim nervoſam deprimendam, nec quantum corpus inde paretur ad malignae febris contagionem introſuſcipiendum, nemini non notum. Rivinus Leipſicenſis, in peſte quae ibi ſaeviebat, vix ullum extitiſſe exemplum meminit, cujuſlibet contagione infecti, niſi

* Vide Diemerbroekii, lib. i. cap. 6.

ex

ex praevio metu et terrore. Et nonnulli * medici Galli hujus cauſae vim adeo praevalentem obſervarunt, ut cum peſtem haud eſſe contagioſam probare vellent, ad metum, ut unicam mali diſſeminati cauſam, confugerint.

Inordinata diaeta, et *victus ratio*, vel immodica et nimis lauta, vel nimis parca juſtoque minor: Horum utrumque debilitati inducendae idoneum eſt, adeoque, contagioni morboſae accerſendae; debilitas enim uniuſcujuſque generis febribus corpus obnoxium reddit; divites enim, qui in otio et luxu vitam degunt, aeque ac inopes, qui aegre vitam ſuſtentant, ut ſaepe obſervatum eſt, huic malo ex aequo praedae fuerunt.

Praevii morbi, puerperium, &c. eoſdem gignunt effectus. Quodcunque fluidorum putredinem gignit, ſive debilitatem ſuperius dictam inducendo, ſive fluida ad virus intromittendum diſponendo, quod poſtea morbum procreat, hoc in corpus praepotenter agit, quo pronius ſit in contagii infectionem. Solitae exercitationis ceſſatio; evacuationes, praeſertim per cutem tranſpirantes, ſuppreſſae, victus animalis putridus, recentibus cibis, vel vegetabilibus vel antiſepticis, ſicut acidis, ſaccharo, vino, &c. haud admixtis, cum immundo victu, veſtitu, &c. haec omnia, inquam, ad huncce titulum referri poſſunt.

CAUSAE OCCASIONALES.

Si varias hujus morbi hiſtorias, variaſque peſtes per terrarum orbem graſſantes, attentius perluſtremus, hujus primariam cauſam a pleriſque miaſmati cuidam, ex animalibus et vegetabilibus putrefactis exhalato, referri inveniemus. Hac in re obſervat Plinius (cui caeteri etiam conſentiunt auctores hujuſce hiſtoriam ſcribentes), ex hujuſmodi cauſa ortam, in zona torrida frequentius naſci; et idcirco hujus plagae indigenam merito appellari; nec veriſimile quidem eſt in zonis temperatis hocce malum primo oriri; cum in his, nec adeo ferveat coeli aeſtus, nec aliae concurrant cauſae, quae tantam putredinem inducere, nec febrem tam violentam et pernicioſam procreare queant. Thucydides †, in miranda peſtis hiſtoria quae Athenis graſſata eſt; Evagrius ‡, et Procopius §, eam memorantes, quae, regnante Juſtiniano, Conſtantinopoli flagrabat, et his recentiores Turcae hujus mali originem AEgypto uſque deducunt. Memphis in AEgypto

* Vide Traite de la Peſte par Chicoyneau. † Hiſtor. l. ii.
‡ Hiſtor. Eccleſiaſt. l. iv. c. 29. § De bello Perſico, l. ii. c. 22.

ſitus huic miaſmati peſtem procreanti valde opportunos habet, planitie arenoſa, ſub montis altiſſimae radicibus, qua imminente ſalubres refrigerenteſque aurae coercentur, et aeſtu vix ferendo omnia fervent. Per mediam urbem canalis interfluit, quae, aqua tantum repleta e Nilo derivata, recedente flumine, gradatim ſubſidit. Urbs ipſa aedificiorum multitudine coarctata, incolis omnino referta eſt, qui ſordes urbis in hocce ſtagnum projiciunt; hinc ſtagnantis aquae et limi commixti congeſtio, immodico calore exuſta *, effluviam et foetorum perniciosum exhalat; unde iſta peſtis procul dubio exoritur, quae ſingulis annis hanc terrae regionem infeſtat. In AEthiopia ſemper obſervatur, peſtem ingruenti per aeſtatem pluviae ſuccedere, tum coelo calidiore; nec non et peſtes, et alias febres malignas, e putridis cadaverum profluviis, ut in praeliis accidit, ubi cadavera multa in campis inſepulta relinquuntur, crebro emanare, haud raro ab auctoribus memoratur.

Contagio. Quidam Gallorum medici, peſtem nullatenus contagioſam, ſed totam formidinis et pavoris eſſe effectum, contenderunt. Sine fine labor eſſet, eorum argumenta in medium afferre, et iis ſimilia, e ſubtilitate logica petita, opponere, qua unica ratione, his argumentis obſcuritate obductis nonnulla forſan veritas iis conciliari poſſit. Haec profecto doctrina, nec cum febrium quam habemus ſcientia, nec cum earum cauſis, nequaquam convenit: Nec factorum experientia vel minima ex parte niti videtur. Arbitrari enim ineptum eſſet, morbum a miaſmate genitum haud poſtea a contagione diſſeminari poſſe. Sed miaſma e neceſſario contagionem amplecti rei factae convenit; omnes enim morbos, a miaſmate ortos, poſtea a contagione diſſeminatos videmus. Praecipuum horum argumentum, et ſaepius uſurpatum, me judice, quidem contra logicam peccat, nempe, cum ipſi ſaevienti peſti interfuerint, et tamen tuto evaſerint, cum hoc idem aliis permultis evenerit; pro his ergo cauſis (aiunt) peſtis haud contagioſa eſt. Falſa certe concluſio; eodem enim argumento probari poſſet, nullum omnino morbum eſſe contagioſum. Nulla vero facta occurrunt probantia, a ſolo metu febrem excitari poſſe; proinde metus nequit eſſe, niſi cauſa praediſponens ad hunc morbum. Quampluriina habemus exempla quibus manifeſto patet, hunc morbum, a corporibus illo infectis, non modo communicari poſſe, verum etiam e mercibus, pannis, aut aliis quibuſvis ſuppellectilibus aegrum contingentibus.

Celebres hiſtorici ſupra memorati peſtis tranſitum ex una in alteram regionem referunt, prout hae regiones commercio

* Vid. Le Brun voyage au Levant, c. 38.

ant

aut bello inter ſeſe communicarent. Omnes fere conſentiunt, ex Africa in Europam peſtem invehi; ſaeviſſima peſtis Maſſilienſis, ut ab omnibus aſſeritur, navi quadam mercatoria ab Oriente Maſſiliam uſque tranſvecta fuit; Bajulique, qui in mercibus aperiendis erant occupati, morti continuo occubuerunt; dum alii morbo correpti hunc per totam urbem propagarunt. Haec facta omnibus adeo nota ſunt, ut res ulteriori probatione non indigeat.

Nonnulli medici in hancce opinionem deducti ſunt, ex humanitatis et benevolentiae effectu, et ex ſaevitia legum, et crudelitate magiſtratuum in miſeros aegrotos, qui ab omni humana ſocietate crudeliſſime arcentur. Hi revera magnopere ſunt laudandi; ſed in eo decepti, quod veritatem tam manifeſtam celari poſſe crederent, aut celatam ſperatos habituram effectus; quid enim ex hac opinione oriretur, niſi idem quod, ex Turcarum, de aeterna praedeſtinatione opinione, aſſurgit, qua illi freti, et morbum negligunt, et graviſſimis ſeſe periculis incaute exponunt.

De contagione pauca quaedam notatu digna ſunt. Primo, Quod a perſonis et rebus ea adfectis nunquam longius diſcedat, ſolumque vires exerat praepotentes ab his immediate aſſurgens; hujus rei inſigne exemplum eſt, quod cum apud Turcas, morbus hicce, vel in hac vel illa civitate, quotannis ſaeviat; Europaei tamen, qui peſte laborantibus undequaque circumdantur, obſeratis tamen aedibus, malum effugiunt, tenuiſſimus licet interdum paries, ad ſummum aedificium haud deductus, ab aegrotantibus eos dirimat; quod eo magis mirandum videtur, cum apertis aliquando feneſtris, nil mali ingrediatur.

In Tranſactionibus Philoſophicis notatu digna mentio reperitur cujuſdam Dawſonii generoſi, in Anglorum aedibus Aleppo, qui, peſte ibi ſaeviente, lectum habuit prope parietem, cujus ex altera parte, quidam peſte correptus jacebat, eaque poſtea periit, dum ille immunis evaſerit.

2do, Obſervatur contagionem pertinaciter mercibus, ſupellectili, veſtibus, praeſertim mollibus et laneis, aegro adjunctis haerere: Adeo ut in diverſas regiones tranſvecta, diuque in illis ſervata, priſtinum virus adhuc retineret, ſi modo haud merces ventis expandantur. Quorum teſtis eſt peſtis Maſſilienſis origo.

Obſervatur, tertio, venenum peſtiferum eo majores vires, quo arctius et diutius his fomitibus comprimatur, acquirere; et magis noxium eſſe, quam virus illud, quod ab ipſo corpore immediate profluat.

NATURA MORBI.

Nulli ſunt morbi, de quibus magis dubitanter et incertius agunt medici, nec ulli de quibus tam late diſſentiunt, quam de febrium natura. Febriſque peſtifera, de qua hic agimus, idem cum reliquis ſortita eſt fatum; priuſquam itaque ulterius progrediamur, de febrium cauſis et natura, in genere, pauca delibanda ſunt; quantumque febres continuae inter ſe differant, in medium proferendum.

Cauſae febrium in univerſum ad duas claſſes revocantur, ſcilicet ad frigoris acceſſum corpori calido et ſudanti, aut ad miaſmata in ſyſtema introducta. Quantumvis hae duae cauſae ſimul concurrunt, pleriſque febribus producendis; quaedam tamen ſunt, quae ad hanc vel illam cauſam apte referri poſſunt; et ab harum alterutra cauſarum oritur, et ex diverſa corporum conditione, quae his exponuntur, quod febris natura determinatur. Synocha * Culleni, ſeu febris inflammatoria auctorum, frigori ſemper attribuitur, quod ſive directus ſeu indirectus ſtimulus adſit, febres, ſeu, ut quibuſdam placuit, cauſam proximam febris, ſcilicet ſpaſmum et reactionem procreat. Cum igitur frigus, modo quo plerumque corpori adhibetur, haud ſit intenſe ſedativum, nec putredinem generet, medicatrix natura vires ſuas praepotentes ad ſuperandum malum exerit; haec igitur febris omnibus ſignis ſtipatur, quae naturae reluctantis niſus indicant, ſicut, ‘ Calor plurimum auctus, pulſus frequens, validus, et durus, urina rubra, ſenſorii functiones parum turbatae. In hac febre, medicus ſeſe accingere debet ad naturam coercendam, quae niſus nimis vehementes exhibendo, et inflammationes viſcerum ad vitam neceſſariorum efficiendo, ſeſe extingueret; itaque venaeſectio, eaque remedia ſola, quae tonum ſyſtematis arterioſi minuunt, et ad morbum amovendum, vel ſaltem ad tutum finem perducendum, idonea inveniuntur.

Miaſmatum effectus nullibi magis ſeſe proferunt, quam in praeſenti morbo, qui ex iis maxime compreſſis oritur. Jamjam monuimus miaſma vehementer eſſe ſedativum; cum vitae principium jam debilitatum ſaepe prorſus extinguat, et ſemper extinguere nitatur. Ex dictis nunc patet, et ex dicendis clarius patebit, perpenſis omnibus febrium malignarum phaenomenis, ea facultate miaſmata eſſe praedita, qua corporis fluida ſuae naturae adſimulent, et inde repentinam corruptionem, et putredinem, inducant. Haecce miaſmata a corpore infecto ad alia transferuntur, et in iis (caeteris paribus) eundem gig-

* Cull. Gen. Morb.

nunt

nunt morbum; quare hae febres omnibus iis ſignis notatae ſunt, quae vis vitae debilitatem indicant, ut "* Calor parum auctus, pulſus parvus, debilis, plerumque frequens, ſenſorii functiones parum turbatae, vires multum imminutae." In his medici praeſens cura priori oppoſita, et contraria eſt; in his liquet vim nerveam, etiam ab origine in cerebro magna ex parte corruiſſe, cum natura nimis infirma ſit, ut morbo ocurrat, quae mox eam obruit; qua de cauſa, naturae molimini ſuccurrendum eſt, omni ratione qua vis vitae augetur, ut ſtimulantibus, tonicis, &c. et putredini obſiſtendum eſt, antiſepticis, acidis, &c.

Febrium natura et cauſis nunc breviter perſpectis, nemo ſuo judicio relictus dubitabit harum utri morbus noſter referri deberet; itaque tempus inutiliter terendum eſſet, ſi cuncta in medium proferremus, eaque refutaremus quae ab variis auctoribus de natura hujuſce morbi inflammatoria affirmantur. Si quis hos auctores conſuleret, certe conſtaret, horum nemini ſatis perſpectam fuiſſe hujus morbi naturam, ſed, ex uniuſcujuſque libito, remedia temere uſurpata fuiſſe, quemadmodum experientia quadam levi et inaccurata ſeſe edoctos putarint. Nullus typhi gradus eſt, qui ſynochae faciem quodammodo haud induat; et Eques Pringelius luculenter ſatis monſtrat, in tractatu de febre carcerum, hanc febrem, quamvis malignae naturae, tamen ſaepe in initio, ſymptomata inflammatoria oſtendiſſe, plebotomiaeque uſum, regimenque antiphlogiſticum, mox poſtulaſſe. Et hoc quodammodo evenire neceſſe eſt, cum homines corporum temperamentis adeo inter ſe diſcrepent. Sed nemo idcirco affirmaret, peſtem magis, quam antea dictam febrem carcerum, inflammatoriae eſſe naturae; quia in initio phlebotomiam nonnunquam poſtulavit; Sydenhamus enim, qui phlebotomiae maxime favet, eam tantummodo laudat, in eo morbi ſtadio (viz. in initio), poſtea autem rem magni diſcriminis declarat, cum ſummae debilitatis et putredinis indicia ſe prodant.

Quidam auctores ſolicite ſimilitudinem inter hunc morbum et variolas quaeſiverunt, quamvis, me judice, nulli morbi inter ſe longius diſtant; nec ratio ulla ſimilitudinis ſe offert; hac una excepta, quod in illa bubones, ſicut in hac, puſtulae, criſim adferre videntur. De natura et origine veneni, variolas procreantis, vix quidquam nobis certum innoteſcit; ſed dilucide ab omnibus reliquis notis diſcrepare videtur. Variolae ſemel tantum, durante vita, homines adoriuntur; leges praeſcriptas tam in eruptione, quam in maturatione puſtularum, obſervant; cum in hac, neque in initio, progreſſu,

† Vid. Cull. Gen. Morbor.

aut

aut morbi fine, ulla putredinis indicia appareant, niſi et alia, ad ea producenda, operam dent. Denique, in variolis haud ſtipatur virus iiſdem poteſtatibus ſedativis, putredinemque cientibus, quae in peſtis veneno occurrunt. Illae indiciis inflammationis, haec ſummae debilitatis, putrediniſque ſtipatur. Quiſquis febrem putridam carcerum, a clariſſimo Pringelio narratam, perlegens, confeſtim fatebitur, haud minime a peſte diſcrepare, niſi quod peſtis vehementiora edit ſymptomata, et quod bubones carbunculique raro criſim febris putridae, ſed ſemper peſtis, inducunt. Idem miaſma ex animalibus et vegetabilibus ortum, morbum utrumque gignit. Eodem modo contagio communicari poteſt, e corpore orta, aut e materia in qua per aliquod tempus latuerat, et eundem in ſyſtema effectum inducit, cum ſit ſedativae et putridae naturae: Symptomata quae ineunte morbo apparent, et per hujus univerſum ſtadium permanent, eadem ſunt; horror atque rigor primo inſultu major patientem invadit, cum ingenti virium defectione, et animi defectu, ſimilique ruina miſerum obruunt, vitale principium delendo; miaſmatum eadem vis, quae putridam febrem gignit, in peſte quoque apparet. Corporis tam fluida, quam ſolida, diſſolvuntur. Vaſaque exhalantia, liquores ſuos, rubro cruore commixtos, in varia cava promptius effundunt. Haemorrhagiae, petechiae, et ſanguis in cava effuſus, viſceraque dilatata, et fortaſſe inflammata, ab eadem cauſa ortum ducunt. Denique, haec inter hos duos morbos analogia, et ſimilitudo, ſolum ex hiſtoria, et utriuſque cauſis inter ſe collatis, perſpici poteſt. Unde nil dubii relinquetur de hujus rei veritate, ſi attente perpendamus, tantam eſſe utriuſque inter ſe ſimilitudinem, ut hancce febrem putridam auctores ſaepe peſtilentialem, malignam, &c. appellent. Atque etiam ad hunc diem, quomodo diſtinguantur, medici dubitant. Haec diſtinctio tandem ex bubonibus et carbunculis ſtatuitur. Hinc oritur quaeſtio, haud magni quidem momenti ad praxin, tamen ſcientiae cauſa hanc leviter perſtringere forſitan haud abſonum ſit; cum peſtis et febris putridae idem ſit genus, utrum inter ſe ſpecie differunt? Utrum bubones et carbunculi, ad hanc differentiam conſtituendam, de ſe ſufficiant? Anne vero ab hoc tantummodo diſtinguuntur, quod peſtis, putridae febris genus magis virulentum ſit? Cum vero ad rem parum conferat, et vix aliquid certi de eo ſtatuere valeamus, paucis hanc litem abſolvemus. In peſte liquet, bubones carbunculoſque fere ſemper apparere, qui morbi criſim inducere videntur; ſed, e contra, haud raro in febre putrida occurrere conſtat, ſimileſque effectus ac in peſte edere, ſcilicet criſim inducunt; ſola igitur differentia

in

in hoc poſita eſt, quod in peſte, crebrius quam in febre putrida ſeſe monſtrant. An hoc vero ad ſpecificam diſtinctionem ſtatuendam ſufficiat, noſologicorum judicio relinquamus; cum certum ſit, parum medico prodeſſe.

His ergo dictis, vix opus eſt multa, de modo peſtem, ab aliis morbis, ſecernendi adjicere; qua ratione typhus a ſynocha diſtinguatur, ab accuratis utriuſque morbi definitionibus, innoteſcat, cum ſynocha ſymptomatibus ſtipetur, quae auctum ſyſtematis tonum, et cordis arteriarumque motum acceleratum indicant; typhus vero ex eo innoteſcit, quod ſit contagioſus, et ſymptomata debilitatis et putredinis, prae ſe ferat; veſtigia contagionis, ab Africa vel Levant invectae, indiciaque maximae acerbitatis, et praeſertim bubones carbunculique, eam, ſi neceſſe ſit, a febribus carcerum, putridis, malignis, peſtilentialibuſque, diſtinguere poſſunt.

PROGNOSIS.

Priuſquam ad ſigna progrediamur, quibus, de ſecundo aut ſiniſtro morbi eventu judicare licet, ſententiam noſtram, de morbi in genere exitu, proferemus; et in hac re nobis recedere liceat ab horum opinione, qui vana quadam formidine, et horrore percuſſi, hoc malum, veluti Dei vindicis flagellum, cui ab humanis viribus reſiſti nequit, intuentur.

Nullus eſt dubitandi locus, quin varias terrarum orbis partes ingenti ſtrage multoties devaſtaverit peſtis. Has vero calamitates, hanc tantam humani generis perniciem, ab ignorantia, metu, negligentia, et crudelitate hominum, potius quam ex ipſius morbi maligna natura, exortas eſſe, probatu facile eſſet; ſi quis enim attentius perpenderet, quantas ſtrages ipſae variolae ediderint, curandi et tractandi methodo nondum cognita, huic liquido conſtaret, quantum diſcriminis in uniuſcujuſque morbi acerbitate, vel congrua, vel prava cura et tractatio adferat. Nec ullibi eximius quam in praeſenti morbo hocce apparet; et in hac re auctoritas nobilis doctaeque foeminae, Dominae * Mariae W. Montague, quae earum regionum veriſſimam elegantiſſimamque tradidit hiſtoriam, nobis maxime favet. Haec ait, inter Turcas, peſtem non minus lenem et mitem evadere, quam communis apud nos in Britannia febris, nec majorem curam aut formidinem excitare; ex hoc et aliis nonnullis indiciis judicare licet, viatorum figmenta, vanoſque metus, plurimum terroris inutilis huic malo injeciſſe, et imperitam tractandi methodum

* Vide Lady M. W. Montague's letters.

plures

plures e vita ſuſtuliſſe, quam ipſius morbi vim et violentiam.

In genere igitur ſpectandus eſt, ut morbus periculi plenus, ſi ei non recte occurratur; ſi vero commode tractetur, innoxius plerumque evadit; ipſa enim natura ſumma vi niti videtur, ut venenum expellat, et hoc procul dubio, congruis auxiliis adjuta, felicius efficeret.

Symptomata, ex quibus medicus aut ſecundam aut adverſam opinionem de morbi exitu hauriat, pro indiciis habenda ſunt, quod vires naturae contagionis impetum ſuperare poſſint, vel e contra ab eo oppreſſae cedant. Prognoſis igitur vel majore vel minore debilitate et putredine tota pendet. Sed cum haec ſigna diſtincte ſatis et accurate a praedocto viro Domino Chenot tractata ſint, ipſius verba in hoc loco ſubjiciemus; hic omnia ſigna ad quindecim aphoriſmos redegit. Quorum dimidia pars virium naturae felicem conditionem denunciat; caeteri, naturae vires oppreſſas, et morbo cedentes, vel debilitatem et putredinem ultra modum auctas, indicant.

1. AEger * qui conſtantibus viribus quartum diem emetitur, in optima eſt recuperandae ſanitatis ſpe, modo moriger ſit, et congrue tractetur.

2. Mitis ad tactum calor, toto corpore aequabilis, pulſus conſtanter fortis, ſalutarem pollicentur morbi exitum.

3. Bubones et carbunculi, quos levamen comitatur, naturam morbo ſuperiorem indicant.

4. Sudor lenis et conſtans bubonum carbunculorumque exortum et elationem praeeuns aut comitans, nauſeam anxietatemque tollens, aegros fere in tuto collocat.

5. Vomitus, et alvi fluxus, ſi quidem ſaburram in primis viis ſtabulantem moderate et ſine virium decremento evacuant, ſunt ſalutares.

6. Calor praeter rationem intenſus, aut mitis uterque malus; pejor ſi ſimul ſit inaequalis.

7. Bubo cunctanter prodeuns, non levans, aut cum virium decremento retrocedens, ingens periculum intentat. Idem carbunculus, qui non inflammatur, aut inflammatus concidit.

8. Bubones et carbunculi, mox ſub ipſa invaſione, cum ingenti virium proſtratione oriundi, irrita ſunt naturae molimina.

9. Sudores magnae imbecillitati juncti, aut ſupervenientes, tumorum colliquationem denunciant.

10. Vomitus, et diarrhoea, quae inſignes encephali laeſiones comitantur, aut ſequuntur, perniciem ferunt.

11. Petechiae latae, diſcretae, nigrae, mox initio conſpicuae,

* Vide Chenot de peſte, p. 94.

ſpicuae, lethales; quae ſerius apparent, vix non quoque ſunt exitiales.

12. Subita et ingens virium proſtratio, fatuitati et balbutiei juncta, lethalem morbi exitum denunciat.

13. Nullus dolor, nullus ardor, pulſus ſano vix velocior, et ſimul debilis, tangenti digito ſe fere ſubducens, faciei et totius corporis livor, vitale robur fere extinctum ſignificant, ſive adſint eruptiones, ſive non.

AEgri vires haud depreſſae, ut in primo aphoriſmo memoratur, regularis et valida pulſus conditio, ut in ſecundo, bubonum et carbunculorum eruptio, ut in tertio, lenis et modicus ſudor, ut in quarto, alvus ſoluta, ut in quinto; haec inquam, omnia, propitia ſunt ſigna, quibus naturae vires morbo ſuperiores indicantur. Contraria vero indicia, in ſeptem reliquis aphoriſmis inſerta, labentem, et victam fere naturam, demonſtrant. Aphoriſmi a Chenot memorati ſextus et decimus quintus, quorum alter nil explicat, alter jam dicta et explicata repetit, prorſus inutiles videntur, eoque eos omiſimus.

MEDENDI RATIO.

Nunc ad medendi methodum progrediamur; quam ordinis cauſa bipartito diſtribuemus. Jam antea diximus in febribus, vel maxime malignis, nonnihil diatheſis phlogiſticae reperiri, ſiquidem in qualibet febre producenda, frigus quodlibet operatur; et cum in initio naturae vires plus valeant, ſaepe reactio occurrit immodica; huicce igitur obviam eundum eſt; quamvis verae medendi rationi hoc contrarium videatur.

Prima indicatio eſt, ut ſpaſmus, qui ſuperficiem corporis occupat, amoveatur, et reactio ab eo orta coerceatur.

Secunda verae morbi naturae accommodatur, ſcilicet, ut vis vitae ſuſtentetur, et putredini obſiſtatur. Ut primae indicationi reſpondeamus.

Sanguinis miſſio. Nil profecto in arte medica difficilius, quam febris typhi tractatio, reperitur, ubi, ineunte morbo, diatheſis inflammatoriae ſymptomata occurrunt; haec ſymptomata lanceae uſum cum regimine antiphlogiſtico enixe poſtulant; cum tamen uſu et experientia fatali ſaepe repertum ſit, aegrum hinc ad extremum debilitatis deductum fuiſſe; nullibi ergo eximius, quam in hiſce morbis, prudentis medici conſilio et arte opus eſt *. Idem in peſte tractanda evenit, quae febris typhica, prae caeteris, maligna et pernicioſa eſt, cui in principio diatheſis inflammatoria ſaepius adſociatur.

Certamen inter auctores de practica tractandi methodo, tam caeteros typhos, quam infeſtiſſimam peſtem, extitit. Doctor

* Vid. p. 425.

 Sydenhamus

Sydenhamus copioſam, in morbi initio, phlebotomiam laudat; ſed tam hic, quam caeteri omnes medici, qui peſti adfuerunt, in progreſſu morbi, phlebotomiam periculoſam judicant. Satis conſtat in peſte, aeque ac in carcerum febre, venaeſectionem non modo utilem, ſed etiam interdum eſſe neceſſariam; qua morbus ſaepe depellitur, cum in initio inflammatoria diatheſis, vel inflammatio topica, ut pleuritis, angina, &c. illam comitentur. At ſi nobis juſta morbi idea ſit, et ſi expertis medicis fides habenda ſit, haecce adminiſtratio caute admodum parceque adhibenda eſt; et quemadmodum Pringle Eques in febre carcerum monet, pro regula generali in peſte quoque ſtatuendum eſt, ne venaeſectio unquam repetatur, qua aeger morbo penitus ſuccumberet; hoc enim in morbo, aeger ſemper extremae debilitatis, et putredinis ſignis confectus, decedere videtur.

Emetica. In quacunque aut lenienda aut penitus ſubmovenda febre, quantum emetica valeant, pauci ignorant, cum haec ad ſuperficiem fluida convertant, eadem in peſte plurimum prodeſſe ſperandum eſſe videretur. Cum vero non multis abhinc annis, et ſola fere in Britannia, horum uſus inventus, et feliciter tentatus ſit; a proprio tentamine, nil certe de eorum in peſte effectibus pronunciare licet. Hoc tantummodo ex uſu ſaepe repetito declaramus, *tartarum emeticum*, aut *pulverem Doctoris James*, ad nauſeam tantum promovendam adhibitum, ſecundos, ineunte febre, exhibere effectus, cum ab hoc febris interdum fugetur, et plerumque ſaltem leniatur; et hac de cauſa, ſi noſtra morbi vera ſit idea, ut efficaciſſimum hujus mali remedium, ſpectanda ſunt emetica, quibus aut morbus diſpelli, aut ad felicem terminum dirigi poſſit, et horum adminiſtratio imprimis neceſſaria videtur, cum deficiente ad ſuperficiem determinatione, ſymptomata maxime exitioſa ſeſe exhibeant; et horum tunc uſus ſolum noxius eſſe videtur, quando violentae adſunt haemorrhagiae, quamvis in his etiam dubitatur, ſi iis confidenter uteremur, quin, fluida ad ſuperficiem propellendo, utiliſſimum forent remedium.

Veſicatoria. Haud aliud remedium aeque efficax eſt, cujus theoria tam craſſa ignorantia obruitur, quam veſicatoriorum; ſed pauca de iis nota habemus, quae eorum adminiſtrationem forſitan commendent. Imprimis, procul dubio, in omnibus doloribus, vel inflammationibus profunde inditis, veſicatorium cuti applicatum, ſupra partem affectam, certiſſimum remedium reperitur; quamvis igitur corpori humano veſicatoria immediate applicata, id ſtimulent, tamen in hoc caſu pro antiſpaſmodicis, ſi pars quam ſublevant ſpectetur, habenda ſunt;

eorumque

eorumque modus agendi, ut veriſimile eſt, ab hoc pendet, quod, ex duobus doloribus ſimul, haud in eodem loco ortis, major minorem obſcurat.

In typho, ſaepe diverſis corporis partibus, ad vim vitae ſuſcitandam et ſyſtema ſtimulandum adhibentur, et in hoc rerum ſtatu, perſaepe febrem amoverunt: Sed quomodo hic agant dictu difficillimum eſt. Aegre enim credendum eſt hoc fieri, vim vitae excitando, quandoquidem plurima magis ſtimulantia et tonica tentata defecerunt, cum haecce optatum effectum obtinuerunt: Et quando proſpere ceſſerunt, forſitan hoc, ab amoto ſuperficiei ſpaſmo, et fluidis illuc retractis, aſſurrexit.

Veſicatoria, *Ulcera*, et *Setones*. Quae omnia eodem modo operantur, peſti haud raro ſubveniſſe, uſu reperta ſunt; et, contra hujus etiam primum aggreſſum, fortiſſima plerumque habentur propugnacula; cum experientia ſatis probet, quibus ulcera ſuppurantia ſunt, hujuſmodi febribus minus obnoxios eſſe. His igitur explicatis, bubonum theoriam quodammodo explorare, et quaedam magni momenti, reſpectu remediorum quae ſupra memoravimus, principia ſtatuere valebimus. Vix quidem credendum eſt, bubones eo peſtem expellere, quod materiem morbidam e ſyſtemate extrudunt; tota enim fluidorum maſſa tum inquinata fieri nequit, ut duo vel tres bubones hocce efficere poſſint, aut per hos univerſa ſyſtematis fluida penitus ab contagione purgentur. Spectanda igitur ſunt, ut naturae virium fluida ad ſuperficiem propellentium indicia. Sed cum horum perfecta ad plenam ſanitatem ſuppuratio neceſſaria ſit, nonne bubones ſuppurantes, aeque ac veſicatoria, ulcera et cataplaſmata ſtimulantia reſpicere liceat, nempe fluida ad ſuperficiem determinando, agere.

His itaque praemiſſis, bubonum adminiſtratio dilucide patebit: Fluidorum procul dubio progreſſum ad ſuperficiem excitare debemus, praeſertim ad glandulas; et ad hoc efficiendum, emetica, ſudorifica, fomenta, et cataplaſmata, maxime conducunt; ſed etiam longius progrederemur, et ſicut medici eſt naturam imitari, quandocunque ea deficit, bubones inducere conaremur, ab talibus ſtimulantibus ad glandulas adhibitis, vel bubonum effectus ab his, variis corporis partibus applicatis, imitaremur; et quando ſecedant bubones, veſicantia, parti qua prodierant applicata, eos perſaepe reducunt.

Sudorifica. His nullum in peſte remedium magis ab auctoribus commendatur. Chenot tamen nuperrimus qui peſtem deſcripſit, hujus medicamenti laudem detractans, id minus valere contendit, nec in tanto habendum pretio, imo ſaepe noxium declarat, mitia tamen diaphoretica magnopere com-

 mendat.

mendat. Inter omnes coonvenit, ſudorifica, quorum ſtimulans eſt natura, in quacunque febre nocere. Hinc tamen minime ſequitur, omnia ſudorifica aeque eſſe rejicienda. Nunc enim quaedam medicamenta novimus, quae nec nimium ſtimulent, nec calefaciant, et in his caſibus magnopere proſint; haud enim, ut olim, opium, quod pro eorum baſi inſervit, cum amaris ſtimulantibus conjungentes; nunc cum emeticis, qualis Doveri pulvis eſt, vel ſalibus neutralibus, qui fluida ad ſuperficiem propellunt conjungere didicimus. Sudorifica perutilia in febre carcerum removenda habita fuere, et hoc modo ipſa natura peſti haud raro medetur. Idcirco ut remedia valde efficacia reſpicienda ſunt, praeſertim ineunte morbo, cum ſudorem elicere conamur. Quando his uti ſtatuimus, aegrum diu ſudantem ſervare neceſſe eſt, et frigus caute poſthac arcere.

Fomenta, *Pediluvium*, *Semicupium* &c. Haec omnia ad eundem finem conſpirant, nempe ſpaſmum ſuperficiei removendo, ut in emeticis et ſudorificis ſupra monuimus; haec etiam univerſi ſyſtematis effectum ſedativum procreant, quo facilem ſomnum conciliant, et omnia irritamenta cohibent.

Laxantia. In unaquaque febre, ad aegri ſalutem quam maxime confert, alvum facilem et ſolutam conſervare, ſed in iis praecipue ad putredinem vergentibus; cum faeces putridae morbum putredinemque augeant: In peſte vero haec imprimis utilia ſunt, cum coacervationibus abdominalibus occurrant, eaſque removeant: Hae quotidie in hoc morbo videntur, a ſpaſmo ſuperficiei provectae et viſcerum flacciditate, et haud raro diſtenſionem et inflammationem procreant. Quaecunque remedia ad ſuperficiem magis fluida promovent, ea efficaciora habenda ſunt; at laxantia, partes vicinas leniter exonerando, eidem propoſito inſerviunt. Cathartica fortia iiſdem ac venaeſectio repetita difficultatibus objiciuntur; enemata antiſeptica optime conducunt.

Secunda Indicatio. Tonum ſyſtematis corroborare, putredinique obviam ire. Cui inſerviunt,

Cortex Peruvianus. Hujus vires, aeque ac aliorum remediorum efficacium, nunquam in peſte ſatis tentatae ſunt; quem medici Galli, in peſte Maſſilienſi, parca manu adminiſtraverunt. Nuperrime enim docuerunt Pringelius, et Huxham, ſed praecipue De Haen, et Cleghorn, in typho copioſe exhiberi oportere. In his febribus, effectus eximii ejus nunc penitus comperti ſunt; et idcirco ab hocce remedio, in peſte curanda, multum boni procul dubio ſperandum eſt.

Vinum in hoc morbo minus hucuſque uſitatum eſt; quod nuperrime tantum, ſolaque in Britannia, ut remedium praeſtantiſſimum

ſtantiſſimum in typho reſpicitur. Ab hoc itaque et cortice Peruviano copioſe adhibitis, non dubitamus, quin peſtis minus funeſta evadat, quam vani metus erroribus huc uſque multorum depingatur.

Frigus inter tonica mire laudandum eſt. Vires aeris frigidi, et aquae frigidae, vel externe vel interne corpori admotorum, omnibus bene innoteſcunt. Potio frigida haud in initio adhibetur; tunc enim medici, morbum ſudore fugare conantur; quamvis in dubio haeret, quin etiam tunc temporis feliciter dari poſſit; quoniam, inter diaphoretica, aqua glacialis primum locum tenet, et in regionibus calidis adhibetur. Provecto autem morbo commode dari poteſt; et ſimiliter de aere frigido judicandum; quod, in ſudore protrahendo, haud laudandum eſt. Poſtea autem (ſi a febribus ſimilibus inductio valeat) vires tonicae et antiſepticae exitum felicem pollicentur. Quoad aquam frigidam externe corpori admotam, uſus ejus in typho haud adhuc ſatis compertus, non ſinit ut aliquid de ea in peſte dicamus. Hoc ſaltem obſervatu dignum eſt, cum nullum remedium efficax adhuc tentatum, eventum eximie felicem praeſtiterit, vel periculoſa eſſe tentanda, ubi alia fallunt. Enemata aquae frigidae, et fomenta ejuſdem, niviſque, abdomini eſſe admota, in febre putrida Neapolitenſi, anno 1764, teſtis eſt Sarcome.

Antiſeptica. Siquidem in hoc morbo res fere ad putredinem tendunt, conſtat antiſeptica, acida praecipue, indicari, cibuſque vegetabilis aceſcens utilis eſt. Morbo ineunte, acida vegetabilia commendantur; petechiis vero formatis, mineralia iis praeſtant, ut ex uſu in febribus putridis liquet; munditias ſummas, ventilationem, &c. obſervari neceſſe eſt.

Nunc ſolum reſtat ut dicamus quomodo adventus praecaveri poſſit, vel, ſi advenerit, ne latius ſerpat provideamus, quae in prophylaxi tractanda ſunt.

PROPHYLAXIS.

Prophylaxis hujuſce morbi, qui conſenſu hominum, lugubres iſtius effectus expertorum, peſtis appellari conſuevit, tria capita ſpectare videtur, viz. I. Extraneus ne terra potiatur; II. In patriam admiſſus, ne inter populum ſerpat, praecavere; III. Quo individui ab ejus impetu immunes fiant, curam adhibere decet. Priora officia ad magiſtratus ornatum, tertium, ad medicum omnino pertinere, cenſent homines. Sed quanquam legiſlatoris maxime interſit, primas hujuſce flammae ſcintillas obſervare, quae quidem ſemel accenſa, niſi cum maximo damno et difficultate, extingui nequit; medicum tamen conſilii participem ab eo accipi, non omnino

abs

abs re erit. Medicinae eſt, naturam morbi definire, et modum quo importari poſſit explicare. Quamobrem et illi ſoli proviſiones ſtatuere conveniet, quae morbo efficaciter obviam euntes, perniciem longe amovere polliceantur. Hiſtoriae enarrare eſt, quo tempore afflatus, in populum morbus ſaevire incepit; ſed quomodo allatus, medico ſoli innoteſcit. Memoria rerum geſtarum, ejus flebilem introitum, ſummo facundiae ornatu, expoſitum invenimus. Ingreſſus fulgore velocior eſt, et veſtigiis inhaeremus, ſanguine deſignatis: Sed ad hanc deſcriptionem nonne aliquid contulit imaginatio fervida? nonne objecta ampliavit? fucoſque exaggeravit? Hiſtorici eſt, homines, hoc morbo petitos, fato inevitabili pereuntes, orcumque gemitibus ditatum, delineare, et vim conſilii prudentiſſimi, remedio exquirendo parum idoneam, exprimere. Huic opinioni imprimendae forſitan et favebit religio; numine afflata, morbum, Deum vindicem appellabit, irae omnipotentis flammanti gladio armatum inſtruit, cui humanae peritiae clypeum debilem opponere, et ſtultitiae et impietatis eſſet. Sed nonne a nobis merito dubitandum ſit, auxilia neceſſaria aegris eſſe allata, taleſque ordinationes inſtitutas, quales, ſanis malum arcere convenirent? Et nonne veriſimile apparet, terrorem, ab hoc oraculo divini conſilii, inter homines ſparſum, contagionis impetum auxiſſe, et reniſus illorum, qui morbo afflicti ſunt, debiliores reddidiſſe? In ſcriptis docti et ſagacis medici tantummodo invenitur fida enarratio, quomodo allatus, paucos primo morbus invaſerit, quomodo vulgatus in omnes inſaevirit, commoda et cupiditates quorundam, ne eluceat verum, impedimento ſunt, et ignorantia craſſa, qua laborabant homines in natura hujuſce contagionis explicanda, ne inter rumores veriſimiles, planeque abſurdos, accurate diſtingueretur, plerumque vetuit. Legiſlatori offertur, fabularum indigeſta moles non ſolum ordine et congruentia exutarum, ſed et ſingulae ſingulis repugnantes, haeret, cui fidem adhiberet, incertus, et eo pacto morbo ſeſe in ulterius provehendi occaſionem praebet; vel ſi urgentis mali propugnacula temporaria captet, conſilia ſtatutaque vanis et moleſtis cautionibus gravantur, quae ex deſiderio contradictoria conciliandi neceſſario emanant, quaeque ſalutares effectus edere haud valentes, ſolicitudines a remediis efficacibus avocando, noxiae deveniunt. Et ob hanc cauſam praecipue tales errores lethales evadunt, quippe qui, formulas amplificantes, horrorem morbi, cui obſtare deſignantur, eadem ratione augent. Hic loci intervenienti medico opus eſt; illum, et naturae morbi, et quo diſſeminatur modo, certiorem factum, inter rumores falſos, a fonte contaminato privati commodi

ortum

ortum haurientes, a credulitate propagatos, et a timore auctos, et obſervationes ſagaces ſcriptorum eruditorum, et praejudicio haud laborantium, diſcernere decet; illius eſt lineam ducere, quae periculum a deſperatione diſcriminet; illius dilucide et accurate oculis ſubjicere, quae a morbo formidanda ſint, modoſque, quibus vel omnino evitetur, vel reprimatur contagio, praeſcribere. A tali ſyſtemate proviſionum, quo, methodos morbo praecavendi deſignant ratio et intelligentia, quo, in patriam admiſſum remedia adverſus habita, malo obviam eundo apta, evidenter appareant, et quo, adverſae valetudinis infortunium, obſervatione inſtitutorum, quae ſanis haud commodum, aegris exitium afferunt, non gravatur; a tali ſolo conſervabitur tranquillitas publica, aut amiſſa reſtituetur. Talem Prophylaxin hic tradere conabimur; in qua, quoniam hujuſce regionis indigena morbus non habetur, nec tabidis niſi pennis Auſtri male ſani huc affertur, venienti occurrere, primum attentionis objectum erit.

Quo huic propoſito, omnibus exoptato, promovendo conſuleretur, ſummas vires intendit legiſlator: In ſtatione mandatae ſunt morae quadrigenariae ſumma cum cautela obſervandae ab omnibus navigiis, quae regionibus ab hoc malo tentatis enavigarunt. Sed harumne ordinatio aeque ſapientia pollebat, ac benevolentia, propoſitum? In hac probatione dirigenda, methodus eſt inter nos ordinaria, et nautas et merces, quadraginta dierum ſpatio, navi incluſos retinere; hoc elapſo, nec morbi ſymptomate ullo apparenti, omnem cohibitionem amovere mos eſt, in publicos hominum coetus nautis intrare licet, mercibus in gyrum commercii admitti. Sed naturam contagionis accurate perpendentibus, talia propugnacula propoſito quam minime convenire, luce clarius patuiſſet; ſi, intra quam arctos limites cohibeatur impetus hujuſce mali, reputaſſent, non valetudini nautarum, utpote argumento indubitato, quo minus ſeminia morbi contineret navis, unquam confiſi eſſent; ſi vim, qua intenta agit, et effectus flebiles, qui ejus impreſſiones in ſyſtema humanum conſequuntur, in animo habuiſſent, merces ubicunque ſparſas, ſicut pyxidem Pandorae reſeratam, morbum et lethum quoquoverſum diffundere non omnino ſiviſſent. Commentaria, quae fide maxime digna nobis tradita ſunt, quaeque contagionis introitum, qua populus Maſſilienſis ad internecionem uſque redactus eſt, memorant, nave provectam eſſe, cujus nautae valetudine ſumma fruebantur, nunquam non aſſerunt. Cautiones, tunc temporis neceſſariae habitae, obſervantia tam attenta uſitatae erant, ut populo, poſt non paucos dies elapſos, vix perſuaderi poſſet, peſtem eum revera invaſiſſe.

Quamdiu

Quamdiu in navigio intactum reſtabat onus, tamdiu ſanitas floruit integra; ſed homines miſeri, qui primi ſiniſtris avibus mercium colligatarum faſces ſolvere, fato ſubitaneo, ab operatione hujuſce veneni, quod compreſſum novas vires acquiſivit, correpti, haud meritas luere poenas. Hic caſus infauſtus nobis exemplum praebet, quam omnino neceſſarium ſit, non ſolum hominibus moram quadrigenariam imponere, ſed et ſarcinas eo tempore examini ſevero, et ventilationi perpetuae, ſubjicere. Forſitan ſedulitas, merces explicando, et aeri obnoxias exponendo, aucta, ſpatium paucorum dierum in probatione imminutum compenſaret: Sed, nos hujuſce recordari decet, cujus experientia flebilis ſaepe homines certiores fecit, quam invicta pertinacia quaedam ſubſtantiae animales et vegetabiles contagionem retineant; eo ut morae quadrigenariae, contra hunc morbum lethiferum, tutamen certum devenirent. Noſocomia, oſtiis vicina, conſtrui oportet, quorum nonnulla, homines, alia res, quibus commercium pro ſuſpecto habitum nos ſuppeditat, recipere deſignarentur: Hiſce aedificiis erigendis ſitus commodiſſimos praebent vel inſulae vel peninſulae: Sed ſi tales obtineri nequeant, eas poſitiones eligere debemus, quibus cum regionis interiori quam minime conſueſcat. Et onus et nautas in aedes disjunctas transferri neceſſe eſt; et ſi in nave polleret morbus, ſanos ab aegris ſecerni, et in valetudinaria, quam longe a ſe invicem remota, tranſportare conveniret; illuc morbo petiti vitae aut mortis diſcrimen ſubibunt; integros, exutis quas gerebant veſtibus, tonſis capillis, perlutiſque corporibus, talem moram qualem ſtatuere magiſtratui viſum erit, facere oportet, antequam in conventus hominum admittantur. Veſtimenta quibus induti erant, utpote vilia, ipſis non repugnantibus, in majorem ſecuritatem delere, forſitan haud ſupervacaneum apparebit; ſed ea lavare, et aere libere admiſſo exponere, omnino neceſſarium erit; eandem cautionem, reſpectu omnium quae ad navitas attinent, haud praetermitti decet. Hae ordinationes, quas a probationem ſubeuntibus obſervari oportet, et convaleſcentibus ſufficient.

Talia inſtituta, omnia pericula hujuſce morbi, a nautis recipiendi, longe amovere pollicentur: Sed ratione mercium, difficultas gravior oritur; harum pretium eas damno affici non ſinit; et nonnullae attamen, ex. gr. xilòn, ſericum, pelles, &c. contagionis ita tenaces ſunt, ut ſedulitas maxima neceſſaria admodum deveniat. Ad has res recipiendas, conſtruantur aedes, quae aerem ex omni parte admittant. Hunc finem nobis proponentes, noſócomia locis editioribus aedificare debemus; aedes a columnis ſuſtineantur, et camera fornicata

nicata merces, quae probationi deſignantur, recipiat; plurimas in hoc conclavi feneſtras quoquo verſus ſpectare oportet, tabulatum plurimis locis terebrare, quo ſine impedimento introeat aer, et tempeſtate ſerena ejus circulationem follium uſu promovere, tubis ad foramina applicatis, non abs re erit. Nonne etiam ex ventilatoribus, nuperrime ad faſtigium provectis, quidam fructus ſperari poſſet? Quoniam aeris libera undique admiſſio, ſola, qua imminuitur contagionis impetus, methodus inveniatur, nullam excogitationem, quae huic propoſito inſervire poſſit, a nobis contemni decet. Nec ſufficit aër introductus, niſi et induſtria maxima, merces ejus actioni exponens, adhibeatur; ſoluto faſce, ſingulae explicentur partes, aliae aliis remotae, ventoque irruenti ſubjiciantur, quam latiſſimam ſuperficiem porrigentes. Amor humani generis, ſacer ſemper habendus, et tormenta quaedam, impenſis artis machinalis formata vellet, quae ab hominibus, longo intervallo diſtantibus gubernata, applicationem manuum immediatam in ſarcinis ſolvendis inutilem redderent.

Faſcibus religatis, et mercibus, ut ſupra dictum eſt, vento expoſitis, methodum, qua dignoſci poſſit, utrum ſeminia morbi foveant, necne, tradit Doctor Mead. Praeceptum huic obſervationi nititur, quod regiones peſte vaſtatas, minores aves tunc temporis habitare non inventae ſint, et ex iis quae intra hominum domicilia cohibentur, maxima pars mortua ſit. Ideo, temporis quodam ſpatio poſt illorum admiſſionem interjecto, ſi ſanitate ordinaria vigeant, merces pro innoxiis habendae ſunt; ſi moriantur, illarum exitium documentum indubitatum praebet, quod ſeminia morbi retineant. Eo, ut accurate dignoſcatur, quo tempore contagionis expertes aeſtimari deceat, aves de integro, uſque eo, quo effectus incommodi penitus evaneſcant, inferri jubet. Hae cautiones abſolute neceſſariae videntur, utrum contagionis duratio aptitudini cuidam attribueretur, hiſce ſubſtantiis propriae, quae aerem ſeminiis morbi onuſtum et abſorbet et retinet, aut qualitati cuidam, quae in hac aeris ſpecie exiſtit. Medici plerumque contagionis longam durationem, utpote priori fonte hauſtam, exponere volunt; ſed mihi veriſimile apparet, et naturam ipſam aeris inquinati magna ex parte pro cauſa eſſe. Phaenomena notatu maxime digna contemplemur, et anne quanquam analogiam nobis monſtrare poſſit inveſtigatio, quae huic opinioni ſtabiliendae aut protinus evertendae inſerviat, perpendamus. Aer contagioſus quam minime volatilis apparet; quod hoc ita ſeſe habeat, argumentum validiſſimum nobis offertur ſanitas, qua fruebantur homines ab aegris pertenui muro tantummodo diviſi. Intra arctos terminos compreſſus,

preſſus, et inde viribus pollentior evadens, vitale principium inſtanter afficit et ſuperat; ita inter aerem peſtis contagione imbutum, et iſtam ſpeciem aeris mephitici, quae a Doctore Prieſtley putrida denominatur, ſumma obtinet ſimilitudo: Singulae ſpecies, ab arcta cohibitione novis viribus acquiſitis, vitam animalium continuo extinguunt; ſuperficiei applicatae, aut interiori corporis illatae, proceſſus putridi abſque mora provecti pro cauſa ſunt. Unaequaeque aere atmoſpherico ponderoſiores, vi gravitatis ſola ſubſtantiis ſpongioſis neceſſario adhaerebunt, a quibus ſemel attractae, niſi a vento violentius impulſo abigi nequibunt. Hanc analogiam ſancire, quoniam et mutua relatione fundetur, et conſiliorum ſupra traditorum obſervantiae maximum fructum connexum polliceatur, magnopere vellem; et haec reputanti veriſimile apparet, tales ſubſtantias, quales, aqua immerſae, damno affici non in proclivi ſint, hoc pacto innoxias pro certo reddi poſſe; quoniam auctor ſagax, ab hac methodo, remedia contra aerem putridum maxime efficacia ſuppeditari expertus ſit. Huic conſilio aliud examen ſubjungere fas ſit, viz. canes noſocomio immiſſos, qui, ex odoratu exquiſito et poſitione corporis prona, hujuſcemodi contagionis impetui maxime obnoxii evenient. Itaque ſeſe rem habere, teſtimonio Homeri, accurati admodum naturae obſervatoris, confiſus aſſero: Hic inclytus poeta, priores peſtis incurſus, qua Graecorum exercitus maxima cum clade oppreſſus eſt, enarrans, canes principio eam adortam eſſe commemorat. Ουρηας μεν πρωτον επωχετο και κυνας αργὺς. Corpora animalium vita functorum, quam amovere neceſſarium ſit, neminem latebit; quod hoc machinalis ſcientiae ope efficiatur, res omnino concupienda unicuique apparebit.

Quo experimentorum illatorum firmae baſi niteretur perdilecta opinio, quaſdam nimirum ſubſtantias, ex. gr. xilon, &c. aerem contagioſum tanta pervicacia retinere, ut omnes ſolicitudines vanas eluderent; et unum a ſe inſtitutum tradit Mead; xili portionem carni putreſcenti propinquam in vitrea campana collocavit, ſed ita poſitam, ut carnem attingere non poſſet: Unius diei ſpatio xilon tam graviter olenti odore infectum eſſe enarrat, ut arculae impoſitum, et per decem menſes incluſum, foetorem non amiſerit: "Si vaporum vice carni putreſcenti exhalantium, (auctoris verba accipiatis) xilon effluvio puris, quod ab homine peſte laborante ortum duxit, imbutum eſſet, non dubito quin peſtem vulgaſſet." Auctoris ſcopum hic loci perſpicere arduum eſt: Analogiam eandem, quam nos inter aërem peſtiferum contagioſum, et putridum inſtituit, in hoc (ut aſſerere ipſe videtur) conveniunt ambo,

quod

quod ſumma vi ſubſtantiis quibuſdam inhaereant; et in hoc experimento, ex ſimilitudine ſola qua aër contagioſus putridum refert, effectus noxios et prius edere poſſe, colligere licet: Mihi itaque haud minime admirandum apparet, auctorem, diſcrepantiam imaginariam, nullo argumento aut experimento fundatam, inſtituere volentem, cognationem veram, et quae oculis ſubjecta pateret, praetermiſiſſe. Quoniam, in utroque caſu, aër vaporibus imbutus ſit, qui a corporibus putredinem ſubeuntibus oriuntur, unius ab alterius qualitates, ratione ſola faſtigii quo provectus ſit proceſſus putridus, diſcrepare poſſe patet: Et xilon utrius effluvio infectum, febrem putridam aut peſtem creare poſſe, viz. eundem morbum, et ſymptomatum violentia tantummodo differentem, veriſimile apparet. Sed, quanquam aëris utrumque genus noxium, neutrum tamen, contagionis tanta vi, quae vinci neſciat, praeditum haberi decet; et xili portio, quae aërem inquinatum a carne putreſcenti abſorpſerat, experimento eodem modo, quo enarrat Doctor Mead, a me inſtructo, aqua immerſa, et poſtea per paucos dies vento expoſita, omnes foetidi odoris plane expers evaſit. Theoria tam futilis, attentiones noſtras diſquiſitioni impenſas, haud merita eſſet, niſi pro fundamento practici conſilii ſeſe haberet.

In pagina ſubſequenti, quandocunque navis a regione adveniat, qua peſtis vi parum conſueta inſaeviiſſet, et nautarum quivis morbo petiti periiſſent, et navigium et onus demergere, hortatur Mead: Nautis peperciſſe benevolentiae faſtigium apparet! Poſtpoſita enim crudelitate conſilii, quod plures homines, rebus proſperis vigentes, ad ſummam egeſtatem redigeret, et aliis difficultatibus laborare videtur: Quis terminos conſtituet, quibus vis ordinaria ab inuſitata diſcerni poſſit? Quis naturam morbi, cujus impetu interiit nauta, definiet? Quem in re tam ardua judicem eligemus, quando bona civi rapiuntur, haud ulla delicti ſpecie apparenti? Nonne illecebris, ſeſe a lege tam iniqua per rerum vectarum tabellas fictas tuendi, ſuccumberet mercator? Nonne hac ratione, et naturam morbi celare, ſi hujuſcemodi febris nautis incidiſſet, neceſſario impelleretur? Nonne tales formulae commercium, ex quo fonte nobis derivantur et divitiae et dignitas, neceſſitatis fictae ſuperinducto colore gravarent? Nonne tyrannidis inſtitutis temporaneis, quam ſenatus Anglici tranquillae et deliberatae providentiae, melius reſponderent? Nihil niſi timor pannicus talia conſilia, quibus et ratio et humani generis amor aeque conculcari videtur, auctori dictitaret; nihil unquam ſenatum Britannicum ad legem tam iniquam ſanciendam eliceret. Inſtituta, quibus patria contagionis immunis ſem-

per conſervabitur, quaeque ſupra tradita erant, numero pauca et ſimplicia ſunt; haec fideli et exacta obedientia obſerventur; ne morae in oſtiis fluminum vanis formulis, quae a proviſionibus abſolute neceſſariis ſolicitudines avocent, omnino graventur, nec cautiones efficaciores ſtatuendi ſimulata neceſſitas harum rationes ordinarias interpellet.

Modis, quibus hujuſce morbi in patriam ingreſſus prohibetur, perpenſis, ad hos, quibus illato obviam eatur, et ne inter populum ſerpat, praecaveatur, reputandos progrediemur. Prout morbi admiſſio, inſtitutorum quae conveniunt aut defectui aut eluſioni, attribuenda eſt, ſic et ejus divulgationem aut a celatis primordiis, aut ab ordinationum ignorantia, quas contra morbum inſtitui deceret, nos ſuſpicare oportet. Quandoquidem igitur diſcrimen maximum ex hoc, quod per aliquod tempus latere poſſet morbus, nunquam non oriatur, quo pacto et viribus pollentior evadit, et auxilia contra allata hoſti aequo marte concurrere nequeunt, omnes, qui morbo laborant, ad eum quam citiſſime patefaciendum hortari, res maxima ſolicitudine digna apparet. Hoc propoſitum in animo habentem, ſumma ope niti magiſtratum oportet, quo primos impetus non ignoret; avaritia ingentium ſpe praemiorum allicienda eſt; affectus animi benigniores, auxilii efficaciſſimi, et minimo cum dolore amicis afferendi promiſſis, ad eum renunciandum, perducendi ſunt. AEgros ad aliquod noſocomium, extra oppidum ſitum habens, et ventum libere admiſſum recipiens, ſtatim amoveri decet; omnibus, quae miſeris tali morbo petitis neceſſaria habeantur, eos ſuppeditari neceſſe eſt; habiles, qui aegrotos curarent, mercede conductos eſſe; medicos et chirurgos, ſcientia, experientia, et benevolentia ſpectatos, incitamentis, quae conveniunt, allectos eſſe oportet, qui omne auxilium ferrent, quod a ſe allatum glorietur medicina, et qui miniſtros inferiores ſedulam operam navare cogerent. Scientia praecellentes magiſtratum aut ejus ſubſidiarium comitari in domibus viſendis, et pauperum praecipue, commodum erit; hi enim victus ſalubris egeni, aëra, qui ex plurium halitu intra arctos limites repreſſorum valde noxius evadit, reſpirantes, contagionis impetui maxime obnoxii nunquam non inveniuntur. Si quivis febre aegrotet, quae peſtem ſymptomatibus referat, ſtatim in Valetudinarium amoveatur; ſi plures, ſanos ab aegris ſecerni, corporibuſque diligenter perlutis, capillitio raſo, et veſtimentis mutatis, in aedes, quae probationi obeundae deſignantur, tranſportari, et illic moram a lege praeſcriptam ſubire neceſſe erit. Eandem diſciplinam et a convaleſcentibus ſumma cum cautela obſervari oportet. Methodus inter nos, eos, qui tali morbo laborant,

laborant, tractandi, ab hoc inſtituto longe aliena eſt. Quandocunque hanc contagionem quemvis invaſiſſe compertum ſit, aegroti omnem familiam intra eandem domum cohibere mos eſt, auxilio, quod ſubminiſtrare poſſet amicitia, orbatam, iis, quae vitae neceſſaria aeſtimantur, haud raro male ſuppeditatam, et omni ſpe ſubſidii ab arte Apollinari afferendi, intra terminos curae precariae praeſcripta, quam aegroto medicus mercenarius adminiſtrare velit. In hac domo, quam habitat deſperatio, eos reſtare neceſſe eſt, liberationem a morte ſola ſperantes; et ſi cuivis vi conjunctae morbi, horroris proprii, et ignorantiae miniſtrorum, non ſuccubuiſſe acciderit; tamen reminiſcentiae amicorum vita functorum lugubri damnantur, per totum poſt convaleſcentiam ſuam expletum menſem, et eo loco, qui contemplationibus moeſtis pabulum neceſſario ſuppeditaret, et quo aditum haud invenire poſſit vox amicitiae conſolatrix. Ex hac methodo aegrotos curandi, hoc, quod providere in propatulo erat, inſequebatur, ex morbo petitis perrari convaleſcebant, et, ex proviſionibus malo reprimendo parum idoneis, novas vires morbus acquiſivit. AEgrorum domus contagionis ſeminaria deveniebant, ex quibus tranſlata, radices pertinaciter infixas undique agebat. Timore perculſi ſaevitiae, contra hos miſerabiles exercitatae, ſaevitiae, quae contra reos uſitata veniam haud impetraret, et alii ſeſe morbo petitos percipientes, et hoc cognito, eadem crudelitate intentatos eſſe, de induſtria, quo loci res eſſent, celare conati ſunt, et hoc pacto morbo permiſerunt ſeſe in univerſum explicare, quo tempore intra perpaucas domos cohiberi habitus eſt. E contrario, eventus fauſti, qui curam clementem aegrotos verſus habitam inſecuti ſunt, nobis documento indubitato inſervient, quod hac ratione et publicae et individuorum ſaluti melius conſulatur. Anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, Londinum aggreſſa eſt peſtis furore pluſquam conſueto; ſed venia impetrata, ut unicuique, qui hoc vellet, aedes contagione inquinatas relinquere liceret, ex viginti ſanis haud quiſquam morbo correptus eſt, ex viginti aegrotis haud interiit unus.

Si vigilantia aut deficiens aut eluſa, contagionem ſeſe latius diffundere ſiviſſet, quoniam increbreſcat periculum, et illorum ſedulitate pari ratione ingeminata, magiſtratum et medicum, ad hoſtem, jam palam graſſantem, reprimendum, et ne alios adoriatur praecavendum, enixo ſtudio ſeſe accingere decet. Hoc propoſitum in animo habentibus offeruntur difficultates duae, quae ſummam attentionem merentur, viz. 1. Quomodo ab urbe peſte laboranti, in alias vicinas ſeſe diſſeminare, impediatur contagio. 2. Quo pacto morbus per oppidum diffuſus

fuſus compeſci, individuique ab ejus impetu liberari queant. Quicunque hunc finem ſibi proponit, errores, qui de nimia negligentia, aut diſciplina rigidiori, proveniunt, evitare debet: In horum primum inciderunt Turcae, in poſtremum reliquae nationes, quae Europam habitant. Turcae, a jugo ſubmiſſa Egypto, viam, quae ad originem contagionis ducit, patefactam invenientes, cum victoria morbum patriae intulere; neceſſitas, cui debetur excogitatio cujuſvis ad vitam conſervandam idonei, eos non edocuit, quantum commodi afferre poſſint ſtationes militum ita collocatae, ut habitatores urbis morbo petitae vicinis conſueſcere prohiberent. Nec eos certiores factos, tales proviſiones adhibere, facile ſiviſſent religionis Mahometanae dogmata. Temperantia praeterea et ablutionum uſus frequens a lege Mahometana praeceptae, peſtis impetus inter eos haud aeque lethales reddidere, ac reliquae nationes Europae expertae ſunt. Manſuetudinem forſitan, qua eos adoritur, eaedem cauſae, quae impetuum durationem infert, attribui oportet. Omnes modos, quibus ejus ingreſſui obiam itur, adhiberi vetat praedeſtinationis abſolutae doctrina; ſed omnes conatus inhibens, eos a conſequentiis funeſtis ordinationum inconſultarum immunes reddit, quibus inter nos quotidie corroboratur morbus, et aegrotus ad deſperationem redigitur.

Omne propugnaculum amovere hae opiniones; ſed et metum abſtulere, quo homines contagioni magis obnoxii et ejus impetus violentiores evadunt. Utrum lenitas quam verſus Turcas induit peſtis, rationibus ſupra dictis aſſignari debeat, incertum eſt; ſed ejus aggreſſus permites eſſe, hoc argumento probatum eſt, quod iidem homines, qui contra ejus incurſus ſeſe munire recuſant, effugium variolae ab inſertione quaerant. Hos errores oppoſitos evitandi deſiderium, me curſum intermedium eligere perducet, omnes proviſiones neceſſarias admittere, omni cura miſericordi temperatas, quam dictare poſſit benevolentia.

Quandocunque urbem invaſerit peſtis, et quouſque diffuſa ſit, diſcerni nequeat, eam praeſidiis obſidere neceſſe erit: Circumagantur duae lineae, et ad diſtantias, quae conveniunt, collocentur excubiae, quae neminem abſque teſſera exire permittant: Sed quo tempore uſitantur hae cautiones, ne ab oppido in oppidum tranſveheretur contagio, et mala evitare oportet, quae, licentia urbem relinquendi negata, ſanis intentarent: Ideoque omnibus, qui non aegrotant, non ſolum urbe decedere liceret, ſed ad hoc etiam hortationibus impellerentur. Haecce permiſſio attamen certis limitationibus obnoxia, concedi deberet; mora quae neceſſaria habetur, ab omnibus,

qui

qui exire vellent, ſubeunda eſt; formulis praeparatoriis, quas ſupra memoravi, fideliter obſervatis, eos tempus, quod probationi deſignatur, ſub tentoriis terere conveniet; ea diſtantia ab oppidanis et excubiis ponantur caſtra, ut moram facientes, nec ab his recipere neque illis contagionem impertire poſſint. Dimidio temporis ſtatuti ita tranſacto, nec ſymptomate morbi apparente ullo, excubiarum primam lineam hiſce tranſire fas erit; intra lineas poſtea manere, et ſpatium temporis a lege mandatum implere, eos oportebit, quo elapſo, omnis cohibitio, amoveri debet, et eo quiſque exire ſineretur, quo res aut ſtudia eum ducerent. Quamdiu has moras durare oporteret, haud facile cognitu eſt; ſed forſitan (ut ſupra dixi) diligentia in formulis obſervandis aucta, tempus probationis imminutum compenſaret. Hae cautiones a morbo ab oppido in oppidum vulgando cavere ſufficient; haec indulgentia, et iis, qui decedunt, et qui in oppido reſtant, aeque neceſſaria eſt, quoniam imminutus civium numerus proceſſum putridum neceſſario diminuet, qui ſub radiis ſolis ardentioris, miaſma abunde et inſtanter generans, pro matre contagionis, et in his climatibus pro nutrice, habendus eſt. Sed quamvis omnibus civibus, qui ſanitati fruuntur, proviſionibus rite obſervatis, urbe exire liceret, nullae merces lineas tranſire permittendae ſunt, donec, extincto morbo, formulam ſupra dictam ſubiiſſent. Nec hiſce, qui commeatu urbem ſuppeditant, lineam tranſire liceret: Victus ab excubiis in locum inter lineam et urbem medium tranſportari oportet; et regreſſis militibus, cibum magiſtratus recipiat, et cum inter cives, prout cuique opus erit, impertiat.

2*do*, Morbo per urbem vulgato, quo pacto individui incolumes evadant, perpendere neceſſe erit. Hic loci, ut conſervetur methodus, cauſam quae praediſpoſitionem et quae occaſionem morbo praebet, priorem, ſyſtematis debilitatem, poſteriorem, contagionem illatam, reputare conveniet. Debilitas haecce vel ab affectibus animi internis, vel ab externis cauſis corpori ingeſtis aut applicatis, ortum ducit. Quod quaedam mentis perturbationes, viz. timor, luctus, &c. corporis imbecillem ſtatum inducere poſſint, nemo inficias ibit: Omnia itaque, quoad hos motus exciendos pertineant, ſedulo evitanda ſunt; ob hanc cauſam et Peſtis nomen antiquatum vellem, et medicos, quibus confiſum eſt munus aegrotos viſendi, ne naturam morbi niſi magiſtratui ſoli enuncient, cavere decebit. Quicunque naturam humani generis, a nominibus quam rebus ſemper affectu plus proni, et conditiones ſibi proprias conſiderat, quae iſti appellationi deteſtandae, ideas maxime horribiles conjunxerunt, talem cautionem omnino neceſſariam

neceſſariam confitebitur. Morbus, qui peſtis cognomen obtinuit, hoc ſolo natus non habetur, nec niſi ab externo allatus inter nos invenitur: Inde oriuntur incommoda duo; in opinione vulgi, ex novitate terrores haud meritos acquiſivit, et ex deficiente experientia, methodum medendi ignoverunt medici; haud mirum eſt igitur, cum haſce regiones vaſtaſſe, nec populationes ab eo factas, et rerum geſtarum memoria nobis traditas, crebris intumuiſſe figmentis, phantaſiamque ad tabulam perficiendam triſtes fucos contuliſſe. Quod hic traditur conſilii, techna honeſta eſt, morbum peſtem appelletis, timore morimur; ſed febris putrida nominatus, aeque innoxius evadit, ac aliae, quas quotidiana nobis offert experientia. Quo evitentur cauſae, hoſce effectus ſuſcitantes, nec campanis funebribus ſonari licet (quod in colonis Indiae Occidentalis inſtitutum obſervari conſuevit, febribus vi magna inſaevientibus), nec vita functos niſi nocte profunda ſepelire fas eſſet, quoniam hoc modo et metus et contagionis propagatio impediretur. Ob eandem cauſam omnibus, quibus in oppido reſtare non neceſſe eſt, quam citiſſime decedendi conſilium darem, quippe qui domibus incluſi, et a luctu et timore obſidentur; ideoque ſi quid contagionis eos invaſerit, ejus impetui facile cedent, utpote ab his affectibus ad eam recipiendam praediſpoſiti. Quodcunque igitur audaciam impertire poſſit, omnium animis inculcari debet; ideoque fidem, quam incantationibus caeteriſque alexipharmacis libenter adhibet vulgus, haud deſtructam vellem, niſi ad methodum aegrotos tractandi abſolute noxiam inducat. Haecce debilitas et a variis externis provenit; inter has praecipua habetur inedia; quocirca facultates quam maxime magiſtratum intendere oportet, ne inopia rerum, quae ad vitam neceſſariae ſunt, laboret oppidum. In urbe enim, quam opprimit peſtis, plus mali ab egeſtate quam a morbo civibus allatum eſſe, ſemper compertum eſt. Nec ſufficit victum abundare, et ſalubrem eſſe oportet, et ad propoſitum, debilitati obviam eundi, ſpectare debet oppidanorum diaeta, quae qualis conveniat, paucis ſuggerere, non abs re erit. Cibus nutrimento repletus, concoctu facilis, et naturam fluidorum, ad putredinem proclivium, corrigens, longe anteponendus eſt: Hujuſcemodi ſunt panis, leguminis unaquaeque ſpecies, quae in horto olitorio creſcunt, poma mitia, quaeque inter victum animalem et vegetabilem medium locum obtinent; et uſum carnis concedi nonnunquam fas eſt; ſed ſale aut piperi condita inhibeantur, quo irritamenti effugiatur cauſa, quod impetus omnium morborum violentiores reddit. Diatheſin phlogiſticam evitandi conſilium, et limites conſtituet, intra quos uſus vini, corticis Peruviani, et

balnei

balnei frigidi, contineri debet; quibus integer eſt ſyſtematis tonus perparce adhibeantur, quibus amiſſus eſt liberius. Calor, utpote corpus debilitans, noxius devenit, quod a teſtimonio plurium auctorum probatur, qui fabros ferrarios, caeteroſque artifices, qui ignem prope ſemper verſentur, morbo imminenti magis obnoxios eſſe, ejuſque impetui citius ſuccubuiſſe, aſſerunt. Quapropter conſilium, quod a quibuſdam ab Hippocrate ortum fuiſſe enarratur, viz. in urbe infecta quamplurimos ignes accendendi, inſtabili fundamento niti reperietur. Et frigoris acceſſus exitialis evadit; quippe qui, virium medicatricium ſubjugata reactione, ſedativos edat effectus. Inter cauſas debilitatis enumerare licet et vinum et venerem immodice uſitatam; nam in utroque caſu, vires ſyſtematis ſupra modum excitantur, quod irritamentum (ſecundum legem naturae immutabilem) pro ratione excitationis, neceſſario ſequitur collapſus. Poſtremo, perpendenda reſtat cauſa, quae occaſionem praebet, viz. contagio, quae, ne individuos adoriatur, et ne coacervetur, ſummam attentionem merebitur, et quo modo penitus deleatur, non praetermittendum eſt. Seſe quam citiſſime amovere, ſolum eſt conſilium, quod homines contagionis immunes pro certo praeſtabit: Sed, in priori parte hujuſce opuſculi, temporis haud exiguum huic conſiderationi impenſum eſt; ideoque antedicta reiterare ſupervacaneum eſſet. Quo minus coacervetur contagio, unumquemque aegrorum cubiculum ſibi proprium habere, feneſtras apertas ſemper retinere, ſtragula aliamque ſupellectilem, quae cubiculum aegrotos recipere deſignatum ornat, ſaepe mutari neceſſe erit: A diſſipatione enim ejus qualitates noxias corrigi poſſe compertum eſt; quoniam omnes exhalationes compreſſae, exitiales, aëri vero liberius immixtae, innocuae evadunt. Et abſorptionis variae methodi, aquae et vegetabilium, aëra mephiticum inhalantium, ope effectae, ad eundem finem implendum pertinent. Ut deleatur contagio ſuffimentorum varia genera a quibuſdam adhibentur; ſed horum uſum omnino vanum eſſe demonſtrat experientia, et munditiae, ventilatio frequens, aceti haud rarus uſus, forſitan et aëris nitroſi, remedia ſola, quibus confidere debemus, ſuppeditant.

DE CYNANCHE GANGRAENOSA.

AUCTORE J. TAILOUR.

I. CYNANCHEN gangraenoſam conſtituunt pyrexia typhodes, rubor et dolor faucium, deglutitio et ſpiratio difficiles, cum anguſtiae in faucibus ſenſu. Haec ei, excepta pyrexia, cum juſtis cynanches ſpeciebus, quae in noſologia * hujus morbi conſortes eſſe habentur, communia ſunt. Propria, quae ſpeciem conſtituunt, ſunt " Cynanche tonſillas et membranam faucium mucoſam afficiens tumore, rubore, et cruſtis mucoſis, coloris albeſcentis vel cineritii, ſerpentibus, et ulcera tegentibus; cum febre typhode contagioſa et exanthematis †."

HISTORIA.

II. Semper fere incipientem morbum comitantur, ſaepe ei praecedunt, horrores crebri, nauſea, anxietas, et vomitus frequens. Contra, his faucium affectio vix unquam praecedit. Eodem, quo illa tempore, vel brevi poſt, cervicis rigor quidam, faucium intus moleſtia, et raucedinis aliquid, incidunt. Fauces inſpectae intus alte rubere, et aliquantum, raro multum, tumere, apparent. Raro aegre aut cum dolore devoratur. Mox per tonſillas, velum, uvulam, et ex parte palatum, maculae albeſcentes, aut cinerei coloris, exiſtunt. Quae ſerpentes, dein coeuntes, cruſtis craſſis, ſubter quas, cum deciderunt, ulcera cernuntur, univerſum fere guttur obducunt. Quo tempore haec in gutture procedunt, eodem coryza incidit, qua tenuis, acer, et male olens, humor effuſus, nares et labra rodit. Saepe quoque, praecipue infantibus, dejectiones crebrae accidunt, quibus humor acris et tenuis ex ano effluit, hunc et ei vicina rodens.

III. Una cum his (ii.) ſymptomatis, pyrexia procedente, pulſus parvi, crebri, et ordinis expertes, omni veſpere exaſperatio, omni mane remiſſio ſunt. Actiones animales multum debilitantur, deliratur, ſaepe coma ſubit.

IV. Die ſecundo, eſt ubi ſerius, cutis, aliquando punctis exiguis, vix eminentibus, effloreſcit, plerumque maculis clare rubentibus, ſerpentibus, mox coeuntibus, ut, a vultu et cervicibus, ubi primum apparent, intra aliquot dies, ad inferiores artus paulatim perveniant. Haec rubedo, per brachia,

* Cull. gen. morb. G. X. † Ibid.

punctis,

punctis, miliarium inſtar, non in maculas coeuntibus, minus clara; ſaepe manibus et extremis digitis, rigentibus et tumentibus, clariſſima eſt. Eruptio, ut tempore adventus, a ſecundo ad quartum diem, variat, ita inconſtans, nunc ſubito recedit, nunc redintegratur, modo unum diem, modo quatuor, ſaepius tres vel quatuor, permanet; tandemque, cuticula in ſquamas quaſi fatiſcente, decedit. Sed neque accedens, neque decedens, pyrexiam et caetera ſolvit, ac ne remiſſionem eorum ſemper quidem parit.

TERMINATIONES MORBI VARIAE.

V. Fines morbi ſunt aut gangraena, aut diarrhoea exhauriens, aut glandularum colli tumores, ſaepe ſuffocantes, aut, correpta trachea, ſuffocatio, quandoque reſolutio.

VI. Progrediente morbo, ulcera gutturis liveſcunt, nigreſcunt, ſpiritus male olet, humores multa acredinis indicia peragunt. Gangraena pateſit. Et creſcentibus pyrexiae putridae ſymptomatis, tertio demum die aut ſerius, ſemper fere ante ſeptimum, mors ſeſe infert. Aut, tranſlata a gutture per pharinga et oeſophagum in inteſtina, quod pro re vera exponi poteſt, acredine, idem finis incidit.

VII. Haud raro, glandulae circa collum et cervicem lymphaticae, provecto morbo, tumefiunt. Nec hi tumores non quandoque ſuffocant.

VIII. Ut definitionis genericae, quod ad hanc ſpeciem attinet, recte pars eſt, "ſpiritum difficilem" eſſe; ita, pertinente ad hujus interdum inſtrumenta inflammatione, ſuffocatio vitam finit.

IX. Eſt ubi leniora ulcera et pyrexia ſunt, et haec minus in putridam naturam vergit; ubi, et apparente eruptione, et hac, poſtquam tridui aut quatuor dierum ſpatio totum corpus occupaverit, per ſquamas decedente, eadem remittit, dein ſeptimo aut ante die omnino, et quod reliqui poſt eam morbi eſt, ſeparatis cruſtis, ſolvuntur.

CAUSA REMOTA.

X. Cynanches cauſae remotae non ſunt, quas hinc in ſeminium, illinc in poteſtates nocentes, vulgo cauſas occaſionales dictas, diſtinguere poſſis. Nam, quamvis

XI. Seminium debilitas videri poteſt, quatenus infantes et alioquin invalidi magis opportuni morbo ſunt, non tamen ea neceſſaria eſt; ſiquidem nulla aetas, nullum corporis genus, ejus ſunt immunia. Neque, licet

XII. Cauſa occaſionalis contagio videri queat, ideo tamen eſt ; quoniam, ſine ulla corporis conditione, qualem ſeminium dicas, ſolaque vi propria inferre morbum poteſt.

CONTAGIO

XIII. Igitur cauſa ſimpliciter remota eſt. Quae, ſiquando ſine debilitate interna morbum facere non poſſe, quod verum eſt, videtur ; id propter ipſius debilitatem fit, non quia per propriam ſuam naturam alieno auxilio eget ; ſimili modo ac contagio quae peſtem facit, quam ſine omni conditione interna agere fatearis ; aliquando tamen propter debilem vim ſuam, ſine debilitate, cui infert corporis, nequit inferre morbum. Quo in caſu utroque contagio etiam cauſa ſimpliciter remota eſt, ſed minus efficax ; et debilitas corporis eſt tantummodo res forte adjuvans. Aut, ſi illam occaſionalem, hanc ſeminium, eſſe contendas, non multum repugno ; dummodo, inter has cauſas quae ſic aliquando, et eas quae nunquam fere, niſi conjuncto opere, morbum creant, ſatis clare diſtinguas.

Sic cauſarum ratione illuſtrata, jam dictis adjiciendum eſt, adeo contagioſam cynanchen gangraenoſam eſſe, ut raro ſporadica ſit, plerumque per populum graſſetur.

MORBI DISCRIMINA.

XIV. In cynanches gangraenoſae definitione, cruſtae mucoſae albeſcentes aut coloris cinerei, ſerpentes, et, ubi deciderunt, ulcera ſubter ſe fuiſſe oſtendentes, memorantur ; in tonſillari, non item. Quae tamen nota diſcrimen ſola non dat ; nam maculae his adeo ſimiles, ut, iis pro ſigno pathognomico habitis, gangraenoſa crederetur, quae tonſillaris cynanche erat, in hac quandoque repertae ſint ; eaedem albeſcebant, et quod confundendo magis eſſe poterat, quandoque cinereo colore erant, et quadammodo ſerpebant. Ut igitur perpetuum haec nota diſcrimen non praebet, ita quod eae maculae ſeu cruſtae in cynanche gangraenoſa perpetuae ſunt, in tonſillari rarius accidunt, id aliquam differentiam ſtatuit. Sed, ut ſigna pathognomica vix ulla ſunt, nec quenquam temere morbum, qui una quavis nota ab omni parte diſtinguatur, invenias, id ita quoque in re preſente ſe habet. Non ſignum pathognomicum maculae in cynanche ſunt. Quique eſſe arbitrati ſunt, nae ii cum magno ſibi commiſſorum malo, infantum exitio et parentum luctu, in dirum errorem inciderunt. Cum igitur huic notae diſtinctio morbi non

committenda

committenda ſit, ſed ei tamen cum aliis conjunctae; quae eae ſint, deinceps videamus.

XV. In utraque ſpecie tumor eſt; qui in gangraenoſa minor ſemper, nunquam tamen, ut nonnullis viſum eſt, ex toto abeſt.

XVI. In utraque ſpecie tumoris color perſpectus; qui in tonſillari clarus, in gangraenoſa, atrior aut nigreſcens, rubor eſt.

XVII. Quarum notarum utrique commune eſt, quod in prima ſpecie cum colore tumor aequalius per fauces diffunditur, in altera, prius parte magis contentus, dein ſpargi ſolet.

Quibus omnibus notis haud paulo

XVIII. Certius diſcrimen, ſaltem cum modo relatis conjunctum, pyrexiae genus praebet. Quae in cynanche gangraenoſa, ut ex hiſtoria facile patebit, typhodes, immo typhus manifeſtus, in tonſillari ſynocha, eſt. De qua, in quibuſdam caſibus, aut cujuſvis circa initium, ſi ulla dubitatio detur, certe hanc ſolvet, abeſſe aut adeſſe.

XIX. Contagio cognita. Cujus ſigna ſunt frigus aut inflammationis idiopathicae cauſae, non adventum morbi praecedentia, et hic per populum graſſans.

XX. Haec (xiv. xv. xvi. xvii. xviii. xix.), ut quodvis eorum ſigillatim anceps aut incertum ſit, tamen omnia, aut eorum etiam pars aliqua conjuncta, non morbum patefacere non poſſunt, ita ſaltem, ut a cynanche tonſillari certiſſime diſtinguatur.

XXI. Eadem a reliquis cynanches ſpeciebus, ſi paulo attentius earum inter ſe definitiones comparatae excutiantur, haud difficile dignoſcetur; una tamen excepta, a qua hujus differentiam deinceps dare adgredior.

XXII. Aliquando inflammationem cynanches gangraenoſae a propria ſua ſede (i.) ad laryngem et ipſam tracheam pertinere, tam ſigna externa *, de quibus ſupra † ſubmonitum eſt, quam cadavera inciſa, docent. Quod ubi incidit, id eſt, ubi ſpiritus, qui caeteroquin in hoc morbo non multum afficitur, difficilis eſſe incipit, et inter trahendum ſtrepere; ubi vocis raucedo, et tuſſis clangoſa, audiuntur; tamen ſecundae ſpeciei propria (i.), his priora, et tumor cum rubore (xiv. xv. xvi. xvii.), in faucibus apparens, item pyrexia ac contagio, quaeque ad has attinent (xviii. xix.), ei, cujus animus non ante confuſus aut ad diverſum judicium perverſus ſit, haud dubium dabunt diſcrimen. Quod ſi pathologia in diagnoſticis uti permitterer, ea quoque hos morbos penitus diſtingui dicerem. Certe nihil alteri contrarium magis eſſe po-

* Cull. pr. lin. cccvi. p. 280. † Cull. gen. morb. G. X. ſp. 3.

teſt,

teſt, quam inflammatio, quae trachealem *, et habitus ad putredinem vergens, quae gangraenoſam, ſpecies continet.

XXIII. Cum ſcarlatina pura eſt, qualem Sydenhamus deſcribit, qui nullam gutturis affectionem vel ſemel memorat, unde ſic puram illam aliquando eſſe patet, qualiſve multis abhinc annis per populum Edinenſem graſſata eſt, et ſaepe ſuperiore anno † in eadem urbe viſa eſt, tum ſola gutturis affectus abſentia ſatis in diſcrimen eſt. Aut, ubi ſine eruptione cynanche gangraenoſa eſt, quod aliquando quoque, quamvis rarius, incidit, abſentia eruptionis aeque affectionis genus diſcriminat. Quorum caſuum alter ſcarlatina pura, alter cynanche gangraenoſa ſunt, eoſque morbos ſua natura diverſos eſſe, eatenus oſtendunt.

XXIV. Verum, cum utriuſque ſymptomata, qualis caſus decem vel duodecim abhinc annis, et nuper etiam hac in urbe, annoque MDCCLXV. Monſpelii, popularis fuit, inter ſe miſcentur; tum uter affectus idiopathicus, uter alterius tantum ſymptoma aut conjunctio fortuita, ſit, et, quibus notis inter ſe diſcriminentur, ſcire demum intereſt.

XXV. Igitur, ſi affecti gutturis ſymptomata graviora, nempe atra faucium rubedo, tumor creſcens ſeque ulterius ſpargens, cruſtae albeſcentes, magiſque cinereae, ulcera mala, ad gangraenam tendentia, pyrexia typhodes, contagioſa, et omnibus typhi ſymptomatis ſtipata, humor acris ſupra et infra dimanans et tacta rodens, et eruptio talis, qualis ſupra (iv.) cynanchen comitari dicta eſt, apparent; ſcire licet, morbum cynanchen gangraenoſam eſſe. Contra, ſi leviora ſymptomata gutturis ſunt, aut etiamſi cynanches propriis ſimillima, et graviora fore, videantur; tamen, ſi eruptio ante "quartum morbi diem" non apparet ‡, ſi "maculis amplis, tandem coeuntibus, poſt tres dies in ſquamulas furfuraceas abitura," conſtat; et, licet contagioſa, tamen, ſi ſynocha pyrexia eſt, morbus eſſe ſcarlatina, remediis ei propriis, nempe antiphlogiſticis, curandus, vix dubitandus, rem propius ſpectanti, eſt. Denique, in ſcarlatina humores acres, maxime in ſummum corpus, minus in fauces cum phlogiſtico effectu; in cynanche gangraenoſa maxime in has, minime in illud cum putrido effectu, inclinantur.

CAUSA PROXIMA.

XXVI. Cauſa hujus morbi proxima typhi eſt, cui eruptionis ſuperaddita ſit.

* Cull. pr. lin. cccvi. et Homium profeſſorem noſtrum egregium idem opinatum.

† Anno 1775. ‡ Cull. gen. morb. G. xxx.

XXVII.

XXVII. Cauſa igitur debilitas maxima eſt, eoque, ex inducto ſpaſmo, reactionem minorem recipiens. Debilitatem ſubeſſe et primum omnium incidere, manifeſta ejus ſymptomata (ii. iii.) ſupra relata, primum apparentia, argumento ſunt. Cujus generis (nam faucium affectio vix unquam praecedere aperte dicitur), ſi minus clare magiſque ambigue, "horrores, nauſea, anxietas, et vomitus," quae a diverſa cauſa eſſe poſſunt, certe liquido et manifeſte, pulſus ſtatus, et "actionum animalium debilitas, delirium et coma," ſunt.

XXVIII. Spaſmum induci et proximum ordine eſſe, gutturis affectio, diarrhoea, et coryza, ſuppreſſam perſpirationem et introverſos humores indicantia, declarant.

XXIX. Reactio, quae parva eſſe dicta eſt, ita, quidem parva eſt, ut obſcurius, et niſi "exaſperatione" quae "omni veſpere" redit, non ſignificetur. Quod ipſum, gravem morbi naturam, quemque ad finem tendat, aperit.

XXX. Quanta vero, ex qua haec omnia (xxvii. xxviii. xxix.) profluunt, debilitas ſit, morbi curſus, ſtatus, et finis (v. vi. vii.) oſtendunt.

XXXI. Altera cauſae (xxvi.) pars ea eſt, quae eruptionem et gutturis affectum continet. Eſt autem haec contagionis ignotae opus; quo fit, ut, generis nervoſi, dum ipſum ita debilitatur, ut typhodem pyrexiam ea debilitas excitet, ita quoque motus afficiantur, ut certo tempore, (iv.) in ſummum corpus impetus directus eruptionem, introverſus gutturis affectum, excitet.

PRAECIPUORUM SYMPTOMATUM ET CAUSAE PROXIMAE, QUODAM TENUS, EXPLICATIO.

XXXII. "Horrores crebri, nauſea, anxietas et vomitus" (ii.) quae "ſemper fere incipientem morbum comitantur," manifeſti hujus pars ſunt. Cui languor, laſſitudo, pulſus exigui, debiles, et tardi, quae communia febrium juſtarum ſunt, et aliae debilitatis notae * praeiiſſe, ſi inquiratur, invenientur. Nam, ſi pyrexia typhodes, ſi morbi manifeſti ſigna, et dein ſecutura omnia, qualia in typho, apparent, ſi cauſa debilitas eſt, et affecti praecipue debiles; illae debilitatis notae praeierint neceſſe eſt. Certe nunquam iis et certioribus typhi ſignis affectio gutturis praeeſt. Quorum omnium cauſa communis debilitas, cerebri actionem, eoque ab ea pendentes actiones, vitales, naturales, et animales, imminuendo agit. Sed, cum

XXXIII. Contagioſa (i.) haec pyrexia ſeu "febris typhodes" ſit, ita, debilitatis et actionum omnium imminutarum

* Cull. gen. morb. cl. i. O. 1. charact.

cauſam

cauſam remotam materiam contagioſam eſſe, ſequitur. Materiae contagioſae, ſeu contagiones, modo ſtimulando, ut in iis exanthematis, quarum pyrexia ſynocha eſt, modo ſedando, ut in typho, et iis exanthematis, quarum pyrexia typhus vel ſynochus eſt, modo in univerſum corpus, ut in eorum ipſorum morborum queiſvis, modo in partem, ut in ſyphilide, agunt. Sed quare ſic aliter alia, quoque modo agant, dici non poteſt.

XXXIV. Cruſtae mucoſae muco, diſſipata aut abſorpta parte tenuiore, coeunte et humore ichoroſo, e cruſtis promanante, conflantur. Rubor ſolitae ſuae in quavis, ſive idiopathica, ſive ſymptomatica, inflammatione, cauſae, nempe ſanguinis in partis vaſa congeſti copiae, debetur. Idem non, ut in prima hujus generis ſpecie, clarus, ſed ater eſt, aut ad nigredinem vergit, quia jam ex quo hoc fit, corruptus humor, mox corruptior futurus, ut videatur, ſubeſt. Serpunt cruſtae, quia ulcera, unde pendere dictae ſunt, infra augeſcunt. Perpetua in hoc morbo ulcera ſunt, propterea quod, in tanta debilitate, non eſt in genere nervoſo ea vis, quae ad ſpaſmum febrilem ſuperandum ſufficiat; iſque, ideo permanens, certius, in guttur et reliqua internae ſuperficiei loca, humores acres perpellit. Gangraenam facit humor, ex toto corpore, in partem confluens, ante acris, nunc prorſus corruptus et putrefactus; eodemque ex parte, quae ipſa alias par affectui cauſa eſt, vaſorum atonia pertinet. Denique, tota gutturis affectio ideo fit, quia, quoties, qui vaſculis perſpiratoriis corpore ejici debet, humor, ſive ſanus, ſive vitiatus, illac effluere prohibetur, is cum ad alia interiora loca, tum prae caeteris in hunc, ob cauſam non bene intellectam, vertitur.

XXXV. Idem in aliis morbis, ut catarrhi utraque ſpecie ſemper †, ut exanthematis plus minuſve omnibus, ſed prae caeteris ſcarlatina, variola, et rubeola, et in reliquis cynanches ſpeciebus, eodem quoque et ob eandem cauſam vertitur. Sed in illis omnibus morbis tantummodo cum inflammatorio vel ſimplicis acredinis, effectu id fit, quia ſola in omnibus inflammatio ſubeſt, ſoluſve humor perſpirabilis naturalis retinetur. In hoc morbo gangraenoſus effectus, ob cauſas explicatas (xxxiv.), nempe corruptionem et putredinem humorum, et ſimorum atoniam, trahitur.

XXXVI. Eruptio (iv.) fit, quia propter arteriarum, in tanta toto corpore debilitate, debilem quoque actionem, non tanta ſubeſt vis, quanta humorem excernendum prorſus expellere queat; hinc pars inter cuticulam et cutem ſubſiſtens eruptionem conflat. Quae rubra eſt, quia, extremis vaſculis reſolutis, per horum fines particulae rubrae transfluunt.

† Cull. gen. morb. O. N. G. xxxviii.

Exanthemata

Exanthemata " aliquando puncta exigua" ſunt, quia ſingulae tantum particulae adhuc tranſeunt. Eadem " plerumque maculae clare rubentes, ſerpentes, mox coeuntes, ſunt, ut a vultu et cervicibus, ubi primum apparent, intra aliquot dies, ad inferiores artus paulatim perveniant." Maculae, pro punctis majorem ſuffuſionem, eoque majorem cauſae gradum, ſignificant. Quod autem a vultu et cervicibus incipiunt, et paulatim tantum ad extrema tendunt, id relaxationem ſolam cauſam non eſſe, et aliquem a tergo, etiam in hoc extremae debilitatis caſu, impetum requiri, indicat; ſiquidem ibi primum eruptio fit, ubi, a corde et cerebro diſſitis minus partibus, major vis vaſorum eſt; et eo deſinit, ubi, propter maximam indidem diſtantiam vaſa minime adjuta deficiunt.

XXXVII. Quod eruptio aliquando deeſt (xxiii.), id duarum cauſarum alterutri, aut majori, quam quae eruptionem facit, aut minori etiam, debilitati, nam utriuſque generis exempla non deſunt, tribui poteſt. Minor aut nulla debilitas, immo etiam magna forſitan, ſed inconſtantior et aequalis minus, actio, in variola diſcreta, in ſcarlatina, in eruptione miliari, multorum morborum, a reactione pendentium, ſymptomatica, eruptionem facere videtur. Quae contra in typho petechiali, in peſte, in variola confluente, et ſi qui alii ſimiles affectus ſunt, magnae debilitati tribuenda eſt. Quarum eruptionum illius cauſa eſſe videtur, quod per majorem juſto impetum humor, corpore ejiciendus celerius et immoderatius citatur, quam cutis foraminibus tranſmitti ordine poteſt; hujus, quod debilis vaſorum actio debito impetu humores non perfert. Quam rem variolae exemplum utramque apte illuſtrat: Ubi quicquid ſanguinis impetum, ut calor, intendit, id auget; quicquid, contra, eum imminuit, qualia frigoris ſedans vis et alvi purgatio ſunt, quorum illud, impetui in ſummo corpore moderando, haec eum inde ad interiora avocando, agunt, id puſtularum numerum imminuit. Quoniam igitur eruptio in cynanche gangraenoſa poſteriori harum cauſarum haud obſcure tribuenda eſt; ideo ejuſdem quandoque abſentia ad contrarium, nempe relatarum priorem, ſeu nimium impetum, referri poſſet. Et quid obſtat quo minus eo referatur? Naturam morbi, reſpondeo. In morbo enim, quem magna ſemper debilitas continet, et in quo ſemper a ſummo corpore plus minuſve impetus avertitur, nunquam in illud nimius impetus, iſve eſſe poteſt, cui eruptionis abſentiam tribuas. E cauſis igitur quae reliquae ſunt, ut aiunt, poſſibilibus, haec aut bona eſſe aut mala poteſt; bona, ſi non tam relaxantur vaſcula extrema, ut rubras particulas, aut alienum humorem, tranſmittant; contra, mala, ſi, per ſpaſmi in ſummo corpore

 magnitudinem,

magnitudinem, vaſculorum ſeroſorum libramen ex toto introvertitur, ut, quicquid impetus ſubeſt, id omne in fauces rapiatur; aut ſi, feſtinante ad perniciem morbo, tempus, quo eruptio, quae non ante ſecundum diem aut ſerius fieri ſolet, fiat, non permittitur. Sed nos hanc rem in medio relinquimus, cum certiorem de ea concluſionem, res verae quae confirment, aut nondum ſint, aut nobis ignoratae.

XXXVIII. Hinc (xxxvii.) quantum inter ſe diſcrepent ſcarlatinae et cynanches propriae eruptiones, ſcilicet illam in nimio cum vigore et diatheſi phlogiſtica, impetu, hanc in deficiente et introverſo, cum diatheſi ad putredinem vergente, et fracto prorſus robore, poſitas eſſe, patet.

PROGNOSIS.

XXXIX. Cynanche gangraenoſa ſemper periculoſa eſt. Quod periculum pyrexiae magnitudine, et iis in gutture notis, quae gangraenae adventum denunciant, aeſtimandum eſt. Itaque ulcerum livor, vel etiam nigredo, ſpiritus foede olens, et manifeſta humorum nares et anum, ut ſupra dictum eſt, rodens acredo, gangraenae praenuncia, ſaepe tertio die aut ſerius, ſemper ante ſeptimum, certiuſque, ſi febris putrida eſt, mortem fore indicant. Immo ea febris putridae vis eſſe videtur, ut, ſine malis gutturis, aut certe cum melioribus, eundem ipſa per ſe eventum trahat.

XL. Quo crebrius magiſque alvus funditur, eo citior mors erit: Quia acredo, ſive a gutture in inteſtina delapſa, ſive ab eruptione eo delata, non ſimplex, ſed putrida, vires exhaurit.

XLI. Tumores circa cervicem eo nihil boni promittunt, quod magnam materiae morbificae abſorptionem, latiuſque membranam Schneiderianam affectam, eoque ex humore ſeroſo "acri," corrupto, putrefacto, in bronchias effuſo, quandoque ſuffocationem inſtantem, ſignificant. Quam certius etiam, ad laryngem et aſperam arteriam delata inflammatio, qualis in cynanche ſtridula fit, et ſimiles turbas ciens, portendit ‡; aut hinc quoque pneumonia exitio eſſe poteſt. Et ſic quidem aliqua morbus plerumque ad mortem tendit.

XLII. Eſt ubi laetior finis promittitur Cujus futuri haec ſigna ſunt: Ulcerum mitior ſpecies, lenior minuſque ad putredinem vergens pyrexia; hujus, eruptione prodeunte, remiſſio; eruptio triduum vel quatuor dies permanens, donec totum corpus cooperiat, dein in ſquamas, cum altera febris remiſſione, deſinens. His ſtipatus morbus, leni ſub ſeptimum vel ante diem ſudore, dein cruſtis a faucibus delapſis, ſomno, cibi deſiderio, et aliis bonis notis redeuntibus, finitur. Qui

tamen

tamen finis adeo certae cynanche gangraenoſae inſolitus eſt, ut, quoties incidit, pro morbi fundamento ſuſpiciatur jure ſcarlatina.

CURATIO.

XLIII. Huic morbo eadem, quae typho, medendi conſilia ſunt; ſiquidem ab hoc, tantum eruptione gutturiſque affectione, et harum cauſa communi, differt; adverſus quam, quia propria ejus natura ignoratur, eoque propria remedia dirigi nequeunt, communi uti conſilio neceſſe eſt. Hinc una exceptio eſſe dicitur. Igitur

XLIV. Ubi adultum morbus aggreditur, ſi is robore et viribus viget, ſi inflammationis ſpecies tonſillarem refert, ſi pulſus non parvi, debiles, et ordinis expertes, ſed hoc bono, pleni et validi ſunt; in tali caſu haud dubium eſt, quin ſanguine miſſo opus ſit; eoque magis, quod etiam in typho, etiam in hoc putrido, per occaſionem irritatio, immo vera inflammatio, ſuboriens, ſcalpelli uſum requirit. Quae tamen in utroque morbo rara occaſio, difficiliſque in primis cognitu, etiam a prudentiſſimo et curationum peritiſſimo, eſt, et certa ex errore pernicies. Qui igitur proſpere ſe in cynanche gangraenoſa ſcalpello uſos aiunt, ut nec cautionem in ea re praecipiant, eos deceptos ſuſpicor, ſcarlatinam aut cynanchen tonſillarem pro gangraenoſa habuiſſe. Hoc ita conceſſo, eaque cum dubitatione et ſolicitudine, ut pene conceſſiſſe me poeniteat,

XLV. Conſilium medendi eſt putredini, ſive in parte ſeu toto corpore creſcenti, occurrere, tonumque et vigorem ſuſtentare et reſtituere.

XLVI. Cujus remedia, adverſus gutturis affectionem gargariſmata ſunt. Nam, licet, quod non utique veriſimile eſt, a febre diarrhoea non penderet, tamen nocens materia, e gutture in inteſtina tranſiens, non poteſt non putridum et venenoſum effectum trahere. Nonnulli injectos liquores metuunt, ne in glottidem irruant. Qui utique vanus metus eſt, ſponte enim ſatis ſe adverſus iſtum caſum glottis contrahit. Huic uſui acida diluta conveniunt, tam abluendo nōxiam materiam, et deſcendere prohibendo, quam vim ejus putridam contraria vi frangendo. Myrrha, quae humore ſolvente ſpirituoſo, partem irritaturo, diſſolvatur neceſſe eſt, ideo, et cortex Peruvianus, incommoda ſunt.

XLVII. Omnium antiſepticorum cortex Peruvianus putredini per corpus diffuſae optime obviam it. Qui integer, non decocti, non ſoluti formis, quae imbecillae ſunt, aſſumendus

 eſt,

eſt. Idem et initio et toto morbi curſu recte dabitur; ſiquidem nunquam uſui ejus, quae initio typhi, diatheſis phlogiſtica, utpote ab hoc morbo puro aliena, obſtat.

XLVIII. Eundem uſum frigus, extrinſecus admotum, praeſtat. Et ut cauſa corruptionis ſordes ſunt, ita remedio erunt munditiae.

XLIX. Eidem conſilia emetica, et ad vomitum et ad nauſeam movendam data, reſpondent. Vomitu putridum humorem ejiciunt, ſpaſmum ſummi corporis ſolvunt, et ab interioribus tractibus corporis, maximeque a faucibus et canali alimentario, impetum et colluviem humorum avertunt.

L. Denique, quamvis putridus hic morbus ſit, affectionis tamen gutturis, ut inflammatoriae, non habenda nulla ratio eſt. Utque, quod paulo ante ſubmonitum eſt, irritatio, aut etiam inflammatio, ſub peſſimo et extremo typho forte exoriens, ſuis, tanquam nulla debilitas, putredo nulla, ſubeſſent, remediis, atque etiam ſanguinis miſſione tractanda videtur; ſic partis hic inflammatio aliquam ſibi curam vindicat. Quod ſi, propter majorem ſaepe hic, quam in typho, et certam ſemper, ubi ſcarlatina aut cynanche tonſillaris abſunt, putredinem, ideo minus, quam in eo, ſanguinis detractione hic periclitandum eſt, neque, niſi, ubi talia ſymptomata, qualia relata ſunt, ſeſe offerant, ſtringendus eſt ſcalpellus; tamen adverſus gutturis intus tumorem (nam de externo illo, qui aliquando circa collum aut cervicem oboritur, non loquor), atque etiam, ubi is minus memorabilis eſt, ad inflammationi moderandum; veſicatoria, humoris copiam abſtrahendo, diſtenſionemque et ſpaſmum imminuendo, perquam idonea erunt.

DE DYSENTERIA CONTAGIOSA.

AUCTORE ANDR. WARDROP.

CHARACTER MORBI.

PYREXIA praeeunte; nauſea vel vomitus; inteſtinorum inflatio; tormina; dejectiones frequentes, prius faeculentae, deinde mucoſae, ſaepe cruentae, et teneſino ſtipatae. Morbus epidemicus, contagioſus.

Dyſenteriam a di rrhoea facile diſtinguet hicce character. Hoc etiam, quod contagioſa eſt, ad eam a febre, impetum ad

ad inteſtina habente, ſecernendam non parum confert: Et nauſeam vomitumque, quae medici conſtanter fere ſubeſſe teſtati ſint, idem praeſtitura eſſe putamus. Denique, alius morbus non eſt, quem facile pro dyſenteria poſſis habere.

HISTORIA SIGNORUM.

Ea hic loci plene recenſere, neutiquam volumus; iis ſolis, qui nobis naturam morbi explorantibus auxilium poſſunt praebere, contenti.

Imprimis, conqueritur aegrotus laſſitudinis ſenſum, animoſque demiſſos. Paulo poſt, accedunt frigoris ſenſus, totius corporis rigor, nauſea, aliquando vomitio.

Haec parum diuturna ſubſequuntur ſenſus caloris, ſitis, pulſus celeres, aliaeque caloris febrilis notae. Quibus, poſt ſpatium longius breviuſve, inflatio inteſtinorum, tormina gravia, et vomitus, plerumque bilioſus, ſuperveniunt. Haec autem cum ſignis febrilibus, per aliquot dejectiones copioſas, et faeculentas, aliquantulum brevi levantur.

Levamentum quidem non diu manet; namque tormina ingraveſcunt, alvus crebrius dejicitur, teneſmus invadit, ſigna febris repetunt, et pulſus arteriarum, non tantum celeres, ſed pleni durique, ſaepe evadunt.

Quae alvi excretiones, ſub initium, ſtercoreae fuerunt, nunc numero creſcentes, minus ejus, tandemque nihil omnino, repraeſentant, e muco ſpumoſo conflatae, nonnunquam ſanguine tinctae vel miſtae, ſaepe colore diverſae. His odor proprius et admodum foetidus.

Morbo procedente, ſigna inflammationis evaneſcunt, et febris formam typhi, cum notis putredinis, induit.

Si exitio ſit futura ſingultus accedit, dolor inteſtinorum quieſcit, pulſus parvuli, abnormes, fiunt, et intermittunt; et ad extrema jam ventum eſſe, ſudores frigidi, et ſigna debilitatis univerſae manifeſta, teſtantur.

In longitudinem majorem nonnunquam morbus producitur, notaſque febris hecticae concitans, morte finitur.

Cum morbus, auxilio tempeſtive adhibito, tandem fauſte depellitur, tormina minus gravia fiunt, et alvum ducentia maſſulas ſtercoris indurati, ſcybala appellatas, ſecum devolvunt. Caeterum ei non raro ſupereſt diarrhoea.

Ita ſe habet exemplorum dyſenteriae, quae ſaepiſſime occurrunt, hiſtoria.

Dyſenteria quidem ordinis ſupra poſiti non ſemper tenax, et ſigna febrilia antecedentia, ut in aliis febribus curſum humorum ad certam partem habentibus, admodum obſcura.

Animadverſae

Animadverſae ſunt tres hujus morbi varietates, quae totam conſtitutionem epidemicam nonnunquam inſignierunt.

1. Cum ſigna febrilia ab initio uſque inflammatoria.

2. Cum copia bilis rejectae, et ſtercori admiſtae, permagna.

3. Cum forma febris, ab ineunte morbo, eadem ac febris carcerum, vel peſſimi typhi.

Cadaveribus hoc morbo extinctorum inciſis, inteſtina univerſa graviter affecta, laxiora, ſemper admodum vitioſa, tunicis contractis, celluliſque in iis, ex ſingulari fibrarum muſcularium poſitura, formatis, ſuperficieque interna ſemper inflammata, ſaepe gangraena corrupta, in conſpectum dari conſueverunt. Quinetiam reperta ſunt, tubercula quaedam e ſuperficie inteſtinorum interna eminentia, papulaſque variolae nonnihil reddentia. Denique, auctus cordis, aliaeque laxitatis ſolidorum notae, ut in febribus putridis, ſe nonnunquam oſtendunt.

CAUSAE PRAEDISPONENTES.

Quae ad dyſenteriam concitandam, vel ad vim ejus augendam, inferre obſervatio teſtatur, ea ſequuntur.

I. Corpus debilitantia, qualia ſunt,
- A. Calores aeſtivi,
- B. Morbi priores,
- C. Sedantia,
- D. Immunditia.

II. Efficientia, ut corpus in putredinem inclinet, qualia ſunt,
- A. Ingeſta putreſcentia,
- B. Perſpiratio, praeſertim per frigus cum madore conjunctum, ſuppreſſa.

Cum haud dubie in votis uniuſcujuſque medici ſit, omnem naturae operationem, quae illi ob oculos obverſetur, perſpectam habere ; rationem modi, quo omnes hae cauſae agant, reddere, ſi fieri poſſit, neceſſarium eſt. Hoc ſuſcipimus, haudquaquam quidem nos modos earum operandi diverſos, conjunctiones mutuas, parteſque quas ſingulae in effectibus ſibi propriis edendis, agant, rite inveſtigare poſſe ſperantes. Quae natura efficit, adeo obſcura, adeoque multiplicia, effectus cauſas primarias tum ſaepe adaugent, reſque verae, unde aliquid queat effici, tam paucae, ut univerſa tantum, licet accurata ratiocinia noſtra forent, non ſingularia perſequi poſſimus.

I. *Corpus debilitantia*

Cauſam dyſenteriam excitantem, debilitate facienda, agere, poſtea

poſtea demonſtrare conabimur. Morbum in ſana movere, ſaepe non ſatis valebit; hoc vero, in eo, cui vires corporeae jam convulſae ſint, facile praeſtabit, et in aegroto hujuſcemodi, caeteris paribus, morbus ſemper graviſſimus erit. Quod debilitatem facit, eſt,

A. *Calores aeſtivi.* Dyſenteria nunquam, niſi aeſtate praecipite, autumnove incipiente, ſe oſtendit; et, quo majores calores aeſtivi fuerint, eo vehementius ſemper graſſatur. In his quoque regionibus graviſſime ſaevit, ubi ſolum humidiſſimum, aërem humidiſſimum, efficit.

Quomodo ea corporis conditio, quae aeſtate, ab ea, quae hieme exeunte, ſubeſt, differat, proximum eſt ut conſideremus. Cum calor omnia, quibus admoveatur, expandat, et igitur texturam eorum relaxet, et relaxatio ſemper debilitatem faciat, cumque gradus caloris cum humiditate conſociati certus animali materiae et vegetabili putredinem inferat; eadem in corpore humano a calore oritura eſſe, inter omnes fere conſenſum. Sed calorem, praeterquam temperaturam materiae afficiendo, haec non praeſtare notandum; de quo per thermometrum ſolum poteris judicare. Hoc, corpori humano admotum, temperaturam ejus omni tempeſtate, omni aetate, et ubique terrarum, eandem eſſe, ſaltem variationes ejus tam modicas eſſe, ut phaenomena nequeant explicare, teſtatur.

Effectus igitur caloris, ex ea affinitate, quae eum inter et corpus, ut quantitatem materiae modo ſuo formatam, utque principio vivente praeditam, legibuſque certis parentem intercedit, ſunt explicandi.

Primum igitur perpendendi ſunt, ejus effectus in corpus, ut modo ſibi proprio fabricatum. Quo hoſce exploremus, ſequentia, quae vera eſſe putamus, in medium proferemus.

1. Temperaturam omnium corporis humani partium, quas ſanguineus attingat circuitus, ſemper eandem eſſe oportere. Quamvis enim interdum in partibus externis poteſtas caloris generatrix quantitatem ablatam, ex toto penſare nequit; ſi tamen quam celeriter humores, per vaſa ſua tranſeant, ſecumque calorem partium internarum adducant, nobiſcum reputaverimus, quae ſupra ſint poſita vera eſſe, concludamus oportet.

2. Temperaturam partium, quas circuitus ſanguineus non attingat, quales ſunt, epidermis, &c. calorem internarum partium inter et corporum, quae externae contingant, fore mediam.

3. Tenſionem vaſculorum cutis verae, et totius igitur ſyſtematis arterioſi a tenſione epidermidis pendere. Utrum hoc verum

verum necne ſit, rem leviter intuenti non liquet, et forſitan non facile probari poteſt. Hoc ſaltem in dubio non eſt, calorem aliaſque cauſas, partium externarum tenſionem mutantes, eaſdem internarum immutationes poſſe creare; igitur, licet quod propoſuerimus non ab omni parte verum eſſe reperiatur, theoria noſtra generalis tamen non falſa eſt. A vero autem haudquaquam deflectere, ſequentibus inductus, opinor. 1. Quod vaſorum ſanguinis tonus, ab omnibus ea quolibet modo comprimentibus pendet. Ita faſcias, quibus pars quaelibet inſueverit, ad tenſionem vaſorum ſanguiferorum ſuſtinendam neceſſarias evadere, et, ſublatis, aneuriſmata, vel varices vaſis eis ſubjacere conſuetis inferri compertum eſt. Quam arcte epidermis cuti verae adhaereat, ſi nobiſcum reputamus, illam vaſcula hujus ſanguinea compreſſione hujuſmodi non afficere non poſſe videamus neceſſe eſt. 2. Quod balneum calidum ea, quae mox dicenda, praeſtat. Calor datus, conditione corporea data, ſyſtema aliquatenus relaxabit; at multo magis, ſi calor per aquam, non per aërem, fuerit admotus, ſolvetur. Aqua vero in ſimplicia ſolida tantum, et in ea non aliter quam humiditatem augendo, agere poteſt. Sed madorem nullis, intra curriculum ſanguinis, partibus auget, quod ad eas jam tantum humoris applicatum eſt, quantum abſorbere poſſunt. Igitur aqua calida in aliquam partem, extra curſum ſanguineum, quae epidermis eſt, tantum agat oportet. Quinetiam, ut effectus balnei calidi, per totum ſyſtema ſe evidenter oſtendunt, ſic mutationes tenſionis epidermidis, eaſdem in totum corpus mutationes diffundunt. Denique, haec theoria melius, ut opinor, magnam relaxationem per epiſpaſtica, quae epidermidem elevent, inductam, quam quaelibet alia, exponit.

4. Tenſionem muſculorum a tenſione ſyſtematis ſanguiferi pendere.

Ex ſupra poſitis cogi poteſt, auctum caloris externi epidermidem expanſurum et relaxaturum eſſe; inde tenſionem quoque ſyſtematis ſanguiferi imminutum iri; et hinc denique poteſtatis muſcularis debilitatem orituram. Quod effectum cauſam primariam augebit. Relaxata enim epidermis copiam materiae perſpirabilis ſolito majorem excerni patietur; et igitur, praeter conſuetudinem, humeſcet. Mador autem in primis relaxationem facit.

Proximum eſt, ut actionem caloris in principium vivens conſideremus. Hoc autem calor ſtimulat. Ob hanc cauſam, et quod, ut ſupra diximus, fibras muſculares relaxat, tonus fibrarum, et nervoſi ſyſtematis incitatio, minus a ſtatu tenſionis, quam a conditione poteſtatis nervoſae, aeſtate, pendebit.

Igitur

Igitur ſyſtema mutationibus poſterioris, quam prioris, magis afficietur, et debilitantia vehementius agent. Et, ſi febris fuerit excitata, formam typhi habebit, niſi inflammatio, loco propria, ſtimulo ſyſtema totum afficiet.

Hieme his omnino contraria evenient.

Caeterum, hi caloris effectus, licet corpora humana morbis quibuſdam opportuniora reddant, conditiones tamen morbidae appellari nequeunt; namque conſilium naturae ſapientiſſimum eſſe videtur, quod efficit, ut mortales in frigore et calore majoribus, quam in quibus aliter poſſent, valetudine commoda fruantur. Etenim calor, ut corpus ſtimulat, ita quoque relaxat; et frigus, ut ſolida firmat, ita ſyſtema nervoſum minus irritabile facit.

Inſuper alius caloris effectus, ut a morbo noſtro non alienus, notandus eſt, is nempe qui ſecretionem bilis adauget. Hunc autem, pro vero habitum, non explicandum putamus.

B. *Morbi priores*. Qua ratione morbi complures debilitatem inducant, fuſe inveſtigare, ab argumento noſtro nimis longe deflectere foret. De re autem ambigi non poteſt.

C. *Sedantia*. His accenſeri poſſunt, affectus animi triſtes, frigus nimium, venus immodica, ebrietas. Quomodo in ſyſtema nervoſum agant, nequit inveſtigari; et equidem dicere ſufficit, quaſdam poteſtates, conditioneſque animi, pro lege naturae ſtabili, debilitatem creare.

D. *Immunditia*. Hodie notiſſimum eſt, vapores qui a corpore humano oriantur, ſtagnare permiſſos, vim debilitandi ſibi permagnam acquirere. Haec autem accumulatio immunditiam conſequatur oportet. Cur loco minus honeſto nati huic, et omnibus aliis vitiis contagioſis, in primis objiciantur, ſordes in cauſa ſunt.

II. *Efficientia ut corpus in putredinem inclinet*.

Ut putredo cohaeſionem animalis materiae ſolvit, ita quaelibet ad eam proclivitas fibras muſculares, aliqua ex parte, relaxat. Hinc pro cauſa debilitatem faciente poteſt haberi.

Inſuper, aliud efficit. Contagio dyſenterica vim ſepticam habet; igitur cum hac cauſa conjuncta effectus ſubitaneos, multoque potentiores, edit. Calor humiditaſque aëris, ante omnia alia, putredinem inferre putantur. Caeterum, ea hoc aliter facere quam alimenta, quae aſſumamus, magis putrida reddendo, concedere non poſſumus. Quam relaxationem hae cauſae inducant, ea perſpiratione magnopere adaucta, quam moveant, abunde penſatur.

Num aliquid lucis huic argumento offundit doctrina nova, a Joanne Hunter, in Tranſ. Phil. vol. lxii. tradita, quae ſolidum

lidum vivum actioni fermentationis putridae aliquatenus obſiſtere docet? Nam, ut gradus vitae diverſi ſunt, ita admodum probabile, principium vivum, adverſus materiam putridam, magis minuſve poſſe pugnare, et igitur debilitatem cauſam putredinis fore.

A. *Ingeſta putreſcentia.* Poteſtas hujus cauſae haudquaquam dubia, et actio ejus, per leges putredinis jam notas, non explicatu difficilis. Cibum ex aliqua parte putridum, calida tempeſtate, capiamus ſemper neceſſe eſt; quod quidem facit, ut humores aeſtate magis putreſcant.

B. *Perſpiratio, praeſertim per frigus cum madore conjunctum, ſuppreſſa.* Particulae humorum maxime putridae potiſſimum perſpiratione e corpore foras eliminantur. Si igitur haec excretio fuerit cohibita, particulae intus detentae proclivitatem ad putredinem dabunt.

CAUSA OCCASIONALIS.

Dyſenteria haud dubie contagioſa. Contagium autem eam movens, eatenus naturae ſpecificae eſt, ut eundem morbum unicuique, in quem agat, ſemper inferat. Caeterum dyſenteriam ab aliis quoque cauſis, potiſſimum a miaſmatis paluſtribus, perinde ac intermittentes, proficiſci poſſe, Pringelius aliique contendunt. Nulli opinioni tanta auctoritate, documentiſque tam evidentibus, ſuffultae, pertinax adverſarer; ſequentia tamen, quae, me judice, obſervationes, quibus haec innitatur opinio, aliqua ex parte, fallaces eſſe poſſe teſtantur, in medium, uti ſpero, proferre licebit. Talia autem ſunt, qualia mihi, morbum a contagione ſola oriri, donec hanc ipſam rem diligentiſſime indagantes lumen ei majus offuderint, nunquam non perſuadebunt.

1. Auctores, ut opinor, ad diſtinctionem, quae inter ſporadicam et contagioſam dyſenteriam intereſt, animos non ſatis attenderunt; igitur aſſeverantibus dyſenteriam abſque contagione poſſe moveri, nihil fidei habendum. Dyſenteriam autem intermittentem, quae, ut documentum, morbum per paluſtria miaſmata poſſe concitari, adlata eſt, ad dyſenteriam juſtam haudquaquam pertinere opinor.

2. Argumentum minimi ponderis eſt, morbum ſaepe oriri, ubi contagionem a nullo fonte poſſis deducere. Namque res, in omnibus morbis contagioſis, ita ſe habet. Contagionem in fomite, quod aiunt, per tempus diuturnum celari poſſe, compertum habemus; in caſtris potiſſimum, cum ſemel adfuerit, ex toto aegerrime tolli fatemur.

3. Dyſenteria omnes alias pyrexias, a contagione ſpecifica oriundas,

oriundas, admodum refert. Eas, quantum ad modum originis attineat, qui nulla alia ratione, praeterquam noſtra, exponi poteſt, magnopere reddit.

4. Si eandem cauſam intermittentes et dyſenteriam poſſe facere verum foret, ubicunque illae epidemice graſſarentur, haec ibidem quoque quotannis oriretur. Et cum regiones pleraeque paludibus, quae intermittentes moveant, frequentes ſint, nulla fere dyſenteria eſſet immunis. Quinetiam dyſenteria, ob indolem contagioſam, crebrius intermittentibus ſeſe oſtenderet. Caeterum, omnino aliter evenit; dyſenteria enim, inſtar aliorum morborum contagione ſemet vulgantium, terram quamlibet ſemel tantum plerumque, per longum annorum decurſum, invadit, et aliquamdiu manens quieſcit.

DE SYSTEMATIS A SANITATE ABERRATIONIBUS.

Hae ſunt illa cauſarum effectuumque ſeries, quam cauſae morbi junctae conſtituunt, quaeque in mortem deſinit vel ſalutem. Si totam inveſtigandam ſuſciperes, univerſae febris doctrinae implicitus fores. Omnia igitur febrem ſpectantia, pro veris habentes, debilitatem, ſpaſmum, actionemque cordis et arteriarum auctam, primas eſſe mutationes, quae ſyſtemati ſint illatae, tantum notamus.

Quae proximae mutationes in dyſenteria incidunt, eae ſunt humorum ad inteſtina univerſa, potiſſimum ad craſſiora, impetus, ſecretio bilis, et muci glandularum inteſtinorum, ſolito copioſior, conditioque horum fluidorum nimis acris. Phaenomena, unde has concluſiones deducimus, ſunt, ventris dolores, vomitus bilioſus, profluvium alvi, femora aegroti acrimonia ſua adurens. Cauſam hujuſce determinationis exponere non aggrediemur, quoniam nulla ſunt data, unde aliquid cogi queat. Excretio humorum aucta copiae ſanguinis in glandulas confluentis nimis magnae debetur; rationem vero, cur acriores ſint, reddere non in promptu eſt. An nimia tantummodo ad putredinem proclivitas?

Sub hoc tempore febris univerſa plerumque quieſcit. Quod, cur ita accidat, nos ex toto ignorare non diffitemur; idem autem in pleriſque morbis contagioſis, curſu humorum ad locum certum ſtipatis, non inſolitum eſſe, neminem latere poteſt.

Quod deinde ſubſequitur, eſt actio totius canalis alimentarii, praeſertim inteſtini laxioris, adaucta. Haec, in inteſtinis tenuioribus, motum periſtalticum ſolitum tantum intendit; contra, in craſſioribus, tanta eſt, ut cum relaxatione non facile

cile alternet, cavumque eorum propemodum occludat; adeo ut nihil fere, niſi liquidum, per ſe tranſire patiantur; dum ſolidiora in cellulis, per fibras hic loci modo ſingulari ordinatas, factis detinentur. Has mutationes evenire teſtantur tormina, teneſmus, inciſiones, et ſcybala, quae, alvo ſubducta, deſcendunt. Ita poſſunt explicari. Curſus ad inteſtina factus tenſionem, vaſorum ſanguiferorum eis intendit; hinc tonus fibrarum eorum muſcularium augetur. Quo vero rationem actionis, praeter conſuetudinem, magnae reddamus, ſtimulum contractionem eorum cientem quoque adauctum eſſe, oſtendamus neceſſe eſt. Hoc autem a cauſis duabus proficiſci comperimur. 1. Ab acrimonia eorum, quae contineant, aucta. 2. Quoniam reniſus actioni aequalis eſt, a reniſu aëris aliorumque, quae capiunt, nimis potente.

Actio vero in laxioribus inteſtinis, quam in tenuioribus, major, cum in illis cauſae ſupra comprehenſae fortius agant. Haec igitur illa contractionibus ſuis relaxare non poterunt; ſed tantum ſolummodo motum exſuſcitabunt, quantus mucum foras eliminare teneſmumque dare conſueverit.

Quinetiam alius cauſarum hujus morbi effectus memorandus eſt; nempe, quod totum ſyſtema, praeſertim canalem alimentarium, ad putredinem proclivem efficiunt. Hoc, ut opinor, demonſtrant odor aegroti et excreta, aliaeque febris putridae notae. Potentiae autem cauſarum ſepticae, quae ea, quae inteſtina contineant, haud dubie plurimum afficit, cum ibi omnia magis, quam alibi, valetudine etiam commodiſſima, ad putredinem tendant, tribuendum eſt.

Curſus humorum ad inteſtina non diu ante factus eſt, quam ſigna febrilia rurſus repetunt, quae primum, ſaltem in militibus, qui plerumque validiores, ſaepiſſime inflammatoria ſunt. Haec vero diatheſis phlogiſtica, ſi morbus procedat, in ſpatium tantummodo breve manet, et febris ejus, quae gangraenam comitatur, vel typhi vel hecticae formam induit. Mutationes internae ſequentes, ut haec phaenomena plane teſtantur, incidunt. Inflammatio tunicarum inteſtinorum inducitur, et in totum ſyſtema diffunditur. Quae gravis gangraena finitur. Hoc ſi non accidit, putredo ſyſtematis, vel potentia cauſarum morbi debilitatrix, tonum vaſorum auctum brevi tollit, et, ut ſedans, in vires animales agit. Horum ſi neutrum eveniat, inflammatio in ſuppurationem deſinere poteſt. Quomodo hae mutationes efficiantur, cum nimis longum foret conſiderare, opiniones communes pro veris et probatis habendum eſt.

Hic morbus rariſſime, conaminibus naturae ſolis commiſſus, fauſte finitur, quod curſus ad inteſtina factus, quem pro molimento ſalutari habeamus, effectus, quibus natura nequeat occurrere,

occurrere, quique morbum intendant primarium, edit. Igitur, adverſus hos tam ope medicinae pugnandum, quam lethalia, ad quae natura cauſaeve morbi plane tendant, arcendum. Quod ſi feceris, morbus, decurſu ſuo peracto, etenim nec hoc vitium, nec febres quaſlibet alias, humorum ad locum certum impetu ſtipatas, protinus ex toto depelli poſſe, ſed ſpatium quoddam habere exiſtimo, tandem evaneſcit; ſed inteſtina adeo irritabilia plerumque dimittit, ut diarrhoea poſt eum aliquamdiu maneat. E nonnullis inciſionibus liquere videtur, dyſenteriam adeo exanthemata, ut papularum eruptionem habeat, referre.

Hunc in modum fere mutationes dyſentericae ſibimetipſis invicem ſuccedunt. Quinetiam varietatem ſignorum quamlibet actionis cauſarum varietatem indicantem explicabit, ut opinor, noſtra legum animalis oeconomiae notitia.

PROGNOSIS.

Mortem dyſenteria laborantibus infert, vel inteſtinorum craſſiorum gangraena, vel poteſtatis nervoſae debilitas. Ab inflammatione, per curſum humorum ad inteſtina factum, oritur gangraena. Haud ſilentio praetereundum videtur, inflammationem gangraenam multo facilius concitare, quod putredo humorum tonum vaſorum imminuendo agat; ortumque gangraenae hoc in morbo magis a proclivitate ad putredinem, quam ab inflammationis gravitate, pendere videri. Si enim priori non caute fuerit ſuccurſum, gangraena facillime accedit. Debilitatem facit potentia cauſae excitantis, putrediniſve humorum, ſedans.

Cauſis mortem inferentibus ita ſe habentibus, prognoſis noſtra ab iis, quae ſequuntur, deducenda eſt. 1. A ſignis impetus ſanguinis ad inteſtina violentioris. 2. A putredinis humorum. 3. A debilitatis actionem contagii potentem monſtrantis. Et, 4. A gangraenae.

RATIO MEDENDI.

Dyſenteria, ſibi commiſſa, rariſſime aegrotum non rapit, vel valetudinem adeo incommodam reddit, ut vita ab omni parte miſeranda evadat; auxiliis tamen plerumque, tempeſtive adhibitis, brevi paret. Rationes ei ſuccurrendi fere faciles et ſimplices praeceptis paucis, ex toto empiricis, non ita male tradi poſſent. Caeterum, praxi, tam vaga tamque incerta, haudquaquam erimus contenti. Quantum morbidas aberrationes ſpectat, quae phaenomena hujuſce morbi diverſa faciunt,

nos

nos aliquid non incertum afferre poſſe, viamque eaſdem tollendi noviſſe arbitramur. Conſilia igitur curandi, ab hiſce aberrationibus plane profluentia, in medium proferre conabimur.

Ut affectus morbidi, ſub ſtadiis morbi diverſis, diverſi ſunt, ita curatio noſtra, pro ejus progreſſu, variabit. Nihil omnino, antequam curſus humorum ad inteſtina factus eſt, quod hunc morbum a febre communi poſſit diſtinguere, nobis adhuc innotuit; noſtra igitur conſilia, utroque in caſu, eadem ſint oportet. Hanc ob cauſam, primi dyſenteriae ſtadii curationem praetermittendam judicavimus. Morbo plene conſtituto, principes aberrationes morbidae ſunt, impetus ad inteſtina, ſtimulus auctus eis admotus, et ſyſtematis nervoſi debilitas. Quarum poſtrema aliquando non ſubeſt, donec aliquandiu manſerit morbus. Ex his tribus omnem reliquam dyſenteriam pendere, in theoria tradenda, jam oſtendimus. His igitur ſublatis, morbus tolletur. Conſilia medendi, quaeque iis reſpondent, ſequuntur.

I. Curſum humorum ad inteſtina compeſcere,
- A. Actionem vaſorum ſanguiferorum imminuendo,
  - Sanguinis miſſione, 1
  - Epiſpaſticis. 2
- B. Humores ad ſuperficiem reducendo,
  - Emeticis, 3
  - Balneo calido. 4
- C. Vaſa inteſtinorum excernentia emulgendo,
  - Purgantibus. 5

II. Actioni ſtimuli in inteſtina occurrere,
- A. Acrem materiam foras eliminando,
  - Purgantibus,
  - Emeticis,
  - Enematis. 6
- B. Eandem temperando,
  - Diluentibus. 7
- C. ——— corrigendo,
  - Antiſepticis. 8
- D. Actionem ejus praeveniendo,
  - Demulcentibus. 9
- E. Inteſtina minus irritabilia reddendo,
  - Opiatis. 10

III. Debilitati obviam ire, vel tollere,
- A. Putredinem humorum corrigendo,
  - Antiſepticis.
- B. Syſtema nervoſum firmando,
  - Tonicis, 11
  - Stimulantibus. 12

Cuinam fundamento innitantur generalia conſilia, jam dictum. Cuinam vero ſingularia, theoria morbi monſtrabit. Quae conſiliis diverſis accommodentur, proximum eſt ut conſideremus.

1. *Sanguinis detractione.* Quantum haec conſilio noſtro conveniat, haud in dubio eſt; caeterum de ejus utilitate in hoc morbo, a multis diu acriterque certatum eſt. Omnes autem lites ſuper hac re ſequentia, uti ſpero, component. Cauſa dyſenteriam excitans, ad debilitatem ſyſtematis nervoſi, putredinemque humorum faciendas, non parum confert. Humorum vero ad inteſtina impetus, ſemper ex aliqua parte inflammationem, loco propriam, movet; quae, ſi contagium non natura admodum grave, vireſque aegrotantis magnae ſint, toto cum corpore communicabitur, et gravitate ſua gangraenam inferet, curſumve ad inteſtina pejorem efficiet. Sanguinem igitur mittere conveniet, cum morbus, epidemice graſſans, formam febris putridae rarius induit, aegrotus validus, et ſigna inflammationis concitatiſſimae ſunt. Nihilominus vero cavendum, ne tam ſaepe tantumque ejus detrahatur, quantum res modo poſitae depoſtulare videantur, cum morbi cauſam ad tonum ſyſtemati ſanguifero imminuendum facere compertum habeamus.

2. *Epiſpaſticis.* Quantum epiſpaſtica, ad impetum humorum a quavis parte avertendum conducant, neminem fugit; quod quidem relaxando praeſtare videntur: Igitur ſub hoc capite ponenda. Ad ea hoc in morbo, non abſque commodo, ſaepe decurritur; ſed cum conſilio noſtro facilius poſſit reſponderi, uſum eorum in his caſibus tantum ſuaderemus, in quibus omne praeſidium adhibeamus, et ſanguinis miſſione, ne vires corporeas nimis convellat, abſtineamus oportet. Abdomini ſunt admovenda; quoniam conſenſus cutem ejus inter et inteſtina maximus intercedere videtur.

3. *Emeticis.* Haec propoſitis diverſis accommodantur. Per primum morbi ſtadium, ut in omnibus fere febribus, ſpaſmum febrilem ſolvendo, et igitur impetum, ad locum quemlibet humorum plurimum cohibendo, magnopere proficiunt; at curationem morbi recens orti omittendam putavimus. Utrum emetica, vel alia auxilia, ſanguinis ad quamlibet partem curſum praevenire poſſint, eſt quaeſtio quae nondum exagitari coepit. Morbo omnibus ſuis numeris jam abſoluto, ea duplice conſilio adhiberemus: 1. Humores ad ſuperficiem evocandi, cui propoſito quam optime reſpondent: 2. Materiam acrem putridamve evacuandi. Caeterum ea ratione poſteriore morbo non multum ſuccurrere conſtat. Quos effectus in dyſenteria curanda inſignes edunt, actioni eorum

priori

priori tribuendi; unde, cur magis hunc in morbum, quam in febrem quamlibet aliam, poſſe reperiantur, explicare eſt. Per ea vomitionem plenam prius eliceremus, deinde nauſeam, idque veſpere tantum, ad tertiam quartamve vicem moveremus. Per totum diem adhibita aegrotum nimis fatigant. Veſpertino magis, quam quolibet alio tempore, proſunt. Tartaro emetico, multas ob cauſas, ſed potiſſimum quod doſis ejus facillime poſſit regi, reliqua vomitum concitantia poſthaberem. Denique, emetica in morbum multo magis poterunt, ſi non tantum vomitum, ſed alvum quoque, moverint.

4. *Balneo calido.* Hoc et fomenta humores in ſuperficiem evocare exploratum habetur. Tempeſtive adhibita hoc potentiſſime praeſtant. Et in dyſenteria quidem res pauciſſimae, ſi ullae, aegrotis uſu eorundem interdicunt. Utut in auxilium hujus morbi prompta eſſe videantur, ea tamen medicos rariſſime adhibuiſſe comperior. Si praeſidium, in quolibet medicamento vix adhuc tentato, non leve ineſſe contendere liceat, haec remedia, duas ob cauſas, dyſenteria conflictantibus utiliſſima fore, nihil omnino videtur obſtare quo minus affirmes. 1. Quod ſpaſmo febrili ſuperficiei corporeae removendo apprime accommodantur. 2. Quod ad quemlibet ſpaſmum inteſtinorum ſolvendum, vel ad humores eodem incumbentes alio avertendos, quam maxime conducere reperiuntur. Unum eſt in quo admodum eſſe profutura, conjicio. Si auctores, qui de uſu conſcripſerunt, evolvas, eos notaſſe comperies, ſigna, per alvum ſubductam plurimum levata, quam facillime redire conſueviſſe. Quod, hanc ob cauſam, accidere videtur; quia, ſpaſmo inteſtinorum alvum purgantibus ſublato, curſus humorum tamen eodem factus, ſpaſmi cauſa, adhuc manet. Rebus autem ita ſe habentibus, putrida in canalem alimentarium confluunt, et omnia ſigna repetunt. Huic, magna ex parte, per balneum calidum occurrere valebis.

Lavatio calida rite adhiberi raro poteſt; ſi poteſt, eam fomentis anteponendam puto: Caeterum, his uti plerumque cogemur. Poſt alvum ductam, quo tempore aegrotus aliquantum levatur, ad haec praeſidia confugiatur. Licet ſigna cum violentia non rurſus redirent, ad eadem tamen bis die, ad minimum, donec curatio fuerit abſoluta, decurrerem.

5. *Purgantibus.* Haec, ut duobus conſiliis reſpondentia, adhibemus. 1. Vaſcula inteſtinorum excernentia emulgent. Ita vaſa, quorum actio plurimum intenditur, deplent, et, ea relaxando, ad aequilibrium circuitus ſanguinei reſtaurandum conferunt. 2. Materiam irritantem, potiſſimum ſcybala, foras

ras eliminant. His utriſque conſiliis, quam optime reſpondent purgantia. Ea fere ſola medicamenta ſunt, quae hodie ad dyſenteriam depellendam neceſſaria eſſe exiſtimantur. E natura quidem, me judice, morbi pateſcit, quod abſque illis tolli nequeat; namque ad accumulationem materiae putridae praeveniendam omnino neceſſaria ſunt, quae alioquin in inteſtinis coiret, aegrotumque raperet. Quinetiam, in exemplis levioribus, morbus per ea ſola depelli poteſt; quoniam, ſi accumulationi fuerit occurſum, natura, ut in multis aliis febribus, quod ſupereſt, abſque ope medicinae, praeſtabit. Theoria quidem inductus, curationem hujuſce morbi admodum emendatum iri conjicio, ſi alia auxilia, praeter purgantia, potiſſimum emetica, doſibus nauſeam moventibus data, et fomenta adhiberentur. Ita reditui torminum crebro occurri poſſe, et pauciora purgantia ad curationem abſolvendam neceſſaria fore, duco.

Catharticum, poſt actionem primi emetici, protinus darem, idemque, prout ſigna, praeſertim tormina, urgerent, iterarem. Quae purgantia omnibus aliis anteponerem, ea ſunt ſales neutri.

6. *Enematis*. Ex parte tantum conſilio noſtro reſpondent. Conſtrictiones quidem inteſtini laxioris mechanice removere videntur, et mucilaginoſa in canalem alimentarium, quae ei defendant tunicas, devehunt. Ex aqua calida ſola, et aliqua mucilagine vegetabili, conſtarent.

7. *Diluentibus*. Haec conſilio plane reſpondentia, gravitatem ſignorum plurimum poſſunt levare. Fundamentum eorum ex aqua evidenter conflari debet, quae, re qualibet alia, velut acidis, &c. aliis quoque conſiliis accommodatis, imbui poteſt. Potus, quem in primis utilem fore puto, eſt ſerum cremoris tartari. Per hoc ſolum, liberaliter ſumptum, multos dyſenteriae caſus leviores tolli poſſe, mihi perſuaſum eſt.

8. *Antiſepticis*. Haec duobus conſiliis anneximus: 1. Ut quae materiam in inteſtinis putridam corrigant, eoque irritationem praeveniant: 2. Ut quae totius ſyſtematis ad putredinem proclivitatem cohibeant; et igitur debilitati occurrant. Si rationes hiſce conſiliis rite reſpondendi poſſent reperiri, ad curationem morbi non parum conferrent. Caeterum, quamvis experimenta materiam putreſcentem, extra corpus, corrigi poſſe teſtantur; idem tamen, intra corpus, ſatis idonee nequit praeſtari. Nihilominus hoc conſilium nobis in oculis ſemper eſſe debet, utpote cui apud inteſtina aliqua ex parte poſſit reſponderi. Quae ei apprime accommodantur, ſunt acida vel fructus aceſcentes, utpote qui hunc in morbum non

parum poſſe reperti ſint, largiter aſſumpti. Nonnulli quidem auctores dyſenteriam, per fructus ſolos fuiſſe ſublatam tradunt; at utilitatem eorum viribus antiſepticis non ex toto tribuendam judico, cum per alias dotes magnopere proſint neceſſe eſt. Corticem Peruvianum, et alia idem genus antiſeptica, huic conſilio reſpondendi cauſa non adhiberem, quod ſaepius morbo inimica ſunt, et ſicubi non ſunt, alias ob cauſas danda videntur. Memoria tenendum, quod huic ſyſtematis ad putredinem proclivitati quam curioſiſſime occurratur neceſſe eſt. AEgrotus a calore et immunditia omnino alienus ſit, ne effluvia ſua accumulentur: ſtercuſque ſtatim tollatur. Quam neceſſaria haec omnia ſint, Pringelius in operibus ſuis evidentiſſime demonſtravit.

9. *Demulcentibus*. Licet huic conſilio ſatisfieri poſſet, curatio morbi tamen non multum exinde promoveretur, nec ei quidem demulcentia, uti appellantur, rite reſpondent. Igitur minimum fiduciae in eis collocandum. Conſilii tamen non omnino oblivifceris, et aliquid mucilaginoſum cum potu aegroti, dummodo ei ſit gratum, commiſcebis. Medici non pauci, iique non infimae notae, ſolutiones e ſevo ovillo ſubſtantiiſque oleoſis laudibus concelebrarunt; ſed nauſea, quam aegrotis pleriſque movere ſoleant, ſatis cauſae eſt, cur eas repudiemus. Inſuper, ſi ranceant, haud dubie nocebunt.

10. *Opiatis*. Nihil eſt, quod inteſtinorum irritabilitati ſuccurrit, quod non in pleriſque morbi ſtadiis noxae eſt. Opium materiam in inteſtinis acrem detinet, et inflammationem tunicarum iis adauget. Cum vero vis morbi levata eſt, et nihil, praeter irritabilitatem tunicarum inteſtinorum, ſupereſt, non abſque commodo ad id decurritur.

11. *Tonicis*. Conſilio tertio ſatisfacere non ſemper opus eſt; quoniam vires naturae medicatrices, potentiae cauſarum ſedanti ſatis occurrere valent. Exempla quidem ſunt, ut illa varietas typho peſſimo inſignita, ubi haudquaquam negligendum. Ei, cum humores emendare conari, ut ſupra poſuimus, vix poſſit, vis ſyſtematis nervoſi rite ſuſtentata reſpondet. Tonica propoſito hujuſcemodi optime accommodantur; quoniam tonum ſyſtematis ſanguiferi augendo, vim nervoſam augemus; at, quo plus huic vigoris eſt, eo minus ſedantibus aſficietur. Quinetiam effectus eorum diuturniores reddi poſſunt. Quod tonicum potiſſimum adhiberem, eſt cortex liberaliter datus. Vi frigoris tonica cautus uteris, ne obſtet quo minus impetus humorum ad inteſtina minuatur.

12. *Stimulantibus*. Haec quoque, utpote quae vigorem ſyſtemati nervoſo augendo protinus agant, conſilio noſtro non male

male accommodantur; ſed effectus eorum non ſatis diu manent. Vinum autem eſt ſtimulans, cui omnia reliqua poſthabenda puto *.

* Poſt hanc diſputationem editam, auctor ejus ingenioſus dyſenteriam a frigore et madore abſque ulla contagione apud Americam caſtris in Britannicis ſaepe oriri compertus eſt. Quinetiam purgantia, in quibus olim tantam fiduciam collocavit, nimis adhiberi poſſe, et ſiccitatem et munditiam ſummi eſſe momenti, ab exemplis plurimis didicit.

DE FEBRE MILIARI*.

QUIBUSDAM forſan temere videar morbum hunc tanquam idiopathicum depingere, quum apud plurimos, praecipue qui medicina in celeberrima hac academia verſantur, pro malo ſolum ſymptomatico habeatur, quod prava medicinae ars febricitantibus nonnunquam inducere ſolet.

Quae vero ſententiam illam, me judice, omnino ſubvertunt, fuſius enarranda ſunt, poſtquam morbi hiſtoriam tradiderim; de hac autem me ſagax quidam † medicus certiorem fecit, cui per annos fere triginta medicinam apud Dublinium exercenti, ſaepiſſime contigit, ibi febrem miliarem vidiſſe epidemice graſſari, et qui ipſe perplurimos eo laborantes curavit.

HISTORIA MORBI.

Inter initia hujuſce morbi, ſicut in reliquis pyrexiis accidit, poſt horrorem, augetur corporis calor, languor, anxietas, ſpiritus difficilis aegrum premunt; necnon eodem tempore, dolor acutus caput, lumbos, vel abdomen, longe ſaepius autem pectus angit; et cum ad hunc modum ſe res habeat, tuſſi, et ſputo ſimul cruento urgentibus, pro pleuritico ſaepe affectu morbus imprimis haberi poſſet, niſi quod arteriarum pulſus, quamvis citatiores ſint, molles pleruinque inveniantur; ab initio utplurimum cutis ſolito ſiccior eſt, ſaepe profluit ſudor copioſus, veruntamen haud deſunt aegrotantum hiſtoriae, eaeque teſtibus graviſſimis firmatae, queis per totum febris miliaris decurſum cutis admodum fuerit arida; in iſtiuſmodi praeſer-

* Carolus Gulielmus Quin, M. D. unus e Praeſidibus Societ. Reg. Med. Edin. et diſputationis de Hydrocephalo auctor ingenioſus, haec de Febre Miliari mecum benigne communicavit.

† Henricus Quin, M. D. Med. Theoret. et Practic. apud Dub. Profeſſor Regius.

tim caſibus, ſaepiſſime tamen in reliquis alvus ſponte quodammodo fluit; neque rarius accidit urinam pallidam, ſubviridem copioſe eliminari; lingua vix unquam ſordibus obducitur; oculi hecticorum aemuli aqueo tanquam ſplendore pellucent: quum in hunc modum quis aegrotet (praeſertim vero ſi ſub idem tempus febris miliaris graſſatur), papulas illico erupturas eſſe praeſagire licet; illas ſemper antecedunt pruritus et punctionum per totam ſuperficiem ſenſus, necnon ex aegri corpore oritur gravis et hinc morbo proprius foetor, quem aceti vapidi aemulum nonnullis deſcripſiſſe placuit; vix tamen rem attingunt; hoc tantum notu dignum eſt, ejuſmodi eſſe hunc foetorem, ut nemo, quem uſus edocuerit, de eo poſtea falſus haberi ſolet.

Incerto morbi die erumpunt papulae; aliquando die ſeptimo, utplurimum inter hunc et decimum quartum, vix unquam ſerius prodeunt. Cervicem imprimis atque pectus, dein brachia, et tandem totam fere cutem occupat exanthema, facies autem ab illo plerumque vacat. Cum primum erumpunt, papulae (prae caeteris vero quae brachia infeſtant) aliquantulum rubent; citius autem fugit iſta rubedo, et extemplo veſicula ſero turgent eo uſque pellucido, ut difficilius oculis quam tactui ſeſe prodant. Matureſcentibus illis color ſubflavus, et vix margaritarum abſimilis fit; exſiccatis demum ſquamulae manent furfuraceae. Puſtularum ſolita magnitudo nomen morbo impoſuit, quoniam raro milii ſeminibus majores ſint; medici tamen duo me certiorem fecere, ſe foeminam nuper curaſſe, cui puſtulae fuerint miliares quaedam, ſolitam magnitudinem multo excedentes. Dies quo matureſcere ſolent papulae, vix eo certior eſt quo primo erumpunt; plerumque tamen notandum eſt, quod ſi die ſeptimo apparuerint, decimo circiter quarto decedant; et pro lege ſatis firma habendum eſt, ſex vel ſeptem dies eruptionis et exſiccationis temporibus interjacere; nonnunquam vero exanthema ſubito diſparet, quod morbi periculoſi teſtimonium eſt.

Febris, quae morbum hunc comitatur, ſemper fere generi referenda eſt, quod Cullenus noſter ſynochi nomine depingit; aetas tamen et aegrotantis habitus febris typum aliquatenus mutare poſſunt; in habitu ſcilicet ſanguineo et plethorico, inflammationis ſigna majus pollent, et in tali habitu, caeteris paribus, ſaevior eſſe ſolet morbus, quam cum graciles infeſtat. In eis e contra, queis corporis robur admodum diminuitur, ſigna quae debilitatem indicant citius ſeſe afferunt, ſicut in ipſo fere introitu febris typhi ſpeciem prae ſe ferat; ſi morbo felix futurus ſit eventus, dolor, anxietas, tuſſis, et ſymptomata iſtiuſmodi gravia papulis erumpentibus admodum miteſcere

teſcere ſolent; verum in hoc morbo aeque ac in variolis vel morbillis ſigna nonnunquam inflammationis etiam perfecta eruptione ulterius evehuntur, et vi ſua aegrum extinguunt; ſaepius tamen exitus infelix ab aucta debilitate metuendus eſt, praecipue ſi verſus putredinem tendant ſigna, quam petechiae aliquando indicant exitiales.

Morbi noſtri hiſtoria ad finem perducta, liceat characterem ſubjungere ex noſologia Culleniana excerptum, additis quibuſdam, quae notavit Vogelius.

"Synochus contagioſus, cum dolore plerumque pectoris, anxietate, frequenti ſuſpirio, ſudore olido et punctionibus cutis; incerto morbi die erumpunt per totam cutem, raro per faciem, papulae crebrae, milii ſeminis magnitudine, ſero primum limpido, deinceps ſubalbo, margaritarum colore non abſimili, plenae, poſt ſex plerumque dies in ſquamulas furfuraceas abeuntes."

Hiſtoria demum morbi lectoris examini ſubjecta, ordine ſuo argumenta proferam, quae febrem miliarem jure inter idiopathicos referendam eſſe evincunt.

MORBI NATURA.

Imprimis, quae de hiſtoria praemiſſa fuerunt luculenter ſatis teſtantur, tam certo quam in caeteris exanthematibus, ſigna quae in hoc morbo eruptioni praegrediuntur, medicum ſagacem edocere, ut ſuam propriam eruptionem praeſagiat.

Nequaquam itaque pro ſymptomate a nimio ſudore oriundo habenda eſt haecce eruptio; etiamſi enim cutis hoc morbo laborantium ſudore plerumque madeat, minime tamen deſunt exempla, ubi puſtulae vere miliares larga ſatis copia per ſuperficiem omnino aridam ſparſae fuerint; et denique ſi ſudor enormis et perſtans ſola ſit papularum miliarium cauſa, unde venit, quod nunquam hecticos infeſtant, qui multum ſudare ſolent; neque eos, queis medicamentis mercurialibus diu imbutis, ingens nonnunquam effunditur ſudor. Neque regimen calefaciens papulas miliares elicit; quando enim medici plerique febres remediis calidioribus olim curare ſolebant; Dublinii tamen, id etiam temporis, artem ſuam quidam exercebant, qui Galliae medicinam excoluiſſent, et remedia in febribus omnino refrigerantia adhibebant; his tamen, aeque ac caeteris, morbus hicce ſeſe obtulit; et nunc temporis, etiamſi apud omnes regimen calefaciens ex uſu excidit, in urbe illa febris miliaris ſubinde graſſatur.

Nullus equidem dubito, quin regimine calidiore adhibito, ſymptomata admodum ingraveſcent, puſtulae ſcilicet ſolito majores,

majores, et colore pravae cutem obſidebunt, imo etiam earum copia erumpent, quae vix alioquin ſeſe oculis noſtris exhibuiſſent; nonne vero idem phaenomenon in reliquis exanthematum generibus obſervatur? quandoquidem uſus edocuerit, quantum compeſci poteſt variolarum eruptio *; variolis laborantis mihi noti crura et pedes ad diem octavum morbi puſtulis omnino vacabant; utcunque autem lectulo retentus fuit aeger, inſolita ſubito copia per membra haecce variolae eruperunt; et ne minime quidem dubitandum eſſe videtur, quin remediis refrigerantibus ſedulo adhibitis papulae miliares nonnunquam omnino reprimi poſſint, praecipue quum diarrhoea aliqua, necnon diureſis copioſa ſaepe febrem miliarem comitantur, quarum ope tota forſan materies morbifica e corpore eliminari poteſt; et ſi hoc modo repreſſa miliaris eruptio omnino abſit, phaenomenon illud eſt, quale in ſcarlatina apparet, quoniam contagioni poſtquam corpus obnoxium fuerit, nonnunquam contigit, ſigna omnia quae ſcarlatinam indicant, affuiſſe, omiſſa ſolummodo illa efflereſcentia quae morbo huic nomen indidit.

His argumentis, quae febrem miliarem idiopathicam eſſe comprobant adjici licet; prout variolae anno circiter 700mo ortum habuiſſe primo notae ſunt, ſic febris miliaris nunquam ante annum 1650^mum comperta fuit; ex illo tempore, quamvis nunquam forſan in hiſce Britanniae regionibus febris vere miliaris graſſata eſt, certo certius tamen in auſtralibus inſulae partibus, in Hibernia, et variis Europae regionibus ſubinde ſaeviit, aliorumque epidemicorum more plures cujuſcunque ſexus, cujuſcunque aetatis infeſtans, aliquamdiu graſſata eſt, et paulatim languens tandem evanuit.

Ex eo quod morbus hicce epidemicus eſt, nonnihil momenti (ut mihi videtur) eorum ſententiae accedit, qui illum contagioſum eſſe autumant.

Dum tamen omnia recenſeo, quae morbum noſtrum idiopathicum eſſe evincunt, minime ea omittenda ſunt, propter quae ex ordine exanthematum medici quidam febrem miliarem expulerunt; ſingula haec celeberrimus Cullenus in primis lineis ſuis fuſius enumeravit; horum nonnulla, ut ſupra comprobare conatus ſum, parum rebus conſtant; confiteatur vero neceſſe eſt, febrem hanc ab exanthematibus abludere, ex eo quod eruptionis tempus parum adeo ac in eis certum eſt, et praeterea qui ſemel morbo laboraverit haud certe ab eo poſtea liber evadit.

Uno tamen verbo, quaecunque ſint quorundam de hoc morbo ſententiae, cuicunque claſſi eum noſologi referant, hoc

* Vide Med. Tranſactions, vol. 2. p. 300.

ſaltem

ſaltem citra dubium ponitur, febrem qualem ſupra depinxi in regionibus quibuſdam ſubinde graſſari, licet medicus regimen iſtud caute fugiat, quod De Haen, Cullenus, et caeteri celeberrimi pro eruptionis cauſa incuſavere; et quoniam morbi curatio aliquid memoria dignum in ſe habeat, ad hanc properandum eſt, paucis de prognoſi praemiſſis.

PROGNOSIS.

Eaedem fere leges, quae de praeſagiis in omni febre obtinent, in hac quoque locum habent; de eis vero vix neceſſe eſt ut hic largius diſſeram: praeſagia autem, quae ex ſignis febri miliari propriis deduci poſſunt, paucis enarrabo.

Si anxietas, dolores, et gravia reliqua ſymptomata papulis erumpentibus miteſcant; ſi papulae numero paucae, citius latice pellucido turgeant; ſi cutis inter papulas colore naturali appareat; maxima deinde medico ſpes erit, ut morbo felix futurus ſit eventus: alvus modice ſoluta aegrum juvat, et urina copioſa, ſubviridis et pallida, quae in caeteris febribus periculum oſtendere habita eſt, in hoc morbo plerumque ſecuritatem pollicetur.

His ſignis morbum mitem indicantibus, quo magis ab eis devia ſunt ſymptomata, eo plus periculi ſubeſſe ſolet; ſi papulae ſcilicet frequentiores et grandiores, ſi colore ſint pravo, eo gravior erit morbus, ut ſi totum fere corpus et membra, necnon ipſa quoque facies, veſiculis miliaribus amplis, lividis, vel fuſcis obducantur, admodum periclitatur aeger; et denique ſi petechiae papulis interſpergantur, certo fere pereundum eſt.

CURATIO MORBI.

Medicina quae ſynocho maxime convenit, in febre miliari adhiberi debet; ob hanc cauſam, etiamſi pectoris dolor eam poſtulare videatur, a venaeſectione copioſa abſtinendum eſt, quoniam dolor ille et anxietas utplurimum miteſcant quando papulae erumpunt; et praeterea corporis viribus in futurum morbi tempus conſulere debet medicus, tunc enim adeo debilis plerumque fit aeger, ut praeter omnes forſan febris haec liberrimam vini potationem patitur; foeminae ſcilicet debiles, ſaeviente hoc morbo, vini libras duas, tres, vel quatuor, abſque periculo, de die bibiſſe notae ſunt; vir quoque ſummae in potu temperantiae, qui ſanus vix unquam praeter libram vini Gallici tenuis potare ſolitus eſt, per dies decem ultimos, quibus febre miliari laborabat, congium quotidie vini Madeirenſis

ſis cum ſero lactis ingurgitavit; et ubi parcius ei praebebatur, ſigna omnia in pejus ruebant. Ob eandem cauſam cortex Peruvianus ſub finem morbi admodum commendatur; obſervandum eſt quoque, ingruente debilitate, veſicatoria et opium ſaepe cum ſummo fructu adhibita fuiſſe.

Poſtremo febris hujuſce propria indoles poſtulat ut ſummo ſtudio fluida a ſuperficie avertantur; id efficiendum eſt,

I. Admiſſo liberius aere frigido, et ſtragulis paucioribus aegro impoſitis;

II. Datis medicamentis laxantibus;

III. Adhibitis remediis quae urinam moveant.

Apud medicos olim mos erat, alvum per totum febris miliaris curſum ſedulo aſtringere; hodiernus autem uſus luculenter ſatis edocuit, ſummi eſſe fructus ut alvus modice ducatur; illius ſententiae, cujus ex actoritate pauca haec de febre miliari praecipue conſcripta ſunt, accedit etiam auctoritas celeber. G. Baker, qui de purgatione in hoc morbo, variolis, &c. quaedam accurate admodum ſcripſit. Veteres equidem medicos in errorem de hac re duxiſſe videtur, quod cita mors febre miliari laborantes nonnunquam rapuit, poſtquam alvus immodice fluxiſſet. Veruntamen, me judice, dejectio iſtiuſmodi pro effectu potius debilitatis mortem praeeuntis, quam pro ipſius mortis cauſa, haberi debet. De diarrhoea autem temperanda hoc ſemper in memoria teneri decet: ſi faeces parum a natura abhorreant, et levamen dejectiones aegro ferant, alvus certiſſime ſoluta ſervanda eſt; ſi vero aquoſae nimium ſint dejectiones, et frequentius repetitae debilitatem augeant, res poſtulat ut alvus aſtringatur.

Quoniam denique natura viam in hoc morbo materiei morbificae per renes ſaepe aperuiſſe viſa eſt, urina ope diluentium, additis ſalibus quibuſdam, jure moveri debet.

URTICARIA.

Febris amphemerina contagioſa.—Die ſecundo rubores maculoſi, urticarum puncturas referentes, interdiu fere evaneſcentes, veſpere cum febre redeuntes, et poſt paucos dies in ſquamulas minutiſſimas penitus abeuntes. Cull. Gen. Morb.

PEMPHIGUS.

Typhus contagioſa.—Primo, ſecundo, aut tertio morbi die in

in variis partibus veſiculae, avellanae magnitudine, per plures dies manentes, tandem ichorem tenuem effundentes. Cull. Gen. Morb.

APHTHA.

Synochus.—Lingua tumidiuſcula; linguae et faucium color purpuraſcens; eſcharae in faucibus et ad linguae margines primum comparentes, os internum totum demum occupantes, albidae, aliquando diſcretae, ſaepe coaleſcentes, abraſae cito renaſcentes, et incerto tempore manentes. Cull. Gen. Morb.

Urticaria medicamentis vix unquam indiget. Pemphigus rariſſime occurrit; et de Aphtha alio loco dicendum erit.

ADDENDA.

De Variola.

T. Fowler, M. D. vir ingenioſus, et in medicina multum verſatus, in diſputatione ejus de Variola nuper edita, mercurium quaſi antidotum contra venenum varioloſum ſtabilire vult. A magna experientia haec practica diducit:

1mo, Dum ſtadium variolae primum adſit, cathartica mercurialia regimenque refrigerans large et libere, magno cum ſucceſſu, adminiſtranda eſſe.

2do, Eadem remedia, etſi vix tam libere, quam in primo ſtadio, per totum ſecundum plerumque fauſte uſurpari.

3tio, Ægros variola confluente graviſſimaque laborantes, viribus vitae per ſtadium tertium aſſidue ſuſtentatis, et evacuationibus omnibus inſolitis vitatis, aliquando in ſanitatem redituros.

De Febribus Intermittentibus, Typho, et Synocho.

Ill. Home methodum corticis Peruviani in quotidianis et tertianis exhibendi ſub exitum paroxyſmi, quam Sydenhamus, Torti, et Cleghorn antea eligebant, experimentis ſtabiliviſſe videtur.

In typho nervoſo a febre putrida, ut ei placet, omnino alieno, corticem ſpiritu gravi nocivum eſſe, ſemper vero ſudore ſymptomatico, tremore ſubſtante, ſiti nulla aut modica, adhibitum optime cedere, comperit.

In quolibet morbo corticem vinumque nulla fere in re differre opinatur, niſi quod illius effectus ſe ſerius oſtendunt, diutiuſque manent.

Epiſpaſtica prout remedium generale in typho inepta, verum temporibus applicata, in capitis dolore, qui hanc febrem fere ſemper comitatur, moderando, nunquam non utilia judicat.

Ad pulſum excitandum, ad ſomnum promovendum, praeſertim cute et lingua aridis, fomenta accommodari affirmat.

Tartaro emetico anteponit pulverem Jacobi, medicamentum nempe operatione multo lenius, magis conſopiens, et certius diaphoreticum. Grana v aut vi primo dat, doſin pro effectibus paulatim augens; et, ſi votis reſpondeant, dare pergit, donec decedat febris.

Poteſtates tartari emetici evacuantes ſynocho melius convenire ei perſuaſum.

Opii effectus vini conſimiles in typho optimos ſaepe expertus eſt. Vide ipſa experimenta hoc anno edita, Home's Clinical Experiments.

TOMI PRIMI FINIS.